

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
IRCICA

TOPKAPI SARAYI ARŞİVİ H.951-952 TARİHLİ ve E-12321 NUMARALI

MÜHİMME DEFTERİ

Yayına Hazırlayan
Halil SAHİLLİOĞLU

İSTANBUL-2002



İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
IRCICA

TOPKAPI SARAYI ARŞİVİ

H.951-952 TARİHLİ ve E-12321 NUMARALI

MÜHİMME DEFTERİ

Yayına Hazırlayan
Halil Sahillioğlu

Takdim
Ekmeleddin İhsanoğlu

İSTANBUL - 2002

Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi Serisi No: 7
ISBN 92-9063-117-1

Adres:
Yıldız Sarayı, Seyir Köşkü
Barbaros Bulvarı, Beşiktaş
İstanbul, Türkiye

Posta Adresi:
P.K.24, Beşiktaş 80692
İstanbul, Türkiye

Tel: + 90 (212) 259 17 42 pbx
Fax: + 90 (212) 258 43 65
E-mail: ircica@superonline.com

Dizgi:Vedat Kaya,Davut Tefir, Said Kasımoğlu
Kapak:Hatice Polat
Proje Asistanı:Betül Demir
Baskı ve Cilt:Yıldız Yayıncılık, Reklamcılık Ticaret ve Sanayii A.Ş.

Topkapı Sarayı Arşivi H.951-952 tarihli ve E-12321 numaralı Mühimme Defteri / editör Halil Sahillioğlu; takdim Ekmeleddin İhsanoğlu.- İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 2002.
xxii, 458, [16] s.; 24 sm.- (Osmanlı Devleti ve medeniyeti tarihi serisi; no. 7)
Dipnot ve dizin var.
Orijinal metin CD'si ile birlikte.
ISBN 92-9063-117-1

1. Türkiye-Tarih-Osmanlı Devleti, 1544-1545. I. Sahillioğlu, Halil II. İhsanoğlu, Ekmeleddin III. Seri.

956.101524

Eşim

Behice SAHİLLİOĞLU'na

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

Mühimme defterleri, adının da işaret ettiği gibi Osmanlı belgelerinin en mühimlerindendir.

Mühimmeler daimâ bir müracaat kaynağı olmuştur. Bir meselenin geçmişi bilinmek icab ettiği zaman hep mühimmelere müracaat edilmiştir.

Bugün de mühimmeler, Osmanlı devri ile alâkalı çok çeşitli konulardaki araştırmalarda vazgeçilemez, ihmal edilemez kaynaklar arasındadır. Osmanlı devri araştırmalarının bu önemli kaynak türünün Devlet Arşivleri'ndeki defter sayısı 265 adet olup bunlardan bugüne kadar 8 adedi, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce yayınlanmış bulunmaktadır.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı dışındaki birkaç mühimmeden biri olan Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde E 12321 numarada kayıtlı Hicrî 951-52/Milâdî 1544-45 yılları kayıtlarını ihtiva eden defterdir.

Bugünkü bilgilerimize göre Mühimmeler'in en eskisi olan bu çok önemli tarihî belgeleri, Prof. Dr. Halil Sahillioğlu Hoca'nın emeklerinin mahsulü olarak ilim âlemine, araştırmacıların alâka ve hizmetine sunuyoruz.

Gerektiği zaman kaynaklara müracaatla doğrusu tesbit edilerek metnin Latin harflerine transkripsiyonu yapılmış şekli ve dikkatle hazırlanan indeksleri ve açıklayıcı tabloları ve orijinalinin CD'si ile sunduğumuz bu yayınımızın Osmanlı devri ile alâkalı birçok araştırmaya ve yeni yayına yol açacağını umuyoruz.

Hayatını Osmanlı Arşivleri ile âdetâ özdeşleştirmiş olan Muhterem Sahillioğlu Hocamızın **Önsözü** ise, yayınladığımız bu mühimme defteri referansı ile, **Mühimme defterleri**nin mahiyeti hakkında başlı başına bir makale mahiyetindedir.

Kendilerinin, çeşitli periyodiklerde yayınlanmış İngilizce ve Fransızca makalelerini **Studies on Ottoman Economic and Social History** (İstanbul, 1999) ve Arapça makalelerini **Min Ta'rīh al-Aqtār al-ʿArabiyya fī al-ʿAhd al-Usmānī** (İstanbul, 2000) adları altında iki kitap halinde ilim âlemine sunmuştuk. Türkçe makalelerini de pek yakında yayınlayacağız.

Böyle mühim bir kaynak eserin IRCICA'ca yayınlanması için gösterdiği teveccüh dolayısı ile değerli hocamıza, bu eserin yayına hazırlanmasında Hoca'ya asistanlık yapan IRCICA'nın genç araştırmacılarından Betül Demir'e, bilgisayar işlerini titizlikle yapan IRCICA mensupları Acar Tanlak, Vedat Kaya, Davut Tefir ve Said Kasımoğlu'na, metnin CD için dijital çekimlerini yapan Selahaddin Uygur ve Orhan Çolak'a teşekkürlerimi ifade ederim.

Topkapı Sarayı Müzesi'nin değerli Müdürü Sayın Dr. Filiz Çağman'a ve mesâi arkadaşları Ülkü Altındağ ve Sevgi Ağca'ya yardım ve alâkaları dolayısı ile teşekkür ederim.

IRCICA; Osmanlı tarihi ve medeniyeti çalışmalarında kaynak olacak eserlerden birini daha ilim âlemine sunarken Osmanlı devri ve coğrafyasının araştırılmasında ve doğru anlaşılmasında önemi açık olan mühimme defterlerinin diğerlerinin de, şimdiye kadar ve bu yayında olduğu gibi liyakat ile yayınlanması dileğimizin ilim âleminde alâka uyandıracağını umuyorum.

Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu
IRCICA Genel Direktörü

ÖNSÖZ

Mühimmeler Başbakanlık Arşivi'nin en çok başvurulan serisidir. Bu seriye duyulan ilgi sebepsiz değildir. Zira mühimmeler hükûmetlerin kararlarını, icraatlarını, telkinlerini yansıtır, fikir ve düşüncelerinden izler taşırlar. Devletin tarihinin gelişmelerini verirler. Bu bakımdan ve türlü bakımlardan önemleri açıktır. Fakat ne yazık ki Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan mühimme serisinin en eski defteri hicrî 963 yılından geriye gitmez. Bu yüzden bu tarihten daha eskiye ait mühimme karanlığa açılan bir ışık penceresi hükmündedir, tarihin bir sayfasını yeniden kazanmaktır. Yayımlamaya çalıştığımız mühimme Başbakanlık Arşivi'nde olmayıp Topkapı Sarayı Arşivi'ndedir ve halen bilinen en eski mühimmedir. Aynı sarayın, bu sefer kütüphanelerinden birinde eskilik bakımından ikinci sırada bulunan bir defteri daha vardır. Koğuşlar kütüphanesinde bulunan bu mühimme 888 numarada muhafaza olup, H. 958-59 tarihlidir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 951 tarihli bir mâlî ahkâm defteri vardır (Kepeci 62). E 12321 numaralı bizim yayınlamakta olduğumuz aynı tarihli mühimme ile hiçbir konuda ortak hüküm yoktur. Aynı Kepeci ahkâm serisinde 927 tarihli daha eski bir defter vardır (Kepeci 61).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi de mühimmelerin öneminin farkında olarak 3, 5, 6, 7, 12, 82, 83 ve 85 numaralı mühimme defterlerinin bazılarını tıpkı basım, transkripsiyonu, özetleri ve indeksleri ile bazılarını ise transkripsiyonu yapılmadan yayınlamış bulunmaktadır. Biz, mühimme metninin transkripsiyonu ile bunun CD halinde tıpkı basımını yapıyoruz. Bu işe 1960'lı yıllarda başlanmış, fırsat bulundukça fermanlar daktilo olunarak yavaş yavaş hazırlanmıştır. 1980'li yıllardan beri de yazma halinde yayın imkânı bekliyordu. IRCICA'nın teşviki ile bu imkân bulunmuştur.

Taşra veya merkez yöneticilerine, sadrazam veya kaymakamı başkanlığında toplanan divandan, reisül'küttâba tâbi kalemden gönderilen fermanların suretlerinin toplandığı defterlere "defâtir-i umûr-ı mühimme" veya kısaca "mühimme" denir. Nitekim 115 numaralı mühimmenin başında defterin adı şöyledir:

Hâzihi kuyûdün müştemiletun 'alâ ahkâmi'l-umûri'l-mühimme
(Bu önemli işlere mahsus hükümleri, kayıtları toplayan defterdir)

117 numaralı mühimme başında da (s.17'de) kısaca şöyle yazar:

Hâzihi kuyûdü'l-ahkâmi'l-mühimme
(Bunlar önemli ahkâm kayıtlarıdır)

ve bunun devamında, zamanında yazıldığı sadr-ı sudûrü'l-vüzerâ (Nu'man Paşa) ve fî ibbânı reisü'l-küttâb (Abdülkerim) ve de tarih (evâsıt-ı Rebîü'l-ahır sene 1122/10-19.VI.1710). 18. yy. mühimmelerinde sadrazam ve reisü'l-küttâbdan biri veya ikisi değiştiğinde hemen bu değişiklik tarihiyle tespit edilmektedir. Mühimmeler divana bağlı arşivlerde saklanmakta olup, gerektiğinde bunlara yeniden başvurulmaktaydı.

Divana bağlı sâir kalemlerden merkez ve taşra yöneticilerine hitaben de emirler gönderilir ve bunların suretleri, özel defterlere yazılarak saklanırdı. Ancak bu defterlere mühimme değil "ahkâm" defterleri denir. Meselâ defterdar veya defterdara bağlı kalemlerden ısdar edilen emirler "ahkâm-ı mâliyye, ahkâm-ı muhasebe-i evvel, ahkâm-ı mevkufâtî vs..." olarak adlandırılır.

Padişahın İstanbul'da bulunduğu zamanlarda, divan sarayda toplanır, kubbe altında, fermanlar buradan ısdar edilir ve normal bir mühimmeye suretleri yazılırdı. Ancak hükümdar, yayımladığımız mühimmede olduğu gibi, Edirne'de oturmayı tercih ettiğinde asıl mühimme defteri "Edirne mühimmesi" olur. Doğal olarak İstanbul'da sadrazam ve reisü'l-küttâb kaymakamları burada toplanan divanda gerektiğinde fermanlar ısdar ederler. Bunların suretlerinin toplandığı defter "İstanbul mühimmesi" olur. Padişah ve sadrazamın sefer veya şikârda bulundukları zamanlarda ısdar edilen fermanların toplandığı deftere ise "rikâb mühimmesi" denir.

Mühimme defterlerinde aynı günde ısdar edilen fermanlar o günün tarihi altında toplanır ve kronolojik sırasına göre mühimmede yerini alır. Ancak 17. yy. ve daha sonraki tarihlerde fermanlar hicri ayın ilk (evâil), ikinci (evâsıt) ve üçüncü (evâhir) on günlerine göre kaydedilirdi. Ayrıca deftere kayıt edilirken de kronoloji sırası gözetilmeyebilirdi.

HÜKÜM Kİ

Mühimmelerdeki fermanlarda muhatab anıldıktan sonra emir **"hüküm ki"** formülü ile ifade edilir. Ahkâm defterlerinde ise bunun yerine **"bir hüküm ki"**

veya **"hüküm yazıla ki"** gibi değişik formül seçilebilir. Bu değişiklik buyruğun mahiyetini değiştirmez ve böyle bir uygulamanın yapıldığı tarihlerde ahkâmın hangi divan kaleminden çıktığını anlamaya vesile olurdu.

Yayımlamakta olduğumuz mühimmede ahkâm defterlerindeki **"bir hüküm ki"** emir şekli kullanılmıştır. Buna göre bir ahkâm defteri olur mu? Ancak ferman mahiyetindeki emirler sadrazam başkanlığındaki divandan çıkmış ve reisü'l-küttâb Cendereci-zâde Mehmed Çelebi'nin bir çok hükmü yazdığı ya da yazdırdığı görülmüştür. Mühimmenin daha ilk kaydı **"Bugün (yevme'l-hamîs fî 25 Ramazan sene 951/Perşembe, 10 Aralık 1544) vezîr-i sânî Rüstem Paşa hazretleri, Süleyman Paşa yerine vezîria'zam oldu"** şeklindedir. Bu da divanın artık onun başkanlığında toplandığını gösterir. Ayrıca kendisinin bir çok fermanın tuğrasını çektiği de (hüküm 171-177 gibi) bir çok yerde belirtilmektedir. 13 Ramazan tarihli 119-125 numaralı hükümler 25 Ramazan'da sadarete getirilen Rüstem Paşa zamanından önceye ait olduklarından **"der zaman-ı Süleyman Paşa"** ifadesi yazılıdır.

ELKAB

Mahalline gönderilen fermanda muhatabın kadrine göre kanun-namelerde tespit edilen elkabı sayılır. Trablusşam kadısına yazılan bir fermanda (bura mahkemesi sicili No:1, sf.154): **"Akda kudâti'l-müslimîn, evlâ vülâti'l-müvahhidîn, mâ'dînü'l-fazlı ve'l-yakıyn huccetü'l-Hakkı 'ale'l-halkı ecma'în vârisü 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în mevlânâ Trablusşam kadısı zîdet fezâilühü"** dedikten sonra mühimme defterlerindeki **"hüküm ki"** yerine **"tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki"** ılımlı formül yazılır.

H. 951-952 / M. 1544-1545 MÜHİMMESİ

Topkapı Sarayı Arşivi'nde, E.12321 numara altında saklanan bu mühimme defteri varlığı bilinen en eski mühimmedir. 16X22 cm. boyutlarında, vişne çürüğü deri kaplı bir defterdir. 231 yaprak olup, 557 fermandan müteşekkildir.

Defter, ferman olmamakla birlikte, birinci hüküm gözüyle baktığımız Rüstem Paşa'nın sadaret makamına getirildiği 25 Ramazan 951 / 10 Aralık 1544 tarihiyle başlamaktadır. Ayrıca mühimmenin 34-37 numaralı hükümleri 3

Ramazan ve 119-125 numaralı hükümleri 13 Ramazan tarihlidir. Mühimmenin en geç tarihli kaydı ise 3 Safer 952 / 16 Nisan 1545 tarihli 518-522 numaralı hükümlerdir. Dolayısıyla bu mühimme defteri 3 Ramazan 951-3 Safer 952 / 18 Kasım 1544-16 Nisan 1545 arasını kaplayan 5 aylık bir zaman dilimini kaplamaktadır. Aslında Ramazan ayı itibarıyla sadece 5 günlük kayıt bulunduğuna bakılırsa bu mühimme 4 aylık bir mühimme de sayılabilir.

MÜHİMMEDE AHKÂMIN KRONOLOJİK SIRASI

Üzerinde çalışılan bu mühimme defterinin kayıtları düzenli bir tarih sıralamasında olmayıp, bir müddet normal seyreder iken birden daha eski bir tarihe dönülmüş ve bu hep tekrarlanmıştır. Fermanların sıra numaralarıyla kronoloji sırası değişiktir. Bunun için defterdeki fermanların sırasını ve bu sıraya uygun tarihleri gösteren bir tablo hazırlanmıştır (bk. Tablo II). Böylelikle sırası ne olursa olsun numarası bilinen bir fermanın tarihi kolaylıkla bulunabilecektir. Ayrıca bu fermanların, tarih sırasına göre düzenlenmiş olduğu düşünülerek, sıralamasının ne şekilde olacağını göstermek için de ikinci bir tablo daha hazırlanmıştır (bk. Tablo III). Hazırlanan bu tablolarla, bir olayın sırada seyrini takip etmenin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca "Mühimme'nin Zaman Dilimi, Hicri Takvim Günlerinin Karşılığı Olan Güneş Yılı Tarihleri ve Günleri" de Tablo I olarak verilmiştir.

E. 12321

Topkapı Sarayı Arşivi belgeleri defter (belgenin numarası yazılırken başında D harfi vardır) ve evrak (numarasının başında E harfi vardır) diye ikiye ayrılmaktadır. Bazı belgeler ikiye katlanmış bir varak oldukları halde defter diye tasnif edilirken, 231 varaktan oluşan bu cildi evrak diye tasnif etmenin bir açıklaması olmalıdır. Acaba ciltlenişi esnasında dağınık evrak durumunda olup sonraları olabildiğince sıraya konulup mu ciltlenmiştir?

MÜHİMME MÜSVEDDESİ

Genelde mühimme defterlerindeki kayıtlar düzeltilmezler ve fermanların mühimmedeki metni üzerinde pek oynanmaz. Bu mühimmenin ise muhtevasındaki hükümlerin yaklaşık yüzde kırkı üzerinde düzeltmeler yapılmıştır ve kimi hükümlerin üstü çizilmiştir. Çizilen hükümlerin bir kısmı yeniden yazılmıştır. 254 numaralı hüküm ise çizilmediği ve düzeltme yapılmadığı halde

çok az farkla yeniden 255 numarada tekrarlanmıştır. Aradaki farkı parantez içine alarak bir arada yazdık. Çoğu kez orjinal mühimmede kâtibi izlemek zordur. Bazen düzeltilen kısımlar çizilen metnin üstünde ve altında, yer varsa hemen onun üzerinde veya altında yazılmıştır. Yoksa çizgi ile haşiyede boş kalan bir yere gönderme yapılmıştır. Çizgi ile haşiyede yazılan ilavenin nereye girmesi gerektiği gösterilmediği takdirde ilavenin, hüküm 294'te olduğu gibi, metinde nereye gireceği kestirilememiştir. Bu arada 223 numaralı hükmün baş tarafının olmadığına da işaret edelim. Ancak fiilen çizilerek iptal edilen ve gönderilmediği açıklaması olmayan hükümlerin dışında kalan fermanlar düzeltilmiş haliyle gerçek birer fermandırlar.

RUMELİ MAHFÎ

H. 1203-1309 / M. 1788-1891 senelerinde gizliliği aranan, kimi suçluları takip ve kimi itaatten çıkan bazı devlet adamlarının taşra yöneticilerinden izalesi veya itaati temini istenenler hakkında ısdar edilen fermanların toplandığı 10 kadar mühimmeye **"mühimme-i mektûme"** deniyordu. Adlandırma fermanların metninde "... iş bu emr-i şerîfim ısdar ve mektûmen veya memhûren yahud memhûren ve mektûmen, kimi mahfiyen, kimi de memhûren ve meskûten .... ile irsâl" olduğu cümleciğinden ileri gelmektedir. Yayımlamaya çalıştığımız E.12321 numaralı mühimmenin ilk sayfasında baş kısmında **"Rumeli mahfî"** adlandırması vardır. **Mektûm** kelimesi gibi **mahfî** sözü de gizli anlamına gelmektedir. Mühimmenin daha ilk fermanı olan Silistre beyi Mehmed Bey'e gönderilen 2 numaralı fermanda anlamını bulmuştur. Lehistan'ın Breslav beyinin Turlu nehrini geçerek Osmanlı topraklarına akınlarına kendi yöntemleriyle yani açık açık veya akın ve çapul yaparak karşı koyması emredilirken "bu husûsun senden gayri bir ferde ifşa olunduğuna emrim yokdur. Südde-i sa'âdetimden sana bu asıl emrim varduğın ...... kimesneye izhar eylemekden sakınasın .... kendu cânibinden mahall-i iktizâsına hüsn-i tedbir ve tedârik eylemek bâbında dakıyka fevt eylemeyesin. Ammâ âsitâne-i sa'âdetimden emrolunduğun bivechin mine'l-vücûh kimesneye ifşâ eylemeyesin. Şöyle ki bu husûsun tedârikin onat görmeyüb dahi bu bahâne ile Leh vilâyeti vurulmağa âsitâne-i sa'âdetimden emir gelmiş deyu şâyi olub ol cânibe adâvete veya mâ-beynde bir vechle fesâde bâis ola, neticesi sana âid olub başın gitmek mukarrerdir." İtaatten çıkması işaretleri veren Eflâk voyvodası Radul'dan oğlunun âsitâne-i sa'âdete göndermesi isteği üzerine korkuya kapılıp Eflâk hazinesini ve hayvanlarını alıp bir tarafa kaçmasının önü alınmak için komşusu bulunan taşra yöneticilerine bir taraftan "mezbûr voyvoda senün komşuluğundadır sen dahi kendu cânibinden dostluk yüzünden istimâlet

idüb" beri yandan hazırlıklı olup hazineyi alıp kaçmasına engel olmaları istenmektedir (bk. Silistre beyine yazılan hüküm 5 ve bunun bir tekrarı olan hüküm 169 ile Boğdan voyvodası ile Brata ve Petrovik'e yazılan hüküm 168, Radul'a bu hususta yazılan hüküm 167'dir). Draç'ın Ştati köyü gâretinden sorumlu Hasan Voyvoda mahkemede köyün gâreti hükm-i şerîfi taleb olunduğunda "emir beg hazretlerindedir. **Gâret hükmü kimesneye gösterilmez"** diye cevaplamıştır (hüküm 290).

TRANSKRİPSİYON

Transkripsiyon konusunda orijinal metnin imlâsı olabildiğince yansıtılmaya çalışılmıştır. Yalnız birkaç kelimeden oluşan yer adları tek kelime halinde verilmiştir. Meselâ, Yenice-i Kara Su yerine Yeniceikarasu yazılmıştır. Aynı şekilde bazı görevleri ifade eden iki kelimeden mürekkeb isimler de birleştirilmiştir: hekim başı, kapucu başı yerine hekimbaşı ve kapucubaşı yazılmıştır. İsm-i Celâl ile yazılan tamlamalar bir kelimede birleştirilmiş, inâyetullah ve inşaallah yazarken terkibi bozmayan kelimeler transkripsiyon kuralları çerçevesinde ayırılmış ve inşâallahü'l-e'azz yazılmıştır. Bir de eski yazıda i sesini veren harf yuvarlak bir sesliden veya uzun bir sesliden sonra geldiğinde u veya ü olarak verilmiştir. Anadolı, Bolı, Yanbolı, köpri yerine Anadolu, Bolu, Yanbolu, köprü yazılmıştır. Ses benzeşmesi dolayısıyla mezbûrin ve mezkûrin yerine mezbûrun ve mezkûrun yazılmıştır. Fakat buncılayın ve özrin de olduğu gibi i harfi korunmuştur. Hı gibi bir sessizden sonra gelen sesli harfi husûs, huccet ve kethudâ olduğu gibi kalın fakat dahi ve terâhi de olduğu gibi, ince bırakılmıştır. Vav ile biten kelimelerde bunun yerine yerlu ve yurtlu, giru de olduğu gibi u harfi yazılmıştır.

MÜHİMME'NİN TARİH DİLİMİNDE OLAN BAŞLICA OLAYLAR

Mühimmenin giriş kaydı 25 Ramazan 951 / 10 Aralık 1544 ve son kaydı da 21 Muharrem 952 / 4 Nisan 1545 tarihini taşımaktadır. Ancak bu tarihler mühimmenin ne ilk ve ne de en son tarihleridir. Defter ciltlenirken tarih sırasının gözden kaçmış olma ihtimali tarihler arasındaki takdim-tehirin sebebi olarak düşündürmüştür.

Mühimmenin giriş kaydından öncesine ait en eski tarih 34-37. hükümlerin tarihi olan 3 Ramazan 951 / 18 Kasım 1544'tür. Ayrıca bu tarihten daha geç olmakla birlikte giriş kaydından daha öncesine ait 119-125 numaralı

hükümlerin ısdar tarihi olan 13 Ramazan 951 / 28 Kasım 1544 tarihi vardır. Mühimmenin en son tarihi ise 518-522 numaralı hükümlerin tarihi olan 3 Safer 952 / 16 Nisan 1545'tir.

Normalde bir evvelki mühimme defterinde yer almaları gereken daha eski tarihli hükümler, bu mühimme içinde eğreti olarak durmadığı gibi bu mühimmenin bir evvelkinin devamı olduğu düşüncesini de vermektedir. 3 Ramazan tarihli dört hükmün ilkinde (hüküm 34) padişahın gitmeyi tasarladığı, bu mühimmede yer alan **şikâr-ı hümâyûn** yol güzergâhı belirtilmiştir. Konak yerleri gösterilmiş ve sorumlulara burada av partisine katılacak maiyyet halkı ile sipahilerin ihtiyacı kadar yem ve yiyecek stoku (kırkar mud arpa) ile bin beşyüz ekmeği hazır bulundurmaları emredilmiştir. Bundan başka asker halkının parasıyla satın alabileceği bal, tereyağ, peynir vesâireyi (sürsat) getirmeleri emredilmiştir. Sahiplerine ticaret ve asker halkına si'at-ı maişet olsun diye ... Bu mühimmenin başında 9 Şevval ile 17 Zilka'de tarihleri arasında ısdar edilen fermanların, ava gidilen yol üzerindeki konaklarda yazılıp, yerlerine gönderildiği tespit edilmiştir. Gidiş-dönüş 38 gün süren partide ve konaklarda 174 hüküm yazılmıştır. Bu hükümlerin bir kısmı şikâr-ı hümâyûnla ilgili olup, gerisi devletin diğer işleriyle ilgilidir.

Mühimme'de aynı tarih ve -özellikle şikâr-ı hümayûn- aynı zamanda değişik numaralarla hükümler verilmektedir. Yani cilt yapılırken Mandra'da 7-10 hükümleri ayrı bir yerde aynı menzilde ve daha sonra yine aynı tarihte 101-107 numaralı hükümler verilmiştir ki, numaralarına göre bunlar ayrı yerde cilde alınmıştır. Bu durum ayrı kâtiplere, aynı tarihte ve aynı konakta ayrı ayrı hükümler yazdırıldığını gösterir. Dolayısıyla bunlar ayrı ayrı teslim edilmiş olmalarından dolayı defterin bir başka yerinde ciltlenmiş olmalıdır.

13 Ramazan 951 / 28 Kasım 1544 tarihli orta eskilikteki hükümlere gelince bunlar 6 hüküm (hüküm 119-125) olup 6'sı da Mısır beylerbeyine yazılmıştır. Bunlardan 125 numaralı olanı bu mühimmede yankısını bulan ilk Mısır beylerbeyilerinden halef-selef olan Hadım Süleyman Paşa ile Hüsrev Paşa'nın devirlerinin hesaplarının incelenmesiyle ilgili 36 kadar hükümden biri yer almaktadır.

ZAMAN DİLİMİNDE YÖNETİMİ İŞGAL EDEN BAŞLICA KONULAR

10 Aralık 1544 - 16 Nisan 1545 tarihleri arasında yönetimi en çok uğraştıran sorun geçmişi 1521'e kadar giden ve Belgrad ile Şebeş ve Zemun'un fethiyle başlayan Macar sorununa bir nokta koymaktır. Bu mühimmede Budin'e sefer anında kullanmak üzere konuçlanması istenen erzak (arpa) miktarı dikkat çekicidir. Bunların satın alımı, taşınması bazı kalelere dağıtımıyla ilgili fermanlar çoktur. Çeşitli top, her türlü taş yuvalak, demir top taşı, top dökmeye bakır, zira Budin'de tophane kurulmak istenmektedir, bununla ilgili müteaddit hüküm vardır.

Avusturya-Macaristan işlerine karışan İspanya kralı Şarlken (Charles V) kendini Alman imparatoru seçmiş ve kardeşi Ferdinand'ı Avusturya arşidukası ve Bohemya kralı yapmıştır. Habsburglar'ın Akdeniz'den sonra merkezi Avrupa'da komşuluğu iki tarafın birbirini zorlaması neticesini doğurmuştur. Kanunî 1526'da Mohac'da Macar kuvvetlerini bozguna uğratmış, Macar kralı Louis II (Jagellon) savaşta ölmüştür. Erdel voyvodası Jean Zapolyai (Yanoş Kral) Szekefehervar'da toplanan kalabalık bir diyette kendini Macar kralı seçtirmiştir. Şarlken desteği ile Ferdinand, Bratislava'da daha az kalabalık bir diyette kendini Macar kralı seçtirmiştir. Rakibi Yanoş'a savaş açıp, bozguna uğratarak Polonya'ya ilticaya zorlamış, Yanoş'un Osmanlı başkentine giden elçileri, Osmanlı'nın müdahalesini getirmiştir. Kanuni 1529 Viyana seferi dönüşü Budin'i zapt ile Yanoş'a vermiştir. 1532'de de Ferdinand'a ait olup Tuna aşırı bulunan hemen hemen bütün şehirleri zapt ile Yanoş'a vererek Macaristan'da durumunu güçlendirmiştir.

1538 Varat anlaşması ile Yanoş öldüğü takdirde Macar tahtına varis olarak Ferdinand geçecekti. Yanoş 1540'ta öldü fakat bir müddet önce Polonyalı prenses Izabella ile evlenerek Jean Sigismond Zapolyai diye bir oğlu oldu. Ferdinand Varat anlaşmasını işletmek isteyince üyeleri arasında, çocuk kralın vasisi ve hazinedârı olan Varat piskoposu Georges Martinuzzi (hükümlerimizdeki Brata) ile Tamaşvar kontu Petro Petrovik, bulunan krallık meclisi İstanbul'a elçi göndererek Sigismondu kral tanımak karşılığında harac vermeye razı olacaklarını bildirdiler. Kendi yanından Ferdinand diplomatik yoldan İstanbulca tanınmasını isterken Erdel'de taraftarları silahlı mücadeleye girerek birçok yeri almış oldularsa da Budin önünde bozguna uğradılar. Kanunî bizzat Budin üzerine yürürken Niğbolu sancakbeyi Eflâk ve Boğdan voyvodalarıyla Erdel'i kurtarıyorlardı. Sultan Süleyman Budin'i kalesiyle kraliçeden aldı ve Orta

Macaristan'da Budin eyaletini kurdu. Budin beylerbeyiliğine Macar asıllı Süleyman Paşa'yı getirdi. Sağlık ve yaş nedeniyle Bâlî Paşa Süleyman Paşa'nın yerine getirildi. Brandeburg'lu Joackim'in harekete geçirdiği haçlı kuvvetini Bâlî Paşa Budin önünde püskürttü.

Sultan Süleyman altıncı seferi olan Esturgon seferine çıktı. Budin eyaletini yeni fetihlerle genişletti. Valpova, Şikloş Tata vs. ... Budin'e katıldı. Bâlî Paşa şehit düştüğünden yerine mühimmede adı geçen Yahya Paşa-zâde Mehmed Paşa getirildi. Mehmed Paşa kendi eyaleti askeriyle fetihleri sürdürdü. Ferdinand'a ait olan Vişgrad, Noyıgrad, Hatvan ve Şimentorna'yı aldı. Ferdinand ayrıca Hırvatistan ve Slavonya'da yenilgiye uğradığından H. 952'de Budin beylerbeyi ile on sekiz aylık bir mütareke akdetti. Elçilik heyetleri İstanbul'a gelip gidiyordu. Nihayet H. 953 sonu (M. 1547 başı) bütün bu hengameden sonra barış, Ferdinand'ın 30.000 altın haraç vermesi şartıyla akdedildi.

Bu temel sorunun yan sorunları Romanya voyvodalıkları oluyor. Voyvodalara gönderilen ve Macaristan işleriyle dolaylı ve dolaysız şekilde ilgili olan fermanlarla sadece voyvodalıkları alâkadar eden 82 ferman bulunuyor. Bunların bizim ferman sırasındaki karşılıkları bir tablo halinde verilmiştir (bk. Tablo IV). (Mihnea Berindei, Gilles Veinstein: **L'Empire Ottoman et les Pays Roumains 1544-1545**. Bu 82 fermana dayanarak bir çalışma yapmışlardır. Fermanların tıpkı basımını ve Fransızca çevirilerini vermişlerdir.)

Eflâk voyvodası Radul ile halefi Mirçe'ye ait bir miktar ferman vardır. Sadece voyvodalıklar ile ilgili fermanlardandır. Radul'un Habsburglu Ferdinand'la gizli ittifak içinde olduğu töhmetlidir. Eflâk hazinesi, kendi eşyası ile kaçmak isterken divana gelmeyi seçmiş olduğundan öldürülmeyerek, Mısır'a gönderilmiştir. Yerine iclas edilen halefi Mirçe Çobanul hıyanet töhmetli birçok boyarı öldürmüştür.

BARBAROS HAYRETTİN PAŞA

Barbaros'u dolaylı ve dolaysız alâkadar eden 60'a yakın ferman vardır. Bu fermanlar da netice itibarıyla Habsburglar'a karşı yürütülen savaşın bir cephesidir. Akdeniz'de İspanya'ya karşı savaşmak görevi vardır.

Barbaros, Fransa seferinden ganimetle dönmüştür. Fakat donanma gemilerinden ufak tamiratla yeniden sefere çıkabilecek ancak 40 gemi vardır.

Sefere çıkacak geminin 100 gemiden oluşması matluptur. Anbarlarda yetecek kadar kereste olmadığından kereste kesmek, taşımak, işlemek, bunların işçiliğini yapacak marangoz ustaları temin etmek, bıçkıcı bulmak, lengerlerini temin etmek, urgan ve yelken bezlerini işletmek sorunları vardır. Kaptanın paşalığı dolayısıyla denizde leventleri izlemesi kendi adamlarına düşüyor. Ganimetlerden karz yoluyla sefere iştirak edenlere tevzi edilen meblağları bunlardan tahsil ve gemi inşa masraflarına harcamak Barbaros'un üstüne yıkılmıştır.

HADIM SÜLEYMAN PAŞA İLE HÜSREV PAŞA DEVİRLERİNİN HESAPLARININ TEFTİŞİ

Taşra eyaletlerinin yıllık gelirinin mahallî giderlere harcanan kısmının üstü irsaliye adı altında merkez hazinesine gönderilirdi. Mısır gibi eyaletlerin irsaliyesi yüksek meblağlardan oluştuğundan ayrıca hazine diye de anılır. Mısır'a ıslahat yapmak üzere gönderilen sadrıazam İbrahim Paşa yılda 600.000 altın olarak bunu tespit etmişti. Hadım Süleyman Paşa ise 9 yıl süren valiliği esnasında üç yılda beşer yüz bin olarak gönderdi. 938 yılında iki ödemede toplam 600.000 altun ve 938'de yine iki ödemede 800.000 altun gönderdi. İki senelik (942-943) valiliği bulunan Hüsrev Paşa bir seferinde 500.000'e yakın, ilk seferinde ise 320.000 altun olarak gönderdi. İki paşanın biri diğerine ithamlarda bulunduğundan her iki valinin muhasebe kayıtlarını kontrol edecek bir teftiş heyeti atandı. Heyet Mısır beylerbeyi Davud Paşa, Mısır nâzır-ı emvâli Mehmed Çelebi, Mısır kadısı Emir Çelebi ve Haleb kadısı Sâlih Çelebi'den oluşuyordu (hüküm 66). Müfettişlerin teftiş edecekleri hususları 40 ferman topluyordu. Davalı paşalar İstanbul'dan ayrılamadıklarında teftişte kendilerini temsil edecek birer vekil göndermeleri istendi. Teftişin nasıl sonuçlandığına dair mühimmede bilgi yoktur. Ancak Hüsrev Paşa ölmüştür ve terekesi müsadere olmuştur (bk. İndeks).

Teftişler üzerinde iken mehâyif teftişlerine de değinmek gerekir. Mehâyif, yöneticilerden halka yapılan hayf (zulüm) teftişleridir. Teftiş konu bakımından sınırlı olabilir. O takdirde fermanda belirlenen husus dışında kalan hayflar dikkate alınmaz. Umumî teftişlerde kimin davalıdan ne şikâyeti varsa dinlenir. Mehâyif teftişleri hususunda 20'ye yakın ferman vardır.

DEVRİN PROJESİ İMÂRET-İ ÂMİRE (SÜLEYMÂNİYYE)

Süleymâniyye projesi bu mühimmede 12 fermanla temsil edilmiştir. Temeller atılma aşamasındadır. Kireç yakılıyor. Yaya ve müsellemlere kireç yaktırılıyor. Anadolu kireci temeller için, Rumeli kireci kemerler içindir. Taşların kimi ocaklardan kimi kâfirî yapılardandır. Taşıma işleri kimi mîrî otluk arabalarıyla kimi kiralık arabalarladır. Tershâne işleri müsta'cel olduğundan arabalar kısmen kereste taşımaya tahsis ediliyor, kimi marangoz ustaları bir müddet gemi inşaatında çalıştırılıyordu.

İDARÎ TAKSİMAT VE TAŞRA YÖNETİCİLERİ

Kuzey Afrika ve Yemen hariç, eyaletleri ve bunların sancaklarının yöneticilerini adlarıyla veren 2 tablo vardır. Bir arada olduklarından buraya tekrar almaktan vazgeçildi. Bu şemaların ilki sefer gerçekleştiği takdirde beyleri sancakları askerleriyle Belgrad köprüsünden geçerken bizzat padişah tarafından yoklanacaklardı. Bu münasebetle sancak beyleri isimleriyle ayrı ayrı verilmiştir. Bunların tabloları hüküm 192 ve 193'te vardır.

PÂRE VOYVODALARI

Pâre voyvodaları, sonradan yalnız voyvoda diye anılan kimseler olacak. Bunlar sancak beylerinin sancak merkezi dışında kalan kaza ve nahiyelerden sancakbeyine ait resim ve sâir gelirleri toplarlardı. Kadı nâibleri gibi il üzerine çıkıp çeşitli zulümlerle halktan para ve sâir şeyler alırlardı. Bunların zulümlerini önlemek için pâre voyvodalarının ile çıkmalarını yasaklayan fermanın birer sureti sancak beylerine gönderildiğinden idarî teşkilâtın ikinci bir tablosu elde edilmiş oldu (hüküm 257-258). Ama bu sefer sancak beylerinin adları verilmemiştir.

SAYIM İŞLERİ

Vergi ve nüfus sayımları mühimmede 21 fermanla temsil ediliyor. Bunlardan 91 numaralı hükümde anılan Beyre (Birecik) sayım emri bir nevi sayım talimatnamesi durumunda olması bakımından çok önemlidir.

DİZİN

E 12321 numaralı mühimme defteri için sentetik bir dizin hazırlanmıştır. Dizinde verilen rakamlar sahife numarası olmayıp, hükümlerin numaralarını işaret etmektedir. Ayrıca bazı numaraların yanındaki "s." harfi fermanların suretlerine işaret etmektedir. Dizinde şahıs, yer, terim ve kurum adları gösterilmiştir.

Tarih araştırmaları için önemli bir referans olan bu çalışmamızın yayınına imkân hazırlayan IRCICA'nın Genel Direktörü Sayın Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ile Sayın Dr. Hidayet Nuhoğlu başta olmak üzere bütün IRCICA elemanlarına, göstermiş oldukları yakınlıktan dolayı şükranlarımızı sunarız.

Mühimmenin daktilosu uzun seneler aldığından transkripsiyon hususunda değişik fikirlere tâbi olarak ahenksiz bir metin hazırlanmıştı. İmlâ birliğini sağlayan ve indekslerin basımını kontrol eden Betül Demir'e, defalarca tashihleri şikayetsiz yapan ve baskıya hazırlayan Vedat Kaya'ya, teknik yardımlarından dolayı Acar Tanlak'a teşekkürü borç biliriz.

Topkapı Sarayı Müdürlüğü ile arşiv muhafızı Sayın Ülkü Altındağ'a gösterdikleri yakınlık ve yardımlarından dolayı minnet ve şükranlarımızı sunarız.

Prof. Dr. Halil Sahillioğlu

MÜHİMME'NİN ZAMAN DİLİMİ, HİCRÎ TAKVİM GÜNLERİNİN KARŞILIĞI OLAN GÜNEŞ YILI TARİHLERİ VE GÜNLERİ (ÇEVİRME KILAVUZU'NA GÖRE)*

(TABLO I)

	Ramazan	Şevval	Zilkade	Zilhicce	Muharrem	Safer
	Kasım					
1		16 Salı	14 Çarşamba	13 Cuma	15 Pazar	14 Salı
2		17 Çarşamba	15 Perşembe	14 Cumartesi	16 Pazartesi	15 Çarşamba
3	18 Salı	18 Perşembe	16 Cuma	15 Pazar	17 Salı	16 Perşembe
4		19 Cuma	17 Cumartesi	16 Pazartesi	18 Çarşamba	
5		20 Cumartesi	18 Pazar	17 Salı	19 Perşembe	
6		21 Pazar	19 Pazartesi	18 Çarşamba	20 Cuma	
7		22 Pazartesi	20 Salı	19 Perşembe	21 Cumartesi	
8		23 Salı	29 Çarşamba	20 Cumartesi	22 Pazar	
9		24 Çarşamba	22 Perşembe	21 Cumartesi	23 Pazartesi	
10		25 Perşembe	23 Cuma	22 Pazar	24 Salı	
11		26 Cuma	24 Cumartesi	23 Pazartesi	25 Çarşamba	
12		27 Cumartesi	25 Pazar	24 Salı	26 Perşembe	
13	28 Cuma	28 Pazar	26 Pazartesi	25 Çarşamba	27 Cuma	
14		29 Pazartesi	27 Salı	26 Perşembe	28 Cumartesi	
15		30 Salı	28 Çarşamba	27 Cuma	29 Pazar	
	Aralık					
16		31 Çarşamba	29 Perşembe	28 Cumartesi	30 Pazartesi	
		Ocak 1545		**Mart**		
17		1 Perşembe	30 Cuma	2 Pazartesi	31 Salı	
					Nisan	
18		2 Cuma	31 Cumartesi	2 Pazartesi	1 Çarşamba	
			Şubat			
19		3 Cumartesi	1 Pazar	3 Salı	2 Perşembe	
20		4 Pazar	2 Pazartesi	4 Çarşamba	3 Cuma	
21		5 Pazartesi	3 Salı	5 Perşembe	4 Cumartesi	
22		6 Salı	4 Çarşamba	6 Cuma	5 Pazar	
23		7 Çarşamba	5 Perşembe	7 Cumartesi	6 Pazartesi	
24		8 Perşembe	6 Cuma	8 Pazar	7 Salı	
25	10 Çarşamba	9 Cuma	7 Cumartesi	9 Pazartesi	8 Çarşamba	
26	11 Perşembe	10 Cumartesi	8 Pazar	10 Salı	9 Perşembe	
27	12 Cuma	11 Pazar	9 Pazartesi	11 Çarşamba	10 Cuma	
28	13 Cumartesi	12 Pazartesi	10 Salı	12 Perşembe	11 Cumartesi	
29	14 Pazar	13 Salı	11 Çarşamba	13 Cuma	12 Pazar	
30	15 Pazartesi		12 Perşembe	14 Cumartesi	13 Pazartesi	

* Unat, Faik Reşit, **Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu,** TTK, Ankara 1984.

FERMANLARIN MÜHİMMEDEKİ TARİH SIRASI

(TABLO II)

Hüküm No	Hicrî Tarih	Miladî Tarih	İsdar Yeri
1	Perşembe, 25.N.951	**Çarşamba, 10 Aralık 1544**	Edirne
2-3	Pazar, 28.N.951	**Cumartesi, 13 Aralık 1544**	
4	Pazartesi, 29.N.951	**Pazar, 14 Aralık 1544**	Edirne
5	Çarşamba, 2.L.951	Çarşamba, 17 Aralık 1544	Edirne
6	Çarşamba, 9.L.951	Çarşamba, 24 Aralık 1544	Burgazlu
7-10	Cuma, 11.L.951	Cuma, 26 Aralık 1544	Mandra
11-13	Pazartesi, 14.L.951	Pazartesi, 29 Aralık 1544	Ilıca
14	Salı, 16.L.951	**Çarşamba, 31 Aralık 1544**	Megri
15-18	Pazartesi, 21.L.951	Pazartesi, 5 Ocak 1545	Karamusa
19-23	Perşembe, 2.Za.951	Perşembe, 15 Ocak 1545	Dernekobası
24-26	Salı, 7.Za.951	Salı, 20 Ocak 1545	Yeniceikarasu
27-29	Çarşamba, 8.Za.951	Çarşamba, 21 Ocak 1545	Bedirlu
30-31	Perşembe, 9.Za.951	Perşembe, 22 Ocak 1545	Ulufeciler
32-33	Salı, 1.L.951	Salı, 16 Aralık 1544	Edirne
34-37	Perşembe, 3.N.951	**Salı, 18 Kasım 1544**	Edirne
38-42	Cumartesi, 5.L.951	Cumartesi, 20 Aralık 1544	Edirne
43-44	Perşembe, 12.L.951	**Cumartesi, 27 Aralık 1544**	Çölmekçi
45-47	Pazar, 13.L.951	Pazar, 28 Aralık 1544	Firecik
48-49	Pazar, 19.L.951	**Cumartesi, 3 Ocak 1545**	Gümülcine
50-55	Çarşamba, 21.L.951	**Pazartesi, 5 Ocak 1545**	Karamusa
56-61	Pazartesi, 28.L.951	Pazartesi, 12 Ocak 1545	Begobası
62-65	Perşembe, 5.L.951	**Cumartesi, 20 Aralık 1544**	Edirne
66-82	Cuma, 11.L.951	Cuma, 26 Aralık 1544	Dimetoka
83	Cumartesi, 19.L.951	Cumartesi, 3 Ocak 1545	
84-94	Pazar, 27.L.951	Pazar, 11 Ocak 1545	Begobası
95-96	Çarşamba, 9.L.951	Çarşamba, 24 Aralık 1544	Burgazlu
97-100	Perşembe, 10.L.951	Perşembe, 25 Aralık 1544	Dimetoka
101-107	Cuma, 11.L.951	Cuma, 26 Aralık 1544	Mandra
108-109	Perşembe, 18.L.951	**Cuma, 2 Ocak 1545**	Gümülcine
110-111	Pazar, 19.L.951	**Cumartesi, 3 Ocak 1545**	Gümülcine
112-116	Çarşamba, 23.L.951	Çarşamba, 7 Ocak 1545	Karamusa
117-118	Pazar, 24.L.951	**Perşembe, 8 Ocak 1545**	
119-125	Cuma, 13.N.951	Cuma, 28 Kasım 1544	Edirne
126-129	Perşembe, 17.L.951	Perşembe, 1 Ocak 1545	Gümülcine
130-133	Cumartesi, 5.L.951	Cumartesi, 20 Aralık 1544	Edirne
134-135	Çarşamba, 16.L.951	Çarşamba, 31 Aralık 1544	Balabanlu
136-137	Perşembe, 12.L.951	**Cumartesi, 27 Aralık 1544**	Çölmekçi
138-139	Çarşamba, 23.L.951	Çarşamba, 7 Ocak 1545	Karamusa
140	Cumartesi, 26.L.951	Cumartesi, 10 Ocak 1545	Begobası
141-142	Pazar, 26.L.951	**Cumartesi, 10 Ocak 1545**	Begalanı
143-150	Pazartesi, 28.L.951	Pazartesi, 12 Ocak 1545	Begobası
151-166	Salı, 29.L.951	Salı, 13 Ocak 1545	
167-170	Salı, 1.L.951	Salı, 16 Aralık 1544	Edirne
171-177	Cuma		Begobası
178-179	Pazartesi, 6.Za.951	**Perşembe, 29 Ocak 1545**	Begobası
180	Çarşamba, 8.Za.951	Çarşamba, 21 Ocak 1545	Debri (Porti ?)
181-183	Perşembe, 10.Za.951	**Cuma, 23 Ocak 1545**	Ulufeciler
184-185	Cuma, 10.Za.951	Cuma, 23 Ocak 1545	Megri
186-191	Çarşamba, 14.Za.951	**Salı, 27 Ocak 1545**	Dimetoka
192-195	Pazar, 19.Za.951	Pazar, 1 Şubat 1545	Edirne
196	Perşembe, 9.Za.951	Perşembe, 22 Ocak 1545	Gümülcine
197-198	Salı, 14.Za.951	Salı, 27 Ocak 1545	Firecik
199	Perşembe, 16.Za.951	Perşembe, 29 Ocak 1545	Emirli
200	Cuma, 17.Za.951	Cuma, 30 Ocak 1545	Edirne
201-204	Cumartesi, 18.Za.951	Cumartesi, 31 Ocak 1545	Edirne
205-210	Pazar, 20.Za.951	**Pazartesi, 2 Şubat 1545**	Edirne
211-212	Perşembe, 23.Za.951	Perşembe, 5 Şubat 1545	Edirne
213-219	Cuma, 1.Z.951	Cuma, 13 Şubat 1545	Edirne
220-226	Pazartesi, 27.Za.951	Pazartesi, 9 Şubat 1545	Edirne

227-229	Pazar, 26.Za.951	Pazar, 8 Şubat 1545	Edirne
230-242	Pazartesi, 27.Za.951	Pazartesi, 9 Şubat 1545	Edirne
243-245	Perşembe, 29.Za.951	**Çarşamba, 11 Şubat 1545**	Edirne
246-251	Cumartesi, 2.Z.951	Cumartesi, 14 Şubat 1545	Edirne
252-255	Pazar, 3.Z.951	Pazar, 15 Şubat 1545	Edirne
256-258	Salı, 5.Z.951	Salı, 17 Şubat 1545	Edirne
259	Perşembe, 9.Za.951	Perşembe, 22 Ocak 1545	Ulufeciler
260-263	Salı, 14.Za.951	Salı, 27 Ocak 1545	
264-273	Perşembe, 16.Za.951	Perşembe, 29 Ocak 1545	Emirli (Paşa, Karye-i Doğancı)
274-278	Pazar, 19.Za.951	Pazar, 1 Şubat 1545	Edirne
279-284	Salı, 21.Za.951	Salı, 3 Şubat 1545	Edirne
285-290	Perşembe, 1.Z.951	**Cuma, 13 Şubat 1545**	Edirne
291-293	Pazar, 26.Za.951	Pazar, 8 Şubat 1545	Edirne
294-295	Pazar, 10.Z.951	Pazar, 22 Şubat 1545	Edirne
296-304	Perşembe, 15.Z.951	**Cuma, 27 Şubat 1545**	Edirne
305-310	Pazar, 17.Z.951	Pazar, 1 Mart 1545	Edirne
311-313	Salı, 20.Z.951	**Çarşamba, 4 Mart 1545**	Edirne
314-319	Çarşamba, 20.Z.951	Çarşamba, 4 Mart 1545	Edirne
320-322	Pazar, 24.Za.951	**Cuma, 6 Şubat 1545**	Edirne
323-335	Salı, 22.Z.951	**Cuma, 6 Mart 1545**	Edirne
336-338	Pazar, 17.Z.951	Pazar, 1 Mart 1545	Edirne
339	Salı, 18.Z.951	**Pazartesi, 2 Mart 1545**	Edirne
340-341	Çarşamba, 20.Z.951	Çarşamba, 4 Mart 1545	Edirne
342	Cumartesi, 23.Z.951	Cumartesi, 7 Mart 1545	Edirne
343-352	Pazar, 24.Z.951	Pazar, 8 Mart 1545	Edirne
353-359	Cumartesi, 1.M.952	**Pazar, 15 Mart 1545**	Edirne
360-362	Salı, 5.M.952	**Perşembe, 15 Mart 1545**	Edirne
363-365	Salı, 20.Z.951	**Çarşamba, 4 Mart 1545**	Edirne
366-369	Cumartesi, 23.Z.951	Cumartesi, 7 Mart 1545	Edirne
370-371	Pazar, 24.Z.951	Pazar, 8 Mart 1545	Edirne
372-377	Salı, 27.Z.951	**Çarşamba, 11 Mart 1545**	Edirne
378-379	Perşembe, 29.Z.951	**Cuma, 13 Mart 1545**	
380-389	Cumartesi, 1.M.952	**Pazar, 15 Mart 1545**	Edirne
390-391	Pazar, 9.M.952	**Pazartesi, 23 Mart 1545**	
392-394	Salı, 4.M.952	**Çarşamba, 18 Mart 1545**	Edirne
395-407	Pazar, 9.M.952	**Pazartesi, 23 Mart 1545**	Edirne
408-411	Cumartesi, 15.M.952	**Pazar, 29 Mart 1545**	Edirne
412-417	Pazartesi, 17.M.952	**Salı, 31 Mart 1545**	Edirne
418-419	Salı, 18.M.952	**Çarşamba, 1 Nisan 1545**	Edirne
420-421	Çarşamba, 19.M.952	**Perşembe, 2 Nisan 1545**	Edirne
422	Pazartesi, 9.M.952	Pazartesi, 23 Mart 1545	Edirne
423-425	Çarşamba, 12.M.952	**Perşembe, 26 Mart 1545**	Edirne
426-429	Cuma, 14.M.952	**Cumartesi, 28 Mart 1545**	Edirne
430-434	Cumartesi, 15.M.952	**Pazar, 29 Mart 1545**	Edirne
435-436	Pazartesi, 17.M.952	**Salı, 31 Mart 1545**	Edirne
437-439	Çarşamba, 19.M.952	**Perşembe, 2 Nisan 1545**	Edirne
440-445	Salı, 17.M.952	Salı, 31 Mart 1545	Edirne
446-447	Pazar, 23.M.952	**Pazartesi, 6 Nisan 1545**	Edirne
448	Pazartesi, 9.M.952	Pazartesi, 23 Mart 1545	
449	Çarşamba, 20.M.952	**Cuma, 3 Nisan 1545**	Edirne
450-453	Salı, 11.M.952	**Çarşamba, 25 Mart 1545**	Edirne
454-470	Cumartesi, 15.M.952	**Pazar, 29 Mart 1545**	Edirne
471	Perşembe, 20.M.952	**Cuma, 3 Nisan 1545**	Edirne
472-473	Cuma, 21.M.952	**Cumartesi, 4 Nisan 1545**	Edirne
474-475	Cumartesi, 22.M.952	Cumartesi, 5 Nisan 1545	
476-487	Pazartesi, 27.Za.951	Pazartesi, 9 Şubat 1545	Edirne
488-494	Perşembe, 5.Z.951	**Salı, 17 Şubat 1545**	Edirne
495	Pazartesi, 9.Z.951	**Cumartesi, 21 Şubat 1545**	Edirne
496	Pazar, 9.Z.951	**Cumartesi, 21 Şubat 1545**	Edirne
497-499	Pazar, 11.Z.951	**Pazartesi, 23 Şubat 1545**	Edirne
500-502	Cumartesi, 11.Z.951	**Pazartesi, 23 Şubat 1545**	Edirne
503-506	Salı, 25.M.952	**Çarşamba, 8 Nisan 1545**	Edirne
507-509	Çarşamba, 25.M.952	Çarşamba, 8 Nisan 1545	Edirne
510-513	Cumartesi, 29.M.952	**Pazar, 12 Nisan 1545**	Edirne
514-517	Pazartesi, 1.S.952	**Salı, 14 Nisan 1545**	Edirne
518-522	Pazartesi, 3.S.952	**Perşembe, 16 Nisan 1545**	Edirne

523-528	Perşembe, 20.M.952	**Cuma, 3 Nisan 1545**	Edirne
529	Çarşamba, 25.M.952	Çarşamba, 8 Nisan 1545	Edirne
530-533	Perşembe, 26.M.952	Perşembe, 9 Nisan 1545	Edirne
534-538	Cumartesi, 28.M.952	Cumartesi, 11 Nisan 1545	Edirne
539-555	Pazar, 29.M.952	Pazar, 12 Nisan 1545	Edirne
556-557	Pazar, 21.M.952	**Cumartesi, 4 Nisan 1545**	Edirne

HÜKÜMLERİN OLMASI LAZIM GELEN KRONOLOJİK SIRASI

(TABLO III)

Hicrî Tarih	Miladî Tarih	Yer İsmi	Hüküm No	Hüküm Sayısı
951	1544			
Ramazan	**Kasım**			
3 Perşembe	18	Edirne	34-37	4
13 Çarşamba	28	Edirne	119-125	7
	Aralık			
25 Perşembe	10	Edirne	1	1
28 Cumartesi	13	Edirne	2-3	2
29 Pazar	14	Edirne	4	1
Şevval				
1 Salı	16	Edirne	32-33	2
1 Salı	16	Edirne	167-170	4
2 Çarşamba	17	Edirne	5	1
5 Cumartesi	20	Edirne	38-42	5
5 Cumartesi	20	Edirne	62-65	4
5 Cumartesi	20	Edirne	130-133	4
9 Çarşamba	24	Burgazlu	6	1
9 Çarşamba	24	Burgazlu	95-96	2
10 Perşembe	25	Dimetoka	97-100	4
11 Cuma	26	Dimetoka	66-82	17
11 Cuma	26	Mandra	7-10	4
11 Cuma	26	Mandra	101-107	7
12 Perşembe	27	Çölmekçi	43-44	2
12 Perşembe	27	Çölmekçi	136-137	2
13 Pazar	28	Firecik	45-47	3
14 Pazartesi	29	Ilıca	11-13	3
16 Salı	31	Megri	14	1
16 Çarşamba	31	Balabanlu	134-135	2
	Ocak			
17 Perşembe	1	Gümülcine	126-129	4
18 Perşembe	2	Gümülcine	108-109	2
19	3	Gümülcine	83	1
19	3	Gümülcine	110-111	2
21 Çarşamba	5	Karamusa	15-18	4
23 Çarşamba	7	Karamusa	50-55	6
23 Çarşamba	7	Karamusa	112-116	5
23 Çarşamba	7	Karamusa	138-139	2
24 Pazar	8		117-118	2
26 Cumartesi	10	Begobası	140	1
26 Pazar	10	Begalanı	141-142	2
27 Pazar	11	Begobası	84-94	11
28 Pazartesi	12	Begobası	56-61	6
28 Pazartesi	12	Begobası	143-150	8
29 Salı	13		153-166	14
Zilka'de				
6 Pazartesi	19	Begobası	178-179	2
7 Salı	20	Yeniceikar asu	24-26	3
7 Perşembe	20	Dernekoba sı	19-23	5
8 Çarşamba	21	Bedirlu	27-29	3
8 Salı	21	Debri	180	1
951	**1545**			
9 Perşembe	22	Ulufeciler	30-31	2
9 Perşembe	22	Ulufeciler	259	1
9 Perşembe	22	Gümülcine	196	1
10 Cuma	23	Ulufeciler	181-183	3
10 Cuma	23	Megri	184-185	2
11-13				
14 Çarşamba	27	Dimetoka	186-191	6
14 Salı	27		260-263	4

15				
16 Perşembe	29	Emirli	199	1
16 Perşembe	29	Emirli	264-273	10
17 Cuma	30	Edirne	200	1
18 Cumartesi	31	Edirne	205-210	6
	Şubat			
19 Pazar	1	Edirne	192-195	4
19 Pazar	1	Edirne	274-278	5
20 Pazartesi	2	Edirne	205-210	6
21 Salı	3	Edirne	279-284	6
22	4	Edirne		
23 Perşembe	5	Edirne	211-212	2
24	6	Edirne	320-322	3
25				
26 Pazar	8	Edirne	227-229	3
26 Pazar	8	Edirne	291-293	3
27 Pazartesi	9	Edirne	220-226	7
27 Pazartesi	9	Edirne	230-242	13
27 Salı	9	Edirne	476-487	12
28				
29 Çarşamba	11	Edirne	243-245	3
Zilhicce				
1 Cuma	13	Edirne	213-219	7
1 Cuma	13	Edirne	285-290	6
2 Cumartesi	14	Edirne	246-251	6
3 Pazar	15	Edirne	252-255	4
4 Pazartesi	16	Edirne		
5 Salı	17	Edirne	256-258	3
5 Perşembe	17	Edirne	488-494	7
6-8	18-20	Edirne		
9 Pazar	21	Edirne	495	1
9 Pazar	21	Edirne	496	1
10 Pazar	22	Edirne	296-304	9
11 Cumartesi	23	Edirne	500-502	3
11 Pazar	23	Edirne	497-499	3
12-14				
15 Perşembe	27	Edirne	296-304	9
	Mart			
16				
17 Pazar	1	Edirne	305-310	6
17 Pazar	1		336-338	3
18 Salı	2	Edirne	339	1
19 Çarşamba	3	Edirne		
20 Çarşamba	4	Edirne	340-342	2
20 Salı	4	Edirne	363-365	3
20 Salı	4	Edirne	311-313	3
20 Çarşamba	4	Edirne	314-319	6
21-22				
23 Cumartesi	7	Edirne	342	1
23 Cumartesi	7	Edirne	366-369	4
24 Pazar	8	Edirne	343-352	10
24 Pazar	8	Edirne	370-371	2
25 Salı	9	Edirne	323-335	13
26				
27 Çarşamba	11	Edirne	372-373	2
28				
29 Perşembe	13	Edirne	378-379	2
Muharrem				
1 Cumartesi	15	Edirne	353-359	7
1 Cumartesi	15	Edirne	380-389	10
3				
4 Salı	18	Edirne	392-394	3
5 Salı	19	Edirne	360-362	3
6-8				
9 Pazar	23	Edirne	390-391	2
9 Pazar	23	Edirne	395-407	13
9 Pazartesi	23	Edirne	422	1
9 Pazartesi	23	Edirne	448	1

10				
11 Salı	25	Edirne	450-453	4
12 Çarşamba	26	Edirne	423-425	3
13				
14 Cuma	28	Edirne	426-429	4
15 Cumartesi	29	Edirne	408-411	4
15 Cumartesi	29	Edirne	430-434	5
15 Cumartesi	29	Edirne	454-470	17
16				
17 Pazartesi	31	Edirne	412-417	6
17 Pazartesi	31	Edirne	435-436	2
17 Pazartesi	31	Edirne	440-445	6
	Nisan			
18 Salı	1	Edirne	418-419	2
19 Çarşamba	2	Edirne	420-421	2
19 Çarşamba	2	Edirne	437-439	3
20 Çarşamba	3	Edirne	449	1
20 Perşembe	3	Edirne	471	1
20 Perşembe	3	Edirne	323-328	6
21 Cumartesi	4	Edirne	472-473	2
21 Pazar	4	Edirne	556-557	2
22 Cumartesi	5	Edirne	474-475	2
23 Pazar	6	Edirne	446-447	2
24			Boş	
25 Salı	8	Edirne	503-506	4
25 Çarşamba	8	Edirne	507-509	3
25 Çarşamba	8	Edirne	529	1
26 Perşembe	9	Edirne	530-533	4
27			Yok	
28 Cumartesi	11	Edirne	534-538	5
29 Cumartesi	12	Edirne	510-513	4
Selh Pazar	13	Edirne	539-555	17
Safer				
1 Pazar	14	Edirne	514-517	4
2 Salı			Yok	
3 Çarşamba	16	Edirne	518-519	2

"L'EMPİRE OTTOMAN ET LES PAYS ROUMAINS, 1544-45"* ADLI KİTAPTAKİ HÜKÜMLERE VERİLEN SIRA NUMARALARININ NEŞRETMEKTE OLDUĞUMUZ "E 12321 NUMARALI MÜHİMME"DEKİ KARŞILIKLARIDIR

(TABLO IV)

Kitaptaki Hüküm No	Mühimmedeki Hüküm No	Kitaptaki Hüküm No	Mühimmedeki Hüküm No	Kitaptaki Hüküm No	Mühimmedeki Hüküm No
1	2	**31**	490	**61**	466
2	3	**32**	495	**62**	467
3	167	**33**	496	**63**	435
4	168	**34**	295	**64**	436
5	169	**35**	500	**65**	441
6	170	**36**	296	**66**	442
7	5	**37**	297	**67**	438
8	43	**38**	300	**68**	523
9	44	**39**	301	**69**	524
10	48	**40**	302	**70**	472
11	49	**41**	303	**71**	473
12	110	**42**	306	**72**	508
13	147	**43**	307	**73**	509
14	148	**44**	338	**74**	531
15	190	**45**	339	**75**	532
16	265	**46**	313	**76**	533
17	267	**47**	340	**77**	534
18	269	**48**	326	**78**	538
19	270	**49**	331	**79**	511
20	271	**50**	375	**80**	513
21	272	**51**	357	**81**	540
22	273	**52**	360	**82**	554
23	275	**53**	361	**83**	518
24	208	**54**	362		
25	209	**55**	408		
26	279	**56**	416		
27	280	**57**	432		
28	320	**58**	433		
29	248	**59**	454		
30	249	**60**	460		

* Berindei, Mihnea-Gilles Veinstein, **L'Empire Ottoman Et Les Pays Roumains, 1544-45,** Paris.

Yevmü'l-hamîs fî 25 şehr-i Ra[illegible] 951 (Perşembe, 10 Aralık 1544), der Edirne

1

Bugün vezîr-i sânî Rüstem Paşa hazretleri, Süleyman Paşa yerine vezîr-i a'zam oldu

Yevmü'l-ahad fî 28 şehr-i mezbûr (Pazar, 13 Aralık 1544)

2

- Yazıldı
- Kiseye konulub mühürlendi, Boğdan voyvoda[sı] hükmü ile kiseye konulub gönderildi

Silistre begi Mahmud Beg'e hüküm ki

[illegible]

Yevme'l-hamîs fî 25 şehr-i Ramazan sene 951 (Perşembe, 10 Aralık 1544), **der Edirne**

1

Bugün vezîr-i sânî Rüstem Paşa **hazretleri,** Süleyman Paşa **yerine vezîr-i a'zam oldu**

Yevme'l-ahad fî 28 şehr-i mezbûr (Pazar, 13 Aralık 1544)

2

- Yazıldı
- Kiseye konulub mühürlendi, Boğdan **voyvoda[sı] hükmi ile kiseye konulub gönderildi**

Silistre begi **Mehmed Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderub vilâyet-i **Leh** beglerinden **Breslav** nâm kâfir begi üç dört yüz nefer kâfirle 'alem çeküb tabl ve nakkare ile yaz biçiminde gelüb nehr-i **Turlu'**nun öte yakasında vâkı' olan koyun erenlerinin koyunlarından koyun ve öküzlerin ve oda esbâbların külliyen gâret idüb, koyun kethudâların katledüb kal'e-i **Akkerman'**ın öte yakasında olan mîrî iskeleyi basub ve iskelede beru cânibe geçmek üzerinde olan binden ziyâde tatar bârgirlerin alub ve on beş nefer tatarı katledüb ve beş altı nefer tatarı dahi esir edüb ol zamandan ilâ yevminâ hâzâ beş altı def'a öküzlerin ve bârgir[ler]in ve oda esbâbların nehb ve gâret idüb ve işbu Şa'ban-ı mu'azzamın on birinci günü (28 Ekim 1544) mezbûr **Breslav** nâm mel'ûn bir kaç yüz nefer kâfir ile gelüb koyun odalarında olan davarlarını ve esbâblarını külliyen gâret edüb hattâ iskeleyi gelüb boğazdan geçen mîrî gemiyi kasdedüb ve iskele mu'attal ve münsed olub beru cânibden öte yakaya ve öte yakadan bu tarafa ferd-i vâhid geçmeyüb mâl-ı mîriye dahi ziyâde zarar ve noksan müterettib olub **Özi** cânibinden yollar kesilüb kimesne gelüb gitmeyüb vâkı'-ı hâl şimdiki hâlde 'arzolunmaz ise bugün yarın **Turlu** suyu donub buz dutdukda muhtemeldir ki kâfir beru cânibe geçüb hareket etmekle dahi ziyâde zarar ola deyu mukata'ât-ı mezbûre emîni gulâm-ı şâhî **Ahmed** bendeleri ve koyun erenleri talebiyle **Akkerman** kadısı **Mevlânâ Muhyiddin** ile dizdârı sana i'lâm etdüklerin 'arzeylemişsin. Mezbûr kadıdan gelen mektûbu göndermişsin. Bu bâbda her ne ki denilmiş ise mufassalan ma'lûm oldu. İmdi dâimâ sen ol mahallere karîb yerde hâzır **/ 2 a /** bulunmak mühim ve lâzım olduğu ecilden sana min ba'd **Akkerman'**da oturmak fermân idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb mükemmel yarağunla vaktine hâzır olub göresin. Şöyle ki fi'l-vâkı' kaziyye 'arzeyledüğinüz gibi ise bir ehl-i fesâd ve harâmi ki benüm memleketime girüb fesâd ve şenâ'at eyliye eger hafiyyeten ve eger 'alâniyyeten anun tedârikin görmek lâzım ve mühimdür. Ana göre sen dahi mezbûrûn müfsidler 'alâniyyen gelecek olur ise senün dahi sipâhilerün vardur ve sancağına tâbi' tatar cebeluleri dahi olub etrâfında sancakbegleri kullarım dahi vardır. Mezbûr müfsid ol vechle 'alâniyyen gelür ise sen dahi sipâhilerünle ve sancağına müte'allık tatar cebeluleriyle hâzır olub ve etrâfında olan beglerden dahi mu'âvenet lâzım gelür ise anlarla dahi müşâvere idüb hüsn-i ittifâk ve ittihâd üzere la'în-i mezbûru karşulayub memlekete koymayub gereği gibi haklarından gelüb memleket ve ra'âyâya aslâ zarar ve ziyân irişdirmeyüb ve mazarrat ve ifsâdının def'i bâbında mücidd ve merdâne olasın

Ammâ şöyle ki müfsid-i mezbûr 'alâniyyen gelmeyüb hafiyyeten gelüb harâmilık ider ise sen dahi ol vechle tedârik idüb ol yerlerün taviçeleri ve tatar tâifesi ve gayri her kim ise hafiyyeten öte cânibe geçüb el altından evvelden ide geldikleri üzere ideler. Ol bâbda kimesneye mâni' olmayasın. Ammâ bu husûsu senden gayri bir ferde ifşâ olunduğuna emrim yokdur. Südde-i sa'âdetimden sana bu asıl emrim varduğın veya sen bu vechle 'arzeyledüğin aslâ ve kat'â kimesneye izhâr eylemekden sakınasın. Kendu cânibinden mahall-i iktizâ etdüğine göre, hüsn-i tedbîr ve tedârik eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin. Ammâ âsitâne-i sa'âdetimden emrolunduğın bi-vechin mine'l-vücûh kimesneye ifşâ ve izhâr eylemiyesin. Şöyle ki bu husûsun tedârikin onat görmeyüb dahi bu bahâne ile **Leh** vilâyeti vurulmağa âsitâne-i sa'âdetimden emir gelmiş deyu şâyi' olub ol cânibe 'adâvete veya mâbeynde bir vechle fesâda bâ'is ola neticesi sana 'âid olub başın gitmek mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasın. Sâbıka dahi **Leh** kralı şikâyet eylemeğin **Silistre** begine ve **Akkerman** ve **Kili** kadılarına ve emînlerine hükm-i hümâyûnum gönderilüb tatar tâifesinden ve gayriden her kim ki **Leh** vilâyetine geçüb esir ve davar getüre gereği gibi teftîş idüb **Leh** ra'âyâsı idüği zâhir olur ise, dutub habsidüb esirleri ve davarları ellerinden alub hıfzedüb dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin ki **Leh** kralına virile **/2 b/** deyu emreylemiş idim ol husûsa dahi mukayyed olmayasın. Her kim oradan (?) esir ve davar getürürse mîrî cânibine olan gümrüklerin emînler alalar. Bu husûsu dahi âsitâne-i sa'âdetimden emrolunduğun bir ferde ifşâ eylemeyüb kendu cânibinden etmiş gibi olasın ve hem mezbûrûn müfsidlerin haklarından gelmek içün **Boğdan** voyvodasına dahi müstakıl hükm-i hümâyûnum yazılub ammâ sana gönderildi. Mezbûr voyvoda ile mukaddemâ müşâvere idüb **Leh** vilâyetinin harâmileri [bu] memlekete segirdüb bu vechle ra'âyâya zarar ve ziyân irişdirmekden hâlî olmazlar. Biz daha ol harâmileri ele getürmek isteriz, ne vechle olmak münâsibdür, bu husûs ne yüzden olmak gerekdür deyu mezbûr voyvoda ile müşâvere idüb sana ne yüzden cevâb gönderür ise göresin şöyle ki ol hükmü göndermek münâsib olacak olur ise andan sonra gönderesin. Emrolunan üzere 'amel idesin. Ammâ bu husûslar yine ne

vechle tedârik olunduğun südde-i sa'âdetime dahi 'arzedesin. İhmâl ve tekâsülden hazer idüb min ba'd mezbûr **Breslav** begi cânibinden memleket ve ra'âyâya mazarrat ve hasâret irişdirmeyesin. Şöyle ki yine 'alâniyyen ve hafiyyeten memlekete zarar ve gezend irişüb sen dahi mukayyed olmayasın neticesi sana 'âid olmak mukarrerdür. Ana göre tedârik idüb evâmir-i hümâyûnumda tafsîl olunduğu üzere maslahatında hüsn-i tedbîr ve tedârik üzere olasın, şöyle bilesin...

3

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Boğdan** voyvodasına yazıldı ki

Müşârun ileyh **Silistre** begi şöyle 'arzeylemiş, müşârun ileyh sancakbegine hükm-i hümâyûnum gönderilüb mezbûr harâmilerün hüsn-i tedbîrle haklarından gelüb tedârikin görüb memlekete zarar ve gezend irişdirmemek bâbında fermân-ı hümâyûnum sâdır olmuşdur. Buyurdum ki

Sen dahi ol müfsidler olduğu yere yakınsın, göresin şöyle ki mezbûrûn müfsidler benüm memleketime dahl ve ta'arruz idecek olurlar ise hüsn-i tedbîr ve tedârik üzere olub mezbûrûn harâmileri dutub yüce dergâhıma irsâl idesin. Ammâ bu bahâne ile **Leh** vilâyetine dahl ve ta'arruz itmekden sakınasın. Murâd-ı hümâyûnum mahzâ memlekete **/ 3 a /** dahliden harâmileri ele getürmekdür. Sen dahi ana göre mukayyed olub hüsn-i tedbîrle ele getürmekde sa'yeyleyesin, şöyle bilesin...

Yevme'l-isneyn 29 Ramazan sene 951 (Pazartesi, 14 Aralık 1544), **Edirne**

4

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırı Hamza'**ya virildi ki bir yoldaşıyla göndere**

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb Ramazan ayının yigirminci gicesinde, mahrûse-i **İstanbul**'da **Gedük Ahmed Hamâmı kurbünde, Emînsinan Mahallesi**'nde **Hacı Hamza** nâm kimesnenin üç ocaklu evleri dutuşub ihrâk-ı bi'n-nâr olub lâkin gayri kimesnenün evi ihrâk olmağa konulmayub

zarar ve ziyân yetişmedi deyu i'lâm eylemişsin, ma'lûm oldu. Ammâ bu fesâd kimden sâdır oldu, ev sâhibinden midür, âhardan midür bildirmemişsin. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan evleri ibtidâ kim yakmışdır, ev sâhibinden mi oldu, hizmetkârlarından midür, hâricden midür bi'l-cümle muhkem teftîş ve tefahhus eyleyüb her kim yakmış ise ki sâbit ve zâhir ola, dutub habsidüb tafsîli ile 'arzeyleyesin. **/ 3 b /**

Yevme'l-erbi'a fî 2 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 951
(Çarşamba, 17 Aralık 1544),
der **Edirne**

5

- Yazıldı
- Kapu çavuşlarından Oruc Çavuş'la **gönderildi, ol gün**

Silistre begine bir hüküm ki

Bundan akdem **Eflâk** voyvodası **Radul Voyvoda**'ya hükm-i şerîfim irsâl olunub yanında olan oğlunu 'atebe-i 'ulyâma irsâl eylemek emreylemiş idim. Eyle olsa istimâ' olundu ki mezbûr voyvoda gönlüne havf ve tereddüt getürmiş. İmdi hâliyen mezkûre tekrar çavuşumla hükm-i hümâyûnum gönderilüb emr-i sâbıkım üzere oğlunu gönderesin deyu emreyledim, sana dahi fermân-ı hümâyûnum bunun üzerinedir ki gaflet üzere olmayub müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla hâzır ve müheyyâ olub ol cânibe nâzır olasın. Mezbûr voyvoda senün komşuluğundadur. Sen dahi kendu cânibinden dostluk yüzünden istimâlet idüb ahvâl ve evzâ'ını onat vechle bilüb vâkıf olasın, şöyle ki fî nefsi'l-emr ol asıl bir fesâda mübâşeret idüb **Eflâk** hazinesin alub dahi bir cânibe çekilecek olur ise sen dahi ol vakıt hâzır bulunub bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb sancağına müte'allık olan 'asker halkı ile ve sen dahi ol cânibde olan beglerle ve kullarum ile yekdil ve yekcihet olub mezbûru hiç bir cânibe gitmeğe koymayub hüsn-i tedbîr ve ihtimâm ile ele getürüb memleket ve vilâyetime ve mâlıma zarar ve gezend irişdirmeyüb kemâl-i basîret ve intibâh üzere olasın ve bu emr-i şerîfimi senden gayri bir ferde ifşâ eylemeyüb gâyetle tedbîr üzere olasın. Şöyle ki bu husûsu onat tedârik eylemeyüb mezbûr voyvoda hazineyi alub bir cânibe çekilüb halâs ola veya memleket ve ra'âyâya mazarrat ve hasâret irişdire neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Bu emr-i mühim ve hatîrin itmâmı bâbında gereği gibi mukayyed olub 'ırz ve nâmus-ı saltanata muhâlif iş olmakdan sakınasın, şöyle bilesin...

Bir sûreti Niğbolu begine yazıldı
- Yazıldı
- Mezbûr çavuşla gönderildi / 4 a /

Yevme'l-erbi'a 9 Şevvâl sene 951 (Çarşamba, 24 Aralık 1544), **karye-i Burgazlu**
Edirne'**den bugün pâdişâh hazretleri** Gümülcine cânib**l**erine **şikâra** gitdiler.

6

- Yazıldı
- Bu hüküm Edirne'**de yazdırıldı**
- Asıl, nâme defterlerinde olan müsveddede mahfûzdur. Bunda dahi varsa ol sahihdur
- Bu hurda dört hükümdür. Süleyman Paşa **husûsu içün çavuşla.. ve** Sülelu (?) Mehmed Çavuş'**la gönderildi**

Mısır beglerbegisine ve **Mısır** kadısı **Mevlânâ Emir Çelebi'**ye ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih Çelebi'**ye ve nâzır-ı emvâle bir hüküm yazıla ki

Vilâyet-i **Mısır'**dan sâl-be-sâl hazine-i 'âmireme vârid olan emvâl südde-i sa'âdetimde olan defterlerden tetebbu' olundukda sâbıka vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa,** dâmet ma'âliyühü, beglerbegi olduğu târihden dokuz yüz otuz üç senesinde Rebi'ülevvel ayının on sekizinci gününde iki yüz doksan dokuz bin beş yüz doksan bir (299 591) sikke altun gelüb ve dokuz yüz otuz dört Rebi'ülâhır'ının on birinde, beş kerre yüz bin dahi dokuz bin altı yüz seksen üç (509 683) sikke altun gelüb ve dokuz yüz otuz beş Cümâdelâhır'ının yigirmi beşinde **Hoşgeldi** elinden altı kerre yüz bin dahi otuz dokuz (600 039) sikke altun gelüb ve dokuz yüz otuzbeş Şa'ban'ının yigirmi ikisinde **Aydın Kethudâ** elinden iki kerre yüz bin dahi üç (200 003) sikke altun gelüb ve dokuz yüz otuz altı Zilhicce'sinin beşinde **Cânım Beg** elinden beş kerre yüz bin dahi iki (500 002) sikke ve dokuz yüz otuz yedi Receb'inin birinde dört kerre yüz bin dahi üç (400 003) sikke ve dokuz yüz otuz sekiz Cümâdelevvel'inin yedinci gününde **Nevrûz Kethudâ,** elinden üç kerre yüz bin dahi dört (300 004) sikke ve dokuz yüz otuz sekiz Zilka'de'sinin on birinde gönüllüler kethudâsı **Mustafa** elinden iki kerre yüz bin dahi doksan dokuz bin dokuz yüz kırk altı (299 946) sikke altun gelüb ve dokuz yüz otuz dokuz Ramazan'ının altısında **Sinan Kâşif** elinden yüz doksan dokuz bin dokuz yüz doksan altı (199 996) sikke altun ve dokuz yüz kırk Ramazan'ının yigirmi sekizinde **Cânım Beg** elinden beş kerre yüz bin (500 000) altun ve dokuz yüz kırk bir Zilhicce'sinin on ikisinde üç kerre yüz bin dahi yetmiş dört bin beş yüz yigirmi beş (374 525) sikke altun gelüb

vâsıl oldu ki cem'an kırk bir kerre yüz bin dahi seksen üç bin yedi yüz doksan iki (4183 792) altun olur ve dokuz yüz kırk altı Receb'inin on ikisinde **Hind** donanması muhasebesi bakıyyesinden **/ 4 b /** dört kerre yüz bin dahi seksen dört bin sekiz yüz doksan iki (484 892) sikke ve dokuz yüz kırk altı Receb'inin on üçünde **Hind** vilâyetinin **Gücerât** beglerinden **Hacı Selmânî Beg Ka'be-i Şerîfe**'de ve **Cidde**'de bulunan esbâbı bahâsından on üç bin dokuz yüz seksen altı (13 986) sikke altun gelüb vâsıl olub bu cümle altunlar kırk altı kerre yüz bin dahi seksen iki bin altı yüz yetmiş (4 682 670) sikke altun gelüb vâsıl olmuş olur.

Ve mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** beglerbegi olduğu zamanda dokuz yüz kırk iki Ramazan'ının altıncı gününde **Cânım Beg** elinden üç yüz yigirmi dokuz bin dokuz yüz doksan iki (329 992) sikke altun gelüb ammâ asıl irsâliyesi **Hüsrev Paşa**'nın muhasebesi mûcibince **Cânım Beg** elinden dört yüz yetmiş bin (470 000) sikke olub bu takdirce yüz kırk bin sekiz (140 008) sikke kesir olur ve dokuz yüz kırk üç Receb'inin on ikisinde sipâhi oğlanlarından **Ferhâd** elinden dört kerre yüz bin dahi doksan dokuz bin dokuz yüz iki (499.902) sikke altun gelüb ammâ asıl irsâliyesi beş yüz bin (500 000) sikke olub doksan sekiz (98) altun eksük geldi deyu mukayyed bulundu.

Eyle olsa zikrolunan irsâliyeler gönderildükde ol senenün cümle mâlı ne kadar idi ve irsâliyenin dahi ne mikdarı harâcdan idi ve mukata'âtdan ve gılâl bahâsından dahi ne kadar altun idi ve defterlerde her karyenin ve mukata'anın irtifâ'-ı kadîmisi ne idi, neye satıldı, yazusundan tefâvütü ne oldu, bunlardan dahi bâkı kaldı mı, kimlerün zimmetinde kaldı, sonradan dahi alındı mı ve ne kadarı alındı, ne bâkı kaldı ve der-anbar olmuş tereke dahi kaldı mı, ne kadar tereke idi ve sene-i mâziyeden sene-i âtiyyeye gılâldan ve sâir nukuddan mâl tahvîl eyledi mi, ne kadar tahvîl eyledi, husûsan senin zamanında olan irsâliyyeden anların irsâliyeleri eksük olub sebeb ve bâ'is ne idüği bilinmeyüb bi'l-cümle bu husûsların aslı **/ 5 a /** ve hakıykatı keşif ve beyân olunmayub mübhem ve meşkûk kalub

Ve sâbıka müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** mahrûse-i **Mısır**'dan ba'z-ı müfredât defterlerin âsitâne-i sa'âdetime getürmiş idi, anı dahi **Mısır** defterdârı olan **Rüstem Çelebi Mısır**'a bile alub gidüb bunda sûretin komayub icmâl üzere bir mikdar muhasebe sûreti bulundu, andan dahi nesne fehmolunmayub bu husûslar anda mahfûz olan rûznâme ve mukata'a defterlerinden ve yerlu yerinden görülmesi lâzım ve mühim olub bu bâbda sizün vufûr-ı diyânet ve istikamet ve hüsn-i emânetine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın bu husûsun görülmesini size emredüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı şerîfim mûcibince mübâşeret idüb ol zamanda müşârun ileyh **Süleyman Paşa** mahmiyye-i **Mısır**'da kaç yıl beglerbegi olmuş ise ibtidâsından intihâsına değin her bir senenin mâlını eger

harâc-ı arâzidür ve eger mukata'âtdür ve eger nukud ve gılâl cinsidür anda divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan rûznâmelerden ve mukata'ât defterlerinden ve müşârun ileyh **Rüstem Çelebi** alub gitdüği defterlerden ve mübâşirlerinden ve yerlu yerinden kemâl-i ihtimâm ve basîret üzere tetebbu' ve tefahhus idüb göreler. Defterlerde her bir karyenün ve mukata'anun asıl yazusı ve irtifâ'ı ne kadardur, neye satıldı, yazusundan eksüğine mi ve artuğa mı virildi, tefâvüti nedir ve her bir senede harâcdan ve nukuddan ve gılâldan ve sâir mahsûlât cinsinden cümle ne kadar nesne hâsıl oldu ve her bir senenin irsâliyesinde harâcından ne kadar altun idi ve sâir nukud ve gılâldan dahi ne kadar idi, husûsen harâc hod bir ma'lûm ve mukarrer mâldur, bunlardan bâkı kalmamak gerek idi. Sen ki beglerbegisin senün her yılda irsâl eyledüğin mâlın artuğı ve eksüği olmayub 'ale's-seviyye vârid olub bunlarun bu vechle her bir senede irsâliyyeleri artuk ve eksük gelmesinin sebeb ve bâ'isi nedür, yerlu yerinden ve defterlerden tamâm sıhhatı üzere ma'lûm idinüb ve hem sâl-be-sâl mevâcibden ve ihrâcâtdan ve masârifden ziyâde **/ 5 b /** olmuş nesneler var mıdur, emirle mi olmışdur nicedür anları dahi defâtir-i mahfûzadan tetebbu' eyleyüb fi'l-vâkı' emirle ziyâde olmuş nesne var ise ol emirleri 'ayni ile bulub künhi ile ma'lûm idinüb teftîş defterleriyle bile 'arzidesiz ve mezkûr senelerün her birinden ne mikdar bâkı vardur ve ne kadarı alındı bi'l-fi'il ne mikdar bâkı kaldı ve kangı senenün bâkısidür, harâcdan ve mukata'âtdan ve nukuddan ve gılâldan her birinden ne mikdar bâkı kalmışdur, mümkinü'l-husûl midür, şimdiye değin alınmamağa sebeb ve bâ'is nedür? Ol senelerden gılâldan hiç der-anbar tereke kalur miydi, ne kadar kalmış idi ve sene-i mâziyenün mâlından sene-i âtiyeye mâl tahvîl eylemişmidür, ne kadar mâl tahvîl etmişdür ve zikrolunan irsâliyelerden gayri anda dahi ne kadar mâl sarfolunmuşdur, mevâcib ve sâlyânelere ve sâir ihrâcâta ne gitmişdür ne cins harclardur? **Hind** donanmasına dahi cümle ne kadar mâl sarf ve harc oldu, bi'l-cümle her bir senenün başka başka vech-i meşrûh üzere cümle irâd ve masârifini ve bakayâsını cinslu cinsiyle hakküzere ma'lûm idinüb yazub defter eyliyesiz.

Ve müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'nın beglerbegi olduğu zamanın dahi ibtidâsından intihâsına değin her bir senenün başka başka ahvâlini bu tafsîl üzere yerlu yerinden ve mukata'ât ve rûznâme defterlerinden cümle mevârid ve masâriflerini ve bakayâsını aslı ve hakıykatı üzere tetebbu' ve tefahhus idüb yanlarında sâbit ve zâhir olduğu üzere mufassal ve meşrûh yazub defter eyliyesiz. Husûsen mûmâ ileyh **Hüsrev Paşa, Mısır** defterdârı olan mezkûr **Cânım** ile, âsitâne-i sa'âdetime gönderdüği irsâliyye mâlından eksük gelen yüz kırk bin yüz iki (140 102) sikke altunın dahi kesir gelmesine bâ'is ne idüği bilinmek mühim ve lâzım olmuşdur. Beherhâl ol zamanın mukata'acılarından ve rûznâmede oturan kâtiblerden ve mezkûr **Cânım** ile hazineyi bile getüren kullardan anda mevcud nice kimesneler vardur, anları kande ise ihzâr idüb kemâl-i dikkat ve ihtimâmla teftîş idüb göresiz. Müşârun ileyh **/ 6 a / Hüsrev Paşa** bu mikdar altun göndermiş iken bu kadar eksük gelmeğe sebeb nedür, nice olmuşdur, beherhâl cümlesini zuhûra getürüb

'ilminuz irişdüği üzere ne vechle sâbit ve zâhir olur ise yazub 'arzidesiz. Ve mezbûr **Rüstem Çelebi** alub gitdüği müfredât defterlerinün dahi anda, divân-ı **Mısır'**da sûreti var ise bununla tatbik idüb şöyle ki zâyı' olmuş kâğıdları var ise kim zâyı' itmişdür, nice olmuşdur, elbetde zuhûra getürüb bir varakın zâyı' ve ketmitdirmeyüb giru 'ayniyle mühürleyüb teftîşden mukaddem mu'accelen südde-i sa'âdetime irsâl idesiz. Eger anda sûreti bulunmayacak olur ise defteri alıkoyub teftîş tamâm oluncaya değin anda görilecek maslahatları görüb teftîş tamâm oldukdan sonra 'ayniyle mühürleyüb sizün defterlerinüzle bile irsâl idesiz. Zikrolunan husûsların isti'câl üzere görülmesi ehemm-i mühimmâtdandur. Mahzâ sizün cibilletinüzde olan vufûr-ı diyânet ve hüsn-i emânet ve istikametinüze i'timâd-ı şâhânem olduğu eclden size tefviz olunmuşdur. Bu bâbda benim ziyâde ihtimâmum vardur. Ana göre mukayyed olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb şol ki cådde-i hakdur ana zâhib olub bu emr-i mühimmi ta'cilen itmâma irişdirmek bâbında bir vechle ikdam ve basîret ve intibâh üzere olasız ki sonradan bir dahi görülmeğe mevkuf nesne (?) kalmayub aslâ ve kat'â bir maddesinde mübhem ve müştebeh nesne komayub cemî'-i cevânibi hakıykatı üzere ma'lûm ola. Ve müşârun ileyh **Hüsrev Paşa, Cânım'**ın ve oğlu **Seydi Yusuf'**un üzerlerinde olan mâl-ı mîrîyi teftîş idüb sâbıkan müfti olan **Mevlânâ Şeyh Muhyiddin** dâme fazlühü Mısır kadısı iken üzerlerinde ne kadar mâl-ı mîrî var idüğine kendu imzâsıyla temessük vermiş idi. Andan gayrı **Yahya Hamzâvî'**nin ve **Kasru** nâm âdeminin, ba'z-ı köy kethudâlarının dahi üzerlerinde ne mikdar mâl-ı mîrî var ise başka başka huccet virüb lâkin ol huccetler **Cânım'**ın ve oğlunun yüzüne olmayub mücerred mübâşirlerinün takrîri ile olmağın şer'le anlardan alınmak lâzım gelmemeğin ol huccetlerin sûretleri yazılub size irsâl olundu. Te'hir eylemeyüb ol mübâşirîni her kimler ise cem' ve ihzâr idüb zikrolunan emvâli anlardan taleb idesiz. Şöyle ki ol sicillerde takrîr eyledükleri üzere mezbûrân **Cânım'**ın ve oğlunun vârisleri yüzüne vesâirlerinin kenduleri veya şer' ile vekilleri yüzine isbât iderler ise be-hasebi'ş-şer' müteveccih olan yerden bî-kusûr alub mîrî içün zabtidesiz. Şöyle ki anlar üzerine sâbit olmaya ol sicilde mastûr olan mübâşirînden şer'le ve kanunla ol mâlı bî-kusûr tahsîl eyleyüb bir ferdin üzerinde bir akçe ve bir habbe bâkı komayasız. Mezbûrân **Cânım** ve oğlu ol huccetlerden dahi hâric yerler zira'at etmişler midür, eger etdiler ise ne kadar yer zira'at eylemişlerdür, harâcî yerler midür, nukud cinsi midür, gılâl midür, divân-ı **Mısır'**a teslîm eylediler mi, yohsa bi'l-fi'il üzerlerinde bâkı mi kalmışdır? Anların dahi rûznâme ve mukata'a defterlerinden ve yerlu yerinden aslı ile ma'lûm edinüb südde-i sa'âdetime bile 'arzedesiz. Ve hem mezbûrân **Cânım'**a ve oğluna bu vechle himâyet olunub mâl-ı mîrî alınmamış, mezkûrlardan gayrı, bunun gibi himâyet olunmuş kimesneler var midur, kimlerdür, onat vechle tetebbu' idüb hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan emvâlde bir ferde himâyet **/ 6 b /** olunmağa emr-i şerîfim yokdur. Ol bâbda kimesneye meyl ve himâyet olunmağla mâlıma zarar ve ziyân olmakdan ictinâb ve ihtirâz üzere olasız. Ve hem üzerlerinde mâl-ı mîrî olanlardan ba'z-ı kimesneler medyûn olub dahi mâlı edâ eylemedin **Yemen** ve **Hind** cânıblerine gitmişler deyu

istimâ' olundu. Ol husûsu dahi divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan rûznâme ve mukata'a defterlerinden aslı ile tetebbu' idüb göresiz fi'l-vâkı' istimâ' olunduğu gibi ol asıl medyûn kimesnelerden ol cânibe gitmiş kimesne var ise eger beglerdendür ve eger ağalardur ve gayridür her kimler ise defterlerden tetebbu' idüb herbirinün üzerinde ne kadar mâl-ı mîrî vardur ma'lûm idinüb isimleri ve resimleri ile yazub südde-i sa'âdetime 'arzidesiz, defterlerin bile gönderesiz. Ammâ bu husûsu teftîş defterlerine tevakkuf etdirmeyüb teftîşden mukaddem ta'cilden 'atebe-i 'ulyâma 'arzidesiz. Sonra emr-i şerîfim ne vechle sâdır olur ise mûcibiyle 'âmil olasız.

Yevme'l-cum'a 11 Şevvâl sene 951 (Cuma, 26 Aralık 1544), **karye-i Mandra**

7

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine ve nâzır-ı emvâle bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** hâliyen **Mısır** vilâyetinde sancak tasarruf iden **Kâşif Mustafa'**nın zimmetinde doksan kise mikdarı mâl vardır deyu 'arzeylemeğin bu husûsun teftîşi içün hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Eyle olsa mezkûrun üzerinde bu denlu bâkı mâlım ola şimdiye değin alınmamağa ve südde-i sa'âdetime 'arzolunmamağa sebeb nedir? Ma'lûm oldu ki nice kimesnelere dahi buncılayın himâyet olunub mâlımın cem' ve tahsîlinde 'avk ve te'ahhür olur imiş. Buyurdum ki

Bu bâbda gâyet ile ihtimâm üzere olub hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan emvâlleri bir ferdin üzerinde bâkı komayub her kimde bâkı mâlım var ise aslâ ve kat'â 'avk ve te'hir etdirmeyüb ve bi-vechin mine'l-vücûh ta'allül ve bahânesin ve 'özrin makbûl dutmayub ber-vech-i isti'câl cümlesinin tahsîl ve cem'i bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin.

(Not: Bu hükümde çizilip düzeltilen kısımlar vardır. Yalnız düzeltilmiş olan kısım alınmakla yetinilmiş, çizilen atlanmıştır.)

8

Mısır beglerbegisine ve nâzır-ı emvâle bir hüküm ki

Mukaddemâ vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa** ve **Hüsrev Paşa Mısır**'da beglerbegi oldukları zamanlarda, **Mekke-i Mu'azzama** ve **Medine-i Münevvere**'de ve **Cidde-i Ma'mûre**'de vâkı' ba'z-ı zevâid harclar idüb... / 7 a /

(**Not:** Üstü çizilmiş olan bu hüküm eksik bırakılmıştır.)

9

- Yazıldı

Haleb kadısı Mevlânâ **Sâlih Çelebi**'ye bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Mısır**'da hâssa-i hümâyûnuma müte'allık ba'z-ı husûsların teftîşi içün **Mısır** kadılığı 'inâyet olunan **Mevlânâ Muhyiddin** ile sen dahi **Mısır**'a bile varmak emridüb buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vardukda bir [an] te'ahhür etmeyüb mahrûse-i **Şam**'a varub anda müşârun ileyh **Mısır** kadısına tevakkuf eyleyesin ki **Şam** beglerbegisine lâzım olan maslahatınuz görülmek içün hüküm yazılmışdır. Ol vurdukda te'ahhür etmeyüb ma'iyyetiyle varub **Mısır**'a mülâkı olub memur olduğunuz hizmeti edâ eyleyesin, şöyle bilesin..

10

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **Mısır** tevâbi'inden **Beleysin** nâm karyeden bir kimesne rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunub karye-i mezbûrede yüz feddan ve **Belisî**'de on altı feddan mülklerim olub tasarrufumda iken nizâ' olub **Süleyman Paşa** sâbıka **Mısır** beglerbegisi iken varub nâibü'ş-şer' olan huccetlerimi görüb şer'îdür deyu pâşây-i müşârun ileyhe cevâb virdükde 'amel etmeyüb elümden alub saklayub virmeyüb defterde dahi mukayyeddür. Hâliyen beş yıldan beru **Ya'kub** veya **Palo** (?) nâm kâfirler mutasarrıflardır deyu i'lâm eylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak mezbûrun didüği temessükleri hazineden çıkarub nazar idüb göresin: Ne asıl temessüklerdir, ne sebeble alınmışdır, ol yerler mezkûrun mülkleri midür, ne temessükle mülk olmuşdur, ne sebeble alınmışdır, mülkiyyet üzere tasarruf etmiş midür, ne tarıykla mâlik olmuşdur, sonra mîrîye zabt-olunmağa dahi sebeb nedir, ne zamandan beru mîrîye zabtolunmuşdur, ne asıl yerlerdür bilcümle hakıykat-ı ahvâli her nice ise hakküzere ma'lûm idinüb südde-i sa'âdetime 'arzidesin. **/ 7 b /**

Yevme'l-isneyn fî 14 Şevvâl sene 951 (Pazartesi, 29 Aralık 1544), **der karye-i Ilıca**

11

- Yazıldı

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem mahrûse-i mezbûrede ba'z-ı kumaş kârhâneleri ta'yin olunub andan gayri yerlerde kumaş işlenmek men'olunmuş idi. Ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak göresin, şöyle ki evâmir-i şerîfeme muhâlif âhar yerlerde kârhâne olduğu istimâ' oluna senin ihmâlına haml olıcak 'itâb ve 'ikab sana olmak mukarrerdir. Ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevt etmiyesin.

12

- Yazıldı

- Cendereci-zâde'ye **gönderildi**

Bolu begine bir hüküm ki

Livâ evkafının teftîşi emrolunan kıdvetü'l-kudât-ı ve'l-hükkâm **Mevlânâ Mehmed** dâme fazlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Gerede** kazâsının **Karaköy** nâm karyeden **Ankara** tarafına gider yolda bir sarb yerde hasbeten lillâh binâ olunan köprünün ve yolun ahvâli teftîş olundukda **Mustafa Fakıyh** ve **Şâdî** nâm kimesnelerün 'avârızdan mu'âf olmak üzere hükm-i şerîf virilüb Defter-i Hâkanî'ye dahi kaydolunub hâliyen mezkûrlar fevtolub mezkûr **Mustafa Fakıhy'in oğlu Mezîd Fakıyh**'a hükm-i şerîf virilüb ta'mîr iderken mezbûr **Mezîd Fakıyh** dahi fevtolub hâliyen ta'mîre kadır olan oğlu **İslâm** zikrolunan köprünün ve

yollarının ta'mîrine 'avârızdan mu'âf olmak üzere iltizâm eyledüğin dergâh-ı mu'allâma 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir ve terâhi etmeyüb sen binefsihi zikrolunan köprünün üzerine varub onat vechle teftîş ve tetebbu' idüb göresin: Zikrolunan köprü ne asıl köprüdür ve kim binâ etmişdir, hâliyen harâb mıdır yohsa meremmete muhtâc mıdır, âyendeye ve revendeye ve müslümânlara ve memlekete nâfi' köprü midir, harâb olsa ne mikdar nesne ile ta'mîr olunur ve yeniden yapılmalu olsa ne mikdar akçe ile yapılur, şimdiye değin kimler meremmet ide gelmişdür, ne tarıykla hıfzoluna gelmişdür, nice ra'âyâ bunun gibi köprüler bahânesiyle kendulerin birer tarıykla 'avârızdan kurtarmışlardur, dikkat ve ihtimâmla bu husûsun hakıykat ve gavrına vâkıf olub ta'cilen südde-i sa'âdete 'arzidesin. **/ 8 a /**

13

- Yazıldı
- 'Ulûfeci Hüseyin'**e virildi**

'Ulûfeciler kethudâsı olub orduy-ı hümâyûnum içün zahîre hizmeti emrolunan **Süleyman Çelebi'**ye bir hüküm ki

Bundan akdem ıstabl-ı 'âmirem içün yigirmi yedi mud arpa ve 'asker halkı içün dahi her menzilde kırk mud arpa ısmarlanmışdı. Hâliyen ol emr-i şerîfim ile 'amel etmeyüb cüz'î arpa göndermişsin. İmdi buyurdum ki

Şöyle ki her menzilde emr-i şerîfim mûcibince 'asker halkı içün kırk mud arpa ve ıstabl-ı 'âmirem içün dahi yigirmi yedi mud arpa ihzâr olunmaya 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Bir vechle hakkından gelinür ki sâirlerine mûcib-i 'ibret ve nasihat vâkı' olursun ve sipâhilerin dahi kenduye kifâyet idecek denlüsün alıkonub mâ-'adâsın çıkarasın deyu hükm-i şerîfim yazılmışdur. Mazmûnu ile 'amel eyleyesin, şöyle bilesin...

Yevme's-sülâsâ 16 Şevvâl sene 951 (Salı, 31 Aralık 1544), **karye-i Megri**

14

- Yazıldı

Gümülcine kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem kullarımla sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb kazânda vâkı' olan menzillerin her birinde arpa getürüb ihzâr eyleyesin deyu emreylemiş idim. Her menzilde mîrî içün ve orduy-ı hümâyûnum içün ne mikdar arpa ve ekmek ihzar olunmak emrolunduğu ol hükm-i hümâyûnumda mastûrdur. Ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Ve el-hâletü hâzihi sa'âdet ve ikbâl ile **Gümülcine**'ye varuldukda bir kaç gün ikamet olunmak ta'yin olunmuşdur. Beş günlük zahîre mühim olub **/ 8 b /** her bir günde orduy-ı hümâyûnum içün kırk mud arpa ve ıstabl-ı 'âmirem içün yigirmi yedişer mud arpa lâzımdur. Buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l emâsil ve'l-akran **'Ali** zîde kadrühü vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb taht-ı kazândan emrolunduğu üzere beş günlük arpa cem'idüb ve ekmekden ve sâir envâ'-ı zehâir ve me'kûlât kısmından dahi vâfir ve müstevfi tedârik idüb ihzâr eyleyesin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandur, sâir umûra kıyâs eylemeyesin. Ba'z-ı sipâhilerin der-anbar olmuş arpaları varsa anların dahi kifâyet kadarın kendulere alıkoyup mâ-'adâsın çıkarub vekilleriyle orduy-ı hümâyûnuma getürüb teslîm eyleyesin kimesneye zulm ve ta'addi olunmayub rencber tâifesi gelüb kaç akçeye almışlarsa orduy-ı hümâyûnumda dahi ol narh-ı rûzî [üzere] satılub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola. Şöyle ki arpada nev'an müzâyaka olub ra'âyâdan ve sipâhiler anbarlarından alınmağla dahi vefâ etmeyecek olursa şöyle ki vakıf [larda] der-anbar olmuş arpa dahi varsa anlardan dahi getürdesin. Vakıf olduğu eclden narh-ı rûzî[den] birer akçe ziyâdeye satdırıla. Sâir umûra kıyâs etmeyüb kat [kat] ile ihtimâm üzere olub ta'cil 'ale't-ta'cil emrolunan beş günlük emrolunan mikdarı arpaları ve ekmekleri ve sâir zehâir ve me'kûlâtı bî-kusûr ihzâr etdüresin ki 'asker-i hümâyûna müzâyaka çekmek lâzım gelmeye. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsül idüb emrolunan zehâiri eksük **/ 9 a /** getürüb veya hiç getürmeyesin aslâ ve kat'â 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Mansıbın alınmağla konulmayub mûcib-i 'itâb-ı elîm olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyesin, şöyle bilesin...

Yevme'l-isneyn 21 Şevvâl sene 951 (Pazartesi, 5 Ocak 1545), **karye-i Karamusa**

15

- Bu iki hüküm Oruc Çavuş **ile gönderildi**

Sâbıkan vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Mısır'**da ba'z-ı kazâyâ teftîş olunmasın emreyleyüb ol husûslar içün **Mısır** kadılığı 'inâyet olunan **Mevlânâ Emir** ve **Haleb** kadısı olan **Mevlânâ Sâlih,** zîdet fezâilühümâ, müfettiş ta'yin olunub hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Eyle olsa ol bâbda senün cânibinden dahi vekil ta'yin olunmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hüküm vusûl bulıcak te'hir etmeyüb kendu cânibinden vekil nasb ve ta'yin idüb müşârun ileyhimâ kadılarla koşub mahrûse-i **Mısır'**a irsâl eyleyesin ve tenbîh eyleyesin ki kadılardan ayrılmayub **Mısır'**a bile varub mülâkı olalar ki kadılarla müfettişler anda vardukda intizâr çekmek lâzım gelmeyüb emrolunan kazâyânun teftîşine mübâşeret eyleyeler. Şöyle bilesin...

15a

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Hüsrev Paşa'**ya yazıla

"Bu iki hüküm nişansız kâğıda yazıldı, Paşa hazretleri nişanladı." **/ 9 b /**

16

- Yazıldı

- Yahşı Çavuş oğlu **aldı**

- Mehmed Çelebi'**nin tezkeresine göre yazıldı**

Gümülcine kadısına ve **Kasım Çavuş'**a [bir hüküm ki]
Sâbıka 'âdet-i ağnâm cem'ine varan **Ahmed'**in ra'âyâdan ziyâde alduğu resm-i ganemin teftîş olunması içün hükm-i hümâyûnum gönderilmiş idi. Hâliyen mezkûr **Ahmed** fevtoldu deyu haber geldi. Buyurdum ki

Şer'le mümkin olduğu gibi teftîş eyleyesin.

17

- Yazıldı
- Mehmed Çelebi**'nin tezkeresine göre**

Kavala kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Daruovası** ve **Çağlayuk** nâm karye zimmîleri bâb-ı sa'âdet-meâbıma âdem gönderüb mezkûr ma'den emîni olan kimesne ehl olmamağla ma'denleri battâl olmuş ve ma'dende kadîmden **pavuncuları** ve sarrafları olub hâliyen pavuncuları ve sarrafları olmamak ile 'amelden kalduğun 'arzeyleyüb mâl-ı mîrîye noksan olur imiş. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle çavuş **Mehmed** varıcak bu husûsa bi'z-zât mübâşeret eyleyüb sarrafların ve çâşnicilerin (pavuncuların ?) ve sâir ma'den üzerinde olanları getürüb onat vechle teftîş eyleyüb göresin: Zikrolunan ma'den fi'l-vâkı' 'amelden kalmış mıdır ve battâl olmağa sebeb nedir ve ma'denin kadîmden pavuncuları ve sarrafları olub hâliyen pavuncu ve sarraf olmayub perâkende olmağa sebeb ve bâ'is ne olmuşdur, nicedür, künhü ve hakıykatı üzere ma'lûmun olduğu üzere mufassal ve meşrûh yazub mezkûr çavuşum ile südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin ve hem mezbûrlara kömürcülük hidmetin dahi teklîf olunur imiş. Anın dahi aslı nedir, yanında ne vechle zâhir olursa 'acele ahvâli ma'lûm idinüb sonra suâl olunacak bir madde komayub tafsîl ile 'arzidesin.

18

- Yazıldı

Mehmed Paşa hazretlerine bir hüküm ki

Hâliyen yeniçerilerim ağası bâb-ı sa'âdet meâbıma âdem gönderüb kadîmü'l-eyyâmdan yeniçeri ağası olanlara ağalık virildükde yeniçerilere tevzi' etmek içün üç yüz akçe virildüğin 'arzetmeğin buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vardukda göresin ki defterde ne mikdar akçe virilmek kanun ise yeniçeri ağasına hüküm yazub irsâl ideler ki olıgelen 'âdet ve kanun üzere tevzi' eyleye, şöyle bilesin...

Bu hüküm ve bundan aşağa yazılan hükümler beyaz kağıda yazılub **Rüstem Paşa** hazretleri nişanladı. Yekûn 11 **/ 10 a /**

Yevme'l-hamîs fî 7 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 20 Ocak 1545), **Dernekobası**

19

- Yazıldı, T.

Kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim sipâhi oğlanları zümresinden olub hâliyen **Galata** emîni olan **Hüseyin Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet meâbıma taşra hazinedârbaşı olan çavuş **Çerçiş** fevtolmağın işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Zilk'ade'sinin ikinci gününden sana tefvîz idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda te'hir etmeyüb gelüb hidmetinde olasın.

20

- Yazıldı

Bir hüküm dahi **Hayrüddin Paşa'**ya yazıla ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet meâbımda dış hazinedârbaşısı olan **Çerçiş** vefât eylemeğin hazinedârbaşılık bi'l-fi'il **Galata** emîni olan **Hasan** zîde mecdühüye tefvîz olunub yeri mahlûl kalmağın **Galata** emâneti dahi **Galata** kâtibi olan **Hüseyin** zîde kadrühüye ta'yin olunub ve **Galata** kitâbeti sipâhi oğlanları zümresinden sâbıka mukata'ât nâzırı olan **Hüsrev'**e tevcîh olunub buyurdum ki

Mezkûrları zikrolunan hizmetlerine istihdâm eyleyesin ve mezbûrlara hükm-i hümâyûnum dahi gönderilüb her ne vâkı' olur ise senin ma'rifetinle eyleyeler deyu emrim olunmuşdur. Şöyle bilesin...

21

- Yazıldı

Bir hüküm dahi **Galata** kâtibi olan **Hüseyin'**e ki

Hâliyen **Galata** emîni olan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Hasan** zîde mecdühü bâb-ı sa'âdet meâbımda taşra hazinedârbaşılığı tevcîh olunmağın **Galata** emâneti işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Zilka'de'sinin ikinci gününden sana tevcîh idüb buyurdum ki

Min ba'd kemâl-i emânet ve hüsn-i istikamet üzere hidmetinde olasın ve her ne maslahat vâkı' olursa **Cezayir** beglerbegisi **/ 10 b / emîrü'l-ümerâil-kirâm Hayrüddin;** dâme ikbâlühü ma'rifeti ile eyleyesin ve mîrî mahzende ve mahzenden hâricde olan donanma-i hümâyûna müte'allık olan eger ağaçlardur ve eger sâir kerestelerdür bir habbesin defterden hâric dutmayub cümlesin defter etdürüb ma'lûm idinesin. Şöyle bilesin...

22

- Yazıldı

Bir hüküm dahi sipâhi oğlanlarından olub sâbıka mukata'ât nâzırı olan **Hüsrev**'e yazıla ki

Hâliyen mezîd-i 'inâyetimde işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Zilka'de'sinin ikinci gününden sana **Galata** emînliğinin kitâbetin tevcîh idüb buyurdum ki

Kemâl-i emânet ve istikametle hidmetinde olub her ne maslahat vâkı' olur ise **Cezayir** beglerbegisi **Hayrüddin** dâme ikbâlühü ma'rifetiyle eyleyesin, şöyle bilesin...

(Bu dört hüküm / 19 - 22 / Paşa hazretlerine gönderildi) Bu sonuncu hüküm karalanmıştır.

23

- Yazıldı

- Isfendiyâr Çavuş **aldı**

Cezâyir beglerbegisine

Hâliyen **Kavala** muhafazasında bulunan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Mehmed**, zîde mecdühü, südde-i sa'âdetime gelüb **Köle Memi** ve **Marmarişkor** (?) nâm harâmi levend kayıkları bu kenârlarda fesâd ve şenâ'at üzere olduğun 'arzeyledi ve bundan evvel donanma gemileriyle deryâ muhafazasına giden **Hüseyin Subaşı**'dan şimdiye değin aslâ eser zâhir olmamış idi. Zikrolunan harâmi levend kayıklarının haklarından gelinmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Mezbûrların haklarından gelinmelerinin ve fesâd ve şenâ'atlarının def'i bâbında tedârik her ne vechle mümkün ise te'hir ve terâhi eylemeyüb mu'accelen tedârik eyleyesin

Yevme's-sülâsâ 7 Zilka'de sene 951 (Salı, 20 Ocak 1545), **Yeniceikarasu**

24

- Yazıldı

- Paşa hazretlerine gönderildi

- Beglik akçesi emri

Sofya ve **Nevrekop** kadılarına bir hüküm ki

Sen ki **Nevrekop** kadısısın dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb kazâ-i **Nevrekop'**a tâbi' Ramistayi (?) nâm karye ahâlisi bi-esrihim meclis-i şer'-i şerîfe gelüb şöyle bess-i şekvâ ve izhâr-ı tazallum idüb didiler ki karyemiz mezbûr **Ramistayi** (?) de mütemekkin olub yine karyemizde timâr tasarruf iden mîrmîrân çavuşlarından **'Ali Çavuş** nâm kimesne fevka'l-had bize zulm ve te'addi idüb evlerümüz ve tarlamız ve bağlarımız ve bârgirlerimiz ve esbâblarımız cebren ve kahran alub tasarruf **/ 11 a /** ider. El-ân tasarrufundadır ve karye-i mezbûrede sâkin olub kazây-i mezbûreye tâbi' بروده nâm karyeye tasarruf iden **İskender** nâm sipâhi ve bi-timâr olan mezbûr **İskender'**in oğullarından **Arslan** ve **Mustafa** ve **Memi** ve **Koçi** ve **Kasım** ve **Yusuf** nâm kimesneler dahi fevka'l-had bize zulm ve te'addi idüb anlar dahi evlerimiz ve bağlarımız ve bârgirlerimiz ve esbâblarımız ve kalan bağlarımızdan üzümlerimiz cebren aldıklarından sonra nice âdemlerimiz kılıç ile çalub kimin mecrûh ve kimin katlidüb ve 'avretlerimiz ve kızlarımız çeküb göç etdiler ve bunlara gayri karyemizde ba'z-ı niyâbetden gelüb mütemekkin olan **Arnavud Mehmed bin Mustafa** ve **Hızır bin Ahmed** ve **Na'lbend Hacı** nâm kimesneler mezkûrûn sipâhilere kimi subaşı olub ve kimi anların etdükleri zulme ve fesâda mu'în olub bunlar dahi fevka'l-had bize zulm ve te'addi etdiler ve mukaddemen nefs-i **Drama'**da mütemekkin olub hâliyen gelüb karyemizde sâkin olan **Derviş** ve **Hüseyin** nâm kimesneler dahi içimize gelüb bunlar dahi bize ribâ ile akçe virüb ba'dehu virdükleri akçeden ziyâde niçe akçelerimiz ve esbâblarımız alub zulmiderler ve'l-hâsıl bunların zulmlerinden ve te'addilerinden otuz mikdarı haracgüzâr kimesnelerimiz celây-i vatan idüb ve bunların zulmünden ve te'addilerinden dahi nice def'a meclis-i şer'a gelüb mezkûrûn ihzâr olunub be-hasebi'ş-şer'i'ş-şerîf hakkımız alıvirilüb ve te'addileri der-i devlete 'arz-olunmak içün şikâyet eyledigimizde mahkemeden dahi muhzır ve subaşı âdemleri virilüb mezkûrlara da'vet etmek içün varduğumuzda mezkûrûn arka berkdirüb atına binüb

kimi kılıç ve kimi ağaç ile 'avretleri ve oğlanları ile üzerimize hücum idüb min ba'd itâ'at-ı şer' etmeyüb dâimâ bize bu vech üzere zulmidüb hakkımız alınmaduğı sebebden perâkende olmamız mukarrerdir deyu 'arzeylemişsin. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîfim [ile] **Çavuş Hasan** [varıcak] te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûr **Çavuş İskender'**i ve oğullarını ve **Arnavud Mehmed** ve **Kara Mustafa** ve **Hızır** ve **Na'lbend Hacı'**yı ve **Derviş'**i ve **Hüseyin'**i ma'rifet-i [şer'le] getürdüb husamâsiyla berâber idüb bir def'a şer'le faslolmamış kaziyyelerini ber- mûcib-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus idüb göresin, mezbûrların hilâf-ı şer' ve kanun her ne kadar nesnelerin almışlarsa bî-kusûr ashâbına alıvirüb şer'le göresin ve müteveccih olanı yerine getüresin ve etdükleri te'addi ve mehâyifi yanında ne vechle sâbit ve zâhir olursa tafsîli ile yazub defter idüb hiç bir maddesin ketmetmeyüb vuku'ı üzere südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. Tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye hayf ve te'addi olmaklan hazer eyleyüb mezkûrları tekrâr südde-i sa'âdetime şikâyet etmelu eylemeyesin. **/ 11 b /**

25

- **Yazıldı**
- Hayrüddin Paşa'**dan gelen** Hacı Maksud'**un yoldaşı** Murad Çavuş'**a virildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Bu def'a âsitâne-i sa'âdetime getürdiğin gazâ mâlından ba'z-ı yeniçerilerde ve **Ağriboz** ve **Aksaray** ve **Ankara** ve **İçil** ve **Kastamonu** sancakları sipâhilerinden ba'z-ı sipâhilerde mubâlağa akçe var imiş. İmdi zikrolunan akçe donanma-i hümâyûnum mühimmâtı içün sarfolunmak emrolunub ol bâbda sana hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Ta'cilen cem' ve tahsîl olunması ehemm-i mühimmâtdandır. Buyurdum ki

[Vusûl] bulıcak göresin zikrolunan emvâlden eger yeniçerilerde ve eger mezkûrûn sipâhilerde bi'l-cümle her kimin zimmetinde ne kadar akçe varsa bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb bî-kusûr cem' ve tahsîl eyleyesin. Bu bâbda yeniçeriler ağası kudvetü'l-ümerâi ve'l-ekâbir **Pertev** dâme 'uluvvühüye dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb yeniçeri kullarımda olan akçeleri tahsîl eylemek emrolunmuşdur her kimde ne mikdar akçe varsa defter idüb müşârun ileyh yeniçerilerim ağasına viresin ki ana göre cem' ve tahsîl idüb sana teslîm eyleye. Bu

mühimmi sâir mesâliha kıyâs itmeyüb bâb-ı hüsn-i ihtimâm ve ikdâm üzere olub envâ'-i sa'y ve ihtimâmın vücûde getüresin.

26

- Yazıldı
- Mezbûr Murad Çavuş**'a virildi**

Bir hüküm dahi yeniçeri ağasına yazıla ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, bu def'a âsitâne-i sa'âdetime getürdiği gazâ mâlından yeniçeri kullarımdan ba'z-ı kimesnelerde akçe var imiş. Zikrolunan gazâ mâlı bu def'a emrolunan donanma-i hümâyûnumun mühimmâtı içün sarfolunmak fermân olunub müşârün ileyh **Cezâyir** beglerbegisine hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Hüküm vusûl bulıcak te'hir etmeyüb müşârün ileyhden defter taleb idüb göresin, yeniçeri kullarımın zimmetinde ol gazâ mâlından her ne mikdar nesne varsa bî-kusûr ta'cilen cem' ve tahsîl idüb müşârun ileyhe teslîm eyleyesin. Bu bâbda ihtimâm eyleyesin, şöyle bilesin. / **12 a** /

fî 8 Zilka'de sene 951 ([Çarşamba] 21 Ocak 1545), **der karye-i Bedirlu**

27

- Yazıldı
- 'Îsâ Çavuş**'un âdemisi** Pîrî Hâce**'ye virildi**

Gümülcine ve **Yeniceihasköy** kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem **pâre** voyvodaları il üzerine çıkub ra'âyâya zulm ve te'addi etdikleri eclden mezbûrlar ref' olunmak içün vesâir bid['at] ve mezâlimin ref'i içün memâlik-i mahrûsemde olan sancak beglerine ve kadılarına 'adâletnâme-i hümâyûnum gönderilmiş idi. Hâliyen südde-i sa'âdetime şöyle 'arzolundu ki pâre voyvodaları yürüyüb ve sâir ol hükm-i hümâyûnumda ref'olunan mezâlim ve bida' dahi ref'olunmayub ol sebeb ile ra'âyâya envâ'-i zulm ve te'addi olunur imiş. İmdi sebeb nedir ki benim emr-i şerîfimle ra'âyâ üzerinden bunun gibi zulmler ref'olunmuş iken ol emr-i hümâyûnum icrâ olunmayub yine fukarâya bu vechle zulmler ve te'addiler vâkı' ola. Bu husûslar mahzan sizin ihmâl ve tekâsülünüzdendir. Bu eclden müstahıkk-ı 'itâb-ı elîm olubdurursuz. İmdi buyurdum ki

Min ba'd bu bâbda kemâliyle mukayyed olub sâbıka emr-i şerîfle ref'olunan husûsları kemâ kân merfu' bilüb ol fermân-ı hümâyûnum mûcibince 'amel idüb ana muhâlif bir ferde iş etdirmeyesiz. Bu husûsları . . . idüb görsem gerekdir. Şöyle ki ol yasaknâme-i hümâyûnumla 'amel olunmayub ana muhâlif ra'âyâya zulmolunduğu istimâ' oluna bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Emrime muhâlefet idenler, her kimler ise, aslâ meyl ve muhâbâ olunmayub siyâset olunmak mukarrerdir. Sen dahi ana göre mukayyed olub emr-i cihân mutâ'ıma envâ'-ı ikdâmın vücûda getüresin. Bir dürlü dahi eylemeyesin, şöyle bilesin...

- Bir sûreti dahi Hasköy **kadısına** **Yazıldı**

- Bir sûreti dahi Yeniceikarasu **kadısına** **Yazıldı**

- Bir sûreti dahi Nartova kadısına **yazıla** **Yazıldı**

Kadısına teslîm olundu

- Bir sûreti Vidin **sancağı kadılarına** **Yazıldı**

Vidin **begine** İvranya **virildüği müjde[si] ile giden** Ca'fer Çavuş**'a virildi**

- Üçü bile 'İsâ Çavuş**'un âdemisi** Pîrî Hâce**'ye virildi**

- Bir[er] sûreti İskenderiyye **sancağı kadılarına** **Yazıldı**

İskenderiyye **begi** Velican Beg**'e müjde içün, ki** Vidin **sancağı [begi] dir, giden çavuşla gönderildi**

- Her birine müstakıl birer hüküm yazıldı / 12 b /

28

- Yazıldı

- Mezbûr Pîrî Hâce**'ye virildi**

Karasuyenicesi kadısına bir hüküm ki

Karasu'da olan geçidde ba'z-ı karyeler var imiş ki gemiyle âdem geçürürler imiş. Ol mukabelede mu'âflar imiş. Bunlar südde-i sa'âdetimde ma'lûm olmak mühim olmağın buyurdum ki

Çavuşum **'İsâ** vardukda teftîş ve tefahhus idüb göresin zikrolunan geçid gemilerine ta'yin olunub hidmet iden karyeler kaç pâre karyedir ve ne mikdar hânedir ve kaç nefer kimesnedir ve hem bunlar köprünün meremmetine iltizâm iderler mi, nicedir, hakıykatı ile ma'lûm idinüb mufassal ve meşrûh yazub mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin, şöyle bilesin...

29

- Yazıldı

- Mezbûr Pîrî Hâce'ye virildi

Kavala ve **Gümülcine** ve **Karasuyenicesi** kadılarına [bir hüküm ki]

Burunsuz oğlu Süleyman nâm kimesneden her biri bir nevi' izhâr-ı tazallum idüb ziyâde bess-i şekvâ eyledikleri eclden mezbûrun 'umûmen teftîş olunmasın emridüb ve mezbûr kayd ve bendle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **'Îsâ**, zîde kadrühüye koşulub buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb mezbûr kimesneden her kim hak da'va ider ise husamâsiyla beraber idüb bir def'a şer'le faslolmamış kazıyyelerin ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus idüb göresin: mezbûr her kimin hilâf-ı şer' ve kanun ne mikdar nesnesin almış ise, ki şer'le sâbit ve zâhir ola, ashâb-ı hukuka hakların, ba'de's-sübût bî-kusûr alıviresin. Hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye zulm ve hayf olmakdan hazer idüb şol ki câdde-i hakdır, ana zâhib olub hakdan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb ve ba'de't-teftîş ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüği ve ra'âyâya zulm ve te'addi etdüğin bi'l-cümle hiç bir maddesin ketmetmeyüb yanımızda sâbit ve zâhir olduğu üzere defter idüb mezbûr çavuşumla 'arzeyleyesin. Tamâm ihtimâm idüb bir vechle hakküzere olasın ki bir ferdin hakkı kalmayub hayfımız yerine varmadı ve hakkımız alıvirilmedi deyu südde-i sa'âdetimde şikâyete gelmelu eylemeyesin, şöyle bilesin... / **13 a** /

Yevme'l-hamîs 9 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 22 Ocak 1545), **der karye-i 'Ulûfeciler**

30

Semendre begine bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Semendre**'de ve **Belgrad**'da ne mikdar gemiler vardur ve der-mahzen olmuş bakır ve sâir esbâblarından ne vardur südde-i sa'âdetimde bilinmek mühim ve lâzım olmağın çavuşum **Sâlih** vusûl bulıcak aslâ te'hir ve terâhi etmeyüb onat vechle tetebbu' idüb göresin bi'l-fi'il anda senün zabtında şâyka gemilerinden ve zahîre gemilerinden ne kadar gemi vardur, bunların içinde kalafata ve meremmete muhtâc gemi var mıdur, kaç gemi kalafat ister ve kalafat olunmalu olursa ne kadar zamanda olur ve lâzım olan esbâbları anda var midür, sâbıkan dahi kalafat esbâbları emrolunmuş idi, anlar hazır midür ve hem sâbıkan anda dökülen

toplardan artmış bakırlar der-mahzen olmuş idi, anlar ne kadar bakırdır, kadı ma'rifetiyle mahzenin mührün bozub açub göresiz ne mikdar kantar bakır ise veznidüb ma'lûm idinüb yazub defter eyleyesin. Ve andan gayrı emrolmuş toplar dahi var mıdır, ne cins toplardır, anları dahi vezneylemek kabil ise sıhhatı üzere vezneyleyesin, kabil değil ise ehl-i hibresiyle onat vechle tahmîn idüb ne mikdar kantar bakır olursa cümlesin ma'lûm idinesin ve mahzende dahi köprü enserisinden ve sâir esbâbından ne cins esbâblar vardır ve sâbıka köprü ağaçları dahi bozulub anda hıfzolunmuş idi, ol esbâblar bi'l-fi'il mahfûz mıdır, ağaçlarından ve enserisinden ve sâir esbâbları külliyen mevcud mıdır, köprü yapılmalu olursa kifâyet ider mi, yohsa noksanı var mıdır, eğer eksük varsa ne asıl nesneler mühimdir tamâm aslı ile ma'lûm idinüb yazub mufassal ve meşrûh defter eyleyüb ve mühürleyüb südde-i sa'âdetime ta'cilen 'arzeyleyesin ve nehr-i **Drava** köprüsünün dahi ağaçları nice olmuşdur, bi'l-fi'il kande mahfûzdur, cümle esbâbı hazır mıdır, yohsa anın dahi noksanı var mıdır, var ise ne kadar esbâb lâzımdır, anları dahi meşkûk nesnenin komayub cümlesin ma'lûm idinüb yazub defter eyleyesin.

Ve **Pojega** sancağı begi **Murad**'[a] sâbıkan köprü ağaçları tedârik eylemek emrolunmuş idi. Hâliyen mezkûr fevtolub yeri **Vidin** sancağı begi **Bâlî** dâme 'izzühüye tevcîh olunmuşdur. Ammâ henüz sancağına varmamışdır. Yarar âdemin gönderüb ol köprü ağaçlarından ve mühimmât ve levâzımından ne ihzâr olunmuşdur, köprü yapılmasına kifâyet ider mi yohsa anun eksüği varmıdır, nenin gibi nesneleri eksükdür onat vechle ma'lûm idinüb anı dahi bile 'arzidesin.

Ve hem sâbıkan taht-ı livândan / **13 b** / ve serhadden hâssa-i hümâyûnum içün ba'z-ı zahîre der-anbar eylemek emrolunub sana hükm-i hümâyûnum gönderilmişdi, anlar ne mertebeye vardı, ne vechle mübâşeret eyledün anı dahi tafsîli ile 'arzeyleyesin ve hem **Sirem** ve hem **Pojega**'da ol zahîrelerden gayri ba'z-ı dahi zahîre cem'eylemeğe kabiliyet varmidür, hafiyyeten tetebbu' idüb ammâ bir ferde ifşâ etmeyüb ne mikdar zahîre cem'eylemeğe mütehammildir 'ilmin irişdüği üzere südde-i sa'âdete hafiyyeten 'arzeyleyesin

Ve zikrolınan top dökülecek bakırlar dahi **Budun**'a varub mu'accelen irişmek mühim lâzımdır. Anda ba'z-ı toplar dökülmek fermân olunmuşdur. 'An karîb **Budun**'a kulların mevâcibi içün hazine varsa gerekdir. Cümle bakırlar ol hazine ile gidecek gemilerle gitmek lâzım ve mühimdür. Sen dahi gereği gibi mukayyed olub kifâyet idecek kadar sancağına müte'allık olan 'azebden ve martolosdan şöyle ki lâzım gelürse hisârerenlerinden dahi hâzır eyleyesin ki hazine vardukda asla bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb heman ola gemilere tahmil eyleyesin ki vaktiyle **Budun**'a irişüb anda maslahat 'avk ve te'hîr olunmalu olmaya. Bu husûsları sana i'timâd-ı hümâyûnum olduğu eclden sana tefvîz olunmuşdur. Sen dahi ana göre ihtimâm idüb zikrolunan mühimmâtı sâir umûra kıyâs eylemeyüb **Budun**'a giden

çavuşun gelmesine tevakkuf eylemeyüb ta'cilen cümlesinin defterin ve ahvâlin dergâh-ı mu'allâma irsâl eylemek bâbında envâ'-i sa'y-i belîğin vücûde getüresin. Bunlardan gayri 'arzolunacak husûsların var ise sonra yazub bildüresin. Bunlar gâyet ile mühimdür, ana göre tedârik idüb bundan çavuş gelmeğe tevakkuf etdirmeyüb ta'cil 'ale't-ta'cil 'arzeyleyesin.

Ve **Budun**'da dökülecek toplar içün **Belgrad**'dan gönderilecek bakır içün **Budun** beglerbegisine hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Tuna** kapudaniyle beş on pâre şâyka göndermek emrolunmuşdur. Sen dahi gâyet ile ihtimâm idüb zikrolunan bakır husûsun mu'accelen tedârik ve ihzâr idesin ki beru cânibden hazine vardukda hemân ol gün gemilere bile tahmîl oluna. Şöyle bilesin 'alâmet-i [şerîfe] i'timâd kılasın. **/14a/**

31

- Yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budun**'da hisâr toplarından ve 'arabalarından ve köprü ağaçlarından ve ufak toplardan ve gemilerden ve esbâblarından bi'l-fi'il mevcûd ne vardır ahvâlleri ma'lûm olmak mühim ve lâzım olmağın, buyurdum ki

Çavuşum **Sâlih** varıcak kat'â te'hir ve terâhi eylemeyüb onat vechle tetebbu' idüb göresin mahrûse **Budun**'da bi'l-fi'il hisâr toplarından istihdâma kabil ne mikdar top vardır, her biri ne kadar taş atar ve ne cins topdur ve her birisinin yuvalaklarından ne kadar mevcûd taş vardır ve 'araba üzerinden atılacak hisâr toplarından ayrı dingilleri ve top 'arabaları, darbzenleri ile ne kadar 'adeddür, ol esbâb ile istihdâma kabil midir, yohsa meremmete muhtâc mıdır ve ne kadarı meremmet ister ve meremmete lâzım olan esbâb anda hâzır var mıdır ve toplardan ve darbzenlerden dahi ne mikdar cins top vardır cümle kaç kantar olur, ne cins esbâb lâzımdır onat vechle ma'lûm idinüb yazub defter eyleyesin.

Ve **İstolnibelgrad**'da dahi ne kadar toplar vardır ve ne cins toplardır, her biri ne kadar taş atar ve mevcûd her birinin ne kadar taşı vardır ve hem **İstolnibelgrad**'da çatlamış bir kâfirî top vardır anı pâreleyüb ta'cilen **Budun**'a getüresin ki hâzır bulunub anda emr-i hümâyûnum üzere lâzım olan toplar dökdürile ve **Esturgon**'da dahi bir çan vardur anı dahi **Budun**'a getürdesin andan gayri dahi her kanda çan var ise cümlesin **Budun**'a getürdüb anda ihzâr eyleyesin ve cemi'î toplardan ve çanlardan her ne mikdar kantar bakır olur yazub defter idüb mühürleyüb dahi ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime irsâl eyliyesin

Ve bunlardan gayri bi'l-fi'il mahrûse-i **Budun**'da geçid gemilerinden ve şâyka gemilerinden ve zahîre gemilerinden mevcûd kaç 'aded gemi vardır ve meremmete ve kalafata muhtaçları var mıdır, kaçı meremmet ister ve meremmet olunmalu olsa ne kadar zamanda olur, anda esbâbları hâzır mıdır, nicedir tamâm aslı ile ma'lûm idinüb defter eyleyüb bile 'arzeyleyesin. Husûsen köprüde köprü ağaçları bozulub anda hıfzolunmuş idi. Anlar mevcûd mudur, ağaçları ve enserileri ve sâir levâzımı cümle hâzır mıdır yohsa ba'z-ı nesneler dahi tedârik olunmak lâzım mıdır, nenin gibi esbâbları gerekdir, bi'l-cümle sefer-i hümâyûna müte'allık olub yarakdan ve esbâbdan anda bi'l-fi'il der-mahzen ne mikdar nesne vardır, anlardan gayri dahi lâzım olan esbâblar nedir, tamâm tafsîli ve künhi ile yazub defter idüb aslâ müştebeh nesne komayub ve tekrâr suâl idecek bir madde kalmayub nakıyr ve kıtmir cümle ahvâli yazub mufassal ve meşrûh yazub südde-i sa'âdet bahşıma 'arzidesin. Husûsen köprü maslahatından kat'â bir nesne eksük olmak câiz değildir dâimâ cümle esbâbiyle hâzır ve mükemmel bulunmak gerekdir bu mühimmâtı sâir umûra kıyas eylemeyüb / **14 b** / gâyet ile ihtimâm idüb fermân-ı şerîfim üzere ta'cil 'ale't-ta'cil cümle ahvâli yazub defter idüb irsâl eylemek bâbında kemâliyle ihtimâm ve ikdam üzere olasın

Ve **Erdel** vilâyetinden sâbıka **Budun**'a zahîre getürmek fermân olunmuş idi. Ol husûs dahi nice olmuşdur, ne yüzden mübâşeret eyledin, ne mertebeye vardı, mezbûr çavuşumla anı dahi bile defter eyleyesin. **Budun**'da dökülecek toplar dahi lâzım olan esbâbları ve meremmetleri kaç kârhânede kabil ise ana göre ta'cil tedârik eyleyesin ki topçu kullarım vardukda hiç bir nesneye tevakkuf kalmayub emrim üzere maslahatın itmâmına mübâşeret eyleyesin.

Ve hem hazinede bi'l-fi'il ne mikdar ot vardır, eger **Budun**'da ve eger **İstolnibelgrad**'da ve **Esturgon**'dadır mevcûd ne kadar ot var ise ma'lûm idinüb defter eyleyüb, mühürleyüb bile gönderesin. Zikrolunan otların hıfz ve sıyâneti ehemm-i mühimmâtdandır. Bu bâbda gâyet ile basîret ve intibâh üzere olub hiç vechle zarar ve ziyân olmakdan ve beyhude yerde bir habbesin zâyı' ve telef olmakdan ziyâde ihtirâz eyleyesin.

Ve **Budun**'da dökülecek toplar içün **Belgrad**'dan ba'z-ı bakır gönderilmek emrolunmuşdur. Ol husûs içün beş on kıt'a şâyka tedârik idüb **Tuna** kapudanı ile gönderesin ki emrim üzere vaktiyle ol cânibe varub irişüb hâzır buluna, şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. / **15 a** / Boş, sahife başında Rumeli, yazılıdır. / **15 b** /

Yevme's-sülâsâ [fî] gurre-i Şevvâl sene 951 (Salı, 16 Aralık 1544), **Edirne**

32

- Yazıldı

Edirne'den **Karasuyenicesi'**ne andan
Begobası'na varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile şikâre teveccüh-i hümâyûn idüb yolların ayırtlanması mühim ve lâzım olmağın işbu dârende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân kudvetü'l-emâcid ve'l-emâsil silahdârlarım kethudâsı **Ahmed,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb herbiriniz taht-ı kazânızda vâkı' olan yolları gereği gibi ayırtlatdırub bataklarda ve sularda, köprü yapılmak lazım olan yerlerde mu[te]'addid köprüler yapdırub bir vechle etdiresin ki 'asker-i hümâyûnum ile varıldukda müzâyaka çekilmek ihtimâli olmaya. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsül idüb varıldukda yollarda ve sularda ve bataklarda gerek yoldağı yüzer köprüler tedârik olunmayub dahi 'asker halkına müzâyaka çekilmek lâzım gele aslâ ve kat'â 'özrünüz makbul olmak ihtimâli yokdur envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb ve mu'âkab olmak mukarrerdir. Bilmiş olasız. Ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnumun icrâ ve itmâmında envâ'-ı ikdâm ve ihtimâmınız zuhûra getüresiz.

- İki sûret yazıldı
- Hâssa sarraclardan Hüseyin [ile] **gönderildi, 'ulûfe 6**

33

- Yazıldı
- Musa Çelebi'**ye virildi**

Edirne'den **Karasuyenicesi'**ne ve **Kavala'**ya varınca yol üzerinde
ve yolun sağ ve solunda vâkı' olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile şikâre teveccüh-i hümâyûn olunmağın hâssa davarlarımın arpa ve otluk ve saman mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb emîr-i âhûrum cânibinden varan tezkereye göre cümlenizin taht-ı kazâsından arpa ve otluğu ve samanı ihrâc etdirüb sâhipleri veya âdemleri ile irsâl eyleyesin ki narh-ı rûzî **/ 16 a /** üzere akçeleri virile. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır, sâir umûra kıyâs eylemeyüb ber-vech-i isti'câl birle her menzilde ta'yin olunan arpa ve otluğu ve

samanı gönderüb ihzâr etdüresin ki davarlara müzâyaka çekmek lâzım gelmeye. Şöyle ki ihmâl ve tekâsülünüz görüle aslâ 'özrünüz makbul olmak ihtimâli yokdur. Envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb [ve mu'âkab] olmanuz mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb dakıyka fevteylemeyesiz.

Yevme'l-hamîs, 3 Ramazan sene 951 (Perşembe, 18 Kasım 1544), **Edirne**

34

- **Yazıldı**
- **Zahîre hükümlerinin cümlesi, sağ bölük 'ulûfecileri kethûdası** Süleyman Beg'e **virildi fî 3 Şevvâli'l-mükerrem sene 951** (18 Aralık 1544)

Dimetoka kadısına bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile şikâre teveccüh-i hümâyûn idüb inşâallahu'l-e'azz **Edirne'**den **Burgaz'**a andan **Dimetoka'**ya ba'dehu **Mandra'**ya andan **Çölmekçi'**ye andan **Fire[cik]'e,** andan **Ilıca'**ya ba'dehu **Megri'**ye ve **Megri'**den **Karafoçalı'**ya ba'dehu **Gümülcine'**ye ve andan sonra **Porti'**ye ba'dehu **Karasuyenicesi'**ne andan **Begobası'**na varılsa gerekdir. Eyle olsa, 'asker-i hümâyûnum içün zahîre mühim ve lâzım olmağın taht-ı kazânda vâkı' olan menzillerin her bir menzilinde kırk mud arpa ve bin beş yüz 'aded ekmek ihzar olunmasın emridüb buyurdum ki

Sağ bölük 'ulûfecileri kethudâsı **Süleyman,** zîde kadrühü, kullarımla vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb fermân-ı hümâyûnum üzere taht-ı kazâna vâkı' olan her bir konağa ta'yin olunan kırk mud arpa ile bin beş yüz 'aded ekmeği getürüb orduy-ı hümâyûnuma teslîm eyleyesin. Sâhibleri veya vekillerini bile getüresin / **16 b** / narh-ı rûzî üzere satılub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola ve zikrolunan arpadan ve ekmekden gayri baldan ve yağdan ve pirincden ve tarhanadan ve bulgurdan ve peynirden ve odundan ve samandan ve otlukdan ve cümle envâ'-ı zehâir ve me'kûlât kısmından dahi vâfir ve müstevfî her bir menzile bile getüresin ve ne mikdâr nesne getürürsen defter idüb defterini südde-i sa'âdetime teslîm eyleyesin ki ana göre yoklanub ne mikdar zahîre geldüği ma'lûm ola. Bu husûslar ehemm-i mühimmâtdandır, sâir mesâliha kıyâs etmeyüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzere olub ihmâl ve tekâsülden ve te'hir ve terâhiden ve eksük getürmekden ziyâde hazer eyleyesin. Şöyle ki ta'yin olunan mikdarı arpa ve ekmeği ve sâir zehâiri eksük veya geç gönderesin aslâ ve kat'â 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Mansıbın alınmağla konulmayub envâ'–i 'itâb

ve 'ikab-ı elîmim ile mu'âteb ve mu'âkab olmak mukarrerdir. Ana göre tedârikin görüb emr-i şerîfimin itmâmında küllî ikdâm üzere olasın. Şöyle bilesin...

Bir sûreti dahi

Firecik	kadısına yazıla	**Yazıldı**
Karasuyenicesi	kadısına yazıla	**Yazıldı**
Kavala	kadısına yazıla	**Yazıldı**
Gümülcine	kadısına yazıla	**Yazıldı**

35

-Yazıldı

Dimetoka kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem taht-ı kazândan mahrûse-i **Edirne**'ye gelmek içün dokuz yüz mud un dokuz yüz mud arpa tevzi' olunmuş idi. Şimdiye değin 285 mud un ve 342 mud arpa gelüb vâsıl olub 615 mud un ve 568 mud arpa bâkı kalmışdır.

Hâliyen 'izzet ve ikbâl ile şikâre teveccüh-i hümâyûn olmağın 'asker halkı içün taht-ı kazândan zahîre ihrâcı içün kulum ile sana hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Şimdiye değin **Edirne**'ye / **17 a** / gelen geldi. Emrim olmadın min ba'd göndermeyüb şimdi sana emrolunan ordu zahîresin tedârik bâbında orduy-ı hümâyûnumun zahîresi tâm oldukdan sonra südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin. Sonra ol bâbda emrim nevechle sâdır olur ise mûcibiyle 'âmil olasın, şöyle bilesin...

35/1

Bir sûreti dahi **Firecik** kadısına yazıla.

"**Edirne** zahîresi içün 250 mud un ve 250 mud arpa ta'yin olunmuş idi. 67 mud 12 kile un gelüb 109 mud 11 kile arpa gelüb 183 mud un bâkı kalub 141 mud arpa bâkı kalmışdır."

36

- Defter yazan Ca'fer Koska Çavuş'a **virildi fî 13 Şevvâl sene 951** (28 Aralık 1544), **karye-i Çölmekçi**

Haleb begi **Mustafa Beg'**e bir hüküm ki

Bundan akdem **Müdlic oğlu Mehmed'**in ba'z-ı ahvâlin 'arz-eyledüğin eclden sana mufassal mühürlü hükm-i hümâyûnum gönderilmiş idi. Eyle olsa bi'l-fi'il mezkûr sancağa mutasarrıf olub emîrü'l-hâclık hidmeti dahi ana tefvîz olunmuşdur. Buyurdum ki

Ol hükm-i hümâyûnumu te'hir eyleyesin bu hükm-i şerîfimle 'âmil olasın. Ama el altından ahvâl ve evzâ'ın tecessüs ve tetebbu' idüb göresin şöyle ki hüsn-i itâ'at üzere olub emr-i şer'a inkıyâd gösterüb kendu hâlinde ise fe-bihâ ve eger fitne ve fesâda mübâşeret idecek olur ise ta'cilen cümle ahvâl ve evzâ'ın tafsîl ile yazub hafiyyeten dergâh-ı mu'allâ'ya 'arzeyleyesin. Sonra emrim nevechle sâdır olursa mûcibiyle 'âmil olasın.

37

- Beglerbegi karındaşı Ca'fer Çavuş'a **virildi**

Zülkadriyye beglerbegisine hüküm

Hâliyen ba'z-ı sipâhizâdelere timâr virilüb tezkerelerinde babalarının ne tarihde fevtolduğu zikrolunmayub ve ba'z-ı tezkerelerde dahi sipâhizâde deyu kaydolunub lâkin atalarının fevtolduğu şerholunmadığı eclden ataları hayatda olmak ihtimâli virilüb tezkereleri berât olunmayub ol sebeb ile dahi niceleri 'avk ve te'hir olunurlar. İmdi sipâhizâdelere timâr virilmek husûsunda def'âtla ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdir ve ataları hayatda olan sipâhizâdelere emrim olmadın timâr virilmek câiz değildir. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak fermân-ı şerîfim mûcibince 'amel idüb babaları fevtolan sipâhizâdelere timâr tevcîh eyledükde babaları ne mikdar timâra mutasarrıf olub ne tarihde fevtolduğu tezkerelerinde şerh ve beyân etdüresiz ki âsitâne-i sa'âdetime getürdüklerinde kanuna mugâyir ve emr-i şerîfime muhâlif husûsu bulunmayub tezkereleri berât olunub 'avk ve te'hir olunmayalar. Bu husûslarda ziyâde ihtimâm idüb kanuna mugâyir ve emr-i şerîfime muhâlif tezkere virilmekden ihtiyât eyleyesiz. Şöyle ki min ba'd emr-i hümâyûnuma mugâyir südde-i

sa'âdetime tezkire vârid ola aslâ makbul olmak ihtimâli yokdur. Ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnumu gereği gibi ri'âyet idüb hiç bir zamanda kat'â hilâfına cevâz göstermeyesiz. Şöyle bilesiz...

[Sûretleri]

- Mar'aş **beglerbegisine, kezâlik**
- Karaman **beglerbegisine, kezâlik**

Karaman **beglerbegisinin karındaşı** Mahmud Çavuş'a **virildi /17 b /**

Yevme's-sebt 5 Şevvâl sene 951 (Cumartesi, 20 Aralık 1544), **Edirne**

38

- Yazıldı
- Sağ bölük 'ulûfecilerinden İskender, **bölük 43, 'ulûfe 10'a virildi fi 5 Şevvâl sene 951**

Mahrûse-i **İstanbul'**da binâ olunan 'imâret emîni **Hüseyin Beg'**e ve mi'mâra bir hüküm ki

Bundan akdem mahrûse-i **Edirne'**den 'imâret-i 'âmire mühimmi içün irsâl olunan demürden mâ-'adâ ne mikdar demür lâzım ise bu cânibe i'lâm olunmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda göresiz bi'l-fi'il 'imâret-i mezbûrede ne mikdar demür vardır ve irsâl olunan demürden gayri ne mikdar demür kifâyet iderse mu'accelen yazub dergâh-ı mu'allâma i'lâm eyleyesin ki ana göre **Samakov'**dan ısmarlanan demürden aşağa varılub kifâyet mikdarı demür getürdile.

39

- Yazıldı
- Bu hüküm dahi mezkûr 'ulûfeciye virildi

Mahrûse-i **İstanbul** muhtesibine bir hüküm ki

Hâliyen yazılu celeblerin ve haymana koyun celeblerinin mahrûse-i **İstanbul'**a getürdükleri koyun ne mikdar idüğü ma'lûm olmağiçün **İstanbul** kadısının âdemi ile senin cânibinden bir yarar âdem bile durmak lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl buldukda te'hir eylemeyüb bu husûs içün bir yarar âdem ta'yin eyleyesin ki mahrûse-i mezbûreye yazılu celeblerin ve háymana celeblerin getürdükleri koyunları kankı kadılıkdan gelür ise ve **İstanbul** ve **Galata** kassâblarına ve **Eyyûb-i Ensârî** kassâblarına her günde ne mikdar koyun virilür ise aslı üzere tafsîli ile yazub defter eyleyesin. / **18 a** /

40

- Yazıldı, Ca.

Diyarbekir beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem beglerbegiler hâsların berât etdirmeyüb berâtsız tasarruf etdikleri istimâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda te'hir eylemeyüb ta'yin olunan beglerbegilik hâslarının tezkeresin südde-i sa'âdet meâbıma göndersin ki **berât-ı** hümâyûnum virile. Hâsların berâtsuz tasarruf eylemeyesin. Şöyle ki berât eylemedin tasarruf eyleyesin alduğun hâsıl mîrî içün zabtolunmak mukarrerdir. Şöyle bilesin...

- **Bir sûret dahi** Karaman **beglerbegisine yazıldı**
  Çâşnigîr İskender Beg'**e virildi**

41

- Yazıldı, Bb.

Karaman beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Şimdiki hâlde riyâz-ı âmâline sahâb-i 'inâyet-i şâhânem mütenessim ve lâyih olub **Diyarbekir** beglerbegiliğini işbu sene 951 Şevvâl'inin beşinci (1544 Aralık 20) gününden on iki kerre yüz bin akçalık (1.200.000) hâslarla sana tefvîz ve taklîd eyleyüb bu husûsun i'lâmıyçün südde-i sa'âdet bahşım çâşnigîrlerinden kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim [İskender Beg] zîde mecdühüyü ta'yin eyleyüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an te'hir ve terâhi eylemeyüb beglerbegiliğine varub mülâkı olasın.

Ve **Diyarbekir** beglerbegisine dahi **Anadolu** beglerbegiliği 'inâyet olunub ammâ serhad olmağın sen varıncaya değin anda hıfz ve hirâsetde olub tevakkuf

eylese gerekdir. Sen dahi varub irişmekde isti'câl idüb irişesin ki ol dahi beglerbegiliğine gelüb vâsıl ola. Şöyle bilesin...

42

- Yazıldı, C.
- Bağdâd **beglerbegisinin kapukethudâsı** Lütfi Kethudâ**'ya virildi. fi 8 Şevvâl sene 951** (23 Aralık 1544)

Diyarbekir'de mâl defterdârı **İskender Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen **Diyarbekir** beglerbegiliği **Karaman** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Mehmed,** dâme ikbâlühüye, sene 951 Şevvâl'inin beşinci gününden on iki kerre yüz bin akçalık hâslarla virilmişdir. Buyurdum ki

Mukaddemen, beglerbegi mutasarrıf olduğu on beş kerre yüz bin akçalık hâslarun üç yüz bin akçeliğin, târih-i mezbûrden, hâssa-i hümâyûnum içün zabtetdüresin, şöyle bilesin... **/ 18 b /**

Yevme'l-hamîs 12 Şevvâl sene 951 (Perşembe, 27 Aralık 1544), **karye-i Çölmekçi**

43

- Yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budun'**da hâssa-i hümâyûnum içün ba'z-ı zahîre cem' ve ihzâr olunmak mühim ve lâzım olub **Erdel** vilâyetinden hazine-i 'âmireme 'âid olan on bin altunla tereke alınub **Budun'**a götürülmek tedâriki olundu. Ammâ anda **Budun'**a gelince kirâsıyla ve bahâsiyle kilesi kaçar akçeye olacağı bilinmeyüb bu husûsun mu'accelen bilinmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsu onat vechle tetebbu' eyleyüb göresin: vilâyet-i **Erdel'**den **Budun'**a gelinceye değin bahâsıyla ve kirâsıyla her bir kilesi kaçar akçeye olur. Sıhhatı üzere ma'lûm idinüb dahi bir an ve bir sâ'at te'hir eylemeyüb ber-vech-i isti'câl südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. Ammâ bu husûsu hafiyyeten tetebbu' eyleyüb göresin: **Budun** vilâyetinden alınmak mı enfâ'dır yohsa **Erdel** vilâyetinden alınmak nâfi'dir veya

Segedin iskelelerinden alınmak evlâdır, onat vechle ma'lûm idinüb her birinin tefâvütleri her nice ise ayru ayru yazub ber-vech-i isti'câl 'arzeylemek bâbında ihtimâm eyleyesin ve hem hâliyen **Semendre** sancağı begi **Toygun** dâme 'izzühüye hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Sirem** cezîresinden ve **Semendre** sancağından hâssa-i hümâyûnum içün arpa alub kal'elerde hıfzetdirmek emrolunmuşdur. **Sirem** cezîresi dahi senün hâslarındır te'hir eylemeyüb yarar âdemin ile mektûbun gönderüb muhkem tenbîh idesin ki müşârun ileyh **Semendre** begine gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleye. Şöyle bilesin...

44

- Yazıldı

Vezîr **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen **Belgrad** kal'esinde ve **İslankamen'**de ve **Varadin** ve **İlok** kal'elerinde hâssa-i hümâyûnuma müte'allık zahîre cem' ve ihzâr olunması ehemm-i mühimmâtdan olub **Semendre** sancağı ve **Sirem** cezîresinden cümle **İstanbul** muddiyle altı bin mud arpa zahîre satun alınmak fermân idüb kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Semendre** sancağı begi **Toygun** dâme 'uluvvühünün vufûr-ı ikdâm ve ihtimâmına i'timâd-ı hümâyûnum olmağın bu hidmet içün müşârün ileyhe ta'yin olunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak kat'â te'hir ve terâhi eylemeyüb hazine-i 'âmiremden yüz bin nakıd akçe çıkarub dahi yarar kullarından birini baş / **19a** / ve buğ idüb akçeyi ana teslîm idüb ve kifâyet kadar yoldaş dahi koşub mu'accelen müşârun ileyh **Semendre** sancağı begine irsâl eyleyesin ve hem zikrolunan zahîre satun alındıkda kitâbet etmek içün bir müstakıym kâtib dahi mühim ve lâzımdır. Kullarımdan sen i'timâd eyledüğin bir gâyet ile müstakıym ve ehl-i kalem kimesne bulub anı dahi kâtib ta'yin idüb akçe ile bile irsâl eyleyesin.

Ve **Semendre** sancağı begine dahi müekked hükm-i hümâyûnum yazub bile gönderesin ki te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsa mübâşeret idüb emrolunan altı bin mud arpayı narh-ı rûzî üzere **Semendre** sancağından ve **Sirem** cezîresinden satun alub zikrolunan yüz bin akçeden bahâların virüb vefâ eylemeyeni ol cânibde olan mîrî mukata'âtdan alub fermân-ı şerîfim üzere altı bin mud arpayı ber-vech-i isti'cal satun alub cem' ve ihzâr eyleyesin ve her ne mikdar arpa alınur ise mezkûr kulum dahi müfredâtiyle defter eyleye ve arpaların dahi kimin **Belgrad** anbarına koyub ve kimin dahi **İslankamen** kal'esine ve **Varadin** ve **İlok** kal'elerinde hıfzetdüre ki vakt-i hâcetde hâzır ve müheyyâ buluna ammâ zikrolunan kal'elerde

zahîreyi hıfzetmeğe gâyet ile mahfûz ve münâsib yerler tedârik eyleyesin ki ıslanmakdan ve damladan ve nemlenüb çürümekden veya âhar vechle zarar ve gezend irişmeğe imkân olmayub gereği gibi mahfûz ve emîn dura. Şöyle ki aslı ile tedârik etmeyüb dahi arpaya mazarrat ve hasâret irişe aslâ ʿözrün makbul olmak ihtimâli yokdur. Zarar olan terekenin cümlesin tazmîn etdirmek mukarrerdir. Ana göre mukayyed olub hıfzının tedârikinde gâfil olmayub küllî ıkdâm ve ihtimâm üzere olalar. Ammâ sancağı beginin mühri dahi olmak lâzımdır, olvechle tenbîh idesin ve hem zahîre bahânesiyle kimesneye zulm ve teʿaddi olunmasına rızây-i şerîfim yokdur. Her ne alurlarsa değer bahâlarıyla narh-ı rûzî üzere alub kimesneye **/ 19b /** zulm ve teʿaddî etmeyeler ve emr-i şerîfim üzere alub der-anbar eyledikden sonra her bir kalʿede ne mikdar arpa konulduğun ve kaçar akçeye alub ve cümle ne kadar akçe gitdüğin, yüz bin akçeden ve gayri mukataʿâtdan ne kadar akçe alınduğun ve kankı mukataʿadan alınduğun ve her bir mukataʿadan ne kadar akçe alınduğun tafsîli ile defter idüb ʿatebe-i ʿulyâma ʿarzeyleye. Husûs-ı mezbûru ehemm-i mühimmâtdan bilüb hükm-i hümâyûnum varduğı sâʿat emrolan akçeyi ve ahkâm-ı şerîfeyi müşârun ileyh **Semendre** sancağı [begine] irsâl eylemek bâbında hüsn-i ihtimâmın zuhûra getüresin. Şöyle ki muʿâvenet içün lâzım gelür ise **Sirem** kadısına dahi müstakıl hükm-i şerîfim yazdırub bile irsâl eyleyesin. Ol dahi **Semendre** begine zahîre almakda kemâliyle bile muʿâvenet eyleyüb maslahat ʿavk ve te'hir olunmalu olmaya. Şöyle bilesin...

Yevme'l-ahad 13 Şevvâl sene 951 (Pazar, 28 Aralık 1544), **Firecik**

45

- Yazıldı

Firecik kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma gelüb taht-ı kazânda dört menzil vâkıʿ olub orduy-ı hümâyûn içün emrolunan zahîre mücerred raʿâyâdan cemʿolunmağla vefâ eylemez husûsen ʿavdet olundukda gâyet ile müzâyaka çekilmek mukarrerdir. Baʿz-ı sipâhilerin der-anbar arpaları vardır deyu iʿlâm eyledüğin ecilden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb bu bâbda tamâm ihtimâm idüb orduy-ı hümâyûnum içün emrolunan arpayı ve sâir zehâyir ve me'kûlâtı taʿyin olunan menâzilde bî-kusûr hâzır eyleyesin. Taht-ı kazânda sipâhi tâifesinden dahi her kimde der-anbar arpaları var ise kendulere kifâyet idecek mikdarı alıkoyub mâ-ʿadâsın **/ 20 a /** çıkaralar. Orduy-ı hümâyûnum içün vekilleriyle bile getüresin ki narh-ı rûzî üzere satılub sâhiblerine ticâret ve ʿasker halkına siʿat-ı maʿişet hâsıl ola. Zahîre husûsu ehemm-i mühimmâtdandır. Gâyet ile mukayyed olub

ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesin. Anun gibi sipâhilerden eslemeyenleri her kimler ise isimleriyle yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin ki emr-i hümâyûnuma muhâlefet idenler bâbında emrim nevechle sâdır olursa mûcebiyle 'âmil olasın.

46

- Yazıldı

Gümülcine kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem san'a kullarım ile hükm-i hümâyûnum gönderilüb orduy-ı hümâyûnum içün taht-ı kazânda vâkı' olan menzillerde arpa ve sâir zehâir ve me'kûlât ihzâr eyleyesin deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hazihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrerdir. Zahîre husûsu ehemm-i mühimmâtdandır. Taht-ı kazânda ba'z-ı sipâhilerde dahi der-anbar olmuş arpalar vardır deyu istimâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb zahîre içün ta'yin olunan kullarumla mübâşeret idüb taht-ı kazândan emrolunan arpayı ve sâir zehâyir ve me'kûlâtı bî-kusûr ta'yin olunan menâzilde getürüb orduy-ı hümâyûnuma teslîm eyleyesin ve taht-ı kazânda sipâhi tâifesinden dahi her kimin der-anbar olmuş arpası varsa kenduye kifâyet idecek mikdarı alıkoyub mâ-'adâsın çıkaralar vekilleriyle orduy-ı hümâyûnuma getüresin ki narh-ı rûzî üzere satıla. Şöyle ki eslemeyüb 'inâd iderler ise ol sipâhileri / **20 b** / isimleri ve resimleriyle yazub ta'cilen dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin ki anlar hakkında fermân-ı şerîfim nevechle sâdır olursa mûcebi ile 'âmil olasın. Zahîre husûsuna gâyet ile mukayyed olub ihmâl ve tekâsülden ve te'hir ve terâhiden ziyâde ictinâb eyleyesin ve illâ bi-vechin mine'l-vücûh 'özrün mesmû' olmak ihtimâli yokdur. 'Itâb-ı elîm ile mu'âteb olman mukarrerdir. Şöyle bilesin...

- **Bir sûreti dahi** Kavala **kadısına yazıla** **- Yazıldı**
- **Bir sûreti dahi** Karasuyenicesi **kadısına** **- Yazıldı**

47

- **Yazıldı**
- Cendereci-zâde'**ye virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem **Budun** ve **Esturgon** ve **İstolnibelgrad** kal'elerinde ve sâir kılâ'-ı meftûhada ne mikdar yarak ve esbâb konmuşdu, anlardan ne mikdarı [harcoldu], mevcûdu ne kadardır bilinmek mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki [Vusûl bulıcak] kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb onat vechle tetebbu' idüb yoklayub göresin, tüfenkden ve yuvalakdan veya Budun'da yapılan darbzenlerden ve 'arabalardan **Budun'**da ve **Esturgon** ve **İstolnibelgrad** kal'elerinde ve sâir kılâ'-ı meftûhada sâbıka ne mikdar yarak ve esbâb konulmuşdu, anlardan ne mikdarı harcoldu, ne mikdarı mevcuddur, ne cins yarakdır, mevcud olanlar dahi ne cinsdir, bi'l-cümle cinslu cinsiyle harcolanı ve mevcudı mufassal ve meşrûh defter idüb ve mühürleyüb ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdete 'arzeyleyüb bu bâbda te'hir ve terâhi eylemeyüb serî'an i'lâm eylemek bâbında dakıyka fevt eylemeyesin... **/ 21 a /**

Yevme'l-ahad 19 Şevvâl sene 951 (Pazar, 3 Ocak 1545), **Gümülcine**

48

- **Yazıldı**
- Budun **beglerbegisinin âdemisi** Davud Voyvoda'**ya virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb mahrûse-i **Budun'**da arpa der-anbar olmak mühim olmağın **Erdel** vilâyetinden hızâne-i 'âmireme 'âid olan on bin altunla arpa satun alınmak tedârik olunub der-anbar eyleyesin. Ammâ **Erdel** vilâyetinden mi almak enfa'dır, yohsa **Budun'**dan veya **Segedin** taraflarından mı almak evlâdır, ma'lûm idinüb yazub bildiresin deyu emreylemiş idim. Hâliyen dergâh-ı mu'allâmda olan âdemin zikrolunan arpayı **Erdel** vilâyetinden almak cümleden enfa'dır deyu haber vermeğin bu bâbda **Brata'**ya dahi bir hükm-i hümâyûnum gönderilüb zikrolunan on bin altun mukabelesinde **Erdel** vilâyetinden ta'cilen arpa cem'idüb **Budun** anbarına teslîm etdirmek emr ve fermân olmuşdur. Buyurdum ki

Bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûs için sen dahi yarar âdemlerin ta'yin idüb müşârun ileyh **Brata**'ya irsâl idüb mezbûr on bin altun ile arpa satun alub 'arabalarla getürdüb ta'cil 'ale't-ta'cil **Budun** anbarında hıfzetdüresin ammâ şöyle sa'y ve ihtimâm eyleyesin ki zikrolunan arpa bahâsıyla ve **Budun** anbarına gelince vâkı' olan kirâsıyla **İstanbul**'un her bir kilesi dörder akçeye ola, nihâyet beşer akçeye ola, ziyâde olmaya, beşerden eksüğe almağa sa'y eyleyesin ve torbalar der-anbar olduğu vakıt **Budun**'un mâl defterdârı **Ahmed** dâme 'ulûvvühü ma'rifetiyle olub ikimizin dahi mührü bile ola ve hem terekenin hıfz ve sıyânetine dahi gâyetle ihtimâm idüb nemden çürümekden ve damla ve yağmurda komayub bir vechle zarar ve gezend olmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdan ve cümle vâcibâtdandır. Bu mühimmi sâir mesâlihe kıyâs etmeyüb gâyet ile üzerine olub fermân-ı şerîfim üzere mu'accelen emrolunan arpayı der-anbar eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin zuhûra getüresin ve ne vechle mübâşeret olunduğun dahi ta'cilen 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyleyesin. Bu emr-i mühimmin itmâm ve icrâsında küllî basîret ve hüsn-i sa'y ve ihtimâm üzere olub dakıyka fevt eylemeyesin. **/ 21 b /**

49

- Yazıldı
- Davud Kethudâ'**ya virildi, der** Gümülcine

Budun defterdârı **Ahmed Çelebi**'ye bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum için **Budun**'da arpa cem' ve ihzâr olunmak mühim ve lâzım olmağın vilâyet-i **Erdel**'den hazine-i 'âmireme râci' olan on bin altunla **Erdel** vilâyetinden arpa satun alınub **Budun**'da der-anbar olmasın emridüb bu bâbda **Budun** beglerbegisine ve **Brata**'ya hükm-i hümâyûnum gönderilmişdür. Buyurdum ki

Zikrolan arpa gelüb der-anbar olduğu vakıt senün ma'rifetinle der-anbar oluna ve İstanbul kilesi dahi kaçar akçeye alınmışdur ve ne kadar tereke der-anbar olur ise yazub defter idüb ve mühürleyüb südde-i sa'âdete irsâl eyleyesin. Ammâ terekenin hıfz ve siyâneti bâbında gâyet ile ihtimâm idüb çürütmekden ve nemlenmekden veya âhar vechle mazarret ve hasâret irişmekden ziyâde hazer eyleyesin. Bu husûsu sâyir mühimmâta kıyâs eylemeyesin. Gâyet ile basîret ve ikdâm üzere olasın. Şöyle bilesin...

Yevme'l-erbi'a 23 Şevvâl sene 951 (Çarşamba, 7 Ocak 1545), **karye-i Karamusa**

50

- Yazıldı

Aydın sancağı müsellemleri sancağı begi'ne bir hüküm ki

Sancağına müte'allık olan müsellemlerin birer nöbetluleri ki bin neferdir hâliyen mahrûse-i **İstanbul'**da bina olunan 'imâret-i 'âmire binasıyçün **Anadolu'**da **Üsküdâr** yakasında kireç yakmak hizmetine ta'yin eyleyüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb sancağına müte'allık olan birer nöbetlu müsellemleri bârgirleriyle ve altışar aylık zâd ve zevvâdeleriyle çeribaşıları ve mukaddemleriyle ta'cil ale't-ta'cil çıkarub kendu nefsinle emrolunan mahalle iledüb mu'accelen itmâm-ı hidmet etmekde dakıyka fevteylemeyesin. Bu bâbda tamâm ikdâm ve ihtimâm idüb müsellemlerin geç getürüb veya akçeleri alınub eksük getürmekden **/ 22 a /** ihtiyât ve ihtirâz eyleyesin. Bu husûsu sâir evkâta kıyâs eylemeyesin, gâyet ile ihtimâm olunmuşdur. Müsellemlerin geldükde kullarum gönderilüb nöbetluleri yoklayub gördürsem gerekdir. Şöyle ki bir ferd eksük buluna aslan ve kat'an 'özrün ve cevâbın mesmu' olmak ihtimâli yokdur, sancağın alınmakla konulmayub bir vechle 'itâb ve ikabımla mu'âteb olursun ki sâire mûcib-i 'ibret ve [sebeb-i] nasihât vâkı' olursun. Fermân-ı şerîfim üzere zikrolunan müsellemleri vaktiyle mahall-i memûre cümlesin irişdirüb gice ve gündüz dimeyüb maslahatında bir vechle ikdâm ve ihtimâm üzere olasın ki hidmetinde aslâ kusûr ve ihmâlın istimâ' olunmayub emrolunan maslahat itmâma irişe. Bir dürlü dahi eylemeyüb 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın...

Bir sûreti

Bolu müsellemlerine, **İdincik'**de taş kesmeğe	849 neferdir	**- Yazıldı, D.**
Aydın yayalarına	1172 neferdir	**- Yazıldı, T.**
Biga sancağı yayalarına	281 neferdir	**- Yazıldı**
Hüdâvendigâr sancağı yayalarına	406 neferdir	**- Yazıldı, T.**
Teke müsellemlerine, kireç yakmağa	(-) neferdir	**- Yazıldı**

Bu altı kıt'a hüküm **Mehmed Çavuş'**a virilüb yeniçeri ağasına dahi başka hüküm yazılub vaktı geldikde göndersin deyu.

Sonra yeniçeri ağasına hüküm gönderildi eger bu yıl ʿimâretin kemerlerine kireç lâzımsa **Anadolu**'da kireç yakan beglerin nısfı **Rumeli**'nde ve nısfı **Anadolu**'da yakalar.

Başka müsvedde vardır. fî 14 Zilka'de sene 951 (28 Ocak 1545)

Tershâneye taʿyin olunan begler bunlardır

Bir sûreti dahi	**Nöbetlu nefer**	**Yazıldı**
Kütahya yayaları begine yazıla	775	"
Saruhan yayaları begine yazıla	895	"
Hamidili yayaları begine yazıla	592	"
Bolu yayaları begine	377	"
Ankara begine 380 nefer (çizilmiştir)		
	2 639	

Bu hükümler kapu çavuşlarından **Şehzâde Sultan Mehmed** kapucıları kethudâsı **Ferhâd**'la **Mehmed Paşa**'ya gönderildi. fî 27 Şevvâl sene 951 (11 Ocak 1545)'den karye-i Begobası

Menteşe yayaları begine yazıla 1 050 Yazıldı T.
fî 16 Zilkaʿde sene 951 (30 Ocak 1545)

Ve bu beş begin bir topu **Tophâne**'ye konulmak içün **Hayrüddin Paşa** taleb eylemeğin hüküm yazıldı. Ammâ kankı beg idüği beyân olunmadı.

Başka hüküm yazılmışdır. **Hayrüddin Paşa**'nın hükmünde yazılmadı. /22b/

51

-Yazıldı

Franca elçisi **Polinye**[1] bir hüküm ki

Hâliyen saʿâdetlu âsitânemde yerine koyub gitdüğin **Mosör Dramo[n]**[2] nâm kaimmakamın yüce dergâhıma mektûb gönderüb senün içün âsitâne-i saʿâdete gelmek bâbında ve yanınızda bile gelenlere dahi amân-ı şerîf içün hükm-i hümâyûn taleb eyledüğin iʿlâm eyledi.

1 Antoine Escalin des Eymars (Capitaine Polin), Baron de La Garde. Sefâreti 1541-1543.
2 Gabriel de Luels, seigneur d'Aramon, İstanbul sefâreti 1543-1545.

İmdi benim yüce ve sa'âdetlu dergâhım dâimâ açıkdır. Kimesnenin gelmesine ve gitmesine men' yokdur. Sana ve senünle bile gelen kimesnelere dahi fermân-ı şerîfim ihsân olundu. Buyurdum ki

Aslâ gönlünüze havf ve tereddüd getürmeyüb emn ve amân ile gelüb 'atebe-i 'ulyâma mülâkı olasın ve **Hersek** begine dahi mufassal hükm-i hümâyûnum yazıldı ki anda gelüb çıkduğında eğlendirmeyüb yarar âdemler koşub emîn ve sâlim devletlu âsitâneme getüreler. Şöyle bilesin...

52

- Yazıldı

Ve bir hüküm dahi **Hersek** begine yazıla ki

Hâliyen **Franca** pâdişâhının **Polin**[3] nâm elçisi ba'z-ı maslahat içün âsitâne-i sa'âdet'e gelmek bâbında istihâre idüb hükm-i hümâyûnum taleb eylemeğin ol bâbda hükm-i hümâyûnum ihsân olunmuşdur. Buyurdum ki

Anun gibi öte cânibden gelüb anda çıkdukda kenduye ve yanınca bile olan âdemlerine aslan ve kat'an kimesneyi dahl ve ta'arruz itdürmeyüb ve zarar ve gezend irişdirmeyüb yarar âdemlerin koşub emîn ve sâlim 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesin. Şöyle bilesin .... / 23 a /

53

- Yazıldı, Sah.
- Diyarbekir**'de eski kullar gedüğinden**
Şeyhî oğlu Hacı**'nın yeri verilen**
Yusuf**'a virildi**

Diyarbekir defterdârı **İskender Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen düstûr-ı ekrem, müşîr-i efham, mükemmilu mesâlihi'l-'âlem, müessisü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûf-ı letâifi 'avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ vezîr-i a'zamım **Rüstem Paşa** dâmet me'âliyühünün hâslarından **Ruha** kazâsında **Kısâs** nâm karyesi bedel **Rumeli**'nden âhar hâslar tevcîh olunub mezkûr **Kısâs**'ın hâs olmasın fermân idüb buyurdum ki

3 bk. sf. 41, dipnot 1.

Fermân-ı hümâyûnum mûcebince mezbûr **Kısâs** karyesini hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtetdüresin, şöyle bilesin...

54

- Yazıldı
- Mezbûr Yusuf'**a virildi**

Bir hüküm dahi **Diyarbekir** beglerbegisine ve defterdârına yazıla ki

Hâliyen sen ki beglerbegisin, mezîd-i ʿinâyetimden "sana beglerbegiligin on iki kerre yüz bin akçalık hâslarla ʿinâyet olunub mukaddemâ beglerbeginin on beş kerre yüz bin akçalık hâslarının üç kerre yüz bin akçalığın hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtolunmasın emridüb sâbıka hükm-i hümâyûnum dahi gönderilmiş idi. İmdi ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı şerîfim üzere beglerbeginin hâslarından sana emrim olduğu üzre on iki kerre yüz bin akçalığın alub bâkı kalan üç kerre yüz bin akçalığı sen ki defterdârsın fermân-ı şerîfim üzere hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtetdüresin. Bu bâbda te'hir etmeyüb emr-i şerîfimi yerine getüresin ki hâssa-i hümâyûnuma râciʿ olan Mart hâsılından bir nesnesin zâyıʿ olmalu olmayub hâssa-i hümâyûnum içün bile zabtoluna. Şöyle bilesin.... **/ 23 b /**

55

- Yazıldı fî 27 Şevvâl sene 951 (11 Ocak 1545) **der** Begobası
- Cendereci-zâde **tezkeresine göre yazıldı**

Yenişehir ve **Çatalca** ve **Levâdiye** kadılarına hüküm

Hâliyen **Yenişehir** ve **Çatalca** ve **Levâdiye** hâslarında vâkıʿ olan hâssa-i hümâyûnum terekesiyle düstûr-i mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-ʿâlem vezîr-i aʿzamım **Rüstem Paşa** edâmallahu taʿâlâ meʿâliyühünün hâsları terekelerin satun almak içün **Dubrovnik** ve **Sakız** ve **Ankona** ve **Venedik** ve **Françá** taraflarından gemiler gelüb satun almak istediklerinde müşârun ileyhin hâsları nâzırı olan kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Mustafa,** zîde kadrühü, değer bahâsıyla satdıkda kimesne mâniʿ olmaya beglerbegi ve sancakbegi âdemleri ve subaşılar ve sipâhiler ve voyvodalar ve dizdârlar ve raʿâyâ tâifesi dahi muvâzaʿa tarıykıyla kendu terekelerin deryâya satarlar deyu istimâʿ olundu.

İmdi zikrolunan iskeleden hâvâs-ı hümâyûnum ve müşârun ileyhi vezîrimin hâsları terekeleri satılmağa emrim mukarrerdir. Ammâ ol tereke bahânesiyle âharın terekesi satılmağa emrim yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile müşârun ileyhin hâsları nâzırı kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Mustafa,** zîde kadrühü, vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub emr-i şerîfime muhâlif aslâ ve kat'â deryâya tereke satılmasından ziyâde ihtiyât ve ihtirâz eyleyesiz. Sonra bu husûs hafiyyeten tecessüs olunsa gerekdir. Her zamanda emr-i şerîfimin icrâsında gereği gibi ikdâm ve ihtimâmınız zuhûra getüresiz. Bu bâbda ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeysiz. Şöyle ki bu emr-i hümâyûnuma muhâlif deryâya... (burada kesilmiştir) **/ 24 a /**

Yevme'l-isneyn fî 28 Şevvâl sene 951 (Pazartesi, 12 Ocak 1545), **der Begobası**

56

-Yazıldı, D.
- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**
-Yeniçeri muhzırına virildi

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet meâbıma mektûb gönderüb donanma-i hümâyûnumla deryâ seferine teveccüh olundukda donanma içün zahîre yüklenmeğe üç kıt'a bârçe dutulub Ağ bu kıyr (Ebû kıyr) اغ بوقير ve **Franca**'dan çıkıldıkda ol bârçelere on dört bin kantar peksimâd tahmîl olunub ve fetholunan kal'elerde ihrâc olunan toplar ve alınan bârçelerde bulunan yapağı ve şâb ve çuka dahi ol bârçelere tahmîl olunub **İstanbul**'a getürdiler. Donanma-i hümâyûna hayli nef'leri olub hâliyen navlun için yüz yigirmi bin akçe taleb olunduğun bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Zikrolunan bârçelerin navlunlarını anda olan gazâ mâlından virüb deftere kaydetdiresin. Şöyle bilesin...

57

- **Yazıldı, D.**
- **Mezkûr** Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**
- **Yeniçeri muhzırına virildi**

Bir hüküm dahi müşârun ileyhe yazıla ki

Hâliyen **Gelibolu** kadısı dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Gelibolu** boğazında işleyen at gemilerinden iki köhne at gemisi meremmet olunmak üzeredir. Meremmet olunduğu takdirce dahi nihâyet altı ay mikdarı istihdâm olunur ol dahi vefâ eylemez. Şöyle ki yeni at gemileri olmaya iskele mu'attal olub mâl-ı mîrîye zarar olmak lâzımgelür deyu i'lâm eylemeğin, buyurdum ki

Zikrolunan iki kıt'a köhne at gemisinin yerine iki kıt'a yeni at gemisin tedârik idüb irsâl eyleyesin ki mâl-ı mîrîye zarar terettüb olmalu olmaya. Şöyle bilesin.. **/ 24 b /**

58

- **Yazıldı**
- **Çavuş** Kara 'Ali'**ye virildi**

Kavala muhafazasında olan **Mehmed Beg'e** bir hüküm ki

Hâliyen **Kavala'**ya tâbi' olan altı pâre karyeler mukaddemen derbend hizmetinde olduğu südde-i sa'âdetime 'arzolunub min ba'd zikrolunan karyeler halkından anun gibi bir mühim vâkı' oldukda kürekçi ihrâc idüb istihdâm olunmasın emridüb buyurdum ki

Göresin ol asıl bir mühim vâkı' oldukda mezbûr karye halkından kürekçi ihrâc idüb istihdâm eyleyesin. Ammâ olur olmaz vakıtda istihdâm idüb ta'cîz eylemeyesin ve mezbûr karye halkı kaç nefer ise tafsilî yazub 'arzidesin. Anlara dahi emr-i şerîf virilüb evvelden ne vechle mu'âf olunmuşlar ise hidmetleri mukabelesinde giru ol vechle mu'âf olalar. Şöyle bilesin...

59

- Yazıldı
- Pâdişâh hazretlerinin dahi hatt-ı şerîfleri ile işâret olunmuşdur
- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

Yeniçeri ağası **Pertev Ağa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet-meâbıma âdem gönderüb kadîmü'l-eyyâmdan yeniçeri ağası olan kullarına ibtidâ ağalık tevcîh olundukda yeniçeri kullarına tevzi' eylemek içün üç yüz akçe 'inâyet olunugeldüğin 'arzeylemeğin mezîd-i 'inâyet-i şâhânemden olıgelen kanun üzere üç yüz akçe 'inâyet idüb buyurdum ki

Olıgelen 'âdet ve kanun üzere kullarıma tevzi' eyleyesin, şöyle bilesin...

60

- Yazıldı
- Pâye-i serîre gönderilüb fermân olundu

Yanya sancağı begine ve kadılarına bir hüküm ki

Bundan akdem sancakbegi voyvodaları ve pâre voyvodaları ra'âyâya envâ'-i zulm ve te'addi eyledikleri eclden el-ân 'umûmen memâlik-i mahrûsem sancağı beglerine ve kadılarına mufassal 'adâletnâme-i hümâyûnum gönderilüb pâre voyvodaları ve anun emsâli niçe bid'at ve mezâlimleri ref'eylemiş idim. Hâliyen istimâ' olundu ki livâ-i mezbûr sancağı beginin ra'âyâya / **25a** / hilâf-ı şer' ve kanun zulm ve te'addileri olub pâre voyvodaları yürüyüb ref'olunan bid'at ve mezâlimleri kemâ kân mukarrer olub ol emr-i hümâyûnum icrâ olunmaz imiş. İmdi sebeb nedir ki bu asıl zulmler ve te'addiler ra'âyâ üzerinden benim emr-i şerîfimle ref'olunmuş iken evâmir-i hümâyûn icrâ olunmayub yine fukarâya bu vechle zulmlar ve hayflar vâkı' ola. Bu husûslar mahzâ sizin ihmâl ve tekâsülünüzden ve emr-i şerîfimin icrâsında 'adem-i ihtimâmınızdandır. Bu eclden müstahakk-ı 'ikab-ı elîm-i hüsrevânî vâkı' olubdurursuz. İmdi memleketime sancakbegi ve kadılar göndermekden murâd-ı şerîfim budur ki eyyâm-ı ma'delet-i hümâyûn ve a'vâm-i hilâfet-i rûz-efzûnumda tâife-i ra'âyâ ki vedâyi'-i Hâlik-ı berâyâdır, kemâl-i refâhiyyet ve itminân üzere olub hilâf-ı şer'-i mutahhar ve mugâyir-i kanun-ı mukarrer bir ferde zulm ve te'addi olmamakdır. Çünki taht-ı kazânuzda bu âsıl fukarâya zulmler ve te'addiler ola, siz niçün men' eylemeyesiz. Eger men'ine kudretiniz yohsa niçün südde-i sa'adetime 'arzeylemeyesiz. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak min ba'd bu bâbda kemâliyle mukayyed olub sâbıka emr-i şerîfimle ref'olunan bida' ve mezâlimi yine kemâ kân merfû' bilüb sancakbegi cânibinden ve âdemlerinden ve gayriden ra'âyâya ve berâyâya bir ferde hilâf-ı şer' ve kanun zulm ve te'addi etdirmeyüb emr-i hümâyûnumun icrâsında gereği gibi mukayyed olub ihmâl ve tekâsülden ziyâde ictinâb ve ihtirâz üzere olasız şöyle ki her biriniz taht-ı hükûmetinizde olan ra'âyânın zulmünü muktazây-i şer' ve kanun üzere görüb dahi yerine komayasız veya men'ine kudretiniz olmaduğı yerlerde hakküzre südde-i sa'âdetime 'arzeylemeyesiz dahi bu husûslar içün 'atebe-i 'ulyâma şikâyet oluna sizden bilinüb bi-vechin mine'l-vücûh 'özrünüz mesmû' olmaz neticesi size 'âid olmak mukarrerdir. Bir vechle hakk-ı sarîha tâbi' olasız **/ 25 b /** bir ferde şer'e ve kanuna muhâlif hayfolunmayub kâffe-i ra'âyâ kenef-i himâyet-i şâhâne ve zıll-ı zalîl-i şehinşâhânemde müreffeh ve âsûde hâl olalar. Şöyle bilesiz...

61

- Yazıldı
- Pâye-i serîre gönderilmişdir, emr-i hümâyûna göre yazıldı

Narda kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Yanya** sancağı sipâhilerinden **Mehmed** nâm sipâhi ile livâ-i mezbûre ra'âyâsından ba'z-ı ra'âyâ bâb-ı sa'âdet meâbıma gelüb sancağı begi olan **Hüseyin** dâme 'izzühüden envâ'-i şekvâ kılub buğdayın yükü ellişer akçeye iken sipâhi timârlarına ve kendünün hâsları ra'âyâsına dokuz yük buğday salub her yüke cebirle kırkbeşer akçe virüb ve arpanın yüküne dahi otuzar akçe virüb alub kendüsi yetmişer akçeye satub ve hâricden alduğı terekeleri ra'âyânın cebirle atların çıkardub taşıtdırub ve yağın kantarı ikişer yüz akçeye iken kantarına yüzer akçe virüb alub kendüsi ikişer yüzden ziyâdeye satub

Ve kebenin zırâ'i altışar yedişer akçeye iken ikişer akçe virüb dahi işlenen kebeyi alub kendüsi altışar ve yedişer akçeye satar.

Ve her bir karyeye üçer vakıyye za'feran salub şer'e ve kanuna muhâlif akçelerin alub bunun emsâli envâ'-ı zulm ve te'addileri vardır deyu şekvâ eylediler.

İmdi memlekete sancakbegi ve hâkim göndermekden murâd-ı şerîfim budur ki dâimâ şer'-i şerîfin ve kanun-ı münîfin icra ve imzâsında olub bir ferde hilâf-ı şer'-i mutahhar ve mugâyir-i kanun-ı mukarrer zulm ve te'addi olunmayub eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûn ve a'vâm-ı hilâfet-i rûz-efzûnumda ra'âyâ ve berâyâ kemâl-i

refâhiyyet ve emn ü emânda olmakdır. Sebeb nedir ki sancakbegi fukarâya bu vechle zulm ve te'addi idüb hayfleri yerine varmıya. Bu husûslar teftîş olunub ra'âyânın mehâyifi yerine gelmek zimmet-i 'aliyye-i şâhâneme vâcib ve lâzım olmağın sizin vufûr-ı diyânet ve emânetinize ve hüsn-i / **26a** / istikametinize i'timâd-ı hümâyûnum olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından (-) zîde kadrühü vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb ikiniz dahi bi-nefsihimâ mübâşeret idüb mezkûr sancakbeginden zikrolunan tereke husûsu içün şikâyet idenleri husamâsiyla berâber idüb ber-mûcib-i şer'-i kavîm onat vechle ihtimâm üzere teftîş ve tefahhus idüb göresiz:

Fi'l-vâkı' kazıyye 'arzolunduğu gibi olub ra'âyâ tâifesine bu vechle tereke salub narh-ı rûzîden eksüğe alub ve kebelere ve yağa dahi 'arzolunan üzre eksük bahâ virüb kendüsi ziyâdeye satub ve ra'âyânın davarlarıyla ücretsiz tereke çekdirüb zulm ve te'addi itdüği vâkı' ise ki şer'le sâbit ve zâhir ola, bî-kusûr erbâb-ı hukuka hakların alıvirüb asla 'özr ve bahâne etdirmeyesiz

Ve bunlardan gayri dahi kendüden ve âdemlerinden şer'e ve kanuna muhâlif akçelerimiz alındı deyu hak da'vâ ider kimesne var ise, anun dahı bir def'a şer'le ve kanunla faslolunmamış kazıyyelerini ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş idüb göresin eger kendüsidir ve eger âdemleridir, her kimin şer'e ve kanuna muhâlif nesnelerin almışlar ise ba'de's-sübût ashâbına bî-kusûr alıviresiz ve ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüğin ve ne asıl maddeler idüğin ve tereke ve yağ ve kebeyi dahi kaç karyeye salub kaç nefer ra'âyâdan zulmle alduğın mufassal ve meşrûh yazub defter idüb hiç bir maddesin ketmetmeyüb vuku'ı üzre mezbûr çavuşumla bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzidesiz. Ammâ hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvir ve telbîsden ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye zulm ve hayf olmakdan dahi ictinâb idüb şol ki cådde-i hakdır andan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb bir vechle hakküzre olasız ki zulm gören ra'âyânın hakları alıverilüb bir dahi / **26 b** / südde-i sa'âdetime gelüb bizim hayfımız görülmedi, alıvirilmedi deyu şikâyet etmelu olmayalar ve zikrolunan dokuz yük buğdayın ba'z-ı ra'âyâya tarholunub ve ba'z-ı yalılarda der-anbar olmuşdur deyu i'lâm olundu, anı dahi yerinden tetebbu' idüb göresiz fi'l-vâkı' der-anbar olan terekeyi ra'âyâya tarheylemiş midir, yohsa deryâya mı satmışdır, deryâya satdı ise ne mikdar tereke satmışdır ve ne vakıt satdı ve kimlere satub kaçar akçeye satmışdır? Bi'l-cümle yanınızda zâhir ve sâbit olan ahvâli tafsîli ile 'atebe-i 'ulyâma 'arzidesiz. Şöyle bilesiz...

/ 27 a boştur, 27b /

Yevme'l-hamîs fî 5 Şevvâli'l-mükerrem sene 951 (Perşembe, 20 Aralık 1544), **der Edirne**

62

- Yazıldı
- Burusalu Mustafa Subaşı **nâm kimesneye virildi ki** Namazgâh **mahallesinde mütemekkindir**

Hüdâvendigâr kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Burusa** nâibi dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderub bana ve **Burusa** kadısına hükm-i şerîf vârid olub mahmiyye-i mezbûrede **Sedbaşı** dimekle ma'rûf yerde dokuz 'aded meyhâne olub etrâfında olan **Tayyibhâce** ve **Selçukhâtûn** ve **Kurdoğlu** ve **Kuyulumescid** ve **Hâcemehmedikaramanî** ve **Sırât** nâm mahallelerin cemâ'atları ve **Ergandıköprüsü** ve **Sedbaşıçarşusu** halkı meclis-i şer'a gelüb zikrolunan meyhânelerin dâimâ fısk ve fücûr ve envâ'-ı fesâdât ve gavga olmağın müslümânlar ref' olunmasın taleb etdiklerinde kazıyye 'arzolunduğu gibi ise zikrolunan meyhâneleri ref'idüb min ba'd ol yerde meyhâne durmaya deyu fermân olunmağın seninle zikrolunan meyhânelerin ahvâli tefahhus olundukda kadı-i sâbıkın 'arzına muvâfık bulunub lâkin zikrolunan meyhânelerin sâhibleri her bir senede on beş bin - on altı bin akçe virür. Meyhâneler ref' olunub akçe taleb olunur ise bize hayfdir didiklerin 'arzeylemişsin. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bi'z-zât mübâşeret idüb nâib-i mezbûr ile üzerine varub göresin: Zikrolunan meyhâneler olan yerde müslümânlar mahallelerine muttasıl mıdır, yohsa kefere arasında mıdır, mescidden ve müslümânlar mahallesinden ırak mıdır, ne mikdar mesâfedir, müslümânların incinmeleri nedendir ve 'arzetdikleri mikdar akçeyi kime virürler, kadîm midir, hâdis midir, ne zamandan beru olmuşdur, virdükleri akçeyi kime virürler, mülk midir, vakıf mıdır, timâr midir, yohsa mîrî cânibine mi virürler, tamâm ma'lûm idinüb vuku'ı üzere yazub 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

63

- **Yazıldı**

Yeniçeri ağasına ve binâ emînine ve mi'mâra bir hüküm ki

Sâbıka yeniçerilerim ağası mektûb gönderüb vârid olan hükm-i şerîf mûcibince taş ahvâlin görüb ve **Azadlu** deresinden çıkacak taşlar kâfirî yapu taşları değildir yenidir kesilüb çıkarılsa gerekdir. Ammâ taş yerin içinde değildir, yüzündedir. Kâfirî yapuyı bozmakdan, anı çıkarmak daha âsândır ve **Yarukburgaz'**ın kemeri dahi bozulur ise lâkin andan yapuya yarar ancak bin 'aded taş çıkar zira iç yüzündeki taşları hurdadır ve zikrolunan mahalden çıkacak taşları deryâ yüzünden gemi ile getürdi[lür] ise men'olunub ve lâkin kuru tarafından 'araba ile getürdilür ise enfa' görilüb emrolunan yerde iskele yapıldığı takdirce 'acemi oğlanları ol asıl taşları gemiye tahmil etmeğe kadır değildir. Hammallara kirâ lâzım olub ve giru mahrûse-i **İstanbul /28 a/** iskelesinde gemiden çıkarub 'arabaya tahmîl etmeğe lâ-buddur. Ol takdirce bahalu olur ve kuru tarafından evvel baharda şimdiden kirâ ucuz olmak ihtimâli vardır. Kış zamanı olmağın 'araba gelmeğe çok gelür deyu bildirüb ve 'imâret-i mezbûreye şimdiye dek gelen taş beş bin arşun taş olub ve yapusı temelden ayakları kazılub yapunun mevsimi geldüği gibi andan yukaru yapulur deyu 'arzetmiş her ne kim denilmiş ise ma'lûm oldu. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varub vusûl bulıcak te'hir olunmayub 'arzolunduğu üzere zikrolunan taşları kesdirüb ve sâir maslahata müte'allık vâkı' olan 'imâret mesâlihinin dahi itmâmı ve ihtimâmı bâbında dakıyka fevteylemeyesin. Şöyle bilesin...

64

- **Kapucılar kethudâsına virildi**

Şam beglerbegisine ve **Arabistan** defterdârına ve **Tarablus** kadısına bir hüküm ki

Merhûm ve mağfûrun lehu oğlum **Mehmed Han,** tâbe serâhu, vâlidesi seyyidetü'l-mühadderât, iklîletü'l-muhsanât, neticetü'l-küberât, el-muhtassatü bi-mezîdi 'avâtifi hâlikı'l-ardı ve's-semâvât, dâmet 'ismetuhâ, bundan akdem nefs-i **Tarablus'**da iki kârbânsaray binâ etmek emrolunmağın zikrolunan kârbânsaraylar içün müşârun ileyhâ cânibinden yeri satun alub hâliyen ba'z-ı kimesneler evi yerleri zulmle alındı deyu nizâ' etdikleri istismâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda siz ki beglerbegi ve defterdârsız nefs-i **Tarablus'**a yarar âdemlerinuz gönderüb sen ki kadısın bi-nefsihi ol yerlerün üzerine nizâ' ider kimesne var ise ihzâr idüb muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş eyleyüb göresiz zikrolunan kârbânsaraylar içün alınan yerler mülk midir, yoksa mukata'ayla virilmiş midir, ne-vechle alınmışdır ve kimlerden alınmışdır, kimesneye zulmolmuş mudur ve nizâ' idenler kimlerdir, niza'ları nevechledir, tamâm tafsîli ve hakıykatı ile ma'lûm idinüb muktazây-i şer'le sâbit ve zâhir olduğu üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin...

65

- Yazıldı
- Edirnelu çavuş...

Reis-i etibbâya hüküm ki

Hâliyen cerrâhbaşı olan **'Abdullah** vefât idüb yeri mahlûl olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak göresin hâssa cerrâhlardan hizmet-i mezbûre mahal ve münâsib kim variyse tevcîh idüb 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... **/28b/**

Yevme'l-cum'a 11 Şevvâl sene 951 (Cuma, 26 Aralık 1544), **Dimetoka**

66

- Yazıldı
- Yukarıda olan, Süleyman Paşa **ve** Hüsrev Paşa**'ya müte'allık olan on yedi ahkâmın birinden gayrisi kise içine mühürlenüb** Bâlî Çavuş **ve** Sülelu Mehmed Çavuş**'a virildi. Pâdişâh hazretleri** Çölmekçi **köyüne kondukları gün gitdiler fî 12 Şevvâl sene 951 (27 Aralık 1544)**

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa'**ya ve **Mısır** kadısı Emir'e ve **Haleb** kadısı **Sâlih Çelebi'**ye ve **Mısır** nâzırı **Mehmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Bundan akdem **Gücerât** pâdişâhı **Bahâdır Han'**ın vezîri **Âsaf** ile ba'z-ı mâl ve ehl-i beyti [ile] **Mekke-i Şerîfe'**ye geldiklerinde **Cidde** emîni ol mâlı 'avketdürdükde sâbıka vezîrim olan **Hüsrev Paşa** dâmet me'âliyühü **Mısır**

beglerbegisi iken mektûb gönderüb zikrolunan mâl nezir ve sadâkat mâlıdır deyu ʻarzeyledikde benim dahi fukarâ ve sulehâ husûsunda merâhim-i cemîle-i hüsrevânem mebzûl ve bî-dirîğ olmağın ʻinâyet-i ʻaliyye-i şâhânemden yine sâhibine virilmesin emreylemişdim. Eyle olsa bundan evvel vezîr-i aʻzamım olan **Süleyman Paşa** dâmet meʻâliyühü **Hüsrev Paşa**'dan sonra **Mısır**'a vardukda mâl-ı mezbûr içün nezir mâlı değildür **Bahâdır Han** dahi ziyân eylemişdir. Beytü'l-mâla müteveccih mâldır deyu ʻarzeylemeğin mîrî cânibinden zabtolunmuş idi. Müşârun ileyh **Süleyman Paşa** ol zamanda **Hüsrev Paşa**'nın nezir mâlıdır deyu ʻarzidüb sâhiblerine virilmek emrolundukda **Ferhâd** kethudâsın mezkûr **Âsaf**'a irsâl idüb anda vardukda mâl-ı mezbûrdan **Hüsrev Paşa** içün yigirmi bin miskal ve **Ferhâd** kethudâ dahi kendu içün altı bin miskal altun almışdır deyu iʻlâm idüb ve mûmâ ileyh **Hüsrev Paşa** dahi bu bâbda benüm ʻalâkam olmayub emr-i hümâyûn üzere mâl, mezkûr **Cidde** emîni elinden sâdât-ı **Mekke** huzûrunda sâhiblerine teslîm olunduğuna sebt-i sicil olub ve **Âsaf**'ın dahi **/ 29a /** kendu dest[i] hattıyla mühürlü tezkeresi vardır deyu cevâb virüb lâkin bu husûsun aslı görülüb maʻlûm olmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Bu bâbda tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ etmeyüb bu husûsu mahallinden onat vechle teftîş ve tefahhus idüb göresiz: fî nefsi'l-emr mâl-ı mezbûrdan müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'ya yigirmi bin miskal ve **Ferhâd** kethudâya altı bin miskal altun virilmiş midir, kimler elinden virildi ve hem mâl-ı mezkûr sâbıka mezîd-i ʻinâyetimden fukarâya virilmek emrolundukda **Bahâdır Han** hod gâyibda idi hâzır olan mezkûr **Âsaf** idi, zikrolan yigirmi altı bin miskal altun **Bahadır Han** altunundan mı virilmişdir yohsa **Âsaf** kendu altunundan mı virmişdir, biʻl-cümle be-hasebi'ş-şerʻ her ne vechle sâbit ve zâhir olursa mufassal ve meşrûh yazub bâb-ı saʻâdet meâbıma ʻarzeyleyesin. Şöyle bilesin...

67

- Yazıldı

Müşârun ileyhim müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** südde-i saʻâdetime defter virüb mukaddemen vezîr-i aʻzamım olan **Süleyman Paşa** dâmet meʻâliyühü içün **Mısır**'a beglerbegi olduğu zamanda vâkıʻ olan mukataʻât defterleri görüldükde rûznâmeye geçmedik mubâlağa mâl vardır. Rûznâmeye geçmiyen mâl hod telbis idüği mukarrerdir deyu iʻlâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsda tam basîret ve intibâh üzre olub ol zamanın mukataʻât defterlerini aslı ile tetebbuʻ idüb mahallinden ve yerlu yerinden aslı ile tetebbuʻ idüb

göresiz: zikrolunan emvâl, mukata'a defterlerine geçüb rûznâmeye geçmemeğe bâ'is nedir, nenin gibi mâldır ve ne kadar mâldır ve ne senede / **29 b** / vâkı' olmuşdur, bundan gayri dahi bu asıl mukata'aya yazılmış rûznâmeye geçmedik mâl var mıdır, yohsa hemân **Süleyman Paşa** zamanında mı olmuşdur, ne vechle olundu fehmolunur, rûznâmeye geçmeyen mâl neçe olmuşdur, bi'l-cümle tamâm aslı ve hakıykatı üzere ma'lûm idinüb ve ol mukata'a defterinin dahi sûretin bile çıkarub bâb-ı sa'âdet meâbıma göndereceğiniz teftîş defteriyle bile gönderesiz. Tamâm hakküzre olub hiç bir tarafa meyl ve himâyet eylemeyesiz. Şöyle bilesiz...

68

- Yazıldı

Mezkûrûn müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Hüsrev Paşa dergâh-ı mu'allâma defter virüb **Süleyman Paşa, İskenderiyye** iskelesine 'âmil olan **İbrahim Kâşûrî**'ye muvâza'a ile on dörder pâreye bahâ ile yılda ellişer bin erdeb tereke virüb ve harbî kâfirelere kenduler kırkar pâreye satub sekiz yıllık fâidesin kenduler görürdi. **Mısır** ve **İskenderiyye** sicillâtlarında tefâvüt-i si'ri ma'lûm olur deyu i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsu onat vechle teftîş ve tefahhus eyleyüb **Mısır** ve **İskenderiyye** mahkemesindeki sicillâtları görüb ve hazine-i 'âmirenin defterlerinden ve anbar-ı hâssa defterlerinden ve ol zamanın iskelelerde olan ümenânın defterlerinden dahi tetebbu' idüb ve sâir bu husûsa vâkıf ve muttalı' olan bî-garez ve mütedeyyin ehl-i vukuf müslümânlardan ve mahallinden tamâm aslı ile hakküzere teftîş eyleyüb göresiz:

Fi'l-vâkı' 'arzolunduğu gibi mezbûr 'âmil **İbrahim**'le vech-i meşrûh üzre muvâza'a idüb terekenin erdebini ol mikdar eksük bahâya virüb ve harbî kâfirlere kırkar pâreye satdıkları sahîhdir, ne mikdar tereke satmışlardır ve ne yılda vâkı' olmuşdur ne kaç def'a satılmışdır, kimin elinden satılmışdır, hakküzere ma'lûm idinüb yanınızda ne vechle sâbit ve zâhir olursa yazub / **30 a** / defter idüb hiç bir maddesin ketmetmeyüb hak ne ise ana göre südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz.

Ve müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** mezbûr **İbrahim** içün **İskenderiyye** iskelesin ber-vech-i maktû' yılda seksen bin altuna dutarken donanma-i hümâyûn içün ve yarağı gelicek, gümrük deyu kanuna muhâlif kırk bin altun aşağa varmışlardır, mukata'a defterleri görilecek ma'lûm olur deyu i'lâm eyledi. Husûsen sen ki nâzır-ı emvâlsin ol yerin kadîmî hizmetkârı ve mâl-ı mîrîye müte'allık olan emvâl ve mevâdın dahi ehl-i vukufı idüğin i'lâm olundu. Bu husûsu dahi te'hir eylemeyüb

divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan mukata'a defterlerinden ve mahallinden onat vechle tetebbu' ve istiksâ idüb göresiz fi'l-vâkı' vech-i meşrûh üzere bu vechle aşağı varılmış mıdır, bu mikdar altun aşağa varulduğı sahîh midir ne senede ve ne ayda vâkı' olmuşdur, hakıykatı ile ma'lûm idinüb ve mukata'a defterinden ol mühimmin sıhhatı üzere sûretin dahi çıkarub mühürleyüb teftîş defterleriyle bile irsâl eyleyesiz.

Ve mahrûse-i **Mısır**'da olan şeyh-i 'arabları tebdîl eyledikde mikdarlu mikdarınca her birinden onar ve on beşer kise mâl alub hîn-i muhasebede mukata'alarından aşağa varır idi, mukata'a defterleri görüldükde ma'lûm olur deyu i'lâm eyledi. Bu husûsı dahi aslıyla ol zamanın mahfûz olan mukata'a defterlerinden tetebbu' idüb göresiz; zikrolunan 'arab şeyhlerinin ol mukata'alar defterlerinde 'uhdelerinde ne mikdar mâl var idi ve tebdîl olunduklarında her birinden ne mikdar mâl aşağa varıldı, ol mâl niçe oldu, bu husûsa ne icâb eyledi ve ne senede vâkı' olmuşdur ve ol 'arab şeyhlerinin isimleri nedir cemi'î cevânibin tetebbu' idüb hiç vechle meşkûk nesne komayub yanınızda sâbit ve zâhir olduğu üzere yazub ve ol mukata'a defterlerinin ol mahallini sıhhatı ile yazub südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz.
/ 30 b /

Bunun gibi maddelerde ba'z-ı yerler şerâkı oldu deyu üzerine kadı ve nâib gönderilüb mübâşirlerle bile muvâza'a olunub deftere ana göre sûret-i hakka koyub kaydiderler imiş ba'zında hod bir def'a aşağa varmışiken def'a-i sâniyede fürûnihâde deyu birer mikdar mâl dahi hattiderler imiş bu bâbda gâyet ile basîret ve intibâh üzere olub bu tarıykla hile ve tedlis olunmağa mecâl komayub bu husûslar mahall-i ihtimâmdır hakıykat-ı hâle ve kazıyyenin gavrine hakküzere vâkıf ve muttali' olasız. Şöyle bilesiz ...

69

- Yazıldı

Cümlesine bir hüküm dahi yazıla ki

Müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** defter virüb **Mısır** vilâyetinin şekerhâneleri mîrîye mahsûs olub anlardan mubâlağa mâl hâsıl olurken mukaddemâ vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa** içün **Mısır**'da beglerbegi olduğu zamanda cümlesin kenduye döndürüb mîrî şekerhâneleri bi'l-külliyye ref' eyledi ve **Kalyub** nâhiyesinde vâkı' olan şeker ma'saraları mîrîye mahsûs olub anda sıkılan şekerin sülüsü mîrîye 'âid iken anı dahi bir tarıykla kenduye temlîk eyleyüb rüsûmun kendu alur deyu i'lâm eyledi imdi bu husûslar küllî madde olub aslıyla görülüb bilinmesi ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Bu bâbda gâyet ile basîret ve hüsn-i ihtimâm idüb hakküzere yerlu yerinden teftîş ve tetebbu' eyleyüb göresiz: zikrolunan şekerhâneler kaç 'adeddir, feth-i hâkanîye gelince selâtîn-i Çerâkise taraflarından zabtolunur imiş, feth-i hâkanîden sonra dahi mîrîye zabtolunmuş mudur, yohsa âhar eline mi düşmüşdür, fetihden sonra mîrîye ne kadar zaman tasarruf olunmuşdur, mîrîden ne tarıykla ihrâc eylemişlerdir, ne temessükle tasarruf iderler, ne kadar zaman mutasarrıf olmuşlardır, **Süleyman Paşa** anlardan ne tarıykla mülk idindi? Hem anların ve hem **Süleyman Paşa** cânibinin mülknâmelerin ve temessüklerin getürdüb nazar idüb tamâm hakküzere **/ 31 a /** olub iki cânibin dahi ahvâlin aslıyla istiksâ ve tefahhus eyleyesin **Süleyman Paşa** ol kimesnelerden alub tasarruf ideli ne kadar zaman olmuşdur? Kaç ma'saradır? Ve her senede ne mikdar nesne hâsıl olmuşdur? Ma'lûm idinesiz şöyle ki **Süleyman Paşa'**nın tasarrufu şer'î olmayub muktazây-i şer' üzerine mîrîye müteveccih olursa aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb mutasarrıf olduğu zamanın ibtidâsından ilâ yevminâ hâzâ ne kadar mahsûl zabteylemişler ise cümlesin mîrî içün zabt ve tahsîl etdüresiz ve yine bu husûslar ne vechle görülüb yanınızda ne tarıykla sübût ve zuhûr bulunduğun dahi mufassal ve meşrûh yazub defter idüb hiç bir maddesin ketmetmeyüb hakk-ı sarîha tâbi' olub teftîş defteri ile dergâh-ı mu'allâya bile irsâl eyleyesiz ve hem müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** mezkûr ma'saralardan gayri **Süleyman Paşa, Mısır'**da hayli emlâk idinmişdir, ekseri mîrî emlâk idi. Ne tarıykla mâlik olduğı yerlu yerinden görüldükde ma'lûm olur deyu i'lâm eyledi. Mezkûr mîrî emlâk husûsun dahi zikrolunan ma'saralar teftîş olunduğı tafsîl üzere gereği gibi tefahhus idüb müşârun ileyh ne tarıykla almışdır? Mîrîden mi almışdır yohsa mîrîden mukaddemen ba'z-ı kimesneler alub **Süleyman Paşa** anlardan mı almışdır ve müşârun ileyh satun alduğı kimesneler mîrî olsa ne tarıykla mâlik olmuşlardır, iki cânibden dahi mülknâmelerin ve temessüklerin taleb eyleyüb: ne asıl mülklerdir, evler midir ve dükkânlar mıdır, odalar mıdır, han mıdır yohsa ma'sara mıdır? Ne makule mülkdür, kaç 'adeddir, her birinden yılda ne kadar mâl hâsıl olur? **Süleyman Paşa** kaç yıldan beru mutasarrıfdır? Şöyle ki bunları dahi hilâf-ı şer' tasarruf eyleyüb be-hasebi'ş-şer'î mîrî cânibine müteveccih olursa mîrî cânibinden zabt ve tasarruf etdirüb ve ibtidâ-i tarihden beru mahsûlâtından ne mikdar nesne zabteylemişler ise anları dahi mîrî için zabt ve tasarruf etdirüb ve bu husûsun ne vechle sâbit ve zâhir olduğun tafsîli ile bile 'arzeyleyesin **/ 31 b /**

70

- Yazıldı

Mezkûrûn müfettişlere bir hüküm ki

Müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** defter virüb "Mukaddemen **Çerâkise** zamanlarında mahrûse-i **Mısır'**a kadı olanlara **rüsûm-ı kitâbet** ve **hakk-ı kısmet**

mukabelesinde cihet-i kazâ deyu bir mikdâr **harâc-ı arz** ta'yin olunur imiş. Feth-i hâkanîden sonra **Mısır**'a kadı olan **Leys-zâde**'ye kanun-i pâdişâhî üzere kısmet ve kitâbetden cihet-i kazâ ta'yin olunub sâbıka tasarruf olunagelen harâc-ı arâzi mîrîye zabtolunmak içün hükm-i hümâyûn vârid olmuş iken ikisin bile tasarruf eylemeğin mukaddemen müfti olan a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn **Mevlânâ Şeyh Muhyiddin Mısır** kadısı iken teftîş idüb zimmetinde mubâlağa mâl zâhir olmağın müşârun ileyhin 'arz ve defterile südde-i sa'âdete 'arzolunmuş iken cevâbı vârid olmadı. Tahminen **Leys-zâde**'ye yirmi dört kise mâl vardır deyu i'lâm eyledi idi.

İmdi zikrolunan defterler 'atebe-i 'ulyâmda tetebbu' olunub bulunmaduğı eclden kazıyyenin aslı ma'lûm olmamağın buyurdum ki

Te'hir eylemeyüb bu husûsu müşârun ileyh **Leys-zâde** muvâcehesinde muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüb göresiz: Fi'l-vâkı' kazıyye 'arzolunduğı gibi olub müşârun ileyh **Leys-zâde**'ye **kitâbet** ve **kısmetden** müstakıl **cihet-i kazâ** ta'yin olunub sâbıkan tasarruf olunugelen **harâc-ı arâziyi** mîrî[ye] zabtolunmak içün hükm-i hümâyûn vârid olduğu muhakkak olub, mezkûr ol hükm-i hümâyûnumla 'âmil olmayub hilâf-ı emr hem **harâcı** ve hem **kitâbet** ve **kısmetden** ta'yin olunan cihet-i kazâyı bile tasarruf eyledüği vâkı' ise ki şer'le sâbit ve zâhir ola her ne mikdar mâl-ı mîrî zabteylemiş ise yerlu yerinden ve defterlerden ma'lûm idinüb şer'le bî-kusûr tahsîl eyleyüb mîrî içün zabtetdüresin ve müşârun ileyhden berât dahi taleb idüb göresin şöyle ki berâtında sâbıkan kadılar ne vechle mutasarrıf olıgelmiş ise bu dahi ol vechle mutasarrıf ola deyu mukayyed bulunacak olursa ve müşârun ileyh dahi bu kaydı temessük idinüb benden sâbık kadılar harâcı dahi **/32a/** bile tasarruf eylediler ben dahi berât mûcibince mutasarrıf olurum deyu cevâb virecek olursa vech-i meşrûh üzere kayıd ana temessük olmaz. Kayd–ı mezbûr mutlaka mezbûr olan cihet-i kazâya şâmildir harâcı bile tasarruf eylemeğe şümûlu yokdur. Harâca müstakıl hükm-i şerîf olmayınca veya berâtında sarâhaten harâc cihet-i kazâyla ma'an tasarruf olunmağa mukayyed olmayacak hakkı olmaz müşârun ileyhden harâc içün müstakıl hükm-i şerif taleb eyleyesin. Şöyle ki hükm-i hümâyûn virilmiş olmayub hilâf-ı emr-i şerîf tasarruf eylemiş ise cümlesin alınub mîrî içün zabtetdüresiz ve yine bu husûs ne vechle sâbit olub ne mikdar mâl zabtolduğun dahi yazub defter idüb südde-i sa'âdetime teftîş defterleriyle bile 'arzeyleyesin. Ammâ tam hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbisden ve şühûd-i zûrdan hazer idüb şol ki cådde-i hakdır ana sâlik olasın.

Ve hem müşârun ileyh **Şeyh Muhyiddin**'in defterleri neçe oldu, anda mıdır, ne asıl defterlerdir tetebbu' idüb bulub bir varakın ketmetmeyüb bile gönderesiz. Ammâ şöyle ki müşârun ileyh **Muhyiddin**'in sâbıka dinledüği defterler 'ayni ile bulunub bu husûs şer'le sâbit olmuş olub imzâlu sahîh defterler ola bu husûsu istimâ' eylemeyüb defterleri 'ayni ile mühürleyüb dergâh-ı mu'allâya

gönderesiz sonra ol babda emrim ne vechle sâbit (sâdır) olursa mûcibi ile 'âmil olasız.

71

- Yazıldı

Müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** defter virüb **Sa'îd** vilâyetinin şeyhü'l-'arabı olan **'Ömer oğlu Şeyh Murad'ı, Süleyman Paşa** katleyledikde **Mahmud** nâm kethudâsın gönderüb mubâlağa mâlın alub bel'eylemişdir deyu i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsu onat vechle hakküzere mahallinden ve bu ahvâle vâkıf ve bî-garez kimesnelerden teftîş ve tefahhus eyleyüb göresiz / **32b** / mezbûr 'arab şeyhi öldükde mâl-ı mîrî'ye mübâşir miydi, mâl-ı mîrî içün mi zabt olunmuşdur ve kendusi dahi mâl-ı mîrî içün mi kat'olunmuşdur. Üzerinde mâl var mıydı, cümle ne kadar idi, borcuna mâlı vefâ eyledi mi, ne kadar alındı, düyûnu edâ olundu mu, ne kadar kaldı, tamâm hakıykatı üzre ma'lûm idinesiz. Şöyle ki mîrîye deyni yok ise dahi öldükde, nukuddan ve sâir esbâb ve emlâkinden ve davarlarından ne mikdar nesnesi variydi, vârislerine teslîm olundu mı ve ne kadar teslîm olundu, yohsa vârislerine nesne virilmeyüb 'arzolunduğu üzere **Mahmud Kethudâ** alduğu vâkı' midir, ne kadar mâl almışdır, ne tarıykla zabteylemişdir, bu husûsun tamâm gavrine vâkıf ve muttali' olub yanınızda her ne vechle sâbit ve zâhir olursa mufassal ve meşrûh yazub 'arzeyleyesiz. Şöyle bilesiz...

72

- Yazıldı

Bir hüküm dahi müfettişlere

Müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** defter virüb "Mukaddemen nâzır-ı emvâl-i mîrî ve nâzır-ı evkaf olan **Kasım'ı, Süleyman Paşa** katleyledikde mubâlağa mâlın almışdır ve hem 'âmil [olan] **Tavîle oğlu'**nun üzerinde mubâlağa mâlı varken anı dahi katlidüb mâlın almışdır. Mukata'asına nazar olundukda hakıykatı ma'lûm olur" deyu i'lâm eyledi.... ilâ âhiri yazıldı yukaru hükmün emrine göre.

73

- Yazıldı

Müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Hüsrev Paşa defter virüb "**Süleyman Paşa, Mısır**'a beglerbegi olduğu zamanda her senenin yılı âhır oldukda mukata'aların tahvîlin bozub her mukata'adan aşağa varılmağla hayli mâl-ı mîrî zâyi' olmuşdur, Mukata'a defterleri görüldükde zâhir olur" deyu i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsu divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan / **33 a** / mukata'a defterlerinden dikkat ve ihtimâm ile tetebbu' idüb göresiz" bu husûsun aslı nedir, fi'l-vâkı' her senenin yılı âhır oldukda mukata'aların tahvîlin bozub aşağa varılmış mıdır ve bu husûsa ne icâb etmişdir, kaç senede vâkı' olmuşdur, ol senelerin ibtidâ mukata'aları ne mikdar mâla idi, kimlerin üzerinde idi ve her mukata'adan ne mikdar mâl aşağı varıldı, cümle ne kadar mâl zâyi' oldu, sebeb ve bâ'isi nedir, her bir senenin ahvâlini başka başka aslı ve tafsîli ile hakküzere ma'lûm idinüb ve mukata'a defterlerinin sûretin dahi sıhhatı ile çıkardub teftîş defterleriyle bile irsâl eyleyesiz.

"Ba'z-ı yerler şerâkı oldu deyu üzerine kadı ve nâib gönderilüb mübâşirlerle muvâza'a olub deftere ana göre kaydederler imiş. Ba'zına hod bir def'a aşağa varıldıkdan sonra def'a-i sâniyede fürûnihâde deyu bir mikdar mâl dahi aşağa varılub deftere şerh virilür imiş". Bu bâbda gâyetle basîret ve intibâh üzere olub ol zamanda olan ehl-i vukufdan ve bî-garez müslümânlardan ihzârı lâzım olanları getürdüb tamâm hakk-ı sarîha tâbi' olub gereği gibi tetebbu' eyleyesiz.

"Ve hem müşârun ileyh **Süleyman Paşa** mahrûse-i **Mısır**'da kendu ve âdemleri sâkin olduğu evlerde emr-i pâdişâhî yoğ iken mâl-ı mîrîden mubâlağa nesne harceylemişdir. **Hâssa harc** defterlerinin muhtevâsından ma'lûm olur" deyu i'lâm eyledi. Bu husûsu dahi hakküzre teftîş eyleyüb ve **hâssa harc** defterlerinden ve yerlu yerinden onat vechle istiksâ ve tefahhus idüb göresiz zikrolunan evlere ne mikdar mâl-ı mîrî sarfeylemişdir ve ne icâb eyledi, mîrî evler midir, meremmet olunmak lâzım mı idi, emirle mi olmuşdur ve meremmet olunduğu takdirce ol mikdar mâl sarfolunmak lâzım mı idi, cümle ne kadar mâl sarfeyledi ve ne tarihde oldu, tamâm hakıykata vâkıf ve muttali' olub tafsîli ile dergâh-ı mu'allâma 'arzeyliyesiz. Şöyle bilesiz... / **33 b** /

74

- Yazıldı

Müşârun ileyhim müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Hüsrev Paşa defter virüb "**Süleyman Paşa Mısır** beglerbegi olduğu tarihde üç dört def'a **Mısır** vilâyetinden ikişer üçer yüz at cem'idüb **Tekrûr** vilâyetine gönderüb altun ile istibdâl idüb ol atların 'alıykın mîrî anbardan virmişdir" deyu i'lâm eyledi.

İmdi zikrolunan atların 'alıykları husûsu görülüb ma'lûm olmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Bu husûsda tamâm hakküzere olub tetebbu' eyleyüb mîrî anbarlar defterlerinden ve mahallinden onat vechile göresiz: zikrolunan atların 'alıykların mîrî anbardan virdüğü vâkı' midir ve ne mikdar ata 'alıyk virmişdir, ol zamanda 'alıykın bahâsı ne mikdara idi ve cümle ne kadar erdeb 'alıyk sarfeylemişdir, sonra bahâsın virmiş midir, defterde kaydolunmuş mudur, yohsa virilmeyüb üzerinde bâkı mı kalmışdır, yanınızda her ne vechle zâhir olursa vuku'ı üzere yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzeyleyesiz.

75

- Yazıldı

Mezkûrûn müfettişlere bir hüküm dahi yazıla

Mukaddemâ vezîrim olan **Hüsrev Paşa** dergâh-ı mu'allâya defter virüb mukaddemâ vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa** içün **Mısır**'da beglerbegi olduğu tarihde mâl-ı mîrînin bel'iyyâtı husûslarında ba'z-ı ahvâllerin dahi i'lâm idüb ve müşârun ileyh **Süleyman Paşa** dahi **Hüsrev Paşa** hakkında ba'z-ı husûslar isnâd idüb ol mevâdın teftîş olunmaları içün size müte'addid ahkâm-ı şerîfe irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Zikrolunan teftîş husûsunda hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tamâm hakk-ı sarîha tâbi' olub anun gibi ehl-i vukufdan ve mâl-ı mîrîye ittilâ'ı olan kimesnelerden hîn-i teftîşde bile hâzır olmak lâzım geldikde ol yerin mu'temedun 'aleyhi ve mütedeyyin ve bî-garez ehl-i vukuf **/ 34a /** olan müslümânları dahi ihzâr idüb hakküzere muktazây-i şer'-i kavîm mûcibince ve irsâl olunan evâmir-i 'aliyye-i cihân-mutâ'ım muktazâsınca cümle ahvâli teftîş idüb yanınızda sâbit ve zâhir olduğu üzere hiç bir maddesin ketmetmeyüb mufassal ve meşrûh yazub bâb-ı sa'âdet

meâbıma 'arzeyleyesiz. Bu husûslar sizün kemâl-i diyânet ve emânet ve hüsn-i istikametinize i'timâd-ı hümâyûnum olduğu eclden size tefviz olunmuşdur. Siz dahi ana göre hakk-ı sarîha tâbi' olub şol ki câdde-i hakdır andan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb bir vecihle temyiz eyleyesiz ki hiç bir mâddede müştebeh ve meşkûk nesne kalmayub cemi'-i husûsât 'atebe-i 'ulyâmda ma'lûm ola. Şöyle bilesiz...

76

- Yazıldı

Müşârun ileyhim müfettişlere bir hüküm dahi yazıla ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, dergâh-ı mu'allâma defter virüb

Sâbıkan vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü, içün **Cânım Hamzâvî'**yle sene ihdâ ve selâsin ve tis'a mie (931) tarihinde hızâne-i **Mısır'**a mübâşeret idüb ihdâ ve isney ve selâs ve erba'a (931, 32, 33 ve 934) senelerinin muhasebelerin gösterüb beşinci senenin mahsûlı sitte yılına tedâhül etmişdir deyu cevâb virüb bir yıllık harâc-ı arâzinin yeri yokdur. Hamse yılının mahsûlü sitte yılına tedâhül idicek bir yılda iki def'a harâc alınmak lâzım gelür. Ma'a hâzâ rûznâme defterlerinde hemân sitte (936) mahsûlü yazılub hamse (935) yılı zikrolunmuş değildir ve **Mısır** vilâyetinin harâcı 'öşür mukabelesinde vâkı' olmuş harâc-ı arzdır. Her senenin dâhilinde mevsimiyle tahsîl olunub sene-i âhara tedâhül idecek hâli yokdur. **Rumili'**nin baş harâcı gibi değildir ki vaktinde ihmâl olunub sene-i âharda zabtoluna.

Ve şemsiyye hisâbınca yıl tefâvüt eylemez ammâ kameriyye hisâbınca otuz üç yılda bir yıl ziyâde olur. Ol takdirce bir yıllık harâc-ı arâzi ziyâde olmak lâzım iken hilâfı vâkı' olmuşdur. Husûsen **Mısır'**a tâbi' **Sa'îd** vilâyetinin her senede 'ayni ile gallesi alınub **Şarkıyye** ve **Garbiyye / 34b /** ve sâir nevâhinin galle mukabelesinde ber-vech-i maktu' harâc-ı arâzi vaz'olunub sâl-be-sâl bî-kusûr zabt ve tahsîl olunmak mukarrerdir.

Ve **Rum** diyarında rûznâmelerde müsta'mel olan **Nevrûz** gibi anda **tût** isti'mâl olunur her senenin evveli ve âharı ve şühûr ve eyyâmı ma'lûm olub bâ-husûs tedâhül etdi deyu cevâb virdikleri senenin mâlı bi-temâmihi cümle masrafı ve ihrâcâtı defterlerinde mukayyed ve mastûr iken mahsûlü ne vechle tedâhül ider deyu 'arzeyledi.

İmdi bu husûsun aslı ve hakıykatı bilinmek lâzım ve mühim olduğu eclden buyurdum ki

Bu bâbda tamâm hakküzere olub **Mısır**'da olan defterlerden ve mübâşirîn ve ehl-i vukufdan ve yerlu yerinden gereği gibi tetebbu' ve tefahhus idüb göresiz.

Hamse yılının mahsûlü sitte yılına tedâhül etdi dimenin aslı nedir ki bir yılın harâc-ı arâzisinin yeri olmaya ve yine ol yılda ihrâcât göstereler. Bunun beherhâl bir aslı vardır ol bir yıllık harâc nece olmuşdur, fi'l-vâkı' memleketden alınmamış mıdır, yohsa alınub hazine-i 'âmireye vâsıl olmamış mıdır, eger memleketden çıkmış ise ne mikdar harâc alınmışdır, kimler cem' eylemişdir ve kime virilmişdir, defterlerden ve yerlu yerinden görüb şer'le ve kanunla her kimden müteveccih olur ise mâl-ı mîrînin tahsîli bâbında te'hir ve terâhi etmeyüb bî-kusûr alub zabteyleyesiz.

Ve yine ne vechle sâbit olub bunlar kime müntehi olduğun dahi yazub mufassal ve meşrûh 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesiz.

Ve **Mısır** vilâyetinin harâcı 'öşri mukabelesinde vâkı' olmuşdur, her senenin dâhilinde mevsimiyle tahsîl olunub sene-i âhara tedâhül etmedüği vâkı' midir ve **Sa'îd** vilâyetinin her senede 'ayni ile gallesi alınub **Şarkıyye** ve **Garbiyye** ve sâir nevâhinin 'öşür mukabelesinde ber-vech-i maktu' harâc-ı arâzi vaz'olunub her yıl zabtolunmak mukarrerdir deyu 'arzolunduğunun dahi aslı nedir, vâkı' midir, bi'l-cümle bu husûslarda gâyet ile dikkat ve hüsn-i basîret üzere olub hiç bir cânibe **/35a/** meyl ve muhâbâ eylemeyüb meşkûk ve müştebeh bir mahal koymayub hakküzere temyiz idüb 'ilminuz irişdüği üzere yazub mufassal ve meşrûh defter idüb teftîş defteriyle bile irsâl eyleyesiz, şöyle bilesiz...

77

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Mahrûse-i **Mısır**'da mukata'acı olan **İbrahim** nâm kimesne vilâyet-i **Mısriyye**'nin hazinesi ahvâline vâkıf ve muttali' olub ehl-i vukuf iken salbolunduğun i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsa onat vechle mukayyed olub anda mahfûz olan defterlerden ve yerlu yerinden onat vechle hakküzere istiksâ idüb göresin mezkûrun üzerinde mâl-ı mîrî var mıdır, eger var ise ne mikdar vardır, alınmış mıdır, yoksa bâkı mi kalmışdır,

nice olmuşdur, mâl-ı mîrî içün mi salbolunmuşdur, hakıykatı üzere ma'lûm idinüb defter idüb teftîş defteriyle bile 'arzidesin...

78

- Yazıldı

Müşârün ileyhim müfettişlere bir hüküm dahi ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** defter virüb hâliyen **Zebîd** vilâyetinde sancak tasarruf iden **Kâşif Mustafa** içün, mukaddemen vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa'**nın mezrû'âtından zimmetinde doksan kise mikdârı mâl-ı mîrî olduğun i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsa mübâşeret idüb anda mahfûz olan mukata'a ve rûznâme defterlerinden ve mahallinden ve yerlu yerinden hakküzere tetebbu' idüb göresiz. Fi'l-vâkı' mezkûrın üzerinde ol mikdar mâl-ı mîrî var mıdır, medyûn olmağa sebeb ne olmuşdur, sancak virildüği tarihde borcu ne idi, andan beru dahi ne mikdar nesne alındı, bi'l-fi'il zimmetinde ne mikdar mâl-ı mîrî vardır, ma'lûm idinüb yazub defter eyleyüb şer'le mezkûrden her ne mikdar mâl-ı mîrî zâhir olur ise aslâ **/ 35b /** te'allül etdirmeyüb nukudundan ve emlâk ve esbâbından bî-kusûr tahsîl eyleyüb hazine-i 'âmirem içün zabtetdüresiz ve üzerinde ne mikdar mâl-ı [mîrî] sâbit olub tahsîl etdürdüğinizi ve bâkısı ne idüğü yanınızda sâbit olduğu üzere ketmetdirmeyüb bile yazub defterinizi teftîş defterleriyle bile irsâl idesiz. Hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb hakk-ı sarîha tâbi' olasız. Ammâ şöyle ki defterlerde bu zikrolunan emvâl mezkûre sancak virildüği tarihde zimmetinde idüği vâkı' ise 'ilminiz irişdüği üzere defter eyleyüb her ne ise teftîşe te'hir etdirmeyüb isti'câl üzere 'arzeyleyesiz. Şöyle bilesiz...

79

- Yazıldı

Müşârûn ileyhime bir hüküm ki

Hâliyen mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** bâb-ı sa'âdet-meâbıma defter virüb **Sa'îd** vilayetinde şeyhü'l-'arab olan **'Ömer bin Davud** ve oğlu **Emîr Yusuf** ve **Şarkıyye** vilâyetinin şeyhü'l-'arabı olan **'Abdüddâyim bin Bakar** ve **Baybars bin Bakar** ve **'Aclun bin Bakar** ve **Gazâle** a'râbının şeyhi olan **Cemâl** ve **Divân-ı Mısır** hâkimleri olan **Şerefüddin-i Sağîr** üzerlerinde mubâlağa mâl-ı mîrî var iken mukaddemen **vezîr-i a'zam** olan **Süleyman Paşa** içün mezkûrleri katleyledi deyu i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Bu husûsları hakküzere tetebbu' idüb göresiz mezkûrlerin üzerinde mâl-ı mîrî var mıdır, ölmelerinin sebebi mâl-ı mîrî mi olmuşdur ve öldüklerinde mâlların kim zabteylemişdir, üzerlerinde her birinin ne mikdar mâl-ı mîrî var idi ve öldüklerinde mâlları mîrîye zabtolundu mu, deynlerine vefâ eyledi mi, her birinin ne mikdar davarı ve esbâb ve emvâli var idi nice oldu deynlerine vefâ eyledikden sonra artan mâlları vârislerine mi virildi, yohsa âhar kimesneler mi aldı, yerlu yerinden ve defterlerden tamâm dikkat ve ihtimâm üzere görüb her birinin ahvâlin başka başka yazub nice olmuş ise hiç bir maddesin ketmetmeyüb **/ 36a /** vuku'ı üzere südde-i sa'âdetime teftîş defterleriyle bile 'arzeyleyesiz...

80

- Yazıldı

Müşârun ileyhim müfettişlere bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim [olan] **Hüsrev Paşa** bâb-ı sa'âdet-meâbıma defter virüb mukaddemen vezîr-i a'zam olan **Süleyman** mahrûse-i **Mısır**'da iken kendu ve âdemleri ticâret içün mîrî anbardan mubâlağa tereke alub bahâların edâ eylemeyüb üzerlerinde kalmışdır deyu i'lâm eyledi. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bu husûsu onat vechle mahallinden teftîş ve tefahhus idüb göresiz: Fi'l-vâkı' müşârun ileyh **Süleyman Paşa** ve âdemleri ticâret içün mîrî anbardan bu vechile tereke almışlar mıdır, ne mikdar tereke aldılar, bahâları nedir, bahâların virdiler mi, yoksa virmediler mi, şöyle ki virmedikleri sahîh ola be-hasebi'ş-şer'i'ş-şerîf sâbit ve zâhir olan mâlı müteveccih olandan aslâ te'allül etdirmeyüb bî-kusûr alub mîrî içün zabteyleyesiz ve ne vechle olduğun ve ne kadar nesne tahsîl etdüğinizi tamâm tafsîli ile defter idüb dergâh-ı mu'allâma 'arzidesiz, şöyle bilesiz...

81

- Yazıldı
- Bu hüküm çavuş Bâlî'ye **ve** Sülelu Mehmed Çavuş'a **açuk virildi**

Sâbıkan **Mısır** kadısı olan **Mevlânâ Muhyiddin**'e bir hüküm ki

Mukaddemen vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü, hakkında sâbıka vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, ba'z-ı husûslar isnâd idüb mûmâ ileyh **Süleyman Paşa** dahi anun hakkında ba'z-ı maddeler 'arzeylemeğin

teftîş olunmasın' emridüb ve sana dahi mezîd-i 'inâyetimden **Mısır** kadılığın tefvîz ve ta'yin idüb **Mısır** beglerbegisi, emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Davud,** dâme ikbâlühü ve sen **/ 36 b /** ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih,** zîdet fezâilühü ve **Mısır'**da nâzır olan **Mehmed,** dâme 'uluvvühü, müfettiş ta'yin olunub ve teftîş olunacak kazâyâ her ne ise ahkâm-ı şerîfe yazılub kise içine mühürleyüb çavuşumla sana irsâl olundu. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak zikrolunan ahkâm-ı şerîfeyi alub hıfzidüb ve sen dahi bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı şerîfim üzere mu'accelen çıkub mahrûse-i **Mısır'**a mülâkı olub anda cümlenüz bir yere cem'oldukda kisenin mührün açub evâmir-i 'aliyye-i şâhânem muktazâsınca teftîşe mübâşeret idüb ber-vech-i isti'câl itmâma irişdiresiz, şöyle bilesiz...

82

- Yazıldı
- Kise içine konuldu

Mısır beglerbegisine ve nâzıra bir hüküm ki

Mukaddemen vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa** ve **Hüsrev Paşa, Mısır'**da beglerbegi oldukları zamanda **Mekke-i Mu'azzama'**ya ve **Medine-i Münevvere'**ye ve **Cidde-i Ma'mûre'**de ba'z-ı nesneler meremmet ve binâ etdirüb, husûsen **Mısır'**ın içinde olan saraya dahi ziyâde akçe harc ve isrâf eyleyüb anların defterleri südde-i sa'âdetime gelmek mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerif-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsa aslıyla mübâşeret idüb göresiz: müşârun ileyhimâ zamanlarında eger **Mekke-i Mükerreme'**ye ve **Medine-i Münevvere'**ye ve **Cidde-i Ma'mûre'**ye ve **Mısır** sarayına ne mikdar mâl harcolunmuşdur, kadılarla muhasebelerin hakküzere görüb harc-ı makulleri nedir ve zâid ve isrâfları ne kadardır, nenin gibi nesnelere harc olunmuşdur ve hem harcolunan nesneler lâzım mıydı değil miydi ve ne tarihde harcolundu. Müşârun ileyhimânın zamanlarında vâkı' olan cüz'î ve küllî ihrâcâtın 'ayni ile müfredâtı defterlerini alub bir varakın zâyi' etdirmeyüb bu husûsda senin zamanında dahi vâkı' olan harcların müfredâtı defterlerin bile mühürleyüb teftîş defterleriyle bile irsâl idesiz zikrolunan **/ 37a /** eger alınacak bakayâ var ise kadılarla muhasebelerin gördükden sonra zâhir olan bakayânın sûretin çıkarub alıkoyasız andan mâ-'adâ mevcûd defterlerinden ve muhasebelerden bir varakın alıkoymayub fermân-ı şerîfim üzere göndermek ardınca olasız, şöyle bilesiz...

83

- Yazıldı fî 19 Şevvâl sene 951 (3 Oak 1545),
Gümülcine
- Mehmed Çelebi'**nin tezkeresine göre yazıldı.**
Giru ana gönderildi, 'İsâ Çavuş'**la gönderildi**

Dâl Mehmed Paşa hazretlerine bir hüküm ki

Firecik ve **Gümülcine** ve **Yeniceikarasu** kadılıklarında vâkı' olan ağnâmın sene tis'a ve erba'în ve tis'a mie (949) Zilhicce'sinin yigirmi altısında vâkı' olan April evvelinden (1 Nisan 1543) vâcib olan rüsûmunu cem' etmek içün vârid olan **İbrahim** sene-i mâziyyeden yigirmi beş bin iki yüz yigirmi akçesin kesr üzere muhasebe virdüğü eclden zâhir olan kesr taleb olundukda mevcud bulunan ağnâm az değildür. Defterlerde mukayyed olan koyundan gayri koyun bulunmadı dimeğin yerlu yerinden görmek içün âsitâne-i sa'âdetden hükm-i şerîf ile **Yunus** nâm kimesne kul kaydolunub ve bir defter sûreti virmişler hâliyen ol defter ile taleb etdüklerinde ba'zılar mezbûr **İbrahim'**e tamâm virüb dururuz bizden tamâm aldı, ammâ deftere kaydetmemiş deyu gelüb şekvâ etdiler. Mezbûr **İbrahim'**in huzûru lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vardukda mezkûr **İbrahim'**i eğlendirmeyüb ve defteri dahi 'ayni ile bile göndere siz. **/ 37 b /**

Yevme'l-ahad fî 27 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 951 (Pazar, 11 Ocak 1545),
der karye-i Begobası, Paşa hazretleri مو قل obası
nâm köye kondu

84

- Yazıldı
- Bu hüküm Ferhâd Çavuş'**la gönderildi**
Mehmed Paşa'**ya**

Mehmed Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen emirü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb ve ba'z-ı defter gönderüb sen dahi âsitâne-i sa'âdetime irsâl eylemişsin her ne ki denilmiş ise mufassalan ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi müşârun ileyh, dâme ikbâlühü, irsâl eyledüğü defterlerde mubâlağa esbâb

talebeylemiş, lakin fermân-ı şerîfim hemân yüz kıt'a gemiler ber-vech-i isti'câl itmâma erişmek olub bu bâbda kenduye mufassal hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur ve hükm-i şerîfimde ol asıl mühimmât düşdükde sana göndermek emrolunmuşdur ki bu cânibe şikâre gelüb haber varıncaya değin maslahat 'avkolunmak lâzım gelmeye. Buyurdum ki

Göresiz ol asıl zikrolunan gemiler mühimmâtı içün ba'z-ı maslahatı düşüb sana i'lâm eyledikde aslâ te'hir ve terâhi etdirmeyüb mühim ve lâzım olan nesneleri tedârik eyleyesin ki maslahat ziyâde mühim ve lâzımdır 'avk ve mühtel olmalu olmaya ve hem mukaddemâ **Mısır** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Davud,** dâme ikbâlühü, ba'z-ı demür taleb idüb bir mikdar demür gönderesün deyu emrolunmuşdu. Ol husûs nice olmuşdur, tedârik olunmuş mudur, nicedür ve **Antalya'**dan mahrûse-i **Mısır'**a beş yüz 'aded gönder dahi gitmek emrolunmuşdu. Ol giden kul geldi mi, zikrolunan gönderler gitmiş midir, yohsa henüz gitmemiş midir. Eger şöyle ki gitmemiş olacak olur ise âdem tedârik idüb irsâl idesin ki emr-i sâbıkım mûcibince varub gönderleri mahrûse-i mezbûreye irsâl eyleye ve müşârun ileyh **Mısır** beglerbegisi taleb eyledüğü esbâbın dahi tetebbu' idesin şimdiki hâlde **Mısır'**da bulunur ise hüküm yazılub irsâl idesin ki ol cânibden tedârik ide ve **Samsun'**dan müşârun ileyh **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, on bin kantar urgan taleb etmişdi. Emrolunan yüz kıt'a **/ 38 a /** gemi ve mahrûse-i **Mısır'**da lâzım olan yigirmi beş kıt'a gemiye ne mikdar lâzım ise ol denlu getürdüb ve yarar kullar gönderesiz ki ne mikdar urgan tedârik olunmuşdur. Zikrolunan gemiler mühimmi için alınan urganlardan gayri ne mikdar urgan kalur tamâm ma'lûm idinüb dahi gelüb cevâbını vire ve emrolunan yüz kıt'a geminin, yigirmi beş kıt'a geminin urganı mevsimine değin yetişdirmek ardınca olalar. Urgan husûsu içün varan eger kullarımdır eger emînlerdir, itmâma irgörmeğe sa'y ve ikdâm ideler akçe bulunmadı veyahud yetişmedi deyu 'özr ve bahâne etmeyüb ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyeler ve müşârun ileyh **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma irsâl eyledüği mektûbunda mukaddemen **İznikmid** kadısı olan **Çelebi Kadı** dimekle ma'rûf kadı ol yerlu olub evvelden hâssa gemiler maslahatına vâkıf olmağın yine **İznikmid'**e kadı olmasın taleb eylemeğin mezîd-i 'inâyetimden **İznikmid** kadılığın işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Şevvâl'inin yigirmi altıncı (10 Ocak 1545) günü tevcîh olundu. A'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn **Anadolu** kadı'askeri **Mevlânâ Muhyiddin,** dâmet fezâilühü, cânibinden berâtın ihrâc eyleyesin emrolunan yüz kıt'a geminin ve mahrûse-i **Mısır** içün emrolunan yigirmi beş kıt'a geminin levâzımın müşârun ileyh kendüsi mi tedârik ider yohsa kendüsi mu'âvenet taleb mi ider. Şöyle ki bu husûsa âdem taleb idecek olursa nevechle tedârik olunub emr-i şerîfim yerine varduğı tafsîli ile yazub 'arzidesin ve **Samakov'**dan taleb etdikleri enserileri dahi tedârik idüb lâzım olduğu denlu enseriyi mahrûse-i **Filibe'**ye getürüb eger şöyle ki kış eyyâmı olub 'araba ile gelmeğe kabiliyet olmayacak olur ise anda **Filibe'**de,

kışlakda olan develere tahmîl etdürüb dahi ta'cilen mahrûse-i **İstanbul**'a getüreler ki 'avk ve te'hir olmak lâzım gelmeye, şöyle bilesin... / **38 b** /

85

- Yazıldı
- Mezbûr Ferhâd'**la gönderildi**

Hâliyen **İznikmid** kadılığı virilen **Çelebi Kadı**'ya bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hâyrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb yeniden yapılacak gemiler ve meremmet olunacak gemiler maslahatı içün **İznikmid** cânibinden ba'z-ı kesilecek ve gelecek ağaçlar lâzım idüğin 'arzeylemeğin ol husûsda kenduye hükm-i hümâyûnum yazılub mu'accelen emrolunan gemileri itmâma irişdirmeğe fermân olunmuşdur. Hem müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisi senün içün: ol yerlu olub evvelden mîrî gemiler mesâlihine vukuf ve şu'ûrun olduğun 'arzidüb sana yine **İznikmid** kadılığı virilmek taleb eylemeğin mezîd-i 'inâyet-i şâhânemden işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Şevvâl'inin yigirmi altıncı (10 Ocak 1545) gününden **İznikmid** kazâsını sana tevcîh idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan mesâliha kendu nefsinle mübâşeret idüb ve **Kocaili** sancağı begine dahi hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. İkiniz dahi ikdâm üzere olub müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisi vech ve münâsib gördüğü üzere gice ve gündüz dimeyüb maslahatın itmâmına mücid ve sâ'î olasız ve bunun gibi maslahat vâkı' oldukda ba'z-ı kimesneler köyler halkını himâyet idüb hidmet çektirmezler imiş. İmdi bu mühim hidmetdir. Maksûd müft olmayub akçe ile emrolunmuş maslahatdır. Eger evkaf ve emlâkdan ve eger hâne-i 'avârızdan ve eger gayridir bir ferd himâyet olunmağa emrim yokdur. Sen dahi ana göre ihtimâm idüb cümle ra'âyâyı yeksân istihdâm idüb maslahatı itmâma irişdirmekde dakıyka fevt eylemeyesin. Şöyle ki köy halkı veya sâir ra'âyâ tâifesinden kimesneye himâyet olunduğu istimâ' oluna senden bilinüb / **39 a** / aslâ 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîmim ile mu'âteb olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer idesin...

86

- **Yazıldı**
- **Mezbûr** Ferhâd **ile gönderildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen 'arzeyledüğin gemiler içün **İznikmid** kazâsından kesilecek ağaçlar maslahatı içün **Kocaili** begine ve kadısına hükm-i hümâyûnum gönderilüb te'kid ve tenbîh olunmuşdur. Buyurdum ki

Göresin, şöyle ki emrolunan yüz kıt'a gemiler maslahatına ve **Mısır'**a emrolunan gemiler mühimmâtına ol kadılık kifâyet etmeyüb gemiler maslahatı 'avk ve te'hir olunmak lâzım gelecek olur ise **İznikmid** kazâsına karîb kadılıklardan kankı kadılığı münâsib ise senün ma'lûmundur ol kadılığa dahi bile salasın. Ammâ şöyle ihtimâm eyleyesin ki her ne kesilür ise akçe ile kesilüb ra'âyâya te'addi olunmalu olmayub hem gemiler maslahatı dahi 'avk ve mühtel olmalu olmaya. Bu maslahat ehemm-i mühimmâtdandır. Eger **İznikmid** kadılığıdır ve eger **Geğivize** kadılığıdır ve eger **Yalakâbâd** ve eger **Biga** kadılıklarıdır mu'âvenet lâzım gelecek olur ise cümlesin ta'yin idüb istihdâm eyleyesin. Ammâ emr-i hümâyûn hâne-i 'avârızadır deyu 'özür ve bahâne eylemek câiz değildir. Hâne-i 'avârız olsun evkaf ve emlâk olsun maksûd akçe iledir. Bu yüz pâre gemilere lâzım olan eger kesilecek ağaçlardır ve eger gelecek ağaçlardır bir ferde 'özür ve bahâne etdirmeyüb mevsimine değin emrolunan yüz kıt'a gemilerin itmâma irişmek bâbında gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzere olasın ve bunun gibi maslahatlarda ba'z-ı kimesneler **/ 39 b /** ba'z-ı köyleri himâyet idüb hidmet çektirmez imiş. Bu husûsa aslâ ve kat'â emrim yokdur. Bu maslahat ziyâde mühimdir. Bir ferdi himâyet etdirmeyüb cümle ra'âyâyı 'adâlet üzere yeksân istihdâm eyleyesin. Şöyle ki emrime muhâlif köylerden ve ra'âyâdan himâyet olunub sâir ra'âyâ ile 'adâlet üzere hidmet eyle[me]yeler aslâ bir ferdin 'özrü kabul olmak ihtimâli yokdur. Kadılar envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîmim ile mu'âteb olmâları mukarrerdir. Şöyle bilesin...

87

- **Yazıldı**
- **Mezbûr** Ferhâd'la **gönderildi**

Kocaeli begine bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb yeniden yapılan kırk kıt'a gemilerin

ve meremmet olunacak kırk bir kıt'a gemilerin **İzikmid'**de kesilecek ve gelecek ba'zı ağaçları ve esbâbları olduğun 'arzidüb mua'ccelen anlar gelmek mühim ve lâzım idüğin bildirmeğin müşârün ileyhe hükm-i hümâyûnum gönderilüb ve hâssa gemilerimden gemiler ta'yin olunub ta'cilen **İstanbul'**a getürmek içün fermân olunmuşdur ve hem müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisi **İznikmid'**e sâbıka kadı olan **Çelebi Kadı** içün, ol yerlu olub evvelden hâssa gemiler mühimmâtını görmekde ehl-i vukuf olmağın yine **İznikmid'**e kadı olmasın 'arzeylemeğin mezîd-i 'inâyetimden **İznikmid** kadılığı yine ana tevcîh olmuşdur. Buyurdum ki

Mezkûr kadı ile ikiniz dahi mübâşeret idüb kesilmek lâzım olan ağaçları ücretle kesdirüb ve gemilere tahmîl idüb göndermek bâbında gece ve gündüz dimeyüb üzerine olub ta'cil 'ale't-ta'cil itmâma irişdirmek ardınca olasın. Ammâ bu bâbda 'adâlet üzere olub her ne kesilür ise akçe ile kesdirüb bir vechle ihtimâm **/40a/** eyleyesin ki eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda ra'âyâya zulm ve te'addi olunmayub ve hem maslahat dahi 'avk ve te'hir olunmak lâzım gelmeye. Zikrolunan gemiler mevsimine değin cümlesi irişmek ehemm-i mühimmâtdandır. Bu mühimleri sâir mesâliha kıyâs eylemeyüb muhkem ikdâm eyleyüb ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer idesin. Maslahatın itmâmında mücid ve sâ'î olub dakıyka fevteylemeyesin.

Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır köylerden ve ra'âyâdan bir ferde himâyet olunmağa emrim yokdur. Eger evkaf ve emlâkdir ve eger sâir ra'âyâdır biz hâne-i 'avârız değiliz deyüb veya sâir ol vechle 'özür beyân eylemek mesmû' değildir. Bir mühim maslahatdır, maksûd akçe ile olmuş bir hidmetdür. Cümlesi 'adâlet üzere istihdâm olunub maslahat 'avk ve te'hir olunmalu olmaya. Şöyle ki bu bâbda köylerden ve ra'âyâdan bir ferd himâyet olunduğu istimâ' oluna aslâ kimesnenin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Kadılar envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb olması mukarrerdür.

88

- Yazıldı

- Mezbûr Ferhâd'**la gönderildi**

Mehmed Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye, gemiler husûsu içün ba'z-ı ahkâm-ı şerîfe gönderildi. Buyurdum ki

Vardukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan müsellemleri bir yarar ve mu'temed çavuş ile ta'cil 'ale't-ta'cil müşârün ileyhe göndermek ardınca olasın. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Şöyle sa'y

eyleyesin ki **İstanbul'**a üç güne değin varub irişüb maslahat ʿavk olunmalu olmaya. Şöyle bilesin...

89

- Yazıldı
- Mezbûr Mahmud Çavuş**'a virildi fî 2 Zilka'de sene 951** (15 Ocak 1545)

Selanik dizdârına bir hüküm ki

Hâliyen baʿz-ı husûs içün **İlbasan** sancağı begi **Yahya,** dâme ʿizzühüye, hükümler yazılub zikrolunan hükümler muʿaccelen varub irişmesi mühim olub **Mahmud Çavuş,** zîde kadrühü ile irsâl olundu. Buyurdum ki

Mezbûr çavuş varub vusûl buldukda te'hir etmeyüb zikrolunan hükümleri hisâr eriyle gönderüb müşârün ileyhe ulaşdırasın. **/ 40 b /**

90

- Yazıldı
- Mezbûr Ferhâd'la **gönderildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb ve defter gönderüb yeniden yapılacak kırk kıtʿa gemiler her biri ne mertebeye varduğın iʿlâm idüb ve lâzım olan esbâbları dahi cinslu cinsi ile yazub taʿcilen tedârik olmak mühim ve lâzım idüğin ve sâbıka tershânede karada olan eski gemilerden ve sefer-i hümâyûndan gelüb deryâda olan gemilerden cümle kırk bir kıtʿası meremmete kabildir sefere yarar, mâ-ʿadâsı sefere yaramaz deyu bildirüb ve meremmet olunacak gemilere lâzım olan ağaçları ve sâir esbâbları dahi defter idüb **İyneada'**dan gelicek az bahaya olur dimişsin ve **İyneada** da mevcûd olan dokuz bin kürekler ve sâir ağaçlar ve **İznikmid'**de olan ağaçlar dahi külliyyen gemi varmasına mevkufdur taʿcilen gelmek mühimdir deyu iʿlâm idüb ve gönderdüğin defterlerde mubâlağa esbâb taleb eylemişsin. İmdi fermân-ı şerîfim hemân yüz kıtʿa geminin muʿaccelen itmâma irişmesidir. Yeniden yapılacak kırk kıtʿa gemi olub meremmet olunub sefere yarayacak gemiler dahi gönderdüğin defterde kırk bir gemi olub cümlesi seksen bir kıtʿa olur yüz kıtʿa olmağa on dokuz yeni gemi kalur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak kat'â te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan yüz kıt'a gemileri mevsimine değin ihzâr eylemek bâbında kemâl-i ikdâm ve ihtimâm üzere olasın.

Ve **İznikmid**'den ve **İyneada**'dan gelmesi lâzım olan esbâbları ta'cilen getürmek bâbında dahi gâyet ile mukayyed olub yeniçeri ağasına odun içün yigirmi beş pâre gemi virilmişdi. Hâliyen kendüsine hükm-i hümâyûnum gönderilüb şimdi odun husûsun te'hir eyleyesin, cümle gemilerle **İznikmid**'den ve **İyneada**'dan gelecek esbâbları **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, ma'rifetiyle ihtimâm idüb cümlesin Tershâne-i 'Âmireme getürdesin bu imeci tamâm oldukdan sonra dahi müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisine on gemi mi kifâyet ider, dahi eksük mi gerekdür, taleb eyledüği mikdarı gemileri virüb mâ-'adâsıyla yine odun maslahatına mübâşeret eyleyesin deyu emrolunmuşdur.

Ve şehremînine dahi müstakıl hükm-i hümâyûnum yazılub anun zabtında olan gemilerden, 'imârete ta'yin olunanlardan mâ-'adâ, her ne kadar gemi kabil ise sana teslîm eyleye. Şöyle ki meremmet olunmalu ise dahi, ta'cilen meremmet idüb / **41 a** / maslahatı 'avk ve te'hir eylemeyesin deyu muhkem tenbîh ve te'kid olunmuşdur.

Fermân-ı şerîfim üzere yeniçeri ağası[nda] olan yigirmi beş kıt'a odun gemilerini alub ve şehremîninden dahi hâcet olan gemileri taleb idüb dahi gelmesi lâzım olan esbâbları ve keresteleri 'ale'l-ittisâl getürdüb gemileri mevsimine değin itmâma irişdirmek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin.

Ve zikrolunan imeci tamâm oldukdan sonra dahi sana hâcet olan on gemi midir dahi eksük mi kifâyet ider, hâcetin olan mikdarı gemileri alıkoyub mâ-'adâsıyla yeniçeri ağası odun maslahatına mübâşeret eyleye.

Ve zikrolunan ağaçlar ve esbâblar **İyneada**'da ucuz deyu bildirmişsin. Ammâ **İznikmid**'den mi tiz gelür yohsa **İyneada**'dan mi tiz gelür, eglenmekle maslahatınız 'avk olur mı, olmaz mı ma'lûm olmadı. Şöyle ki **İyneada**'dan gelmekle eglenüb mevsimine değin gemiler irişmeğe 'avk ve mâni' olur ise **İznikmid**'den ta'cilen tedârik eyleyesin. Maslahatı 'avk ve te'hir olunmalu olmaya. Ammâ şöyle ki **İyneada**'dan gelmekle eglenmek lâzım gelmez ise andan tedârik idüb her vech ile hüsn-i basîret ve ihtimâm üzere olasın ki mâlıma dahi enfa' olub hem maslahat dahi te'hir olunmalu olmayub cümle gemiler mevsimine değin hâzır ve mükemmel ola

Ve sâbıka **İznikmid** kadısı olan **Çelebi Kadı** mîrî gemiler maslahatının ahvâline vâkıfdır deyu giru **İznikmid**'e kadı olmasın 'arzeylemişsin mezkûre mezîd-i 'inâyetimden yine **İznikmid** kadılığı tevcîh olunub **Kocaeli** sancağı begine ve

kenduye dahi müstakıl hükm-i hümâyûnum gönderilüb kesilmesi ve gelmesi lâzım olan ağaçları ve esbâbları tedârik idüb kemâliyle ihtimâm üzere olasın deyu emrolunmuşdur.

Bu husûslar külliyen sana tefvîz olunmuşdur. Emrolunan ağaçları getürmekde ve kesdürmekde ihtimâm eyleyesin. Ammâ tenbîh ve te'kid eyleyesin ki akçe ile kesdirilüb 'adâlet üzere olalar ki / **41 b** / eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda ra'âyâya zulm ve te'addi olunmalu olmayub hem maslahat dahi 'avkolunmak lâzım gelmeyüb mu'accelen itmâme irişe.

Ammâ yeniden yapılacak on dokuz kıt'a gemiler[in] yaş ağaçdan yapılmağa emrim yokdur. Yaş ağaçla olıcak pâyidâr olmayub cüz'î bahâne ile 'amelden kalub beyhûde yere mâl sarfolunur. Bu bâbda gâyet ile ihtimâm üzere olub **Gelibolu'**da ve **İznikmid'**de ve **Şile** taraflarından tetebbu' idüb göresin her ne kadar kuru ağaç bulunur ise tahsîl idüb ve **İstanbul'**da gemicilerde ve rencberlerde dahi bulunmak mümkindür. Anlardan dahi görüb şöyle sa'y eyleyesin ki on dokuzı bile emrim üzere kurı ağaçdan yapdırasın. Şöyle ki zarûret olub kuru ağaç bulunmayub yaş ağaçdan yapılmak lâzım gelür ise mu'accelen südde-i sa'âdetime 'arzidesin. Ammâ yaş ağacı dahi ihzâr eyleyüb sonra ol bâbda fermân-ı hümâyûnum nevechle sâdır olurise mûcibiyle 'âmil olasın ve vâkı' olan mühimmâtın dahi görmek içün düstûr-ı mükerrem, müşîr-i müfahham, vezîrim **Mehmed Paşa,** dâme ikbâlühüye, hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Ol asıl mühimmin vâkı' olacak olur ise bu cânibe 'arzeylemeğe tevakkuf eylemeyüb müşârun ileyh **Mehmed Paşa'**ya 'arzeyleyesin ki mu'accelen tedârikin görüb beruye gelüb haber varıncaya değin maslahat 'avk ve muhtel olmak lâzım gelmeye.

Ve zikrolunan gemilerin harclarını dahi bu def'a senün getürdüğin gazâ mâlından sarfolunmak fermân olunmuşdur. Her ne kadar nesne lâzım ise emîn ve kâtib ma'rifetiyle emr-i şerîfim mûcebince sende olan gazâ mâlından sarf ve harc eyleyüb defter etdüresin.

Zikrolunan yüz kıt'a gemi inşâallahü'l-e'azz mevsimine değin cümlesi irişüb hâzır olmak ehemm-i mühimmât ve cümle-i vâcibâtdandır. Bu husûslar senün cibilletinde olan / **42 a** / ferâgat ve ihtimâm ve hüsn-i sa'y ve ikdamına i'timâd-ı hümâyûnum olub sana tefviz olunmuşdur. Ana göre mukayyed olub evvelden 'atebe-i 'ulyâma idegeldüğin sa'y ve kifâyetin muktazâsınca gice ve gündüz dimeyüb vech ve münâsib gördüğin üzere zikrolunan yüz kıt'a gemileri mevsimine değin hâzır ve mükemmel eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin.

Ve mahrûse-i **Mısır** içün taleb olunan yigirmi beş pâre geminin esbâbı tedârikin dahi te'hir ve tevakkuf etmeyüb lâzım [olan] esbâb eger demür ve urgandır

ve eger yelken ve üstüpidir ve bi'l-cümle gemiye lâzım olan esbâb her ne ise ta'cilen tedârik olunub mevsiminde cümlesi hâzır ve müheyyâ olmak gerekdir.

Davud Paşa taleb etdüği esbâb mahrûse-i **Mısır** cânibinde bulunur ise âsitâne-i sa'âdet'e 'arzidesin ki hükm-i şerîf gönderilüb ol cânibden tedârik oluna. Ammâ şöyle ki ol cânibde ele girmez ise aslâ bir an tevakkuf etmeyüb lâzım olan mühimmât her ne ise emr-i şerîfim mûcebince mu'accelen tedârik idesin mahrûse-i **Mısır'**a lâzım olan esbâb ve kerestei şöyle ki mahrûse-i **İstanbul'**da mahzende ve gayri yerde bulunur ise ta'cilen tedârik idüb mevsiminde gemi ile irsâl etmek ardınca olasın.

Ve **Galata** mahzeni içün ba'z-ı esbâblar mühim ve lâzımdır deyu 'arzeylemişsin, şimdilik bu husûslar cümleden mühimdir, fermân-ı şerîfim üzere bunları itmâma irişdiresin, inşâallahu'l-e'azz bunlardan sonra mahzen içün dahi her ne lâzım [olur] ise görülüb tedârik oluna.

Ve **Gelibolu** kadısı dahi dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bi'l-fi'il işleyen boğaz gemisi iki kıt'a olub kifâyet eylemez, mâl-ı mîrîye zarardır deyu dahi gemi taleb eylemiş. Ol mektûbı 'ayni ile südde-i sa'âdetime irsâl eylemişsin, ma'lûm oldu. Zikrolunan **Gelibolu Boğazı'**yçün dahi vech ve münâsib gördüğin üzere bir kıt'a gemi dahi tedârik idüb irsâl idesin ki mâlıma zarar ve ziyân irişmek lâzım gelmeye.

Ve emrolunan yüz kıt'a gemilere lâzım olan **Samakov'**dan gelecek demür esbâbları dahi getürmekde ihtimâm eyleyesin. Ammâ şöyle sa'yoluna ki gemiler maslahatı 'avkolunmak lâzım gelmeyüb ve hem mâl-ı mîrîye dahi nef'i ola. Bu hususta düstûr-ı mükerrem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-'âlem **/ 42 b /** vezîrim **Mehmed Paşa,** dâmet me'âliyeye dahi emrim olmuşdur ki sana gereği gibi mu'âvenet eyleye, şöyle ki andan gelecek esbâb eglenmekle gemiler maslahatı 'avkolunmak lâzım gelecek olur ise ana tevakkuf etmeyüb **İstanbul'**dan tedârik eyleyüb gemileri itmâme irişdirmeğe sa'yeyleyesin sonra **Samakov'**dan geldikde yerine konula.

Zikrolunan yüz kıt'adan gayri dahi eger iskelelerde ve dağda kesilmemiş (kesilmiş) ağaç yok ise kıyasla on beş yigirmi pâre kadırğa içün lâzım olan ağaçları yerinden vaktiyle kesdirüb ihzâr etdiresin. Ammâ dağda ve iskelede kalmalu olmayub cümlesin getüresin ki kuruyub inşâallahu'l-e'azz vaktinde gemiler yapdırıla. Yaş ağaç kesilmek lâzım gelmeyüb fermân-ı hümâyûnum bunun üzerinedir ki, gemiler yaş ağaçla yapılmayub dâimâ bir mikdar kuru ağaç hâzır buluna. Ammâ bu ağaçlara şol vakıt mübâşeret eyleyesin ki zikrolunan yüz kıt'a gemiler maslahatına ve **Mısır'**a gidecek gemiler esbâbına mâni' olmaya. Ammâ şöyle ki mâni' olmayub bunlarla bile

görülmek kabil olacak olur ise vech ve münâsib gürdüğün üzere bunları bile itmâma irişdiresin. Eger kesdirilmekdir ve eger gemi ile gelmekdir ve eger Tershâne-i ʻÂmire'de hıfzolunmakdır bi'l-cümle donanma-i hümâyûnuma müteʻallık olan cümle husûslar senin re'y-i sâyıbına tefvîz olunub sana iʻtimâd olunmuşdur. Ana göre hüsn-i basîret ve ihtimâm üzere olub emr-i hümâyûnumu yerine getürmekde mücid ve sâʻî olasın.

Ve yeniçerilerim ağasına yazılan hükm-i hümâyûnumda dahi emrolunmuşdur ki Tershâne-i ʻÂmire'de lâzım olan eger bıçkıcı ʻacemi oğlanlarıdır ve eger sâir mühim ve lâzım olan husûslardır evvelden kullarım idegeldüği üzere gereği gibi muʻâvenet ve muzâharet eyleyeler deyu fermân olunmuşdur. Sen dahi ol asıl lâzım olan nesneleri müşârun ileyh yeniçerilerim ağasından taleb eyleyesin ki evvelden olunageldüği üzere muʻâvenet eyleyeler.

Ve şehremînine yazılan hükm-i hümâyûnumda dahi [eger] şehremîninin ʻuhdesinde olan maslahatlardır ve eger anbardandır ve eger sâir lâzım olan nesnelerdir sana muʻâvenet eylemek emrolunmuşdur. Ol cânibden dahi lâzım olan nesneleri taleb eyleyesin ki muʻâvenet eyleyeler. Şöyle bilesin...

Not: vrk. 43a'da yalnız Diyarbekir **kelimesi yazılıdır. / 43 b /**

91

- **Yazıldı**
- **Nişancı bege virildi**
- **Bu hüküm** Diyarbekir **sipâhilerinden,** Ahtamar begi Davud Beg'in **âdemi** Hüseyin**'e virildi**

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi ve'l-ekâbir, **Diyarbekir**'de mâl defterdârı **İskender,** dâme ʻuluvvühü, dergâh-ı muʻallâma mektûb gönderüb bundan evvel livâ-i **Rakka** ve **Caʻber**'de vâkıʻ olan havâs-ı hümâyûn **Haleb** cânibinden zabtolunur iken zikrolunan havâsdan **Yenice** dimekle maʻrûf olan nehrin mâl-ı maktuʻundan ve mahsûlünden muhasebe mûcebince senede elli dört bin (54 000) akçe zabtolunmuş olub baʻdehu zikrolan **Rakka** ve **Caʻber** hâsları **Diyarbekir'**e ilhak olunub beru cânibden zabtolunmak emrolundukda, sonra mezkûr olan nehir maʻmûr olub bir senede mahsûlünden iki yüz on dokuz bin üç yüz doksan altı (219 396) akçe zabtolunub ve zikrolunan iki yüz on dokuz bin üç yüz doksan altı (219 396) akçenin yetmiş beş bin (75 000) akçesi mahsûl mûcebince livâ-i mezbûr sancağı

begi hâsı olub mâ-'adâ olan yüz kırk dört bin üç yüz doksan altı (144 396) akçe hisse-i mîrî kalub bi'l-fi'il dahi vech-i meşrûh üzere mirlivâ ile müşterek tasarruf olunmağla ra'âyâ hem emîn ve hem sancakbegi subaşısı dahletdüğinden ziyâde rencide olub ve bundan evvel **Beyre** sancağı begi olan **Hüseyin Beg** bendelerine zikrolunan **Rakka** ve **Ca'ber** hâslarından ber-vech-i tekmîl-i noksan yetmiş bin (70 000) akçelik hâs virilüb ol dahi el'ân bâkı kalan havâs-ı pâdişâhî ile mahlût olub ol yetmiş bin akçeyi dahi zabtiden sancakbegi subaşısı havâs ra'âyâsına karışmakla ra'âyâ rencîde olub ve bundan gayri ol yerde icra olunur bir mukarrer kanun dahi olmayub min külli'l-vücûh zikrolunan livâ-i **Rakka** ve **Ca'ber** müceddeden yazılub defter olunub sâbıka müşârun ileyh **Hüseyin Beg'**e verilen yetmiş bin (70 000) akçe yine hâssa-i hümâyûn olub ve livâ-i mezbûr sancağı beginin hâsları ayrılub başka olub hâssa-i hümâyûn müstakıl olmak lâzım olmağın zikrolan livânın yazılmasın 'arzeylediği eclden râfi'-i tevkı'-i cihan-mutâ'-ı hüsrevânî ve dârende-i yerliğ-i beliğ-i keytî sitâni-i hâkanî, kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm, 'umdetü'l-küberâi'l-fihâm, zü'l-kadri ve'l-ihtirâm, el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-akdar **'Arabkir** sancağı begi **İskender,** dâme 'izzühünün, vufûr-ı emânet ve istikametine i'timâd ve i'tikadım olmağın hem emîn hem kâtib ta'yin idüb ol yerlerde vâkı' olan şehirlerden ve kasabât [ve kurâ ve] mezâri'den ve arâziden ve bağdan ve bağçeden ve efrâd ve eşhâsdan bi'l-cümle ebvâb-ı mahsûlâtın senevîsinden ve şehrî ve yevmîsinden ve bâd-i havâsından bi'l-cümle nakıyr ve katmîr [ve] kalîl ve kesîr timârda ve evkaf-u-emlâkda ve mu'âflarda her ne var ise defter olunub efrâd-ı enâmdan bir ferde ebvâb-ı mahsûlâtdan bir habbe cüz'î ve küllî hâric-i ez-defter nesne kalmayub yazılmak içün fermân-ı kazâ-cereyanım şöyle cârî olub buyurdum ki

Zikr / **44 a** / olunan sancağa varub ashâb-ı timârının e'âlisinden ve edânisinden bi'z-zât kendüler mübâşeret idenleri ve bi'z-zât kendüler mübâşeret etmeyüb kaimmakamları olanlarun kaimmakamlarını ihzâr idüb ol yerün kadıları dahi mezbûrlar ile bile cem'olunub kazıyyaya tasaddi olundukda evvelâ benim hâslarum mübâşirleri ve sancakbegi hâsların tasarruf eyleyenler ve zu'emâ ve erbâb-ı timâr ve ashâb-ı evkaf-u-emlâk ve mu'âf-u-müsellem olan eşhâs ellerinde olan berâtlarını ve sûret-i defterlerini ve temessüklerini külliyyen getürüb mufassal ve meşrûh esâmisi ile resm-i çift ve sâir mahsûlâtlarının defterlerini bî-kusûr vireler. Sonra mezbûrlar teftîşine başlayub yerlu yerinden tekrâr teftîş eyleyeler bi'l-cümle a'lâ ve ednâ benim berât-ı hümâyûnumla dirlik tasarruf idenler, hâsılı tasarruf eylemedüm veyahud üç yıllık hâsıl almadum dirlerse 'amel eylemeyüb ra'âyâsı ittifâkıyle üç yıllık hâsılı tamâm sıhhatı ile ma'lûm idinüb bir mu[f]assal defter eyleyüb teslîm eyleyeler. Mesfûrlar dahi bundan virilen mu[f]assal defteri huzûrlarında açub ashâb-ı timâr, evkaf-u-emlâk virdüği hâsıl defteri ile tatbik idüb ve ra'âyâyı dahi kemâl-i dikkat ve ihtimâm üzere teftîş eyleyüb mutâbık ve muvâfık buldukların veyâhud tefahhusda zâhir ve rûşen olan mahsûlâtın her nev'inin üçer yılluğın bir yere cem'idüb üç kısım eyleyüb bir yere defterlerine kaydideler ammâ kıymetlerin ta'yin eylemeyeler ve her gûne

cümle yazmayalar hemâ[n] bir [yılı]n hâsılın ma'lûm idineler. Bunda gelicek narhların benüm 'izz-i huzûr mevfûrü'l-hubûruma 'arzolundukda anun üzerine nice bahâ ta'yin idersem defterin zeylinde kaydolunub her timârın mikdarı ma'lûm ola ve cümlesi bağlana.

Ve sipâhiler ra'iyyetlerin yazdurduklarında emrim bunun üzerinedir ki ra'âyâyı külliyen hâzır eyleyeler ve ra'iyyetleri oğullarını yazdırduklarında büyüklerin gösterüb küçüklerinin isimlerin yazdurmayalar. Ol bâbda sipâhi ve subaşılar gereği gibi ihtimâm eyleyüb mukayyed olalar. Şöyle ki sonradan emrime muhâlif bir kimesne gelüb benüm küçük oğlum yazdılar ve falanın büyük oğlu variydi yazmadılar deyu şikâyet ve i'lâm eyleye defter huccet olunub defter ile 'amel alınur varup yazdır[mı]yan sipâhinin timârı ve hâsılı alınub gereği gibi mu'âteb olur bilmiş olalar.

Defter tamâm olub 'atebe-i 'ulyâma gelüb defterler bana 'arzoluncaya değin hiç bir ahada tezkere ve kağıd virmeyeler ve timârlara / **44 b** / müte'allık kazâyâ içün dergâh-ı mu'allâma 'arznâme göndermeyeler. Ol husûs içün bundan tekrâr [emir] varmıya.

Ve hîn-i teftîşde erbâb-ı timârun virdüği defterden zâid ispençeden veya resm-i çiftden veya gayri mahsûlden nesne mektûm bulunursa ketmiden sipâhinin timârın mevkufe kaydidüb ol yerin kadısına ısmarlayalar ki hâsılı benim içün zabtoluna ve kadısı cem'idüb getürüb hızâne-i 'âmireme îysâl eyleye ve defter tamâm olub gelicek mevkuf olan timârlar esâmisiyle 'arzolunub timâr âhara virilüb hâsılını kadılar getürmezler ise tâlib olunub alına.

Ve eger bulunandan zâid bir kimesnenin sa'y veya delâleti ile olur ise bir ayruca defter dutulub anda kaydoluna ki ol kimesneler eger sâbıkda ashâb-ı timârdan ise kifâyetine göre terakkı etdürile ve eger ma'zûlinden ise hem timâr virilüb ve hem terakkı etdürile.

Ve ol yerün kadıları husûsunda dahi emrim budur ki ol kadılık yazılıncaya değin mesfûrlar huzûrundan eksük olmayalar.

Ve hâric-i ez-defter mezâri'inden ve kurâdan ve âsiyâbdan ve gayriden ve bi'l-cümle ebvâb-ı mahsûlın cüz'i ve küllisinden ma'lûm olub yazılmadık nesne kodurmayalar.

Ve harab olan yerlerden dahi cizye defterlerin getürüb teslîm ideler ve satılan yerlerde timârın neye satılduğın kadılar sicillâtından bilâ ziyâde velâ noksan ketmetmeyüb çıkarub sûretin teslîm eyleyeler.

Ve çeltikçi kaydolunub yazılan çeltikçi tâifesinin ellerinde tohumu olan çeltikçi kaydolunub tohumsuz olan ra'iyyet kaydoluna. Kefereden ise cizyesi dahi ta'yin oluna.

Mesfûrlara dahi emr-i şerîfim şunun üzerinedir ki ol sancakda vâkı' olan mahsûlât kısmından 'öşür ve sâlâriye nenin gibi mahsûldan alınugelmişdir ve hem şimdiye değin timârlarda ve evkaf ve emlâkda 'öşriyâtdan 'öşür virildikden sonra sâlârlık neden alınugelmişdir ve ne vechle alınugelmişdir. Şöyle ki sarahaten (?) defter delâlet etmeye, buyurdum ki

Her yerde buğdayda ve arpada ve daruda ve burçakda ve mercimekde ve nohudda ve sisamda ve sâir hububâtda ve bağda ve kovanda ve penbede ve olan yerlerde za'feranda ve ketende ve kökülde ve kenevirde ve anların emsâlinde şimdiye değin ne alınugelmiş ise ve defter-i 'atıykda ne vechle kaydolunmuşdur ve defterden hâric ne alınur olmuşdur ve ne vakıtdan beru hâdis olmuşdur her kazıyyeyi ma'lûm idinüb mufassal ve meşrûh ve ma'lûm olduğu üzere bir yerde kaydidüb getürüb pâye-i serîr-i a'lâma 'arzeyleyeler nevechle emridersem ana göre deftere kaydeyleyeler.

Livâ-i mezbûrde / **45 a** / vâkı' olan şübühâtı timârlarda ve evkafda ve emlâkda ve mu'âfda ve müsellemde ve sâirinde mufassal yazub hiç bir cânibe hükmetmeyeler. 'Arzolundukdan sonra ne emridersem eylece kaydideler ve resm-i bâğât ve resm-i âsiyâb ve gallât **ve âsiyâb-ı çuka ve kebe** ve dalyan husûsunda ve otlukda 'âdet nedir ve ne alınugelmişdir ve ne vakıtdan alınugelmişdir.

Ve bâcât husûsunda dahi atdan ve 'arabadan ve gayriden ne alınugelmişdir nenün gibi yükden ne alınur ol husûsda alınugelenden izdiyâdı var mıdır var ise ne tarihden beru olmuşdur, tefahhus idüb her birinin gavrine yetişüb cüz'îden ve küllîden mahfî ve mestûr nesne komayub ma'lûm idinüb ayru ayru zabtidüb gelicek anları dahi ayru 'arzideler benüm ma'lûmum olub bundan ne emr sâdır olur ise defterin zahrına yazılub beyaza بیازه kanun olub hîn-i hâcetde ana rucû' oluna ve yazılan ahkâm ana göre yazılub ve cevâb verilen kimesneye ana göre cevâb virile

Ve çeltikçilerin dahi dinkleri husûsunda dahi emrim budur ki: teftîş idüb göreler her dinkden ashâbına ne hâsıl olur, şimdiye değin resim ne mikdar nesne alınur, tamâm ma'lûm idinüb 'arzeyleyeler sonradan emrim nenin üzerine olur ise eyle ideler.

Ve her mahsûlün narhı husûsunda dahi emrim budur ki, her yılın üç mertebesi vardır: birisi hîn-i bey'i ve birisi evsat-ı ve birisi âhır-ı senededir. Her birinin narhı nenin üzerine ise kadılardan huccet alub getüreler.

Ve zikrolunan husûslarda emr-i hümâyûnum ile 'âmil olalar gâyet ihtiyât üzere olub hakk-ı sarîha tâbi' olalar. Yukaruda zikrolunan tafsîl üzere tamâm dikkat ve ihtimâm eyleyüb her husûsda gereği gibi ihtimâm etmekde dakıyka fevt etmeyeler.

Ve 'avârız husûsunda dahi 'avârız salınur oldukda kadılığın 'aded-i hânesi sıhhat üzere ma'lûm olmayub 'aded-i hânenin 'ilmine şiddet-i ihtiyâc olduğı sebebden buyurdum ki şehirlerin ve kasabâtın ve kurânın imâmları ve kethudâları müzevvec ve mücerred ve pîr ve nâ-tuvân ve ma'lûlı (?) بباطن ve papaslar ve portoyarlar (?) بورتويرلر ne mikdardır?

Ve çiftlik ve baştına tasarruf iden mücerred dahi müzevvec makûlesindendir ayru ayru yazub ra'âyâ-ı timârı ayru ve ra'âyâ-ı emlâk ve evkafı ayru ve olan yerlerde doğancı ve katrancı ve çeltikçi ve ahâli-i mu'âfdan ve ahâli-i köprüden ve tuzcı ve sayyâdları ve ulak [atı] besleyen yerleri ve derbend[çi]leri ve ortakçıları ve mukabelesinde hidmetsüz ahkâm-ı hümâyûnumla mu'âf ve müsellem olanları ayru ayru her birin ta'yin idüb mufassal ve meşrûh **/ 45 b /** defter eyleyüb getürüb 'arzeyleyeler emrim nice olursa eyle kayd ideler.

Ve ra'âyâdan şunlar ki yol üzerinde mahûf yerlerde, ki olub hıfz ve hirâset olunugelmişdir, derbend ra'âyâsı olub anlardan eger bütün (-)

devamı yoktur.

92

- Yazıldı

- Bu hüküm tekrâr şikâr[da] beyaz üzerine, nişanlu hüküm, yazdırıldı[4]

- Bu def'a olan Süleyman Paşa **husûsu içün yazılan ahkâm-ı şerîfe kise içine mühürlenüb** Sülelu Mehmed Çavuş **ve** Bâlî Çavuş **ile irsâl olundu. Bu iki çavuşun biri** Mısır **kadısına biri** Haleb **kadısına konuldu (gönderildi). Bu def'a cümle on iki hükümdür**

4 Cümle, "Şikârda, tekrâr beyaz üzerine nişanlu hüküm yazdırıldı" şeklinde düzeltilebilir.

Mısır nâzırına bir hüküm ki

Mâhmiyye-i **Mısır'**dan sâl-be-sâl südde-i sa'âdetime gelen altunlar ahvâli defterlerden tetebbu' olundukda sâbıka vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü, **Mısır** beglerbegisi olduğu zamanda gelüb tahvîl olunan altunların ve mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, beglerbegi olduğu senelerde gelen irsâliye altunları her senede biribirine muhâlif gelüb ve hem ne mikdarı harâcdandır, nukud cinsinden ve gılâl bahâsından dahi nedür ve cümle ol yılın hâsılı ve masrafı nedir ve bunlardan gayrı bâkı kaldı mı, nice oldu, aslı ile defterleri gelmeyüb mübhem ve meşkûk olmağın hakıykat-ı ahvâlları ma'lûm olmadı.

Ve **Cânım Hamzâvî'**nin ve oğlu **Yusuf**'un ve **Yahya Hamzâvî'**nin ve **Kasru** nâm kimesnelerin ve ba'z-ı köy kethudâlarının dahi üzerlerine mâl kalduğuna dahi müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** teftîş etdirüb sâbıka müfti olan a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn, **Mevlânâ Şeyh Muhyiddin, Mısır** kadısı olduğu zamanda kendu imzasıyla nişanlanmış üç kıt'a huccetler virüb, ol mâl dahi her kimde ise zuhûra getürmek içün **Mısır** beglerbegisi **Davud,** dâme ikbâlühü ile **Mısır** ve **Haleb** [kadılarına] ve sana mufassal hükm-i şerîfim yazılub irsâl olundu. Sen dahi sevâlif-i eyyâmdan ol diyâr-ı 'azîzü'l-i'tibârda ehl-i vukuf olub kadîmî ol yerlerin hidmetkârı olub ümenânın ve mübâşirîn-i a'mâlın ve mâlıma müte'allık olan külliyen ahvâl ve avza'a her vechle vukuf ve şu'ûrun olub husûsen müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** 'arzetdüği mevâdin defterlerin ol zamanda sen külliyen yazub cemi'-i hakıykat-ı ahvâle vukuf ve şu'ûrun olmuş fermân-ı şerîfim üzere nezâret-i emvâl hidmetindesin mâlım bâbında def'âtla sa'y ve kifâyetin olduğu pâye-i serîrime 'ârzolunmuşdur. Senün vufûr-ı ferâset ve emânetine hüsn-i i'timâdım olduğu eclden sana dahi emr-i hümâyûnum budur ki

Vâkıf olduğun ahvâle ve müşârün ileyh **Hüsrev Paşa** zamanında yazdığın defterleri ve vâkıf ve muttali' olduğun husûsları hakküzere görüb ve sâir defâtirin tetebbu'unda ve 'ummâlin ve mübâşirînin ve sâir görülmesi lâzım olan nesnelerde tamâm hakk-ı sarîha tâbi' olub mezbûrlara hüsn-i mu'âvenet ve muzâharet eyleyesin.

Fermân-ı hümâyûnum üzere zikrolunan umûrı ber-vech-i isti'câl itmâma irişdirmek bâbında şol ki kemâl-i makdurundur sarf idesin inşâallahu'l-e'azz 'âcilen bu maslahat itmâma vusûl bulub 'atebe-i 'ulyâma 'arz ve irsâl oluna husûs-ı mezbûru ehemm-i mühimmâtdan bilüb gâyetle ikdâm **/ 46 a /** ve nihâyetle basîret ve hüsn-i ihtimâm üzere olasın. Şöyle bilesin...

93

Mısır beglerbegisine ve kadısına bir hüküm ki

Sâbıkan vezîrim olan **Hüsrev Paşa, Mısır** beglerbegisi iken, hâliyen **Mısır** kadısı olan **Leys-zâde**'nin üzerinde ba'z-ı mâl-ı mîrî zâhir oldu ve donanma gemilerini yapdıran **Galata** emîni **Ali Çelebi** üzerinde dahi ba'z-ı mâl zâhir olmuşdur deyu 'arzeyledi. Ammâ ol husûs içün âsitâne-i sa'âdetimde olan defterleri sâbıkan **Mısır** defterdârı olan **Rüstem** alub **Mısır**'a gitmiş bulunmağın bu husûsun aslı bilinmeğe kabil olmadı buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ' vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb hakküzere bu husûsları anda divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan defterlerden ve mezkûr **Rüstem Çelebi** alub gitdüği defterlerden ve yerlu yerinden ve ehl-i vukufdan aslı ile tetebbu' ve tefahhus idüb eger **Mısır** mahkemesinde sebt-i sicil olmuş nesne varsa anların dahi sûretin çıkarub onat vechle görüb şöyle ki fi'l-vâkı' mezkûr **Leys-zâde**'nin üzerinde muktazây-ı şer' ve kanun üzere mâl-ı mîriden nesne zâhir olursa vuku'u üzere yazub defter idüb mühürleyüb südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin ve mezkûr **Galata** emîni üzerine dahi ne mikdar mâl zâhir olursa hiç bir maddesin ketmetmeyüb vuku'u üzere yazub defterlerin sûretin ve sicillâtda bulunan sûretleri bile mühürleyüb südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. (Bu 93 numaralı hüküm karalanmıştır.)

94

- Yazıldı
- Bağdâd **beglerbegisinin kethudâsı Lütfi'ye virildi fî 8 Şevvâl sene 951** (23 Aralık 1545)

Diyarbekir'de mâl defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen **Diyarbekir** hazinesi mu'accelen südde-i sa'âdete gelmek mühim olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb göresin: bi'l-fi'il mevcûd ne kadar hazine var ise ve cem'olunması mümkin olanı dahi ta'cil 'ale't-ta'cil cem'idüb dahi bir an eglendirmeyüb yarar âdemlerle emîn ve sâlim südde-i sa'âdetime irsâl idesin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Gâyet ile ihtimâm üzere olub ber-vech-i isti'câl irsâl eylemek bâbında mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin, şöyle bilesin... **/ 46 b /**

Yevme'l-erbi'â fî 9 Şevvâl sene 951 (Çarşamba, 24 Aralık 1544), **karye-i Burgazlu "Bugün Pâdişâh hazretleri sa'âdetle Gümülcine câniblerine şikâra teveccüh-i hümâyûn eylediler."**

95

-Yazıldı

Burusa'da merhûm **Sultan Mehmed** tâba serâhu kızlarından **Hânzâde** merhûmenin **Hançerlu [Sultan]** Medresesi'nin müderrisi **Mevlânâ Şemsi Çelebi**'ye bir hüküm ki

Hâliyen senün hakkında 'avâtıf-ı 'aliyye-i şâhâne ve 'avârıf-ı seniyye-i mülûkânem zuhûra getürüb ferzend-i erçümend-i erşed es'ad, 'izzet-şi'âr devlet-disâr ... tâle bakahü hâceliğin sana tefvîz ve taklîd idüb çavuşum **Mehmed** irsâl olundu. İnşâallahu'l-e'azz varub tebliğ idicek te'hir ve terâhi etmeyüb fermân-ı şerîfim varub müşârun ileyh oğlum nâle münâhünün hâceliği hizmetinde olasın, şöyle bilesin...

96

-Yazıldı

Bir hüküm dahi lalaya yazıla ki

Şimdiki halde mahrûse-i **Burusa**'da merhûme **Hançerlu Sultan** Medresesi'nin yevmî kırk akçe ile müderrisi olan iftihârü'l-ulemâi'l-müderrisîn **Akşemsüddin** oğlunun oğlu olan **Ömer Çelebi**'nin oğlu **Mevlânâ Şemsi** zîdet fezâilühü hakkında mezîd-i 'âtıfet-i şâhânem zuhûra getürüb müşârun ileyh oğlum tavvalallahu Ta'âlâ ömrühünün hâceliği hizmeti tefvîz ve taklîd idüb hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. İnşâallahu'l-e'azz varub tebliğ idicek fermân-ı hümâyûnum üzere hizmetinde ola. Şöyle bilesin...

Bu iki hüküm **Rüstem Paşa** hazretlerine virildi **/ 47 a /**

Yevme'l-hamîs, 10 Şevvâl sene 951 (Perşembe, 25 Aralık 1544), **Dimetoka**

97

- Yazıldı

Haleb kadısı Mevlânâ **Sâlih Çelebi'**ye bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** bâb-ı sa'âdet meâbıma defter gönderüb sâbıka vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa, Mısır** beglerbegisi olduğu zamanlarda emvâl-i hâssa husûsunda ba'z-ı zâyi'ât ve bel'iyyâtın olduğun i'lâm idüb ve müşârun ileyh **Süleyman Paşa** dahi **Hüsrev Paşa** içün mâla müte'allık ba'z-ı husûslar 'arzetmeğin kazâyây-i mezbûre mu'accelen görülüb ma'lûm olmak cümle-i vâcibât ve ehemm-i mühimmâtdan olmağın **Mısır** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Davud,** dâme ikbâlühü, ve mahrûse-i **Mısır** kadılığı 'inâyet olunan **Mevlânâ Muhyiddin,** dâmet fezâilühü ile **Mısır** nâzırı **Mehmed,** dâme 'izzühü, müfettiş ta'yin olunub mukaddemen ahkâm-ı şerîfe yazılub ve senün dahi diyânet ve emânet ve hüsn-i ihtimâm ve istikametine i'timâd-ı şerîfim olmağın sen dahi ve teftişde bile müfettiş olmak fermân idüb ve **Haleb** kadılığı dahi âhara tevcîh [olunub ve] sana mezîd-i 'inâyet-i şâhâneden işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Şevvâl'inin onuncu gününden (25 Aralık 1544 ten) **Mısır hazinesi**nden yevmî iki yüz akçe vazîfe ile **Mısır** anbarından otuz mud buğday ve elli mud arpa ta'yin ve tevcîh idüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb mu'accelen varub **Mısır'**a mülâkı olub cümlenuz ma'iyyetle bu husûsları mûceb-i şer' üzere ve irsâl olunan evâmir-i 'aliyye-i cihân mutâ'em muktazâsınca teftîş ve tefahhus idüb yanunuzda sâbit ve zâhir olan kazâyâdan hiç bir maddesin ketmetmeyüb mufassal ve meşrûh yazub defter idüb mu'accelen 'atebe-i 'ulyâya irsâl eyleyesin. Bu bâbda tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb şol ki câdde-i hakdır 'udûl ve inhirâf göstermeyesin. Zikrolunan kazâyânın mu'accelen görülüb itmâma irişmesi bâbında ihtimâm-ı hümâyûnum olmuşdur. Sen dahi bir an te'hir eylemeyüb hükm-i hümâyûnum vusûl bulduğu gibi çıkub ol cânibe irişmek bâbında isti'câl eyleyesin ve ta'yin olunan yevmî iki yüz akçe **/ 47 b /** vazîfe ile terekeleri sana virmek içün müşârun ileyh **Mısır** beglerbegisine hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Zikrolunan vazife ile tereke sana bu hizmet mukabelesince 'inâyet olunmuşdur. Teftîş tamâm oluncaya değin yevmî iki yüz akçe hisâbı üzere vazîfeyi alub ve cümle terekeyi dahi teftîş tamâm oluncaya değin vech-i ma'âşına sarfidesin, şöyle bilesin...

98

- Yazıldı

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa**'ya ve **Mısır** kadısı **Mevlânâ Muhyiddin**'e ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih**'e ve **Mısır**'da nâzır-ı emvâl olan **Mehmed Çelebi**'ye bir hüküm ki

Sâbıkan vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** bâb-ı sa'âdet meâbıma defter virüb mukaddemen vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa** içün **Mısır**'dan **Hind**'e gitdüğinde vilâyet-i **Mısrıyye**'ye salgun salub ve **Mısır**'ın iki yıllık hâsılın alub gidüb ve mubâlağa yarak dahi zâyi' olmuşdur. Evvelâ salgunun ve iki yıllık hazinenin aslın görüb ba'dehu muhasebesi görülüb ve yarakları teftîş olundukda zâyi'ât ve bel'iyyâtı zuhûra gelür deyu i'lâm eylemeğin buyurdum ki

Bu husûsa tamâm ihtimâm ile mübâşeret idüb divân-ı **Mısır**'da mahfûz olan rûznâme ve mukata'a ve muhasebe defterlerine nazar idüb onat vechle mahallinden ve yerlu yerinden hakküzere teftîş ve tefahhus idüb göresiz. Müşârun ileyh **Süleyman Paşa, Hind** seferine gitdüğinde vilâyet-i **Mısrıyye**'ye salgun salduğu vâkı' midir ve ne mikdar salgun saldı ve hazineden dahi nakıd ne mikdar altun alub gitdi ve yarakdan ve esbâbdan dahi ne kadar nesne alub gitdi, geldi. Sonra gelirken altundan ve yarakdan ve esbâbdan hazine-i **Mısır**'a ne kadar nesne teslîm eyledi, ne kadar sarf[etdi] (?) ve sefer-i mezbûrde ne mikdar 'ulûfe ve ihrâcât etmişdir. Gâyet ile ihtimâm üzere teftîş ve tetebbu' idüb yanınızda her ne vechle sâbit ve zâhir olursa mufassal ve meşrûh yazub dergâh-ı mu'allâya teftîş defterleriyle bile irsâl eyleyesiz.

Ve hem mukaddemen hazine-i 'âmire içün, **'Acem** seferi esnâsında, **İbrahim Paşa**'ya hükm-i hümâyûnum gönderüb **Sa'îd-i a'lâ** hâkimi olan **Emir Davud**'da otuz bin altun ve **Mekke-i Mükerreme** şerîfine yigirmi bin altun ve sâir meşâyih-i 'urbâna dahi yüz bin altun salmış idi. **/ 48 a /** Şimdiye değin ol altunlar alındı mı, nice oldu, ahvâli ma'lûm olmadı. Bu husûsu dahi tamâm ihtimâm üzere teftîş ve istiksa idüb göresiz: Zikrolunan altunlar müşârun ileyhim meşâyih-i 'urbandan memleketden hakıykatan alındı mı, yohsa alınmadı mı, alındıysa ne mikdar nesne alındı ve hazine-i **Mısır**'a geldi mi, yohsa âsitâne-i sa'âdete irsâl olundu mu, bir âhar masârıfa mı sarfolunmuşdur. Bi'l-cümle tamâm hakküzere olub bu ahvâl her ne yüzden olmuş ise hakıykatı ve gavrine ittilâ' tahsîl eyleyüb mufassal ve meşrûh südde-i sa'âdet-bahşıma 'arzeyleyesiz, şöyle bilesiz...

99

-Yazıldı

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa'**ya bir hüküm ki

Sâbıkan vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, 'atebe-i 'âlempenâha defter virüb mukaddemen vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa**'nın **Mısır** beglerbegisi olduğu tarihde hâssa emvâlim husûsunda ba'z-ı nesneler isnâd idüb ve müşârun ileyh **Süleyman Paşa** dahi mûmâ ileyh **Hüsrev Paşa** hakkında ba'z-ı husûsu 'arzidüb görülmesi mühim ve lâzım olmağın sen ve **Mısır** kadısı ve **Mısır'**da nâzır-ı emvâl **Mehmed,** dâme 'uluvvühü, müfettiş ta'yin olunub müte'âddid ahkâm-ı şerîfe yazılub irsâl olundu ve bu teftîşde **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih,** zîdet fezâilühü, dahi bile olmak fermân olunub kadılığı âhara tevcîh kılınub müşârun ileyh **Sâlih,** zîde fazlühüya, **Mısır'**da teftîş maslahatı içün gelmek lâzım gelmeğin sebeb-i ma'âşiyçün **Mısır** hazinesinden işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Şevvâl'inin onuncu gününden (25 Aralık 1544) yevmî iki yüz akçe 'ulûfe ile **Mısır** anbarından bir yılda otuz mud buğday ve yetmiş mud arpa ta'yin idüb buyurdum ki

Fermân-ı hümâyûnum üzerine müşârun ileyh varub vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb cümlenüz marifetiyle teftîş olunacak mevâdı muktazây-ı şer' üzerine ve ahkâm-ı hümâyûn muktazâsınca, hakküzere, teftîş idüb ber-vech-i isti'câl itmâma irişdirüb **/ 48 b /** südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz ve müşârun ileyh **Mevlânâ Sâlih,** zîde fazlühünün, ta'yin olunan 'ulûfesin ve terekelerin virüb tasarruf etdüresin.

Ve müşârun ileyhe, zikrolunan vazife ile tereke, mahzâ bu hidmet mukabelesinde 'inâyet olunmuşdur. Fermân-ı şerîfim üzere teftîş tamâm oluncaya değin, tarih-i mezbûrdan, yevmî iki yüz akçe vazifesin hazine-i **Mısır'**dan virüb ve cümle terekeyi dahi teftîş tamâm oluncaya değin vech-i ma'âşına sarf eyleye deftere dahi ol vechle kaydedesin, [şöyle bilesin].

100

Mısır beglerbegisine ve **Mısır** kadısı **Mevlânâ Muhyiddin'**e ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih'**e ve **Mısır** nâzırı **Mehmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, sâbıkan vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü, içün **Mısır** beglerbegi olduğu zamanda mâl-ı mîrîye müte'allık ba'z-ı bel'iyyât ve zâyi'âtı olduğun 'arzidüb ve mûmâ ileyh **Süleymân Paşa** dahi, müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** hakkında ba'z-ı nesne isnâd

etmeğin yerlu yerinden görülüb bilinmesi mühim ve lâzım olduğu eclden sizün diyânet ve emânet ve hüsn-i istikametinize i'timâd-ı hümâyûnum olmağın, bu husûsların teftîşlerin size emridüb vâkı' olan ahvâl içün müte'addid ahkâm-ı şerîfe yazılub irsâl olundu ve müşârün ileyhimâ dahi kenduler cânibinden birer vekîl ta'yin idüb ol cânibe gönderdiler. Buyurdum ki

Te'hir ve terâhi etmeyüb fermân-ı celîlü'l-kadrim muktazâsınca bu husûsun teftîşine mübâşeret idüb göresiz muktazây-i şer' üzere istimâ' olunmak lâzım gelen husûslarda müşârün ileyhimânın vekilleri müvâcehesinde, ber-mûceb-i şer'-i kavîm, teftîş ve tefahhus idüb be-hasebi'ş-şer' sâbit ve zâhir olan umûru südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz. Hîn-i teftîşde hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb şol ki câdde-i hakdır andan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb hakk-ı sarîha tâbi' olasız. Şöyle bilesiz... /49a/

Yevme'l-cum'a fî 11 minhu (11 Şevvâl sene 951 / Cuma, 26 Aralık 1544) ,
karye-i Mandra

101

- Yazıldı

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa'**ya bir hüküm ki

Mukaddemen vezîr-i a'zamım olan **Süleyman Paşa** hakkında **Hüsrev Paşa** ba'z-ı ahvâl içün 'atebe-i 'ulyâma defter virüb ve **Süleyman Paşa** dahi müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** hakkında ba'z-ı kazıyye isnâd eylemeğin cümle kazâyâ her ne ise teftîş olunmasıyçün ahkâm-ı şerîfe yazılub sen ve **Mısır** ve **Haleb** kadıları, dâmet fezâilühümâyle **Mısır** nâzırı **Mehmed,** dâme 'uluvvühü, müfettiş ta'yin olunmuşdur. Buyurdum ki

Fermân-ı hümâyûnum üzere emrolunan ahvâli mu'accelen teftîş idüb itmâma irişdiresin. Şöyle ki bu mâ-beynde be-irâdetillâhi Ta'âlâ müfettişlerden birine ecel irişüb veya bir 'ârıza vâkı' ola, teftîş cümlemize emrolunmuşdur denilmeyüb mevcûd olanınız, kemâ kân teftîş emrine mübâşeret idüb te'hir ve 'avk etdirmeyüb maslahat üzere olasız. Ammâ, ol 'ârıza[yi] her ne ise südde-i sa'âdetime dahi vuku'ı üzere mu'accelen 'arzeyliyesiz.

102

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine ve nâzır-ı emvâle bir hüküm ki

Hâliyen emr-i celîlü'l-kadrim şöyle sâdır oldu ki, hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak mukaddemen **Mısır** defterdârı olan **Cânım** öldükde cümle nukudı ve sâir emvâl ve esbâbından ve emlâkinden ve davarlarından ne mikdar nesnesi var idi, mîrîye ne mikdarı zabtolundu ve **Hind** seferine ne harcoldu, hazinede ne kaldı, onat vechle yerlu yerinden ve ehl-i vukufdan aslıyla tetebbu' ve istiksâ eyleyüb hakıykatı ile ma'lûm idinüb ve müfredâtiyle yazub defter eyleyesiz. **/49 b/** Husûsen evkafı ahvâlinde dikkat ve ihtimâm üzere olasız ki mukaddemâ şer'le mülki olmuş mudur, andan sonra dahi sahîh vakfolmuş mudur, ne tarihde vakfeyledi ve neye vakfetdi ve her bir vakfından yılda ne hâsıl olur ve ne makule vakıflardır, muvâza'adan ve hîleden ve tedlîsden hazer idüb kemâl-i dikkat ve ihtimâm üzere emlâkin başka ve evkafın başka ve nukud-ı sâirin ve davarların dahi başka başka cinslu cinsiyle bir nesne ketmetmeyüb 'ale't-tafsîl müfredatıyla defter idüb südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz.

Ve mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa, Mısır** beglerbegisi iken âsitâne-i sa'âdetime irsâl eyledüği altundan kesr gelen yüz kırk bin sekiz sikke altunun ahvâli görülmek içün hükm-i şerîfim yazılmışdır. Bu husûsu dahi eğlendirmeyüb fermân-ı şerîfim üzere ber-vech-i isti'câl görüb yanınızda sâbit ve zâhir olduğu üzere südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz. Ahar maddelerin teftîş defterleriyle göndermeğe tevakkuf eylemeyüb bu hükm-i şerîfimdeki iki maddenin cevâbın mukaddem gönderesiz

Ve sen ki nâzır-ı emvâlsin yazılan kazâyânın cümlesine vukufun olub 'ale'l-husûs zikrolunan kesr gelen altunun ahvâline aslıyla vâkıf ve muttali' olduğun 'arzolundu. Tamâm hakküzere olub zâhir olan mevâddan bir nesne ketmetmeyesin ve illâ neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Şöyle bilesin... **/ 50 a /**

103

Mısır beglerbegisine ve **Mısır** ve **Haleb** kadılarına ve nâzır-ı emvâl **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Sâbıkan vezîrim olan **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü mukaddemen vezîr-i a'zam olan **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü hakkında **Mısır'**da beglerbegi olduğu zamanlarda mâl-ı mîrî ve gayriye müte'allık ba'z-ı nesneler isnâd eylemeğin cümle

kazâyâ her ne ise görülüb teftîş olunmasıyçün size müte'addid ahkâm-ı şerîfe irsâl olundu. Buyurdum ki

Ol kazâyâyı teftîş iderken şöyle ki **Hüsrev Paşa'**ya müte'allık nesne keşfolub veyâ ahkâm-ı şerîfede mezkûr olmadık ba'z-ı maddeler dahi zâhir ola bunlar ahkâm-ı şerîfede mezkûr değildir deyu 'avk ve te'hir eṭdirmeyüb iki cânibden her ne madde ki keşf ve zâhir olacak hakküzere teftîş idüb yanınızda sâbit ve zâhir olanı setretmeyüb 'alâ sebîli't-tafsîl südde-i sa'âdet meâbıma 'arz ve i'lâm eyleyesiz.

104

- Yazıldı

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnuma müte'allık ba'z-ı maslahat içün **Mısır** kadılığı 'inâyet olunan **Mevlânâ Emir** mahrûse-i **Mısır'**a irsâl olunub ve **Haleb kadısı olan Mevlânâ Sâlih,** zîdet fezâilühü, dahi bile varmak mühim ve lâzım olmağın ol cânibe irsâl olundular. Buyurdum ki

Vusûl bulduklarında kat'an te'hir ve 'avk etdirmeyüb kifâyet kadar âdemler koşub emîn ve sâlim mahrûse-i **Mısır'**a ulaşdırasın. Bu husûsda muhkem ikdâm idüb müşârun ileyhümâya yolda ve izde bir vechle mazarret ve gezend irişdirmekden ziyâde ictinâb idüb emîn ve sâlim ulaşdırmaları bâbında envâ'-ı mesâ'-i cemîlen zuhûra getüresin. Şöyle ki müşârün ileyhümânın tedâriklerin onat görmeyüb dahi gaflet ile yolda ve izde bir husûs vâkı' ola kimesnenin 'özri makbûl olmaz, ana göre ihtimâm üzere olasın ve hem müşârun ileyhümâ sana ne tarihde vâsıl oldular ve **Şam'**dan ne gün çıkub ve koşduğun âdemler dahi **Mısır'**a ne günde ulaşdıkların 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... **/ 50 b /**

105

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan evvel vezîrim olan **Hüsrev Paşa, Mısır** beglerbegi olduğu tarihde **Mısır** hazinesinden **Cânım Hamzâvî** ile âsitâne-i sa'âdetime irsâl eyledüği altundan yüz kırk bin sekiz sikke altun kesr gelmeğin hâliyen anun ahvâlini teftîş eylemek içün müstakıl hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Husûs-ı mezbûrın hakıykat-ı hâli nice olduğu nâzır-ı emvâl olan kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Mehmed,** dâme 'izzühünün,

ma'lûmu olub husûsen bi'l-fi'il divân-ı **Mısır**'da rûznâmeci olan **Hasan**'ın dahi aslıyla vukufu olub hiç vechle, 'özür ve inkâr eylemeğe mecâl kalmamışdır deyu i'lâm olunmağın buyurdum ki

Müşârun ileyhümâya muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki fermân-ı şerîfim üzere bu husûs teftîş olundukda her nevechle vâkıf ve muttali' olmuşlarsa ketmetmeyüb bildükleri nesneleri zuhûra getürmekde tamâm hakküzere olalar, şöyle ki hakkı setr ve ketm eyleyeler neticesi anlara 'âid olmak mukarrerdir. Zikrolunan mâlın ahvâli teftîş olundukda sâir maddelerin defterleriyle gelmeğe tevakkuf ol[un]mayub bu husûsu anlardan mukaddem 'arzolunmak fermân olunmuşdur. Emrim üzere südde-i sa'âdetime 'arzolundukda müşârun ileyh nâzır-ı emvâl anda teftîş hizmetindedir, gelmesine edâ-i hizmet mâni'dir. Ammâ mezbûr rûznâmeci **Hasan**'ı bâb-ı sa'âdet meâbıma bile irsâl eyleyesin, şöyle bilesin... **/ 51 a /**

106

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine ve nâzıra bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnuma müte'allık mahrûse-i **Mısır**'da teftîş olunacak husûslar size ve **Mısır** kadılığı 'inâyet olunan **Mevlânâ Emir**'e ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih,** zîdet fezâilühümâya bile emrolunub ve müşârun ileyhümâ kadıların her birine, dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından birer çavuş ta'yin olunub çavuşların anda vech-i ma'işetleri içün mezîd-i 'âtıfetimden **Mısır** hazinesinden her birine onar bin akçe 'inâyet idüb buyurdum ki

Vusûl bulduklarında emr-i hümâyûnum üzerine mezbûrîn çavuşlara hazine-i **Mısır**'dan onar bin akçe teslîm eyleyesin ki ma'âşları içün sarfeyleyeler ve deftere dahi ol vechle kaydeyleyesiz.

107

- Yazıldı
- Bu hükmün âhırı Cendereci-zâde'**nin tashîhi üzere yazıldı**

Mısır beglerbegisine ve **Mısır** ve **Haleb** kadılarına bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** defter virüb mahrûse-i **Mısır**'da vâkı' olan zâyi'ât ve bel'iyyâtı teftîş etdüğimizde ol zamanda **Süveys**'de binâ olunan

donanma-i hümâyûnumun üzerinde emîn olan **Ali Çelebi'**nin mubâlağa bel'iyyâtı zâhir olub mukaddemen müfti olan **Mevlânâ Şeyh Muhyiddin** mukaddemen **Mısır** kadısı iken teftîş etdüği imzâlu defterleri tarih-i mezbûrda irsâl olunmuş iken cevâbı sâdır ve zâhir olmadı ve mezkûrun zimmetinde tahminen yigirmi beş yük mâl zâhir olmuşdur deyu i'lâm eyledi. İmdi zikrolunan defterler âsitâne-i sa'âdetimde tetebbu' olundukda mukaddemen **Rüstem Çelebi** defterdâr olub **Mısır'**a gitdikde zikrolunan defterleri bile alub gitmeğin, buyurdum ki

Mezbûr defterleri **Mısır** hazinesinden ihrâc idüb dahi bir varakın zâyi' etdirmeyüb cümlesin mühürleyüb mu'accelen südde-i sa'âdetime irsâl idesiz. Eger şöyle ki defterler bulunmayacak olur ise mukaddemen **Süveys'**de yapılduğı (yapılan) donanma gemilerine ne mikdar nesne harcolmuşdur, hazine-i **Mısır'**dan ne mikdar mâl verilmişdir ve neye harcolmuşdur, yeniden kaç pâre gemi **/ 51 b /** yapılmışdır ve eskiden kaç kıt'a gemi fermân olunmuşdur, cümle ne kadar gemidir, yerlu yerinden onat vechile hakküzere teftîş ve tefahhus idüb hiç bir maddesin meşkûk ve mübhem komayub tafsîli ile yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzidesiz bu husûsa nâzır-ı emvâl olan müşârun ileyh **Mehmed,** dâme 'uluvvühünün, vukuf ve şu'ûrı vardır tenbîh ve te'kîd idesiz ki hiç bir maddesin ketmetmeyüb hakküzere keşfidüb vâkı' olan bel'iyyât ve ketmiyyâtı yazub 'arzidesiz. Şöyle bilesiz...

Yevme'l-hamîs fî 18 Şevvâl sene 951 (Perşembe, 2 Ocak 1545), **der Gümülcine**

108

- Yazıldı, T.
- Beglerbegi çavuşlarından İlyas Çavuş'a **virildi**

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Mahrûse-i **Şam'**dan **Ka'betullah'**a giden huccâcın hıfz ve hirâseti mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak bu bâbda ihtimâm eyleyüb olıgelen 'âdet ve kanun üzere huccâcın ahvâlin tedârik eyleyüb ol arâzi-i mukaddeseye varub giru gelinceyedeğin yolda ve izde, menâzilde ve merâhilde kimesneye mazarrat ve hasâret irişdirmeyesin ki tâ ki eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda emn ve emân ve refâhiyyet [ve] itminân üzere varub geleler. Şöyle bilesin...

109

- Yazıldı, T.

- Cendereci-zâde'**nin tezkeresine göre giru ana gönderildi**

Defterdâr **Mahmud Çelebi'**ye bir hüküm ki

Gümülcine'de sâkin olan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Canbazoğlu 'Ali,** dâme mecdühünün, **Selânik'**de binâ ettürdüği kuleden üzerinde bâkısı varmış. Buyurdum ki mezkûrun üzerinde her ne mikdar bâkı kalmış mâl-ı mîrî varsa mu'accelen südde-i sa'âdetime i'lâm eyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 52 a /**

Yevme'l-ahad [fî] 19 Şevvâl sene 951 (Pazar, 3 Ocak 1545), **Gümülcine**

110

- Yazıldı, T.

Brata'ya bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budin'**de hâssa-i hümâyûnum içün arpa cem' ve ihzâr olunması mühim ve lâzım olub ve **Erdel** vilâyetinden sâl-be-sâl hızâne-i 'âmireye mukarrer olan on bin altunla arpa satun alub **Budun'**da der-anbar olmak fermân idüb bu bâbda **Budun** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Mehmed,** dâme ikbâlühüye, dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb bu husûs içün sana mukdim âdemler ta'yin idüb gönderse gerekdir. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan altunun vakti dahi gelüb geçmişdir. Fermân-ı şerîfim üzere hemân bu husûsa mübâşeret idüb zikrolunan altun mukabelesinde **Erdel** vilâyetinden arpa satun alub dahi kirâ ile 'arabalara tahmîl idüb ve kifâyet kadar yarar âdemler koşub dahi **Segedin** iskelesinden mi gönderilmek münâsibdir, yohsa âhar iskelelerden mi, sen her kangı iskeleden gönderilmek âsân ise andan gönderüb mezkûr altunun va'desi geçeli dört ay olmuşdur. Şöyle ki altunu yüce âsitâneme göndermiş olacak olursan dahi gelecek senenin altunundan viresin cümlesini **Budin** anbarına teslîm etdüresin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Bu mühimmi sâir mesâliha kıyâs eylemeyesin. Benim yüce dergâhıma olan 'ubûdiyet ve istikametin muktazâsınca bu maslahatın itmâmında gâyet ile ihtimâm ve ikdâm üzere olub ta'cil 'ale't-ta'cil mezkûr olan on bin altunluk arpayı satun alub **Budin** anbarına bî-kusûr teslîm eylemen bâbında kemâl-i sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin ve yine emr-i hümâyûnum üzere

ne-vechle tedârik eyledüğin ve ne kadar arpa satın alub irsal eyledüğin dahi yüce ve sa'âdetlu âsitâneme bildüresin ki ma'lûm-ı şerîfim ola. / **52 b** /

111

- **Yazıldı, T.**
- **Zikrolunan hükm-i şerîf şapçılardan** Emirhân **nâm kimesneye virildi**

Defterdâr **Mahmud Çelebi'**ye bir hüküm ki

Gümülcine kazâsında olan şaphâne halkı dergâh-ı mu'allâma gelüb emînleri olan **Yunus'**un envâ'-ı zulm ve te'addisi olduğun 'arzidüb ve nâzır-ı emvâl olan **Siroz** kadısı bunda hâzır olmamağın kaziyyeleri görülmedüği eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda bir yarar ve mu'temed kimesne gönderüb ve mezbûr kadı dahi **Gümülcine'**ye gelüb **Gümülcine** kadısıyla ma'an teftîşe mübâşeret idüb isnâd olunan husûslar hakküzere görülüb vâkı' mıdır, nicedir, ne vechle zâhir olursa vuku'u üzere südde-i sa'âdetime 'arzoluna. Sonra emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa mûcibiyle 'amel oluna.

Yevme'l-erbi'a, 23 Şevvâl sene 951 (Çarşamba, 7 Ocak 1545), **karye-i Karamusa**

112

- **Yazıldı. T.**
- Mehmed Çavuş**'a virildi**

Yeniçeri ağası **Pertev Ağa'**ya ve binâ emîni **Hüseyin Beg'**e ve mi'mâr başına bir hüküm ki

Hâliyen 'imâret-i mezbûre binâsiyçün **Üsküdâr** yakasında kireç yakmak içün **Aydın Sancağı** müsellemleri sancağı begi ki bir nöbetlu müsellemleri 1000 neferdir ve **Teke** müsellemleri begi ki nöbetluleri beş yüz elli neferdir ve **Aydın** sancağı yayaları begi ki bir nöbetlu yayaları 1172 neferdir ve **Biga** sancağı yayaları begi ki nöbetluleri 281 neferdir ve **Hüdâvendigâr** yayaları begi ki nöbetluleri 406 neferdir herbirine müstakıl hükm-i hümâyûnum yazılub kireç yakmak hidmetine ta'yin olunub ve **İdincik'**de taş kesmek içün dahi **Bolu** sancağı müsellemleri begi ki bir nöbetluleri 849 neferdir herbirine müstakıl mü'ekked hükm-i şerîfim yazılub size irsâl olundu. Buyurdum ki

Göresiz, maslahatın mevsimi yakın olduğu gibi bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan ahkâm-ı şerîfeyi yerlu yerine gönderüb emrolunan müsellemleri ve yayaları hidmetlu hidmetine getürdesiz. Tamâm ihtimâm idüb bir vechle gönderesiz ki geç kalmalu olunmayub maslahatın mevsiminde cemî'isi gelüb işe şurû' idüb maslahat 'avk ve te'hir olmalu olmaya **/ 53 a /**

Ve 'imâret-i mezbûrenin dahi binâya müte'allık olan esbâbdan ne mikdâr nesne ihzâr olmuşdur, kârhenglerden taşlar kesilmeğe başlandı mı, ne kadar taş kesildi, kara taşdan ve yonma yapu taşından ve kireçden ve (?) كوردس bi'l-cümle binâya lâzım olan esbâb ve keresteden bi'l-fi'il ne mikdâr nesne ihzâr olunmuşdur. Beher[i] cinslu cinsiyle tafsıyliyle yazub defter idüb ve mühürleyüb ta'cilen südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesiz ve türbe-i şerifenin dahi kapuları oldu mu, ne mertebeye varmışdır, cemî'i ahvâlini ol dahi tafsîliyle yazub bile 'arzeyleyesiz.

113

- Yazıldı. T.
- Mehmed Çavuş**'la gönderildi**

Defterdâr **Mehmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Bundan akdem **Begşehri** sancağı begi iken vefât iden **Hüseyin Paşa oğlu Mehmed Beg'**in zimmetinde mirîye hayli akçe deyn var idi. İmdi buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vardukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb mezkûrun zimmetinde ne mikdar mâl varsa defterden sûretin çıkardub bir yarar ve mu'temed kimesne tedârik idüb irsâl eyleyesin ki varub nukudundan ve esbâbından ve develerinden [ve] katırından tahsîl idüb bî-kusûr getürdüb hazine-i 'âmireye teslîm eyleye. Ammâ gönderdüğin kimesne olur olmaz âdem olmayub i'timâd eyledüğin kimesne olmak gerekdir ki anda varub kimesnenin nesnesine tama' etmeyüb hemân mâlın tahsîlinde istikamet üzere ihtimâm eyleye. Ana göre tedârik idüb ta'cilen mâl-ı mezbûru tahsîl idüb getürmek bâbında hüsn-i ihtimâmın vücûde getüresin.

114

- **Yazıldı. T.**
- Diyarbekir'**den** Şeyhî oğlu Hacı Beg'**e virildi**
- **Eski bölükden** Yusuf'**a virildi, tâbi'-i hazret-i** Rüstem Paşa

Diyarbekir'de mâl defterdârı **İskender Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen **Diyarbekir** hazinesi mu'accelen südde-i sa'âdetime gelmek ehemm-i mühimmâtdan olmağın bundan sâbık sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb mevcûd ne mikdar hazine varsa ta'cilen gönderesin deyu emrolunmuş idi, ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Hüküm vusûl bulıcak aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb göresin bi'l-fi'il mevcûd her ne mikdar mâl varsa emrim üzere ta'cil 'ale't-ta'cil yarar âdemlerle emîn ve sâlim südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin, te'hir ve terâhi etdirmeyesin, şöyle bilesin... **/53b/**

115

- **Yazıldı**

Edirne'den **Dubrovnik**'e varınca yol üzerinde vâkı' olan sancakbeglerine ve kadılara bir hüküm ki

Hâliyen **Franca** elçisinin kaimmakamı tarafından dârendegân-ı fermân **Pavlo** پاولو ve **Piyer** پيار ve **Drado** درادو nâm âdemleri bir mühim maslahat içün ol cânibe irsâl olunmağın buyurdum ki

Yolda ve izde kimesneye dahletdirmeyesiz ki emîn ve sâlim varub **Dubrovnik**'e mülâkı olalar ve bindikleri dahi bârgirler ise ana dahi mute'arız olmayasız. Ammâ memâlik-i mahrûsemden hârice at gitmek memnû'dur. Ol bahâne ile hârice at gitmekden sakınasız, şöyle bilesiz...

116

- Yazıldı

- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

Kavala muhafazasında olan **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen **Kavala'**da olan gemilere tershâne lâzım olub **İbrahim Paşa'**nın meyhâneleri olduğu yer münâsib idüğin i'lâm eylemiş idin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb zikrolunan meyhâneleri kadı ma'rifetiyle kaldırub bir âhar yere iledesin. Ammâ bir vechle tedârik eyleyesin ki kimesnenin emlâkine ve evkafına zararı ve ziyânı olmalu olmaya ve hem anda taş gemisi dahi lâzım idüğin bildirmiş idin, ammâ ne mikdar akçe ile olur tahmîn idüb i'lâm eylememişsin. Anı dahi tahmîn-i sahîh ile mi'mâra tahmîn etdirüb ne mikdar akçe lâzım ise kendün gelüb 'arzeyleyesin veyahud mi'mârını irsâl eyleyesin ki gelüb tafsîli ile haber vire. Ol vakıt emrim ne vechle sâdır olur ise mûcibiyle 'âmil olasın

Ve hem hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye, hükm-i hümâyûnum gönderilüb bi'l-fi'il **Kavala'**da olan iki geminin biri istihdâma kabil olmamağın üç kıt'a gemi dahi gönderilmek fermân olunmuşdur. Anların birisi bu def'a levendden alınmış bir kayık olub ana mânend iki gemi dahi tedârik idüb mükemmel esbâblarıyla mu'accelen **Kavala'**ya irsâl eyleyesin deyu emrolmuşdur. İnşâallahu'l-e'azz geldikde alub hıfz ve hirâset idüb istihdâm eyleyesin, şöyle bilesin... **/ 54 a /**

Yevme'l-ahad fî 24 minhu (Şevvâl) sene 951 (Pazar, 8 Ocak 1545)

117

- Yazıldı

Bu hüküm Ferhâd Çavuş'**la** Mehmed Paşa'**ya gönderildi ki** Hayrüddin Paşa'**ya bir çavuşla göndere**

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin**, dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb yapılmak emrolunan kırk kıt'a gemilerin ve meremmet olunacak kırk bir pâre gemilerin **İznikmid'**de ve **İyneada'**da bazı kesilecek ve gelecek ağaçları ve kürekleri ve kerestelerі olduğun

bildirüb ve yeniden dahi on dokuz kıt'a gemi yapılmak fermân olunub mufassal hükm-i hümâyûnum irsâl olunub mevsimine değin cümlesi hâzır ve mükemmel olmak emrolunmuşdur.

İmdi bundan akdem yeniçeri ağasına odun taşımak içün yigirmi beş kıt'a gemi virilmiş idi. Ammâ odun maslahatından gemiler maslahatı mühim ve mukaddem olmağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak odun husûsun şimdi te'hir eyleyesin. Zikrolan yigirmi beş kıt'a gemilerle müşârun ileyh **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, vech ve münâsib gördüği üzere gelecek ağaçları ve esbâbları ta'cilen cümlesin getürdüb ve gemi içinde olanlarla ve kullarımla kemâ kân, zabtında olub oduna ne yüzden mu'âvenet olunur ise idüb müşârun ileyh ma'rifetiyle her ne yüzden mümkin olursa ta'cil 'ale't-ta'cil gelecek ağaçları bî-kusûr getürdesin. Bu imeci tamâm oldukdan sonra dahi müşârun ileyhe kifâyet idecek kadar on gemi midir, dahi eksük midir, kendu taleb etdüği kadar gemiyi virüb teslîm eyleyesin ki lâzım olan maslahatları göre. Bâkı kalan gemilerle emr-i sâbıkım üzere olub maslahatına mübâşeret idesin. Zikrolunan gemiler mühimmâtını sâir masâlihe kıyas eylemeyüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzere olub te'hir ve terâhîden hazer idüb bu mühimmi cümleden takdîm idüb fermân-ı şerîfim mûcibince itmâma irişdirmek bâbında mücid ve sâ'î olasın **/54b/ İznikmid'**de olan odundan dahi ferâgat idesin ki ra'âyâ iki cânibe hidmet etmekle mütazaccırü'l-ahvâl olmayalar. Gemi mühimmi tamâm oldukdan sonra giru hidmetlerinde ola. Gemi esbâbın yalıya indirmekde ve gemiye tahmîlde, müşârün ileyh ma'rifetiyle envâ'-ı mu'âvenet ve muzâharetiniz vücûde getüresiz. Bu husûsu da senin vufûr-ı ikdâm ve ihtimâmına i'timâd-ı hümâyûnum olmağın sana emrolunmuşdur. Gerekdir ki ikdâm idüb envâ-ı mesâ'i-i cemîlin vücûde getüresin ve bu maslahatlar tamâm olduğun 'arzidesin ve kaç gemi ağacı geldi ve ne kadar gemi istihdâm olundu ve ne mahalde tamâm olur, tafsîli ile yazub 'arzidesiz.

Ve **İyneada'**da on bin kürek gelse gerekdir ana dahi mu'âvenet idesin gemi husûsunda lâzım olan mühimmâtda envâ'-ı ikdâm ve ihtimâmın vücûde getüresin...

118

- Yazıldı
- Mezbûr Ferhâd'**la gönderildi**

İstanbul'da şehremîne bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb şöyle 'arzidüb seferlere hâzır ve

mükemmel olmak fermân olunmuşdur. İmdi bundan akdem yeniçeri ağasına odun içün yigirmi beş kıt'a gemi virilmiş idi. Hâliyen gemiler maslahatı ehemm-i mühimmâtdan olmağın odun husûsu şimdilik te'hir olunub yeniçeri ağasına hükm-i hümâyûnum gönderilüb mezkûr olan gemilerle **İznikmid**'den ve **İyneada**'dan gelecek ağaçları ve esbâbları getürmek fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisi ol gemilerden mâ-'adâ senün zabtında olan gemilerden dahi her ne kadar gemi taleb iderse aslâ te'allül ve terâhi eylemeyüb kalafat ve meremmete muhtâcdır deyu 'avketdirmeyesin. Şöyle ki kalafata dahi muhtâc ise mu'accelen üzerine olub kalafat etdirüb maslahatı 'avk ve te'hir etdirmekden ziyâde hazer eyleyesin. Bu husûsu sâyir mühimmâta kıyâs eylemeyüb emr-i hümâyûnum ile 'âmil olasın.

Zikrolunan gemiler maslahatı içün anbardan ve senün 'uhdende olan maslahatlarda şöyle ki müşârun ileyhe mu'âvenet lâzım gele vech ve münâsib görüldüğü üzere gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyesin, şöyle bilesin...

(Not: 55 a boş olub yalnız şu cümleyi ihtiva etmektedir: "Yukarıda ba'zı Süleyman Paşa **zamanında olmuşdur.") / 55 b /**

Fî 13 Ramazan sene 951 (28 Aralık 1544), **der Edirne der zamân-ı Süleyman Paşa**

119

- Yazıldı
- Mısır **beglerbegisinin çavuşbaşısı** Hüseyin'**e virildi, kise içinde mühürlüdür**

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Süveys**'den beş pâre donanma gemisi çıkarub **Sefer** nâm reis başbuğ ta'yin olunub **Cidde**'ye ve diyâr-ı **Yemen**'e gönderüb mezkûr dahi mukaddemen **Cidde**'ye varub **Zebîd** beglerbegisi ile **İmâm**'ın mâ-beyninde ihtilâf olmağın **Cidde** begi dahi **Zebîd**'e irsâl idüb kâfirin bir pâre gemisin **Musavva'** مصوع a geldüğin istimâ' idüb anda vardukda kâfir bundan evvel varub gitmiş bulunmağın **Sevâkin**'de ve ol diyârda aranub

bulunmayacak giru **Cidde**'ye gelüb andan hâliyen **Süveys**'e gelüb vâsıl olduğun bildirmişsin

Ve **Garb** vilâyetinde **Fas** memleketinden **Mûdi** موذى dimekle ma'rûf bir mürted 'arab kefere yanında i'tibâr görüb **Habeşe** cânibinde **Hürmüz** nâm sevâhilin kapudanlığı virilüb altmış gemile bender-i **Musavva'a** gelüb kal'a yapmak istedüklerin mezkûr **Sefer Reis** haber virdüğin i'lâm eylemişsin

Ve hem kâfirin **Seylan** üzerine donanması gidüb **Seylan** beginin karındaşı kenduye 'âsî olub memleketden sürüb kâfiri mesned idinüb sonra mezkûr beg dahi 'asker cem'idüb gelüb karındaşı ve kefereyi kılıçdan geçürüb ve gemilerin alub yakub yine yerine hâkim olmuş.

Ve **Mücâhid**'in dahi **'Abbâs** nâm 'ammusi oğlu haylı 'asker cem'idüb **Habeşe** üzerine varub cenkidüb küffâr mağlûb olub dağlara kaçub **'Abbâs** halkı inandırub **Mücâhid**'in vilâyetin zabteyledüğine **Cidde** beginden haber geldüğin bildirmişsin.

Ve **'Aden** sancağı begi **Şücâ'** ile **Zebîd** içün irsâl olunan beş yüz nefer hisâr erinin beksimâtı ve unları ve üçer aylık 'ulûfeleri virilüb Cümâdelevvel ayının on ikinci gününde (31. VII. 1544) hâssa kalyonla irsâl olundukların bildirmişsin. Her ne ki denilmiş ise mufassalan ma'lûm-ı şerîfim oldu. Buyurdum ki

Min ba'd dahi eger **Yemen** taraflarındandır ve eger sâir etrâf ve cevânibindendir, ma'lûmun olan ahbâr ve âsârı tafsîli ile südde-i sa'âdetime i'lâm eylemekden hâlî olmayasın, şöyle bilesin...

120

- Yazıldı
- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Mısır beglerbegisine ve nâzıra bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma irsâl eyledüğin defterde mahrûse-i **Yemen**'e nöbetçi tarıykıyla yine **Mısır** kullarından gönüllu tâifesinden 128 nefer ve atlu tüfekçiden 135 nefer ve Çerâkise tâifesinden 76 nefer [ve] hisâr erenlerinden 280 nefer ve 'azeblerinden 300 nefer ki cümle dokuz yüz on dokuz nefer olur deyu mastûr bulundu.

İmdi evvelden ol cânibe beşer yüz nöbetçi irsâl olunmak emrolunmağın min ba'd dahi beş yüz nefer kul gönderilmek fermân idüb buyurdum ki **/ 56 a /**

Göresin, ol cânibe nöbetçi irsâl eyledüğinde gönüllüden 70 nefer ve atlu tüfekçiden altmış nefer ve Çerâkise tâifesinden yetmiş nefer ve hisâr erenden ve 'azebden dahi yüz ellişer nefer ki cümle beş yüz nefer olur bu tarıykla irsâl eyleyesin ve irsâl eyledüğinde, anda eski nöbetçilere gereği gibi tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki, bir ferdi kalmayub cumhûriyle **Mısır**'a gelüb gidüb hidmetlerinde olalar. Mâ-dâm ki eslemeyüb anda kalacak olur ise 'ulûfesi kat'olunur deyu te'kîd eyleyesin. Tâ ki anda kimesne kalmayub cümlesi gelüb gide ve düstûr-ı ekrem müşîr-i efhâm ilâ ahirihi.. vezîr-i a'zamım **Süleyman Paşa** dâmet me'âliyühü, ol cânibe vardukda, **Mısır** kullarından ba'zı anda kalub kimi kâşif olub kimi âhar hidmet üzere kalmışlar anlara müte'arız olmayasın. Hemân senün zamanında varanlara tenbîh eylemekde ihtimâm eyleyüb bir ferdin komayub cümlesin getürdesin. Ammâ anda vâkı' olan mahlûl gediklere ihtiyârıyle yazılub kalmak istiyeler anlara kalmak fermân olunmuşdur. Anlara dahi müte'arız olmayasın lâkin anun gibiler senün dahi ma'lûmun olmak içün defter idüb nöbetçi geldüği vakıt sana irsâl etmek içün **Yemen** beglerbegisine hükm-i şerîfim gönderilüb ve anlardan mâ-'adâdan bir ferdi alıkomayub cumhûriyle **Mısır**'a göndermek içün gereği gibi te'kîd eylemişdir. Şöyle bilesin...

121

- Yazıldı

- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Mısır beglerbegisine ve nâzıra bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Mekke-i Şerîfe** yolunda **'Akabe** nâm mevzi'in ta'miri emrolunıcak 'arab tâifesinden ol cânibde **Beni 'Atıyye** nâm cemâ'atın şeyhi olub **Şâhin oğlu 'Âmir** nâm kimesne gelüb itâ'at idüb mübâşeret olundukda bir an hidmetden hâli olmayub gereği gibi mu'âvenet eyleyüb ve deşîşeye müte'allık gallâtdan sefer-i hâcca mahsûs yükleri **Süveys**'e daşımakda envâ'-ı yoldaşlıklar eyleyüb bir yıldan beru 'ubûdiyyet ve hidmet ider nakıd tarıykıyla mezkûre bir mikdar **/ 56 b /** surre ve hâssa anbardan dahi bir mikdar buğdayı virilmek fermân olunur ise mevâzi'-i mezbûreyi dâim görüb gözleyüb ve hem ba'z-ı ta'mîr olacak yerlerin islâh etmek lâzım geldikde derekin muhkem görüb hıfzider deyu i'lâm eylemişsin. Hâliyen âsitâne-i sa'âdete irsâl eyledüğin 'arzında mahall-i mezbûr bir vechle ma'mûr olmuşdur ki hikmet-i ilâhî ile yağmur yağub yapılan yerler helik ile taşı kaynadub şey-i vâhid olub imtihân içün kazma ile yoklanub bir pâresin koparmağa kabiliyyet olmadı deyu bildirmişsin.

Ol takdirce şimdilik ta'mirine ihtiyâc olmayub bunların dahi tâife-i mezbûre sâhib-i dereklerine mîrîden mu'ayyen surreleri dahi vadır. Her yıl emîr-i hâc elinden virilür ammâ ne mikdar nesne virildüği 'arzda beyân olunmamış ve mezbûr **'Âmir**'e ne mikdar nesne virilmek gerekdir ve neye müstahakdır iş'âr olunmamış. Buyurdum ki

Göresin, mezbûrların her yıl derekleri mukabelesinde hazineden ne mikdar nesne virilür ve andan gayri dahi mezkûrlar neye müstahakdır, ne mikdar nesne virilmek münâsibdir 'arzeyleyesin, sonra emr-i hümâyûnum ne vechle sâdır olur ise, mûcibiyle 'âmil olasın, şöyle bilesin...

122

- Yazıldı
- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb südde-i sa'âdetimde barut ziyâde mühim olmuşdur, defter ile irsâl eyleyesin deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hâzihi, ol emrim 'alâ mâ-kân mukarrerdir. Barut husûsu ehemm-i mühimmâtdan olub emr-i sâbıkım üzere gelüb irişmek lâzım olduğu eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak husûs-ı mezbûrun üzerine olub emr-i sâbıkda sebtolunan mikdarı barutu tahsîl idüb dahi inşâallahü'l-e'azz evvel-baharda gelen gemilerle eglendirmeyüb irsâl eyleyesin. Ehemm-i mühimmâtdan bilüb emrim üzere tahsîl ve irsâl bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin. **/ 57 a /**

123

- Yazıldı
- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Bir hüküm dahi nâzıra yazıla

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb [gönderüb] âsitâne-i sa'âdetden hükm-i şerîf vârid olub emîr-i hâc olan kimesne müslümânların celebiyelerin dutub kendu yükün yükledüb fukarâya envâ'-ı zulm olur imiş deyu fermân olunmuş mukaddemen bu ahvâli teftîş idüb **Çerâkise** zamanından beru bu 'âdet cârî olduğın âsitâne-i

sa'âdete 'arz eylediğimde hükm-i şerîf vârid olub mîrîden bir gemi yapılub emîr-i hâc yükünü mîrî gemi ile götürüp rencbere virilen kirâyı gemi harcı içün alasın deyu emrolunmuş idi. Ol emr-i hümâyûn mûcibince neçe zaman mîrî gemi ile iledüb sonra kâfir geldikde ba'z-ı tereke gark olub ol zamandan beru giru 'âdet-i sâbıka üzere celebiye ile gider olmuşdur. Hâliyen **Tur** yolunda ve sâir yerlerde kesilen gemi ağacın taşıtmak içün iki ya üç pâre gemiler yapılub ol maslahat tamâm oldukda zikrolunan gemiler bir mikdar levend [tu]tub emîr-i hâc yükü anlara yükledüb gitmek tedârikinde olduğun bildirmişsin. Ma'lûm oldu. Buyurdum ki

'Arzeyledüğin üzere ol gemileri yapdırub emîr-i hâc yükün anlara yükledüb rencberlere verilen kirâyı emr-i sâbık üzere gemi harcı içün alasın. Bu husûs ma'kul ve müvecceh tedârik olunmuş eger ümerâ ve eger 'âm ve hâsdır ekseriyyâ bundan intifâ' etdikleri cümlenizin ma'lûmu ahvâldir. Nâgâh deryâda giderken gemilere zarar gelecek olur ise huccâc tâifesi andan muzâyaka çekerler mi, çekmezler mi, ana göre tedârik eyleyesin.

124

- Yazıldı
- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Bir hüküm dahi yazıla, nâzıra bile

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderub **Cidde** beginden sana mektûb vârid olub **Cidde** kal'esinin mühimmâtı içün on beş nefer topçı alınduğun i'lâm eylemişsin.

İmdi bundan esbâk âsitâne-i sa'âdetime irsâl eyledüğin defterde asıl topçu yüz yetmiş yedi nefer idi on iki neferi fevtolub bâkı yüz altmış beş nefer kalmış idi. Buyurdum ki

Müşârun ileyh **Cidde** begine ol topçulardan on beş nefer topçu irsâl eyleyesin ki **Cidde** kal'esine koyub hıfz ve hirâset etdüre.

Ve **Sa'îd** sancağının **Kuseyir** iskelesinde bir kıt'a [Hind] gemisi gelüb hayli bahar getürüb âdem gönderilüb zahîre getürdildi. Ammâ mezkûr metâ'ın gümrüğü **Cidde-i Ma'mûre** veya **Kuseyir** kanunu üzere mi alınur i'lâm eylemişsin. İmdi bunun gibi metâ'ın gümrüğü ne vechle alınacağına âsitâne-i sa'âdetimde kanun nâmesi olma[ma]ğın ve defter dahi yokdur ve şimdiye değin ne vechle alınugeldüğü dahi ma'lûm olmadı. Bunun gibi gemilerden **Cidde**'de ne mikdar gümrük alınur ve **Kuseyir**'de ne kadar alınur anı dahi bildirmemişsin ki tafsîli ile ma'lûm olub **/57b/**

cevâb verilmeğe kabiliyet olamadı. İmdi şimdiye değin **Kuseyir'**e yalnız bu gemi gelmeyüb bundan sâbık neçe gemiler gelmişdir. Gümrüği nevechle alınduğu ma'lûmdur. Buyurdum ki

Bu bâbda basîret üzere olub şöyle eyleyesin ki ne mâla ve ne tüccâr tâifesine gadrolmalu olmaya. Her kankı yanlardan alınmak ma'kul ise ana göre alasın. Şöyle bilesin... **/ 58 a /**

125

- Yazıldı
- Mezbûr Hüseyin'**e virildi**

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderub **Mısır'**da fevtolan **Cânım Beg** ve oğlu **Seydi Yusuf**'un evkafı içün mukaddemen hükm-i hümâyûnum gelüb şer'le olan umûr-ı hâl üzere ibka idüb vârislerine teslîm ideler deyu fermân olunmağın dahi ol zamanda virilüb ve kendüler alduğu evler dahi vakfolmağın vârislerine teslîm olunmuş idi ve mezkûrların satılan sâir metrûkâtlarının bahâsı ol zamandan beru hazine-i 'âmirede emânetdir ve ammâ nakdiyesi sâbıkan **Hind seferine** irsâliye ile bile gitmiş idi.

Ve ikinci def'a hükm-i şerîf gelüb **Cânım Hamzâvî'**nin ve oğlu **Yusuf**'un hazine defterlerinde mîriye borcu var ise alub mâ-'adâsın veresesine viresiz deyu emrolunmağın, defterlerde yoklanub mukata'a defterlerinde bir akçe ve bir habbe bulunmayub dergâh-ı mu'allâya 'arzolunmuş idi. Ol zamanda âsitâne-i sa'âdet, **Edirne'**de olmağın **İstanbul'**a varulduğı vakıt görüle deyu hükm-i hümâyûn gelmiş idi. Hâliyen yine hükm-i şerîf gelüb mezbûrların borcu yok ise esbâbların viresiz deyu emrolunmağın mukata'ât defterlerine harf be-harf nazar olınub görüldükde mezbûrânın borcları bulunmayub ve hem eytâmı ve sâir veresesi 'inâyet rica etdiklerin 'arzeylemişsin.

İmdi düstûr-ı mükerrem, müşîr-i müfahham melik-i mesâlihü'l-'âlem vezirim **Hüsrev Paşa,** dâmet me'âliyühü, ben teftîş etdürdüm, mezbûrân **Cânım** ve oğlu **Yusuf**'un üzerlerinde mâl-ı mîrî vardır deyu 'arzidüb sâbıkan müfti olan a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn Mevlânâ **Muhyiddin, Mısır** kadısı iken anun imzâsıyla huccet ibrâz idüb nazar olındukda **Cânım Hamzâvî, Beştil** nâm karyede kırkıncı senede dört yüz eşrefilik yer zirâ'at idüb ve **Yersiz** يرسز nâm karyede sekiz yıl ki âhırı dokuz yüz kırk ikinci senedir yedi bin sekiz yüz doksan dört eşrefilik yer

ziraât idüb ve **Saftü'l-Leben** nâm karyede dört yıl ki âhırı dokuz yüz kırk ikinci senedür bin altı yüz elli dört eşrefilik yer zirâ'at idüb ve **Nehye** nâm karyede dört yıl ki âhırı dokuz yüz kırk ikinci senedir 2740 eşrefilik yer zirâ'at idüb ve bu tarihde dahi **Benibekkâr** nâm karyede 2196 eşrefilik yer zirâ'at idüb ve **Mu'temediyye** nâm karyede dokuz yüz kırk birinci senede 56 eşrefilik yer zirâ'at idüb cem'an itlâkından mâ-'adâ 22033 eşrefidür; ve **Canım Hamzâvî'**nin ve oğlu **Yusuf** dahi **Beştil** nâm karyede **/ 58 b /** iki yılda 2500 eşrefilik yer zirâ'at eylemiş ve **Kansu Kâşif** nâm kimesne **Beni Mecdûl** nâm karyede dört yıl ki âhırı dokuz yüz kırk ikinci senedir 665 eşrefilik yer zirâ'at eylemiş cem'an 6250 eşrefidir ve **İbrahim Çelebi** nâm kimesne dahi **A'var oğlu Şihâbüddin** virdiğinden gayri iki yıl ki âhırı dokuz yüz kırk birinci senedir 200 eşrefilik yer zirâ'at etmiş cümle 31107 eşrefî ki her eşrefî yigirmi beş pâredir bu mâldan nesne teslîm olduğın bilmeziz deyu mezbûr **A'var oğlu'**nun huzûrunda **Cize** nâhiyesinden **Beştil** ve **Tertite** ve **Tâlibiyye** ve **Saftü'l-Leben** ve **Malakatü'l-Cîze** ve **Tuhurmiş** ve **Nehye** ve **Benibekkâr** ve **Mu'temediyye** nâm karyelerin şâhidleri **Mehmed** ve **Yahya** ve diğer **Yahya** ve **Ali** ve **Ahmed** ve **Nurüddin** ve **Kasım** nâm kimesneler şehâdet eylediler deyu mastûr bulundu.

İmdi sen, müşârun ileyhümânın bâkıları yokdur deyu 'arzidüb müşârun ileyh vezirim bu mikdâr bâkı vardır deyu 'arzeylemeğin bu husûs yerlu yerinden ve rûznâmeden ve mukata'a defterlerinden tekrâr tetebbu' olunub görülmesi lâzım ve mühim olduğu eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsa mübâşeret idüb mezbûr **Kansu** bi'l-fi'il andadır ve mezbûr **İbrahim** dahi hayatda ise ikisini bile getürdüb ve sâir ihzârı lâzım olan kimesneler var ise anları dahi ihzâr idüb dokuz yüz otuz birinci seneden ibtidâ eyleyüb düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham, melik-i mesâlihi'l-'âlem müessis-i bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyid-i erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl vezîr-i· a'zamım **Süleyman Paşa,** dâmet me'âliyühü, **Mısır'**dan çıkıncaya değin kaç sene ise ol senelerde her bir karyenin irtifâ'-i kadîmisi nedir? Her birinin taksiti nenin üzerine virildi, irtifâ'-ı kadîmisi üzerine mi virürler imiş yohsa artuk ve eksük mi virürleriydi ve hem mezbûrûn kimesneler ki karyeleri almışlariydi fuzûlî mi almışlardır? Yohsa icâreye mi almışlardır? Eger icâreye almışlar ise feddânını kadîmî kıstiyyesi üzerine mi almışlardır, yohsa eksükle mi almışlardır ve kadîmî kıstıyyesi kaç pâreyedir, icâreye kaç pâreye almışlardır ve hem icâreye alınmağa sebeb ne olmuşdur, fellâhların za'fından mı almışlardır, ihtiyârlarıyla mi virmişlerdir

Ve **Mısır / 59 a /** havâlisinden **Mahalliyye** **محليه** nâhiyesinden **منيهبرداحي** nâm karyenin ve **Serâtîn (?)** ve'l-**Cüzürü'l-hammâle (?)** ve **Ebusıyr** **ابوصير** nâm karyelerin dahi dokuz yüz otuz birinci seneden dokuz yüz kırk birinci senenin âhırına

değin her yılda irtifâ'-i kadîmisi nedir ve divân-ı **Mısır**'dan taksiti nenin üzerine virilmişdir. İrtifâ-ı kadîmisinden eksük midür, artuk mıdur ve ne teslîm eylemişlerdir ve ne mikdar bâkı kalmışdır ve müşârün ileyh **Hüsrev Paşa** zamanında iki yılda dahi irtifâ'-i kadîmi nedir ve taksiti nenin üzerine olmuşdur ve ne teslîm eylemişlerdir ve ne bâkı kalmışdır. Bunları dahi sene be-sene rûznâme ve mukata'a defterlerinden aslı ile tetebbu' idüb yazub defter eyleyüb bile 'arzeyleyesin.

Ve dokuz yüz otuz birinci seneden kırk birinci senenin âhırına değin **Menzile** nâhiyesinin dahi irtifâ'-i kadîmisi nedir? Ve taksiti nenin üzerine virilmişdir ve divân-ı **Mısır**'a ne teslîm eylemişlerdir, ne bâkı kalmışdır, her bir senenin başka başka ahvâlini ve müşârun ileyh vezîrim **Hüsrev Paşa** zamanında iki yılda dahi irtifâ'-i kadîmileri ne idi ve taksiti nenin üzerine idi, ne teslîm eylediler, ne mikdar bâkı kaldı, tafsîli ile yazub bile 'arzidesin. Ve divân-ı **Mısır**'a ne teslîm eylediler, ne bâkı kaldı, bunların üzerlerinde ne kaldı, fellâhlarda ne kalmışdır? Sene be-sene ve rûznâmelerden [ve] mukata'a defterlerinden ve yerlu yerinden tamâm dikkat ve ihtimâm ile hakküzere gördürüb hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb şol ki câdde-i hakdır sâlik olub şer'le sâbit ve zâhir olduğu üzere her senenin başka başka ahvâlini mufassal ve meşrûh yazub defter idüb ve mühürleyüb dergâh-ı mu'allâya irsâl eyleyesin ve müşârun ileyh **Hüsrev Paşa** beglerbegi olduğu zamanda dahi iki yılda her karyenin taksitleri nedir, fellâhlar ne teslîm eylemişlerdir, ne bâkı kalmışdır ve zikrolunan yerler mûmâ ileyh **Hüsrev Paşa** zamanında dahi ekilmiş midir, ne vechle olmuşdur, anların dahi sene be-sene hakıykatı üzere yazub bile 'arzidesin.

Ve sen beglerbegi olduğun tarihden ilâ yevmina hâzâ kezâlik her bir karyenin irtifâ'-ı kadîmisi nedir ve taksiti ne kadardır, ne teslîm eylediler ve ne bâkı kaldı, mukata'a defterlerinden ve yerlu yerinden tamâm hakküzere görüb şer'le sübût ve zuhûr bulduğu üzere yazub tafsîl ile 'arzidesin. **/ 59 b /** Husûs-ı mezbûr mahall-i ihtimâmdır. Hiç [bir] vechle meşkûk ve müştebeh nesne konulmayub her husûsu tamâm aslı ile keşf ve beyân idüb bir vechle ihtimâm eyleyesin ki tekrâr sual olunacak yer kalmayub cemî'-i cihâtı südde-i sa'âdetimde ma'lûm ve zâhir ola. Şöyle bilesin...

Bundan aşağa Rüstem Paşa zamanında olmuştur.

Yevme'l-hamîs [fî] 17 Şevvâl sene 951 (Perşembe, 1 Ocak 1545), **Gümülcine**

126

- Yazıldı
- Kâtib Mehmed Çelebi**'ye gönderildi**
der zamân-ı hazret-i Rüstem Paşa

Drama kadısına bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile **Karasuyenicesin'**de ikamet olunmak niyyet olunmuşdur. 'Asâkir-i hümâyûnum için arpa mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb taht-ı kazândan dört yüz mud arpa cem' ve ihzâr idüb dahi sâhibleri veya vekilleriyle ta'cil 'ale't-ta'cil getürüb **Yenicei karasu** kasabasına getürüb teslîm eyleyesin ki narh-ı rûzî üzere satub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır sâir umûra kıyâs etmeyüb emrolunan dörtyüz mud arpayı ta'cil 'ale't-ta'cil getürüb irişdirmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin ve illâ 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Mansıbın alınmakla konulmayub mûceb-i 'itâb ve 'ikab-ı elîm vâkı' olursun, ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesin, şöyle bilesin... **/ 60 a /**

127

- Yazıldı
- Hüsrev Paşa**'dan 'arzla gelen** İlyas Çavuş**'a virildi**

Haleb'de mukata'acı olan **Ali Çelebi'**ye bir hüküm ki

Sâbıkan vezîrim olan kudvetü'l-e'âlî ve'l-e'âzım **Hüsrev Paşa** dâmet me'âliyühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb kendusi sâbıkda **Mısır** beglerbegisi iken sen dahi ol vakıt **Mısır'**da hem mukata'acı ve hem rûznâmeci olub ol cevânibin ehl-i vukufu olduğun i'lâm eyledüği eclden bi'l-fi'il mahrûse-i **Mısır'**da mukata'acı olan **Mehmed'**in yeri anın mutasarrıf olduğu dirlikle sana 'inâyet idüb ve senün yerün dahi ana tevcîh olunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb mahrûse-i mezbûreye varub anda hâssa emvâlime ve hâssa-i hümâyûnuma müte'allık ba'z-ı husûslar içün ahkâm-ı şerîfe gönderilüb **Mısır** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Davud**, dâme ikbâlühü ve halen **Mısır** kadılığı tefviz olunan **Mevlânâ Muhyiddin** ve **Haleb** kadısı **Mevlânâ Sâlih** zîde fazlühümâya ve **Mısır** nâzırı müfettiş ta'yin olunmuşlardır. Ol ahkâm-ı şerîfe muktazâsınca emrolunan ahvâl teftîş olunurken sen dahi vukuf ve şu'ûrun olduğu maddelerde bel' ve ketm olmuş emvâl-i hâssanın zuhûrunda hakküzere olub sa'y ve ihtimâm eyleyesin.

128

- Yazıldı
- Mezbûr Çavuşa virildi

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Mukaddemen vezîrim olan **Hüsrev Paşa** dâmet me'âliyühü dergâh-ı mu'allâya mektûb gönderüb hâliyen mahrûse-i **Haleb**'de mukata'acı olan dârende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'an kıdvet-i erbâbü'l-kalem **'Ali,** zîde kadrühü, mukaddemen mahrûse-i **Mısır**'da mukata'acı olub ol yerin ehl-i vukûfı olmağın mahrûse-i **Mısır**'da bi'l-fi'il mukata'acı olan **Mehmed**'in yerine anun mutasarrıf olduğu dirlikle mukata'acı ta'yin olunub buyurdum ki **/ 60 b /**

Varub vusûl bulıcak mukata'acılık hizmetin min ba'd hüsn-i emânet ve istikamet ile mezbûre etdüresin ve mezkûr **Mehmed** dahi mezbûr **Ali**'nin dirliği ile **Haleb** mukata'acısı ta'yin olunmuşdur eglendirmeyüb mezbûru hidmetine irsâl eyleyesin.

129

- Yazıldı
- Mezbûr İlyas Çavuş**'a virildi**

Bir hüküm dahi **'Arabistan** defterdârı **Hasan Çelebi**'ye yazıla ki

Haleb'de mukata'acı olan **'Ali**'ye **Mısır** mukata'acılığı virildi. Anun yerine **Mısır** mukata'acısı **Mehmed** ta'yin olundu.

Vardukda kemâl-i emânet ve hüsn-i istikamet ile min ba'd mukata'acılık hidmetin mezbûre etdüresin. **/ 61 a /** (boş sahifeler başında **Bağdâd** yazılıdır) **/61b/**

Yevme's-sebt 5 Şevvâl sene 951 (Cumartesi, 20 Aralık 1544), **Edirne**

130

- Yazıldı

Baban[5] begi **Budak Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdet bahşıma şöyle 'arzolundu ki **Surânîler** tâifesi kendu hallerinde itâ'at üzere iken ba'z-ı kimesneler hilâf-ı şer' ve kanun dahl ve ta'arruz iderler imiş. İmdi zikrolunan **Surânîler** dahi sâir kullarım gibi kullarımdır. Buyurdum ki

Göresin, mezkûrlar mâ-dâm ki hüsn-i itâ'at ile kendu hallerinde eyilük üzere olalar canlarına ve mâllarına ve ehl ve 'iyâllarına kimesneye zarar ve ziyân etdirmeyesin ki anlar dahi sâir kullarım gibi kendu hallerinde olalar. Ammâ şöyle ki eyilük üzere olmayub 'isyân ve fesâd idecek olurlar ise ol vakıt ehl-i fesâd ve şenâ'atın muktazây-i şer' ve kanun üzere haklarından gelesin.

131

- Yazıldı
- Bu cümle hükümler Bağdâd **beglerbegisinin kethudâsı** Lütfi kethudâya **virildi.**
fî 8 Şevvâl sene 951 (23 Aralık 1544)

'İmâdiye hâkimi **Sultan Hüseyin'**e bir hüküm ki

Bundan akdem ol câniblerde fitne ve fesâd üzere olan **Aksak Seyfüddin** dimekle ma'rûf müfsidin ele gelmesiyçün sâbıkan merrâren hükm-i hümâyûnum gönderilmiş idi. Ol vakıtdan beru ele gelmeyüb bi'l-fi'il 'isyân ve tuğyân üzere olmağın mezbûrun ele gelmesi ehemm-i mühimmâtdan olmağın **Harîr** ve **Devin**

5 Çizilmeden, Baban kelimesi üzerine Harîr ve Devin yazılmışdır. Bir sonraki fermânda, metin içinde Harîr ve Devin sancakbeginin Aksak Seyfüddin'in yakalanmasıyla görevlendirildiğini yazar. Fakat aynı fermânın sûretlerinin gideceği ve Budak Bey'e yardımla görevlendirilen kimseler arasında gene Baban Begi Budak Bey'in de adı geçmektedir. Belki ikisinin adı Budak'tır.

sancağı begi olan kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Budak,** dâme 'izzühüye, südde-i sa'âdet bahşımdan emrim olub buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak bu husûsu bir ferde ifşâ etmeyüb gâyetle ihfâ eyleyüb sevâlif-i eyyâm ve sevâbık-ı a'vâmdan 'atebe-i 'âlempenâhım cânibine olan ihlâs ve ihtisâsın muktazâsınca müşârun ileyh **Harîr** ve **Devin** begi ile yekdil ve yekcihet olub mezbûr müfsidi hüsn-i tedbîrle ele getürmek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin. Şöyle ki ol cânibe varmak dahi lâzım ise bir an tevakkuf etmeyüb varub müşârun ileyh **Harîr** ve **Devin** begine irişüb hüsn-i ittifak ile ..[ele getüresiz]. Husûs-ı mezbûru ehemm-i mühimmâtdan bilüb elbette ele getürmeğe küllî sa'y ve ikdâm üzere olasın ve illâ senin beyân olunacak 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur.

Bir sûreti:

Sincâr begi **Gazi Kıran oğlu Şâh Mehmed Beg'**e — Yazıldı
Evril begi **Ferhâd Beg'**e — Yazıldı

"Şöyle ki kimesneye bu husûsu ifşâ idüb dahi o mütenebbih olub halâs bula neticesi sana 'aid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârikin göresin."

Dakuk begi **Haydar Beg'**e — Yazıldı
Baban begi **Budak Beg'**e — Yazıldı

"'İtâb yazılmaya."
"Bunlara (2, 3, 4.) sevâlif-i eyyâm lâzım değil — Yazıldı

Seydi Ahmed Beg karındaşı oğlu **İbrahim Beg'**e — Yazıldı

"'İtâb yazılmaya."

Üstün hâkimi **Nur'ali Beg'**e — Yazıldı **/ 62 a /**

132

- Yazıldı
- Mezbûr Lütfi Kethudâ**'ya virildi**

Bağdâd beglerbegisi **Ayas Paşa'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem ol câniblerde fitne ve fesâd üzere olan **Aksak Seyfüddin** dimekle ma'rûf müfsidin ele gelmesiyçün merrâren hükümler gönderilüb ele gelmeyüb bi'l-fi'il dahi 'isyân ve tuğyân üzere olmağın mezbûrın ele geçmesi ehemm-i mühimmâtdan olmuşdur. Hâliyen **Harîr** ve **Devin** sancağı begi olan kudvetül-ümerâi'l-kirâm **Budak** dâme 'izzühüye südde-i sa'âdet bahşımdan fermân-ı hümâyûn olunub ve müşârun ileyh ile hüsn-i ittifak idüb mu'âvenet eylemek içün

mefâhirü'l-ümerâ, dâme 'izzühüm **'İmâdiye** hâkimi **Sultan Hüseyin** ve **Evril** sancağı begi **Ferhâd** ve **Baban** sancağı [begi] **Budak** ve **Sincâr** sancağı begi **Şâh Mehmed** ve **Dakuk** ve **Kerkük** begi **Haydar** ve **Seydi Ahmed Beg**'in karındaşı oğlı **Mîr İbrahim**'e müstakıl hükm-i hümâyûnum yazılmışdır. Buyurdum ki

Sen dahi bu bâbda gâyet ile ikdâm üzere olub bir ferde bu husûsu ifşâ etmeyüb mûmâ ileyh **Harîr** ve **Devin** sancağı begine gereği gibi mu'âvenet idüb نادیك iletüb mezbûr müfsidi elbette ele getürmek ardınca olasın ve husûs-ı mezbûr içün kırk-elli nefer tüfenkçi midir, yüz nefer mi lâzımdır **Bağdâd**'dan mı virilür, **Evril**'den midir, bi'l-cümle te'hir eylemeyüb şöyle tedârik eyleyesin ki maslahat 'avk ve te'hir olmayub ileru gele. Şöyle bilesin...

133

- Yazıldı
- Mezbûr Lütfi Kethudâ'ya **virildi**

Bağdâd beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **Surânî**'ler tâifesi sünnî ve ehl-i islâm tâife olub lâkin içlerinde ba'z-ı fesâd ve şenâ'at idenlerin muktazây-i şer' ve kanun üzere haklarından gelinmek içün (-) sancağı begi olan kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Harîr** ve **Devin** sancağı begi **Budak** dâme 'izzühüye emrolunmuşdur. Buyurdum ki

Zikrolunan tâifeden ol asıl itâ'at üzere olub kendu hallerinde olanların canlarına ve mâllarına ve ehl-ü-'iyâllarına kimesneyi dahl ve ta'arruz etdirüb incitdirmeyesin ki anlar dahi sâir ra'âyâ gibi kendu hallerinde olalar. Şöyle bilesin...
/ 62 b /

Yevme'l-erbi'a fî 16 minhu (Şevvâl 951) (Çarşamba, 31 Aralık 1544), **karye-i Balabanlu**

134

- Yazıldı

Karasuyenicesi kadısına bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile **Karasuyenicesi** kazâsında yigirmi beş gün ikâmet olunmak niyyet olunmuşdur. Eyle olsa 'asker-i hümâyûnum içün ve hâssa

davarlariyçün her bir günde altmış yedi mud arpa mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'âllam çavuşlarından, kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Sâlih,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb taht-ı kazândan emrolunan mikdarı arpayı ta'cil 'ale't-ta'cil cem' ve ihzâr idüb sâhibleri veya vekilleriyle getürüb teslîm eyleyesin ki narh-ı rûzî üzere satılub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola

Ve arpadan gayri dahi ekmekden ve yağdan ve baldan ve pirincden ve penirden ve tarhanadan ve bulgurdan ve otlukdan ve samandan ve sâir envâ'-i zehâir ve me'kûlât kısmından dahi vâfir ve müstevfi tedârik eyleyesin ki 'asker halkı zaruret ve müzâyaka çekmeyeler. Şöyle ki emrolunan mikdarı arpa ve sâir zehâiri tedârik eylemeyesin envâ'-i 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb olmak mukarrerdir. Bu emr-i mühimmi sâir umûra kıyâs eylemeyüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm eyleyüb ihmâl ve tekâsülden ve te'hir ve terâhiden ziyâde ihtiyât ve ihtirâz eyleyesin. Şöyle bilesin...

135

- Yazıldı
- Sâlih Çavuş'**a virildi**

Kavala kadısına bir hüküm ki

Karasuyenicesi kazâsında **Begobası** nâm mahalde yigirmi beş gün mikdarı ikamete niyyet olunmuşdur. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda taht-ı kazânda vâfir ve müstevfi arpa cem'eyleyesin ki bir emr-i şerîfim dahi vardukda mûcebiyle 'amel eyleyesin. Şöyle ki arpa husûsu ehemm-i mühimmâtdandır ihmâl ve tekâsülden ve te'hir ve terâhiden hazer idesin. Şöyle ki ihmâl ve müsâhele idecek olur isen aslâ 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur, mu'âteb vâkı' olursun. Ana göre mukayyed olasın. Şöyle bilesin... **/63a/**

Yevme'l-hamîs 12 [Şevvâl 951] (Perşembe, 27 Aralık 1544), **der karye-i Çölmekçi**

136

- Yazıldı
- Bu hüküm Diyarbekir'**de eski kullardan** Şeyhî oğlu Hacı Beg **gedüği virilen** Yusuf'a **virildi**

Diyarbekir'in begi ve defterdârına hüküm ki

Sâbıkan **Sincâr** sancağı begi olan **Budak,** dâme 'uluvvühüye, hâliyen **Harîr** ve **Devin** sancağı virilüb ve oğlu **Yusuf**'a dahi kendünün tasarrufunda olan 'aşireti sancak tarıykıyla 'inâyet olunmuşdur. Buyurdum ki

Müşârun ileyhümânın berâtları resmin kanun [üzere] alub südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

137

- Yazıldı

Gümülcine [kadısına hüküm ki]

Hâliyen hâssa sığırlar emîni olan **Ahmed**'in ra'âyâya hilâf-ı şer' ve kanun zulm ve te'addisi olub ve mâl-ı mîriden dahi hayli nesne bel' ve ketmetdüği ve ra'âyânın kadîmden davarları yüriyügeldüği mer'âların hâssa korudur deyu men'idüb zulm ve te'addi etdüği südde-i sa'âdetime 'arzolunmağın zikrolunan husûslar yerlu yerinden teftîş olunmasın emridüb buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından çavuşum **Mustafa** vardukda mezbûrdan hak da'va ider kimesneler var ise husamâsiyla beraber idüb bir def'a şer'le faslolmamış kazıyyelerini ber-mûceb-i şer'-i kavîm teftîş idüb göresin kaziyye 'arzolunduğu üzere olub mezbûr kimesne şer'a ve kanuna mugâyir ra'âyânın ne mikdar nesnesin almış ise ki şer'le sâbit ve zâhir ola mîrîye müte'allık olmayub hukuk-ı nâs olanı ashâbına ba'de's-sübût bî-kusûr alıviresin, amma mîrî içün zabtolunmuşdur didüği mevâdı başka defter idüb yanında sâbit olduğu üzere 'arzeyleyesin.

Ve hâssa korunun dahi kadîmden ʿamel olunagelen mümtâz ve muʿayyen sınurı her kankı mahalden ise taʿyin idüb yanında şerʿle sübût olduğu üzere ʿatebe-i ʿulyâma ʿarzeyleyesin. Hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbisden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şerʿ ve kanun kimesneye zulm ve teʿaddi olmakdan ihtiyât idüb şol ki câdde-i hakdır andan ʿudûl ve inhirâf göstermeyesin.

Yevme'l-erbiʿa 23 Şevvâl sene 951 (Çarşamba, 7 Ocak 1545), **karye-i Karamusa**

138

-Yazıldı

Dubrovnik beglerine bir hüküm ki

Hâliyen **Franca** pâdişâhı cânibinden vâkıʿ olan maslahatları görmek içün **Dubrovnik'**e **Lorenço Minyâti** nâm âdemleri olub **Franca** pâdişâhı cânibinden südde-i saʿâdetim cânibine âdemleri geldikde vâkıʿ olan maslahatların görüb muʿâvenet eylemek içün hükm-i hümâyûnum taleb eyletmeğin buyurdum ki

Göresiz ol asıl müşârün ileyh **Franca** pâdişâhı tarafından yüce dergâhıma bir maslahat içün âdemleri anda geldikde vâkıʿ olan maslahatların akçe ile gördürüb südde-i saʿâdetim cânibine irsâl eyleyesiz, kimesneye dahl ve taʿarruz etdirmeyesiz...
/ 63 b /

139

-Yazıldı

- Mehmed Çavuş'**la gönderildi**

Yeniçeri ağasına ve binâ emînine ve miʿmâra bir hüküm ki

Hâliyen ʿimâret-i ʿâmire maslahatı içün **Üsküdar'**da kireç yakmağa ve **İdincik'**de taş kesmek içün müsellem ve yaya beglerine ahkâm-ı şerîfe yazılub size gönderildi. Buyurdum ki

[Hüküm] vusûl bulıcak lâzım olan her ne ise tedârik olunub hazır eyleyüb vaktiyle virilüb müsellemlerden ve yayalardan bir ferdi komayub cümlesin çıkardub getürdüb maslahatın itmâmında gâyet ile ihtimâm ve ikdâm üzere olasız. Şöyle ki emrolunan müsellemler ve yayalar vaktiyle irişmeyüb veya eksük gele bir ferdin ʿözri

makbul olmak ihtimâli yokdur. Beglerinin sancakları alınmağla konulmayub heman ol mahalde bir vechle haklarından gelinür ki sâirlerine mûcib-i 'ibret ve nasihat vâkı' 'olurlar. Onat vechle tenbîh eyleyesin ki sonra bilmedik ve işitmedik dimeğe 'özürleri kalmaya.

Ve hem hâliyen **Rumeli** beglerbegisi olan, emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Ali Paşa,** dâme ikbâlühü, yeniçerilerim ağası iken mektûb gönderüb **Azadlu'**da yeni açılan kârhenglerden taş kesilmesin 'arzeylemeğin hükm-i hümâyûnum gönderilüb kesdürülmek fermân olunmuş idi. Ol kârhengin dahi ahvâli neçe oldu, taş kesmeğe başlandı mı ve ne mikdar taş kesildi ve eski kârhengler dahi işler mi, neçedir, ne mikdar taş ihzâr olunmuşdur, ta'cilen defter idüb mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ve 'imâret-i 'âmirenin ve türbe-i şerîfenin ve medresenin kapuları ve pencerelerinin dıvarları dahi şimdiden işlenmeğe şurû' olunmak lâzımdır. Ol bâbda dahi ihtimâm idüb üzerine olub zikrolunan kapuların ve pencerelerin divarları dahi işlenmeğe mübâşeret idüb **/ 64 a /** fermân-ı hümâyûnum üzere maslahatı itmâma irişdirmek bâbında küllî sa'y ve hüsn-i ihtimâmın zuhûra getüresin ve yine bu husûslar[ın] ne vechle tedârik olunduğun südde-i sa'âdetime bile 'arzeyleyesin ve **Azadlu'**da olan kârhenglerden ne kadar taş kesilmişdir, neçedir südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin, şöyle bilesin...

Yevme's-sebt 26 Şevvâl sene 951 (Cumartesi, 10 Ocak 1545), **karye-i Begobası**

140

- Yazıldı

- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Kavala'**ya muhafaza içün konulan iki kıt'a geminin birisi çendân istihdâma kabil olmamağın ba'z-ı gemiler dahi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hüküm vusûl bulıcak bu def'a levendden alınan bir kıt'a kayığı mükemmel esbâbiyle **Kavala'**ya irsâl eyleyesin. Andan gayri eger ol makule levendden alınmış kayıklar varsa iki kayık dahi bile gönderesin. Yok ise âhar gemilerden ol kayığa mânend iki kıt'a gemi dahi tedârik idüb gönderesin ki **Kavala'**da cümle dört kıt'a istihdâme kabil gemi her gâh hâzır bulunub hıfz ve hirâset oluna. Husûs-ı mezbûr mühimdür, te'hir etmeyüb tedârik idüb göndermek ardınca olasın, şöyle bilesin... **/ 64 b /**

Yevme'l-ahad 26 Şevvâl Sene 951 (Pazar 10 Ocak 1545), **Begalanı**

141

- Yazıldı

Rodos begine ve kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Rodos** kal'esinde sâkin olmak içün **Venedik** cânibinden baylos ta'yin olunub mezbûr baylos kendu tarafından vekil irsâl idüb sâir bayloslar olduğu 'âdet üzere olmak ister. Lâkin mezbûr baylos bunda sâkin olmak içün emr-i şerîf vârid olmadı. Ammâ baylos olmak lâzımdır deyu mukaddemâ 'arzolundukda emr-i şerîf vârid olub anda baylos oturmak iskeleye ve müslümânlara nef'i var midür ve gemiler gelür mi deyu tekrâr 'arzolunmak emrolunmuş idi.

Eyle olsa bunda baylos oturmakla **Venedik** cânibinden gemiler gelüb iskeleye ve müslümânlara tamâm nef'i müşâhade olunur deyu bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Zikrolunan baylos şimdiye değin sâir bayloslar sâkin olıgeldüği üzere anda sâkin ola. Ammâ **Venediklu** adına gelen bârçeleri ve sâir rencber gemilerini limana girmeden zencirden taşrada mukaddemâ yokladub görüb ne asıl gemi idüği tamâm ma'lûm idinesin. Andan sonra limana girmeğe icâzet viresin. Hakıykatı ile ma'lûm olmadın zencirden içerüye bir gemi koyuvermeyesin. Bu bâbda gâyet ile basîret ve intibâh üzere olub gaflet ile **Venedik** adına, **Venedik** gemisi sûretinde düşmen cânibinden gemi gelüb hile ve hud'a ile kal'eye ve ra'âyâya zarar ve gezend irişmekden, 'ırz ve nâmus-ı saltanatıma iş olmakdan ziyâde ictinâb ve ihtirâz üzere olasın. Bu bâbda bir ferdin 'özri makbûl olmak ihtimâli yokdur. Neticesi size 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre mukayyed olub 'âmil olasız.

Sen ki sancakbegisin binefsihi mübâşeret idüb, kadı ma'rifetiyle her gelen gemiyi zencirden taşra yoklayub ne asıl gemi idüği ma'lûmun olmayınca zincirden içerüye koyuvermeyesin. **/ 65 a /**

142

- Yazıldı

Cezâyir beglerbegisine

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb Tershâne-i 'Âmirem'de olan yeni ve eski gemiler husûsu ve gemilere lâzım olan mühimmâtı i'lâm eylemişsin. İmdi ol bâbda sana hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Buyurdum ki

Muktazây-i hümâyûniyle 'âmil olasın ve tershânede vâkı' olan hidmet içün yaya lâzım olmağın **Saruhan** ve **Kütahya** ve **Hamidili** ve **Bolu** sancakları beglerine müstakıl mü'ekked hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Varduklarında te'hir ve terâhi eylemeyüb emrolunan sancakların yayalarını ta'cil 'alet-ta'cil çıkarub istihdâm eyleyesin...

Yevme'l-isneyn fî 28 Şevvâl sene 951 (Pazartesi, 12 Ocak 1545) **der karye-i Begobası**

143

- Yazıldı

- Bu hükmi Dividdâr Ahmed Çavuş **aldı**

Kavala kadısına bir hüküm ki

Hâliyen orduy-ı hümâyûnum içün arpa mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb taht-ı kazândan vâfir ve müstevfî arpa cem' ve ihzâr idüb ve ne mikdar arpa cem'idüb hazırladuğını yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin sonra ol bâbda emrim ne vechle sâdır olursa mûcebi ile 'âmil olasın. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandur gâyet ile ihtimâm ve ikdâm üzere olub emrolunan arpayı ta'cil 'ale't-ta'cil cem' ve ihzâr eylemek bâbında dakıyka fevt eylemeyüb ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesin ve illâ 'özrün makbul olmayub müstahıkk-ı 'itâb-ı elîm vâkı' olursun şöyle bilesin... **/ 65 b /**

144

- Yazıldı
- **Mezbûr** Ahmed Çavuş **aldı**

Drama kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i şerîfim gönderilüb orduy-ı hümâyûnum içün ba'z-ı arpa ta'yin olunub emrolunmuşdı ve el-hâletü hâzihi zikrolunan arpadan ferâğat olundu buyurdum ki

Sâhiblerine icâzet viresin ki varub yerlu yerlerine giderler. Şöyle bilesin.

145

- Yazıldı, D.

Celeb yazmağa irsâl olunan mevlânâ **Vidin** kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem **Rumeli'**nin sol kolunda ba'z-ı kadılıklardan mahrûse-i **İstanbul** içün celeb yazmağa emrim olub dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Yusuf** zîde kadrühü kul ta'yin olunub sana hükm-i hümâyûnum irsâl olunub celeb defteri dahi bile gönderilmiş idi. Ve el-hâletü hâzihi, ol defterden hâric, **Tarhala** sancağında ve **Gümülcine** kazâsında dahi celebliğe yarar ba'z-ı mâldâr ve mütemevvil kimesneler olduğu istimâ' olunmağın ol yerlerden dahi celeb yazılmasın fermân idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak göresin sâbıkan zikrolan celebleri yazmak içün virilen mufassal hükm-i hümâyûnum muktazâsınca **Tarhala** sancağında vâkı' olan kadılıklarda ve **Gümülcine** kazâsında celebliğe yarar kimesneleri ma'lûm idinüb yazub defter idüb südde-i sa'âdetime defterleri getürdüğünüzde 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 66 a /**

146

- Yazıldı

Tarhala sancağı kadılarına ve **Gümülcine** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen akda kudâti'l-müslimîn mevlânâ **Vidin** kadısı, zîde fazlühüyü, **Rumeli'**nin sol kolundan mahrûse-i **İstanbul** içün koyun yazmağa irsâl idüb

dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Yusuf,** zîde kadrühüyü, kul ta'yin eyleyüb ellerinde mufassal hükm-i hümâyûnum celeb defteri bile virilmiş idi. Eyle olsa zikrolunan defterden hâric **Tarhala** sancağı kadılıklarında ve **Gümülcine** kazâsında dahi celebliğe kadır ba'z-ı mütemevvil kimesneler istimâ' olunmağın anlardan dahi celeb yazılmak emridüb hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Mezkûr kadı ile çavuşum varub vusûl bulduklarında göresin her biriniz taht-ı kazânuzda celebliğe münâsib her ne kadar mütemevvil ve mâldâr kimesneler var ise ketmetmeyüb celeb yazdırmakda mezkûrlara gereği gibi mu'âvenet ve müzâharet eyleyesin, husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsülünüz 'arzoluna aslâ 'özrünüz makbul olmayub müstahıkk-ı 'itâb-ı elîm vâkı' olursuz. Ana göre ihtimâm idüb kimesneye meyl ve muhâbâdan ve ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesiz. Şöyle bilesiz... **/ 66 b /**

147

- Yazıldı
- Nişanlanub Paşa hazretlerine virildi.
Budun **beglerbegisinden gelen âdeme virmişler. İsmi ne idüği bilinmedi, ba'dehu gelmedi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hükm-i şerîf vârid olub **Engürüs** vilâyetinde mütemekkin olan ba'z-ı kâfirler içün, itâ'at idüb yılda on bin altun harâc virmeğe mültezim olmağın **Brata**'ya hükm-i hümâyûn gönderildi. Herbirinüz taht-ı tasarrufunda olan kal'elerin ve köylerin kadîmî sınurları ma'lûm idüb defterin kapuma göndereler, bir defterin sana göndereler deyu emrolunmuş ve hem **Brata** âsitâne-i sa'âdetime gönderdüği mektûb senün cânibinden anlara emân mektûbu virilmiş iken yine gelüb memleketlerin vurub beş yüz can esir eyledi deyu i'lâm eyledi. Sebeb ne olmuşdur bildürmemiş deyu fermân olunmuş.

Vâkı'a, mezkûr **Brata**'nın ve beglerin mektûbları gelüb itâ'at sûretin gösterüb yılda harâc virmeğe mültezim olub getürmeğe va'de etmişler idi. Ammâ her biri kal'eleri etrafındaki kurânın harâcların ve 'öşürlerin kal'elerine koyub ve harâcı dahi va'delerinden neçe müddet geçüb getürmeyüb haberleri dahi gelmedi.

Ve hem mezkûr begler itâ'at üzere olan kurâyı gâret idüb serverlerini ve yararlarını bahâya kesüb bahâsın getürmeyeni işkence ile helâk idüb ve **Peşte** ve

Budin'e zahîre getüren ra'âyânın yollarını kesüb memlekete izdirab virmeğin asıl fesâd başı **Belazeryon ?** (Balazar Bon) nâm begin varoşu üzerine bir mikdar 'asker ile varılub ba'z-ı âdemleri ele girüb varoş ile bir kaç evi ihrâk olunub haklarından gelindüği sâbıka 'arzolunmuşdu deyu i'lâm eylemişsin.

Ve emr-i hümâyûnum mûcibince on bin filori virmeğe mültezim olan beglerin kal'eleri ve sınurları ta'yin olunmak içün çavuş gönderilmişdir, henüz geldi. Ammâ ol beglerin ekseri **Ferandoş** cânibine danışık gider rencberdir deyu dergâh-ı mu'allâma irsâl olunan **İşpan İmre** haber virdi deyu bildirmişsin ma'lûm ve mefhûm oldu.

İmdi ol cânibe müte'allık olan mühimmât ve cümhûr-ı umûr sana tefviz olunmuşdur şol begler ve ra'âyâ ki sadâkat ve ihlâs üzere benüm âsitâne-i sâ'âdet'ime itâ'at ve inkıyâd göstereler, anlar sâir kullarum gibi kullarumdur. Vech ve münâsib gördüğün üzere ri'âyet ve istimâlet eyleyüb kimesneye zulm ve ta'addi etdirmeyüb bir vechle 'adâlet gösteresin ki sâir 'isyân üzere olanlara dahi sirâyet idüb ol sebeb ile etrâf ve cevânibden nice begler ve ra'âyâ dahi meyl ve itâ'at idüb memleket [ve] vilâyetim ma'mûr ve âbâdan olmağa sebeb ola. Ammâ şöyle dahi değildir ki **/ 67 a /** sûretâ itâ'at göstereler dahi yine cibilletleri dalâlet ve hiyânet üzere olub memleket ve ra'âyâya zarar ve gezend irişdireler bu tarıyk ile sizi aldamayub mâ-beynde hile ve hud'a olmakdan dahi ihtirâz eyleyüb gâyet ile basîret ve intibâh üzere olasın. Şöyle ki bir vechle hiyânet ve fesâdları zâhir ola şâibe-i şübhe kalmaya, anun gibi memleket ve ra'âyâya mazarrat irişdirüb fitne ve fesâd üzere olalar, müfsidlerin dahi haklarından gelinmek gerekdir ki sâirlerine mûcib-i 'ibret ve nasihat vâkı' ola ve südde-i sa'âdetime 'arzolunması icâb iden husûsları dahi tafsîli ile 'arzeyleyesin.

148

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine virildi

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Ferandoş** bed fi'ala ve 'asker-i hezimet eserine müte'allık ba'z-ı haberler i'lâm idüb ve **İşpan İmre** nâm bir dil dahi irsâl eylemişsin. Bu bâbda her ne ki denilmiş ise ve mezbûr dilin haberi dahi her ne ise alub mufassalan ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi buyurdum ki

Min ba'd dahi haberinin 'akabin kesmeyüb 'adüvv-i bî-din câniblerini tetebbu' ve tecessüs etdirüb ve yarar diller ve gâyet ile sahîh haberler alub eger **Ferandoş** hâkisârın ahvâlidür ve eger karındaşının ahvâli ve evzâ'ıdur fikr ve

ferâset-i bâtılaları nenin üzerine idüğin cüz'î ve küllî ahvâl ve evzâ'larına sıhhatı üzere vâkıf ve muttali' olub 'ale'l-ittisâl ma'lûmun olan ahbâr ve âsâr-ı sahîhayı südde-i sa'âdetime 'arz ve i'lâm eylemekden hâlî olmayasın.

Ve **Bana** kal'esine dahi üç yüz piyâde ve iki yüz atlu girüb sâkin oldukları sâbıkan 'arzolunmuş idi. Hâliyen dahi on beş ve yigirmi günde bir **Yanıkhisâr'**dan bunlara nöbetçi gelüb vaz'-ı sâbık üzere kâh terakkı ve kâh tedenni üzere oldukların iş'âr eylemişsin. İmdi mezkûrların def'-i fesâdı içün mukaddemen sana hükm-i hümâyûnum gönderilmiş idi. Ol emr-i hümâyûnum kemâ kân mukarrerdir. Kal'e-i mezbûrede küffâr-ı hâkisâr gelüb bu vechle tecessüs eylemek câiz değildir. Ol cevânibin ve düşmenin cemî'i ahvâli ve evzâ'ına vâkıf olub tedârikleri ne yüzden gerekdüği ma'lûmundur. Melâ'în-i mezbûrenin andan kal' ve kam'ları ehemm-i mühimmâtdandır. Cibilletinde olan **/ 67 b /** vufûr-ı ferâset ve hüsn-i tedbîr [ve] şehâmetin muktazâsınca, mezbûrların mu'accelen hüsn-i tedbîrle tedârikin görüb ol yerden 'alâkaları kat' ve kam' eylemek bâbında mahal her ne yüzden iktizâ ider ise ana göre 'amel idüb devlet-i hümâyûnuma lâyık ve münâsib olan üzere envâ'-ı mesâi'-i cemîlin zuhûra getüresin.

Ve gönderdüğin dil girü ol cânibe gönderilmesin murâd etmişsin her ne ise alınub girü irsâl olundu. Şöyle bilesin...

149

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine virildi

Budin beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb vilâyet-i **Erdel'**den sâl be-sâl hızâne-i 'âmireme 'âid olan on bin filori mukabelesinde hâssa-i hümâyûnum içün arpa getürdüb defterdâr ma'rifetiyle **Budun'**da der-anbar eyleyesin deyu emridüb buna göre **Brata'**ya dahi mufassal hükm-i şerîfim irsâl olunmuş idi. El-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olub bu husûs ehemm-i mühimmât ve cümle vâcibâtdan olmağın buyurdum ki

Ol hükm-i sâbıkım muktazâsınca maslahatın itmâmı bâbında gâyet ile ihtimâm ve hüsn-i ikdâm üzere olub ta'cilen emrolunan arpayı getürdüb der-anbar eylemekde envâ'-i mesâ'i-ı cemîlin zuhûra getüresin

Ve **Semendre** begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Belgrad** anbarında ve **İslankamen** ve **Petervaradin** kal'elerinde mîrî akçe ile zahîre alınub der-anbar

eylemek fermân olunmuşdur. **Sirem** dahi senün hâsların olub andan dahi alınmak emrolunmuşdur. Te'hir eylemeyüb anda olan voyvodalarına âdemin gönderüb senün hâsların terekesinden ne kadar der-anbar olmuş tereke var ise tenbîh eyleyesin ki narh-ı rûzî üzere **Semendre** sancağı begi alub der-anbar eyleye. Herkankı iskeleye varmak münâsib ise voyvodaların anda iledüb teslîm eyleyeler ki anda der-anbar ola.

Bu husûslar dahi ehemm-i mühimmâtdandır, te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı hümâyûnum üzere voyvodalarına muhkem tenbîh eyleyesin ki ihmâl ve tekâsül eylemeyüb zikrolunan hâslarının terekelerini iletmekde ihtimâm eyleyeler. Şöyle bilesin. **/ 68 a /**

150

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine virildi

Bir hüküm dahi yazıla [ki]

Bundan akdem bâb-ı sa'âdet meâbıma mektûb gönderüb ol cânibde olan kullarımın 'ulûfeleri gönderilmek husûsun i'lâm eylemiş idin, eyle olsa zikrolunan kullarımın vâcib olan cümle 'ulûfeleri tedârik olunmuşdur. Lâkin kışın şiddeti olub **Tuna** yüzi buz olmağın bu kadar te'hir olunmuşdur. Hemân 'an karıyb size varub irişmek ardıncadır. Vardukda eglendirmeyüb kullarımın vâcib olan 'ulûfelerini virüb müzâyaka çekdirmeyesin ve hem eger **Budin** ve **Esturgon**'da olan kullarımdır ve eger **İstolnibelgrad**'da ve sâir kıla'da olan kullarımdır, cemî'isine tenbîh ve te'kid idüb tamâm mürettteb ve mükemmel yat ve yaraklarla ve zahîre ile hazır ve müheyyâ olub devlet-i hümâyûnuma müte'allık olan mühimmât ve mesâliha mücid ve merdâne olasız. Dâimâ vaktinize hâzır olub gaflet üzere bulunmayasız. Bu cânibden dahi din ve devletime münâsib ve lâzım olan eger hisâr toplarıdır ve eger donanma-i hümâyûnuma müte'allık olan yat ve yarakdır ve eger sâir esbâb-ı ceyş ve kıtâldır külliyyen hâzır ve mükemmel olmuşdur. Ol cânibde bir husûs vâkı' oldukda 'inâyetullah ile hiç bir nesneye tevakkuf idecek nesne kalmamışdır. Siz dahi ol cânibde olan cümle kullarım ile basîret ve intibâh üzere olub küffâr-ı hâkisâr taraflarına dâimâ hâzır ve nâzır olub devlet-i hümâyûnuma lâzım ve münâsib olan husûsların tedârikinde hüsn-i tedbîr üzere olub dakıyka fevt eylemeyesiz.

Yevme's-sülâsâ, 29 Şevvâl sene 951 (Salı, 13 Ocak 1545)

151

- Yazıldı, D.

- Bu iki hüküm Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

Sincâr sancağı begi **Şâh Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb cenâb-ı emâret meâb eyâlet nisâb **İmâdiye** hâkimi **Sultan Hüseyin,** dâmet ve me'âliyühü, içün bu serhadlerde **Bundakerek** üzerine **Kızılbaş** cânibinden bir hareket [vâkı'] oldukda kâh kendüsi gelüb ve kâh 'askerin gönderüb mu'âvenet ider. Bu yıl dahi **Peykân** nâm kal'e üzerine hücûm olunduydu, bin nefer âdemlerin gönderüb mu'âvenet eyledi. Müşârun ileyhin ülkesiyle yaramaz bir berriyye muttasıldır. **Tebriz'**den üç günlük yoldur ve gayri beglerin sekizer, dokuzar günlük yoldur. Müşârun ileyh **/ 68 b /** bana mu'âvenet olıcak devlet-i hümâyûna müte'allık vâkı' olan edâ-i hidmetde noksan olunmasın deyu bildirmişsin. İmdi bu bâbda müşârun ileyhe hükm-i hümâyûnum gönderilüb ol asıl zarûret vaktinde sana mu'âvenet eylemek fermân olmuşdur. Buyurdum ki

Anın gibi düşmen cânibinden üzerine hareket olub mu'âvenet lâzım gelüb zarûret oldukda âdemin gönderüb mu'âvenet taleb eyleyesin. Müşârun ileyh sana mu'âvenet eyleye. Ammâ sen dahi bir cüz'î nesneyi bahâne idüb dahi 'askeri aşağa yukaru taşırtmayub beyhude yerine yıpratmayasın. Şöyle bilesin...

152

- Yazıldı, D.

Bir sûreti dahi müşârun ileyh **Sultan Hüseyin Beg'**e yazıla ki

Hâliyen **Sincâr** sancağı begi, kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Şâh Mehmed,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb ilâ âhirihi... şöyle 'arzeylemeğin buyurdum ki

Göresin ol asıl müşârun ileyhin üzerine 'aduvv-i makhûr cânibleriden hareket olub mu'âvenet etmek lâzım gelüb senden isti'ânet eyleye anın gibi zarûret vaktinde vech ve münâsib gördüğin üzere hüsn-i mu'âvenet ve muzâharet eyleyüb din bâbında ve devlet-i hümâyûnuma müte'allık mesâlihde hüsn-i ittifâk ve ittihâd üzere olasın, şöyle bilesin...

153

- **Yazıldı**
- **Çavuş oğullarından** Mehmed Çavuş'**a virildi**

Florina kadısına bir hüküm ki

Hâliyen taht-ı kazândan ba'z-ı ra'âyâ âsitâne-i sa'âdetime gelüb vezîr-i a'zamım **Rüstem Paşa,** edâmallahu Ta'âlâ me'âliyihünün, âdemlerinden şikâyet idüb teftîşi içün **Selanik** kadısına ve dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından çavuşum **Pîr 'Ali** mübâşir ta'yin olunmuşdu. Hâliyen müşârun ileyh **Selanik** kadısının ba'z-ı mühimmi olub anda varmağa kabiliyet olmamağın bu husûsa seni müfettiş ta'yin idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda mezbûr çavuşumun elinde olan hükm-i şerîfde mastûr olan kazâyâyı teftîş idüb mazmûnu ile 'âmil olasın. **/ 69 a /**

154

- **Yazıldı**
- **Bundan aşağı beyaz kağıda olub** Rüstem Paşa **hazretleri nişanladılar**

İlbasan sancağı begine, **Arnavud Belgradı** ve **Premedi** ve **Draç** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen sen ki **Draç** kadısı[sın] dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hâliyen dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından **Ahmed Çavuş** elinden hükm-i şerîf vârid olub sâbıka **İlbasan** sancağı begi olan **Turhan,** dâme 'izzühünün, voyvodalarından **Draç** kazâsında vâkı' olan ra'âyâya te'addileri [haddi] tecâvüz iden **Süleyman** ve **Hasan** ve **İskender** nâm voyvodalarının teftîşi içün fermân olunub emr-i şerîf mûcibince, müşârun ileyh begden mezbûrûn voyvodaların ihzârı taleb olundukda, **Hasan Voyvoda** fevtoldu ve **Süleyman Voyvoda** bundan akdem teftîşe gelen **'İsâ Çavuş'a** teslîm olunmuşdur deyu cevâb virüb mezbûrûn voyvodalardan çok kimesneler "oğlumuz ve kızımız [çeküb] ve hilâf-ı şer' akçelerimuz aldı" deyu şikâyet idenlerin hadd-u-'addi olmayub huzûrları mümkin olmamağın fukarânın hayfi görülmedi.

İskender Voyvoda meclis-i şer'-i şerîfe hâzır olub geldikde, cumhûr ile ra'âyâ şikâyete gelüb hak taleb eylediklerinde her madde 'ale'l-infirâd ra'âyâdan müslümân şâhidler taleb olunub ra'âyâ ortasında şehâdete kabil mütemekkin

müslümânlar olmadugi sebebden ra'âyâ müslümân şâhide 'âciz olub ve dört nefer kimesne mezbûr voyvoda üzerine iddi'a idüb ayıtdılar ki "bî-vech oğlumuz alub bize zulmeyledi" dediklerinde, ba'zına inkâr idüb yemîn eyledi ve ba'zı içün hasmını irzâ idüb

Bunlardan mâ-'adâ, sancakbegi hâslarından karye-i **Derrezik'**den كون دارنه nâm zimmîyi bî-gayr-i hak kazığa vurub katletdüğin müslümânlardan ve zimmîlerden nice kimesneler haber virüb maktûl-i mezbûrun vârisleri kıbelinden vekilleri gelüb meclis-i şer'-i şerîfde zimmet iddi'â eyleyüb beyyine teklîf olundukda vârisleri ve şâhidleri ihzâr içün gidüb ol mahalde kal'e-i **Draç**'dan intikal olunub Yaştova (?) ياشتوه kal'esine varılub anda dahi te'hir olunmadügi sebebden kazıyyeleri görülmedi.

Ve mezbûr **İskender Voyvoda'**nın **Yenişehir** kazâsından **Yani** nâm zimmî yanında kâtibi ve her husûsda mübâşiri olub mezbûr kâtibden dahi ra'âyânın 'öşür bâbında ve sâir husûsda kemâl-i mertebede temessükâtları olub meclis-i şer'i şerîfe da'vet olunub teftîş olundukda ra'âyâya ta'addisi ve ra'âyâdan bî-had alduğu hakkın ekseri sâbit ve zâhir olub ba'z-ı ashâb-ı hukuka hakların emr-i şerîf mûcibince şer'le hükmolunub müşârun ileyh çavuş **Ahmed** yedinden mezbûr zimmînin elinden edâ olundukdan sonra **Belgrad** kadısı **Mevlânâ Mehmed** ve **Premedi** kadısı **Mevlânâ Hüsrev** zikrolunan zimmînin kazıyyesin istimâ' eylemeyüb ahkâm-ı şerîfede nefs-i voyvodalar teftîşine memuruz ve voyvodalardan mâ-'adâ kazıyye istimâ' etmek toprak kadı[sının]dur deyu voyvodalardan mâ-'adâ mübâşirlerden ve yoldaşları üzerine vâkı' olan şikâyetçinin da'vâların siz istimâ' eylen, vuku'ı üzere müstakıl 'arzeylen deyu bu fakıyra havâle idüb cevâb etdiklerinde voyvodaların mübâşirleri nefisleridür, bile istimâ' idüb 'arzidelum dinildikde, "fermân-ı hümâyûnda mezkûr olmayan husûsun mübâşeretine kudretimiz yokdur" deyu fakıyre havâle idüb beri olduklarında müşârün ileyh **Turhan Beg** kaimmakamı olan **Mustafa Kethudâ'**dan meclis-i şer'de sual olundu ki mezbûr kâtib zimmî, beg âdemlerinden midir yohsa voyvodanın âdemlerinden midir? Üzerine sâbit olan hukuk-ı nâsın edâsından 'âciz olub der-i devlete 'arzolunmalu kazıyyesi vakı' olursa kime müte'allık 'arzolunsun deyu tefahhus olundukda cevâb virdi ki: "Beg'in âdemi değildür, voyvodanın yoldaşıdur deyücek vâkı' olan kazıyyeleri istimâ' olunub üzerinde bî-nihâye hak sâbit ve zâhir olub ba'zısın vech-i meşrûh üzere edâ idüb ve ba'zının edâsında[n] 'âciz olub ve henüz üzerinde müteşekkinin nihâyeti olmayub **/ 69 b / Yaştova (?)** kal'esine habse virildi.

Ve nâhiye-i mezbûrenin mehâyifi teftîşine hükm-i şerîf vârid olduğın istimâ' eyledikde ayartmacılık havâsında olan kimesneler 'umûmen gaybet idüb hiç ahad huzûra gelmedi.

Ve mukaddemen kazâyây-ı mezbûrden yüz nefer harâcgüzâr zimmî mezbûr voyvodalar zulmünden ve ba'zısı kahtlıkdan gemilerle **Polye'**ye gidüb celây-ı vatan etdükleri der-i devlete 'arzolunmuşdu. Zikrolunan zimmîlerden ba'zıları giru gelüb sebeb-i 'avdetleri suâl olundukda, ayıtdılar ki: "ol cânibde **frenk soldatları** bize zulm idüb 'avretlerimizin ve kızlarımızın hasnâların alub te'addi eylediler, cevrlerine mütehammil olmaduğımız eclden geldük" deyu cevâb virdiler.

Ve mezbûr mahbûs zimmî teftîşine memûr olan mezbûrân kadılar ve çavuş teftîş vakti gitdiklerinden sonra ba'z-ı hâsımları talebiyle tekrâr meclis-i şer'a ihzâr olunub voyvodalar üzerine isnâd olunan maddede elbette defterin vardur deyu teklîf olundukda kendi hattı ile her maddeye 'ayniyle bir defter virüb görildi. Müslümânlar huzûrunda defter mühürlenüb kal'ey-i **Draç'**da emânet konulub **İskender Voyvoda** ile müvâcehe olması lâzım olub mûmâ ileyh çavuş ile gitmiş bulunmağın vâkı'-ı hâli tahrîr olundu.

Ve mahfil-i teftîşi mahall-i hâdise olan karyeler içinde olmasın ra'âyâ taleb idüb hükm-i şerîf ile gelen **Çavuş Ahmed** ra'âyâ vüs'atın gözlemeyüb kal'elerde meclis etdirüb mesâfe-i ba'idede olmağın ekser müteşekki gelmeğe 'âciz olub da'vâların gelüb idemediler. Müşârun ileyh çavuş[a], ra'âyâ üzere çıkalum dinildikde istimâ' eylemeyüb voyvodalar cânibine nev'an himâyeti fehmolunduğun 'arzeylemişsin.

İmdi, mezkûr **İskender Voyvoda'**yı mahalle-i hâdiseye gönderüb teftîş olunmak içün müşârun ileyh **Turhan,** dâme 'izzühüye, hükm-i hümâyûnum gönderilmişdür, buyurdum ki

Mezbûru taleb idüb getürdüb mezbûr voyvodadan ve mezbûr kâtibden hak da'vâ iden kimesneleri husamâsiyla berâber idüb bir def'a şer'le fasl olmamış kazıyyelerin ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş idüb kazıyye 'arzolunduğu gibi olub mezbûrlar şer' ve kanuna mugâyir ra'âyânın ne mikdar nesnesin almışlar, ki şer'le sâbit ve zâhir ola, ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların hükmidüb alıviresin. Ammâ hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr [ve] telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye zulm ve hayf olmakdan hazer idesin. Şol ki câdde-i hakdır andan 'udûl ve inhirâf göstermeyesin, ra'âyânın sâbit olan hakkı alıvirildükden sonra mezbûrların hayfın [def'] idüb sonradan sâbit ve zâhir olan kazıyyeleri mufassal yazub südde-i sa'âdetime 'arzidesin.

155

- Yazıldı
- Uzun Mehmed Çavuş **aldı**

Turhan Beg'e bir hüküm [ki]

Hâliyen **Draç** kadısı dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb âdemlerinden **İskender Voyvoda'**nın ra'âyâya zulm ve te'addisi olduğun 'arzeylemeğin mezbûrun teftîş olunmasın emridüb **İlbasan** sancağı begi **'Ali,** dâme 'izzühüye, ve **Belgrad** ve **Premedi** ve **Draç** kadılarını müfettiş ta'yin idüb buyurdum ki

Te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûr **İskender Voyvoda'**yı yarar âdemlerünle koşub mahall-i hâdiseye gönderesin, şer'le görüle, mezkûr voyvodadan, bunda değildir deyu veya âhar vechle 'özr eylemeyüb emrim üzere her kande ise bulub teftîş olunacak yere irsâl eyleyesin.

- **Prizrin** begine, **- Yazıldı**
adına bu hüküm yazıldı

- Ba'zında dahi **Draç** kadısının
'arzı mufassal yazıldı **/ 70 a /**

156

- Yazıldı
- Yahya Çavuş oğlu 'Ali Çavuş**'la gönderildi**

Florina kadısına bir hüküm ki

Bundan [akdem] **Halil Subaşı** nâm kimesne vilâyet kitâbeti içün emrolunub hükm-i şerîfim virilüb gönderilmiş idi. Hâliyen mezkûr, emrolunan mahalle varub gitmeyüb anda marîz olub kalduğı istimâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda göresin, fi'l-vâkı' mezkûr marîz olub gitmeğe mecâli olmayub kalmış midür nicedür mufassal ve meşrûh yazub 'arzeyleyesin.

157

- Yazıldı
- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

İlbasan Sancağı begi **Ali'**ye bir hüküm ki

Hâliyen **Draç** kadısı dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Prizren** sancağı begi olan **Turhan,** dâme 'izzühünün, âdemisi **İskender'**in zulm ve te'addisi olduğun 'arzeylemeğin seni ve **Belgrad** ve **Premedi** ve **Draç** kadıların müfettiş ta'yin idüb ve bu bâbda dahi mezbûr **Prizren** sancağı begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb mezkûr âdemîsin göndermek içün muhkem tenbîh ve te'kid olunmuşdur. Buyurdum ki

Müşârun ileyh **Prizren** sancağı beginin mezkûr âdemîsin taleb eyleyüb getürdüb hükm-i hümâyûnum mûcibince teftîş eyleyesin. Şöyle ki bunda değildir veyahud âhar yere gitmişdür deyu 'avk ve te'hir eyleyüb göndermeye, yazub südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin...

158

- Yazıldı
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki sol kolda celeb yazmak emrolunan **Ahmed** ba'z-ı celeblerin 'uhdesinde olan koyunu mahrûse-i **Edirne'**ye iletmeyüb ve huccet virildüği tarihde kendüsi evinde olub aslâ hareket etmiş bulunmayub vekilin dahi göndermemiş ellerinden huccetlerin alub hıfzeylemiş. Eyle olsa ol zikrolunan huccetleri alub getürmek içün çavuş irsâl olunmuşdur.

İmdi, fi'l-vâkı' 'arzolunduğu gibi olub bu makule muvâza'a olanın hucceti (okunamayan 4 kelime) bu husûs senin ihmâlinden olub mahrûse-i **İstanbul'**da koyun bulunmayub dahi dâimâ müzâyaka çekildüği ve bu vechle 'adem-i ihtimâmından olduğuna şâibe-i şübhe kalmadı. Sebeb nedir ki celebler bu vechle koyunların alınmadın evlerinde yaturlar koyunları ve hucceti getürüb teslîm etmedin her biri koyunu teslîm eyledi deyu ellerinde huccetler buluna. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda aslâ âdemine ve muhtesibe ve sâir mübâşirîne i'timâd ve i'tikad etmeyüb geregi gibi basîret **/ 70 b /** ve intibâh üzere

olub bi'z-zât kendün mübâşeret idüb her koyun getüren celebin 'uhdesinde ne mikdar koyun vardır ve ne kadarın getürmüşdür, tamâm getürdi mi yohsa noksan üzere midür, kendün görüb müşâhede idüb tamâm ma'lûmun olub deftere tatbîk olunmayınca kimesneye huccet vermeye.

Mahrûse-i mezbûre mühimmi içün bir celebin 'uhdesinde ne mikdar koyunu olduğu defterde mastûr olub ve **İstanbul**'a naklolunan koyun ne mikdar idüği hod ma'lûmdur. Bu makule muvâza'alar ola senün niçün vukufun olmaya, vukufun olmadın bu vechle huccetleri kim yazdı ve yazılduğı takdirce ne vechle imzâ idersin, bu husûslar mahzan 'adem-i ihtimâmınızdandır. Bir dürlü dahi değildür. Huccetler gelüb dahi künhüne ve gavrine yetişildikden sonra muvâza'a tarıykıyla huccet alanların ve huccet virenin bir vechle haklarından geline ki sâirlerine mûcib-i 'ibret ve nasihat vâkı' ola şöyle ki min ba'd bir ferdin elinde bunun gibi muvâza'a tarıykıyla alınmış huccet buluna anlara olıcak 'itâb ve 'ikab sana olmak mukarrerdür, ana göre mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden hazer idüb bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan ve cümle vâcibâtdandır bilüb emr-i şerîfimin icrâsında gereği gibi mukayyed olub bâb-ı dikkat ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin, muvâza'a tarıykıyla huccet virilmekden ictinâb ve ihtirâz idüb bir ferde i'timâd etmeyüb kendün mübâşeret idesin.

Ma'a hâzâ 'umûmen memâlik-i mahrûsem kadılarına hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur. Eger kadı ihmâl iderse 'arzlarıyla [kadının] hakkından geline, eger celeb ihmâl iderse celebin hakkından geline. Mevsimiyle celeblerden, taht-ı kazânızdan ne mikdar koyun ta'yin olunmuşdur ve celeb ile ne mikdarı gitmişdür, defterleriyle tafsîli ile 'arzidesiz ki koyun geldükde ana göre 'arzlar ve deftere göre taleb oluna deyu tenbîh ve te'kid olunmuşdur

İstanbul mühimmi içün defterde ne mikdar koyun ta'yin olunmuşdur ve her gün ne kadar koyun sarfolunduğu hod ma'lûmdur. Muvâza'aya mecâl kalmayub cemî'i cevânib tedârik olunmuşdur. Koyun husûsunu cümle-i vâcibâtdan bilüb gereği gibi basîret üzere olasın **/ 71 a /**

159

- Yazıldı

- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Vidin kadısı olub sol kolda celeb yazmak emrolunan **Mehmed Çelebi**'ye bir hüküm ki

Bundan akdem **âsitâņe-i sa'âdetim'**e gelüb ba'z-ı celebler 'uhdesinde olan koyunu **İstanbul'**a iletmeyüb muvâza'a tarıykıyla huccet aldukların ve ol huccetlerin 'ayniyle sende olduğun bildirmiş idin.

İmdi hükm-i şerîfim vardukda zikrolunan huccetleri 'ayniyle mezbûr çavuşa viresin ki alub bu cânibe getüre ve ol kimesneler ol huccetleri (?) ne tarihde almışlardır. Herbirisinin 'uhdesinde ne kadar koyun [var]dur. Kaç bin koyunu edâ olunmamışdır defter idüb mu'accelen 'arzeyleyesin.

160

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine gönderildi

Köstendil Ilıcası kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Yanya** sancağı begi **Hüseyin Şah'**dan ba'z-ı müteşekkiler gelüb şekvâ etmeğin teftîş olunmasın emridüb **Narda** ve **Aydonat** kadıları müfettiş ve dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Mahmud** kul ta'yin olunub mufassal hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur. Hâliyen mezbûrûn kadılar zikrolunan teftîşden ref'olunub senin kemâl-i diyânet ve istikametine hüsn-i i'timâdım olmağın müstakıl seni müfettiş ta'yin idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda bir an te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûrlara yazılan mufassal hükm-i şerîfim mûcibince mezbûr çavuşumla teftîş idüb hîn-i teftîşde hakk-ı sarîha tâbi' olub ne vechle zâhir olur ise yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzeylesin ve **Aydonat** kadısı dahi mektûb gönderüb **Yanya** sipâhilerinden **Mehmed** nâm sipâhinin **Yani** nâm bir kâfir ile şer'î da'vâsı olub teftîş olunmasiyçün mezbûr **Yanya** begi ile kenduye hükm-i şerîf irâd etmeğin müşârun ileyh **Yanya** begi **Hüseyin** "sen niçün sûret-i hüküm getürdün" deyu mezbûru tecessüs etdirüb salbetmek istedüğin 'arzeylemeğin mezbûr sipâhinin husûsun sâbıkan virilen hüküm muktazâsınca teftîş idüb ve hem mûmâ ileyh beg hüküm getürdüği içün mezbûru salbetmek istedüği vâkı' midir, ne vechle zâhir olur ise 'arz idesin deyu mûmâ ileyh **Narda** kadısına hüküm virilmiş idi. Mezbûr sipâhinin husûsun dahi mukaddemâ virilen hükm-i şerîf muktazâsınca mezbûr **Hüseyin'**i teftîş idüb 'arzolunduğu gibi midir, nicedür? Ne vechle sâbit olursa 'arzidesin. **/ 71 b /**

161

- Yazıldı
- **Paşa hazretleri nişanlayub alıkoymuşlar**

Selânik kadısına [bir hüküm ki]

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki nefs-i **Siroz'**da olan hâssa 'araba bârgirleri mühimmi içün etrâf ve cevânibden ve nice günlük yoldan arpa ve saman salınub samanın yükü **Siroz'**a gelince on akçe ve on beş akçeye olub ol eclden ra'âyâ mütazaccirü'l-ahvâl olmuşlar. Eyle olsa senin kemâl-i diyânet ve fart-ı istikametine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an te'hir etmeyüb bi-nefsihi kasaba-i mezbûreye varub a'yân-ı vilâyeti cem'idüb teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin ol saman salınan yerlerden **Siroz'**a gelince kaç günlük yoldur ve anda samanın garar kaç akçeye alınur ve gelince ne kadar akçeye olur ve şimdiye değin bu husûs olıgelmiş midir ve geldükde her gararın başına kaç akçe virilür ve ağniyâdan salınmayub fukarâdan mı salınur, yanınızda ne vechle zâhir olur ise yazub tafsîli ile 'arzidesin.

162

- Yazıldı
- **Paşa hazretleri nişanlayub alıkomuşlar**

Budin defterdârına [bir hüküm ki]

Tolna kazâsına tâbi **Eten** ve **Batasek** [Bataszek] nâm varoşlardan ve **Şak** [Şag] nâm karyeler ve **Baranvar** [Barangavar] kazâsına tâbi' **Bata** ve **Laşkova** [Laska] ve **Danofça** ve **Fereşmarta** nâm varoşlar ve **Mohac** kazâsına tâbi **Bata** ve nef-s-i **Mohac** ve **Şarviz** köprüsü her yeri mahsûlu ve dalyânlar bundan akdem sene dokuz yüz elli Rebi'ulâhir'ının yigirmi dokuzuncu gününde vâkı' olan Ağustos evvelinden (1543) kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Mohac** sancağı begi **Kasım** dâme 'izzühü tahvîlinden hâssa-i hümâyûnuma ilhâk olunub vâkı' olan mahsûlünün zabtı içün silahdârlarım cemâ'atından **'İsâ** nâm kulum emîn ta'yin olunub irsâl olunmuşdu. Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki zikrolunan varoşlara ve karyelere **İstolnibelgrad** begi **Ahmed** cânibinden dahlolunub sancağımıza ilhak olunmuşdur deyu vâkı' olan mahsûlün zabt ve kabz etmişler.

İmdi zikrolunan varoşlar ve karyeler ve Şarviz [Yatağı] köprüsü mahsûlü ve dalyânlar ve iskeleler kemâ kân hâssa-i hümâyûnum içün zabtolunmasın emridüb buyurdum ki

Tarih-i mezbûrden berude vâkı' olan mahsûlün cüz'î ve küllî her ne ise bî-kusûr alub ve ne mikdar mahsûl almışlar ise yerlu yerinden teftîş ve tefahhus idüb be-hasebi'ş-şer' ve'l-kanûn her kimden müteveccih olur ise bî-kusûr alub kabz ide ve min ba'd vâkı' olan mahsûlü dahi mezbûr **'İsâ'**[ya] zabtetdüresin ve vâkı' olan mahsûlü **Budin** hazinesi içün alub kabzidüb ve min ba'd sancakbegi âdemlerinden ve gayriden emr-i şerîfime muhâlif kimesneyi dahletdirmeyesin. **/ 72 a /**

163

- Yazıldı
- Bunu dahi Paşa hazretleri nişanlayub alıkomuşlar

Silahdârlardan **'İsâ'**ya bir hüküm ki

Toğna kazâsına tâbi' **Eten** ve **Batasek** nâm varoşlardan ve **Şak** nâm karyeler ve **Baranvar** kazâsına tâbi' **Laşkova** ve **Danofça** ve **Fereşmarta** nâm varoşlar ve **Mohac** kazâsına tâbi' **Bata** ve nefs-i **Mohac** ve **Şarviz** yatağı köprüsü mahsûlü ve dalyânlar bundan akdem sene dokuz yüz elli Rebi'ülevvel'inin yigirmi dokuzuncu gününde [vâkı'] Ağustos evvelinden (M. 1543) kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Mohac** sancağı begi **Kasım,** dâme 'izzühü, tahvîlinden hâssa-i hümâyûnuma ilhâk olunub vâkı' olan mahsûlünün zabt ve hıfzı içün berât-ı hümâyûn ile seni emîn ta'yin idüb irsâl olunmuşdun. Hâliyen südde-i sa'âdetime şöyle 'arzolundu ki, zikrolunan varoşlara ve karyelere ve köprü mahsûlüne ve dalyânlara **İstolnibelgrad** sancağı begi **Ahmed,** dâme 'uluvvühü, cânibinden dahlolunub sancağıma ilhak olunmuşdur deyu vâkı' olan mahsûlün zabt ve kabzetmişler. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda 'arzolunduğu gibi olub zikrolunan karyeler [ve] varoşlar ve dalyânlar müşârun ileyh **Kasım**, dâme 'uluvvühü, tahvîlinden hâssa-i hümâyûnuma ilhak olunmuş iken, emr-i şerîfime muhâlif, mûmâ ileyh **İstolnibelgrad** sancağı begi cânibinden hâslaruma ilhak olunmuşdur deyu vâkı' olan mahsûlün kabz ve zabtetdükleri vâkı'midir ve ne temessük ile zabtetdi, aslı ve sebebi nedir, mu'accelen tafsîliyle yazub 'arzeyleyesin ve zikrolunan karyeleri, varoşları ve dalyanları ve gayri kemâ kân hâssa-i hümâyûnum içün zabtetdüresin ve tarih-i mezbûrden müşârun ileyh ne mikdar mahsûl alub kabzetmiş ise yerlu yerinden teftîş idüb be-hasebi'ş-şer' ve'l-kanun sâbit oldukdan sonra bî-kusûr alub kabzidesin. **/ 72 b /**

164

- **Yazıldı**
- **Paşa hazretlerine gönderildi**
- Mehmed Çelebi'**nin tezkeresine göre yazıldı**
- **Nişanlu hüküm üzerindedir**

Selanik kadısına hüküm [ki]

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki nefs-i **Siroz**'da olan hâssa 'araba bârgirleri mühimmi içün etrâf ve cevânibden **Drama** ve **Kavala** kadılıklarından ve andan gayri nice günlük yoldan arpa ve saman salınub samanın yüki **Siroz'**a gelince yigirmişer ve yigirmi beşer akçeye olub ol eclden ra'âyâ mütezaccirü'l-ahvâl olmuşlar. Eyle olsa, senin kemâl-i diyânet ve fart-ı istikametine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın buyurdum ki

Çavuşum **Mustafa** vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir etmeyüb bi-nefsihi kasaba-i mezbûreye varub a'yân-ı vilâyeti cem'idüb teftîş ve tefahhus idüb göresin ol saman salınan yerlerden **Siroz'**a gelince kaç günlük yoldur ve anda arpanın kilesi kaç akçeye alınur ve samanın gararı kaç akçeye alınur ve gelince ne kadar akçeye olur ve şimdiye değin bu husûs olıgelmiş midir ve geldikde her gararın başına kaç akçe virürler otluk ve saman olan yerden salınmayub olmayan yerden salınur imiş ne vechle zâhir olur ise yazub tafsîliyle 'arzidesin.

Ve **Siroz** kadılığında ba'z-ı halkın eskiden beru hâlî çayırlar variymiş, anı dahi göresiz zikrolunan halkın ekilen yerleri bir kaç yıl hâlî kalmağla çayır olmağa kabil midir ve çayır olduğu takdirce zikrolunan bârgir [lere] vefâ ider mi ve ol çayır vakıf mıdır yohsa timâr mıdır ve anlardan gayri biçilmeğe kabil çayır var mıdır zikrolunan davarlara her yıl ne kadar arpa ve saman gider ve kaç re's bârgirdir ve kaç yem yer ve her yıl kaç pâre köyden arpa ve saman salınur ve ba'z-ı köylerde saman ve arpa salınub bir mikdar akçe virilüb getürülmeyüb sonra ziyâde akçe alub te'addi iderler imiş, anı dahi göresin. Saman satdıkları ne kadar akçe virilür, sonra ne kadar alurlar, 'ayniyle mi alurlar yohsa ziyâde mi alur [lar] mukaddemâ akçe virilüb sonra arpayı ve samanı almayub akçe alınmanın aslı nedir, hakıykatına ve gavrine vâkıf olub hiç bir cânibi meçhûl ve mübhem komayub tafsîliyle yazub bâb-ı sa'âdet-meâbıma 'arzidesin. Kasaba-i mezbûrede evvel ne mikdar mevcud davar vardır ve ne kadar saman ve arpa lâzımdır, defter idüb sonra teftîşe şurû' idesin ve ırak yerlere saman ve arpa salınmağa ihtiyâc varmıdır, nicedir i'lâm idesin.

Siroz kadılığı kifâyet etmeyüb mi âhar kadılıklara salarlar, yohsa mücerred ekl maslahatı içün midür, nicedir nevechle zâhir olursa 'arzide[sin]. Kat'an ra'âyâya

bu husûsda zulm ve te'addi olduğuna rızây-ı şerîfim yokdur. Ana göre sen dahi mukayyed olub bâb-ı ikdam ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin.

Ve arpa ve saman ne zamanda salınur ve ne zamanda alınub der-anbar olur anı dahi göresin yazub bildüresin bu husûsda te'hir etmeyüb ta'cilen yazub vuku'ı üzere 'arzidesin. Şöyle bilesin... **/ 73 a /**

73a'da Vilâyet-i Şam

Nişancı beg	8		
Paşa	18	Mm	4
Memi	2	Sh	2
K	2	M	2
Ca	5	Tab	1
C	2	Hm	3
Sinan	2	Tac	2
Mevlânâ	3		
Mehmed	3		
Behzad	4		

/ 73 b /

(Kâtiplerin paraflarıdır. Rakam, yazdıkları ahkam sayısı olsa gerektir.)

165

- **Yazıldı**
- Cendereci-zâde'**nin müsveddesine göre yazıldı**
- Haleb'**in gümrük emîni olan erbâb-ı timârdan olan** Haydar Beg'**e virildi, bu hükm-i şerîf fî** 29 **Ramazan sene 951** (14 Ocak 1544), Edirne

'Arab defterdârına bir hükm-i şerîf ki

Hâliyen şöyle istimâ' olundu ki havâs-ı hümâyûnum içinde sancakbegi voyvodaları ve sâir âdemleri gezüb envâ'-ı te'addiler idüb emvâl-i hâssa zarar ve ziyân iderler imiş. İmdi anun gibileri men' ve def' eylemek senin 'uhden[de]dir. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb anun gibi havâs-ı hümâyûnum içinde gezüb zarar ve ziyân iden âdemleri men' ve def' idesin. Şöyle ki men'le memnu' olmazlar ise isimleri ve resimleriyle yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzeyleyesin. Eger şöyle ki mukayyed olmayub giru

kemâ kân havâs-ı hümâyûnum içinde sancakbegi âdemleri ve sâir ze'âmet ve timâr tasarruf idenler ki havâs-ı hümâyûnum içinde gezüb zarar ve ziyân etdükleri istimâ' oluna neticesi sana 'âid olur. Ana göre mukayyed olub bâb-ı dikkat ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin ve bu hükm-i şerîfim sûretin âdemlerinle sancakbeglerine irsâl eyleyesin ki anlar dahi mütenebbih olub dâimâ emr-i şerîfimle 'âmil olub hilâfına cevâz göstermeyeler.

166

- Yazıldı

- "'An cema'ât-i 'ulûfeciyân-ı yemîn, Yusuf Bosna, **K (Bölük) 54, 'ulûfe 10"**

Harburt begi **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

İstanbul'da bir ev satun almışsın. Ol evlere bir hâtûn kişinin nizâ'ı olub henüz dahi faslolmamış. Eyle olsa buyurdum ki

Kulum sağ 'ulûfecilerden **Yusuf** varıcak te'hir etmeyüb bu husûs içün bir vekîl nasbeyleyüb mu'accelen mahrûse-i **İstanbul**'a göndersin ki zikrolunan ev husûsunda vâkı' olan da'vânuz muktazây-i şer' üzere görilüb fasl-ı husûmet ve kat'-ı nizâ' ola. Bu bâbda ihmâl ve müsâhele etmeyüb vekilini mu'accelen irsâl idesin sonra beyân edeceğin 'özrün makbûl olmaz. Bilmiş olasın. Şöyle bilesin...

/ 74 a / da sadece "kâfir beglerine" diye yazı vardır. **/ 74 b /**

Yevme's-sülâsâ fî gurre-i Şevvâli'l-mükerrem sene 951
(Salı, 16 Aralık 1544), Edirne

167

- Yazıldı

Eflâk voyvodasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb anda yanında olan oğlunu südde-i sa'âdetime gönderesin deyu emreylemişdim. Ol zamandan beru hayli müddet olub varan çavuşum gelmeyüb senün cânibinden dahi haber ma'lûm olmadı. İmdi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Oruc**, zîde kadrühü, vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb sa'âdetlu dergâhıma olan 'ubûdiyyet ve istikametin muktazâsınca mezbûr oğlunu eglendirmeyüb emr-i sâbıkım üzere göndersin ki gelüb yüce ve sa'âdetlu dergâhıma mülâkı olalar. Ve bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sefere hâzır olasın deyu emreylemişdim ol emr-i hümâyûnum dahi mukarrer olmağın hâliyen memâlik-i mahrûse-i pâdişâhânemde vâkı' olan cümle beglerbegilere ve sancakbegleri kullarıma ahkâm-ı şerîfe irsâl olunub cümlesi 'umûmen 'asker halkı ile müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla vaktlarına hâzır ve müheyyâ olmak fermân olunmuşdur. İnşâallahu'l-e'azz evvel baharda 'azimet-i 'âlî nehmetim muhakkakdır. Sen dahi vilâyet-i **Eflâk** 'askerlerine gereği gibi tenbîh eyleyesin ki her biri muhkem düşmen yarağıyla yerlu yerinde hâzır ve müheyyâ olalar. Bu sefer husûsunda benim ziyâde ihtimâmım vardır. Sen dahi ana göre ihtimâm üzere olasın ki bundan sonra bir dahi emr-i şerîfim vardukda hiç bir husûsa tevakkuf lâzım gelmeyüb cümle 'askerinle emrolunan mahalle mu'accelen varub irişesin. Şöyle bilesin...

168

- Yazıldı

Boğdan voyvodasına bir hükm-i şerîf yazıla ki

Bundan akdem **Eflâk** voyvodası **Radul** voyvodaya hükm-i hümâyûnum gönderilüb yanında olan oğlun yüce âsitâneme göndermek emreylemişdim. Ol vakıtden beru hayli müddet olub gelmeyüb mezbûr voyvoda gönlüne nev'an havf ve tereddüd getürmüş deyu istimâ' olunmağın buyurdum ki

Çavuşum **Oruc** vusûl bulıcak südde-i sa'âdet penâhıma vâkı' olan doğruluğun ve istikametin muktazâsınca ol cânibe hâzır ve nâzır olasın. Şöyle ki mezbûr voyvoda fî nefsi'l-emr ol asıl bir fesâd idüb emr-i hümâyûnuma muhâlif **Eflâk'**dan hazineyi alub bir cânibe çekilüb gidecek olursa sen dahi gâfil olmayub hüsn-i tedbîr ve ittifâkla mezbûri hiç bir cânibe geçürtmeyüb ele getürmek bâbında ikdam ve ihtimâmın vücûde getüresin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır gâyet ile basîret ve intibâh üzere olub emr-i cihân-mutâ'ımı itmâma irişdürmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin.

Bir sûreti dahi **Brata** **- Yazıldı**
Bir sûreti **Petro Petrovik'**e yazılmışdır **- Yazıldı**

Ulak: Edirne'den **Eflâğ'**a ve **Boğdan'**a ve **Brata'**ya varınca **Oruc Çavuş** ulağla gönderildi **fî gurre-i Şevvâl sene 951** (16 Aralık 1544), der **Edirne / 75 a /**

169

-Yazıldı

Silistre sancağı begine bir hükm-i şerîf yazıla ki

Bundan akdem **Eflâk** voyvodası **Radul Voyvoda'**ya bir hükm-i şerîfim irsâl olunub yanında olan oğlunu 'atebe-i 'ulyâma irsâl eylemek emreylemiş idim. Eyle olsa istimâ' olundu ki mezbûr voyvoda gönlüne ba'z-ı havf ve tereddüd getürmiş. İmdi hâliyen mezkûre tekrâr çavuşumla hükm-i hümâyûnum gönderilüb emr-i sâbıkım üzere oğlunu gönderesin deyu emreyledim. Sana dahi fermân-ı hümâyûnum bunun üzerinedir ki gaflet üzere olmayub müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla hâzır ve müheyyâ olub ol cânibe nâzır olasın ve mezbûr voyvoda senün konşuluğundadır. Sen dahi kendu cânibinden dostluk yüzünden istimâlet idüb ahvâli ve evzâ'ı onat vechle bilüb vâkıf olasın. Şöyle ki fi nefsi'l-emr ol asıl bir fesâda mübâşeret idüb **Eflâk** hazinesini alub dahi bir cânibe çekilecek olursa gâfil olmayub ol vakıt hâzır bulunub bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb sancağına müte'allık olan 'asker halkı ile ve etrâf ve cevânibinde olan beglerle ve kullarımla yekdil ve yek cihet olub mezbûrı hiç bir cânibe gitmeğe komayub hüsn-i tedbîr ve ihtimâm ile ele getürüb memleket ve vilâyetime zarar ve gezend irişdirmeyüb kemâl-i basîret ve intibâh üzere olasın ve bu emr-i şerîfimi senden gayrı bir ferde ifşâ eylemeyüb gâyetle tedbîr üzere olasın. Şöyle ki bu husûsu onat tedârik eylemeyüb mezbûr voyvoda hazineyi alub bir cânibe çekilüb halâs ola veya memleket ve ra'âyâya mazarrat ve hasâret irişdire neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Bu emr-i mühim ve hatîrin itmâmı bâbında gereği gibi mukayyed olub 'ırz ve nâmus-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan sakınasın. Şöyle bilesin...

Bir sûreti **Niğbolu** begi **Haydar Beg'**e yazıldı

170

-Yazıldı

Edirne'den **Eflâk** ve **Erdel** vilâyetine varınca yol üzere vâkı' olan kadılara ve dizdârlara bir hüküm ki

Bir mühim maslahat içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından çavuşum **Oruc** zîde kadrühü, irsâl olunmağın buyurdum ki

Her kankınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa lâzım olan yerlerde kulağuz koşub mahûf ve muhâtara olan yerden emîn ve sâlim geçüresiz. Şöyle... **/ 75 b /**

Bundan aşağa Rüstem Paşa hazretlerinin nişanıyladır.

Yevme'l-cum'a fî (-) be-yurt-ı Begobası
[3 Zilka'de 951 (16 Kasım 1545)]

171

- Yazıldı
- Paşa hazretleri alıkomışlar, nişanlanmağa vardukda

Gümülcine kadısına

Hâliyen hızâne-i 'âmirem defterdârı **Mahmud** dâme 'uluvvühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Gümülcine'**de sâkin olan **Canbazoğlu 'Ali,** dâme mecdühünün, **Selânik'**de binâ etdüği kuleden üzerinde ne mikdar mâldan bâkısi var idüği bunda olan defterlerde gözledükde mezkûrun zimmetinde bakıyye-i muhasebeden doksan dokuz bin dört yüz otuz dört akçe bâkısi olub zikrolunan bâkıdan bir def'a kırk bin ve bir def'a otuz bin akçe ki cem'an yetmiş bin akçe tahsîl olunub bi'l-fi'il mezkûrun zimmetinde yigirmi dokuz bin dört yüz otuz dört akçe bâkısi olduğın 'arzeylemeğin buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **'Ali,** zîde kadrühü, vardukda mezbûrun zimmetinde bâkı kalan 29 434 [akçeyi] bî-kusûr mezbûr çavuşuma tahsîl etdirüb mu'accelen südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. Bu husûsda tamâm ihtimâm idüb ihmâl ve tekâsül etmeyüb meblağ-ı mezbûrı bî-kusûr alub nukudu vefâ eylemez ise atından ve davarından ve sâir esbâbından ber-vech-i isti'cal 'atebe-i 'ulyâma bî-kusûr irsâl eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin. Şöyle bilesin...

172

- **Yazıldı**
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Kavala muhafazasında olan **Mehmed Beg**'e bir hüküm ki

Budun sürgünlerinden olub **Kavala**'da mütemekkin olan **yahudi tâifesinin** kaç nefer idüği ve kâr ve kisbleri neden idüği südde-i sa'âdetimde ma'lûm olmak ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Zikrolunan sürgün **yahudi tâifesi** mukaddemen ne mikdar idi ve hâliyen mevcûd ne mikdar yahudi vardır ve kâr ve kisbleri nedendir, tamâm ma'lûm idinüb vu[ku]'ı üzere yazub 'arzidesin.

173

- **Yazıldı**
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Budun beglerbegisine

Mukaddemen **Budun** sürgünlerinden olub **Kavala**'da sâkin olan yahudi tâifesinden olan قارشه ve سرنجان ve بروت nâm yahudi 'avretleri dergâh-ı mu'allâma gelüb mezbûrelerin erleri ticâretle **Budun** vilâyetine gidüb anda vardukda senün cânibinden bu cânibe gelmeğe icâzet virilmeyüb anda alıkonulub mütemekkin olduğun,

Ve mezbûre قارشه nin üç nefer kızı olub biri on altı yaşında ve biri on iki yaşında ve biri altı yaşında olub, ve mezbûre سرنجان 'nın iki kızı olub biri on yaşında ve biri altı yaşında ve mezbûre بروت nâm 'avretin iki kızı ve bir oğlu olub bir kızı on üç yaşında ve bir kızı on beş yaşında ve oğlu yigirmi yaşında ve كلاس nâm 'avreti olduğun 'arzeyledikleri ecilden buyurdum ki

Mezbûrları getürdüb 'avretlerinin ve kızlarının cümlesin ve evsâfın teftîş idüb göresin, hükm-i şerîfde mastûr olduğu üzere hilyeleri muvâfık mıdır yoğiyse muhâlifmidir, her nice ise yazub 'arzidesin. **/ 76 a /**

174

- **Yazıldı**
- **Paşa hazretlerinden gelen tezkereye göre yazıldı**
- **Sağ ʿulûfeciler**'den Ferhâd Hersek,
ʿulûfe 10, k (Bölük) 76 [ya virildi]

Defterdâr **Mahmud Çelebi'**ye bir hüküm ki

Mektûb gönderüb **Gümülcine'**de sâkin olub **Selânik'**de kule binâ iden **Canbazoğlu** zimmetinde yigirmi dokuz bin dört yüz yigirmi dört akçe bâkısi olduğun ʿarzeylemişsin. İmdi bunca zamandan beru mezkûrun zimmetinde bu kadar mâl bâkı var idüği defterde maʿlûm olub kendüsi dahi munaʿam ve mütemevvil iken alınmamağa sebeb ve bâʿis nedir, mahzâ senün ʿadem-i ihtimâmındandır. Bir dürlü dahi değildir. ʿAle'l-husûs ki mâl, makbûzu ola. Min baʿd bir ferdde mâlım kalduğına rızây-ı şerîfim yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vardukda göresin her kimin zimmetinde mâlım olur ise tahsîl idüb ve ümenâdan ve ʿummâldan kimesne zimmetinde bir akçe ve bir habbe bâkı komayasın, şöyle bilesin...

175

- **Yazıldı, T.**
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Mohac sancağı begi **Kasım Beg'e** [hüküm ki]

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb bu serhadde دوله كن nâm ʿâsi kalʿede küffâr-ı hâkisârın bir mikdar atlusı ve yayası cemʿiyyet idüb memlekete zarar ve hasâret etmek tedârikinde iken haber olmağın bir mikdar ʿasker gönderilüb anların dahi atlusı ve yayası taşra çıkub mukabele olunub ʿinâyetullah ile küffâr-ı hâkisâr münhezim olub altmış bir diri alınub ve hayli baş kesilüb ve bayrakları alınub envâʿ-ı yüz aklıkları olub alınan kâfirlerden on sekiz baş ve bayrakları **Caʿfer voyvoda** ile gönderildüğin iʿlâm eylemişsin. İmdi buyurdum ki

Min baʿd dahi etrafınıza dâimâ hâzır ve nâzır olub memleket ve vilâyet küffâr-ı hâkisâr taraflarından zarar ve gezend irişdirmeyüb memleket ve vilâyetin hıfzı ve hirâsetinde ve raʿâyâ ve berâyânın emn ve emânında envâʿ-ı ikdam ve

ihtimâmın zuhûra getüresin ve küffâr-ı bed-kirdâr taraflarından dahi lâyih olan ahbâr-ı sahîhayi mütevâliyen yazub i'lâm eylemekden hâlî olmayasın.

176

- Yazıldı, T.
- Kara 'Ali Çavuş'**a virildi**

Mohac begine

Budun beglerbegisinden senün sancağına mâl-ı mîrî cem'ine âdem geldikde senün dahi vukufun ve ma'rifetin olmak mühim olmağın buyurdum ki

Min ba'd her ne husûs olursa sen dahi yarar âdemlerin koyasın.

Ve ol cânibe vilâyet kâtibi gitmişdir. Anda vardukda sen dahi bir vechle mu'âvenet ve muzâharet etmek gerekdir ki vilâyet-i mezbûr ma'mûr ve âbâdan olmasına sebeb ola. **/ 76 b /**

177

- Yazıldı, M.

Karaman beglerbegisi **Mehmed Paşa**'ya bir hüküm ki

Bundan akdem **Karaman** beglerbegisi **Hüseyin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Yağcı oğlu 'Osman** ve oğlu **Emîn** içün **Haleb** yolunda kârbân alub mâl gâret idüb kendüden mukaddem beglerbegi olan **Pîrî,** dâme ikbâlühü, siyâset eylemek üzere iken habsden itlak eyleyüb sonra küllî şikâyet olunmağın dutulub habsolundu deyu 'arzeylemeğin mukaddemâ beglerbegi olan **Mehmed,** dâme ikbâlühü[ye], habsolmasıyçün hükm-i şerîf irsâl olunmuş idi. Hâliyen mezkûrun oğlu **Ahmed** dergâh-ı mu'allâma gelüb beglerbegilik tebdîl olunmağın ol husûs teftîş olunmayub müddet-i medîdeden beru babam ve karındaşım habsde yaturlar deyu 'arzeylemeğin, buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak göresin ol hükm-i hümâyûnum mûcibince teftîş olunmamış ise onat vechle hakküzere dikkat ve ihtimâmla teftîş eyleyüb göresin. Yanında şer'le her ne vechle zâhir ve sâbit olur ise mûcibi ile 'âmil olasın. Şöyle bilesin...

Yevme'l-isneyn 6 Zilka'de sene 951 (Pazartesi, 19 Ocak 1545), **der Begobası**

178

- Yazıldı

Kavala kadısına bir hüküm ki

Sâbıka emr-i şerîfimle 'acemi oğlanları cem'olundukda taht-ı kazânda Muhina nâm karyeden iki nefer 'acemi oğlanı yazılub hâliyen mezbûrlar girü gelüb yerinde kâr ve kisbe meşgûl oldukları 'arzolunmağın buyurdum ki

Çavuşum **Mustafa** varıcak teftîş idüb göresin kaziyye 'arzolunduğu gibi ise mezkûreyn oğlanları her kande ise buldurub mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. Şöyle bilesin... / 77 a /

(Not: Bu hüküm karalanmıştır.)

179

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine nişanlanmağa gönderildi

Rumeli kadı'askerine bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetime **Rumili** kadılardan gelmiş yigirmi iki 'aded cihât[ın] 'arzlarını irsâl eylemişsin, gelüb pâye-i serîr-i 'âlem masîre 'arzolunub berâtları virilmesin emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir etmeyüb berâtların yazdırub sâhiblerine viresin...

- Yazıldı
Bir sûreti Anadolu **kadı'askerine**
36 (cihet)

Yevme'l-erbi'â, 8 Zilka'de sene 951 (Çarşamba 21 Ocak 1545), **der karye-i Debri (Porti ?)**

180

- Yazıldı

Ağriboz sancağı begi **Ferhâd Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mühürlü defter gönderüb bu def'a donanma-i hümâyûnumla gazâya vardukda çıkan ganimet mâlından esirler bahâsından **Ağriboz** sancağı sahillerinde yüz on bir bin dört yüz seksen beş akçe olduğun 'arzeyleyüb ol mâlın mu'accelen cem' ve tahsîl olunması ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ımla âdemisi vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb müşârun ileyhin defteri mûcibince gazâ mâlından her kimin zimmetinde ne kadar akçe varsa ta'cil 'ale't-ta'cil bî-kusûr cem'eyleyüb hükm-i hümâyûnumla varan âdemisine teslîm eyleyesin. Bu bâbda gâyet ile ihtimâm idüb bir ferdin üzerinde bir akçe ve bir habbe bâkı komayub cümlesin fermân-ı hümâyûnum üzere cem'eylemek bâbında küllî ikdâm ve ihtimâmın vücûde getüresin, şöyle bilesin.

- Bir sûreti dahi **Kastamonu** begi **Mustafa Beg'**e
17.550. **Yazıldı**
- Bir sûreti dahi **İçil** sancağı begi **Emrullah Beg'**e
20.150 **Yazıldı**
- Bir sûreti dahi **Ankara** begi **Hasan Beg'**e
22.300 **Yazıldı**
- Bir sûreti dahi **Aksaray** begi **Sinan Beg'**e
28.900 **Yazıldı**

Bu beş kıt'a hükümler Hayrüddin Paşa **âdemi** Hacı Maksud'**a virildi / 77 b /**

Yevme'l-hamîs, 10 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 23 Ocak 1545), **der karye-i 'Ulûfeciler**
Paşa hazretleri dahi sâbıka konduğu köye kondu

181

- Yazıldı

Budin defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budin**'de ba'z-ı toplar dökülmek emrolunub 'an karîb südde-i sa'âdetimden topçu kullarım gönderilse gerekdir ve **Belgrad**'dan dahi ba'z-ı bakır tedârik olunub gönderilmek fermân olundu. Eyle olsa zikrolunan topların mühimmâtı tedârik olunmak lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bu bâbda ihtimâm ve basîret üzere olasın. Bu husûsları kat'an kimesneye i'timâd etmek câiz değildir. Kendu nefsinle mübâşeret idüb zikrolunan toplar kaç kârhâneye kabil ise ana göre lâzım olan esbâbların ve mühimmâtın tedârik eyleyesin. Ammâ bir vechle esbâb tedârik eyleyesin ki zamanla durmağla telef ve zâyi' olmalu olmaya ana göre mukayyed olub mâlım bâbında envâ'-ı sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin, şöyle bilesin...

182

- Yazıldı

Ulak hükmi yazıldı

Budin'e varınca **Sâlih Çavuş**'a iki nefer hizmetkâriyle menzil be-menzil yarar ulak. **/ 78 a /**

183

- Yazıldı

Budin beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen küffâr-ı hâkisâr câniblerinin keyfiyyet-i ahvâlleri ve tedârük-i fâsidleri nenin üzerinedir, sıhhatiyle südde-i sa'âdetimde bilinmek mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf, dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından, kudvetü'l-emâsili ve'l-akrân **Sâlih** zîde kadrühü vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb **Ferandoş** bed fi'âlin ve karındaşı **İspanya** kralının ahvâlleri nenin üzerinedir fikir ve ferâset-i bâtılları nedir, bi'l-fi'il **Ferandoş-i** menhûs ne mahaldedir ve donanmasının ve 'asker-i hezîmet eserinin ahvâlleri nedir, bi'l-cümle cüz'î ve küllî cemî'i ahvâl ve ef'âl ve evzâ'ları her nice ise tafsîli ve künhi ile ma'lûm olunub ta'cil 'ale't-ta'cil mezbûr çavuşumla 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesin ve dâimen haberinin 'akabın kesmeyüb 'ale'l-ittisâl ol câniblerden gâyet ile sahîh haberler alub 'aduy-i hâkisârın gereği gibi hakıykat-ı ahvâllerine ittilâ' tahsîl eyleyüb mufassal ve meşrûh yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma i'lâm eylemekden hâlî olmayasın.

Yevme'l-cum'a 10 Zilka'de sene 951 (Cuma, 23 Ocak 1545), **der** Megri

184

- **Yazıldı**
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Mohac begi **Kasım Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen sancağında zahîre ihzâr olunmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb hafiyyeten tecessüs idüb arpanın kilesi kaçar akçeyedir ve ne mikdar zahîre ihzâr olunmak mümkindür ta'cilen tafsîli ile südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır. Ta'cilen bilinüb 'atebe-i 'ulyâma 'arzolunmak lâzımdır. Ana göre ihtimâm idüb hükm-i hümâyûnum vusûl bulduğu sâ'at mubâşeret idüb emr-i şerîfim üzere bu husûsu kimesneye ifşâ etmeyüb hafiyeten aslıyla ma'lûm idinüb ta'cil 'ale't-ta'cil yine dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Te'hir ve terâhiden ihtiyât eyleyesin, şöyle bilesin...

Nişancı'nın nişanıyla tekrâr bir dahi yazıldı. / 78 b /

Bundan aşağa Nişancı'**nın nişanıyladır.**

185

- Yazıldı
- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Selânik sancağı begine [bir] hüküm [ki]

Hâliyen **Gümülcine** kazâsında olan hâssa korulara senün mandranın sığırları girüb zarar ve ziyân etdikleri südde-i sa'âdetime i'lâm olunmağın buyurdum ki

Min ba'd davarların gereği gibi zabtetdirüb hâssa korulara girmeyüb zarar ve ziyân eylemeyeler. Davarların yine hâssa koruya girüb zarar ve ziyân etdikleri istimâ' oluna 'özrün makbûl olmayub mahall-i 'itâb ve 'ikab olursun. Şöyle bilesin...

Yevme'l-erbi'a fî 14 Zilka'de sene 951 (Çarşamba, 27 Ocak 1545),
Dimetoka

186

- Yazıldı

Budin beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **İstolnibelgrad** sancağı, **Segedin** sancağı begi **Derviş,** dâme 'izzühüye, tevcîh olunub ve **Segedin** sancağı dahi **Rumeli** subaşılarından **Mihal oğlu Yahya Beg'**in oğlu (-)'na ta'yin olunub ve mu'accelen varub sancağına mülâkı olmak içün çavuşum ile hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Ammâ varıncaya değin **Segedin** sancağının hıfz ve hirâseti lâzım olmağın buyurdum ki

Bir an ve bir sâ'at te'hir ve tevakkuf eylemeyüb **Budun'**da olan ağalardan sen ve vech ve münâsib gördüğin bir yarar ve mu'temedin olan kimesneyi ta'yin idüb kifâyet kadar yoldaşı ile **Segedin'**e irsâl eyleyesin ki müşârun ileyh sancakbegi varıncaya değin hıfz ve hirâset idüb memleket ve vilâyete mazarret ve hasâret irişmelu olmaya

Ve **Budun'**da ve sâir kal'elere 'ulûfe ta'yin idüb kullarımın mevâcibleri hızâne-i 'âmiremden ifrâz olunub 'an karîb varub ol cânibe irişmek üzeredir. İnşâallahu'l-e'az vardukda kat'an te'hir eylemeyüb kullaruma mevâciblerin virüb müzâyaka ve zaruret çekdirmeyesin.

187

- **Yazıldı**

Segedin sancağı begi **Derviş Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen senin hakkında mezîd-i 'avâtıf-ı 'aliyye-i şâhânem zuhûra getürüb işbu sene 951 Zilka'de'sinin on beşinci (1545 Ocak 29) gününden bi'l-fi'il tasarrufunda olan sancağın hâslarından yetmiş bin akçe ziyâde ile **İstolnibelgrad** sancağın tevcîh ve ta'yin eyleyüb ve bu husûsun i'lâmı içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Şücâ'** zîde kadrühü irsâl olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb mu'accelen zikrolunan kal'eye varub mülâkı olub hıfz ve hirâsetde olasın ve mezbûr çavuşum seninle bile kal'ey-i mezbûreye varmak fermân olunmuşdur. Anda vardukda kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb kal'ey-i mezbûrede 'ulûfe tasarruf iden kullarımdan bi'l-fi'il ne mikdar kimesne mevcûd var ise bölüklü bölüğiyle yoklayub isimleriyle her tâifeyi sıhhatı üzere defter idüb ve mühürleyüb mezbûr çavuşumla ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. **/ 79 a /**

188

- **Yazıldı**
- Delu Şücâ' Çavuş'**a virildi**

Budun beglerbegisine

Hâliyen **İstolnibelgrad'**ın varoşuna küffâr-ı hâkisâr girüb zarar ve gezend irişdürdüğü istimâ' olunmağla buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb varoşa giren yeri muhkem yapub birer dutucu (?) beyaz yerler etdüresin ki küffâr-ı hâkisâr tarafından zarar ve gezend irişmek ihtimâli olmaya. Şöyle bilesin...

189

- Yazıldı

- Delu Şücâ' Çavuş'**a virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm

Hâliyen **İstolnibelgrad** sancağı begi **Ahmed, İstolnibelgrad'**da olan 'asker halkından ba'z-ı 'asker ile harbî kal'elerden **Azora** (?) .ازوره .. nâm kal'eyi döğmeğe top uydurup ve kendüsi bile varub anlar kal'e üzerinde iken düşmen cânibinden kal'e hâlî idüği haber olunmağın bir mikdar kefere gelüb **İstolnibelgrad'**ın battâl kapu cânibinden varoşa yürüyüş idüb içerü girüb ba'z-ı evler ihrâk idüb fesâd ve şenâ'at eylemişler. İmdi emrim bunun üzerinedir ki bir sancakbegi bir kal'e üzerine varmak lâzım gelüb gitdükde mukaddemen senin ile müşâvere idüb cümlenüz yekdil ve yekcihet olub sen dahi göresin ol kal'enin üzerine varmak münâsib midir, vakti midir ve ne tarıykla varılmak gerekdür. Vech ve münâsib gördüğin üzere hüsn-i tedbîr ve tedârik eyledikden sonra ol dahi mukaddemen muhafaza içün yarar bir kimesne baş ve buğ ta'yin eyleyüb kal'enin mühimmât ve levâzımın tedârik eyleyüb bir vechle mukayyed olmak gerekdir ki hiç bir vechle zarar ve gezend irişmek ihtimâli dahı olmaya. Min ba'd senin ma'rifetin olmadın ve senin ile ittifak ve müşâvere eylemedin kendu rey[ler]iyile kal'e üzerine varmayalar. Kat'an bu asıl vaz' olduğuna rızây-i şerîfim yokdur. Buyurdum ki

Dâimâ bu emr-i şerîfimle, dâimâ 'âmil olub 'ırz ve nâmûs-ı saltanata halel gelecek bir vaz' eylemeyeler. Serhad begleri hod beglerbeginin ma'rifeti olmadın kendu bildükleri üzere 'asker halkı ile [bir] cânibe gitmeğe emrim yokdur. Bu bâbda bir ferdin 'özrü makbul olmak ihtimâli yokdur. Şöyle ki senin ma'rifetin olmadın bir sancakbegi âdem ve yarak çeküb bir kal'e üzerine varduğu istimâ' oluna bi-vechin mine'l-vücûh 'özri makbul olmak ihtimâli yokdur. Sancağı alınmağiyle konılmayub envâ'-ı 'itâb ve 'ikabımla mu'âteb vâkı' olmak mukarrerdir. Ol câniblerde olan umûr ve mesâlih sana tefvîz olunmuşdur. Ana göre mukayyed olub gaflet ile 'ırz ve nâmûs-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan ihtiyat ve ihtiraz idesin. Kat'an gaflet câiz değildir. Her ne maslahat iderler ise külliyyen senin ittifâkınla ve müşâveren ile olmak gerekdir yine emr-i şerîfime muhâlif / **79 b** / iş olmakdan ziyâde ihtiyât üzere olasın. Ol gelen kefere hod gâyetle cüz'î imiş. Şöyle ki tedârik olunmuş olaydı **Hak** celle ve 'alâ hazretlerinin 'inâyetiyle külliyyen haklarından gelinür idi, meğer 'amellerinde ve tasarruflarında noksanları olmağın bu asıl vak'a vâkı' olmuş.

Min ba'd emr-i şerîfimin icrâsında ve etrâf ve cevânibin hıfz ve hirâsetinde gereği gibi mukayyed olub bâb-ı dikkat ve ihtimâmda mücidd ve merdâne olub fırsatı ve mahalli düşdükde dakıyka fevteylemeyesin.

190

- Yazıldı
- Delu Şücâ' Çavuş**'a virildi**

Semendre begi

Hâliyen **Petrovik** âdem gönderüb **Tuna**'nın öte yakasında **Semendre** karşusunda bir köy konduğun bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda tetebbu' idüb göresin zikrolunan köy ne zamanda konmuşdur ve kimin ma'rifetiyle gelmişlerdir ve ne kadar hânedir ve kaç neferdir ve ne yerden gelmişlerdir, rüsûmların kime virürler. Ol karyenin **Petrovik'**e ne zararı vardır, şikâyet eylemesine sebeb nedir, tamâm künhü ile ma'lûm idinüb südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin...

Der menzil-i karye-i Emirli

191

- Yazıldı
- Kethudâ ile Rüstem Paşa **hazretlerine gönderildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb sana hükm-i şerîfim vârid olub seferden gelen kırk bir gemilerle yeniden bina olunan kırk kıt'a gemi ki cümlesi seksen bir kıt'a olur anlardan gayri dahi on dokuz gemiyi yeniden ve kuru ağaçdan yapdurasın deyu fermân olunduğın bildirüb lâkin on dokuz gemi içün bi'l-fi'il kuru hazır kereste yokdur. Müddet-i karîbede kuru ağaçdan husûlü müte'assirdir. Ammâ deryâ zamanı gelince bunda ve **Gelibolu'**da olan köhne gemilerden on dokuz kıt'a gemi intihâb olunub meremmet olıcak bir sefer dahi eylemeğe yarar deyu i'lâm idüb

ve mezkûr on dokuz kıt'a gemilik dahi **İyneada'**da[6] ağaçlar kesmeğe âdemler gönderilmek tedârik olduğun bildirmiş imdi çünki mezkûr on dokuz gemi yeniden yapılmak lâzım olmayub anda ve **Gelibolu'**da olan gemilerden meremmet olunmağla mümkin imiş buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb sen vech ve münâsib gördüğin üzere zikrolunan on dokuz kıt'a gemileri intihâb idüb gereği gibi meremmet etdirüb emr-i sâbıkım üzere mevsimine değin cümle yüz kıt'a gemiyi hazır ve mükemmel eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlen **/ 80 a /** zuhûra getüresin ve **İyneada** tarafına kereste getürmek içün, kış eyyâmıdır şimdiki vakıtlarda gemi göndermeğe fırsat gözedilib kereste getürmeğe sa'y olunur ammâ anda iskelelerde bu cânibe gelmelu mevcud gemiler vardur navlun ile kereste koyub bu cânibe getürmek içün hükm-i şerîf taleb eylemişsin ki ehl-i vukuf reisler irsâl olunub hâzır bulunan gemilere esbâb yükledüb bu cânibe göndereler. Ammâ navlun ile ne mikdar gemi dutulmak hâcetdür ve navlunları ne mikdar akçeyedür, nicedür, mektûbunda beyân olunmamış. Beklenen budur ki navlun ile kereste gelicek mubâlağa akçe gider. İmdi şimdi numûne içün beş kıt'a gemiyi navlunla kereste getürmeğe emreyledim. Aslâ te'hir eylemeyesin, fermân-ı şerîfim üzere sen i'timâd eyledüğin reisleri gönderesin ki iskelelerde mevcud bulunan gemilerden beş kıt'a gemiyi navlunla dutub lâzım olan keresteleri tahmîl idüb sana irsâl eyleyeler. Amma eger ki cüz'î harçla gelürise ana göre sâirleri dahi tedârik oluna. Beş pâre geminin navlunu ne kadar akçe olur ve cümle navluna ve sâir keresteye ne kadar akçe gider ise i'lâm idesin ki sâirleri dahi ana göre tedârik oluna. Sen dahi 'arzeyledüğin üzere deryâ elvirdüği fursatı ile gemi gönderüb kereste getürmeğe dahi sa'y-i cemîlin zuhûra getüresin ki maslahat 'avk ol[un]mak lâzım gelmeye ve zikrolunan keresteleri navlunla getürmeğe dahi sana cümle ne mikdar gemi hâcetdür ve her birinin navlununa kaçar akçe gider, mâlım cânibine dahi nef'i ne yüzdendir, nicedür, bir an te'hir eylemeyüb tafsîli ile i'lâm eyleyesin ki ana göre tedâriki görile ve zikrolunan mektûbda vârid olan hükm-i şerîfde mahzen maslahatı te'hir olunub heman yüz geminin levâzımın göresin deyu emrolunub lâkin bi'l-fi'il mahzende mevcud olan ancak seferden gelen kırk bir kıt'a gemilerin mühimmâtına kifâyet ider. Cedîd binâ olunan kırk pâre gemi içün urgan ve esbâb yokdur. Bulunan yerden esbâb satın alınmalu olur ise dahi ziyâde bahâ taleb iderler deyu i'lâm idüb mezkûr kırk cedîd gemi içün lâzım olan urganları ve emrolunan yüz pâre geminin mühim olan yelkenlerinin defterin göndermişsin. Ma'lûm oldu ol husûs dahi te'hir olunmayub, zikrolunan defterin muktazâsınca ta'cil 'ale't-ta'cil mühim ve hâcet olan nesneleri

---

6 İyneada, Midye ve Ahyolu iskelelerindendir. Bunların kadılarına Evâhir-i Zilhicce 1131/4-13.XI.1719'da yazılan bir fermanda "Medya ve Ahyolu kazalarında vâkı' İyneada ve Vandavize ve Köprüaltı ve Ferus ... فروس ..... nâm iskeleler odun ve kereste iskeleleri olub ...." Mühime 129, sf. 147.

tedârik idüb fermân-ı cihân mutâ'ım üzere gemilerin mühimmât ve levâzımının ihzârında vech ve münâsib gördüğin üzere mücidd ve sâ'î olasın.

Ve **Tershâne-i 'Âmire**'de ba'z-ı meremmete muhtâc lengerler olub **Mahzen-i 'Âmire**'de bin kantar mikdarı ham demür / **80 b** / vardur. Anunla zikrolunan lengerler meremmet olunmağa ve mahzende kadîmden kalmış mavna çivileri vardur. Anlar dahi gemiler mühimmi ve meremmâtıyçün ücret ile demürcilere çivi kesdürmesine **Galata** emînine hükm-i şerîf gönderilmek taleb eylemişsin, **Samakov**'dan gelince ve bulunan yerlerden çivi satun alınınca harcoluna dimişsin.

İmdi zikrolunan gemiler cümle levâzımı ve tedârik ve itmâmı sana tefvîz olunmağın **Galata** emînine hükm-i hümâyûnum gönderilmeyüb sana fermân olundu. Zikrolunan bin kantar ham demürle eger lengerleri meremmet eylemekdür ve eger ol mavnaların çivilerini ücret ile kesdirmekdir, **Galata** emîni ma'rifeti ile kesdirüb lâzım olan maslahatlara sarfidesin.

Ve hâssa gemiler içün **Galata**'da ve **İyneada**'da on üç bin 'aded kürek olub üç bin adedi **Mısır** gemileri içün ta'yin olunub ve beş bin kürek dâhi seferden gelenden intihâb olundu. Hâliyen yüz kıt'a gemiler içün yigirmi bin kürek gerekdir. Ol takdirce on bin kürek dahi kesilmek lâzımdır. Şimdi mevsimidir. **Sranca سرانجه** (Stranca?) nâm dağda kesdürmesine emroluna deyu i'lâm eylemişsin.

Çünki bu mikdar kürek lâzım olub kesdürmesinin dahi mevsimi imiş, bir an te'hir eylemeyüb sen vech ve münâsib gördüğin üzere ta'cilen kesdirüb ihzâr etdüresin ki maslahat 'avk ve te'hir olunmalu olmaya.

Ve zikrolunan gemiler levâzımı içün sendeki gazâ mâlından sarfolunmak fermân olunmuş idi. Mezkûr mektûbunda mevcûd olan gazâ mâlı ol kadar harca vefâ eylemez. Mevcud olanı emr-i şerîf mûcibince sarfolunub bâkısı zimemdedir ve kimlerin zimmetinde idüği **Hacı Maksud** nâm âdemimle defter gönderilmişdir deyu tahsîli içün hükm-i şerîf ve kul taleb olunduğun bildirmişsin. Mezkûr âdemin ol defteri âsitâne-i sa'âdete getürüb ana göre ahkâm-ı şerîfe yazılub irsâl olunmuşdur.

Ve benim 'azeb ve reis tâifesinden bir buçuk yıldan beru 'ulûfeleri virilmedi deyu 'acz gösterüb takaza iderler. Egerçe gazâ mâlından ba'zılarının mîrî içün deyni vardır ammâ ba'zıları nesne almamışdır deyu 'ulûfeleri virilmek taleb eylemişsin. Eyle olsa zikrolunan gazâ mâlı içün sâbıka âsitâne-i-saâdete gönderdüğin defterde elli yük mikdarı mâl beyân olunmuş idi. Ol eclden eger gemiler mühimmâtıdür ve eger 'azeb ve reis tâifesinin 'ulûfeleridür andan salınmış idi. Gazâ mâlından bi'l-fi'il yanında ne kadar mevcud mâl vardır ve zimem-i nâsda ne kadardur, mektûbunda şerh ve beyân

eylemedüğin eclden şimdi cevâb virmeğe kabil olmadı. Asla te'hir ve terâhi eylemeyüb göresin gazâ mâlından bi'l-fi'il sende ne mikdar mâl vardır / **81 a** / [Ve] zimem-i nâsda ne kadar mâldır ve 'azeb ve reis tâifesinde dahi ne mikdardur? Anlardan gayri 'ulûfeleri ne kadardur ve gemiler mühimmâtı içün dahi mevcud olandan gayri ne mikdar akçe lâzımdır, ta'cil 'ale't-ta'cil defter idüb mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ki ana göre tedâriki görüle ve **Mısır**'da vâkı' olan yigirmi kıt'a gemi içün fermân olunan urgan içün âdem gönderilmişdir ve direk ve seren ve kürek ve sâir levâzımı görülmek emrolunmuşdur. Sen 'arzında sehivle yigirmi kıt'a dimişsin. Emrolunan yigirmi beş kıt'a geminin levâzımı ana göre tedârik eyleyesin.

Ve zikrolunan gemiler mühimmâtı içün eger dergâh-ı mu'allâm çavuşlarıdır ve eger kullardır istihdâm olunmağa âdem lâzım olub maksudın ise hâcet olduğu kadar eger çavuşlardır ve eger kullarımdır taleb idüb alub lâzım gelen yerlere sen vech ve münâsib gördüğün üzere istihdâm eyleyesin.

Bi'l-cümle emrolunan yüz kıt'a gemiler mevsimine değin cümlesi hazır ve müheyyâ bulunmak ehemm-i mühimm-i mühimmât ve cümle-i vâcibâtdandır. Senün cibilletinde olan diyânet ve hüsn-i ihtimâm ve mâlım bâbında ve devlet-i hümâyûnuma müteallık olan mühimmât ve mesâlihde envâ'-ı sa'y-i cemîl ve ced ve ikdamına 'ilm-i şerîf-i 'âlem ârâm muhit olmağın zikrolunan husûslar sana tefvîz ve i'timâd olunmuşdur. Eger emrolunan gemiler vaktine değin cümlesi irişmekdir ve mâlım bâbında dahi eger nef'dir ve eger gayr-i nef'dir külliyyen senden bilinür. Sen dahi ana göre ihtimâm ve hüsn-i basîret üzere olub maslahat 'avk ve te'hir olunmağa kat'an ruhsat göstermeyüb evvelden südde-i sa'âdetime idegeldüğin hidmet, vufûr-ı sa'y ve kifâyetin muktazâsınca mevsimine değin cümle gemilerini hâzır ve mükemmel eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'iy-i cemîlin zuhûra getüresin. İnşâallahu'l-e'azz senün din bâbında ve devlet-i ebed-peyvendime müte'allık olan mühimmât ve mesâlihde olan ced ve ikdâmın muktazâsınca zikrolunan mühimmât ahsen-i vech üzere 'an karîb itmâma vusûl bulub envâ'-ı yüzaklıklar ve hüsn-i tedbîr ve ihtimâmların müşâhede oluna. Yüz kıt'a gemi esbâbı kesilüb hâzır olmak münâsib idüğin i'lâm eylemişsin. İmdi ra'âyâya bir uğurdan ol denlu hidmet teklîf olunmak ta'ciz ve tazyık olunmakdır. Şimdi emr-i şerîfim hemân elli kıt'a geminin ağaçları kesilüb ihzâr olunmakdır. Fermân-ı hümâyûnum mûcibince elli kıt'a geminin ağaçların kesdirüb **Tershâne-i 'Âmirem** kurbünde durmak mı münâsibdür yohsa ahar yerde mi olmak evlâdür vech ve münâsib gördüğin elli kıt'a geminin esbâbın der-mahzen idüb bir vechle hıfz oluna. Çürümekden ve zarar ve ziyân irişmekden gâyetle ihtiyât ve ihtirâz üzere olasın. Kesilen ağaçlar her ne mahalde durmak münâsib [ise] der-anbar idesin. Gemiler husûsunda **Maksud Kethudâ**'nın takrîri üzere emr-i şerîf gönderilmişdi. Anın dahi cevâbın ta'cilen irsâl idesin ve akçenin dahi cevâbın mu'accelen i'lâm eyleyesin ki 'avk ve te'hir olunmalu olmaya. / **81 b** /

Yevme'l-cum'a 17 Zilka'de sene 951 (Cum'a, 30 Oak 1545), **Edirne**

Pâdişâh hazretleri Gümülcine **şikârından**
sa'âdetle bugün Edirne'ye **geldiler**

Yevme'l-ahad 19 minhu (19 Zilka'de sene 951) (Pazar, 1 Şubat 1545)

192

... Sancak beglerine birer hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sefer-i 'azîme niyyet-i 'âlî nehmet eylemeğin sancağına müte'allık olan 'umûmen 'asker halkı ile müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır [ve] müheyyâ olasın deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olub gazây-i hümâyûna azîmet-i zafer makrûnum muhakkak olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hîr ve terâhi eylemeyüb ol emr-i şerîfim muktazâsınca sancağın 'askerini kanun üzere cebeleri ve cebeluleriyle ve sâir âlât-ı ceyş ve kıtallarıyla hâzır [ve] müheyyâ eyleyesin ve sen dahi kanun üzere cebenle ve cebelulerinle müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla hâzır olub, nâkıs bir nesne komayasın ki bundan sonra bir emrim dahi vardıkda / **kızıl börki olanlar kızıl börkle olmayanlar dülbendle ve müzevvece ile**[7] / hiç bir nesneye tevakkuf kalmayub emreyledüğim mahalle cümle 'askerinle çıkub mülâkı olasın.

Bu sefer husûsunda benim ziyâde ihtimâmım vardır. 'Asker halkından bir ferdin eli boş olmağa emrim yokdur. Eger alay begidir ve eger subaşılar ve sâirler, kendüler müzevvecelu ve dülbendlu olub ve **bileklu** ve oklu ve yaylu ve kalkanlu ve gönderlu olub cebeluleri ve nökerleri dahi oklu ve yaylu olmak gerekdir. Bu def'a 'askeri **Belgrad köprüsünde** kendu zât-ı şerîfimle yokladub görsem gerekdir. Sâir seferlere kıyâs etmeyesin. Aslâ bir ferdin 'özri kabûl olmak ihtimâli yokdur. Her kim olursa olsun, şöyleki esbâb-ı ceyş ve kıtalı kanun üzere olmayub kusûr ve noksanı müşâhede oluna envâ'-ı 'itâb ve 'ikâbımla mu'âteb olub siyâset olunmak mukarrerdir. Sen dahi 'asker halkına bu emirlerimi her vechle tenbîh idüb bildiresin ki sonra işitmedik ve bilmedik dimeğe 'özürleri kalmayub fermân-ı şerîfim mûcibince her biri yarağın tedârikinde ola. Sancağına müte'allık olan 'askerin ahvâli senden suâl olunsa gerekdir. Ana göre tedârikin görüb 'askerin tertîb-i edevât-ı harb ve kıtallerinde gâyet ile basîret ve ikdâm üzere olasın, şöyle bilesin... / **82 a** /

7 Kâtip müzevvece yazmış ve bunu aynı şekilde biraz aşağıda tekrarlamıştır. Doğrusu mücevvezedir.

I. Mîrimîrân-ı **Rumeli Ali Paşa**

Livâ-i	Be-nâm-ı	Yazıldı
Bosna	Ulama Beg	Ca.
Niğbolu	Haydar	Ca.
Mora	Caʿfer	Ali
Hersek	Hızır	Ali
Ohri	Arslan	Yasin
İskenderiyye	Halil	Ş.
Silistre	Mehmed	Memi
Avlonya	Mesih	Memi
Vidin	Velican	Mevlânâ
Yanya	Hüseyin	Mevlânâ
Tarhala	Osman Beg	K.
Prizren	Turhan	K.
İlbasan	Yahya Beg	Mh.
Vize	Mahmud	Hm.
Köstendil	Hızır	Hm.
Çirmen	Süleyman	Hm.
Selânik	ʿAbdi	M.
Çingâne	ʿAli	M.
Kızılcamüsellem	Ahmed	Sinan
Klis	Mehmed	Sinan

yekûn 20, **Rumeli** beglerbegisine gönderildi
Rumeli çavuşlarıyla göndere
fi 8 Zilhicce sene 951 (20 Şubat 1545) / **82 b** /

II. Mîrimîrân-ı **Cezâyir** be-nâm-ı **Hayrüddin Paşa**

Ağriboz	Ferhâd Beg	Ca.
Karlıili	Caʿfer	Ca.
İnebahtı	Lutfi Beg	Ca.

Yekûn 3, bunlar dahi **Rumeli** beglerbegisine gönderildi

III. Mîrimîrân-ı Budun be-nâm-ı Mehmed Paşa

Semendre	**Toygun Beg**	- Yazıldı	
İzvornik	**Mehmed Beg**	- Yazıldı	
Alacahisâr	**Murad**	- Yazıldı	
Vülçetrin	**Mehmed**	- Yazıldı	
Travnik	**Bâlî Beg**	- Yazıldı	
Segedin	**Hızır Beg**	- Yazıldı	**D.**
Mohac	**Kasım Beg**	- Yazıldı	**T.**
İstolnibelgrad	**Derviş Beg**	- Yazıldı	**Memi**
Kal'e-i **Egri**	**Veli Beg**	- Yazıldı	**Memi**

Yekûn 4 (İlk beş sancakbegi yazıldı notu çizilerek, sonra yeniden yazıldı.)

Semendre ve **İzvornik** ve **Alacahisâr** ve **Vülçetrin** beglerine dahi yazıldı. Gayrisi[ne] yazılmadı. **Rumeli** beglerbegisine gönderildi.

IV. Vilâyet-i **Anadolu** (**Ferruh Çavuş**'la gönderildi fi 4 Zilhicce sene 951/16 Şubat 1545)

Kütahya	**'Ali Paşa** mîrimîrân-ı **Anadolu** [Not: Karalanmıştır]	
Teke	**'Ali**	yazıldı
Aydın	**'Ali**	**Md.**
Menteşe	**Veli Beg**	**Md.** / 83 a /
Saruhan	**Hazret-i Şehzâde Sultan Selim'e yazıldı**	
Karesi	**Turhan**	
Biga	**Abdurrahman**	**Md.**
Hamidili	**Mehmed**	**Md.**
Karahisârı sâhib	**'Isâ**	**Ma'n**
Ankara	**Hasan Beg**	**Ma'n**
Kânkırı	**Hüseyin**	**Ma'n**
Bolu	**Sinan Beg**	**Ma'n**
Kastamonu	**Mustafa**	**Ma'n**
Hüdâvendigâr	**Sun'ullah**	**Ma'n**
Alâiyye	**Mustafa**	**T.**
Kocaili	**Hasan Beg**	**T.**
Sultanönü	**Şahveli**	**T.**

Yekûn 15 (Yukarıkilerden, karalanmış olan bir numara ile Şehzâde Selim'e aid 5 numara sayılmamıştır. Bunlara 194 ve 195 numaralı hükümlerden gönderilecektir.)

V. Vilâyet-i **Karaman** (Mezbûr **Ferruh Çavuş**'a virildi)

Kayseriye	**Mehmed Paşa**	**mîrimîrân-ı Karaman** (Karalanmıştır)
Konya	**Behrâm Beg**	**Sna.**
İçil	**Derviş**	**Sna.**
Niğde	**Mehmed Beg**	**Sna.**
Begşehri	**Mustafa**	**Sna.**
Aksaray	**Sinan Beg**	**Sna.**
Akşehir	**Melik Süleyman**	
Tarsus	**Hüseyin Beg**	**Hc.**
Adana	**Mehmed Beg**	**Hc.**
Yekûn	8	

(Karalanmış olan bir numara sayılmamıştır, buna 194 numaralı hükümden gönderilecektir.)

VI. Konya Sancağı, **İçil, Niğde, Begşehri, Aksaray, Akşehir, Tarsus, Adana** sancakları kadılarına dahi müstakıl birer hüküm yazılub **Ferruh Beg** ile gönderildi fi 6 Zilhicce sene 951 der **Edirne / 83 b /**

(Bu kayıt karalanmıştır)

VII. Vilâyet-i **Rum**

Sivas	**Üveys Paşa**	**Mîrimîrân-ı Rum**	(Karalanmıştır)
Amasya	**(-)**		(Boş tutulmuştur)
Çorum	**Lala**	(Alaybegisine yazıldı)	
Malatya	**'Ali Beg**	**(-)**	
Harburt	**Mehmed**	**Gb.**	
Yekûn	3		

VIII. Vilâyet-i **Zülkadriyye** (Mezbûr **Ferruh Çavuş**'a virildi)

Maraş	**Osman Paşa**	**Mîrimîrân-ı Zülkadriyye**	(Karalanmıştır)
Bozok	**Ahmed Beg**	**M.**	
Sis	**Şahkulu**	**M.**	
'Ayintab	**Mustafa Beg**	**M.**	
'Özeyirili	**'Ömer Beg**	**M.**	

IX. Vilâyet-i **Erzurum** (Beglerbegisinin kethudâsı **Hasan Kethudâ'**ya virildi fî 6 Zilhicce sene 951)

Bayburd	**'Ali Paşa Mîrimîrân-ı**	**Erzurum**	(Karalanmıştır)
Trabzon	**Mirza Mehmed**	**(-)**	
Canik	**İskender**	**'Ab.**	
Karahisârışarkî	**Ahmed Beg**	**'Ab.**	
İspir	**'Ali**	**'Ab.**	
Kiği	**İbrahim Beg**	**Li.**	
Hınıs	**Mustafa Beg**	**Li.**	
Pasin	**Kara Mustafa**	**Li.**	
Ağcakal'e	**Mirza**	**Li.**	
Mâmervân	**Mehmed**	**Li.**	
Çemişkezek	**Murad Beg**	**Li.**	
Kızuçan	**Allahvirdi Beg**	**F.**	
Yekûn	11	**/ 84a / s.**	

X. Vilâyet-i **Şam** (Mezbûr **Ferruh Çavuş'**a virildi)

Şam	**Pîrî Paşa mîrimîrân-ı**	**Şam**	(Karalanmıştır)
Haleb	**Mustafa**	**N.**	
Tarablus	**Mehmed**	**N**	
Safed	**Behrâm**	**N**	
Kudüs-i Şerîf	**Hasan**	**N**	
Hama	**Mehmed Beg**	**Hc**	
Humus	**Şeyhi**	**C**	
Birecik	**Gül-i Ahmer (Kel Ahmed ?)**		
Ekrâd	**Sübhân**	**C**	
Salt-ı Aclûn	**Kubâd Beg**	**C**	
Gazze	**Hüsrev Beg**	**C**	
Nablus	**Melek Mehmed**	**Hc**	
Leccun	**Bekir Beg**	**Hc**	
Yekûn	12		

XI. Vilâyet-i **Diyarbekir**

Âmid	**Mehmed Paşa mîrimîrân-ı Diyarbekir**	-	(Karalanmıştır)
Ruha	**Hân Ahmed**	**Hc**	
'Arabkir	**İskender**	**Hc**	
Ergani	**Mehmed Beg**	**Hc**	

Deyr ve Rahbe	Mehmed bin Müdlic	Ys
Siverek	Mustafa Beg	Ys
Bitlis	İbrahim	Ys
ʿÂdilcevâz	Mehmed Beg	Ys
Habur	Şehsuvâr Beg	Ys
Sincâr	Mehmed Beg	K
Çemişkezek Ülkesi	Ferruhşâd Beg	K
ʿan ülkâ-i Çemişkezek	Rüstem Beg	K /84b/
Ahtamar	Davud Beg	K
Rakka	ʿAli Beg	K
Atak	Mahmud Beg	K
Yekûn	14	

XII. Ümerâ-i Kürdistân-ı Diyarbekir
Bu cümle Hasan Çelebi'ye gönderildi

a. Eyâlet-i	[Be-nâm-ı]	Yazıldı
Cezîre	Bedir Beg	"
ʿİmâdiye	Sultan Hüseyin	"
Hizân	Sultan Ahmed Beg	"
Sason	Bahâüddin	"
Palu	Cemşîd Beg	"
Çapakçur	İsfahân Beg	"
Egil	Murâd Beg	"
Gence	Sultan Ahmed Beg	"
b. Livâ-i		
Vastân	Seyyid Mehmed Beg	"
Üstün	Nurʿali Beg	"
Çermük	Şâh ʿali Beg	"
Tercil	Sencer Beg	"
Züraykı	Şahkulu Beg	"
Üşti	Şâhkulu Beg	"
Mehrâni	Bahâüddin Beg	"
Şirvi	Mehmed Beg	"
Kulb	ʿAlihân Beg	"
Moks	Pîr Ahmed Beg	"
Züraykı	ʿÖmer oğlu Nâsır	"
Yekûn	18 / 85 a /	

193

- Yazıldı

Kürdistân beglerine birer hüküm ki

Bundan akdem sefer-i hümâyûna niyyet-i ʽâlî-nehmet etmeğin sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olasın deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hâzihi sefer-i zafer-rehbere ʽazîmet-i zafer karînim muhakkak olmağın buyurdum ki

... [Vusûl] bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb südde-i saʽâdet-bahşıma olan vufûr-ı sadâkat ve ihlâsın muktazâsınca sancağına müteʽallık olan ʽasker halkıyla bi'l-cümle ol emr-i sâbıkım üzere müretteb ve mükemmel âlât-ı ceyş ve esbâb-ı kıtalinle hâzır ve müheyyâ olasın ki bundan sonra her ne mahalle varmak emrolunursa hiç nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb cümle ʽaskerinle çıkub mahall-i memûre mülâkı olasın. Bu sefer-i hümâyûn husûsunda benim ziyâde ihtimâmım vardır. Sâir seferlere kıyâs olunmaya ʽasker tertîb-i edevât-ı harb ve kıtallerinde sen dahi ihtimâm idüb gaflet üzere olmayub fermân-ı şerîfim mûcibince hâzır ve müheyyâ olmak bâbında envâ-ʽı mesâʽî-i cemîlin zuhûra getüresin. Şöyle bilesin...

I. Vilâyet-i Bağdâd

Livâ-i	**Be-nâm**	
Hille	**Yunus Beg**	
Cevâzir	**ʽAli Beg**	
Erbil	**Ferhâd Beg**	
Musul	**Ferhâd Beg**	
ʽAne	**ʽAlâüddevle Sultan**	
Kızılrıbât	**Çeken Yar ʽAli Beg**	
Kerkük	**Haydar Beg**	
Cessân	**Budak Beg**	**/ 85 b /**
Dertenk	**Gazanfer Beg**	
Semâvât	**Kılıç Beg**	
Accûr (ʽAcûz ?)	**Mîr İbrahim**	
Harîr ve Devin	**Budak Beg**	
Baban	**Budak Beg**	
Bayat	**İskender Beg**	
Orman	**Sultan Hüseyin Beg**	
Rumî ve Eşnü	**Budak Beg**	
Bâcivanlu	**Dönmez Beg**	
Hafti	**Bû Saʽid**	

(Bağdâd vilâyetine ait bu kayıt karalanmıştır.)

194

Beglerbegilere birer hüküm ki

Bundan akdem sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûne niyyet-i ʿâlî-nehmet eylemeğin sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb beglerbegiliğine müteʿallık olan sancak begleriyle ve sancakları ʿaskerleriyle müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olasın deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hâzihi sefer-i zafer rehbere ʿazîmet-i hümâyûnum muhakkak olmağın zikrolan sancakbeglerine ʿaleʾl-infirâd hükm-i hümâyûnum yazılub irsâl olundu. Buyurdum ki

... vusûl bulıcak bir an ve bir sâʿat te'hir ve terâhi eylemeyüb ol ahkâm-ı şerîfeyi çavuşlarla yerlu yerine gönderüb ulaşdırub sen dahi girü cânibinden müekked mektûbun yazub irsâl eyleyüb envâʿ-ı tekidât ile tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki **/ 86 a /** her biri ol emr-i şerîfim üzere cebeleri ve cebeluleriyle müretteb düşmen yarağıyla vakıtlarına hâzır bulunalar ve sen dahi kanûn üzere cebenle ve cebelulerinle ve sâir esbâb-ı ceyşinle hâzır ve mükemmel olasın ki bundan sonra bir emrim dahi vârid oldukda hiç bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb hemân ol sâʿat beglerbegiliğine müteʿallık olan cümle ʿaskerinle çıkub mahall-i memûre mülâkı olasın ve ʿasker halkından bir ferdin eli boş olmağa emrim yokdur. Eger alaybegidir ve eger subaşılar ve çeribaşılar ve sipâhilerdir cümle kendüler müzevvecelu (mücevvezelu) ve dülbendlu olub ve bileklu ve oklu ve yaylu, gönderlu ve kalkanlu olalar ve cebeluleri ve nökerleri dahi oklu ve yaylu olmak gerekdir. Ve bu defʿa inşâallahüʾl-eʿazz ʿasker **Belgrad** köprüsünde yoklanub kendu zât-ı şerîfimle görsem gerekdir. Her kimin yat ve yarağında kusûr ve noksanı buluna aslâ ʿözri makbul olmak ihtimâli yokdur. Meyl ve muhâbâ olunmayub siyâset olunmak mukarrerdir. Ana göre tenbîh eyleyesin ki sonra bilmedik ve işitmedik dimeğe ʿözürleri kalmayub şimdiden cümle yat ve yarakların tekmîl idüb fermân-ı hümâyûnuma muntazır olasın. Bu sefer-i nusret-eseri mukarrer ve muhakkak bilüb sâir seferlere kıyâs etmeyesin. ʿAskerin tertîb-i edevât-ı harb ve kıtâllerinde ve sen dahi kanûn üzere cebende ve cebelulerinde evâmir-i hümâyûnumu riʿâyet idüb tamâm mükemmel bulunasın. Bundan sonra bir emr-i âhar vardıkda her ne mahalle taʿyin olunursa hiç bir nesneye tevakkuf etmeyüb hemân ol sâʿat çıkub emrolan mahalle mülâkı olasın. Şöyle bilesin...

Sûretler

[Vilâyet-i]	**Beglerbegisi**	**Yazıldı**	**Paraf**
Anadolu	**ʿAli Paşa'ya**	"	**N**
Karaman	**Mehmed Paşa**	"	**N**
Şam	**Pîrî Paşa**	"	-
Diyarbekir	**Mehmed Paşa**	"	-
Erzurum	**ʿAli Paşa**	"	-

Rum	**Üveys Paşa**	**"**	**-**
Bağdâd (1)	**Ayas Paşa**	**"**	**-**[8]
Zülkadırlu	**'Osman Paşa**	**"**	**-**
Budin (1)	**Mehmed Paşa**	**"**	**-**[9]
Yekûn	**7**	**/ 86 b /**	

195

- Yazıldı

- Cendereci-zâde'**ye gönderildi ki şehzâdenin kapucıbaşısı** Mahmud Ağa'**ya verse gerekdir**

Şehzâde **Sultan Mustafa** hazretlerine

Bundan akdem sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûne nıyyet-i 'âlî-nehmet eylemeğin sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Amasya** sancağına müte'allık olan 'asker halkına tenbîh eyleyesin ki cümlesi müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olalar deyu emreylemiş idim. El-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim mukarrer olub sefer-i zafer-rehbere 'azîmet-i zafer-rehberim muhakkak olduğu eclden gerekdir ki.

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak **Amasya** sancağına müte'allık olan alaybegine ve subaşılara ve çeribaşılara ve sipâhilere envâ'-ı tekidât ile tenbîh eyleyesinki ol emr-i sâbıkım üzere her biri cebeleri ve cebeluleriyle müretteb ve mükemmel olub vakıtlarına hâzır olalar. Bundan sonra bir dahi hükm-i hümâyûnum vardukda hiç bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb hemân ol sâ'at cümlesi emreyledüğim mahalle varub mülâkı olalar. Bu sefer husûsunda benim ziyâde ihtimâmım olub 'asker halkından bir ferdin eli boş olmağa emrim yokdur. Eger alayı begidir ve eger subaşılar ve çeribaşılar ve sipâhilerdir, kendüler müzevvecelu (öyle) ve dülbendlu olub ve hem bileklu ve oklu ve yaylu olmak gerekdir. Bu def'a 'askeri zât-ı şerîfimle yoklayub görsem gerekdir. 'Asker halkından her kimin ki yat ve yarağında kusûrı müşâhade oluna her kim olur ise olsun aslâ bir ferdin 'özri makbûl olmayub mu'âteb ve mu'akeb olmak mukarrerdir. 'Asker halkına benim bu sefer husûsunda olan ihtimâmı onat vechle tenbîh ve i'lân idüb bildüresin ki sonra bilmedik ve işitmedik dimeğe mecâlları kalmayub bu sefer-i hümâyûnumu mukarrer ve muhakkak bilüb fermân-ı cihân mutâ'ım üzere şimdiden herbiri yat ve yarağının tedârikinde olub bundan sonra emr-i şerîfim vârid oldukda tamâm mükemmel bulunub hiç vechle te'hir idecek nesneleri kalmaya şöyle bilesin.

---

8 Karalanmıştır.
9 Karalanmıştır.

- Bir sûreti dahi Şehzâde **Sultan Selim** hazretlerine yazıla / **87 a** /

Vrk. 87a boş olup baş tarafında **"Budun"** yazılıdır.

Yevme'l-hamîs 9 Zilka'de Sene 951 (Perşembe, 22 Ocak 1545), **Gümülcine**

196

- Yazıldı
- Rüstem Paşa **hazretlerinin nişânıyladur, kendüye** 'Ali **Çavuş'la** gönderildi

Vezir **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen sefer-i hümâyûn içün lâzım olan top 'arabalarından ve darbzenlerden bi'l-fi'il hâzır ne vardır ve mühim ve hâcet olan nesnelerden dahi ne mikdar nesne gerekdir, ma'lûm olmak lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb tetebbu' idüb göresin bi'l-fi'il top 'arabalarından ve darbzenlerinden mevcûd kaç 'araba ve kaç darbzen vardır, cümlesi hâzır olmuş mudur, eger hâzır değil ise ne mikdarı hâzırdır, ne kadarı hâzır olmamışdır, aslı ile defter etdirüb ta'cilen südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

Ve **İstanbul'**da topçubaşına dahi bir yarar kimesne gönderüb yoklatdırasın ki sefer-i hümâyûn içün lâzım olan eger toplardır ve eger 'arabalarıdır cümlesi hâzır mıdır, eger cümlesi hâzır değil ise ne mikdarı hâzırdır, bâkı ne kalmışdır, noksanları nedir, ne cins esbâbdır, maslahatları her ne mertebeye varsa cümle evzâ' ve ahvâllerin tafsîli ile ma'lûm idinüb ta'cil 'ale't-ta'cil 'atebe-i 'âlempenâha 'arzeyleyesin.

Ve hem **Cezâyir** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye, sâbıkan ba'z-ı ahkâm-ı şerîfe irsâl olunub donanma-i hümâyûnuma müte'allık mühimmât fermân olunmuşdı. Ol husûslar dahi nice olmuşdur, mübâşeret eyledi mi, ne vechle tedârik eylemişdir, maslahat ne mertebeye varmışdır, anun dahi cümle ahvâlin sıhhatı ile haberin alub bile 'arzeyleyesin.

Ve müşârun ileyhe emrolunan yüz kıt'a hâssa gemilerin ve **Mısır'**a müte'allık yigirmi beş pâre gemilerin esbâbları mu'accelen tedârik olunmak ehemm-i mühimmâtdandır. Mevsime dahi az kalmışdır. Bu husûslarda kat'an beru cânibe tevakkuf göstermeyüb lâzım ve mühim olan her maslahatı serî'an tedârik etmek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin.

Ve sâbıkan müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisi **/ 88 a /** donanma-i hümâyûnumla alub gitdüği toplardan ve yarakdan ve otdan ve yuvalakdan ne mikdar nesne getürdi, cümlesi tamâm gelmiş midir, yohsa ba'z-ı yerlerde konulmuş nesne var mıdır, ne mikdarı geldi, kalmış varsa ne mikdar nesne kaldı ve ne mahalde kaldı ve ne cins nesne kaldı, tafsîli ile haberin alub defterin südde-i sa'âdetime bile irsâl eyleyesin, ve hem bi'l-fi'il hazinede ne kadar ot vardır, ma'lûm idinüb bile 'arzeyleyesin.

Ve hem **Mudanya**'dan gelecek taşlar dahi geldi mi, henüz gelecek dahi var mıdır, ne geldi, ne kaldı ve anlardan gayrı dahi dökülmek lâzım mıdır ma'lûm idinüb dahi 'arzeyleyesin. Dökülmek lâzım ise te'hir olunmayub ardınca olub mübâşeret olunmak gerekdir.

Bu husûsların mu'accelen 'atebe-i 'ulyâma 'arzolunması gâyet ile mühim ve müsta'cel olmağın emr-i hümâyûnum bunun üzerinedir ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve tevakkuf etmeyüb sen i'timâd eyledüğin bir yarar kimesne ta'yin idüb **İstanbul'**a irsâl eyleyesin ki sür'at ve isti'câl ile varub bu husûsların emrolunan üzere haberin getürüb sen dahi südde-i sa'âdet medara 'arz ve irsâl eyleyesin.

Ve sâbıkan **Semendre** sancağı begi anda olan şâyka ve zahîre gemilerinin ahvâlin görüb kalafata muhtâc olanı [ve] olmayanı ve gemilere ve kalafata müte'allık lâzım olan nesneleri defter idüb âsitâne-i sa'âdete irsâl eylemiş idi. Ol defterleri 'ayniyle buldurub sıhhatı üzere sûretin çıkardub ve mühürleyüb 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesin ve hem ol kalafat esbâbları tedârik olunmuş mıdır, kimlere emrolunmuşdı, ne zamanda emrolundı, kimler gitmişdir, cevâbları geldi mi, ol esbâblar anda müşârun ileyhle varub vâsıl oldu mu, 'ilmin irişdüği üzere, bile 'arzeyleyesin. Eger henüz noksanı varsa kat'an te'hir ve terâhi olmağa emrim yokdur. Eger emrolunan kalafat esbâblarıdır ve eger sâir anlara emrolunan sefer mühimmâtıdır, anda cümlesi hâzır bulunmak lâzımdır. Ana göre tedârik idüb itmâmında hüsn-i ihtimâm ve kemâl-i sa'y-i cemîlin zuhûre getüresin.

Ve hem sabıkda **Şikloş** شقلووش ve **Valpova** kal'eleri fetholundukda ve **Esturgon** ve **İstolnibelgrad** kal'eleri alındukda hazine toplarından ne kadar top konulmuşdur ve küffârdan alınan toplardan ne kadar top vardır, her biri ne cinsdir, ne kadar taş atar **/ 88 b /** ve **Ösek** kal'esinde ve **Belgrad** ve **Semendre** kal'elerinde ve sâir ol cevânibde olan kal'elerin her birinde hisâr döğecek topları ve darbzenleri ne kadardır, her biri ne cins topdur ve ne kadar taş atar, cinslu cinsiyle rûznâme defterlerinden sıhhatı ve tafsîli üzere çıkardub ve mühürleyüb ta'cilen 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesin.

Ammâ her birinde hazine topundan ne kadar top konulmuşdur ve **istabur**da alınan toplardan ne konulmuşdur ve bu def'a alınan toplardan ve yarakdan ne mikdar nesne konulmuşdur, her birin ayırub rûznâme defterlerinden ana göre sıhhatıyla çıkardub gönderesin ki hiç bir husûsda tekrâr suâl olunacak nesne kalmayub cümlesi ma'lûm ola. Şöyle bilesin...

Ve **Mohac** begine bir hoşlu (?) برخوشلو hükm-i şerîf yazılub sana gönderildi. Te'hir eylemeyüb âdemlerine viresin ki ta'cilen müşârun ileyhe iysâl eyleyeler. Şöyle bilesin.

Yevme's-sülâsâ fî 14 Zilka'de sene 951 (Salı, 27 Ocak 1545), **der karye-i Firecik**

Bundan aşağası Nişancı'nın nişanıyladır.

197

- **Yazıldı**
- **der konak-ı** Ilıca-i Firecik **fî 14 şehr-i mezbûr**
- "Mehmed Çelebi **kendüsi yazmışdır, bir çavuşla göndermişler, pâye-i serîre müsveddesi gönderilmiş"**

Hayrüddin Paşa'ya bir hükm-i şerîf ki

Bundan akdem **Hacı Maksud** nâm âdeminle donanma-i hümâyûnuma müte'allık gemiler içün dergâh-ı mu'allâma mühürlü defter göndermişsin, ben sa'âdet ve ikbâlle şikâr üzerinde bulunmağın mezbûr âdemin **Edirne**'de kalub defteri dergâh-ı mu'allâma göndermiş; görüldükde hâliyen yeniden yapılmak üzere olan kırk kıt'a gemiler ahvâli zikrolunub ve hem sâbıkan Tershâne-i 'Âmire'de olan gemilerden on dokuz gemi ve sâbıkan sefer-i hümâyûn'dan gelüb deryâda olan gemilerden dahi yigirmi iki gemi ki cümle kırk bir kıt'a gemi olur bunlar meremmet olunmağla sefere kabildir, kalanları sefere kabil değildir deyu kaydolunmuş. Lâkin bu def'a deryâya giden yüz kıt'a yeni gemilerin ahvâli mâ'lum olmayub **/ 89 a /** ve sefer-i hümâyûna yarar cümle ne kadar gemiler vardır zikrolunmamağla ol defterden cümle gemilerin ahvâli ma'lûm olmamağın yüz kıt'a gemi ihzâr olunmak fermân idüb kırk kıt'ası yeniden yapılmak ve kırk bir kıt'ası dahi meremmet olunmağla sefere kabildür didüğin gemiler ki cümle seksen bir kıt'a olub yüz olmağa on dokuz gemi kalmağın

on dokuzun dahi yeniden yapdırub cümle yüz gemi ihzâr eyleyesin deyu emreylemiş idim.

Sonradan mezbûr **Hacı Maksud** getürdilüb gemilerin ahvâli suâl olundukda yeniden gemi yapılmağa hâcet değildir ve defterde cümle gemiler yazılmamışdır. Hemân esbâb ve kereste lâzım olan gemiler zikrolunmuşdur. Zirâ bu def'a seferden gelmiş yeni gemilerden otuz sekiz kıt'a kadırga ile yedi kıt'a kalitemiz hâzırdır andan gayrı yeniden yapılmak üzere olan gemi dahi kırk gemidir. Cümlesi seksen beş gemi olur yüz olmağa on beş gemi kalur meremmet olunmağa kabil olan kırk bir geminin on beşi meremmet olunmağla cümle yüz kıt'a olur yigirmi altı gemi dahi artuk kalur aslâ yeniden gemi yapılmağa ihtiyâc yokdur deyu cevâb virmeğin buyurdum ki

Vusûl bulıcak göresiz fi'l-vâkı' kazıyye mezbûr **Hacı Maksud'**un takrîr eyledüği üzere mi olub yüz kıt'a gemi olmağa yeniden gemi yapılmağa hâcet yok ise emrolunan on dokuz kıt'a gemiyi yapdırmakdan ferâgat eyleyesin ol meremmete kabil olan kırk bir gemilerden vech ve münâsib gördüğin on beş gemiyi meremmet etdirüb yeniden yapılacak kırk kıt'a gemileri hâzır ve mükemmel **/ 89 b /** eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin ve bi'l-cümle kaziyye mezbûr **Hacı Maksud'**un didüği gibi ise bu hükm-i şerîfimle 'amel eyleyesin değil ise hükm-i sâbıkın mefhûmiyle 'âmil olasın.

Ve mesfûr âdemin **Maksud** yedi kıt'a top gemilerinin üçü 'amelden kalmışdır deyu 'arzidüb anların yerine yeniden gemi yapdırmağa emrolunan yüz kıt'a gemilerin mevsimine değin irişmeğe mâni' olmaz ise ve mümkin ise ol üç pâre 'amelden kalan top gemilerinin yerine üç top gemisi yapdırub vech ve münâsib gördüğün üzere tedârikin göresin ve bu husûslar yine ne vechle olduğun ve **Hacı Maksud'**un takrîr etdüği yine sahîh midir, nice tedârik eyledüği[n] ta'cilen tafsîli ile südde-i sa'âdetime 'arzidesin, söyle bilesin...

198

- Yazıldı

- Bu hükmün akçesi alınmayub mezbûr nâibin kayınatası olan Pîr Emîr'**e virildi**

- 'Ulûfeciler'**den kalkılduğu gün yazıldı, Paşa hazretleri atdan inüb nişanladı**

Gümülcine kadısına ve **Çavuş Kasım'a** bir hüküm ki

Bundan akdem 'âdet-i ağnâmdan zâyi' olan mâl içün **Sâlih** nâm nâib habsolunmuş idi. Hâliyen mezkûr içün ol mâla bunun dahli olmayub mübâşirleri gayri kimesneler idüği 'arzolunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak, mezkûr nâibi yarar kefillere viresiz asıl mâla mübâşeret iden mübâşirleri her kande ise buldurup getürdüb şer'le teftîş ve tefahhus idüb göresin mezkûrların üzerinde zâyi'âtdan ve bel'iyyâtdan her ne mikdar mâl zâhir ve sâbit olur ise bî-kusûr tazmîn etdüresin. Mezkûr nâibin üzerinde şer'le mâl sâbit olmadın tazmîn etdirmeyesin şöyle bilesin... **/ 90 a /**

Yevme'l-hamîs fî 16 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 29 Ocak 1545) **der karye-i Emirli**

199

- Yazıldı

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet meâbıma mektûb gönderüb Tershâne-i 'Âmire'de olan cedîd gemilerin ve sâir hâssa kadırgaların mühimmâtıyçün **İstanbul** kurbünde vâkı' olan kadılıklarda olan kalafatçı ve neccârın getürdülmesi lâzımdır deyu i'lâm eylemişsin. İmdi hâliyen zikrolunan kadılara müekked hükm-i hümâyûnum yazılub sana gönderildi. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak, te'hir eylemeyüb sen bildüğin kadılıklara yarar âdemler gönderüb hâcet olduğu kadar eger kalafatçıdır ve eger neccârdır çıkardub getürdüb işletmek eyleyesin.

Ve Tophâne-i 'Âmire'de yeniden dökülmüş otuz dört kıt'a toplar vardır, yüzi salınmağa muhtâcdır, hidmet içün yaya lâzımdır. Tershâne-i 'Âmire içün

emrolunan yere yaya beginin bir sancağı tophâne hidmeti içün ta'yin oluna deyu bildirmişsin. Ol bâbda dahi sen vech gördüğin üzere ol yaya beglerin birini tophâne maslahatı içün ta'yin idüb istihdâm eyleyesin.

Ve tershâne maslahatı içün ta'yin olunan dört yaya beglerinin ikisi anda hâzır olub âdemlerin getürmege gitdiler. İkisi dahi yerlerinde olmağın hükümleri gönderildi. Ammâ **Menteşe** yayaları begi bi'l-fi'il **İstanbul'**da hâzırdır, mezbûr tershâne maslahatı içün anı dahi taleb eyleyesin. Hâliyen ana dahi müstakıl hükm-i şerîfim yazılub sana gönderildi. Anun dahi yayaların getürdüb istihdam eyleyesin, şöyle bilesin... / **90 b** /

Yevme'l-cum'a 17 Zilka'de sene 951 (Cuma, 30 Ocak 1545) **Edirne**

200

"Bugün sa'âdetlu pâdişâh hazretleri **Edirne'**ye geldiler, **Gümülcine** avından geldiler".

Yevme's-sebt 18 Zilka'de sene 951 (Cumartesi, 31 Ocak 1545), Edirne

201

- Şehzâde hazretlerinin çavuşı Mustafa Çavuş'a **virildi.**

Şehzâde **Sultan Selim Hazret**leri'nin lalası **Ca'fer Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen müşârun ileyh oğlum dergâh-ı mu'allâm'a mektûb gönderüb, **Balat** kadısı mektûb gönderub harâmilık ile meşhûr olan levend reisleri nefs-i **Balat'**ı basub niçe âdemler mecrûh idüb ve etrâfda olan ra'âyânın köylerin niçe def'a gâret idüb memleket halkı bunların zulm ve te'addisinden 'âciz olmuşlardır ve tâife-i mezbûre çoğalub kuvvet bulmakda imişler. Bu zamanlarda böyle olıcak yaz günlerinde dahi ziyâde fesâd etmeleri müşâheddir. Ba'z-ı adalarda gemiler ihdâs etmek üzere imişler deyu i'lâm idüb mezkûr kadının 'arzını 'ayni ile bile irsâl eylemiş[sin]. Zikrolunan 'arzda **Saru 'Ali** nâm harâmi reis levendleriyle gelüb nefs-i **Balat'**ı basub oğlan çekmek kasdına evlere girüb ba'z-ı hâtûnlar mecrûh idüb ve anun emsâli beş altı nefer harâmi reisler, her biri gelürler müslümânlara te'addi iderler. Cümlenin levendi bir yere gelse iki yüzden ziyâde [olur], her kimin evine varsa havfundan nesi varsa virür. Ve'l-hâsıl ahvâl-ı ra'âyâ muztariblerdir. Kâh karaya çıkarlar, fesâd iderler. Bir an ve bir sâ'at [içinde] gene gemilerine girerler deryâya giderler. Eger bunlar def'olmazlarsa, bahara karîb dahi ziyâde fesâd iderler. Her

birinün bir ıssuz adada gemileri binâ olunuyor. Hâliyen bindikleri küçük gemiler olub kâh **Aydınili** cânibine, kâh **Menteşe** cânibine, kâh **Susam** adasına varırlar deyu i'lâm eylemiş. İmdi müşârun ileyh oğlumun, tavvalallahu 'ömrehu, bu husûslar bu kadar ma'lûmu olub bu asıl zulm ve te'addiler olur imiş levendâtların mazarrat ve ifsâdının dahi [def'i] mühim ve lâzım olmağın hâliyen bu bâbda **Menteşe** sancağı begine müekked hükm-i hümâyûnum gönderilüb zikrolunan müfsidleri beher hâl her kande ise hüsn-i tedbirle ele getürüb habsidüb südde-i sa'âdetime isimleriyle 'arzeylemek fermân olunmuşdur ve deryâ muhafazasında da olan, **Hüseyin Subaşı'**ya dahi hükm-i şerîfim irsâl olunub ol kenârları ve adaları ol dahi tetebbu' **/91a/** idüb ele getürmek içün gereği gibi tenbîh ve te'kid olunmuşdur. Buyurdum ki

Sen dahi bu bâbda mezkûr müfsidlerin ra'âyâ üzerinden mazarrat ve ifsâdların def'idüb ra'âyânın emn ve emân ve refâhiyet ve istirâhatı bâbında kemâl-ı basîret ve ihtimâm üzere olasın ve bu husûsu kimesneye ifşâ eylemeyüb mezbûrûn müfsidlerin, her kande ise ve kaç nefer ise hüsn-i tedbîr ve ittifak ile ele getürüb sen dahi sa'y ve ikdâm idüb yapdıkları kayıkları ihrak eyleyüb kendülerini muhkem habs idüb vuku'ı üzere isimleriyle yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Sonra ol bâbda emrim ne vechle sâdır olur ise mûcibiyle 'âmil olasın.

202

- Yazıldı
- Âdemisi Hacı Maksud**'a virildi**

Hayrüddin Paşa'ya yazıla ki

Oğlum ve **Balat** kadısı şöyle 'arzeylemiş[ler], **Hüseyin Çelebi'**ye hüküm yazıldı sen dahi tenbîh eyleyesin ki basîret üzerine olub ol adaları ve kenârları tetebbu' idüb ele getürüb hâssa-i hümâyûnuma yaramayan kayıkları ihrak eyleyüb kendülerini dutub kadıne vurub mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime getüresiz...

203

- Yazıldı
- Müşârun ileyh Mustafa Çavuş**'a virildi**

Bir sûreti dahi **Menteşe** sancağı begine yazıla

Hâliyen ferzend-i ercümend, erşed-es'ad, 'izzet-şi'âr, devlet-disâr mahz-ı lütfullah oğlum **Selim,** tâla bakahu dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb şöyle 'arz eylemiş ilâ âhirihi...

İmdi sebeb nedir ki memleketim içinde levend tâifesi bu kadar şenâ'at ve fesâd ideler dahi anlar ele getürilmeyüb begler ehl-i fesâda bu kadar ruhsat virüb ra'âyâ ve berâyâya bu vechle mazarrat ve hasâretler irişe. Bu husûslar mahzan beglerin ihmâl ve tekâsülünden idüğine şübhe yokdur. İmdi mezkûrûn müfsidlerin ele gelmeleri ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bu husûsları bir ferde ifşâ etmeyüb gereği gibi mukayyed olub mezbûrûn müfsidleri her kande ise tetebbu' idüb hüsn-i tedbîr ile ta'cilen ele getürüb ve kayıkların ihrak idüb cümlesin habseyleyüb dahi isimleri ve resimleri ile vuku'ı üzere südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin, sonra emrim nevechle sâdır olursa mûcebi ile 'âmil olasın. Bu mühimmi sâir umûra kıyâs etmeyüb gâyet ile ihtimâm idüb benim sancağımda bunun gibi kimesneler yokdur veya bunda değillerdir deyu 'özür beyân eylemek aslâ mesmu' olmaz. Beherhal ele getürilmek lâzım olmuşdur, ana göre ihtimâm eyleyüb her ne tarıykla mümkin ve mutasavvarsa ele getürmeyince olmayasın şöyle ki yine sancağında ra'âyânın emn ve emânı ve refâhiyyet ve istirâhatı bâbında küllî makdurunu sarfidüb bir ferde zarar ve ziyân irişdirmeyesin **/ 91 b /** Bu asıl şenâ'at ve fesâd olduğu istimâ' oluna niticesi sana 'âid olub mûcib-i 'itâb ve 'ikab-ı elîm vâkı' olursun.

204

-Yazıldı
-Müşârun ileyh Mustafa Çavuş**'a virildi fî 28 Zilka'de sene 951** (10 Şubat 1545)

Bir hüküm dahi buna göre deryâda olan **Hüseyin Çelebi**'ye yazıla ki

Sen dahi ol kenârları ve adaları gereği gibi tetebbu' idüb mezkûrûn müfsidleri neylersen eyleyüb hüsn-i tedbîrle ele getürüb dahi kadine vurub cümlesin mukayyed ve mahbûs südde-i sa'âdetime getüresin.

Yevme'l-ahad fî 20 Zilka'de sene 951 (Pazar, 2 Şubat 1545)

205

- **Yazıldı**
- **Bu hüküm** Bağdâd **beglerbegisinin kapukethudâsı olan** Sinan Beg'**e virildi**
- **Bunun sûreti defter emînine virildi**

Bağdâd beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb vilâyet-i **Bağdâd'**da ikamet etmek niyyetine gelen yarar yiğitlere timâr virile deyu vârid olan emr-i şerîf muktazâsınca feth-i hâkanîden bu târihe gelince ve bu vilâyetde olub kimesnenin mülküne ve timârına müte'allık olmayub hâric-i ez-defter olan yerlerden kanun üzere nice yarar yiğitlere ve ma'zullerden tâlib olanlarına timâr virilüb anların dahi her birisi varub hâric vilâyetden göçer konar Ulus tâifesinden ra'iyyet tergîb idüb her birine ümmiz ve istimâlet virmekle her kişi timârların ihyâ eyledükleri sebebden şimdiye değin hayli memleket ma'mûr olub **Rummahiyye** cânibinden havâs-ı hümâyûn içün zabtolunub yigirmi otuz yük akçe tahsîl olan yerlerin dahi ekseri vech-i meşrûh üzere harâbeden ma'mûr olmuş yerler olub bi'l-fi'il vilâyet-i **Bağdâd'da** ma'mûr olmağa kabil yetmiş seksen yıldan beru zirâ'at olunmamış hâlî ve harâbe yerler mubâlağa olub lâkin vilâyet-i **Bağdâd** müceddeden kitâbet olunmağın şimdiye değin virilegeldüğü üzere giru ol asıl hâlî yerlerden tâlib olan yarar yeğitlere timâr virilmek içün müstakıl emr-i şerîf olmayınca münâsib olmayub ammâ memleketin ihyâ olması içün husûs-ı mezbûrun i'lâm-ı lâzım olub olıgelen uslûb üzere ol asıl hâlî **/ 92 a /** ve harâbe yerlerden tâlib olan yarar yeğitlere ve ma'zûllere timâr virilmek [ile] günden güne memleket şenlenüb ma'mûr olmasına ve havâs-ı hümâyûnun ve gayrın nef'ine ve dirlik ümidiyle hidmete gelen yarar yeğitlerin bu vilâyetde eğlenüb kalmasına sebeb olur deyu 'arzeylemişsin. İmdi şimdiye değin ol asıl yeğitlere ez-virân [virilen] yerler vilâyet yazılmadan vâkı' olmuş idi. Vilâyet kâtibi yazduğu yerlerin timârları şimden sonra sâir memâlik-i mahrûsemde vâkı' olan beglerbegiliklerde olduğu gibi sipâhilere ve sipâhizâdelere virilmek fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Sen dahi ol asıl yazılmış yerlerin timârları sahih sipâhilere ve sipâhizâde olanlara tevcîh eyleyesin ammâ ol asıl mu'attal olan yerlerden istihkaklarına ve yararlıklarına göre timâr tevcîh idüb tezkeresin viresin. Şol şartla tevcîh eyliyesin ki min ba'd **Bağdâd**'dan gayri yerde timâr virilmeyüb ve hem timârını ma'mûr eylemeyince ve vilâyet kâtibi çıkmayınca defterlu yerden timâr virilmeye ve tezkeresin dahi vech-i meşrûh üzere kaydeyleyüb südde-i sa'âdetime göndersin. Ammâ Ekrâd ve Ulus tâifelerinden ve Yörükân-ı haymana tâifesinden bi'l-cümle

ra'iyyet cinsinden bir ferde timâr virilmeğe emrim yokdur. Müteveffâ sancak beglerinin azadlu kullarından ve kul oğullarından ve **Anadolu** [ve] **Karaman** ve sâir iç illerden ol cânibe varan sipâhi-zâdelerden timâra müstahık ve yarar olan yeğitlere tevcîh eyleyesin ammâ ol bâbda dahi tamâm ihtimâm idüb sahîh sipâhizâde idükleri senün tamâm ma'lûmun olub aslâ şâibe-i şübhe olmaya ve sâir kul oğulları ve begler kulları adına timâra tâlib olanları dahi onat vechle mukayyed olub görüb bir vechle dikkat ve ihtimâm eyleyesin ki hile ve telbisle ra'âyâ cinsinden ve emrime muhâlif sâir tavâifden kimesneye timâr satmalu olmaya şöyle ki sonra hilâfı zâhir ola neticesi sâna 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre basîret ve intibâh üzere olasın, tamâm emr-i şerîfim üzere timâra istihkakı olub tevcîh eyledüğin dahi sipâhi-zâde midir, kul oğlu mudur, sancakbegilerin kullarından mıdır, bi'l-cümle her ne asıl kimesne ise ve ne yerlu ise, tezkeresinde dahi ana göre kaydeyleyesin ki hakıykatı ile âsitâne-i sa'âdetde dahi ma'lûm ola. / **92 b** /

206

- Yazıldı

- Sağ 'ulûfecilerden Subaşı Hasan**'a virildi**

Vülçetrin kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Samakov** kadısı dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Samakov'**da enseri işlenmelu olub enseri işliyen ustaların ekseri **Vülçetrin** kazâsında olan (olub) **Samakov'**a gelmeleri mühim ve lâzım olduğın 'arz etmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb enseri mühimmi için taleb etdükleri üstâdları ta'cilen âdemlerin koşub **Samakov'**a gönderesin ve ne günde vardılar ve kaç nefer kimesne vardı bildiresin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Şöyle ki taleb olunan üstâdlar gönderilmeyüb maslahat te'hir oluna müstahıkk-ı 'itâb olursun. Ana göre tedârik idüb emr-i şerîfimin itmâmında dakıyka fevteylemeyesin.

207

- **Yazıldı**
- Bağdâd **mâl defterdârının âdemisi** Hasan'a **virildi**

Bağdâd beglerbegisine

Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb vilâyet-i **Bağdâd** mahsûlâtının bu def'a varacak muhasebesin ve sâir mâla müte'allık olan husûsların kudvetü'l-ekâbir mâl defterdârı **Ca'fer,** dâme 'uluvvühü, südde-i sa'âdetime kendu gelüb 'arzeylemek lâzım olmuşdur deyu i'lâm eylemişsin. İmdi buyurdum ki

Vilâyet-i **Bağdâd'**dan âsitâne-i sa'âdetime hazine gelmelu olub mevsim oldukda müşârun ileyh dahi hazine ile südde-i sa'âdetime gelüb mülâkı ola. Şöyle bilesin...

208

- **Yazıldı**
- **Paşa hazretlerine tâbi'** Mehmed Çavuş'a **virildi**

Petrovik'e bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum içün **Belgrad'**da iki bin beş yüz mud un der-anbar olmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle kudvetü'l-emâsil çavuşum **Mehmed** vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb âsitâne-i sa'âdetime olan vufûr-ı 'ubûdiyet ve ihtisâsın muktazâsınca zikrolunan unu mu'accelen cem'idüb ve gereği gibi elekden geçürdüb eledüb ta'cil 'ale'-t-ta'cil **Belgrad** iskelesine gönderüb anda anbara teslîm etdiresin ki sancağı begine hükm-i şerîf gönderilmişdir anda tesellüm edüb, anda akçeleri teslîm oluna. Bu husûs ziyâde mühim olub mahzan senün yüce âsitâneme olan vufûr-ı istikamet ve sadakatına **/ 93 a /** i'timâd olunmuşdur. Sen dahi ana göre ikdâm ve ihtimâm eyleyüb ta'cil 'ale't-ta'cil zikrolunan unu bî-kusûr tedârik idüb **Belgrad'**a irişdirmek bâbında kemâl-i sa'y ve ihtimâmın vücûde getüresin ve (-) eglendirmeyüb bu husûsları ne vechle tedârik eyledüğini, neçe olduğun yazub yüce âsitâneme 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

209

- **Yazıldı**
- Miloş **nâm âdemisine virildi**

Brata'ya yazıla ki

Hâliyen **Petrovik** yüce âsitâneme âdem gönderüb kenduye berât-ı hümâyûnumla virilen yerleri tasarruf eylemeğe ol cânibden dahl ve nizâʻ olub tasarruf etdürmedüğin ʻarzeyledi. İmdi **Demeşkar** kalʻesi ve ana tâbiʻ olan karyeler ve mezraʻalar sancak tarıykıyla virilüb elinde olan berât-ı hümâyûnda dahi kaydolmuşdur. Buyurdum ki

Mezkûre berât-ı şerîfimle taʻyin olunan yerlere kimesneyi dahl ve taʻarruz etdirmeye ve berâtına muhâlif dahl ve nizâʻ idenleri menʻ ve defʻ eyleyesin, şöyle bilesin... / **93 b** /

210

- **Yazıldı**
- Hayrüddin Paşa'**nın âdemisi** Hacı Maksud'**a virildi**

Midillu ve **Morova** (Molova) kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı muʻallâya mektûb gönderüb yapmak emrolunan donanma-i hümâyûn gemilerinden ustagerleri az olub, üstâda ziyâde ihtiyâc olduğun ʻarzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʻımla mûmâ ileyh, dâme ikbâlühü, cânibinden âdem varub yüz mikdarı ustager taleb ider ise, te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsa bi'z-zât mübâşeret idüb kazâ-i mezbûrden taleb olunan üstâdları taʻcil ʻale't-taʻcil çıkarub müşârun ileyhin âdemlerine teslîm eyliyesin ki varub ücretle işliyeler. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır, ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer eyleyüb bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin. Bu bâbda beyân edeceğin ʻözr makbûl olmayub envâʻ-ı ʻitâb ve ʻikab-ı elîm ile muʻâteb olman mukarrerdir. Bilmiş olasın ana göre tedârik eyleyesin.

Yevme'l-hamîs 23 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 5 Şubat 1545), **Edirne**

211

- Dede Çavuş oğlu Mustafa Çavuş'**a virildi**

İçil Sancağı kadılarına hüküm ki

Bundan akdem pâre voyvodaları il üzerine çıkub ra'âyâya zulm ve te'addi etdükleri eclden mezbûrlar ref'olunmak içün ve sâir bida' ve mezâlimin ref'i içün memâlik-i mahrûsede olan sancakbeglerine ve kadılarına 'adâletnâme-i hümâyûnum gönderilmiş. İmdi hâliyen südde-i sa'âdetime şöyle 'arzolundı ki pâre voyvodaları yürüyüb ve sâir ol hükm-i hümâyûnumda ref'olunan mezâlim ve bida' dahi ref'olunmayub ol sebeb ile ra'âyâya fevkal-had zulmler ve te'addiler olunur imiş. İmdi sebeb nedir ki benim emr-i şerîfimle ra'âyânın üzerinden bunun gibi zulmler ref'olunmuş iken ol emr-i hümâyûnum icrâ olunmayub yine fukarâya bu vechle zulmler ve te'addiler vâkı' ola. Bu husûslar mahzan sizin ihmâl ve tekâsülünüzdendir. Bu eclden müstahakk-ı 'itâb-ı elîm olubdur[ur]suz. İmdi buyurdum ki

Min ba'd bu bâbda kemâliyle mukayyed olub sâbıkan emr-i şerîfimle ref'olunan / **94 a** / husûsları kemâ kân merfû' bilüb ol fermân-ı hümâyûnum mûcibince 'amel eyleyüb ana muhâlif bir ferde iş etdirmeyesiz. Bu husûsları tetebbu' idüb görsem gerekdir. Şöyle ki ol yasaknâme-i hümâyûnumla 'amel olunmayub ana muhâlif ra'âyâya zulm olunduğu istimâ' oluna bir ferdin 'özri makbûl olmak ihtimâli yokdur. Emrime muhâlif iş idenler her kimler ise aslâ meyl ve muhâbâ olunmayub siyâset olunmak mukarrerdir. Siz dahi ana göre mukayyed olub emr-i şerîfim [icrasında] envâ'-ı ikdamınız zuhûra getüresiz. Şöyle bilesiz...

212

- Yazıldı
- Mühürlendi, Paşa hazretlerine gönderildi

Samsunlu-zâde'ye bir hüküm ki

Hâliyen **İstanbul** kadısı dergâh-ı mu'allâya mektûb gönderüb mahrûse-i mezbûrede vâkı' olan mahbûslar zindanından mahbûslar kaçub ne lu'bet ile kaçdıkların nâib ve muhzırbaşı gönderüb tefahhus etdiklerinde zindanın kilidcisi **Yusuf bin 'Abdullah** bir kimesneyi emr ile zindana koyar iken **Hüsrev Paşa** kullarından mukaddemen habsolunan **Yusuf** ve **Mustafa** ve iki **Hüsrev** nâm kullar ikisinin elinde olan bıçakları ve birinin elinde hançer ve birinin elinde dahi taş bu

tarıykla zindan kapusuna gelüb mezkûr **Yusuf** bana yumruğun vurub ben yıkıldıkda mezkûr gulâmlar zindandan taşra çıkub ʿakablarınca serika töhmeti ile habsolunan **ʿİsâ** ve bir kimesnenin **Hüseyin** nâm kulu ve **Mehmed** ve **Hüsrev** nâm medyûnlar zindandan çıkub kaçdılar deyu haber virdükde zindanda mahbûs olanlardan suâl idüb **Davud bin İbrahim** ve **Karaca Yahya bin Mahmud** ve **Hasan bin Hâce Sinan** ve **Şeyh Mehmed bin ʿAbdülkadır** ve **Hüseyin bin ʿAbdullah** ve **Hâc Hasan bin ʿAli** nâm kimesneler haber virdiklerin ve zindancı habsolunduğun bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle (-) vusûl buldukda bi'z-zât mübâşeret idüb bu husûsu ehl-i vukufdan ve muʿtemed bî-garez kimesnelerden onat vechle teftîş idüb göresin zikrolunan mahbûsları ne vechle salıvirmişlerdir, vech-i meşrûh üzere olduğu vâkıʿ midir, yohsa bu bâbda zindancının medhalı olmuş mudur ve zindan kapusın açmağa sebeb ne olmuşdur ve mezbûrân kimesnelerin deynleri mîrî midir ve ne mikdâr deynleri vardır, ne asıl kimesne ol deyn içün habsolunmuşlardır, bi'l-cümle bu husûs ne vechle olmuş ise tamâm maʿlûm idinüb mufassal ve meşrûh hakıykatı üzere yazub bildiresin. / **94 b** /

Yevme'l-cumʿa, gurre-i Zilhicce sene 951 (Cuma, 13 Şubat 1545), **Edirne**

213

- Yazıldı

Bağdâd beglerbegisi **Ayas Paşa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Zekiyye** kalʿesinin begi olan **Seyyid Eymen** ile kalʿede bile olan ʿammusi oğlu **Seyyid ʿÂmir bin Bedran** muʿârız olub **Eymen**'in taht-ı yedinde olan aʿrâbın ekseri **Seyyid ʿÂmir**'e tebaʿiyyet etmekle **Eymen**'i kalʿeden taşra sürüb kalʿeyi **Seyyid ʿÂmir** zabtetdikden sonra te'hir eylemeyüb miftâhın yarar âdemleriyle sana gönderüb kalʿeyi âsitâne-i saʿâdetime teslîm eyledüğin iʿlâm eylemişsin ve hem mezkûr içün müstakıym ve hüsn-i itâʿat üzere olub hakıykat-ı hâlin tetebbuʿ etdürdüğinde dahi itâʿat üzere sâbit-kadem idüği zâhir ve maʿlûm olmuşdur. Kalʿe-i mezbûre **Basra**'nın ve **Cezâyir**'in ve **Müşaʿşiʿ** ve **Hürmüz** vilâyetlerinin kilidi olub zabtolunması lâzımdır, **Basra**'nın fethine gâyet ile gereklüdür deyu içine yüz elli mikdarı hisâreri [ve] dizdâr konulmasın bildirmişsin. Buyurdum ki

Mezkûr kalʿe içün yeniden âdem yazmayasın. Ammâ beglerbegiliğine tâbiʿ olan kalʿelerden sen vech ve münâsib gördüğin kalʿelerden eger dizdârdır ve eger hisârerenleridir kifâyet kadar âdem tedârik idüb gerek olduğu üzere hıfz ve hirâset

etdüresin ve müşârun ileyh **Seyyid ʻÂmir'**e dahi ol kal'enin havâlisinde olan kurâ ve mezâri'i sancak tarıykıyla verilmesin bildirmişsin, ana dahi mezîd-i ʻinâyet-i şâhânemden ʻarzeyledüğin üzere sancak tarıykıyla tevcîh olub kenduye dahi müstakıl hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Şöyle bilesin, [ʻalâmet-i şerîfe iʻtimâd] kılasın. **/ 95a /**

214

- Budak Çavuş'a **virildi**

Ağriboz sancağı kadılarına bir hüküm ki

Bundan akdem taht-ı kazânızdan elli bin zirâʻ yelken bezi içün hükm-i hümâyûnumla kullarım irsâl olunmuş idi ve el-hâletü hâzihi ol husûs ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Cezâyir beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, cânibinden hükm-i şerîfle âdemisi varıcak bir an ve bir sâʻat te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan yelken bezlerini emr-i sâbık üzere taʻcil ʻale't-taʻcil cemʻ ve tahsîl eyleyüb irsâl eylemek ardınca olası. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsülünüz olub geç gelüb veya eksük gele, bir ferdin ʻözri makbul olmak ihtimâli yokdur. Mûcib-i ʻitâb ve ʻikab-ı elîm vâkiʻ olursuz. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb gâyetle ikdâm ve ihtimâm üzere olub fermân-ı hümâyûnumu yerine getürmek bâbında dakıyka fevt eylemeyesiz.

- Bir sûreti dahi Lefke **kadısına yazıla**
Elli **bin zirâʻ içün**
- Budak Çavuş'**a virildi**

215

- Yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı saʻâdet destgâhıma mektûb gönderüb hâliyen düşman câniblerinden gelen casusun haberin bildirüb ve **Petrovik'**den dahi baʻz-ı ahbâr vârid olduğun iʻlâm eylemişsin. Her ne ki dimiş isen ʻalâ sebili't-tafsîl mefhûm ve maʻlûm oldu. Buyurdum ki

Min ba'd dahi yarar casuslar irsâl idüb düşmen cânibinden sahîh haberler ve yarar diller alub **Ferandoş**-i bed-fi'al bi'l-fi'il kandedir ve 'asker-i heziymet-eserinin ahvâli nedir ve karındaşı taraflarından dahi haber nenin üzerinedir, bi'l-cümle cüz'î ve küllî keyfiyet-i ahvâllerin ve fikr ve zikr-i bâtılları nenin üzerine idüği tamâm hakıykatı ile ma'lûm idinüb dahi sahîh haberlerin 'akabin kesmeyüb südde-i sa'âdetime 'arzeylemekden hâlî olmayasın, şöyle bilesin...

Dahi vâkı' olan ahbâr-ı sahiha aslı ve tafsiylı ile mütevâtir ve mütevâlî yazub dergâh-ı mu'allâma i'lâm etmekden hâli olmayub haberin 'akabin kesmeyesin, şöyle bilesin, 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. / **95 b** /

216

- Yazıldı

- Ağriboz **beginin âdemi** Fâik Voyvoda'**ya virildi fî 25 Zilka'de sene 951** (7 Şubat 1545)

Ağriboz sancağı begine bir hüküm ki

Bundan akdem donanma-i hümâyûnum maslahatı içün yelken bezi mühim ve lâzım olmağın âsitâne-i sa'âdetimden ahkâm-ı şerîfe ile kullarım irsâl olunmuşdur. Eyle olsa, zikrolunan yelken bezinin ta'cilen gelüb irişmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Mezkûr kullarım vardukda sen dahi gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyüb her ne mikdar bez cem'olursa te'hir ve tevakkuf etdirmeyüb mu'accelen irsâl eyleyesin [maslahatı] itmâm kılasın, dahi fermân-ı hümâyûnum mûcibince tahsîl etdirüb dahi ta'cil 'ale't-ta'cil irsâl eylemek bâbında envâ'-ı ikdâm ve ihtimâmın vücûde getüresin husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. Fermân-ı şerîfimin icrâ ve itmâmında mücid ve sâ'î olasın, şöyle bilesin...

217

- Yazıldı

Budun beglerbegisine ve defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budun** kal'esinde olan ashâb-ı mevâcibi yoklayub defter eylemek içün dergâh-ı mu'allâdan sipâhi oğlanları kâtibi kudvetü'l-emâcid ve'l-emâsil **Hızır,** zîde kadrühüye, i'timâd-i hümâyûnum olmağın irsâl olundu.

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb fermân-ı şerîfim üzere mezbûr kulum cümle ehl-i mevâcibi yoklayub defter eylemeğe gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyüb telbisden ziyâde hazer eyleyesiz.

(Dikkat, bu hüküm karalanmıştır.)

218

-Yazıldı

Bir sûreti dahi **Mohac** begi **Kasım Beg'e**

Taht-ı livânda olan kal'elerin ehl-i mevâcibin yoklayub defter eylemek içün yazıla ki; 'Ulûfeciler kethudâsı **Süleyman** irsâl olundu, taht-ı livânda olan kal'elerin ehl-i mevâcibin yoklamağa gereği gibi mu'âvenet eyleyesin, sen hâzır olduğun yerlerde senünle ve kadılarla bile yoklayub defter eyleyesin. Hâzır olmaduğın yerlerde kadılarla yoklayub defter eyleye.

Bu bâbda tamâm ihtimâm üzere [olub] mezbûr kuluma gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyesin. Telbîsden ve tezvîrden hazer idesin.

Ve hisârdan hisâra ulaşdırmağa dahi kifâyet kadar yoldaş koşasın ki emîn ve sâlim varub bu hidmeti itmâma irişdire.

219

-Yazıldı

Budun beglerbegisine ve defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Budun** ve **Peşte** ve **Esturgom**[10] ve **Vişgrad** ve **Vaç** kal'elerinin ehl-i mevâcibi yoklanub defter olunmak mühim ve lâzım olmağın, dergâh-ı mu'allâmda sipâhi oğlanları kâtibi olan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim kulum **Hızır,** zîde kadrühüye, hüsn-i i'timâdım olduğu eclden irsâl idüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak, te'hir eylemeyüb ve fermân-ı şerîfim üzere zikrolunan kal'elerin ehl-i mevâcibin yoklanub defter eylemekde mezbûr kuluma gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyesiz, sen ki beglerbegisin kullarımın ağalarına ve

10 Kâtip m ile yazmıştır, Esturgom

kethudâlarına onat vechle tenbîh ve te'kid idesin ki her kişi bölüklu bölüğüne getürdüb yoklatdırasın, tezvîr ve telbîsden hazer eyleyesin.

Ve senki defterdârsın **Esturgon** kal'esinin ehl-i mevâcibin yoklamağa bile varub ve sâirlerine dahi varmak iktizâ idüb lâzım gelürse varasın ammâ **Esturgom** kal'esine beherhâl varmak lâzımdır, bile varub emr-i hümâyûnumu yerine getüresin. Bu bâbda tezvîr ve telbîsden tamâm ihtiyât ve ihtirâz üzere olub kılâ'-ı mezbûrenin cümle ehl-i mevâcibini onat vechle yoklayub defter eylemekde mezbûr kuluma kemâliyle mu'âvenet ve muzâharet idüb yoklanub mevcûd ma'lûm oldukdan sonra sen ki defterdârsın defterin bir sûretin anda alıkoyasın bir sûretin mezbûr kulum getürüb âsitâne-i sa'âdetime teslîm eyleye. Şöyle bilesiz... / **96 b** /

Yevme'l-isneyn 27 minhu (27 Zilka'de 951 / Pazartesi, 9 Şubat 1545), **Edirne**

220

- **Yazıldı**
- Rumlu Mehmed Çavuş'**la** Davud Kethudâ'**ya gönderildi**

Budun defterdârına bir hüküm ki

Peçoy kal'esinde beşlu ağası olan **Mehmed'**in ağalığı sâbıka âhara virilmiş idi, hâliyen işbu sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie (951) Zilka'de'sinin yigirmi beşinci gününden **Peşte'**de beşlu ağası olan **'İvaz'**ın dahi ağalığı kâfirde dutsak olub halâs olan **Murad'**a mukarrer olundu. Buyurdum ki

Mezbûrlardan **Mehmed'**in ve **İvaz'**ın 'ulûfelerin virmeyesin, şöyle bilesin...

221

- **Yazıldı**
- **Âdemi** Hacı Maksud **aldı**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâya âdem gönderüb mahrûse-i **Mısır'**da kapudan olan reis **Sinan'**ın oğlu bunca müddetden beru kâfirde dutsak olub bu def'a halâs olub babasını görmesine bir gemi virilmesin 'arzeylemişsin. İmdi buyurdum ki

Mezkûre bir gemi viresin ammâ sefer-i hümâyûndan gelen yeni gemilerden olmayub ve bu def'a yapılan yeni gemilerden dahi virilmeyüb meremmete kabil olan eski gemilerden bir gemi ta'yin eyleyesin ki kendu cânibinden kalafat eyleye şöyle bilesin...

222

- Yazıldı

Belgrad kadısına bir hüküm ki

Südde-i sa'âdet penâhımda olan sipâhi oğlanları kâtibi kulum **Hızır,** zîde mecdühüyi, bir mühim maslahat içün mahmiyye-i **Budun'**a irsâl idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve tevakkuf etmeyüb gemi tedârik idüb su yüzünden ta'cil 'âle't-ta'cil irsâl eyleyesin. Bu husûs ehemm-i mühimmatdandır, 'avk ve te'hir itmeyüb mu'accelen irsâl eylemek, bâbında ihtimâm eyleyesin, şöyle bilesin...

- Yazıldı
- Bir sûreti Belgrad **'ulûfeciler kethudâsı** Süleyman Beg'**e / 97 b /**

223

... bundan akdem pâre voyvodaları ra'âyâya zulm ve te'addi eyledikleri sebebden pâre voyvodaları ref'olunub min ba'd yürümeyeler deyu emrolub ve kadılar nâibleri dahi il üzerine çıkub ra'âyâya hayf [ve] te'addi eyledikleri eclden anlar dahi lâzım gelmedin il üzerine çıkub gezmeleri men'olunmuş idi. Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki yine pâre voyvodaları men'olunmayub ra'âyâya envâ'-ı zulm ve te'addi idüb ve nâibler dahi kemâ kân il üzerine çıkub gezüb yürüyüb ra'âyânın müft yemlerin ve yemeklerin yidirüb zulm ve te'addi iderler imiş. İmdi sâbıkan gönderilen yasaknâme-i hümâyûnda men'olunan pâre voyvodaları ve nâibler husûsunda sâdır olan emr-i hümâyûnum kemâ kân muhakkakdır. Aslâ memleketimde pâre voyvodaları yürümeği emrim yokdur ve kadı nâibleri dahi bir maslahat içün dergâh-ı mu'allâmdan hükm-i hümâyûnum vârid olub il üzerine çıkmak lâzım gelmedin ra'âyânın üzerine çıkub yürümek câiz değildir ol dahi cidden memnu' ve merfu'dur buyurdum ki

Min ba'd bu husûsa gereği gibi mukayyed olub sen ki sancakbegisin sancağında eger senin cânibindendir, eger havâs-ı hümâyûnumdur ve eger vüzerâ

hâslarıdır ve eger senün hâslarındır ve sâir tevâifindir aslâ ve kat'â pâre voyvodalarını ref'idüb giderdüb yürütdürmeyesin ve siz ki kadılarsız vech-i mesfûr üzere 'atebe-i 'ulyâmdan mîrî mesâlih içün ve sâir ra'âyânın kazâyâsı teftîşi içün hükm-i hümâyûnum vârid olub veyahud bir mühim ve mu'accel maslahat icâb etmedin siz dahi nâiblerinizi men' idüb kurada gezdirmeyesiz. Bu husûslar hafiyyeten tecessüs olunsa gerekdir. Şöyle ki min ba'd taht-ı hükûmetinizde geru pâre voyvodaları yürüyüb ve kadı nâibleri vech-i meşrûh üzere il üzerine çıkub kemâ kân te'addi etdikleri ma'lûm ve mesmû' ola sizden bilinüb beyân idecek 'özür makbûl olmak ihtimâli yokdur. Anlara olacak 'itâb ve 'ikab size olmak mukarrerdir. Bilmiş olasız. Siz ki sancak beglerisiz şöyle ki kadı nâiblerini men' etmeyeler fermân-ı hümâyûnumı [taleb idüb] südde-i sa'âdetime 'arzidesiz ve siz ki kadılarsız siz dahi sancakbegi, pâre voyvodalarını men'etmeyüb bu emrime mugâyir memleketde pâre voyvodaların gezdirirlerse bir dahi 'arzetmeyenlerin 'özürleri makbul olmayub neticeleri kendülere 'âid olur.

(Bu hükmün baş tarafı yoktur.)

224

- Yazıldı
- Âdemleri aldı

Mısır beglerbegisine ve **İskenderiyye** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Franca** pâdişahının elçisinin kaimmakamı dergâh-ı mu'allâma gelüb bundan akdem **İskenderiyye**'de olan konsolosları **Françesko Latiye** fevtolub **Gardiyola** nâm kimesne kendu kenduden baylosluk eylemeğin men'olunmasıyçün südde-i sa'âdetimden hükm-i şerîf gönderildüğin, 'arzidüb giru men'olunmayub asıl berât-ı hümâyûn ile baylosluk virilen **Bertomo,** varıncaya değin **İskenderiyye**'de olan **Françesko Masso** anda olan mesâlihi görüb ve mezkûr **Gardiyola'**nın muhasebesin almak içün hükm-i hümâyûn taleb eylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak berât ile olan asıl baylos varıncaya değin baylosluk hidmetin oligeldüği âdet ve âyinleri üzere mezkûr **Françesko Masso** görüb gözede, ol bâbda mezbûr **Gardiyola**'yı dahl ve ta'arruz etdirmeyesiz, şöyle bilesiz... / **97 b** /

225

- Yazıldı

Mısır beglerbegisine ve **İskenderiyye** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Franca** pâdişâhının südde-i sa'âdet-meâbımla olan dostluğu muktazâsınca ol cânibden gelen tâcirleri şimdiye değin gelüb gidegeldükleri üzere giru emn ve amânla gelüb gitmeleri bâbında hükm-i şerîfim taleb etdikleri eclden buyurdum ki

Müşârun ileyh **Franca** pâdişâhı cânibinden tüccâr tâifesi şimdiye değin memâlik-i mahrûseme gelüb gidegeldükleri üzere min ba'de dahi yaşdan ve kurudan emn ve amânla gelüb gidüb dostluğı üzere ticâret eyleyeler. Ol bâbda mezkûrlara varışda ve gelişde şer'a ve kanuna muhâlif bir ferdi dahl ve ta'arruz etdirmeyesiz ve deryâda olan kapudanlar dahi emrime muhâlif dahl ve te'addi eylemeyeler. Dahl idenleri men' ve def' idesiz, şöyle bilesiz...

Bir sûreti dahi Şam **beglerbegisine ve** Tarablus **kadısına yazıla** Yazıldı
Bir sûreti dahi memâlik-i mahrûse sancak beglerine ve kadılara ve iskele emînlerine dahi bir hüküm yazıla Yazıldı

226

- Yazıldı
- Altun kise için konuldu. fî 27 Zilka'de sene 951 (9 Şubat 1545)
- Nâmeleri okundu

Franca pâdişâhı **Françesko'**ya bir hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen bu cânibde elçiniz **Polin'**in kaimmakamı olan **Mosör Dramo[n]** nâm âdeminiz sa'âdetlu dergâhımıza mektûb gönderüb **Karlo** ile sulh olmağa bâ'is **Karlo** ile **İngiltere** kralı ve cümle hristiyan kralları ve begleri bir olub her tarafdan **Franca** vilâyetine yürüyüb yakub yıkub cenk olmak tedârikinde iken dostlar sulh olmak evlâ görüb gâyetle zaruret olmağın müdârâ maslahatı içün rıza virdüğünüz i'lâm idüb her ne ki dinilmiş ise mufassalan ma'lûm-ı şerîfimiz oldu. Eyle olsa fi'l-vâkı' bu husûslar sahîh olub müdârâ etdüğiniz tedbirle düşmeninizin tedâriki bozulub ol cânibe za'f ve fütûr hâsıl olacağı ma'lûmunuz olmuş ise bu vechle müdârâ / **98 a** / eyledüğinizi gâyetle münâsib tedârik eylemişsiz ve mezbûr elçiniz **Polin'**i dahi âsitâne-i sa'âdetimiz cânibine hâliyen göndermedüğinize sebeb ol

cem'iyyete irsâl eylemişsiz ki anların fikr ve ferâsetlerini ma'lûm idinüb andan sonra dostluğunuz mûcibince yine âsitâne-i sa'âdetimize göndermek üzere idüğinizi ve hem kendu cânibinizden ba'z-ı maslahat tedârik idüb **Karlo**'nun elçisiyle sizin elçinizi bile yüce âsitânemize göndermek husûsun dahi mezkûr âdeminiz i'lâm eyledi.

Eyle olsa sevâlif-i eyyâm ve sevâbık-ı a'vâmdan âbâ ve ecdâd-ı 'âlî-nijâdımız zamanından âsitâne-i sa'âdetimiz dâimâ açukdur. Eger dostluk içün ve eger düşmanlık içündür. Kimesnenin gelmesine ve gitmesine red ve men' yokdur. Her kim gelürse âyin-i saltanat-ı hümâyûn ve kâ'ide-i hilâfet-rûz-efzûnumuz üzere cevâbın ne ise alur gider. Hak Sübhânuhu ve Ta'âlâ hazreti, ezel-i âzâlda takdir eyledüği husûslar inşâallahu'l-e'azz hayırlar mukadder ve müyesser olmuş ola

Ve mezbûr elçinizin kaimmakamı memleketinizin tâcirleri ve rencberleri memâlik-i mahrûsemde şimdiye değin gelüb gitdikleri üzere yine gelüb gitmek husûsun murâd idindiğinizi i'lâm eylemiş. Eyle olsa evvelden şimdiye dek mâ-beynimizde olan mahabbet ve dostluğumuz üzere tâcirleriniz memâlik-i mahrûsemize ne-vechle gelüb gide gelmişler ise min ba'd dahi kimesne dahl ve ta'arruz eylemeyüb dostluğumuz muktazâsınca emn ve emân üzere gelüb gidüb ticâret ideler ve bu husûslar içün murad idindüğünüz üzere **Mısır** ve **Şam** beglerbegilerine ve cümle memâlik-i mahrûse beglerine ve kadılarına ahkâm-ı şerîfe yazılub sizün vilâyetinizden gelen tâcirlere yaşda ve kuruda gelürken ve giderken bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye. Şimdiye değin olduğu gibi min ba'd dahi dostluk muktazâsınca emn ve emân üzere gelüb gideler deyu te'kid olunmuşdur. Yazılan ahkâm-ı şerîfe dahi mezbûr âdeminize teslîm olundu.

Ve yine **Karlo** ile mâ-beyniniz ne yüzden olub ve sekiz ay va'de almakdan murad ve maksûd ne idüğin mezkûr **Karlo**'nun ve sâir düşmanlarınuzdan dahi intikamınız almak tedâriki içün sulh ve salâh üzere ne yüzden müdârâ eyledüğünüzi dostluğunuz muktazâsınca yine âsitâne-i sa'âdetimize i'lâm etmekden hâlî olmayasız ki cümle-i ahvâl-i hayr-âmâlınız dahi âsitâne-i sa'âdetimizde ma'lûm ola. Tahriren fî...
/ 98 b /

98 b boştur
99 a da "Vilâyet-i **Rum**" diye yazılub üstü çizilmiştir. Sahife boştur.

Yevme'l-ahad fî 26 Zilka'de sene 951 (Pazar, 8 Şubat 1545)

227

- Yazıldı

Şam kadısına

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Şam** beglerbegisi **Pîrî,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb ve südde-i sa'âdetime 'arzıhâl virilüb **Safed** sancağı begi **Behrâm** dâme 'izzühü'nün ra'âyâya zulm ve te'addisi olduğun 'arzidüb ve dokuz yüz kırk sekiz Rebi'ülâhır'nın on ikinci (5 Ağustos 1541) gününde livâ-i mezbûr ve vilâyet-i **Nablus, Ca'fer,** dâme 'uluvvühü, tahvîlinden üç yüz otuz bin akçe ile müşârun ileyhe ta'yin olunub sâbıkda olan begler hâsı zikrolunan iki vilâyetde üç yüz yetmiş bin akçe olub ve **Ca'fer Beg'**e iki yüz yetmiş bin ile virildikde emînler mîrî içün zabt etmiş idi. Zikrolunan târih-i mezbûr vilâyetde harman eyyâmının evâhiri olub ekser-i gallât anbar olmuş idi. Mûmâ ileyh **Behrâm,** dâme 'izzühüye üç yüz otuz bin ile sadaka olunub geldikde müşârun ileyh **Ca'fer Beg** âdemleri zabtetdüği ve mîrî içün [zabt] olunan hâsı külliyyen alub tasarruf idüb kırk bin akçesi ifrâzdır. Ba'dehü **Ca'fer Beg** 'arzetdikde emr-i şerîf vârid alub i'tibâr hasâdadur. Biçilüb kabzolunacak tarih kankısının tahvîline vâkı' olmuş ise ana virile deyu fermân olunmağın hissesin alub sulh idüb beğlik hisse **Behrâm Beg** zimmetinde kalub virmedi ve târih-i mezbûrdan tahvîli hükmi ile sene tis'a' âhirine (5 Nisan 1543) gelince berâtsuz tasarruf eyledi.

Ve nefs-i **Safed**'de vâkı' olan 'asesiyye hâric-i ez defter olub anı dahi tasarruf idüb, at ve merkeb pazarı dahi hâric-i ez-defter olub bâcın (?) zindancısına tasarruf itdirüb mîrî içün ümenâ zabtetmeğe mâni' olub

Ve dokuz yüz-elli Muharrem'i gurresinde (6 Nisan 1543) vilâyet-i mezbûre müceddeden tevzi' olunduğunda, bilâ berât tasarruf etdüği hâslar zulmünden ve ra'âyâsı zimmetlerinde, **'âdet-i devre** ve **himâye** deyu birer mikdar akçe mîrî içün kaydolunub her senede edâsına begler mâni' olduğundan zimmetlerinde hayli akçe bâkı kalmağın harâb olub, ekser ra'âyâsı perâkende olan köylerinden ferâgat idüb havâs-ı pâdişâhî[nin] güzidelerinden bedel alub ve bedel alduğı havâs ra'âyâsı zimmetlerinde sene tis'a (1542-1543) mâl-ı maktu'ı müstahık olmuşken sene hamsîn (1543-1544)'e dühûl etdi deyu sene tis'a (1542-1543) mâlın dahi virmeyüb

Ve **Nablus** kadısı dâ'ileri mâl-ı mîrîden mezkûr **Behrâm Beg** yüz yigirmi bin akçe aldı deyu hayli nizâ' etdi ani dahi virmeyüb bel'idüb

Ve **bâd-i havâ** husûsunda havâs-ı pâdişâhîye girmek (girerin) deyu hergün nizâ' ve cidâl olunub kıbel-i şer'den men'le memnû' olmaduğu sâbıka 'arzolunmuşdu. Havâs-ı pâdişâhiden ahzetdikleri bâd-i havâ içün ra'âyâsı meclis-i şer'a gelüb nizâ' ve da'vâ idüb virmedükleri mâl tahminen yüz elli bin akçe vardır. Muttali' olduğumuz subaşıları nevâhiden alduğı mâldan ve külliyen vilâyet halkından her anda hilâf-ı şer' ve kanun aldıkları akçe tahminen akalle mâ yekûn kırk bin akçe olur deyu ehl-i vukufları haber virdiler. Lâkin ra'âyâ takriri / **100 a** / dahi ziyâdedir.

Ve subaşıları her gün konduklarında **ferrâşiyye** ve **tabbahiyye** ve **tercümaniyye ve yazıcı içün** birer mikdar akçe alurlar,

Ve her subaşı tebdîl oldukda **selâmlık** deyu vilâyet halkından **'avârız** şekil akçe cem'iderler,

Ve her ay âhırında bege **görümlük** deyu arpa ve tavuk ve koyun ve kuzu ve sâir me'kûlât kısmından cem'etdüğinden gayri **müşâhere** deyu birer mikdar akçe alurlar,

Ve kış eyyâmında tarhana ve bulgur ve yağ ve sâir bu makule nesne cem'iderler,

Ve ekâbir geçdikde **takdîme** deyu koyun ve arpa cem'iderler. Bu asıl bid'atlar bî-nihâyedir [deyu istimâ'] olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle vardukda, onat vechle hakküzere teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan emvâlden, mezkûr **Safed** beginin zimmetinde ne mikdar mâlım sâbit ve zâhir olursa alub zabteylemek içün kudvetü'l-ümerâ ve'l-ekâbir hızâne-i 'âmiremin **'Arab** cânibi defterdârı **Hasan** dâme 'izzühüye, hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Müşârun ileyhe hızâne-i âmirem içün zabteddüresin, bu bâbda ihtimâm idüb cüz'î ve küllî hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan emvâlden mezkûr zimmetinde bir akçe ve [bir] habbe bâkı komayub sâbit ve zâhir olan malı bî-kusûr hükmidüb müşârun ileyhe alıvirmeyince olmayasın.

Bir **hüküm dahi** 'Arab **defterdârına yazıla (Yazıldı, Feth)**
Buna göre Şam **kadısına hüküm yazıla**
"Mezbûr kadı ile sen dahi bile teftîş'de olub sâbit olan mâl-ı mîrîyi zabteyleyesin ve 'arzeyleyesin."

228

Budun'da mâl defterdârı **Ahmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen **Mohac** sancağında vâkı' olan kal'elerün ashâb-ı mevâcibini yoklayub görmek içün südde-i sa'âdetimde 'ulûfecilerüm kethudâsı olan kudvetü'l-emâsil ve'l-akran **Süleyman** zîde kadrühü irsâl olunmağın buyurdum ki

Zikrolunan sancakda vâkı' olan ehl-i mevâcibi yoklayub defter etdükden sonra her tâifenin ayru ayru defterlerin mezbûrdan alub ana göre mevâciblerin viresin, şöyle bilesin...

229

- Yazıldı

Cezîre-i **Sirem'**de mâ-beyn emîni olan **Abdülkerim** ve kâtibi **Süleyman'**a bir hüküm ki

Südde-i sa'âdetimde sipâhi oğlanlarun kâtibi olan kudvetü'l-emâcid **Hızır** zîde mecdühü, **Budun** ve **Peşte** ve **Esturgon** ve **İstolnibelgrad** kal'elerinin ehl-i vezâifini kitâbet eylemek içün irsâl olundu, buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle âdemi vardukda, te'hir eylemeyüb müşârun ileyhin yanına varub vech gördüğü üzere kitâbet hidmetinde dakıyka fevteylemeyesin. Bu husûs gâyetle mühim ve lâzım maslahatdır ihmâl ve müsâheleden hazer idesin ki beyân ideceğiniz 'özür makbul olmak ihtimâli yokdur. Ana göre ikdâm eyleyüb bilmiş olasın, 'alâmet-i [şerîfe i'timâd kılasın...]

"Yazılub nişanlandıkdan sonra kendülere virildi, fî 28 Zilka'de sene 951 (10 Şubat 1545)**" der** Edirne **/ 100 b /**

Yevme'l-isneyn fî 27 minhu (Pazartesi, 9 Şubat 1545)

230

Mi'mâr başına bir hüküm ki

Hâliyen emirü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâya âdem gönderüb emrolunan donanma gemileri içün

neccâr mühim ve lâzım olub cümle neccârlar imâret binâsında oldukların ʿarz idüb baʿz-ı neccâr taleb eylemiş idi, buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb bu husûsu göresin eger ʿimâretdir ve eger donanma gemileridir iki cânibin dahi ahvâlin tedârik idüb bir vechle eyleyesin ki gemiler maslahatı ʿavkolunmalu olmayub, ʿimâret binâsı dahi muʿattal olmaya. Eger şöyle ki neccâr iki cânibe dahi vefâ etmeyüb gemilerin maslahatı ʿavk ve te'hir olunmak lâzım gele, gemiler maslahatı mühimdir, anı takdîm eyleyesin. Şöyle bilesin...

231

- Yazıldı

Bir hüküm dahi **Hayrüddin Paşa'**ya yazıla ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma âdem gönderüb neccâr tâifesinin ekseri ʿimâret-i ʿâmire binasında olub gemiler maslahatında neccâra müzâyaka çekilüb neccâr mühim ve lâzım olduğun bildirmişsin.

İmdi eger ʿimâret binasıdır ve eger gemilerdir ikisi dahi hâssa-i hümâyûnuma müteʿallık maslahatdır. Bu bâbda miʿmâr başıya hükm-i hümâyûnum gönderilüb iki cânibin dahi ahvâlin tedârik idüb gemiler maslahatı ʿavk olunmak lâzım gelmesün. Şöyle ki iki cânibe dahi vefâ etmeyüb gemiler maslahatı ʿavk ve te'hir olunmak lâzım gelecek olursa gemiler mühimdir. Ânı takdim eyleyesin deyu fermân olunmuşdur. Sen dahi ana göre ʿamel idüb bir vechle tedârik eyleyesin ki iki cânib dahi muʿattal olmalu olmaya. Şöyle ki iki tarafa dahi vefâ etmiyecek olursa, gemiler maslahatı mühimdir. Üzerine olub fermân-ı hümâyûnum üzere mevsimine emrolunan gemileri itmâma irişdirmek bâbında envâʿ-ı mesâʿi-i cemîlin zuhûra getüresin.

232

- Yazıldı

Ağriboz sancağı begine bir hüküm ki

Emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü ile bu defʿa deryâ seferinde iken müşârun ileyh ile bile olan mîrî mâldan karz tarıykı ile bin on sikke ve gazâ mâlından, mîrî esir bahâsından dahi seksen bin akçe aldugın ve livâ-i mezbûre sipâhilerine kefil olub anlara dahi mîrî mâldan beş yüz sikke

alıvirdüğin müşârun ileyh südde-i sa'âdetime 'arz eyledi. İmdi zikrolunan mâl hâliyen donanma-i hümâyûn maslahatı içün ta'yin olunmuşdur. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak, aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan mâldan senin zimmetinde olanı ve mezbûrûn sipâhilere alıvirdüğin mâlı mu'accelen cem' idüb dahi hükm-i şerîfimle [varan kuluma] teslîm idüb dergâh-ı mu'allâya irsâl eyleyesin. Zikrolunan mâlımın mu'accelen gelüb irişmesi gâyetle lâzım ve mühimdir. Aslâ te'hir ve terâhi eylemeğe emrim yokdur. Bu malı 'avk ve te'hir olunmakdan ve eksük göndermekden ziyâde hazer eyleyesin. Şöyle bilesin...

233

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Ankara** begine ve kadısına

Sâbıka **Ankara** sancağı begi iken fevt olan **İdris Beg,** emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü ile bu def'a deryâ seferinde bile olub müşârun ileyh ile bile olan mîrî mâldan karz tarıykı ile kendunün zimmetinde tezkeresi mûcibince yedi yüz elli sikke ve bin nakıd akçe ve çuka bahâsından dokuz bin üç yüz otuz yedi akçe ve mîrî esirler bahâsından dahi kırk dört bin beş yüz akçe olduğun südde-i sa'âdetime 'arz eyledi...

234

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Kastamonu** sancağı begine

Mîrî akçeden 500 sikke ve mîrî esirlerden 60 710 akçe

235

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Ağriboz** begine

'Acem beglerinden olub fevtolan **İsmâ'il Beg**'in zimmetinde mîrî mâldan yüz sikke oğlundan taleb oluna, muhallefâtından vire. / **101 b** /

236

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Kastamonu** begine

Taht-ı livânda karz tarıykıyla **Rüstem** alaybegi zimmetinde mîrî mâldan otuz sikke ve mezbûr alaybegi kefil olub livâ-i mezbûr sipâhilerine mîrî mâldan bin üç yüz kırk dört sikke alıvirmişdir.

237

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Aksaray** begine

Taht-ı livânda **Ramazan oğlu 'Ömer** nâm alaybegi kefil olub livâ-i mezbûre sipâhilerine mîrî mâldan beş yüz yigirmi sekiz sikke alıvirmişdir. Tezkereleri mûcibince.

238

- Yazıldı

Bir sûreti dahi yeniçeri ağasına

Sâbıkan yeniçeriler kethudâsı olub fevtolan **'Ali Kethudâ'**nın üzerinde gazâ mâlından esir bahâsından doksan bin akçe kalmışdır, vârislerinden taleb oluna.

239

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **İçil** begine

Senin zimmetinde karz tarıykıyla mîrî esir bahâsından elli dokuz bin akçe ve **Yava oğlu 'Ali** nâm alaybegi kefil olub livâ-i mezbûr sipâhilerine iki yüz otuz altı sikke alıvirmişdir. Tezkereleri mûcibince...

240

- **Yazıldı**

Bir sûreti dahi **Ankara** begine

Durmuş oğlu Edhem nâm alaybegi kefil olub mîrî mâldan livâ-i mezbûre sipâhilerine altı yüz seksen sekiz sikke alıvirmişdir. Mezbûr alaybeginin zimmetinde dahi on altı sikke vardır. Tezkeresi mûcibince...

241

- **Yazıldı**

Bir sûreti dahi **İstanbul** kadısına

Sâbıka **Galata** reisleri ve 'azebleri kethudâsı olub fevtolan **Yahya Beg** zimmetinde gazâ mâlından, esir bahâsından yüz on bin akçe vasiysinden taleb oluna.

242

- **Yazıldı**

Bir sûreti dahi **Aksaray** begine

Mîrî mâldan **İstanbul** iskelesi emîni **Sinan'a** tâbi' olan **Lutfullah oğlu İbrahim** zimmetinde on beş sikke ve **Süleyman oğlu Anadolu** zimmetinde on sikke ve **Sa'dullah oğlu Mehmed** zimmetinde on sikke ve **Sa'dullah oğlu Bâlî** zimmetinde on sikke **ve Sa'dullah oğlu 'İsâ** zimmetinde on sikke [vardır]. Mü'ekked yazıla. **/ 102 a /**

Yevme'l-hamîs 29 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 11 Şubat 1545), **Edirne**

243

Venedik dojuna hüküm ki

Dergâh-ı mu'allâya mektûb gönderüb hızâne-i 'âmireme 'âid olan üç yüz bin altundan bâkı kalan yetmiş beş bin altunun yigirmi beş bin altunun irsâl idüb bâkı elli bin altun kalduğın i'lâm eylemişsin. Zikrolan elli bin altun dahi mu'accelen gelüb vâsıl olmak mühim ve lâzım olmağın gerekdir ki âsitâne-i sa'âdet-bahşıma olan

vufûr-ı sadâkat ve ihlâsın muktazâsınca zikrolunan altunu dahi eğlendirmeyüb yüce dergâha gelecek baylosla bî-kusûr irsâl eyleyesin.

Andan gayrı dahi **Zakisa** ve **Kıbrus** cezîreleri harâcından dahi her ne mikdar bâkı kalmışsa mezbûr baylosla bî-kusûr bile irsâl eyleyesin. Bu husûslar içün def'atla ahkâm-ı şerîfe irsâl olunmuşdur. Bu def'a bakayâ cinsinden bir habbe komayub 'alâkasın kat'eyleyesin. Bu husûslar içün tekrâr hükm-i hümâyûnum irsâl olunmalu olmaya. Şöyle bilesin... / **102 b** /

(Not: Bu hüküm üzerine bir çizgi çekilmiştir.)

244

- Yazıldı

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu: sâbıka 'asesler kethudâsı olan **Mustafa** ki mukaddemen katır husûsu içün habsolunmuşdu, **İstanbul** subaşısı olan **Hızır'**ın ba'z-ı ahvâline vâkıf olub mezbûr subaşının teftîşinde bile olması mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda, mezbûru habsden çıkarub yarar kefile viresin ki subaşının teftîşine bile mübâşeret eyleye ve mezbûr 'asesler kethudâsının mâl-ı mîrî husûsunda vukufu olub elinde defteri var imiş / **mezbûru getürdüb, göresin, fi'l-vakı' mâl-ı mîrî husûsunda vukufu var ise / Sah /** anıdahi yerlu yerinden görüb nevechle sâbit ve zâhir olıcak olur ise vuku'u üzere mufassal ve meşrûh yazub südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. Eger vukufu yok ise, mukayyed olmayasın, gir[u] habsde hali üzere ola.

(Not: 244 numaralı hükmün solunda hangi hükme ait olduğu anlaşılmayan şu not vardır: **Bu sonrağı kayıdlarla, bir hüküm dahi yazılsun deyu emrolunmağın tekrar yazıldı.)**

245

- **Yazıldı**
- **Müşârun ileyh begin kethudâsı** Nasuh'a **virildi**

Semendre begine bir hüküm ki

Hâliyen anda **Belgrad**'da olan tereke anbarının meremmete muhtâc yeri var idüği istimâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak göresin zikrolunan tereke anbarının üzerinde ve gayri yerlerinde meremmete muhtâc yeri var ise meremmet idüb içinde olan terekeye zarar ve ziyân müterettib olmak ihtimâli olmaya. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır. İhmâl ve tekâsülden ihtiyât idesin. Şöyle bilesin... / **103 a** /

Yevmes-sebt 2 Zilhicce sene 951 (Cumartesi, 14 Şubat 1545), **Edirne**

246

- **Yazıldı**
- Kara Çavuş'**a virildi, ismi** Sadrüddin'**dir**

Diyarbekir beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen **'Ayintab** sancağı begi **Şâhin** dâme 'izzühünün teftîşi içün sâbıka **Diyarbekir** beglerbegisi olan emîrü'l-ümerâi'l-'izâm **'Ali,** dâme ikbâlühüye, hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuş idi ve el-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Ol emr-i şerîfim üzere 'amel eyleyesin, şöyle bilesin...

247

- **Yazıldı**
- Cendereci-zâde'**ye gönderildi**

Gelibolu kadısına hüküm ki

Galata'da hâssa harc emîni iken vefât iden **Ramazan**'ın defterlerin gören nâibin dergâh-ı mu'allâda huzûru lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak aslâ te'hîr eylemeyüb mezbûru koşub dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin.

248

- Yazıldı

Semendre begi **Toygun Beg'**e [bir] hüküm ki

Petrovik'in sancağından hâssa-i hümâyûnum içün un satun alınub **Belgrad'**da der-anbar olunmağiyçün müşârun ileyhe hükm-i şerîfim gönderilmişdi. Hâliyen zikrolunan unun bahâsı içün sipâhi oğlanları kethudâsı kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Mehmed,** zîde kadrühü ile hızâne-i 'âmiremden iki bin sikke filori irsâl olundu. Buyurdum ki

Zikrolunan un **Belgrad'**a geldikde irsâl olunan filoridan altmış dörder akçe hisâbı üzere gelen unun bahâsını sâhiblerine teslîm eyleyesin ve her ne mikdar mümkin ise ucuz bahâ ile almağa sa'y eyleyesin ve mezbûr filori sana varub teslîm olunduğuna müşârun ileyh sipâhi oğlanları kethudâsının eline temessük viresin ki südde-i sa'âdetimde dahi ma'lûm ola. / **103 b** /

249

- Yazıldı
- Kapucubaşıya gönderildi, kenduyle bile gitdi, Kapucu Hasan **ile**

Niğbolu sancağı begi **Haydar Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen **Eflâk** voyvodalağın mezîd-i 'inâyet-i şâhâneden **Eflâk** voyvodaları oğullarından **Mirçe Voyvoda'**ya tevcîh ve taklid idüb kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim südde-i sa'âdet meâbımda kapucularım başı **Mehmed** zîde kadrühü irsâl idüb buyurdum ki

Göresin şöyle ki bu husûs içün sancağın sipâhileri dahi lâzım olub müşârun ileyhi kapucularım başı taleb eyleyecek olursa bir an ve bir sâ'at te'hîr ve terâhi eylemeyüb taleb eyledüği mikdarı sipâhileri irsâl eyleyesin ki ol vech gördüğü üzere mu'âvenet ve muzâharet eyleyeler. Husûs-ı mezbûru ehemm-i mühimmâtdan bilüb kat'an te'hîr ve terâhi etmeyüb emr-i hümâyûnumu yerine getürmek bâbında gereği gibi ihtimâm ve ikdâmın zuhûra getüresin.

250

- **Yazıldı**
- Mısır **çavuşlarından** Ahmed Çavuş'**la gönderildi, fî yevmi'l-'iyd fî 10 Zilhicce sene 951** (22 Şubat 1545)

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Mısır** hazinesiyle südde-i sa'âdetime gönderdüğin **Mısır** kullarından otuz dört nefer kimesne bile irsâl eylemişsin. Eyle olsa sâbıkan sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Mısır** hazinesi geldikde sekiz nefer nihâyet on nefer kul göndersin deyu emreylemiş idim. Bu def'a gelen kullara mezîd-i 'inâyetden birer akçe terakkı ta'yin olunub iki nefer çavuşa dahi ikişer akçe terakkı fermân olunub ellerine hükm-i hümâyûnum ihsân olunmuşdur. Ammâ min ba'd emrim bunun üzerindedir ki bu vechle çok kul göndermeyesin nihâyet on beş nefer ola andan artık irsâl eylemeyesin. Şöyle ki ihtiyât idecek olursan on beş kuldan gayri kendu âdemlerinden kifâyet kadar bile koşub hazineyi emîn ve sâlim dergâh-ı mu'allâya iysâl eyleyesin. Şöyle bilesin... / **104 a** /

251

- **Yazıldı**

Zülkadirlu beglerbegisi **Osman Paşa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen erbâb-ı timâr husûslarında sâbıkan **Zülkadirlu** beglerbegisi **Fâyık Beg** zamanından kalmış eski tezkereleri tecdîd idüb südde-i sa'âdetime irsâl eylemişsin. Şimdiye değin gelenler emr-i hümâyûnum üzere berât olundu. Buyurdum ki

Min ba'd müşârun ileyhin tezkereleriyle 'amel etmeyüb ve tecdîd idüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. Şöyle bilesin...

Yevme'l-ahad 3 Zilhicce sene 951 (Pazar, 15 Şubat 1545) **Edirne**

252

- Yazıldı

Budun beglerbegisine ve defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen **Budun** ve **Peşte** ve sâir ol cânibde olan kıla'ın ehl-i mevâcibinin 'ulûfeleri virilmek içün bâb-ı sa'âdet meâbımdan hazine irsâl olunub ve zikrolunan mevâcibi sen ki defterdârsın senünle bile virmek içün südde-i sa'âdetimde rûznâmeci olan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **'Abdi,** zîde mecdühü, ta'yin olunub irsâl olundu. Buyurdum ki

Fermân-ı şerîfim üzere zikrolunan mevâcibi ikiniz bile ma'an tevzi' eyleyesiz ve kal'elere varduğunuzda müşârun ileyh rûznâmeci dahi bile varub mevcûd olanlara tevzi' eyleyüb, defter eyleyesiz. Ammâ gâyibda olanlara virilmeğe emrim yokdur. Fermân-ı şerîfim mevcûd olanlarına virilmekdir. Bu bâbda sancak beglerinin ve ağalarının ve kethudâlarının aslâ cevâbları mesmû' değildir, tamâm basîret ve intibâh üzere olub mevcûd olmayanlara ve telbîs ve tezvîrle kimesneye 'ulûfe virilmekden ziyâde ihtiyât ve ictinâb eyleyesiz ve tamâm oldukdan sonra te'hir etmeyüb müşârun ileyh rûznâmeciyi eglendirmeyüb muhasebe sûretin virüb mühürleyüb mezkûrla irsâl eyleyesiz. / **104 b** /

253

- Yazıldı
- Çavuşbaşına gönderilüb sipâhi oğlanları kethudâsına virmeğe ısmarlandı

Semendre kadısına bir hüküm ki

Bundan akdem **Semendre** ihrâk olundukda yeniden yapılacak evler hisâra karîb olmağla hisâra zarar olmağın kal'e divârından ne mikdar ırak yapılacağına nişan ta'yin olunub hükm-i hümâyûn virilmiş idi. Eyle olsa buyurdum ki

Südde-i sa'âdetimde sipâhi oğlanları kethudâsı kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Mehmed,** zîde mecdühü, hükm-i hümâyûnla vusûl bulıcak kat'â te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûr kulum ile bu husûsu bi'z-zât teftîş eyleyüb göresiz yapılan evler kal'e divârından ne kadar ırak yapılmışdır, emrim üzere mi olmuşdur, nicedür tamâm ma'lûm idinüb ana göre mezbûr kulum ile dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesiz. Ol emr-i

şerîfim kemâ kân mukarrerdir. Eger sancakbegidir ve eger dizdâr ve eger kethudâdır her kimse emrime muhâlif iş etmiş ola etdirmeyüb vuku'ı üzere 'arzeyleyesiz sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasız. / **105 a** /

254 ve 255

- Yazıldı (106 b)

Filibe ve **Zağraeskisi** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **İlyas** nâm yahudi elinden hükm-i şerîf vârid olub **Sinan Çavuş** mübâşir kaydolunub bundan akdem kazâ-i mezbûrede mezkûrun yol basub kenduyi mecrûh idüb **Musa** nâm yoldaşını katlidüb esbâbların gâret iden harâmilerin teftîşi fermân olunub mazanne kasaba-i **Çırpan** halkı ile etrâfında olan اننشه ve **Doğanlu** ve **İkizler** ve **Karaca'ali** ve **Suslu** ve **Karaevhadlu** nâm karyeler halkı olduğu beyan olunub kasaba-i mezbûrede cem'iyyet idilüb mahall-i katle varılub nazar olundukda, kasaba-i mezbûre ile zikrolunan karyeler mâ-beyninde tarıyk-ı 'âm kurbünde bulunduğu ma'lûm olub kasaba-i mezbûre ile **Karaca'ali** ve **Karaevhadlu** ve **Kıvırcıklu** ve **İkizler** ve **Doğanlu** ve اننشه nâm köyleri âvâz işidilür yerde olmayub ancak بررهم nâm karyede âvâz işidilüb zikrolunan karye halkı ırak olmağla kaçub tetebbu' olundukda hemân dört nefer kâfir ele girüb mâ-'adâsı ele girmeyüb anlar kefile virilüb kasaba-i mezbûre ve sâir karyeler ahâlisinden katil kimler idüği suâl olundukda belürsüz deyu cevâb virilmeğin müttehem levend olub ma'işeti rencberlikle olmayub inanılır, kimesneler suâl olundukda karye-i **Kıvırcıklu**'da **Küçük Hacı** nâm 'arabacı eylükle ma'rûf değildir ve karye-i **Karaevhadlu'**dan **Muhsin** nâm kimesnenin kulu **Hasan**'a dahi serika isnâd olunur kimesnedir ve **Tekneci Hasan** nâm kimesne evine **Dobrucalu Ahad** dimekle ma'rûf bir levend gelür gider, kâr ve kisb ehli rencber değildir. Bir yıldan ziyâdedir bu diyârda olub gâh **Hasköy** kazâsında **Yanbu** يانبو ve **Güvendiklu** nâm karyelerde **İnebeği** ve **Kara 'Ali** nâm kimesneler akrabamdandır dimekle sâkindir ve gâh mezbûr **Hasan'**ın hâtûnı akrabamdandır deyu gelür gider denilmekde mezbûrûn kimesneler, karyeler ahâlisinden taleb olundukda karye-i **Kıvırcıklu'**dan zikrolunan **Küçük Hacı** gaybet idüb ele girmeyüb ehl-i karyeye bulmak teklîf olunub on beş gün tevakkuf olunub ele getüremezüz deyu tahsîl olunmayub ve mezbûrân **Köle Hasan** ile **Tekneci Hasan** ihzâr olunub zikrolunan kazıyyeden suâl olundukda mezkûr **Tekneci Hasan** cevâb virüb zikrolunan **Dobrucalu Ahad** benim hocamın(?) akrabâsından olmağın bana gelür gider lakin **Hasköy** kazâsından dahi çok kimesne ile musâhibdir. Ben, bir yaramazlığın görmedim ammâ kâr ve kisb ehli değildir, bir levenddir. Gâh **Dobruca** cânibine

/**105b**/ gider, atlar ve bârgirler götürür satar, nereden alduğı ma'lûmum değildir ve bundan akdem **Yusuf** nâm bir azadlu köle ile ve **Hüdâvirdi** nâm bir yiğid ile **Dobruca**'ya gideriz deyu gitdiler. **Hüdâvirdi** geldi **Yusuf** gelmedi deyücek mezbûr **Hüdavirdi** ele getirilüb suâl olundukda ben **Yanbolu** kurbüne dek bile gitdüm, giru ferâget idüb döndüm geldim deyüb âhar yaramazlığı ma'lûm olmamağın ehl-i karyesine kefile virilüb ve mezkûr **Köle Hasan**'dan istifsâr **(107 a)** olundukda karye-i **Kıvırcıklu**'dan **Küçük Hacı** ve **Kasım** ve karye-i **Meriçlu**'dan **Saru oğlu Yanoş, Hacı** nâm levendler müttefiklerdir nice kimesnelerin kulların ve câriyelerin ayardub satagelmişlerdir. Beni dahi ayardub **İstanbul**'da satmak istediler, döndüm kaçdum, giru efendime geldim deyüb ve mezkûr **Küçük Hacı,** mezbûr **Kasım**'ı kendüde emânet olan akçesin istemeğin katletdi ben bileydim deyüb

Ve **Murâd Beg** nâm sipâhinin ırgadı olan **Yuvan** nâm kâfirin iki câriyesin ayardub çıkarub kâfiri katletdiler, câriyeleri alub gitdiler **Ahyolu**'da satduk deyub mezkûr **Murâd** muvâcehesinde takrîr-i kelâm idüb

Ve bundan gayri çok ahvâle mutâli' fehmolunub hükm-i şerîfde 'örf ve kanûn karışmayub sübûtle görülmek buyurulmağın ziyâdeye ikdâm olunmayub südde-i sa'âdetime gönderilmesi münâsib fehmolunub çavuş-ı mezkûrla südde-i sa'âdete irsâl olundular.

Razgrad kazâsından ma'zûl olub bi'l-fi'il **Alacahisâr** kadısı olan **Mevlânâ Ramazan** bu cânibe sılaya gelüb bu ahvâle muttali' olıcak zikrolunan levendin adı **Ahad** idi ve **Razgrad** kazâsından karye-i **Keçilu**'da sâkin **Seyyid İnebegi** nâm kimesnenin oğludur ve hırsızlukla ma'rûfdur. Zindandan kaçub bu diyarlara gelmişdir. Bu hâdise etdiklerinden sonra giru ol diyâra gelmişlerdir. Ba'z-ı ehl-i 'örf görüb bilüb dutmak istediklerinde el virmeyüb kaçmışlardır. **Yusuf** nâm bir yoldaşları dutulub **Rus kazâsı** subaşısı **Mehmed Voyvoda** âdemleri eline habse virilmişdir. Mezkûr **Yusuf**'un elinde 'atknâmesi bulunub azadlu kul idüği ma'lûm olub ne yerdensin dinildikde **Kıvırcıklu** nâm karyeden olduğuna / **106 a** / ve karye-i mezbûreden bir yoldaşları dahi olduğuna ikrâr etmişdir ve yahudi **Musa**'yı katleden zikrolunan levendler idüğine dahi haber virmişdir, ba'z-ı akvâlları müseccel dahi olmuşdur ve ol diyârda dahi, bir iki **Rum** kâfir bezirgân dahi öldürüb bir iki yük çukaların almışlardır, meşhûr harâmidir dimeğin bu kaziyyenin âşikâra olmasına zikrolunan **Yusuf**'un huzûrı lâzım olmağın ve 'umûmen her kankı kadılıkda yatakları ve durakları varsa ele getürüb kanunla ve 'örfle görülmeğe hükm-i şerîf sadaka olunmayacak maslahat itmâma irişmedüği zâhir olmağın kadı-i mezbûrdan haber aldıkdan sonra mezkûr **Hüdâvirdi** dahi kayd ve bendle dergâh-ı mu'allâma irsâl olundu deyu 'arzeylemiş. İmdi mezkûrların töhmetleri sicil olunmuş mudur, olunmamış mıdır beyân olunmamağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Budak irsâl olundukda**[11] bi-nefsihimâ mahall-i hâdiseye (**107 b**) varub ihzârı lâzım olanları şer'le ve kanunla bulundurması lâzım olanlara buldurub getürdüb husamâyı berâber idüb bu husûsu onat vechle muktazây-ı şer'-i kavîm üzere teftîş idüb göresiz ve hem mezkûrların töhmetleri var mıdır ve sicil olmuş mudur ve bî-garaz kimesneler bunların hakında ne söylerler, kâr ve kisbleri nedendir, ne asıl kimesnelerdir ne ef'âl üzere [oldukları] tamâm künhi ve hakıykatı ile ma'lûm idinüb dahi tafsîli ile yazub ve haber viren kimesneleri dahi isimleriyle yazub 'arzeyleyesiz...

- Hüküm arka arkaya mükerrer yazılmıştır
255 numaralı ikincisi daha özenlidir
- 254 varakları / **105a-106a** / arasına,
255 varakları (106b-107b) arasına yazılmıştır

Yevme's-sülâsâ, 5 Zilhicce sene 951 (Salı, 17 Şubat 1545), **Edirne**

256

- Yazıldı
- Kethudâsı Hasan'**a virildi**

Erzurum beglerbegisi **'Ali Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bu serhadlerde ba'z-ı husûslar vâkı' oldukda **Erzurum'**a tâbi' sancakbegleri müstakıl hükm-i hümâyûn taleb iderlerdi. Bu def'a melik-i **Megril** la'in cem'iyyet eyledikde **Diyarbekir** beglerbegisi 'askere baş ve buğ olmuş idi. Küffârın bir mu'ayyen vakti olmayub vakıtlu vakıtsiz dernek itmekden hâlî olmazlar. **Diyarbekir** beglerbegisi baş ve buğ olub mahall-i mezbûre ırağ olmağın nâ-gâh küffâr taraflarından bir hâdise olub sancakbegleri başımız ve buğumuz bunda değildir deyu sana mürâca'at etmeyeler, dahi memlekete bir vechle zarar ola deyu bildirmişsin. İmdi beglerbegiliğine müte'allık olan cümle umûr ve ahvâl sana tefviz olunmuşdur. Müşârun ileyh **Diyarbekir** beglerbegisi fermân-ı şerîfim üzere ol mahalde baş ve buğ olmuş idi, şimdi ol vakıt değildir, ol cevânibe müteferri' olan mesâlih ve mühimmâtın tedâriki senün 'uhdendedir, sana müte'allık olan begler kemâ kân sana tâbi'dir, sana muhâlefet etmeğe emrim yokdur. Buyurdum ki

---

11 255'de "Çavuşum 'Îsâ, zide kadrühü vardukda... "

Sen dahi gaflet üzere olmayub dâimâ müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla hâzır ve müheyyâ olub düşmenin tedârikinde hüsn-i basıyret ve ihtimâm üzere olub din ve devletime müte'allık olan mühimmât ve cumhûr-ı umûrun itmâmı bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlen zuhûra getüresin ve düşmen-i bî-din câniblerinden dâimâ sahîh haberler alub cümle ahvâl ve ef'allarına vukuf ve ittilâ' tahsîl eyleyüb ma'lûmun olan ahbâr ve âsâr-ı sahîhayı yazub südde-i sa'âdet bahşıma bildirmekden hâlî olmayasın, şöyle bilesin... / **108 a** /

257

Memâlik-i Mahrûse'ye pâre voyvodalarının ref'i içün yazılan ahkâm-ı şerîfedir

(Her bir sancakbegine başka)

Bundan akdem pâre voyvodaları ra'âyâya zulm ve te'addi etdikleri eclden men'olunub ve kadılar ve nâibleri dahi il üzerine çıkub ra'âyâya envâ'-ı hayf ve te'addi etdikleri sebebden ref'olunub **'adâletnâme-i hümâyûnum** irsâl olunmuşdur ve el-hâletü hâzihî ol emrim [kemâ kân] mukarrerdir. Buyurdum ki

Min ba'd dahi bu husûsa gereği gibi mukayyed olub taht-ı hükûmetinde eger havâs-ı hümâyûnumdandır ve eger vüzerâ hâslarındandır ve eger beglerbegi hâslarındandır ve eger sancakbegi hâslarındandır ve eger subaşılar ve sipâhiler (timârın)'dandır aslâ ve kat'â pâre voyvodaları yürütmeyüb men' ve def'idesin ve kadılar ve nâibler dahi 'atebe-i 'ulyâmdan mîrî maslahat ve sâir ra'âyâ kazâyâsının teftîşi içün hükm-i şerîf vârid olmadın veya bir mühim maslahat içün icâb etmedin il üzerlerine çıkub gezdirmeyüb men' ve def'idesin. Bu husûslar sonradan hafiyyen teftîş olunub görsem gerekdir. Şöyle ki taht-ı hükûmetinde giru pâre voyvodaları yürüyüb kadılar ve nâibler emrime muhâlif il üzerine çıkub yürüdükleri ma'lûm ola senden bilinüb aslâ 'özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur. Envâ'-ı 'itâb ile mu'âteb vâkı' olmak mukarrerdir. Şöyle ki bu emr-i hümâyûnumu yerine getürmekde kadılar cânibinden ihmâl ve tekâsül olıcak olur-ise sen men' ve def'eyleyesin şöyle ki men'ine kadır olmayasın tafsîli ile yazub 'arzeyleyesin. Sonra ol bâbda emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa mûcibi ile [âmil olasın] yazub 'arzidesin.

Bu hükümler her bir sancakbegine başka yazıldı ve her bir sancak kadılarına dahi başka yazıldıki **falan sancak kadıları** deyu yazıldı ve kadılara yazılan hükümler âhırında şöyle yazıldı:

"Şöyle ki bu emr-i hümâyûnumu yerine getürmekde sancakbegleri cânibinden ihmâl ve tekâsül olunacak olur ise men' ve def'eyleyesiz. Men'ine kadır

olmayacak olursanız tafsîli ile yazub südde-i sa'âdetime 'arzidesiz. Sonra ol bâbda fermân-ı şerîfim ne vechle sâdır olur ise mûcibi ile 'âmil olasız. Şöyle ki 'arzeylemeyesiz neticesi size 'âid olub envâ'-ı 'itâb ve 'ikab ile mu'âteb olmanuz mukarrerdir. Ana göre ihtimâm idüb emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan ihtiyât ve ihtirâz üzere olasız şöyle bilesiz..." / **108 b** /

Sûretler

I. Vilâyet-i Erzurum

Erzurum beglerbegisine,	Yazıldı
Trabzon begine,	Yazıldı
(**Rum** çavuşlarından **Mehmed Çavuş'**la gönderildi)	
Canik begine,	Yazıldı
Karahisârışarkî begine,	Yazıldı
İspir begine,	Yazıldı
Kiği begine,	Yazıldı
Hınıs begine,	Yazıldı
Pasin begine,	Yazıldı
Çemişkezek begine	Yazıldı

Bunların cümlesi **Erzurum** beglerbegisinin kapukethudâsı **Hasan [Kethudâ]'**ya virildi fi 5 Zilhicce sene 951 (17 Şubat 1545)

Bunların her bir sancak kadılarına başka birer hüküm dahi yazıldı mezbûr **Hasan Kethudâ'**ya virildi.

Cem'an 18

II. Vilâyet-i Anadolu (Pâre voyvodalarıyçün)

Menteşe begine ve kadılarına	Yazıldı
Bolu begine ve kadılarına	Yazıldı
Kocaili begine ve kadılarına	Yazıldı
Ankara begine ve kadılarına	Yazıldı
Kânkırı begine ve kadılarına	Yazıldı
'Alâiyye begine ve kadılarına	Yazıldı
Begsancağı begine ve kadılarına	Yazıldı
Kastamonu begine ve kadılarına	Yazıldı
Karesi begine ve kadılarına	Yazıldı
Biga begine ve kadılarına	Yazıldı

Teke begine ve kadılarına	Yazıldı
Aydın begine ve kadılarına	Yazıldı
Karahisârı sâhib begine ve kadılarına	Yazıldı
Hamidili begine ve kadılarına	Yazıldı
Sultanönü begine ve kadılarına	Yazıldı

Anadolu beglerbegisine sûret-i hüküm başkadır

Mezbûrûn sancakbeglerine müstakıl ve kadılara müstakıl birer hüküm yazılub dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından **Ferruh Beg** ile gönderildi fî 6 Zilhicce sene 951 (18 Şubat 1545)

Kütahya sancağı kadılarına dahi başka yazıldı

Cem'an 32

- **İsfendiyâr Çavuş** karındaşı **Ahvel Mehmed Çavuş'a** virildi

III. Vilâyet-i Rum

Rum beglerbegisine	Yazıldı
Çorum begine	Yazıldı
Malatya begine	Yazıldı
Harburt begine	Yazıldı

Buna göre her bir sancak kadılarına birer hüküm yazıldı

Cem'an 8

Şehzâde lalasına yazılan hüküm **Cendereci-zâdeye** gönderildi. Gâlibâ şehzâdenin kapucıbaşısı **Mahmud Ağa'ya** virmişdir. **/ 109 a /**

IV. Vilâyet-i Karaman (Pâre voyvodaları içün)

Karaman beglerbegisine	Yazıldı	(Sûreti aşağıdadır)
Konya begine	Yazıldı	
İçil begine	Yazıldı	
Niğde begine	Yazıldı	
Begşehri begine	Yazıldı	
Aksaray begine	Yazıldı	
Akşehir begine	Yazıldı	
Tarsus begine	Yazıldı	

Adana begine Yazıldı

Zikrolunan sancaklar kadılarına dahi müstakıl birer hüküm yazılub dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından **Ferruh Beg** ile irsâl olundu. fi 6 Zilhicce sene 951 (18 Şubat 1545), der **Edirne**

Kayseriye sancağı kadılarına dahi müstakıl yazıldı

Cem'an 20

V. Vilâyet-i **Zülkadriyye** (Pâre voyvodalarıyçün)

Zülkadriyye beglerbegisine yazıldı, sûreti bu sahifededir.

Sis begine Yazıldı
'Ayintab begine Yazıldı
Tarsus begine Yazıldı
'Özeyir begine Yazıldı

Zikrolunan sancaklarda vâkı' olan kadılara dahi müstakıl birer hüküm yazılub müşârun ileyh **Ferruh Beg** ile gönderildi fi't-târihi'l-mezbûr (18 Şubat 1545)

Mar'aş sancağı kadılarına dahi yazıldı, müstakıllen

258

(Beglerbegilere yazılan sûret budur)

Anadolu beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem pâre voyvodaları ra'âyâya zulm ve te'addi etdikleri sebebden ref'olunub ve kadı nâibleri dahi il üzerine çıkub ra'âyâya envâ'-ı hayf ve te'addi etdikleri eclden men'olunmaları içün **yasaknâme-i hümâyûnum** irsâl olunmuşdu ve'l-hâletü hâzihi ol emrim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Min ba'd dahi bu husûsa gereği gibi mukayyed olub eger havâs-ı hümâyûnum[da]dur ve eger senin havâsındadır ve eger sancak begleri hâslarındadır ve eger subaşılar ve sipâhiler timârlarındadır aslâ ve kat'â pâre voyvodaların yürütmeyüb men' ve def' idesin ve kadılar nâibleri dahi 'atebe-i 'ulyâmdan mîrî mesâlih içün ve sâir ra'âyâ kazâyâsının teftîşi içün hükm-i şerîfim vârid olmadın veya bir mühim maslahat içün icâb etmedin il üzerine gezdirmeyüb men' ve def' idesin. Bu husûsda gereği gibi mukayyed olub emr-i hümâyûnuma muhâlif min ba'd aslâ ve kat'â pâre voyvodalarını ve kadı nâiblerini il üzerinde gezüb yür[i]mekden gereği gibi men' ve def'etmek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin. Şöyle ki kadılar

eslemeyüb yine nâiblerini emrime muhâlif il üzerine çıkarub gezdüreler vuku'ı üzere 'arzeyleyesin sonra emrim nevechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın. / **109 b** /

Karaman beglerbegisine kezâlik, yazıldı
Zülkadriyye beglerbegisine kezâlik yazıldı

I. Vilâyet-i Rumeli (Pâre voyvodaları içündür.)

1) **Bosna**	2) **Niğbolu**	3)**Mora**	4) **Hersek**	5) **Ohri**
6) **İskenderiyye**	7) **Silistre**	8) **Avlonya**	9) **Vidin**	10) **Yanya**
11) **Tarhala**	12) **Prizren**	13) **İlbasan**	14) **Vize**	15) **Köstendil**
16) **Çirmen**	17) **Selânik**	18) **Çingâne**	19) **Kırkkilise**	20) **Klis**
21) **Vülçetrin**	22) **Semendre**	23) **Alacahisâr**	24) **İzvornik**	25) **Ağriboz**
26) **İnebahtı**	27) **Karlıili**			

[Bu sancaklardan herbirinin **begine** sûretleri ve üzerinde **yazıldı** şerhleri vardır]

Bu beglerin herbirinin sancakları kadılarına birer hüküm dahi yazıldı. Müstakıl.

1) **Edirne**	2) **Dimetoka**	3) **Akçekızanlık**	4) **Eskihisârızağra**
5) **Yeniceikızılağaç**	6) **Gümülcine**	7) **Yeniceikarasu**	8) **Drama / 110 a /**
9) **Firecik**	10) **Zihne**	11) **'Avrethisâr**	12) **Nevrekop**
13) **Selânik**	14) **Kırçova**	15) **Üsküp**	16) **Florina**
17) **Manastır**	18) **Kesteriyye**	19) **Karaferye**	20) **Horpişte**
21) **Bihlişte**	22) **Görice**	23) **Serfice**	24) **Yeniceivardar**
25) **Siroz**	26) **Köprülü**	27) **Pirlepe**	28) **Filibe**
29) **Samakov**	30) **Sofya**	31) **Şehirköy**	32) **Hasköy**

33) **Yeniceizağra** bu yerlerin herbirisinin **kadısına yazıldı.**

Cem'an beglere 27, sancak kadılarına 27, Paşa sancağı kadılarına 'ale'l-infirâd 33, Yekûn 87

Bu cümle hükümler, **Rumeli** beglerbegisi **'Ali Paşa'**ya gönderildi ki **Rumeli** çavuşlarıyla göndere

II. Vilâyet-i Diyarbekir

Beglerbegiye	Yazıldı
Ruha begine	Yazıldı
'Arabkir begine	Yazıldı
Ergani begine	Yazıldı
Harbûr begine	Yazıldı

Siverek begine	Yazıldı
Bitlis begine	Yazıldı
'Âdilcevâz begine	Yazıldı
Kabur begine	Yazıldı
Sincâr begine	Yazıldı
Çemişkezek ülkesi begine	Yazıldı
Çemişkezek ülkesi begi **Rüstem Beg**'e	Yazıldı
Ahtamar begine	Yazıldı
Rakka begine	Yazıldı
Atak begine	Yazıldı

Âmid sancağı kadılarına, yazıldı

Ahtamar begi **Davud Beg**'in âdemisi **Hüseyin**'e virildi ki **Diyarbekir** sipâhilerindendir. Kiseye konuldu, sefer hükümleriyle bile virildi

Bunlara göre her sancak kadısına başka birer hüküm yazıldı

Cem'an 30 / 110 b /

III. Tâbi'-i vilâyet-i Budun

Semendre begine	Yazıldı
İzvornik begine	Yazıldı
Alacahisâr begine	Yazıldı
Vülçetrin begine	Yazıldı

Bunların her birine, sancak kadılarına birer hüküm dahi yazıldı

Budin beglerbegisinin kapukethudâsı **Davud**'a virildi fi rûz-ı 'Iyd-i Adhâ (Kurban bayramı günü) sene 951 (22 Şubat 1545)

Yekûn 8

Cem'an pâre voyvodalariyçün gönderilen hükümler 213

Minhâ

Beglerbegi	6
Sancakbegi	83
Kadılar	124

(Varak **111 a** boş olub sahifenin üst başında vilâyet-i **Zülkadriyye** yazılıdır.) **/ 111 b /**

Yevme'l-hamîs 9 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 22 Ocak 1545), **der karye-i 'Ulûfeciler**

259

- Rüstem Paşa **hazretlerinin nişanıyladır**
- Ali Çavuş'**a virildi**

Selânik kadısına bir hüküm ki

Mukaddemen **Gümülcine** şaphânesinin teftîşi içün hükm-i şerîfim virilmiş idi. Hâliyen zikrolunan husûsa seni dahi müfettiş ta'yin idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **'Ali** vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb mu'accelen varub mukaddemen ta'yin olunan kadılarla zikrolunan husûsu ol hükm-i şerîfim mûcibince teftîş idüb yanınızda ne vechle zâhir olur ise, vuku'u üzere yazub 'arzidesiz.

- Bundan aşağa nişancının nişanıyladır.

- Bundan sonrası, Edirne'**den gelen nişancının nişanıyla yazıldı.**

Yevme's-sülâsâ fî 14 Zilkade sene 951 (Salı, 27 Ocak 1545)

260

- Yazıldı
- Mahmud Çelebi'**ye gönderildi**
- Bu kullarına vârid olan hükm-i şerîf mûcibince

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb anda olan yigirmi beş pâre hâssa odun gemilerin, içinde olan hizmetkârlarıyla, **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye, teslîm olunmağla, saray-ı cedîd-i 'âmirelerde odun bâbında müzâyakaları olduğun i'lâm eylemişsin. İmdi zikrolunan gemiler, müşârun

ileyh **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye, imeci tarıykıyla bir kaç gün hidmet etmek emrolunmuşdur, buyurdum ki

Emr-i hümâyûnum mûcibince zikrolunan gemiler imeci tarıykıyla bir kaç gün müşârun ileyhe mu'âvenet etdikden sonra bir mikdarın giru alub kemâ kân odun hidmetine istihdâm eyleyesin ki odun bâbında müzâyaka lâzım gelmeye. Şöyle [bilesin]...

261

- Yazıldı

- Mehmed Çelebi'**ye gönderildi**

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mahrûse-i **İstanbul'**da binâ olunan 'imâret-i cedîde içün **Anadolu'**da yanan kireç temele yarar, kemerler binâsına yaramaz **Rum[ilin'**de] **(?)** kireç yakılmak lâzımdır deyu **Sultanönü** yayaları begiyle **Bursa** yayaları begin taleb eylemişsin. İmdi mezkûr **Burusa** yayaları begi hod **Anadolu'**da kireç yakmağa ta'yin olunub yazılan hükm-i şerîf dahi dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Mehmed Çavuş'**la sana gönderilmiş idi ve **Aydın** müsellemleri begiyle **Kütahya** müsellemleri begini dahi furuna **/ 112 a /** funda taşımağa ve kireç yakmağa taleb eylemişsin. Mezkûr **Aydın** müsellemleri begi dahi sâbıkan 'imâret-i mezbûre içün **Anadolu'**da kireç yakmağa ta'yin olunub mezkûr **Mehmed Çavuş'**la hükmi sana gönderilmişdir ve **Aydın** yayaları begi dahi **Anadolu'**da kireç yakmağa taleb eylemişsin ol dahi sâbıkan hidmet-i mezbûreye ta'yin olunmuşdur. Hükmi mezbûr **Mehmed Çavuş'**la sana gönderilmişdir. Eyle olsa zikrolunan kemerler yapılmağa dahi zaman fevtolmayub bu yıl kemerler yapılacağı ma'lûm değildir. Buyurdum ki

Şöyle ki zikrolunan kemerler bu yıl yapılmayub ol husûs içün kireç hâcet olmayacak olursa ta'yin olunan begler **Anadolu'**da kemâ kân kireç yakub edây-i hidmet eyleyeler. Ammâ şöyle ki bu yıl kemerlere kireç lâzım olub mühim ise **Anadolu'**da kireç yakmak emrolunan beglerin nısfı **Rumili'**nde ve nısfı **Üsküdar** yakasında kireç yakdırub maslahatın itmâmında envâ'-ı ihtimâm ve ikdâmın zuhûra getüresin, şöyle bilesin...

262

- Yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **İstolnibelgrad** sancağı begi **Ahmed İstolnibelgrad'**da olan 'asker halkından ba'z-ı 'askerlerle harbî kal'elerden [A]zora kal'esini döğmeğe top uydurub kendüsi bile varub anlar kal'e üzerinde iken düşmen câniblerinden kal'e hâlî idüği haber alınmağın bir mikdar kefere gelüb **İstolnibelgrad'**ın battal kapusu cânibinde olan varoşun [üzerine] yürüyüş idüb içerüye girüb ba'z-ı evler ihrak idüb fesâd ve şenâ'at eylemişler.

İmdi sebeb nedir ki mezkûr sancakbegi senin ma'rifetin olmadın kendü re'yi üzere ol kal'enin üzerine varub kal'ei hâlî koyub dahi 'aduvv-i bî-din câniblerinden benim 'ırz [ve] nâmûs-ı saltanatıma muhâlif bu asıl fesâd ve şenâ'at vâkı' ola, serhad begleri hod beglerbegisinin ma'rifeti olmadın kendu fikri üzere 'asker halkı ile bir cânibe gitmeğe emrim yokdur. Bu bâbda bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Hâliyen **İstolnibelgrad** sancağı, **Segedin** sancağı begi **Derviş** dâme 'izzühüye tefvîz olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak / **112 b** / te'hir etmeyüb beglerbegiliğine müte'allık olan serhad beglerine gereği gibi tenbîh ve te'kid idüb ısmarlayasın senin ma'rifetin olmadın ve senin ile müşâvere eylemedin 'asker halkı ile düşmene müte'allık kal'eler üzerine varmayalar. Ol asıl bir kal'enin üzerine varmak lâzım geldükde mukaddemen senün ile müşâvere eyleyüb sen dahi göresin, ol kal'enin üzerine varılmak münâsib midir, vakti midir, varılmak ne tarıyk ile gerekdir, vech ve münâsib gördüğün üzere hüsn-i tedbîr ve tedârik eyleyesin. Andan sonra ol dahi ana göre 'amel idüb mübâşeret eyleye. Şöyle ki senün ma'rifetin olmadın sancakbegi kal'e üzerine varduğu istimâ' oluna bi-vechin mine'l-vücûh 'özrü makbul olmak ihtimâli yokdur. Sancağı alınmağla konulmayub envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîmime mazhar vâkı' olmak mukarrerdir. Ol câniblere müte'allık olan umûr [ve] mesâlih sana tefvîz olunmuşdur. Ana göre tenbîh olunub 'ırz [ve] nâmûs-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan ihtiyât ve ihtirâz eyleyesin. / **113 a** /

(Bu hükmün üzeri çizilmiştir, bk. Hüküm 189)

263

- Yazıldı

Gülnar ve **Selendi** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen **Selendi** kazâsından **Odabaşı** ve **Hisarlık** ve **Gökçekbükü** nâm karyeler halkı cânibinden **Ahmed** ve **Yusuf** ve **Kasım** ve **'Ömer** ve **Seydi Ahmed** ve diğer **Seydi Ahmed** ve **Kara Pîr Ahmed** ve **Mehmed** ve diğer **Mehmed** ve **Şeyhî** ve diğer **Mehmed** ve **Veli** nâm kimesneler bâb-ı sa'âdet- meâbıma gelüb rikâb-ı hümâyûnuma 'arzıhâl sunub **Yava oğlu 'Ali** ve **Mehmed** nâm sipâhilerin timârları bunların karyelerine yakın olmak ile ra'âyâya envâ'-ı zulm ve te'addi idüb ne devemiz ve ne atımız ve ne ehlimiz ve 'ıyâlimiz bizimdir. Her ne vechledirler ise eyle iderler. Kadı ve sâir ehl-i hükm anlardan şol mertebede ihtiyât iderler ki zulmumuz def'itmek mümkin değildir. Anların zulmun görmek elimizde ahkâm-ı şerîfe olub mezkûrlar bu def'a deryâ seferine gitmeğin 'avk olub kaldı. Şimdiki hâlde yetmiş nefer kimesneler terk-i vatan eylediler ve mezkûr **'Ali**'nin kullarından beş nefer kimesne biz âsitâne-i sa'âdete gitdiğimizde mezbûr **Ahmed**'in evin basub ocağı depesinden içeruye girüb oğlancuğun yaralayub evinde olan rızkın gâret ve telef idüb ve bir 'ammusi oğlunu dahi döğüb senin 'ammin bizden şikâyete gitdi deyu nâ-hak yere bizden dört bin akçemiz alub ve zira'at idecek yerlerimiz ve yurdlarımız kalmadı. Çiftliklerimizi kendu timârlarına katdılar. Berâtlarında ve sûret-i defterlerinde yoğken bize dahletdirmeyüb kadıya varmazlar ve kadîmî mer'âmıza dâm yapmışlar idi. Yıkılması emrolunmuş iken mâni' olub yıkdırmadılar. Bi'l-fi'il olduğumuz karyeler hâs olub kendulerin timârları değil iken berâtlarında ve defterlerinde yoğken takribî (?) beşer bin akçelik hissemiz vardır deyu alub bize nesne komadılar ve kızlarımızı murâd eylediğimiz kimesneye virdirmezler. Murâd idindikleri kimesneye ve kullarına cebr ile virirler ve kadimden yaylaklarında dahi atların ve develerin iledirler kendulerin timârları ve yaylakları değil iken otladub giru bizden yaylak hakkın alurlar ve cebr ile kendulerini istihdâm idüb hilâf-ı şer'-i şerîf akçelerimiz aldılar ve ehl-i 'ıyâlimize şetmeylediler ve yurdumuzu kendu ra'iyyetlerine virürler. Elimizde yerlerimiz ve yurdlarımız kalmadı deyu 'arzeylediler. Buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Mustafa,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb eger südde-i sa'âdetime gelenlerdir ve eger sâir ol karyeler halkıdır ve eger ehl-i berât sipâhilerdir ve eger oğlanlarından ve eger 'âmillerindendir hükm-i şerîfimde isimleri yokdur / **113 b** / [deyu] 'avk ve te'hir eylemeyüb 'umûmen her kim hak da'vâ iderler ise husamâsıyla berâber idüb bir def'a şer'le faslolmamış kazıyyelerin ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftiş idüb göresiz. Mezbûrlardan her kimin hilâf-ı [şer'] ve kanun ne mikdar nesnelerin almışlar ise ki şer'le sâbit ve zâhir ola ashâb-ı hukuka hakların ba'de's-sübût bî-kusûr alıviresiz hîn-i teftîşde tamâm

hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbisden ve şühûd-ı zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye zulm ve te'addi olmakdan hazer idüb şol ki câdde-i hakdır ana zâhib olub hakdan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb ba'de't-teftîş ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüği ve ra'âyâya ne vechle zulm ve te'addi eyledük[ler]in bi'l-cümle bir maddesin ketmetmeyüb yanların[ız]da sâbit olduğu üzere defter idüb mezbûr çavuşumla 'arzeyleyesiz ve bunların maslahatları şer'le tamâm oldukdan sonra hasımlarının dahi şer'le istimâ' olacak kazıyyeleri var ise dinleyüb şer'le müteveccih olan hakların alıviresiz.

Yevme'l-hamîs 16 Zilka'de sene 951 (Perşembe, 29 Ocak 1545)
der karye-i Emirli
(Paşa hazretleri Doğancı **nâm karyede kondular)**

264

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine gice ile gönderildi

İstanbul kurbünde olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Tershâne-i 'Âmire'**de emrolunan cedîd gemilerin ve sâir hâssa kadırgalar içün taht-ı kazânızdan kalafatçı ve neccâr getürülmek lâzımdır deyu bildirmiş. İmdi müşârun ileyhe bu bâbda hükm-i hümâyûnum gönderilüb lâzım olan kadar kalafatçıyı ve neccârı taht-ı kazânuzdan çıkarmak içün fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Müşârun ileyh cânibinden size âdem gelüb taleb eyledikde bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi itmeyüb kaç nefer kalafatçı ve neccâr taleb iderse şimdiye değin çıka geldüği üzere cümlesin çıkarub teslîm eyleyüb irsâl eyleyesiz ki ücretle varub lâzım olan maslahatları itmâma irişdireler. **/ 114 a /** Husûs-ı mezbûru sâir mühimmâta kıyas eylemeyesiz. Gemiler husûsu ehemm-i mühimmâtdan olub mu'accelen itmâma irişmek fermân olunmuşdur. Siz dahi ana göre ikdâm ve ihtimâm eylemekde dakıyka fevtetmeyesiz. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsülünüz olduğu istimâ' oluna aslâ 'özrünüz makbûl olmak ihtimâli yokdur. Mansıbınız alınmağla konulmayup envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb olmanız mukarrerdir. Şöyle bilesiz, bir dürlü dahi itmeyüb 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız.

265

- Yazıldı

Eflâk voyvodasına bir hüküm ki

Hâliyen sa'âdet ve ikbâl ile, sefer-i hümâyûna niyyet-i 'âlî-nehmet etmeğin buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından (-) zîde kadrühü vusûl bulıcak sen dahi evvelden yüce dergâhıma olan 'ubûdiyyet ve istikametin muktazâsınca müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla vaktına hâzır olasın ki bundan sonra bir dahi emr-i şerîfim vardıkda ne yüzden fermân olunursa ana göre sen 'amel eyleyesin. Bu sefer-i hümâyûn husûsunda ziyâde ihtimâm olunmuşdur. Ana göre tedârik idüb emr-i hümâyûnumu yerine getürmek bâbında küllî ihtimâm üzere olasın, şöyle bilesin.

(Not: Bu hükmün üstü çizilmiştir.**)**

266

- Yazıldı, fî 17 Zilka'de sene 951 (30 Ocak 1545)
- Paşa hazretlerine gönderildi
- Mısır çavuşlarından hazine ile gelen Hamidlu Ahmed Çavuş'a **virildi. Kisesine mühürlendi fî 19 Zilka'de sene 951** (1 Şubat 1545)

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Franca** pâdişâhına **Mısır**'dan barut viresin deyu emreylemiş idim. Hâliyen ol husûs te'hir olunmak lâzım gelmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak göresin, müşârun ileyh **Franca** pâdişâhı cânibinden ol hükm-i şerîfimle barut taleb eyleyecek olurlarsa 'avk idüb **Âsitâne-i Sa'âdet**'den mubâlağa barut taleb olunub hükm-i hümâyûn gelmişdir, şimdi baruta müzâyaka vardır tekrâr bir emr-i şerîf dahi gelmeyince virilmeğe kabil değildir deyu bunun emsâli mahall-i iktizâ etdüğine göre hüsn-i vechle cevâb viresin ki bu husûsu âsitâne-i sa'âdetim cânibinden olduğuna kat'an vâkıf ve muttali' olmayalar bu emr-i hümâyûnumdan sonra virilmeğe bir emr-i şerîfim dahi varmadın gaflet ile anlara ot virilmekden ihtirâz eyleyesin. **/ 114 b /**

267

- Yazıldı

Eflâk voyvodasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb mahrûse-i **İstanbul** içün koyun tedârik idüb sâhibleriyle gönderesin ki narh-ı rûzî üzerine satub ʿasker halkına siʿat-ı maʿişet ve rencbere fâide-i ticâret hâsıl ola deyu emreylemişidim ve el-hâletü hâzihi mahrûse-i mezbûrede et bâbında ziyâde müzâyaka olduğu eclden buyurdum ki

Dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akran **Oruc,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb göresin zikrolunan koyun husûsu neçe olmuşdur, tedârik olundu mu ne mikdar koyun gelmek mümkindir. Her ne vechle olmuş ise mezbûr çavuşumla dergâh-ı muʿallâma ʿarzeyleyesin, şöyle bilesin.

268

Ulak hükmi

- Yazıldı

Vilâyet-i **Erdel'**e varıncaya değin, yoldaş yeri konula, iki yoldaşıyla **Oruc Çavuş...**

269

- Yazıldı

- Kapukethudâsı Nasuh'a **virildi**

Semendre sancağı begine bir hüküm ki

Bundan sâbıka sana emrolunan eger gemiler maslahatıdır ve eger sâir husûslardır, muʿaccelen itmâma irişmek mühim ve lâzım olmağın, buyurdum ki

Vusûl bulıcak katʿan te'hir ve terâhî etmeyüb sâbıkan sana vârid olan evâmir-i cihân mutâʿım muktazâsınca eger gemilerin mühimmâtıdır ve eger zahîre cemʿidir ve eger sâir husûslardır, gece ve gündüz dimeyüb üzerine olub taʿcil ale't-taʿcil cümle mühimmâtı itmâma irişdirmek bâbında ikdâm ve hüsn-i ihtimâmın zuhûra getüresin anun gibi **Budun** cânibine dahi gitmek lâzım gelüb ol cânibden

da'vet iderler ise dahi gitmeyüb memûr olduğun mesâlihi tamâm eylemeğe envâ'-ı sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin. / **115 a** /

270

- Yazıldı
- Kapukethudâsı Davud'**a virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **Semendre** sancağı begi kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Toygun,** dâme 'uluvvühü, hâssa-i hümâyûna müte'allık ba'z-ı mesâlih emrolunmuşdur, anları 'âcilen itmâma irişdirmek içün ahkâm-ı şerîfe irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Anun gibi ol cânibde bir husûs vâkı' olub ol cânibe varmak lâzım gelürse kenduyi ol maslahatlardan alıkomayub yanında yigirmi otuz nefer sipâhi alıkoyub dahi mâ-'adâ sipâhileri alaybegisi ile getürdesin, şöyle bilesin...

271

- Oruc Çavuş'**a virildi**

Yergökü dizdârına bir hüküm ki

Hâliyen, bir mühim maslahat içün, dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akran **Oruc,** zîde kadrühü, **Brata** cânibine irsâl olunmağın buyurdum ki

Mezbûr varub vusûl buldukda te'hir ve tevakkuf etdirmeyüb şöyle ki mezbûre âdem koşmak lâzım olur ise kifâyet kadar yoldaş koşulub emîn ve sâlim ol cânibe ulaşdırasın, şöyle bilesin... / **115 b** /

272

- Yazıldı

Brata'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Eflâk** voyvodası olan **Radul Voyvoda** kendu halinde olmayub memleket ve ra'âyâya envâ'-ı zulm ve te'addiler idüb fitne ve fesâda mübâşeret eyleyüb bir kulum ki benüm mezîd-i 'inâyet-i husrevânemden ihsân eyledüğim

vilâyetin ve [r]a'âyânun kudret-i (?) hümâyûna yaramaz ef'âla mübâşeret idüb memlekete ve ra'âyâ kullarıma ihtilâl (?) ve ihtilâf virüb dalâlet ve ifsâd üzere ola lâbüd anun zulm ve fesâdını def' ve ref' eylemek zimmet-i 'aliyye-i şâhâneme vâcib ve lâzım olduğu eclden 'azlolunub yeri bir âhar kuluma ihsân olundu. İmdi sen benim sâir begler kullarım gibi doğru ve yarar kulumsun sa'âdetlu dergâhıma sadâkat ve 'ubûdiyyetin her vechle ma'lûm-ı şerîfim olmuşdur, buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Oruc Çavuş** vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb mezkûr voyvoda cânibine hâzır ve nâzır olub göresin benim yüce ve 'azametlu dergâhım dâimâ açukdır gelüb giden kullarıma âyin-i saltanat-ı hümâyûnum muktazâsınca zarar ve ziyân irişmek ihtimâli yokdur. Mezbûr voyvoda şöyle ki benim yüce dergâhıma gelmeyüb ba'z-ı ehl-i fesâdın igvâsına ve idlâlına tâbi' olub dahi bir cânibe çıkub gidecek olursa sen dahi benim yüce âsitâneme olan vufûr-ı 'ubûdiyyet ve istikametin mûcibince mezbûrun üzerine varub her kankı cânibe geçüb gitmek isteyecek olursa yolların bend ve seddidüb hüsn-i ittifak ve ittihâd üzere mezbûru diri dutub hazinesi cümle mâlı ve menâlı ile bir habbesin zâyi' etdirmeyüb mu'accelen sa'âdetlu âsitâneme irsâl eyleyesin. Şöyle ki kendu yanınca bile olan ba'z-ı müfsidler ki itâ'at etmeyüb muhârebe ve mukatele etmeğe mübâşeret eyleyüb 'isyân ve tuğyân eyleyeler anun gibi ehl-i fesâdı dahi diri dutmak mümkin olanlarını **/ 116 a /** diri dutub gönderüb mümkin olmayanların başların kesüb gereği gibi haklarından gelesin. Bir vechle tedbîr ve tedârik eyleyesin ki mezkûr memleket ve ra'âyâya dahi aslâ zarar ve gezend irişmek ihtimâli olmalu olmaya ve'l-hâsıl mezbûrun bir cânibe çıkub gidüb necât bulmağa kat'an emr-i şerîfim yokdur. Bu husûs, sen doğru kulum olduğun eclden, sana i'timad olunmuşdur. Sâir mesâliha mübâşer[et] eylemeyüb gâyetle ikdâm ve kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub fermân-ı cihân mutâ'ımı icrâ eylemek bâbında dakıyka fevt eylemeyesin ve bu husûsu ne vechle tedârik eyledüğin ve ol câniblerin dahi ahvâl ve ef'âlı nenin üzere idüğin yazub mezbûr çavuşumu eğlendirmeyüb ta'cil 'ale't-ta'cil dergâh-ı mu'allâma 'arz eyleyesin, şöyle bilesin...

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Petrovik'e, Oruc Çavuş**'a virildi

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **[Boğdan Voyvodasına]**, kiseye mühürlenüb **'Ali Çavuş'**la gönderildi

273

- Yazıldı

Brata'ya bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb 'azîm sefere ve ulu gazâya niyyet idüb zikrolunan sefer-i hümâyûn husûsunda ziyâde ihtimâm olmağın ve sancakbegleri kullarıma ahkâm-ı şerîfe gönderilüb muhkem müretteb ve mükemmel yat ve yarakların [ile hazır] olalar. Buyurdum ki

Oruc Çavuş vusûl bulıcak vilâyet-i **Erdel'**den hazine-i 'âmireye 'âid olan on bin altun mukabelesinde arpa satun alınub **Budun** anbarına gönderüb teslîm eyleyesin deyu emreylemiş idüm. Ol emrim kemâ kân mukarrer olub ta'cilen tedârik idüb göndermek ziyâde lâzım ve mühimdir. Ol bâbda aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı şerîfim muktazâsınca ol maslahatın üzerine olub südde-i sa'âdetime idegeldüğin hidmet ve 'ubûdiyyetin mûcibince mezbûr zahîreyi bî-kusûr gönderüb **Budun** anbarına teslîm itmek üzere olasın. Husûsen 'asker-i hümâyûnum içün dahi zahîrenin envâ'ından lâzım ve mühim olmuşdur arpadan ve koyundan ve sığırdan ve undan ve baldan ve yağdan ve peynirden ve sâir envâ'-ı zehâyir ve me'kûlât kısmından dahi vâfir ve müstevfi tedârik idesin ki bundan sonra sana emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda kimesneye zulm ve te'addi olmayub gelen zahîre orduy-ı şerîfde narh-ı rûzî üzere satılub hem 'asker halkına si'at-ı ma'işet olub [ve] rencber tâifesine dahi nice fâideler hâsıl ola. **Budun / 116 b /** anbarına teslîm olunacak terekeyi gice ve gündüz dimeyüb üzerine olub ber-vech-i isti'câl cümlesin gönderüb teslîm etmek bâbında kemâl-i ihtimâm ve ikdâmın vücûda getüresin ve yine bu husûsu ne vechle tedârik eyledüğin mezbûr çavuşumu eglendirmeyüb ta'cilen dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin. Şöyle bilesin...

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Petrovik'**e yazıldı.
Oruc Çavuş'a virildi

Yevme'l-ahad fî 19 minhu (Zilka'de sene 951) (Pazar, 1 Şubat 1545), **Edirne**

Bundan aşağa nişancı beg'e yazılub nişanlanmağa gönderildi

274

- Yazıldı

Yanbolu kadısına ve **Ali Çavuş**'a bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Çingâne Sancağı begi ʿAli,** dâme ʿizzühünün, zimmetinde mâl-ı mîrîden iki yüz otuz bin yedi yüz sekiz akçe olmağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak katʿan te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan mâlımı mezkûrdan taleb idüb bî-kusûr alub ve sen ki çavuşumsun hazine-i ʿâmireme getürüb teslîm eyleyesin. Şöyle ki nukudu vefâ etmeyecek olur ise atlarından ve davarlarından ve üskûflerinden ve emlâk ve esbâbından satdırub aslâ ʿözür ve bahâne etdirmeyüb ve bir an te'hir ve terâhi göstermeyüb bî-kusûr mâlımı cemʿ ve tahsîl idüb taʿcil ʿale't-taʿcil dergâh-ı muʿallâma gönderesin. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve te'hir eyleyesiz mûcib-i ʿikâb-ı elîm olub neticesi size ʿâid olur, bilmiş olasız, bir türlü dahi eylemiyesiz, ʿalâmet-i şerîfe iʿtimâd kılasız.

Sonra tekrârdan yazılmak buyuruldu

(**Not:** Bu hüküm üstü çizilerek karalanmıştır.)

275

- Yazıldı

Budun beglerbegisine ve defterdâra bir hüküm ki

Hâliyen südde-i saʿâdetime şöyle ʿarzolundu ki bundan akdem kalʿe-i **Belgrad** kuvve-i kahire-i husrevânemle fetholunduğu esnâlarda **Belgrad**'ın karşusunda **Erdel** vilâyeti yakasında bir varoş harâb olmuş imiş. Hâliyen baʿz-ı raʿâyâ gelüb temekkün idüb maʿmûr olmuş. Eyle olsa **Erdel** vilâyeti beglerinden **Petrovik** ol karyeye nizâʿ ider imiş. İmdi ol mahal iskele olub memlekete âyende ve revende gelüb gitmekden hâlî değillerdir. Zikrolunan karyenin hâs olmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum / **117 a** / vusûl bulıcak te'hir etmeyüb fermân-ı hümâyûnum üzere hâs eyleyüb min baʿd hâs-ı hümâyûnum cânibinden zabt ve hıfz etdüresin ve kaçub gitmiş raʿiyyetlerini dahi tetebbuʿ eyleyüb göresin her kande

gitmişler ise ve kaç nefer ise giru yerlerine getürdüb temekkün etdüresin **Petrovik** cânibinden ve gayrinden bir ferde dahl ve ta'arruz etdirmeyüb ve kimesneye zulm ve te'addi etdirmeyüb sâir ra'âyâ kullarım gibi anlar dahi emn ve emân üzere yerlu yerinde oturub rencberliklerinde olalar. Şöyle bilesiz...

276

- Yazıldı

Bağdâd beglerbegisi **Ayas Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb vilâyet-i **Bağdâd** dârü's-selâm küllî nuzum ve nizâm üzere olub kâffe-i ra'âyâ ve 'âmme-i berâyâsı dahi refâhiyyet ve istirâhat üzere olub bu serhadler dahi kemâ hüve'l-murâd mahfûz ve mazbût olub fitne ve fesâddan hâlîdür deyu bildirüb ve **Kızılbaş-ı** makhûra müte'allık dahi ba'z-ı haberler i'lâm eylemişsin bu bâbda her ne ki denilmiş ise 'alâ sebîli't-tafsîl ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi buyurdum ki

Min ba'd dahi memleket ve vilâyetin 'imâret ve ihyâsında ve nizam ve intizâmında ve ra'âyânın emn ve istirâhatında kemâl-i makdûrun sarfidüb envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin ve **Kızılbaş-ı** makhûr taraflarına yarar casûslar gönderüb bi'lfi'il kendüsi neredir ve tevâbi' ve levâhık meredesinden yanında kimler vardır, fikir ve ferâset-i bâtılları nenin üzerindedir, bi'l-cümle cemi'-i ahvâl ve evzâ'larına sıhhatı üzere vukuf ve ittilâ' tahsîl eyleyüb dahi haberinin 'akabın kesmeyüb ma'lûmun olan ahbâr-ı sahîhayı südde-i sa'âdetime yazub i'lâm eylemekden hâlî olmayasın, şöyle bilesin... / **117 b** /

277

- Yazıldı

Teke sancağı begine ve **Antalya** kadısına [bir] hüküm ki

Hâliyen mâhrûse-i Mısır'dan hazine ile gelen çavuşlarından dârende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân **Ahmed Çavuş** hâliyen bir mühim husûs içün mahmiyye-i mezbûreye irsâl olundu. Buyurdum ki...

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile varıcak aslâ 'avk ve te'hir eylemeyüb mezbûre gemi bulıvirüb mu'accelen irsâl eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin. Bu hûsûs ziyâde mühimdir, bir an te'hir etdirmeyesin, şöyle bilesin...

278

- Yazıldı
- Ahmed Çavuş**'a virildi**

Kütahya sancağı müsellemleri sancağı begi **Hüseyin Beg'**e ve livâ-i **Kütahya** yayaları begi **Kasım** ve **Karahisâr** yayaları begi **Yusuf'**a bir hüküm ki

Hâliyen **Küre** ve **Selendi'**de top taşı dökülmesin emridüb bu husûs içün dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân çavuşum **Ahmed** zîde kadrühüyü irsâl idüb ve her birinize müstakıl hükm-i hümâyûnum yazılub mezbûr çavuşumla size gönderilmişdir. Buyurdum ki

Vusûl buldukda katʿan te'hir ve terâhi eylemeyüb emr-i şerifim muktazâsınca sancağınızın bir[er] nöbetlulerini taʿcil ʿale't-taʿcil ihrâc idüb mahall-i memura iledüb mezbûr çavuşum maʿrifeti ile edây-ı hidmet etdüresin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdan olub katʿan te'hir câiz değildir. Bu hidmeti sâir umûra kıyâs etmeyüb ber-vech-i istiʿcâl emrolunan husûsu itmâma irişdirmek ardınca olasın. Şöyle ki bu bâbda ihmâliniz ola aslâ ʿözrünüz makbul olmak ihtimâlı yokdur. Müstahıkk-ı ʿitâb ve ʿikab olmanuz mukarrerdür. Ana göre ihtimâm eyleyesiz, şöyle bilesiz...

Yevme's-sülâsâ fî 21 Zilkaʿde sene 951 (Salı, 3 Şubat 1545), **Edirne**

279

- Yazıldı
- Mezbûrun Miloş **nâm âdemisine virildi**

Petrovik'e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma **Miloş** nâm âdemin ile mektûbun gönderüb baʿz-ı haber bildirmişsin ve **Belgrad** mukabelesinde olan varoş ahvâlin iʿlâm idüb ve mezbûr âdemine dahi baʿz-ı ağız haberlerin ısmarlamışsın. Bu bâbda her ne ki denilmiş ise ve âdeminin [ağız] haberleri dahi her ne ise alınub maʿlûm oldu. İmdi zikrolunan varoş husûsu içün **Semendre** sancağı begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb aslın teftîş idüb südde-i saʿâdetime ʿarzeylemek emrolunmuşdur. Müşârun ileyhin ʿarzı geldikde mufassal ahvâl ne idüği maʿlûm olur ve haberinin dahi ʿakabın eksük etmeyüb yüce dergâhıma **/ 118 a /** olan vufûr-ı ʿubûdiyyet ve ihlâsın muktazâsınca yine etrâf ve cevânibden maʿlûmun olan sahîh haberleri yüce âsitâneme iʿlâm eylemekden hâlî olmayasın.

280

Petrovik'e bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum içün **Belgrad** anbarında der-anbar olmağa iki bin beş yüz mud un mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

[Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda] bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb hâssa-i hümâyûnum içün iki bin beş yüz mud un cem'idüb dahi ta'cilen mahrûse-i **Belgrad** iskelesine irsâl eyleyesin, anda der-anbar eyleyeler ve akçesi dahi anda edâ olub dura ve ne mikdar un alınub ve kilesi kaçar akçeye alınduğun dahi ve emr-i şerîfim nevechle yerine varduğun tafsîli ile yazub 'arzidesin. Bu husûsda benim ziyâde ihtimâmım vardır bâb-ı dikkat ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin. Ta'cilen tedârik eylemek bâbında südde-i sa'âdetime olan sadâkat ve 'ubûdiyyetin muktazâsınca envâ'-ı sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin...!

(**Not:** Bu hükmün üstü çizilmiştir.)

281

- **Yazıldı**
- **Kiseye [konulub] mühürlenüb Paşa hazretlerine gönderildi**

Samsunlu-zâde'ye bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet-meâbıma rık'a sunulub mahrûse-i **İstanbul** subaşısı **Kara Hızır** sarây-ı 'âmire hizmetkârı **'Uşşâkı Hekim**'in bir kulun bir kaç 'azebler altmış altun ve ba'z-ı esbâbla ayardub şer'le sâbit olub zindana emrolunmuş iken ağa işkence buyurub ağanın sözüne mukayyed olmayub ol 'azeblerin niçe bin akçelerin alub salıvirmişdir ve bir dahi bir 'avret câriyesin kaçurub âhara varub subaşında bulub câriyemi vir didikde câriyenin ağzına dil sokub bu âdem beni nâ-ma'kul fi'ile gönderir, gitmezsem beni döğer didürdüb **Süleyman Paşa** önüne iledüb âhar kölesin getürüb habsidüb yüz altunun alub andan koyıvirmişdir

Ve **Beğlu** dimekle ma'rûf bir hırsuz ki merhûm **Sultan Selim** türbesin açub ve kazancılar dükkânın niçe kerre açub âhır dutulub odasında kırk elli mikdarı **/118b/** zincir ve kilid bozacak âlet bulunub ve bir niçe evler dahi açduğın ikrâr idüb şer'le sâbit oldukdan sonra sicillât idüb zindâna emrolunub salbına tezkere çıkmış iken niçe bin akçesin alub koyuvirmişdir; hasmı olan kazancılar yeğidi başı bir niçe

kimesneler ile subaşıya varub **Beğlu**'yi niçün salıverdin didikde, padişâh bu kadar nesneden ötüri âdemi asmaz deyu da'vâcıları koyuvermişdir.

Ve bir dahi mezkûrın şeriyki **Emir** dimekle meşhûr, **Şeyh Vefâ** türbesin açub seccâde uğrılayub tutulub evinde yük arasında çıkub habs emrolunub salba müstahak olmuş iken anın dahi niçe akçesin alub koyuverilmişdir.

Ve bir hâtûn ki doğru ve sâliha cem'i mahalle başına and içerler iken sana ba'z-ı kimesneler girür çıkar, sen hod nâ-mahremsin deyu dutub pâdişâh sana işkence emreyledi deyu korkudub yüz altunun alub andan koyuvirmişdir. El-an dahi habs-i ebedî olmuş heriflerin niçe akçesin [alub] koyuvirmişdir. Her gice evlerinde yaturlar.

Ve yigirmi üç 'avret ki habs-i ebedî emrolunmuşdı, anların niçe bin akçesin alub salıvirmişdir. Heman altı 'avret kalmışdır, anlar dahi müflislerdir.

Ve kadîmden olıgelmiş değil iken kendu kulun kilidçi idüb cemî'-i miftâhi eline virüb yakın zamanda yedi sekiz âdemi kuşluk zamanında koyuvirüb nice bin akçesin alub kaçırdum deyu âh eyleyüb ardınca kimesne varmayub gitmişlerdir. Bu husûsa zindan kurbünde vâkı' olan ehl-i dükkân ol hînde hâzır olan müslümânlar görüb vâkıf olmuşlardır.

Ve dahi şehr içinde bir iki yüz meyhâneden her birinden biner akçe alub nihâyet yigirmi otuz bin / **119 a** / akçesin deftere kaydeyleyüb bâkısin külliyyen bel'etmişdir.

Ve **Kara Bâlî** dimekle ma'rûf bir herif ki 'aseslerdendir, nice kerre öte yakaya atıldıkdan sonra hâsları dutub nice hiyâneti zâhir olub salsun deyu buyurulmuş idi, anı kâfirler nâibi etmişdir.

Ve **Zeyni** dimekle ma'rûf bir 'âmil ki şirretle meşhûr olub anı zindan kâtibi idüb nice bilürsen eyle deyüb zindana iki dülbendle girenin birisin alub ve hezâr esbâbların soyub zulm ve hayf ider deyu i'lâm eylediler. Eyle olsa, hâliyen habs-i ebedî olmak emrolunan 'avretlerin isimleriyle defteri mühürlenüb sana irsâl olundu, buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak kat'an te'hir eylemeyüb 'ale'l-gafle zindan üzerine varub ol habs-i ebedî olmak emrolunan 'avretleri gönderilen defterle yoklayub göresin, şöyle ki bulunması lâzım olanlar mevcûd olmayub 'arzolunduğu üzere koyuvirilmiş varsa kaç neferi koyuvirilmişdir ve kaçı mevcuddur isimleriyle yazub sâir husûsları görmeğe bunu tevakkuf etdirmeyüb hemân ol sâ'at ta'cilen

yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Bâkı kazıyyelerin dahi kimesneye ifşa etmeyüb küllî ihtimâm üzere hafiyyeten tetebbu' idüb 'ilmin irişdüği üzere anları dahi tafsîli ile dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Tamâm ihtimâm idüb hakıykatına ıttılâ' tahsîl eyleyesin, şöyle bilesin...

282

- Yazıldı
- Hayrüddin Paşa **çavuşlarından** 'Âdil Çavuş'**a virildi**

İstanbul etrafında olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin** dâme ikbâlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb yapılmak emrolunan donanma-i hümâyûn gemilerine usta az olub ziyâde ihtiyâc olduğun 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile müşârun ileyh cânibinden âdem varub her ne mikdâr ustager taleb ider ise aslan ve kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsa / **119 b** / bi'z-zât mübâşeret eyleyüb taht-ı kazânuzdan taleb olunan ustagerleri ta'cil 'ale't-ta'cil çıkarub müşârun ileyhin âdemlerine teslîm idesiz ki varub ücretle işleyeler. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır, ihmâl ve müsâhaleden ziyâde hazer eyleyüb bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesiz ki bu bâbda sonra beyân ideceğiniz 'özür makbûl olmayub envâ'-ı 'itâb-ı elîm ile mu'âteb olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyesin, şöyle bilesin...

283

- Yazıldı
- Hayrüddin Paşa **âdemlerinden** 'Âdil Çavuş'**a virildi**

Sakız beglerine hüküm ki

Emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin** dâme ikbâlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hâliyen binâ olunan donanma-i hümâyûnum gemileri içün ustager hâcet olduğun 'arzeylemeğin buyurdum ki

Müşârun ileyhin âdemisi hükm-i hümâyûnumla vardukda te'hir ve terâhi eylemeyüb sizin südde-i sa'âdetime olan vufûr-ı sadâkat ve istikametiniz muktazâsınca anda olan ustagerlerden müşârun ileyhin taleb eyledüği mikdarı

ustagerleri viresin ki ücret ile varub işleyeler. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır, sâir umûra kıyas etmeyüb müşârun ileyhin taleb etdüği mikdarı ustagerleri mu'accelen göndermek bâbında sa'y ve ihtimâmınız zuhûra getüresiz, şöyle bilesiz...

284

- **Yazıldı**

- **Yeniçeri muhzırına virildi**

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen bıçkıcılık hidmetine istihdâm olunmak içün kırk üç nefer 'acemi oğlan lâzım olduğun 'arzeylemiş idin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak zikrolunan 'acemi oğlanlarını alub lâzım olduğu üzere bıçkıcılık içün istihdâm eyleyesin, şöyle bilesin, 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. / **120 a** /

Yevme'l-hamîs gurre-i Zilhicce sene 951 (Perşembe, 13 Şubat 1545), **Edirne**

285

- **Yazıldı**

İstanbul şehremînine bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâ'il-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb fevtolan 'azebler kethudâsının zimmetinde gazâ mâlından yüz bin akçe olduğun ve zikrolunan akçeyi sen kabzetmek içün, sana hükm-i hümâyûn vârid olduğun 'arzeylemeğin mezkûr akçeyi gemiler mühimmâtiyçün müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisine virilmesin emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan yüz bin akçeyi fermân-ı şerîfim üzere, müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisine teslîm eyleyesin ki, donanma-i hümâyûnumun mühimmâtına sarfeyleye. Şöyle bilesin....

286

- Yazıldı
- Zikrolunan hüküm Toygun Beg'**in âdemi** Nasûh Kethudâ'**ya virildi**

Cezîre-i **Sirem** kadılarına hüküm ki

Hâliyen **Semendre**'de gemiler ta'miri içün kalafatçı lâzım olmağın buyurdum ki

Anun gibi zikrolunan gemiler içün kalafatçı lâzım olub kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Semendre** sancağı begi **Toygun,** dâme 'izzühü, mektûb gönderüb kalafatçı taleb etdükde aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb taht-ı kazânuzdan taleb olunan mikdarı kalafatçı tedârik idüb mu'accelen müşârun ileyhe irsâl eyleyesiz. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır, ihmâl ve terâhiden hazer idüb emr-i şerîfimin icrâsında dakıyka fevteylemeyesiz, şöyle bilesiz'alâ [met-i şerîfe i'timâd kılasız...] **/ 120 b /**

287

- Yazıldı
- Bu iki hüküm kapukethudâsı Hasan Voyvoda'**ya virildi**

Mohac begi **Kasım Beg**'e

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum içün **Mohac** sancağından bin beş yüz mud un satun alınub ihzâr olunmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda te'hir ve terâhi eylemeyüb livâ-i mezbûrdan bin beş yüz mud un satun alub **Tuna**'da ve **Seksâr** ve **Sekcuy** kal'elerinde ve **Mohac**'da vech ve münâsib gördüğün üzere der-mahzen eyleyüb ihzâr eyleyesin ve zikrolunan un ne vechle tedârik olunup ve ne mikdar akçeye alınduğın yazub südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin ki akçesin irsâl eyleyüb sâhiblerine teslîm oluna.

288

- **Yazıldı**
- **Mezbûr** Hasan Kethudâ'**ya virildi**

Tuna (?) ve **Seksâr** ve **Sekcuy** kadılarına hüküm ki

Hâliyen livâ-i **Mohac**'dan bin beş yüz mud un satun alınub **Tuna** ve **Seksâr** ve **Sekcuy** kal'elerinde ve **Mohac**'da der-mahzen olmasın emridüb bu husûs içün **Mohac** sancağı begi **Kasım,** dâme 'izzühuya, hükm-i şerîfim gönderilmeğin buyurdum ki

Mûmâ ileyh zikr [olunan] unu emr-i şerîfim muktazâsınca [satun] alınub cem'eyledikde zikrolunan yerlerden alınan una münâsib mahzen tedârik idüb hıfzetdiresiz. Ammâ tamâm ihtimâm idüb çürütmekden ve ıslanmakdan, bi'l-cümle hiç [bir] vechle zarar olmakdan hazer ve ihtiyât üzere olasız.

289

- **Yazıldı**
- **Yeniçeri muhzırına virildi**

Yeniçerilerim ağasına

Galata'da mütemekkin olan **Hâce Kemâl** nâm kimesne ile da'vâsı olan Venediklu kâfirin kazıyyeleri südde-i sa'âdetimde görülmek içün mezbûr bunda gelmek lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda mezbûr kâfiri bir kuluma virüb südde-i sa'âdetime gönderesin. / **121 a** /

290

- **Yazıldı**

İlbasan begine hüküm ki

Hâliyen **Draç** ve **İlbasan** kadıları dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb âsitâne-i sa'âdet'den **Çavuş 'İsâ** elinden hükm-i şerîf vârid olub **Draç** kazâsına tâbi' olan **Ştati** nâm karyeyi senin kaimmakamın olan **Hasan Voyvoda** 'asker cem'idüb gâret eylemişdir ve mezbûr karyeden yürümüş **İvlâd** ve **Todor** nâm zimmîler

dergâh-ı mu'allâma gelüb **Dubrovnik**'den **Hayrüddin Kethudâ** ve **Mehmed Ağa** ve **Draç**'dan **'Arab oğlu Mehmed** ve **Mustafa Reis** zikrolunan karyei vurmakda mezkûr voyvoda ile bile idi deyu i'lâm eylemiş[ler]dir. İmdi siz ki **İlbasan** ve **Draç** kadılarısız bir yere cem'olub mezbûr **'İsâ Çavuş** ma'rifetiyle göresiz. Mezbûr karye gâret olunduğu sâbit olursa alınan esbâbların ve davarların alıviresiz ve mezbûr **Hayrüddin Kethudâ** ve **Mehmed Ağa** ve **'Arab-zâde** ve **Mustafa Reis** voyvoda ile bile gâret eyledüği zâhir olursa habsidüb 'arzidesin deyu fermân olunmağın emr-i şerîf üzere **Draç** kal'esine varub teftîşe şurû' olundukda **Turhan Beg**'in voyvodasın ihzâr eyle deyu çavuş **'İsâ**'ya teklîf olundukda cevâbın virüb eyitdi ki: Bundan akdem emr-i şerîfle **Turhan Beg**'e varub mezbûr karyei gâret iden **Hasan Voyvoda**'sın taleb eyledim, göndereyin deyu te'allül idüb göndermedi, deyu haber virmeğin mezkûr voyvodanın ihzâr olunması mümkin olmayub zikrolunan **Mehmed Ağa** ve **Hayrüddin Kethudâ** ve **'Arab-zâde** ve **Mustafa Reis** ihzâr olunub mezbûr karyeyi **Hasan Voyvoda** ile ma'an gâret eyledünüz mi deyu suâl olundukda inkâr eylediler ahâli-i karye **Mustafa Reis** gâretde bile değildir deyu i'tirâf idüb sehivle hükm-i şerîfe kaydolunmuşdur didiklerinde **Mehmed Ağa** ve **Hayrüddin Kethudâ** ve **Arab-zâde** gâretde bile bulunduklarına üzerlerine sübût bulmayub bulunan yerden esirleri alıvirilüb davarları ve esbâbları bulunmadı. **Draç**'dan ve **Dubrovnik**'den ba'z-ı hisâr erleri ve 'azeb mezbûr voyvodanın nidâ etmesiyle mezbûr karyenin gâretine varan kimlerdir ve ağaları mı göndermişdir denildikde, 'umûmen cevâb virdiler "Bizi ağalarımız göndermedi. Voyvoda söziyle akın vardır deyu sâbıka 'azeb ağası olub fevtolan **İbrahim** ve mukaddemâ gâretde katlolunan **Draç** topçıbaşısı **Hasan** ve ba'z-ı nöbetçi yeniçeri ve etrâfda olan kal'elerden ve **Ohri** sancağından ve **Mozakiyye** kazâsından **/ 121 b /** âdem cem'eyleyüb ve cerehor devşirüb varıldı. Mezkûr **Hasan Voyvoda** ile gâret olundu ve mezkûr karye gâret olunduğu mukarrer ve cem'iyyet olub sâbıka mezbûr karye gâret olundukda, mezkûr **Hasan Voyvoda** meclis-i şer'a da'vet olunub mezkûr karyenin gâret olunmasına hükm-i şerîf taleb olundukda, emir beg hazretlerindedir. Gâret hükmü kimesneye gösterilmez" dedüği müseccel olub mezkûr karyenin gâretine mezbûr **Hasan Voyvoda** sebeb olub bunun gibi maslahata def'âtla **Turhan Beg, Draç** ve **Dubrovnik** ve **Yaştova** ahâlisini hidmetlenmeğe ağaları yedinde mühürlü mektûbu bulunub gedikleri havfından muhalefete kadır olmayub varmağa cür'et idemedikleri bu fakıyrların tamâm ma'lumu olmuşdur. Gâretde bulunan **Draç** ve **Dubrovnik** ahâlisi ikrâhla varmışlardır, mazlûmlardır. Bundan evvel varmayan kimesnelerin gedikleri virilmişdir deyu 'arzeyledikleri eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak tamâm dikkat ve ihtimâm ile hakk üzere teftîş eyleyüb göresiz. Zikrolunan karye ahâlisinin gâret olunan esirlerinden ve davarlarından cümle ne kadar davar ve esir gâret olunmuşdur ve giru sâhiblerine ne kadar alıvirilmişdir ve ne kalmışdır ve kimlerdedir, onat vechle ma'lûm idinüb dahi hakıykatı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin...

Yevme'l-ahad 26 Zilka'de sene 951 (Pazar, 8 Şubat 1545), **Edirne**

291

- Yazıldı
- Sipâhi oğlanları kâtibine virildi

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen ol cânibde olan kullarımın vâki' olan mevâcibi içün âsitâne-i sa'âdetimde sipâhi oğlanları zümresinden, kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim kulum **Mehmed,** zîde mecdühü ile hazine irsâl idüb fermân-ı şerîfim üzere anda **Belgrad'**a doğru gönderilmişdir. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûr hazineyi **Budin'**e alub gitmek içün yigirmi ve yigirmi beş mikdarı şâyka donadub dahi anda olan yeniçeri kullarımdan ve yayabaşılarından kifâyet kadar yoldaş ta'yin idüb ve anlardan gayri dahi sâyir tevâifden lâzım olan kimesnelerden dahi hâcet kadar âdem koşub **/ 122 a /** irsâl eyleyesin ki **Belgrad'**a gelüb alub gideler ve mezbûr sipâhi oğlanları kethudâsı **Budun'**a bile varmayub anda **Belgrad'**da şâykalariyle gelen baş ve buğ olub yayabaşıya teslîm eylemek fermân olunmuşdur. Bu bâbda kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim, sekbânbaşı, dâme mecdühüye dahi hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. **Belgrad'**da mezbûr kullarımdan hazineyi kabz ideler ve kulumun eline ana göre temessük vireler. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır. Gâyet ile ihtimâm idüb zikrolunan hazineyi emîn ve sâlim alub gidüb kullarıma vâcib olan 'ulûfeleri teslîm idüb müzâyaka çekdirmeyesin.

Bir sûreti dahi sekbânbaşına yazıla. Ammâ anda sâir tevâif dimek lâzım değildir ve hem bir yayabaşını cümlenin üzerine baş ve buğ ta'yin idesin ki anda sipâhi oğlanları kethudâsından hazineyi alub kabzidüb eline temessük vire (Not: Bu paragrafın üstü çizilmiştir.)

292

- Yazıldı
- Mezbûr sipâhi oğlanları kâtibine virildi

Budun muhafazasında olan sekbânbaşıya bir hüküm ki

Hâliyen ol cânibde olan kullarımın vâkı' olan mevâcibi içün âsitâne-i sa'âdetimden sipâhi oğlanları zümresinden kulum **Mehmed,** zîde mecdühü ile hazine irsâl idüb fermân-ı şerîfim üzere anda **Belgrad'**a doğru gönderilmişdir. Bu husûs içün **Budun** beglerbegisine fermân-ı şerîfim gönderilüb yigirmi ve yigirmi beş kadar şâyka donadub **Belgrad'**a göndermek fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle (-) vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûr hazineyi **Budun'**a alub gitmek içün anda olan yayabaşılarından ve yeniçerilerden kifâyet kadar yoldaş ta'yin idüb ve yayabaşılarından dahi birini baş ve buğ ta'yin idüb şâykalar ile irsâl eyleyesin ki **Belgrad'**a gelüb hazineyi alub gideler. Mezbûr sipâhi oğlanları kethudâsı **Budun'**a bile varmayub hazineyi anda **Belgrad'**da teslîm etmek fermân olunmuşdur. Baş ve buğ olan yayabaşıya bile tenbîh eyleyesin ki hazineyi, mezbûr kulumdan kabzideler eline mühürlü temessük vire. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır gâyet ile ihtimâm idüb zikrolan hazine emîn ve sâlim **Budun'**a götürmek bâbında kemâliyle ikdâm ve ihtimâm üzere olasın, şöyle bilesin...

293

- Yazıldı
- Mezbûre virildi

Budun ve **Peşte** ve **Esturgon** ve **Vaç** ve **Vişgrad** kal'eleri dizdârlarına bir hükm-i şerîf ki

Hâliyen sipâhi oğlanlarım kâtibi **Hızır** kal'elerde olan ashâb-ı mevâcibi yoklamak içün irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varub yoklamaya mübâşeret etdükde muvâza'a idüb mevcûd olanların yerine âhar kimesne yoklatmadan gâyetle ihtirâz ve ihtiyât üzere olasız. Her dizdâr kal'esinde ne mikdar ehl-i mevâcib var ise ma'lûmdur, külliyen her ne olursa dizdârı ma'rifetiyle olub şöyle ki bu husûsda hile ve hud'a olub muvâza'a oluna gereği gibi hakkınızdan gelmek mukarrerdir. Bu bâbda ihmâl ve müsâhale idenlerin hakkında kulumun şükr ve şikâyeti müsmir ve müessirdir. Ana göre mukayyed olub

emr-i şerîfime muhâlif vaz' olunmakdan gâyetle ihtirâz idüb basîret ve intibâh üzere olasız. / **123 a** boştur. /

/ **123b / Yevme'l-ahad 10 Zilhicce sene 951** (Pazar, 22 Şubat 1545), **Edirne**

294

- **Yazıldı**
- **Bu hüküm kiseye konulub sefer hükümleriyle ve pâre voyvodaları hükümleriyle** Diyarbekir **sipâhilerinden** Ahtamâr **begi** Dâvud Beg **âdemi** Hüseyin'**e virildi**

Ahtamâr sancağı begi **Davud Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Kelletaş** dimekle ma'rûf kal'enin binasıyçün ihzâr olunan taşları **Kızılbaş-ı** makhûr cânibinden ba'z-ı melâhide gelüb denize döküb mâ-beynde cenk ve cidâl dahi düşüb anların ba'zı mecrûh firâr eylediklerin bildirmişsin. İmdi anun gibi serhad yerde kal'e yapılmalu olıcak mukaddemen hıfz ve hirâset içün gerek olduğu kadar 'askeri ve yat ve yarağı görülüb bir vechle hendek çekilmek gerekdir. Binânın esbâbı ve tüfenkçi tâifesi ve yayaları hendeğin içinde olub atlu 'asker dahi taşradan iktizâ etdüği vakıtda konulub karavul düzilüb cemi'i ihtiyât olunacak mahallerin bir vechle tedârik olmak gerekdir ki düşmen dahi gelecek olursa kal'enin binâsına mâni' olmayub 'inâyetullah ile aslâ zafer..

Ma'a hâzâ mezkûr kal'enin hod yapılması emr-i şerîfimle te'hire konulmuş iken bunun binâsına mübâşeret eylemeğe sebeb ne olmuşdur, kimin emriyle şurû' eyledin, buyurdum ki

Min ba'd benim emr-i hümâyûnum olmadın mezkûr kal'enin binasına mübâşeret eylemeyesin. Beglerbegi ma'rifetinsiz iş eylemeyüb hüsn-i ittifâk ve basîret üzere olasın. Düşmen-i makhûrun hile ve hud'asından ziyâde ictinâb eyleyesin.

Beglerbegiye dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb ol yerlerin hıfz ve hirâset tedârikin görmek içün tenbîh olunmuşdur ve **Bitlis** begine dahi mü'ekked hükm-i şerîfim irsâl olunub anda olan kullar bile senün cânibine dâimü'l-evkat hâzır ve nâzır olmak fermân olunmuşdur. (Anun gibi makhûr-ı mezbûr tarafından bir hareket olacak olursa ta'cilen **Bitlis** begine âdem gönderesin ki emrim üzere kullarum ile ve

'askerile sana irişüb mu'âvenet ve muzâharet eyleye)[12]. Sen dahi gice ve gündüz gâfil olmayub müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla vaktına hâzır olub gaflet ve su-i tedbirle 'aduvv-i mahzûl tarafından ol yere / **124 a** / zarar ve gezend irişmekden ve 'ırz ve nâmus-ı saltanata muhâlif iş olmakdan ziyâde sakınasın ki bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârikin görüb kemâl-i basîret ve intibâh üzere olasın.

Askerimi lâzım gelmedin dahi beyhude yere yıpratmakdan ve taşra çıkmakdan hazer idesin.

295

- **Yazıldı**
- **Bu hüküm kapucıbaşıdan gelen** Bâlî Kapucı'**ya**

Sâbıkan **Eflâk** voyvodası olan **Radul** voyvodaya bir hüküm ki

Bu def'ada vilâyet-i **Eflâk** içinde baz-ı müfsidler zâhir olub memleket ve ra'âyâya ihtilâl virüb bunca şenâ'at ve fesâd etdiler anların fitne ve fesâdların def'eylemeğe kudretin olmayub hıfz ve siyânet-i memleket içün bir yeni voyvoda lâzım olmağın **Eflâk** voyvodaları oğullarından **Mirçe Voyvoda**'ya 'inâyet olunub kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim kapucılarım başı **Mehmed,** dâme izzühüye, koşulub sancak-ı hümâyûnumla irsâl olundu, varub irişmek üzeredir.

İmdi sen dahi sâir kullarım gibi kulumsun, bu bâbda gönlüne aslâ havf ve tereddüd getürmeyüb müfsid sözine uymayub mahviyetin (?) mûcibince gelüb âsitâne-i sa'âdetime mülâkı olasın ki aslâ canına ve hazinene ve emvâl ve esbâbına dahl ve te'addi olunmayub emn ve emân üzere olub ne vechle kulum isen min ba'd dahi ol vechle kulumsun. Devletlu âsitâneme gelenler 'inâyet-i 'aliyye-i şâhânemle behremend olıgelmişlerdir. İnşâallahu'l-e'azz sen dahi sâir kullarım gibi kulum olub 'inâyetimle behremend olasın. Şöyle bilesin... / **124 b** /

12 Parantez arasındaki bu kısım sahifenin altında olub nereye girmesi gerektiği belirtilmemiştir. Şimdiki yeri uygun görerek yerleştirdik. Fermânın son cümlesi de defterin dikiş yerine yakın marjda yazılı olub gireceği yer belirlenmemiştir.

Yevme'l-hamîs 15 Zilhicce sene 951 (Perşembe, 27 Şubat 1545), **Edirne**

296

- Yazıldı, Sinan
- Brata'**nın** Baland **nâm âdemisine virildi**

Brata yanında olan **ʿAli Çavuş'**a bir hüküm ki

Bundan akdem **Brata'**ya hükm-i şerîf gönderilüb **Erdel** vilâyetinden hızâne-i ʿâmireme ʿâid olan on bin kesim (sikke) altunun mukabelesinde hâssa-i hümâyûnum içün arpa alub **Budun'**a gönderüb der-anbar etdüresin deyu emretmiş idim. Ol emrim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb ol maslahatın itmâmı bâbında muhkem ihtimâm ve ikdâm idüb ber-vech-i istiʿcâl cümlesin tedârik idüb **Budun** anbarına bî-kusûr teslîm etdüresin ve hem zikrolunan zahîrenin cümlesin **Budun** anbarına teslîm oluncaya değin sen anda tevakkuf idesin. Tamâm oldukda gelüb gidesin. Küllî basîret ve ihtimâm üzere olub bir vechle saʿy eyleyesin ki arpanın kilesi bahasıyla ve **Budun'**a varınca kirâsıyla dörder akçeye ola, ziyâdeye olmaya. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb her ne kadar mümkin ise saʿy idüb fermân-ı şerîfim üzere cümle arpayı **Budun** anbarına teslîm eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin. / **125 a** /

297

- Yazıldı, Fethi
- Mezbûr Baland'**a virildi**
- Bu hüküm yazılub Mehmed Çelebi'**ye virilüb sonra** Mehmed Çelebi **getürüb virilmesin deyu buyrulmağın yırtıldı**

Brata'ya bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Erdel** vilâyetinden hızâne-i ʿâmireme ʿâid olan on bin keşim altun mukabelesinde hâssa-i hümâyûnum içün arpa alub **Budun** anbarına gönderesin deyu emreylemişdim ve el-hâletü hâzihi ol emrim kemâ kân mukarrer olub ve bi'l-fiʿil senün yanında olan dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından **ʿAli** dahi bu maslahat tamâm oluncaya değin anda tevakkuf etmek emrolunmuşdur. Buyurdum ki

Bu bâbda gâyet ile ihtimâm idüb bu maslahatı ehemm-i mühimmâtdan bilüb emr-i sâbıkım üzere zikrolan arpayı ta'cilen cem' ve tahsîl idüb yüce dergâhıma olan sadâkat ve ihlâsın muktazâsınca sa'y ve ihtimâmın zuhûra getürüb bî-kusûr **Budun** anbarına gönderüb teslîm eyleyesin ve mezbûr çavuşum dahi emrim üzere bu mühim maslahat tamâm oluncaya değin anda tevakkuf eyleye, tamâm oldukdan sonra südde-i sa'âdetime gönderesin, şöyle bilesin...

298

- Yazıldı

Şehzâde **Sultan Selim** hazretleri lalası **Ca'fer Beg'**e hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mûmâ ileyh oğlum tâla...

(Bu hükmün üstü çizilerek devâm edilmemiştir.)

299

- Yazıldı

Tekfûrdağı kadısına ve **Ahmed Çavuş'**a bir hüküm ki

Bundan akdem hükm-i şerîfim gönderilüb **Mağlkara** kazâsının 'umûmen teftîş olmak emrolunmuş idi. 'Umûmen teftîş olunmasın ref'idüb buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak göresin anun gibi kazâ-i mezbûrde hırsuz ve harâmi ev basub veya âdem katletmekdir yâ âdem çalınub vesâir bunun emsâli şenâ'at ve fesâd ki vâkı' olmuş ola gelüb da'va iderler[se] anun gibileri muktazây-i şer' ve kanun üzere teftîş eyleyesin. Vâkı' olan kazâyâyı 'umûm üzere teftîş eylemeyesin, şöyle bilesin... / **125 b** /

300

- Yazıldı

- Bu hükmü Yahya Çavuş **gelüb yazdurdı, ana teslîm olundu**

Rumeli beglerine ve kadılarına bir hüküm ki

Sâbıka Eflâk voyvodası olan **Radul Voyvoda** südde-i sa'âdetime gelür iken yolda kimesne mâni' olmayub ol bâbda hükm-i şerîf taleb eylemeğin dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Yahya** irsâl olundu, buyurdum ki

Mezbûr voyvoda her kanğınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise kimesne mâni' olmayub emîn ve sâlim südde-i sa'âdetime gelüb mülâkı ola. Şöyle bilesin, 'alâmet-i...

301

- Yazıldı

Brata'ya bir hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma âdeminle mühürlü mektûbun gönderüb ol cânibe müte'allık ba'z-ı ahbâr i'lâm idüb ve hem dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Oruc** zîde kadrühüya dahi ba'z-ı ağız haberlerin ısmarlamışsın. Her ne ki dimiş isen mufassalan ma'lûm-ı şerîfim oldu Buyurdum ki

Min ba'd dahi haberin 'akabın kesmeyüb vâki' olan ahbâr-ı sahîhayı 'ale't-tevâli i'lâm etmekden hâlî olmayasın, şöyle bilesin...

302

- Yazıldı
- Kapukethudâsı Nasuh'**a virildi fî**
22 Ramazan 951 (7 Aralık 1545)

Semendre begine [bir] hüküm ki

Bundan akdem **Petrovik** sancağında un satun alub **Belgrad'**da der-anbar olmak içün emrolunub sana iki bin filori gönderilmişdi ve el-hâletü hâzihi, ol yerlerde un ziyâde bahâya olub arpa ucuzdur deyu istimâ' olundu, buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak göresin, zikrolunan unun kilesi eger altışar ve yedişer akçe ile alınmak mümkin ise emr-i sâbıkım mûcibince un satun alasın. Eger ol bahâya olmayub ziyâde olursa un almayub yerine arpa satun alasın. Hâliyen kullarımla dört yüz bin akçe dahi irsâl olundu. Alınan arpanın bi't-tamâm akçesin sâhiblerine viresin. Viresiye almayasın anda **Petrovik** yanında olan **Çavuş Mehmed'**e dahi hükm-i hümâyûn gönderilmişdir, şöyle bilesin...

303

- Yazıldı

Petrovik sancağına un almak içün irsâl olunan dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından **Mehmed'**e hüküm ki

Bundan akdem ol vilâyetden un satun alınmağiyçün hükm-i şerîfim irsâl olunmışdı. Hâliyen un bahalu olur deyu istismâʿ olunmağın **Semendre** begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb eger unun kilesi altışar ve yedişer akçeye olursa un alasın ziyâde olursa arpa alasın deyu emrolunmuşdu buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak göresin şöyle ki unun kilesi altışar ve yedişer akçeye alınmak mümkin ise emr-i sâbıkım üzere un alub **Belgrad'**a gönderesin ziyâdeye olursa arpa alub gönderesin, hızâne-i ʿâmiremden akçeleri irsâl olunmuşdur. Kimesnenin hakkı kesilmez, viresiye alınmaz, her kişiye arpasının akçesi virilür. Sen dahi ihtimâm idüb muʿaccelen itmâm-ı maslahat idesin şöyle bilesin... / **126 a** /

304

- Yazıldı

- Ahtamar **begi** Davud Beg'**in kapukethudâsı** ʿAli'**ye virildi fî 2 şehr-i Zilhicce sene** **951** (14 Şubat 1545)

Bitlis sancağı begine ve **Bitlis** ve **Ulus** kadılarına hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Diyarbekir** beglerbegisi dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Ahtamar** sancağı begi **Davud,** dâme ʿizzühünün, hayli zulm ve teʿaddisi olub husûsan kalʿe-i **Ahtamar** erenlerinin bî-günâh gediklerin âhar kimesnelere ʿarz idüb aldırub baʿz-ı hisâr erleri kenduye gelüb iʿlâm-ı hâl eylediklerinde ahvâllerin teftîş eyleyüb günâhları olmaduğı maʿlûm olmağın gediklerin giru mukarrer idüb kalʿeye varduklarında: Siz beglerbegiye şikâyete varub "benüm ʿarzım reddeyledünüz" deyu beşer ve altışar yüz çapraz urub kalʿeden reddidüb hidmetlerin etdirmeyüb neçe kimesneler anun zulmundan kalʿeyi terkidüb âhar yerlere gitmişlerdir. Ve mezbûr kalʿenin ʿazebleri ağasını bî-günâhken lettidüb aslâ kimesne ile zindegânî etmeyüb teʿaddiden hâlî değildir.

Hâliyen kalʿe-i mezbûre topçularından **Topçu Hüseyin'**e bî-günâh garez ve nisbet idüb mezbûr dahi kenduye gelüb hâlin iʿlâm eyledikde mektûb ile kalʿeye irsâl

idüb "mezkûru bî-günâh rencîde eyleme" deyu nasihat eylediğinde mezbûr dahi yalnız varmağa havfidüb babası **'Ali** nâm pîri gönderüb kendüsi bir yerde durub mezkûr **'Ali** varub mektûbunı virüb okunduğu gibi mezkûre üç yüz çapraz urub mezkûr topçu **Hüseyin**'i teftîş etdirüb envâ'-ı nâ-ma'kûl kelimât eyleyüb mûma ileyhin kal'e erenlerine ve ra'âyâya zulm ve te'addisinin nihâyeti olmayub şikâyet eylediklerinde şer'le görülmesine mektûb irsâl eyledüğimizde şer'-i şerîfe ve kanûna itâ'at etmeyüb mektûb ile olmayub islâha kabil değildir deyu bildirüb ve **Ahtamar** kal'esi topçularından olan kimesne dergâh-ı mu'allâma gelüb mezbûr sancakbeginin zulm ve te'addisi bî-nihâyedir yaylakdan ve cerîmeden alduğı koyunu üzerine bırağub ellişer akçemuz alub ve bundan gayrı yağ alub üzerimize bırağub batmanına kırkar ve altmışar akçe alur ve iki büyük gemi dahi işledüb ol gemilerün her birine yoldaşlarımızdan on sekiz âdem koyub işledüb varmayan bedel dutub gönderüb ve hamâm yapdırub üç dört günlük yoldan taşın ve kirecin çekdirüb ve hidmete varmayan yoldaşlarımızı basub üç dört yüz çapraz vurub değnek altında çürüdür ve yoldaşlardan on altı nefer âdemin gedüğin kesüb **/ 126 b /** kendu âdemlerine virüb bu asıl zulmetmektir

Ve ra'âyâya dahi hâne başına birer koyun bırağub ellişer akçelerin alur ve terekelerin dahi yüz kile hâsıl olanın terekeden yüz elli kile hâsıla kesüb cebren alub terekesi olmayandan akçesin alur ve darusı mahsulun ve arpa ve çavdarı dahi buğday bahasına dutub akçe alur dâimâ zulmetmek üzerinedir deyu 'arz etmeğin size hükm-i hümâyûnum gönderilüb bu husûsları ve bunlardan gayri hak da'va ider kimesneler var ise 'umûmen teftîş idüb hakların alıviresin deyu emreylemiş idim ve el-hâletü hâzihi müşârun ileyh beglerbegi dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb müşârun ileyh **Ahtamar** sancağı beginin bundan akdem bir hisâr erinin gedüği husûsu içün mektûb göndermiş idim mezbûr hisâr erinin babası bu bendenizin mektûbunu mûma ileyh bege iledüb varduğunda lettidüb ve bundan gayri bir niçe husûslar dahi i'lam eyledüğimde aslâ iltifât eylemeyüb muhalefet eylemeğin ol zamanda bi't-tamâm ahvâli âsitâne-i sa'âdete 'arzolunmuşdu. 'Atebe-i 'ulyâdan dahi 'umûmen teftîşine fermân-ı hümâyûn sâdır olub **Bitlis** sancağı begi **İbrahim Beg** müfettiş ta'yin olunmuş idi. Ammâ müşârun ileyh **Davud Beg**'in sancağı serhad olub 'umûmen teftîş olması münâsib olmayub şâyi' olmağla 'aduv mâ-beyninde serhadde vâkı' olan ümerâ kullarının 'ırzlarına hiffet gelür ve hem bu def'a vâkı' olan tenbîh ve te'kid ile müşârun ileyh mütenebbih olmak anlanub âhar tarıykla teftîş olunmasın 'arzeylemişsin. Hâliyen sizi müfettiş ta'yin eyleyüb buyurdum ki

İmdi mezkûr 'umûmen teftîş olunmasın ref'idüb zikrolan hükm-i hümâyûnda mastûr olan hisâr erenlerinin ve topçunun ve babasının kazıyyeleri teftîş olunmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak siz dahi emr-i hümâyûnumla ʿamel idüb ʿumûmen teftîş eylemeyüb şikâyet iden hisâr erenlerinin ve topçunun ve babasının kazıyyelerin ol hükm-i şerîfimde emrolduğu üzere teftîş idüb yanınızda sâbit olan kaziyyeleri yazub dergâh-ı muʿallâya ʿarzidesiz...

Not: Bu hükmün imdi ile başlıyan kısmı yerinde sonradan çizilen metin şöyle idi: "Buyurdum ki, hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulduğu gibi aslâ tevakkuf etmeyüb bu husûslara bi'z-zât mübâşeret idüb husamâyı berâber idüb ber-mûcib-i şerʿ-i kavîm teftîş eyleyüb göresin mezkûr sancakbegi husûsunda ʿarzolunan kazıyyeler vâkıʿ midir ve zikrolunan hisâr erenlerini bu vechle letteylemeğe bâʿis nedir, hisâr erenlerin kalʿeyi hâlî koyub taşra gitmişler ise eger ol husûs içün letteylemiş ise ol vech ile ʿarzeyleyesiz eger bî-günâh lettetdüği sâbit olursa yine ol vechle ʿarzeyleyesiz ve mezbûr topçunun ʿarzeyledüği husûslar dahi / **127 a** / eger cebr ile üzerine koyun bırağub ellişer akçe alur ve yağ tarhider didüği husûslardır muktazây-ı şerʿ-i kavîm üzere teftîş idüb hilâf-ı şerʿ ve kanun her ne mikdâr nesnelerin almış ise baʿde's-sübût ashâbına bî-kusûr aliviresin. Ammâ hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan hilâf-ı şerʿ kimesneye bir iş olmakdan hazer idüb şol ki câdde-i hakdır ana zâhib olasın ve baʿde't-teftîş yanınızda sâbit olan kazıyyeyi yazub ʿarzeyleyesiz şöyle bilesiz."

Yevme'l-ahad 17 Zilhicce sene 951 (Pazar, 1 Mart 1545), **Edirne**

305

- Yazıldı
- Davud Kethudâ**'ya virildi**

Mohac begi **Kasım Beg'**e[13] bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Budun** beglerbegisi **Mehmed,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb küffâr-ı hâkisârın ʿazîm cemʿiyeti olduğun ʿarzeylemeğin buyurdum ki

[Vusûl] bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb sancağın ʿaskeriyle dâimâ müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ bulunub ol cânibe hâzır ve nâzır olasın, şöyle ki, müşârun ileyh **Budun** beglerbegisi cânibinden mektûb gelüb seni ol cânibe taleb eyledikde bir an ve bir sâʿat te'hir ve terâhi eylemeyüb sancağın ve

13 **Bosna** begi **Ulama Beg'e** yazılı olub **Mohac begi Kasım Beg'e** gönderildi. **Ulama Beg'e** sormadan 308 nolu hüküm gönderildi.

serhaddin hıfz ve hirâseti içün âdem koyub dahi sancağına müte'allık olan 'asker halkıyla muaccelen varub müşârun ileyhe mülâkı olub din ve devletime müte'allık olan mühimmât ve mesâlihde hüsn-i ittifak ve ittihad üzere envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin. **/ 127 b /**

- Yazıldı
  Davud Kethudâ'**ya virildi**
- Bir sûreti dahi **Ösek** sancağı begi **Bâlî Beg'**e[14] yazıla
- Yazıldı
- Bir sûreti dahi **Mohac** begi **Kasım Beg'**e yazıla

306

- **Yazıldı**
- Sinan Çavuş'**a virildi**

Kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Mehmed** zîde kadrühü tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki

Bundan evvel ol vilâyetden un satun almağıyçün hükm-i şerîfimle irsâl olunmuşdın. Hâliyen un bahâlu olur deyu istimâ' olunmağın **Semendre** begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb eger unun kilesi altışar ve yedişer akçeye olursa un alasın ziyâde olursa arpa alasın deyu emrolunmuşdur, buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak göresin şöyle ki unun kilesi altışar ve yedişer akçeye alınmak mümkin ise emr-i şerîfim üzere un alub **Belgrad**'a gönderesin ziyâdeye olursa arpa alub gönderesin hızâne-i 'âmiremden akçeleri irsâl olunmuşdur. Kimesnenin hakkı kesilmez veresiye alınmaz her kişiye arpasının akçesi virilür. Sen dahi ihtimâm idüb mu'accelen itmâm-ı maslahat eyliyesin, şöyle bilesin...

---

14 Derviş Beg'e idi, düzeltildi.

307

- Yazıldı
- Sinan Çavuş**'a virildi**

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Mehmed** zîde kadrühüye [bir hüküm ki]

Bundan akdem hükm-i şerîfim gönderilüb **Belgrad**'a zahîre içün un irsâl idesin deyu emretmiş idim hâliyen undan ferâgat olunub unun yerine arpa irsâl olunmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak aslâ te'hir ve terâhi etmeyüb zikrolunan unun yerine arpa tedârik idüb mu'accelen **Semendre (Belgrad)** begine irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdan ve cümle-i vâcibâtdandır. İhmâl ve tekâsül etmeyüb mu'accelen itmâm-ı maslahat etmek ardınca olasın.

Zikrolunan arpanın bahâsiyçün **Semendre** begine hızâne-i 'âmiremden akçe alınub gönderilmişdir. Viresiye alınmaz her kişinin hakkı virilür, şöyle bilesiz...
/ 128 a /

308

- Yazıldı
- Ulama Beg'**in âdemisi** Şah'ali Beg'**e virildi**

Bosna begi **Ulama Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Budun** beglerbegisi **Mehmed** dâme ikbâlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb küffâr-ı hâkisârın 'azîm cem'iyyeti olduğun 'arz etmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb sancağın 'askeriyle **Bosna**'da ne mahalde cem'iyyet olmak münâsib ise mevsimiyle cem'iyyet idüb müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla ol cânibe hâzır ve nâzır olasın şöyle ki müşârun ileyh **Budun** beglerbegisi cânibinden mektûb gelüb seni taleb eyledikde bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb sancağının ve serhaddin hıfz ve hirâseti içün şimdiye değin olıgeldüği üzere **Klis** sancağı begin alıkomak mıdır yohsa kifâyet kadar âdem mi alıkomakdır bir vechle tedârik eyleyesin ki sen anda değilken ol yerlere düşmen cânibinden zarar ve gezend irişmelu olmaya sen dahi kat'an tevakkuf eylemeyüb sancağın askeriyle yüriyüb müşârun ileyh **Budin** beglerbegisine mülâkı

olub hüsn-i ittifak ve ittihâdle din ve devlete müteallık olan mühimmât ve mesâlihde envâ'-ı mesâ'iy-i cemîlin zuhûra getüresin ve **Budun** beglerbegisine dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb düşmen hareketi tamâm muhakkak olub lâzım gelmedin 'askerin beyhude yere taşırğatmayasın deyu emrolunmuşdur. Senün dahi ol cânibden âdemin eksük olmayub göresin ki beyhude yere 'asker yıpratmalu olmaya şöyle bilesiz... / **128 b** /

309

- **Yazıldı**
- Davud **kethudâya virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb küffâr-ı hâkisârın 'azîm cem'iyyeti olduğun bildirüb **Bosna** ve **Ösek** ve **Mohac** beglerine lâzım geldikde sana irişmek içün kendülere hükm-i şerîfim gönderilmek taleb eyledüğin i'lâm eylemişsin. İmdi hâliyen mezkûrlara müstakıl hükm-i hümâyûnum irsâl olunub sancakları 'askerleriyle senün cânibine hâzır ve nâzır olalar, senün tarafından taleb olunduğunda varub irişeler deyu fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

[Vusûl] bulıcak sen dahi cümle 'askerinle dâimâ yat ve yarağınla vaktine hâzır olasın ve düşmen ahvâlin onat vechle ma'lûm idinüb ol beglerin gelmesi lâzım gelmedin ve iktizâ etmedin beyhûde yere 'askerin dahi yıpratmayub taşırğatmayasın ve dâimâ mayısa gitmeyüb muttasıl tetebbu' ve tecessüs idüb **Ferandoş** hâkisâr bi'l-fi'il ne mahaldedir, beglerinin ve 'asker-i hezîmet eserinin dahi bütün ahvâlleri nedir, fikir ve ferâset-i bâtılları nenün üzerinedür, karındaşı **İspanya** cânibinden dahi hâl ve ahvâli nedir dahi cüz'i ve küllî ef'âl ve evzâ'larına sıhhatı ile ittilâ' tahsîl idüb mütevâtir ve mütevâli 'atebe-i 'âlempenâhıma 'arz etmekden hâlî olmayasın...

310

- **Yazıldı**
- Mehmed Çavuş**'la gönderildi fî 2 şehr–i Saferi'l muzaffer sene 952** (15 Nisan 1545)

Mısır beglerbegisine ve nâzır-ı emvâle hüküm ki

Mahrûse-i **Mısır**'dan südde-i sa'âdetime vârid olan muhasebe defterlerinde mahmiyye-i **Mısır'ın** sene dokuz yüz elli Cümâdelevvel'inin yedisinde (27 Temmuz

1544) vâkı' olan **Tut** evvelinden bir yıllık muhasebede mâl-ı cevâlîden vazife yiyenlere virilen akçe 'osmânî hesâbınca on dört yük dahi kırk beş bin yüz otuz sekiz (1 445 138) akçe olub ve bu yılda olan mahsûl on iki yük dahi yigirmi üç bin iki yüz elli dört (1 223 254) akçe olub mahsûlden iki yüz yigirmi bir bin yüz seksen dört (221 184) akçe ziyâde virilmiş olundu.

İmdi mâl-ı cevâlînin mahsûlu bu mikdar iken hazine-i **Mısır**'dan bu kadar ziyâde[ye] müeddi bu kadar ziyâde virilmeğe sebeb nedir, bu husûs kimin emriyle olunmuşdur ma'lûm olmak lâzımdır, buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım [varıcak] bu bâbda ihtimâm idüb min ba'd mâl-ı cevâlînin mahsûlü ne mikdar ise erbâb-ı vezâife dahi (?) ol kadar nesne sarfetdirüb mâl-ı vakfdan sadaka zâid hazine-i **Mısır**'dan kimesneye bir akçe ve bir habbe virdirmeyüb vakf kifâyet etdüğine göre viresin ve hem şimdiye dek hazineden bu mikdar ziyâde mâl virmeğe sebeb nedir, kimin emriyle olunmuşdur, vuku'u üzere hakıykat-ı ahvâli 'atebe-i 'ulyâya 'arzeyleyesin. **/ 129 a /**

Yevme's-sülâsa fî 20 Zilhicce sene 951 (Salı, 4 Mart 1545), der **Edirne**

311

- Yazıldı

Diyarbekir mâl defterdârı **İskender Beg**'e ve beglerbegiye bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb sâbıkan binâ olunan **Hınıs** kal'esine evvel ta'yin olunan iki yüz on neferden gayri dahi âdeme hâcet olduğu 'arzolundukda, âdem lâzım olur ise **Mardin** ve **Hısınkeyf** ve **Bitlis** kal'elerinde mahlûl olan gedükleri virüb yüz nefer âdem idüb girü zikrolunan kal'eye gönderesin deyu **Diyarbekir** beglerbegisine ve sana emrolundukda kal'ey-i mezbûrede olan odaları ve hisâr erleri ve 'azebleri yoklama içün âdem gönderildüğin sancakbegi ve dizdâr ve 'azeb ağası evlerinden gayri elliden ziyâde yapılmış odalar olub ve bu odalardan gayri ziyâde yer olmağın ve sâbıka ta'yin olunan hisâr erleri ve 'azebler ol yapılan odalar ancak sığar ve bi'l-fi'il kal'e-i mezbûrede olan âdem yoklanub hisâr erlerinin yüz iki neferinden kal'ede altmış neferi mevcûd ve 26 neferi ağaları icâzetiyle yabanda bulunub **ve kal'ede tâ'ûn vardır deyu kaçub gitmiş ve müteveffâ on yedi ve on sekiz nefer bulunub** ve 'azeblerinin seksen bir neferinden yigirmi altı neferi mevcûd ve on dokuz neferi ağaları icâzetiyle yabanda ve yigirmi sekiz nefer kaçub nâ-bedîd [olup] ve sekiz neferi müteveffâ bulunub **müteveffâ** ve kaçub nâ-bedîd olanların gedükleri sancakbeginin ve dizdâr ve 'azeb ağası ma'rifetiyle âhar kimesnelere tevcîh olunub hisâr erenleri ve 'azebler tekmîl

olunduğun bildirmişsin. İmdi kal'e-i mezbûre bu mikdar âdem ile hıfz ve hirâset olunub kifâyet ider imiş. Buyurdum ki

Min ba'd mezkûr kal'e erenlerinden ve 'azeblerinden bir ferdi sıla bahânesiyle aslâ ve kat'â hârice salivirdirmeyesin ki gice ve gündüz kal'ede hâzır bulunub hıfz ve hirâsetde olalar şöyle ki min ba'd emr-i şerîfime mugâyir hisâr erleri ve 'azeb tâifesi / **129 b** / sıla bahânesiyle ve âhar vechle hârice gidüb dahi kal'e hâlî kalub zarar irişe senden bilinür ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnuma mugâyir bir vaz' olunmakdan ihtiyât eyleyesin, şöyle bilesin...

312

- Yazıldı
- Davud Voyvoda'**ya virildi**

Budun beglerbegisine ve defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen emr-i celîlü'l-kadrim şöyle sâdır oldu ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ' vusûl bulıcak **Budun**'a tâbi' kılâ'dan **Bâc** kal'esinin vâkı' olan havâicin **Budun**'a hazine-i 'âmiremden irsâl olunan nakıd akçeden virmeyüb ehl-i mevâcibini isimleriyle defter idüb mühürleyüb arzeyleyesin ki sâir kal'eler gibi mukata'âtdan havâle olunub virile. Şöyle bilesin...

313

- Yazıldı
- Semendre **beginin kapukethudâsına virildi**
ismi Nasuh'**dur**

Semendre begine

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb livâ-i **Semendre**'de ve **Sirem** cezîresinde tevzi' olunan zahîreden gayri vilâyet neye mütehammil idüği hafiyyeten tetebbu' olundu. Zahîre evvel cem 'olundukdan sonra bu vilâyet ne mikdara mütehammil olduklarına vukufumuz olduğu[na] göre 'arzolunur. Lâkin mu'accelen zahîre lâzım gelür ise **Alacahisâr** karîb olmağın ehl-i vukufdan, zahîre ele girür ve ucuz alınur deyu bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Göresin eger **Alacahisâr**'dan dahi alınmak lâzım gelür ise alasın. Ammâ sa'yeyleyesin ki cümlesin **Semendre** sancağıyla ve **Sirem** cezîresinde alub itmâm-ı maslahat eylemek bâbında sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin, şöyle bilesin... **/130 a/**

[Yevme'l-erbi'â] fî 20 Zilhicce 951 (Çarşamba, 4 Mart 1545)

314

- **Yazıldı**
- **Kapukethudâsı** Sinan'**a virildi, defter ile**
- **Sonra bir çavuş dahi gönderildi,** Budak Çavuş **kapuya gelecek oldu**

'Arab defterdârı **Hasan Çelebi**'ye bir hüküm ki

Mukaddemâ **Ekrâd** sancağı begi olub vefât iden **'İzzüddin Beg**'in uluslarının bi'l-fi'il **Haleb** hazinesine zabtolunan **Reşvân** ve **Birgi** (?) tâifesinin tevâbi'i mahsulleriyle bilinmek lâzım ve mühim olub ammâ bunda âsitâne-i sa'âdetimde defteri bulunmamağın buyurdum ki

Çavuşum **Budak** vusûl bulıcak, vusûl buldukda te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolan ulusların defterlerin tetebbu' idüb **vilâyet kâtibi** defteri mûcibince hâsılları ne mikdardır, cümle kaç neferdir ve ümenânın muhasebesi mûcibince dahi mahsulleri nedir, sancakdan ifrâz olunmuşu ne kadardır ve tâife-i mezbûre kangı mahalde kışlarlar ve kande yazlarlar, kadîmden kimler tasarruf idegelmişlerdir, ve'l-hâsıl onat vechle tetebbu' idüb vilâyet kâtibinin mufassalı ve icmâlı defterleri sûretleri ve bir kaç yıllık dahi ümenânın zabtetdükleri muhasebeleri sûretini sıhhatı ile yazub mühürleyüb ta'cil 'ale't-ta'cil mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdetime gönderesin

Andan gayri **Hısn-ı Mansur** kazâsında vâkı' olan havâs-ı hümâyûnumdan eger geçid hâsılıdır, eger sâir mukata'âtdır ve eger 'âdet-i ağnâm ve rüsûm-ı sâiredir bi'l-cümle cüz'î ve küllî hâssa-i hümâyûnumun ve **vilâyet kâtibinin defterlerinin mufassalı** ve **icmâlı** ile hâsıllarını ve ümenâ zabtetdüği defterler ve muhasebeleri mûcibince olan hâsıllarıdır sıhhatı üzere mufassal ve meşrûh çıkarub cümle irsâl eyleyesin

Ve **Malatya** sancağında ferzend-i ercümend oğlum **Mustafa,** tâle bakahü, hâslarından gayri ve sancakbegi hâsından gayri eger geçüd hâsıldır ve eger 'âdet-i ağnâmdır ve eger sâir mukata'âtdır ve rüsûmdur bi'l cümle cüz'î ve küllî her ne mikdar hâs var ise anların dahi vilâyet kâtibi defteri mûcibince hâsılları ne kadar idüğin vilâyet defterinin mufassal ve icmâlı sûreti ve ümenâ ve 'ummâl virdükleri bir

kaç yıllık muhasebe sûretlerin çıkardub mühürleyüb bile gönderesin. Bu husûslar gâyetle mühimdir, bir vechle ihtimâm ve gayret eyleyesin ki tekrâr suâl olacak nesne kalmaya. Şöyle bilesin... **/ 130 b /**

315

- Yazıla
- Yazıldı Hızır
- Hayrüddin Paşa**'nın kethudâsı** Şücâ' **Kethudâ'ya virildi**

Ağriboz begine ve kadılarına hüküm ki

Bundan akdem **donanma-i hümâyûn** içün yelken bezi hâcet olmağın [size] hükm-i şerîfim irsâl olunmuş idi. Hâliyen zikrolunan yelken bezi mu'ccelen tedârik olunmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda te'hir ve terâhi eylemeyüb hâliyen zikrolunan kullaruma gereği gibi tenbîh ve te'kid eyleyesiz ki emrolunan yelken bezleri mu'accelen cem' ve ihzâr eyleyüb deryâ hıfzı içün gemiler ile irsâl olunan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Hüseyin Subaşı** ol cevânibe vardukda emrolunan yelken bezin mu'accelen mezkûre teslîm eyleyüb gemilere tahmîl eyleyesiz. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır, ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesiz, şöyle bilesiz...

316

- Yazıla
Yazıldı Hızır
- Mezkûr Şücâ' Kethudâ**'ya virildi fî gurre-i Muharrem sene 952** (15 Mart 1545)

Cezâyir beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem **Ağriboz** sancağından donanma-i hümâyûn içün emrolunan yelken bezi mu'accelen irsâl olunmasın mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Ol husûs içün hâliyen müşârün ileyh sancakbegine ve kadılara hükm-i şerîf yazıldı, sana irsâl olundu. Zikrolunan hükm-i şerîfi deryâ muhafazasında olan **Hüseyin Subaşı**'na irsâl eyleyüb gemilere tahmîl eyleyüb mu'accelen **İstanbul**'a irsâl eyleye ve eger deryâdan getürilmek münâsib olmayub karadan getürilmek evlâ ise yazub südde-i sa'âdetime i'lâm eyleyesin ki ana göre tedâriki görile.

Bu iki hüküm (315-316) **Cendereci-zâde**'ye gönderildi

317

(Dikkat, bu hüküm tamamlanmamış ve karalanmıştır.)

Cezâyir beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı sa'âdet-destgâhıma mektûb gönderüb vârid olan ahkâm-ı şerîfe mûcibince **Vize** ve **Pınarhisârı** ve **Kırkkilise** kadılarına hâssa gemileri içün kesdirilmesi emrolunan verdinâr ve çubukların ekseri kesilüb **İyneada** iskelesine inüb bâkısı dahi on beş yigirmi güne dek kesilüb cümle tamâm olmak umulur. Ve kadı-i sâbık zamanında bıçkıcılar yazılub ücret şey-i kalîl olmağın bıçkıların bırağub gitmişler deyu **Vize** kadısı 'arzetmeğin zikrolunan verdinârlar ve çubuklar **İyneada**'da biçilmesi lâzım ise 'arzeyleyesin deyu emrim olmağın, mezbûr verdinârlar ve çubuklar iskeleye varanda biçilse varan gemilere tahmîl etmeğe âsân olur. Lâkin şimdi... (hüküm burada kesilmiştir.) / **131 a** /

318

- **Yazıldı**
- Şücâ' Kethudâ**'ya virildi**

Vize ve **Pınarhisâr** ve **Kırkkilise** kadılarına hüküm ki

Hâliyen **Cezâyir** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Hayrüddin [Paşa]**, dâme ikbâlühü hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Vize** ve **Pınarhisârı** ve **Kırkkilise** kadılıklarında kesilen verdinârları yalıdan ırak yere götürüb komuşlardır. Top gemileri vardukda içinde olan makaraları hem yalıya indirüb ve hem gemiye tahmîl edince eglenürler. Yalıya gemi varacak mahalle indirilmek lâzımdır deyu 'arzetmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varub vusûl buldukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb gemiler maslahatı içün kesilen ağaçları te'allül etdirmeyüb ber-vech-i isti'câl yalıya indirdüb ihzâr etdüresin ki gemiler vardukda 'avk olunmayub tahmîl oluna. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb sâir umûra kıyâs etmeyub kesilen ağaçları emr-i şerîfim üzere yalıya indirüb ihzâr etdürmek bâbında dakıyka fevtetmeyesiz... Şöyle ki ihmâl ve tekâsülün istimâ' oluna mûcib-i 'itâb-ı elîm olmanuz mukarrerdir. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timad kılasız.

319

- **Yazıldı**
- **Yeniçeri muhzırına virildi**

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Bundan akdem mahrûse-i **İstanbul'**da altunlu kumaş işlenmek husûsu içün bir mikdar tezgâhlar ta'yin olunub ne mikdar tezgâh ta'yin olunmuş ise kadı sicillâtında mastûr ve mukayyed olmağın buyurdum ki

Min ba'd sen dahi zikrolunan husûsda nâzır olub sicillâtda mastûr olan tezgâh ne mikdar ise anda varan kimesneye altunlu kumaş dokutdurmayub emr-i hümâyûnumun icrâsına gereği gibi ihtimâm eyleyesin, şöyle bilesin... **/ 131 b /**

Yevme'l-ahad fî 24 Zilka'de sene 951(Pazar, 6 Şubat 1545[15]), **Edirne**

320

- **Yazıldı**

Eflâk voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem dokuz yüz elli yılının Zilka'de'si ayında (26 Ocak-24 Şubat 1544) sâbıkan **Eflâk** voyvodası olan **Radul Voyvoda'**ya hükm-i hümâyûnum gönderilüb vilâyet-i **Eflâk'**dan her yıl yüz bin koyun tedârik idüb sâhibleri veya vekilleri ile âdemlerine koşub mahrûse-i **İstanbul'**a gönderesin ki narh-ı rûzî üzere satıla deyu emreylemişdim. Ve el-hâletü hâzihi ol vakıtdan beru bir yıl olub zikrolunan yüz bin koyundan ne mikdar geldüği ma'lûm olmayub ve mahrûse-i mezbûrede et husûsunda müzâyaka olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akran (-) vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb göresin ol yüz bin koyundan şimdiye değin ne mikdar koyun gönderilmişdir ve ne mikdar bâkı kalmışdır, ma'lûm idinüb dahi bâkı kalan koyunu tacil 'ale't-ta'cil tedârik idüb sâhibleri veya vekilleriyle yarar âdemlerine koşub mahrûse-i mezbûreye irsâl eyleyesin ki eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda kimesneye te'addi olmayub gelen koyun narh-ı rûzî üzere satılub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola ve anlardan gayri dahi yeni yılın yüz bin

---

15 Kâtib, Pazar 24 Zilka'de diye yazmıştır. Takvim çevirme kılavuzuna göre 24 Zilka'de Cuma'ya gelir. Ama 24 Zilhicce Pazar günüdür ve 8 Mart'a gelir.

koyununu dahi mübâşeret idüb vakti ve mevsimi ile emrolunan üzere irsâl eyleyesin. Ammâ memâlik-i mahrûsemden rencber tâifesi vilâyet-i **Eflâk**'a varub andan satun aldıkları koyunu zikrolunan koyundan 'addolunmaz âsitâne-i sa'âdetime olan doğruluğun muktazâsınca envâ'-ı sa'y ve ikdâm üzere olasın, koyun husûsu ehemm-i mühimmâtdandır ihmâl ve müsâhaleden sakınasın her ne mikdar gerek ise ikdâmın zuhûra getürmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin her yıl emrolunan yüz bin koyun anlardan mâ-'adâ olub senin âdemlerinle gelüb sâhibleri veya vekilleri ile satılmak gerekdir. Kat'an 'özr ve bahâne eylemek makbûl değildir. Emrim bunun üzerinedir ki be-herhâl zikrolunan koyunlar mu'accelen gelmek gerekdir. Sen dahi ana göre ihtimâm eyleyesin.

- Yazıldı, **Cankılıç Çavuş'**[la] gönderildi
- Bir sûreti dahi **Boğdan** voyvodası **Petri Voyvoda**'ya yazıla **/ 132 a /**

321

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetime ba'z-ı tezkerelerün vârid olub berâtı zâyi' oldu deyu tecdîd-i berât içün geldiklerinde südde-i sa'âdetimde olan **Defter-i Hâkanî**'ye mürâca'at olundukda kaydı bulunmayub getüren kimesne dahi tarihini ve mahallini bilmemeğin tezkere berât olunmayub müslümânların maslahatı 'avkolunduğu eclden buyurdum ki

Min ba'd anun gibi bir sipâhi-zâdenin babası berâtı zâyi' olub dahi kanun üzere timâr tevcîh idüb tezkere virdüğünde babasının berâtının kaydını defterden onat vechle tetebbu' eyleyüb göresin ne tarihde fevtolunmuşdur, berâtı kaydı ne tarihdedir ve ne mikdar timâr tasarruf eylemişdir, ne sancakda ve ne nâhiyededir sıhhatı üzere mufassal ve meşrûh tezkerende bile kaydeyleyesin, kezâlik sipâhilerine berâtların zâyi' eyleyüb tecdîd-i berât içün 'atebe-i 'ulyâma tezkere gönderdüğünde mahallinden zâyi' olan berâtının kaydın buldurup ne sancakda ise sancağıyla ve nâhiyesiyle ve timârının mikdarı ile ve tarihiyle sıhhatı üzere şerh ve beyân eyliyesin ki 'atebe-i 'ulyâma geldikde **Defter-i Hâkanî**'ye mürâca'at olunub tatbik olundukda ana göre amel oluna.

Bir sûreti

Anadolu'ya, **S.**	**Kütahya** alaybegisi Ca'fer **Beg**'e virildi
Karaman'a, **S.**	Kapukethudâsı **Hasan**'a virildi
Şam'a, **S.**	Kapukethudâsı **Yusuf**'a virildi
Diyarbekir'e, **S.**	**Diyarbekir** çavuşlarından **Ca'fer Çavuş**'a virildi

Erzurum'a, Sinan	Kapukethudâsı **Hasan Beg'e** virildi
Rum'a, Sinan	Kethudâsı **Memi Çelebi'ye** virildi
Bağdâd'a, Sinan	Kapukethudâsı **Sinan Kethudâ'ya** virildi
Zülkâdıriyye beglerbegine	**Cafer Çavuş'a** virildi **/ 132 b /**

322

- Yazıldı

- Diyarbekir **çavuşlarından** Ca'fer Çavuş'**a virildi**

Diyarbekir beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma ba'z-ı tezkereler vârid olub cem'iyetde bulunmadı, timârı mahlûle kaydoldu deyu tevcîh olunmuş bulundu, imdi ol emrimle cem'iyyet olub veya sefer vâkı' oldukda yoklama defteri 'atebe-i 'ulyaya gelmedin kimesnenin timârı mahlûldür deyu tevcîh olunmağa emrim yokdur. Buyurdum ki

Göresin eger anun gibi emr-i şerîfle ol cânibde bir cem'iyyet olub veya sefer vâkı' oldukda yoklama defterlerin mühürleyib südde-i sa'âdete irsâl eyleyesin ol vakıt emr-i şerîfim ne vechle sâdır olur ise mûcibi ile 'âmil olasın. Min ba'd yoklama defteri gelmedin ve timârları virilmeğe emrim vârid olmadın kimesnenin timârın gelüb yoklamada bulunmadı deyu tevcîh eylemeyesin, şöyle bilesin...

- Bir sûreti dahi **Erzurum** beglerbegisine yazıla

Yevme's-sülâsâ fî 25 Zilhicce sene 951 (Salı, 9 Mart 1545)

323

- Yazıldı

Budak Çavuş'a bir hüküm ki

Bundan akdem **'Arabistan** defterdârına ba'z-ı ahkâm ile irsâl olunmuşdın, hâliyen ol hükümleri alub gitmek içün **[Hızır]** ta'yin olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile **Hızır** kangı mahalde sana vâsıl olur ise elinde olan hükümleri mezbûr çavuşa teslîm idüb sen kendün mu'accelen gelüb südde-i sa'âdetime mülâkı olasın te'hir ve terâhiden hazer eyleyesin, şöyle bilesin. **/ 133 a /**

324

- Sinan Çelebi **yaza**
- **Yazıldı**
- **Bu hüküm** Burusa **hâssa harcı kâtibi** Kemâl Çelebi**'ye virildi, fî 2 Muharrem sene 952** (16 Mart 1545)

Burusa kadısı **Sinan Çelebi**'ye bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb mahrûse-i Burusa'da ceddim **Yıldırım Han,** tâba serâhü, 'imâretinin mütevellisi **Behrâm**'ın vakfa müte'allık ba'z-ı maddeler içün teftîş olunmağa hükm-i şerîfim irsâl olundu idi ol vakıtdan beru anun cevâbı gelmemeğin buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb ol emr-i hümâyûnum mûcibince mezbûrun ahvâli teftîş olunub yanında nevechle sâbit olursa mufassal ve meşrûh yazub südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin bir husûsun teftîşi içün ki sana hükm-i hümâyûnum irsâl oluna be-herhâl ba'de't-teftîş anun cevâbı gelmek lâzımdır, anun gibi [teftîş] oldukda te'hir etmeyüb emrolunan husûsların teftîşinde zâhir ve sâbit olanı 'arzeylemeyince olmayub vârid olan hükm-i hümâyûnumun cevâbın gönderesin, şöyle bilesin...

325

- **Yazıldı**
- Cezâyir **çavuşlarından** Ramazan Çavuş**'a virildi**

Hayrüddin Paşa'ya hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet meâbıma mektûb gönderüb deryâ muhafazası içün gönderilen **Hüseyin Subaşı** varub **Rodos** câniblerin gezüb on yedi mikdarı kayıklarını alub şimdi **Ağriboz** kenarına geçüb ol taraflarda **Atina** kurbünde dahi iki kıt'a harâmi gemilerini alub ve deryâda yüzer levend kalmayub lâkin gemileri alınmağla karaya kaçub gidüb deryâya girmeğe iktidarlar, olmamağın taşrada fesâd iderler deyu bildirüb,

Ve müşârun ileyh içün şimden giru içerüye gelüb kendu ile olan hâssa gemiler meremmet olunmak münâsib idüğin 'arz eyleyüb,

Ve hâssa gemilerim mühimmi içün livâ-i **Ağriboz**'da işlenmesi emrolunan yelken bezini dahi hâssa gemiler ile getürilmek bâbında hükm-i şerîfim taleb

eylemişsin. İmdi bu husûs içün **Ağriboz** sancağı begine ve kadılarına hükm-i şerîf yazılub sana irsâl olundu. Buyurdum ki ol hükm-i şerîfimi gönderesin ki emr-i şerîfim müsted'âsınca getürmesi lâzım olan yelken bezini müşârun ileyh **Hüseyin Subaşı** gemiye tahmîl / **133 b** / idüb bi't-tamâm getürüb **Gelibolu**'ya getüre andan sonra **Rodos** ve **Çeşme** cânibleri̇ne varub ol kenârları yoklayub harâmilık iden levend tâifesinden hüsn-i tedbîrle bula ki ele getürilmesi mümkin olanın ele getürüb dahi eglenmeyüb içerüye gelüb **İstanbul**'a mülâkat eyleye.

326

- Yazıldı

- Davud Kethudâ'**ya virildi**

Petrovik'e ve **Engürüs** beglerinden **Radusav** ve **Radik** ve **Mançovik** nâm beglere hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-'izâm kebîrü'l-küberâi'l-fihâm **Budun** beglerbegisi **Mehmed,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı sa'âdet-meâbıma mektûb gönderüb bundan evvel **Mohac** gazâsı vâkı' oldukda **Vlaka** ve **S(B)açkamiko** nâhiyelerinin ra'âyâsı 'asker havfından kalkub **Tissa** suyun geçüb ba'zı **Lipova** ve kimi **Demeşkar (Tamaşvar ?)** ve kimi **Çanad** nâm kal'eler etrafında ve ba'zı **Müriş** ve **Kö[rös (?)]** nâm sular üzerinde temekkün idüb **Segedin** sancağı **Derviş,** dâme 'izzühüye virildikde zikrolunan ra'âyâ giru kadîmî yerlerine varub sâkin olmalarıyçün hükm-i şerîf-i cihân-mutâ'ım virilmeğin ra'âyâ emr-i hümâyûnum üzere giru yerlerine gelmek üzere iken sizün tarafınızdan ve gayri beglerden, geçmek isteyen ra'âyânın ba'zın katlidüb ve kimin esbâbın gâret ve hasâret etdirüb yerlerine gelmelerine mâni' olduğunuz 'arzetdi. Vilâyet-i **Engürüs** kılıcım ile fetholunmuşdur, vilâyet ra'âyâsı dahi sâir memâlik-i mahrûsemde vâkı' olan ra'âyâ gibidir. Murâd-ı hümâyûnum ra'âyâsı yerlu yerine gelüb temekkün ve tevattun idüb evvelki gibi ma'mûr ve âbâdân olmasıdır. Sizin tarafınızdan ve gayriden zikrolunan ra'âyâya bir vechle te'addi olmağa emr-i şerîfim yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak göresiz zikrolunan ra'âyânın beru yakada yerlerine geçmelerine aslâ ve kat'â mâni' olmayub ve esbâblarına ta'arruz etmeyüb ve kimesneyi dahletdirmeyesiz ki emr-i hümâyûnum üzere cümle kalkub kadîmî yerlerine ve mekânlarına gelüb temekkün idüb yerlerini ma'mûr ve âbâdân eyleyeler. Şöyle ki bu def'a dahi zikrolunan ra'iyyetlerin geçmelerine mâni olub ol vechle te'addi kılınub müşârun ileyh südde-i sa'âdetime 'arzeyleye ol vakıt eyu olmaz ana göre ihtimâm idüb emr-i şerîfime muhâlif iş eylemekden ziyâde hazer eyleyesiz, şöyle bilesiz...

(Not: 327 numara atlanmıştır.)

328

- Yazıldı
- Yeniçeri ağası Bâlî'**ye virildi**

Yeniçeri ağasına hükm-i şerîf yazıla ki

Bundan akdem, iki yıldan beru, **Bağdâd** beglerbegisi olan, **Mehmed** nâm bir kimesneyi kızılbaşdan alınmışdır, dildir deyu âsitâne-i sa'âdetime gönderüb mahrûse-i **İstanbul** zindanında mahbûs imiş, buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak mezbûr mahbûs olan kızılbaşı yarar ve mu'temedün 'aleyh âdemlere koşub südde-i sa'âdetime gönderesin, kayd-ü-bendle, şöyle bilesin... **/ 134 a /**

329

- Yazıldı

Kocaili begine ve kadılarına hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı sa'âdet-meâbıma mektûb gönderüb hâssa gemilere lâzım ve mühim olan ağaç livâ-i mezbûrden kesilüb tershâne-i âmireye getürilüb sarfolunur idi. Hâliyen hâricden kim dilerse varub livâ-i mezbûrden ağaç kesdirüb gemiler ihdâs idüb mahrûse-i **Mısır'**a ve gayri yerlere iledürler ol eclden ağaçlar deryâdan ba'id olub hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan gemiler içün ağaç lâzım oldukda kesdirüb yalıya getürünce hayli müddet geçüb nice geç gelüb mîrî mesâlih 'avkolur deyu bildirmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak her birinüz taht-ı hükûmetinüzde onat vechle tenbîh idüb geregi gibi mukayyed olub ra'âyâdan ve gayriden kimesneye gemi ağaçı kesdürmiyeler ki mîrîye müte'allık ağaç kesilüb gemileri mesâlihi husûsunda zarûret lâzım gelmeye. Bu bâbda tamâm ihtimâm eyleyüb kimesneden celb-i mâl idüb ağaç kesdürmekden ziyâde hazer eyleyüb sakınasın. Eslemeyenleri segidüb ziyâde 'inâd idenleri yazub bildiresün. Şöyle ki emrime muhâlif mîrî mesâlihden gayri gemi ağaçı kesdirildüği istimâ' oluna bir ferdin 'özri makbûl olmayub sizden bilinub neticesi size 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb ihmâl ve tekâsülden hazer eyleyesiz. **/ 134 b /**

330

Pojega ve **Sirem** cezîresin kitâbet iden **Mehmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Pojega** sancağı kral kanunu üzere yazılmalu oldukda kral kanunu hâneden hâneye birer filori hubûbât ʿöşri olub ve krallar kendu nefisleriyle sefere gitdüklerinde sefer filorisi deyu ellişer akçe virmek ʿâdet-i kadîmeleri olmağın raʿâyâ sefer filorisin virmeğe rıza gösterdükleri sâbıkan ʿarzolundukda kangı sefer filorisidir [deyu] bildiresiz deyu fermân olunmuş idi. Raʿâyâ geçen yıllar içün filori virmeğe râzı olmazlar. Hâliyen kral kanunu mukarrer olub pâdişâh-ı ʿâlempenâh hazretleri zât-ı şerîfleriyle sefer iderler ise virelum deyu mültezimlerdir.

Hâliyen sefer olub filori alınur ise **Sirem** ile **Pojega'**dan tahminen yedi-sekiz bin filori olur. Zira **Sirem'**de dahi kral kanunu olur ise sefer filorisin virürler. Sâbıka **Sirem** dahi yazılmağa mübâşeret olundu. Egerçe baʿz-ı **Eflâk** hâneleri kaçub iskelelerde vâfir akçe virmekle **Demeşkar (Tamaşvar ?)** vilâyetine gitmişlerdir. Hâliyen iskele mübâşirlerine tenbîh ve te'kid ve raʿâyâya istimâlet olunub şimdi bir mikdar sâkin olub yazılmak üzeredir. İnşâallah ʿan karıyb tamâm olur.

Ve raʿâyâdan beglerbegi ve sancakbegi mahsûllariyçün alınacak filori **Hızır İlyas** gününde alınmak ʿâdetleridir. Sefer filorisi alınursa bir zamanda ikisinin cemʿi raʿâyâya müzâyakadır. Sefer filorisi cemʿolunmayınca anlar filorilerini taleb itmemek içün müstakıl ahkâm-ı şerîfe gönderilmesin ʿarzeyledüğin eclden buyurdum ki **/ 135 a /**

(Not: Bu hüküm burada bitirilmiş, üstü çizilmiş ve müteâkib 331 numaralı hüküm kaleme alınmıştır.**)**

331

- Yazıldı
- Müşârun ileyhin şâkirdi Ahmed'**e virildi**

Pojega ve **Sirem** cezîresin kitâbet iden **Mehmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb bundan akdem **Pojega** sancağı raʿâyâsı müceddeden yazılmağa mübâşeret olunub envâʿ-ı istimâlet ile getürdilüb kral kanunu tetebbuʿ olundukda hâneden hâneye birer filori ve hubûbât ʿöşri virilüb ve kralları sefere gitdüklerinde hâneden hâneye sefer harcı içün birer filori deyu ellişer akçe virilmek ʿâdet-i kadîmeleri idüği maʿlûm olmağın hâliyen pâdişâh-ı ʿâlempenâh hazretleri bu yıl sefer-i hümâyûna teveccüh eylediler siz dahi

sefer filorisini ihzâr eylen deyu **kinâzlarına** teklif olınacak cem'eylemeğe rıza gösterdükleri sâbıkan âsitâne-i sa'âdet-âşiyâneye 'arzolunmuş idi. Hâliyen hükm-i şerîf vârid olub cem'olunması mümkin olan kankı sefer filorisidir 'arzidesiz deyu emrolunmuş idi. Ra'âyâ tâifesi geçen yıllarda vâkı' olan sefer-i hümâyûn içün şimdi filori virmeğe râzı olmak ihtimâl değildir. Hâliyen kral 'âdeti mukarrer olur ise bir dahi pâdişâh hazretleri zât-ı şerîfleriyle sefere gitmek mukarrer olıcak kral 'âdeti üzere sefer filorisi virelum deyu mültezim olmuşlardır. Bu yıl olacak sefer-i hümâyûn içün filori virürler. **Sirem** ile **Pojega'**dan tahminen yedi sekiz bin filori olur ola.

Ve cezîre-i **Sirem** dahi bu uslûb üzere **kral kanunu** mukarrer olur ise **sefer filorisin** virmeğe râzılardır. Hâliyen cezîre-i **Sirem** ra'âyâsı dahi yazılmağa mübâşeret olundu. Egerçe ba'z-ı **Eflâk** hâneleri göçüb kaçub iskelelerde vâfir akçe virmek ile **Demeşkar** vilâyetine gitmişler. Hâliyen iskele mübâşirlerine mektûb gönderilüb muhkem te'kid ile ısmarlanub ra'âyâya geregi gibi istimâlet virilüb şimdi bir mikdar sâkin olub yazılmak üzeredir. İnşâallah 'an karıyb itmâma irişdirilür.

Ve hâliyen ra'âyâdan beglerbegi ve sancakbegi kendülere müteveccih olan mahsûlleri içün filori cem'idecekleri zamanları karıyb olub **Hızır İlyas** gününde alınmak 'âdetleridir. Şöyle ki **sefer filorisi** cem'olunmak fermân olur ise beglerbegi ve sancakbegine ve kadılara müstakıl ahkâm-ı şerîfe 'inâyet oluna ki mukaddemen sefer filori cem'olmadan anlar kendi filorilerin almağa mübâşeret eylemeyeler ve illâ bir zamanda hem sefer içün ve [hem] beglerbegi ve sancakbegi içün ikişer filori virmek ra'âyâya müzâyakadan hâlî değildir deyu 'arzeylemişsin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak emrolunan üzere ol yerleri yazub defter idüb dahi defterin 'atebe-i 'ulyâya getürdüğünde bu husûsları 'arzeyleyesin. Ol vakıt emrim nevechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın, şöyle bilesin... **/ 135 b /**

332

- Yazıldı
- Mağlkaralu Ahmed Çavuş'**a virildi**

Mağlkara kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı 'adâlet-destgâhıma şöyle 'arzolundu ki taht-ı kazânda olan **Hacıilyas** nâm karyede, (-) nâm kimesnenin evi basılub kenduyi, cemâ'atı ve oğlu kızı ile kulu ve câriyesiyle kırduklarından sonra evinde her nesi var ise akçeden ve esbâbdan gâret idüb ta'addi etmişler. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda senki kadısın bu husûsa bi'z-zât mübâşeret idüb ve mezkûr karyede müttehem ve mazanna olur kimesneler var mıdır ve gaybet etmişleri dahi var ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub ihzâr etdirüb şer'le ve mûcib-i 'örf olanları **'örf-i ma'rûfle** teftîş idüb göresin bu şenâ'atı kimler etmişdir, ehl-i karyeden midir, yohsa âhar yerden kimesne gelüb etmiş midir, tamâm ikdâm üzere tetebbu' idüb bi-eyyi tarıykın kân buldurub kim etdüği sâbit ve zâhir oldukdan sonra bu fesâdı iden sipâhi tâifesinden ise habsidüb kazıyyelerin mufassal yazub 'arzidesin ve illâ muktazây-i şer' üzere lâzım geleni yerine koyasın.

Ve 'arzolundu ki **Çilingiroğlu** dimekle ma'rûf kimesnenin nefs-i şehrde olan evinde bir 'avret gâib olub bir kaç günden sonra mezkûr 'avreti bir kuyu içinde maktule bulunub kim katlidüb su kuyusuna bırakduğının bilinmesi mühim ve lâzım olmağın tamâm ihtimâm üzere göresin mezkûre 'avreti kim katletmişdir, yalnız **Çilingiroğlu** mu etmişdir veyahud âhar kimesneler ile ittifak idüb mi itmişlerdir ve ol mahalle müttehem ve mazanna olur kimesne var mıdır, nedir ve ne değildir tamam ma'lûm idindikden sonra tutub habsidüb kazıyyelerin vuku'u üzere 'ale't-tafsîl yazub 'arzidesin bu husûsa dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân çavuşum **Yusuf,** zîde kadrühü bile mübâşir ola. Hileden ve tezvîrden ve şühûd-i zûrdan hazer idüb kazıyyede medhalı olmayanı dahletdirmeyesin. Şöyle bilesin...

333

- Yazıldı

- Kapukethudâsı Hasan**'a virildi**

Erzurum beglerbegiliğinde vâkı' olan sancakbeglerine bir hüküm ki

Taht-ı livânuzda ba'z-ı **dizdârlık** ve **hisâr kethudâlığı** ve **kal'e gedikleri** 'arzolunmalu oldukda emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Erzurum** beglerbegisi **'Ali,** dâme ikbâlühüye, 'arzeyleyüb anun ma'lûmı olmadın siz südde-i sa'âdete 'arzider imişsiz. İmdi müşârun ileyh 'arzeylemedin siz südde-i sa'âdetime gedik 'arzeylemeğe emrim yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfim / **136 a** / vusûl buldukda min ba'd sancağınızda eger dizdârlıkdır ve eger hisâr kethudâlığıdır ve eger kal'e gedüğidir birinin biri âhara 'arzolunmalu oldukda mûmâ ileyhe 'arzeyleyesiz ki mûmâ ileyh dahi südde-i sa'âdetime 'arzeyleye. Müşârun ileyhe 'arzetmedin müstakıl siz südde-i sa'âdetime 'arzetmeyesiz. Şöyle bilesiz...

334

- **Yazıldı**
- **Bu hususu şikâyet iden kazâ-i mezbûreden nefs-i** Borlu'**dan** Fethi bin Yayla **nâm kimesne ile gönderildi**

Hamid begine ve **Uluborlu** kadısına hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki taht-ı kazândan ba'z-ı kimesneler kadîmî **'avârız hânesi**nden iken birer tarıyk ile **ehl-i berât olmağın 'avârız** virmeyüb ol eclden 'avârız hânelerine ziyâde akçe salınub te'addi olunurmuş. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak göresiz defterde 'avârız hânesi kaydolunan her kim olursa ehl-i berât oldum didüğine 'amel etmeyüb vâkı' olan avârızları emir mûcibince bî-kusûr alasın ve sen ki sancakbegisin göresin taht-ı livânda bundan gayri âhar kadılıklarda dahi avârız husûsu bu vechle ise kadılarına bu hükm-i şerîfimin mefhûmun bildirüb tenbîh ve te'kid eyliyesin ki min ba'd bu hükm-i şerîfimin mefhûmu ile 'amel eyleyüb aslâ hilâfına cevâz göstermeyeler, şöyle bilesin...

335

- **Yazıldı**

İstanbul kadısına [bir] hüküm yazıla[ki]

Mahrûse-i **İstanbul'**da olan yeniçeri kullarumun et bâbında müzâyakaları olduğın istimâ' olunmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak mezbûr kullaruma ve şehir halkına et bâbında müzâyaka çekdirmeyüb tedârik idüb min ba'd et bâbında müzâyaka çekdürmeyesin, şöyle bilesin...

(Not: 136 b ve 137 a boştur) / 137 b /

[Yev]me'l-ahad 17 Zilhicce sene 951 (Pazar, 1 Mart 1545), **Edirne**

336

-Yazıldı

'Arabistan defterdârı **Hasan Çelebi'**ye bir hüküm ki

Mukaddemen **Ekrâd** sancağı begi **'İzzüddin Beg'**ün uluslarının **vilâyet kâtibi defteri** mûcibince ve ümenânın muhasebeleri mûcibince ahvâlleri ma'lûm olmak mühim olub bunda âsitâne-i sa'âdetimde defterleri bulunmamağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi etmeyüb zikrolan **ulus**ların defterlerin tetebbu' idüb vilâyet kâtibi defteri mûcibince hâsılları ne mikdardır ve kaç neferdir ve ümenânın muhasebesi mûcibince dahi mahsûlleri nedir, **sancak**dan **ifrâz** olunmuş ne kadardır, kande kışlar ve kande yazlarlar, kadîmden kimler ahzedegelmişlerdir, onat vechle tetebbu' idüb **vilâyet kâtibinin defteri sûreti** ve bir kaç yıllığı dahi ümenânın zabtettikleri muhasebeleri sûretin sıhhatı ile yazub mühürleyüb ta'cil 'ale't-ta'cil mezbûr (-) südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin.

Andan gayri **Kâhta** ve **Gerger** nâhiyelerinde **Malatya** sancağında dahi ferzend-i ercümend sa'âdet-mend, erşed-es'ad 'izzet-şi'âr, devlet-disâr muhassıl-ı lutfullahi'l-meliki'l-a'lâ oğlum **Mustafa,** tâla bakahünün, hâslarından gayri ve sancakbegi hâslarından mâ-'adâ havâs-ı hümâyûnumdan dahi ne mikdar hâslar vardır, vilâyet kâtibi defteri mûcibince yazub hâsılları ve **ümenâ** ve **'ummâl** virdükleri muhasebeleri mûcibince hâsılları sıhhatı ile defter eyleyüb ve mühürleyüb mu'accelen südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin. Bu husûslar mühimdir. Bir vechle ihtimâm eyleyesin ki tekrâr suâl olunacak nesne kalmaya.Şöyle bilesin...

(Not: Bu hüküm çizilmiştir.) / 138 a/

337

- Kapukethudâsı Hasan Kethudâ**'ya virildi**
fî 26 Zilhicce sene 951 (10 Mart 1545)

Erzurum beglerbegisi **'Ali Paşa'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Erzurum'**a varasın deyu emreylemişdim. Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bu diyârlar yeni

şenlenmişdir, zirâ'atları ancak kendulere vefâ ider. Gâyet ile kış yerlerdir. Ra'âyâ ziyâde bî-huzûr olmak lâzımgelür deyu bildirmişsin. İmdi ol emr-i sâbıkım kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Min ba'd her yıl nefs-i **Erzurum'**da oturub dağları ve yolları kar bağlayıncaya değin anda tevakkuf eyleyesin tamâm dağları kar dutub yollar münsed oldukdan sonra ki **Van** cânibinden tevakkuf ve ihtiyât idecek husûs kalmayınca varub **Erzincan'**da olasın. Giru karlar alacalanub yollar açılmadın kat'an te'hîr ve terâhi eylemeyüb varub giru **Erzurum'**da mütemekkin olub her yıl bu vech üzere emr-i şerîfimi ri'âyet idüb hıfz ve hirâset-i memleket ve emn ve emân ve refâhiyyet-i ra'iyyet itmeğe tamâm hüsn-i ihtimâm ve ikdâmın zuhûra getüresin. Ammâ kullar ağası ve kullarım ve **Erzurum alaybegisi** dâimâ nefs-i **Erzurum'**da yazlayub ve anda kışlamak fermân olunmuşdur. Anlara dahi bu emr-i hümâyûnumu tenbîh eyleyesin ki emr-i şerîfimle 'âmil olub yaz ve kış nefs-i **Erzurum'**da mütemekkin olub devlet-i hümâyûna müte'allık olan mühimmât ve mesâlihde dakıyka fevtetmeyesin. / **138 b** /

338

- **Yazıldı**
- **Kapukethudâsı** Sinan**'a virildi, kise içine mühürlendi**

Sirem sancağı begi **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bundan akdem hükm-i şerîf ile **celeb** yazmağa gelen dergâh-ı 'âlî çavuşlarından **İskender, Klis** kal'esine gelüb **koyun erlerin** celeb yazmağın neçe kimesneler koyunların dağıdub kenduler terk-i 'diyâr idüb vilâyet halkı bu bendeye gelüb celeb yazılan, evvel bu vilâyetlerden her kişi mikdarınca koyun edinmek üzere emrolub **Edirne** ve **İstanbul** cânibierine koyun ziyâde giderdi celeb yazılaldan beru koyun edinmek değil, neçe kimesneler **Tatar** vilâyetine ve sâir vilâyetlere perâkende olub ba'z-ı **koyun ocakları** harab oldu deyu i'lâm eyledüklerinden bu bende bi-nefsihi tetebbu' idüb fi'l-vâkı' **koyun erleri**nin ekseri koyunların dağıdub **'âdet-i ağnâma** ve **bâc**a ve **iskeleye,** bi'l-cümle mâl-ı mîrîye zarar ve noksan olduğu zâhir olmağın **koyun erleri** celeblikden 'afv olıcak koyunu olmayanlar dahi koyun idinüb her biri vaktinde koyunların çıkarub satmak ile celebler üzerine yazılan koyundan ziyâde her yıl koyun varub mâl-ı mîrîye enfa'dır deyu 'arzeylemişsin.

İmdi hâliyen südde-i sa'âdetimde olan **celeb defterine** nazar olundukda celeb yazılan kimesneler koyun ehli midir değil midir, ma'lûm olmayub yerinde

görülmesi lâzım olmağın **celeb defteri**nin eskisinden ve yenisinden **Akkerman** ve **Kili** kadılıklarının celeblerini ismi ve resimleriyle sûreti çıkarulub ve mühürlenüb sana irsâl olundu, buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak toprak kadıları ma'rifetiyle ol defterde mastûr olan kimesneleri yerlu yerinden hakküzere tetebbu' idüb göresin şöyle ki mezbûrler **koyun erleri** olub celeb yazılmağla 'arzeyledüğin üzere koyuna ve mâl-ı mîrîye zarar geldüği muhakkak ise anların yerlerine kadılar ma'rifetiyle celebliğe yarar kimesneler bulub isimleri ile ve her biri ne mikdar koyuna mütehammil ise ta'yin idüb defterini mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ki celeb defterinden evvel ta'yin olanları çıkarılub yerlerine anlar kaydoluna ammâ sefere eşer **sipâhi tâifesin**den ve **akıncıdan** ve **taviçe**den ve bi'l-cümle **sefere eşer** tâifeden yazılmayub bu bâbda tamâm hakküzere / **139 a** / olub bî-garaz kimesneler söziyle yazılub tamâm yerlu ve yurdlu celebliğe yarar kimesneler yazub bir vechle tedârik eyleyesin ki defterde mukarrer olan koyunlardan (koyun erlerinden) kassâb olmayub hem koyun tamâm olub ve hem yarar, celebliğe müstahık kimesneler ola ve bu husûsu ne vechle tedârik eyledüğini dahi südde-i sa'âdetime 'arzeyliyesin.

Yevme's-sülâsâ 18 Zilhicce sene 951 (Salı, 2 Mart 1545), **Edirne**

339

- [Yazıldı]
- Kapucu Mustafa **ile gönderildi**

Kapucubaşı **Mehmed Ağa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mukaddemen **Eflâk** vilâyetine voyvoda olan **Radul Voyvoda, Eflâk** voyvodalığı **Mirçe Voyvoda'**ya virildüğin istimâ' idicek kendu mukarreb âdemlerinden bir kaç nefer kimesne ile **Niğbolu** iskelesine gelüb geçüb âsitâne-i sa'âdete giderin deyu itâ'at sûretin izhâr idüb elân **Niğbolu'**da tevakkuf eyledüğin bildirüb yanında bulunan nakdiyesiyle esbâbın ve davarın ma'lûm idinmek içün **'Ali Çavuş'**u irsâl eyledüğini bildirmişsin.

İmdi her ne ki dimiş isen ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi mezkûr **Radul Voyvoda'**ya sen âsitâne-i sa'âdete gelmek içün amân-ı şerîfim virilüb kendusine dahi hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Benim sa'âdetlu dergâhım açukdur. Kimesnenin gelmesine ve gitmesine men' yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i [şerîfim] vusûl bulıcak kat'an te'hir etmeyüb mezbûr **Radul Voyvoda'**ya tekrâr yarar âdemin gönderüb ve **Niğbolu** begine dahi âdem

gönderesin ki mezbûrun cânına ve mâlına ve esbâb ve davarlarına ve âdemlerine aslâ bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve mâni' olmayub emr-i şerîfim üzerine ol dahi âdemlerin koşub göndere emîn ve sâlim 'atebe-i 'ulyâya gelüb mülâkı ola / **139 b** / ammâ vilâyet-i **Eflâk**'da olan hazinesinden bir habbesin zâyi' olduğuna emrim yokdur. Bunca müddetden beru voyvoda olunmuşdur beherhâl hazineden ve esbâb ve emvâlden ve davardan çokluk nesnesi vardır. Anlar külliyen hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtolunmak fermân olunmuşdur. Ol husûs içün dahi yarar âdemin ta'yin idüb irsâl eyleyesin ki mezbûr **Radul**'a müte'allık eger nukud cinsidir ve eger altun ve gümüş evânisidir ve eger kendünün hakkı olan [emlâkidir ve eger] sâir eşyâsı ve metâ'idir ve davarıdır bi'l-cümle cüz'î ve küllî her ne mikdar nesnesi varsa bir habbesin zâyi' ve telef etdirmeyüb cümlesin hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtidüb ve ne mikdar nesne zabt olunduğun dahi ecnâsıyla, müfredâtiyle defter eyleyüb ve mühürleyüb ta'cilen südde-i sa'âdetime gönderesin. Bu bâbda gâyet ile ihtimâm ve hüsn-i basîret üzere olasın ki şöyle ki ol mâlımdan nesne zâyı' ve telef ola senden bilinüb neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb fermân-ı hümâyûnumı yerine getürmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin.

Bir **sûreti dahi** Mirçe Voyvoda'**ya yazıla, ammâ** Niğbolu **begine âdem göndersin 'ibâresi yazılmaya**

- Yazıldı
- Mezbûr kapucı ile gönderildi / 140 a /

Yevme'l-erbi'a fî 20 Zilhicce sene 951 (Çarşamba, 4 Mart 1545), **Edirne**

340

- Yazıldı
- Kapukethudâsı Sinan'**a virildi, kise içinde defter ile mühürlendi**

Silistre sancağı begine ve sancak kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **İstanbul**'un yazılu koyun celeblerinden taht-ı hükûmetinizde olan celeblerin dokuz yüz elli yılının koyunlarından üzerlerinde haylı bakayâları olub yıl tamam olub henüz bâkı koyunları gelmeyüb herbirinin üzerinde ne mikdar koyun varsa **İstanbul** kadısı defter göndermeğin anların sûretleri yazılub mühürlenüb size irsâl olundu. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan celeblerin 'uhdelerinde bâkı olan koyunları ta'cil 'ale't-ta'cil cem' ve tahsîl idüb dahi

sâhibleri veya vekilleriyle yarar âdemleriniz[e] koşub bî-kusûr irsâl eyleyesiz mezkûrûn celebler şimdiye değin koyunları göndermedükleri mahzâ kadıların ihmâl ve tekâsüllerinden idüğine şâibe-i şübhe yokdur. Bu eclden müstahakk-ı 'itâb-ı elîm olmuşlardır. Bu bâbda gâyet ile ihtimâm idüb emrolunan üzere zikrolunan koyunları ta'cilen irsâl eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin ve kaç nefer celebin koyunı gönderildüğin ve ne mikdar koyun gönderildüğin dahi sâhiblerinin ellerine temessük viresiz ki ana göre **İstanbul** kadısından teslîmine temessük ala. Şöyle ki bu def'a dahi koyunlar gelüb vâsıl olmaya bir ferdin 'özri kabûl olmak ihtimâli yokdur. Ana göre tedârik eyleyesiz. / **140 b** /

341

- Yazıldı
- Yeniçeri mürdemine virildi

Yeniçeri [ağa]sına hüküm ki

Bundan evvel Ankaralu **Hâce Kemal** nâm tâciri **Ankona'**ya giderken tutub esir eyledik didikleri **Agoşti bin Bateşto** nâm Venediklu tâcirin yine Venediklu tâcirlerinden kefilleri olan **Françeşko bin Yakomo'**nun südde-i sa'âdete ihzârı lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ' vusûl bulıcak te'hir ve tevakkuf eylemeyüb mezbûru ta'cil 'ale't-ta'cil dergâh-ı mu'allâya irsâl eyleyesin.

Yevme's-sebt 23 Zilhicce sene 951 (Cumartesi, 7 Mart 1545), **Edirne**

342

- Yazıldı
- Oğlu Mehmed Çavuş**'la gönderildi**

Hersek begi **Hayrüddin Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mühürlü kise ile müzevverdir deyu bir hüküm göndermişsin, görüldükde **Ferhâd** ve **Mustafa** nâm kimesneler adına **Hersek** sancağında sünnet teftişçilik eylemek içün yazılmış idi. İmdi zikrolunan hüküm müzevver olub mürdemin dahi mezbûrân kimesneleri bi'l-fi'il dutulub anda mahbûslardır deyu 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hîr eylemeyüb zikrolan hükmi yazan kim ise buldurub gereği gibi teftîş eyleyüb göresin, mezbûrân mahbûslar mı yazmışlardır yohsa âhar kimesne mi yazmışdır, beherhâl yazan her kim ise bulunmak gerekdir. Mezbûrları dahi koyuvirmeyüb her kim yazduğı sâbit olursa anıdahi habsidüb vuku'ı üzere tafsîli ile südde-i sa'âdete 'arzeyleyesin. Sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın. Hakküzere olasın, şöyle bilesin... **/141a/**

Yevme'l-ahad fî 24 Zilhicce sene 951 (Pazar, 8 Mart 1545), **der Edirne**

343

- Yazıldı
- Bu iki kıt'a hükümler (bu ve müteakip)
'arabacılar kethudâsı Mehmed'**e virildi**

Topçıbaşına bir hüküm ki

Hâliyen sefer-i hümâyûnum içün üç yüz pâre **darbzen** emridüb elli pâre büyük **darbzen**den ve iki yüz elli kıt'ası kiçirek **darbzen**den ihzâr olunmak lâzım olub bi'l-fi'il doksan pâre **darbzen Belgrad'**da mevcûd olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle **'arabacıbaşının** âdemi vardukda te'hir ve terâhi eylemeyüb **Tophâne-i 'Âmirem**'de olan **darbzen**lerden büyük **darbzen**lerden elli kıt'a ve kiçirek **darbzen**lerden dahi yüz altmış kıt'a **darbzen**leri 'arabacıbaşının mezbûr âdemisine teslîm idesin ki **Belgrad'**da olan doksan pâre **darbzen** ile cümle üç yüz kıt'adır teslîm eyledüğin **darbzen**leri 'arabaya bindirüb levâzım, ve mühimmâtın tedârik eyleyeler. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır. İhmâl ve müsâheleden hazer eyleyesin, şöyle bilesin...

344

- Yazıldı

İstanbul'da **şehremînine** bir hüküm dahi yazıla ki

Hâliyen sefer-i hümâyûnum içün gönderilmek emrolunan büyük **darbzen** 'arabalarından yigirmi 'arabanın tekerlekleri ve kayışları tedârik olunmasın emreyleyüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varub vusûl buldukda aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan yigirmi **darbzen** 'arabalarının tekerleklerini ve sâir levâzım ve mühimmâtını tedârik ediviresin, şöyle bilesin... **/ 141 b /**

345

- Yazıldı

Kratova kadısı **Mevlânâ Hüsâm'**a bir hüküm ki

Hâliyen senün südde-i sa'âdetimde huzûrun lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl buldukda te'hir ve terâhi eylemeyüb mu'accelen gelüb südde-i sa'âdetime mülâkı olasın, şöyle bilesin...

(Dikkat, bu hükmün üstü çizilmiştir, karalanmıştır.)

346

- Yazıldı
- Şücâ' Kethudâ'**ya virildi**

Cezâyir beglerbegisine [bir] hüküm ki

Dergâh-ı sa'âdet destgâhıma mektûb gönderüb **Kite** kazâsına hâssa gemiler içün üç bin 'aded kürek kesilmek emrolunub hükm-i şerîf vârid oldukda yarar reis kürekçi irsâl eyleyüb zikrolunan kadılıkda hâssa gemilere yarar kürek ağacı bulunmayub **Vize** kazâsından tedârik olunması husûsun bildirmişsin. İmdi, **Vize** kazâsının ra'âyâsına küllî hizmet teklîf olunmuşdur. Dâimâ hidmetden hâlî değil. Olmaz. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak göresin, kazâ-i mezbûre teklîf olunan hidmetden ba'z-ı tahfîf olunmağla gemiler mesâlihi 'avk olunmak lâzım gelmeyüb kürek husûsu cümleden mukaddem ise te'hir olunmayub emrolunan üç bin 'aded küreği mu'accelen kazâ-i mezbûrden kesdirüb itmâma irişdiresin, gemilere lâzım ve mühim olan mesâlihde ihtimâm idüb mu'accelen itmâma irişdirmek bâbında envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin, şöyle bilesin...

347

- Yazıldı
- Sancakbegine tehdidi nişancı beg yazdırdı
- Kapukethudâsı Hasan Beg'**e virildi**

Mohac sancağı begi **Kasım Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetim'de şöyle istimâ' olundu ki ol vilâyetlere vilâyet kâtibi gönderilmekle nev'an ra'âyâ bu husûsdan tereddüd ve haşyet üzere imişler. İmdi zikrolunan vilâyet benim 'inâyetullah ile tığ-i şimşîr-i beyân-âsârım ile fetholunmuş memleketim olub murâd-ı hümâyûnum budur ki eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda ra'âyâsı ve berâyâsı kemâl-i nuzum ve nizâm ve refâhiyyet ve istirâhat üzere olalar. / **142 a** / Vilâyet kâtibi göndermekden dahi sâir memleketlerim gibi ol yerlerin dahi ahvâli ve ra'âyâsının ahvâli ma'lûm olmakdır. Kimesneye zulm ve te'addi olduğuna rızây-ı şerîfim yokdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir etmeyüb ra'âyâya sen dahi ol vechle istimâlet etdirüb gereği gibi teselli eyleyesin ki bu husûsdan gönüllerine tereddüd ve haşyet getürmiyeler. Tefrika ve ihtilâl bulmalarına bâ'is olmaya, ol yerin ra'âyâsı dahi sâir meleketlerim ra'iyyetleri gibi kullarumdur. Yazılmakdan niçün ibâ ederler. Maksûd kimesneye zulm ve te'addi olunmayub mücerred memleketimin ahvâli ve ra'iyyetleri ma'lûm olmağiçündür. Bu husûsu anlar cânibinden olduğu ma'lûm değildir. Mahzan memleketin hâsılı ma'lûm olmayub **mâlikâne** mutasarrıf olalım deyu senün âdemlerin ra'âyâyı ihtilâl etmek fehmolunur. Bu bâbda kemâl-i basiret ve intibâh üzere olub bu husûsu onat vechle tedârik eyleyüb memleketin fetret ve ihtilâline mûcib nesnelerden ihtirâz eyleyesin. Şöyle bilesin...

348

- Yazıldı

İzvornik sancağı begi **Mehmed Beg**'e bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb elli pâre şâyka gemileri yapmak emrim olunmuş idi ve'l-hâletü hâzihi yeniden yüz kıt'a zahîre gemisi yapılmasın fermân eyleyüb ol bâbda defterdârlarım cânibinden hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. İmdi zikrolunan husûs ehemm-i mühimmâtdan olub mu'accelen gemilerin itmâma irişmesi lâzımdır. Buyurdum ki

Sâlih Çavuş vusûl bulıcak bir an te'hir ve terâhi eylemeyüb fermân-ı şerîfim üzere zikrolunan gemiler gice ve gündüz dimeyüb üzerine olub kendu sancağından her ne kadar mümkin ise ustager tedârik eyleyüb üzerine üşürüb ta'cil 'ale't-ta'cil mevsimi ile irişdirmek bâbında kemâliyle ikdâm ve ihtimâm eyleyesin ve yapucılar kendu sancağından vefâ etmeyecek olursa **Rumeli** beglerine ve kadılarına sen taleb ideceğin mikdarı ustagerleri ihrâc eyleyüb sana göndermek içün müstakıl hükm-i şerîfim yazılub sana irsâl olundu. Her ne yerde ustager var ise ol hükm-i hümâyûnumu gönderüb hâcet olan mikdarı ustagerler getürdüb fermân-ı şerifim mûcibince mevsimi ile itmâma irişdiresin. Bu husûs sana i'timâd olunmuşdur. Senden bilinür. Ana göre ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin. **/ 142 b /**

349

- Yazıldı
- Diyarbekir **sipâhilerinden**
Hüseyin'**e virildi. On beş bin akçelik timârı vardır**

Diyârbekir defterdârı **İskender Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen **Ruha** sancağı begi, kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Han Ahmed,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüb **Ruha'**da havâs-ı hümâyûnumdan ba'z-ı 'aşiretler olub anların içinde ba'z-ı ehl-i fesâd ve şenâ'at olub hırsızlık ve harâmilık eyleyüb şer'le ve kanunla haklarından gelmek istediklerinde emînler mâni' olub ve **bedel-i siyâset** deyu akçelerin almağla yaramazların haklarından gelinmemekle ol yerlerde fesâd ve yaramazlık ziyâde olub ra'âyâ mütezaccirü'l-ahvâl olmuşlar. İmdi buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak zikrolunan 'aşâyirin emînlerine tenbîh eyleyesin ki ol asıl hâsların içinde hırsızlık ve harâmilık veya âhar fesâd ve şenâ'at idenlerin, isnâd olunan günâh şer'le üzerlerine sâbit olub **hükm-i kadı lâhık** oldukdan sonra, müşârun ileyh sancakbeginin âdemisi, emîn ma'rifetiyle, mücrimi günâh etdüği mahalde muktazây-ı şer' ve kanûn üzerine haklarından geleler. **Bedel-i siyâset** deyu nesneleri alınmayub ve hârice alub gitmiyeler. Bu bâbda basîret ve intibâh üzere olub ihtimâm idesin ki memleket ve ra'âyâ ehl-i fesâdın mazarratından emîn ve sâlim olub mahfûz ve mazbût ola. **/ 143 a /**

350

- Yazıldı

Yenişehir kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Memi** nâm kimesne dergâh-ı mu'allâma gelüb emîrü'l-ümerâi'l-kirâm, **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühünün mülk kaliteleri reislerinden **Şa'ban Reis** deryâ yüzünde **İspanya'**ya müte'allık bir kâfir dil dutub südde-i sa'âdete gönderüb geldüğünde marîz olmağın, nefs-i **Yenişehir**'de **Karamanlu Pazarbaşı** nâm kimesnede emânet koduğın 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım **Çavuş Hasan** [ile] vusûl bulıcak, kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûr dili mezkûr çavuşa kayd ve bendle teslîm eyleyüb ve sen dahi âdemin bile koşub ta'cil 'ale't-ta'cil dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin, te'hir ve terâhiden hazer eyleyesin. Şöyle bilesin...

351

- Yazıla
- Yazıldı
- Davud Kethudâ'**ya virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâ'ya ba'z-ı tezkerelerün gelüb vârid olub vilâyet-i **Budun'**da yeni açılan yerlerden ba'zı gönüllü tâifesine timâr tevcîh eylemişsin. Eyle olsa bundan sâbıka sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb bunun gibi timâr virüb gönüllülerin gedüklerin kimesneye tevcîh eylemeyesin deyu emreylemiş idim, ol emrim kemâ kân mukarrerdir buyurdum ki

Şimdiye değin gönüllü tâifesinden kaç nefer kimesneye yeni açılan yerlerden timâr tevcîh eylemiş isen anların yerlerin kimesneye virmeyesin ve kaç nefer gönüllüye timâr tevcîh olunub ne kadar tezkire virdüğini dahi yazub 'arzeyleyesin ki südde-i sa'âdetimde dahi ma'lûm ola. **/ 143 b /**

352

Nişân-ı hümâyûn yazıla [ki]

Bundan akdem **Şam** sancağında **Vâdi'l-'Acem** nâhiyesinde **Kenâkîr** nâm karyeden 'alâ vechi'l-birri ve's-sadaka sekiz bin akçeye mutasarrıf olan **Şeyh Sımâtî** vefât ettikde oğlu dârende-i misâl-i bî-misâl-i lâzimü'l-imtisâl-i hâkanî ve nâkıl-ı yerliğ-i belîğ-i vâcibü'l-ittibâ'-i keytî sitânî kıdvetü's-sulahâi's-sâlikîn 'umdetü etkıyâi'l-'ârifîn **Şeyh Mehmed,** zîde takvâhuya ve şeyh-i müşârun ileyhin on dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına mutasarrıf olmak üzere mezkûr sekiz bin akçe üzerine iki bin dört yüz akçe dahi 'inâyet olunub cümle on bin dört yüz akçelik hisse ta'yin olınub berât-ı hümâyûn virilmiş idi. Sonra karye-i mezbûrenin bâkı kalub hâssa-i hümâyûnum içün zabtolunan beş bin altı yüz akçenin iki bin akçeliği dahi şeyh-i müşârun ileyhin zâviyesinde âyende ve revendeye sarfolunmak içün ta'yin olunub hükm-i şerîfim dahi ihsân olunmuş idi. Hâliyen müşârun ileyh **Şeyh Mehmed** bâb-ı sa'âdet meâbıma gelüb bâkı kalan üç bin altı yüz akçelik hisse dahi kendüsine ve şeyh-i müşârun ileyhin zikrolunan on dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına sarfolunmak üzere tevcîh olunmak üzere istid'ây-i 'inâyet eylemeğin mezîd-i re'fet-i şâhânemden hisse-i mezbûre dahi 'inâyet olunub cümle on altı bin akçelik olub bu nişân-ı şerîf-i sa'âdet âyâti dahi virdim ve buyurdum ki

Ba'de'l-yevm zikrolunan mahsûl müşârun ileyh **Şeyh Mehmed** zabtidüb on dört bin akçe hissesinin mahsûlünü, müteveffi babasının zikrolunan on dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına ve kenduye 'âid olan hissesin dahi kendu mutasarrıf olub vech-i ma'aşa sarfeyleye ve bâkı iki bin akçelik hissenin dahi hâsılını ol hükm-i hümâyûnum mûcibince zâviye-i mezbûrde âyende ve revendeye sarfidüb benim devâm-ı devletim ve sebât-i sıhhatım ed'iyesine fi'l-ğıduvvi ve'l-âsâl iştigâl üzere olalar. Ol bâbda... **(Not:** Bu hüküm karalanmıştır.**) / 144 a /**

Yevme's sebt [fî] gurre-i şehr-i Muharrem sene 952 (Cumartesi, 15 Mart 1545), **Edirne**

353

- Yazıldı
- Şehzâde hazretlerinin sarrâclarından Mustafa'**ya virildi**

Şehzâde **Sultan Mustafa,** tâla bakahü, hazretlerinin lalası **Hüseyin Beg'**e bir hüküm ki

Ferzend-i ercümend, sa'âdetmend, erşed-es'ad, 'izzet-şi'âr, devlet-disâr, muhassıl-ı lutfullâhi'l-meliki'l-a'lâ oğlum **Mustafa,** tâla bakahü, dergâh-ı 'adâlet destgâhıma mektûb gönderüb nefs-i **Tokat**'da şehirlu tâifesinden **Hürrem** nâm kimesne sâbıka **Diyarbekir**'de olan devletlu Hüdâvendigâr bölüğüne geçüb yine nefs-i **Tokat**'dan **Fâtıma** nâm 'avret içün **Diyarbekir**'e vekil gönderüb bana nikâh olunmuşdur deyu **Tokat** kadısı meclisinde da'vâ idüb, etdüği da'vâ memâlik-i mahrûsede vâkı' olan bâkire ve seyyibe olanlarun nikâhları husûsıyçün vârid olan hükm-i hümâyûna muhâlif olub, mezbûre 'avret bu bendelerine gelüb ben ne vekil gönderdüm ve ne nikâh olunmuşdur. Bu bâbda bana hayf olunmuşdur deyu tazallum etdikde husûs-ı kazıyye içün **Tokat** nâhiyesine âdem gönderildikde bi'z-zât **Amasya**'ya gelüb mezbûr **Hürrem**'in envâ'-ı şirret ve fesâdına şehâdet idüb ve kendu huzurunda kazıyye ne minvâl üzere olduğuna südde-i sa'âdet-bahşa 'arz virüb ve telef-i nefs ihtimâlin virmeğin şirrîr-i mezbûrun etdüği tezvirâtın 'öşr-i 'aşîrin beyân etmemişdir.

Fî nefsi'l-emr vilâyet halkından tefahhus olundukda envâ'-ı telbisât ve fesâdât ile ma'rûf olduğuna şehâdet etdükleri ma'lûm oldukda mezkûr **Hürrem, Amasya** kal'esinde hıfzolundu deyu bildirmiş.

Ve müşârun ileyh mevlânâ **Tokat** kadısı dahi mektûb gönderüb nefs-i **Tokat**'da şehirluden **Hürrem** nâm kimesne sâbıkan **Diyarbekir**'de olan kullar bölüğüne geçüb ne nefs-i **Tokat**'da **Fâtıma** nâm 'avret içün nikâh etmeğe [ne] **Diyarbekir**'de **Turgud** nâm kimesneyi vekil idüb ol zamanda **Âmid** kadısı olan **Seyyid 'Ali oğlu** ma'zûl olmuş idi, mahkemede nâib dahi yoğ idi. **İbrahim** nâm mahkeme kâtibi var idi, vekil-i mezbûr kâtibe buluşub ol dahi kadı'asker kassâmına icâzet virüb nikâh olundu. Menkûhamdır deyu da'vâ idüb husûs-ı kazıyye içün şâhid getürdükde şâhidin biri şâhid-i zûr olduğu meclis-i şer'de tahakkuk olmağın fasl-ı husûmet olmadın mezbûre 'avret tarafından ben vekil göndermedim nikâh dahi olmamışdır, bana hayfolunmuşdur deyu teftîş olunmak içün şehzâde, tâla bakahü, âsitânesinden hükm-i şerîf olub mahkemede şer'le görülmek üzere iken mezbûr **Hürrem** meclis-i şer'de hengâme idüb nâ-ma'kul kelimât etmeğin âsitâne-i sa'âdetden bâkire ile seyyibe husûsunda vârid olan hükm-i şerîf ve teftîş izni olmadın ve sicillâta yazılmadın emr-i şerîfe muhâlif iş idenleri isimleriyle yazub 'arzidesin deyu buyurulmağın ve mezbûre hâtunun vekili bu husûsu **/ 144 b /** 'arzediviresin didüği sebebden 'arzolundu deyu i'lâm eylemiş amma zikrolunan 'arzlarda mezkûrun telbisâtı ve fesâdâtı ne maddedir nenin gibi telbîs ve fesâd etmişdir beyân olunmamışdır. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb kendu cânibinden gâyet ile i'timâd eyledüğin yarar âdemin ta'yin idüb mahall-i hâdiseye irsâl idesin ki mezkûrun fesâd ve şenâ'atı ve telbîsi nenin gibi maddedir. Her kazıyyeyi yerlu yerinde toprak

kadılarıyla husemâ mahzarında muktazây-i şer' üzere teftîş ve tefahhus idüb ne asıl fesâd ve şenâ'at eylemişdir ve nenin gibi telbîs eylemişdir, ne zamanda olunmuşdur? Bi'l-cümle şer'le ve kanunla sâbit olan kazıyyelerin sebt-i sicillât idüb dahi sûretlerin ihrâc eyleyüb cüz'î ve küllî her nenin gibi maddede yaramazlığı sâbit ve zâhir olur ise hiç bir maddesin ketmetmeyüb tafsîli ile yazub sicillât sûretlerin mühürleyüb bile **/ 145 a /** irsâl idesin.

Ve sâbıkda dahi tescîl olmuş husûs var ise sûretlerin çıkarub ve mühürleyüb bile gönderesin.

Ve mezbûr **Hürrem'**i dahi habsden itlâk etmeyüb bu husûsları 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyledikden sonra emrim ne vechle sâdır olur ise mûcibi ile 'âmil olasın ve nikâh husûsunda vekil olan **Turgud** dahi 'alîl idüği 'arzolundu ol bâbda dahi ihtimâm idüb mezbûru her kande gitmiş ise şer'le ve kanunla buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb bu husûsu dahi muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş eyleyüb şöyle ki nikâh husûsunda telbîsi sâbit ve zâhir olacak olur ise, habsidüb vuku'ı üzere kazıyyesin 'arzeyleyesin sonra emr-i hümâyûnum ne vechle sâdır olur ise mûcibi ile 'âmil olasın. Bu bâbda tamâm hakk-ı sarîha tâbi' olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye zulm ve te'addi olmakdan hazer idesin. Şöyle bilesin...

(Not: Bu hükmün üstü çizilmiştir.**)**

354

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **Venedik Doju** âsitâne-i sa'âdetim ile dostluk üzere olub sâbıkan dahi **'ahidnâme-i hümâyûn**um virilmişdir. Ol 'ahd-i şerîfim muktazâsınca ol diyâr ve sâir-i memâlik-i mahrûseme **Venedik** tâcirleri gelüb gitmek emrolunmuşdur. Mu'âhede-i hümâyûnum üzere gelüb-gidüb emn ve emân üzere ticâret üzere olalar. Ammâ mezkûr **Venedik** tâifesinin hile ve hüd'asından hazer eyleyüb eger **Kudüs-i Şerîf** ve **Tarablus** taraflarıdır ve eger sâir yalılar ve kal'elerdir, beglerbegiliğine müte'allık olan kal'eleri ve yalıları hıfz ve siyâneti lâzım olan yerleri, her yerin sancağı begi ve hâkimi gereği gibi hıfz ve hırâset eyleyüb gafletle 'ırz ve nâmus-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan hazer eyleyesin bu husûsda kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub gereği gibi ihtimâm eyleyesin. Şöyle ki sonra gaflet ile bir mahalle zarar gele senden bilinüb neticesi sana âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb gaflet üzere olmayasın. Şöyle bilesin...

(Not: Bu hüküm çizilmiştir, Buyurdum kaydı da yoktur.**)**

(Bu hükmün başında ve sonunda bulunan boş yerlere, **353.** hüküm yazılmıştır. **353** ayrıca **145 a** ya da taşmıştır.**)**

355

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırına virildi

Yeniçeri ağasına hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen dergâh-ı sa'âdet-meâbıma mektûb gönderüb **Hüdâvendigâr** yayaları sancağı begi **Ekmekçi Sinan** fevtolduğun bildirmişsin. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak zikrolunan sancağı kullarımdan yolu ile ma'kul olana tevcih idüb südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

356

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırına virildi

Yeniçeri ağasına bir hükm-i şerîf dahi yazıla ki

Hâliyen hâssa mumcılardan ikişer akçe 'ulûfeleri olan **Ca'fer Ohri** ve **Samsunlu Ahmed** ve **Mahmud** nâm üç nefer kimesneler kanunlarınca yedişer akçe [ve] dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerine ilhak olunmasın emridüb buyurdum ki

Emr-i şerîfim mûcibince mezbûrları yollarınca deftere kaydeyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 145 b /**

357

Boğdan voyvodasına hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen yüce ve ulu âsitânemize mektûb gönderüb ba'z-ı haberler iledirmişsin. Her ne kim dimiş isen 'alâ vechi't-tafsîl ma'lûm oldu. Buyurdum ki

Min ba'd dahi etrâf ve cevânibi tecessüs ve tetebbu' etdirmekden hâlî olmayub 'aduv câniblerinden ve gayriden ma'lûmun olan ahbâr-ı sahîhayı mütevâlî ve müte'âkib südde-i sa'âdetime bildirmekden hâlî olmayasın.

358

- **Yazıldı**
- Dülger Mehmed Çavuş'**a virildi fî 3 Muharrem sene 952** (17 Mart 1545)

Köstendil sancağı begi **Hızır Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen mezîd-i 'inâyet-i mülûkâneden sana **Avlonya** sancağı tevcîh ve tefvîz idüb ol bâbda hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb mu'accelen salt çıkub mahrûse-i **Avlonya**'ya mülâkı olasın. Küffâr tâifesi anda ba'z-ı köy yakub memlekete te'addi eylemişler. Bi-nefsihi mübâşeret idüb ol yanan köyler ne asıl köylerdir davarlarından ve âdemlerinden kefere nesne almışlar mıdır, ne kadar davar ve âdem almışlardır ve ne kadar esbâb alınmışdır, kaç nefer kimesneye zarar ve ziyân olunmuşdur, bu fesâdı kimler eylemişlerdir, ve'l-hâsıl her neçe olmuş ise tamâm hakıykatına ittilâ' tahsîl eyleyüb dahi ma'lûmun olduğu üzere ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. / **146 a** /

359

- **Yazıldı**
- Cendereci-zâde **müsveddesiyle yazıldı, mühürlenüb Paşa hazretlerine gönderildi.** Mehmed Çelebi, Şam **beglerbegisinin kethudâsı** Yusuf'**a virildi didi**

Şam beglerbegisine

Hâliyen südde-i sa'âdetime 'arzıhâl sunulub **Kudüs-i Şerîf**'de olan kenisede ve gayri yerlerde çokluk kâfir olub yat ve yarak saklarimiş. Imdi küffâr tâifesi yat ve yarak saklamak eyu 'alâmet değildir buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub **Kudüs-i Şerîf**'de olan dizdârlara ve kethudâlara ve hisâr erlerine tenbîh ve te'kîd idesin ki kefere tâifesinden bir ferdin elinde yarak cinsinden nesne olmaya. Âyin-i bâtılaları üzere keniselerine ziyâret içün gelen kâfirler olsun gayri olsun bir ferd yarak cinsinden nesne getürmiye. Külliyen ol cânibin hıfz ve hirâseti ve zabt ve siyâneti senün rey-i sâibine tefvîz olunmuşdur. Cibilletinde olan vufûr-ı ferâset ve

kiyâsetin muktazâsınca bir vechle mukayyed ve mültefit olmak gerekdir ki gaflet ile 'ırz ve nâmus-ı saltanatıma zarar ve halel gelmelu olmaya

Ve ba'z-ı tüccâr tâifesi ticâret tarıykıyla **Tarablus**'a gelüb metâ'ımız bunda bahâ etmez deyu icâzet alub **Şam** ve **Haleb**'e varub dahi müslümân sûretine girüb **Basra** ve **Hürmüz** taraflarına giderler imiş. İmdi **Tarablus**'dan giden tüccâr tâifesinin kârbân başılarına ve sâir baş ve buğ olanlarına te'kîd ve tenbîh idesiz ki anun gibi tüccâr tâifesi 'âmile gitmelu olduklarında tüccâr tâifesi ne makule kimesnelerdir ve esbâb ve metâ'ları nedir, nire giderler, harbî midir yohsa harâcgüzâr mıdır, onat vechle mukayyed olub aslâ ellerinde ve yanlarında yarak cinsinden nesne olmayub cemî-i evzâ' ve ahvâllerine vâkıf olub ve kafile şehirden çıkub gitmelu olduklarında yarar ve mu'temed âdemler koşub bir iki üç gün mikdarı hafiyyeten yanlarınca bile gidüb ne makule kimesnelerdir ve esbâb ve metâ'ları nedir, tamâm mertebe muttali' olalar ve bindikleri dahi 'arabî at olmayub bârgir cinsi ola ve katırları dahi eyu katır olmayub alçak bahâ ola

Ve dârü'l-harbden ziyâret içün gelen kefere **Kudüs-i Şerîf**'de sâkin olanlar ile ittifâk ve ittihâd üzere olub satu ve bâzâr tarıykıyla envâ'-ı mu'âmele iderler imiş / **146 b** / bu husûsa dahi mukayyed olub anun gibi ziyâret içün gelen kefere âyinlerince ziyâret etdikden sonra eglenmeyüb giru varub yerlu yerine gideler

Ve nefs-i **Kudüs-i Şerîf**'de **Kumâme** dimekle ma'rûf kilise içinde dahi mağaralar olub içinde hayli kâfirler olub ve beş altı gün mikdarı açılmayub nice kimesneler cem'olurlar imiş. Ziyârete gelenleri egletmeyüb ziyâret idüb varub yerlu yerine gideler ve bi'l-cümle hile ve hud'adan gafletle zarar müterettib olmakdan gâyetle ictinâb ve ihtiyât üzere olasın. Ammâ bu bahâne ile **'ahidnâme-i şerîfe** muhâlif iş olmakdan ve şer'-i şerîfe muhâlif te'addi ve tecavüzden dahi hazer idesin. Ammâ **Basra** câniblerinde olan ahvâl mukarrerdir. Sen dahi ana göre 'amel idüb dâimâ tayakkuz ve intibâh üzere olub bâb-ı dikkat ve ihtimâmda dakıyka fevteylemeyesin ve **Şam** ve **Haleb** tüccarlarından ba'z-ı kimesneler tavîle ile atlar saklayub anun gibilere tenbîh ve te'kid idesin ki bir ferd yarar at ve katır beslemeyeler ve bu hükm-i şerîfimi kimesneye ifşâ etmeyüb ne günde vâsıl olduğun ve ne vechle tedârik olunduğun hafiyyeten yazub 'arzidesin. Şöyle bilesin...

- Bir sûreti dahi **Kudüs-i Şerîf** begi **Yusuf Beg**'e yazıldı - **Yazıldı**

Yevme's-sülâsâ 5 Muharrem sene 952 (Salı 19 Mart 1545), **Edirne**

360

- Yazıldı

- Kapucubaşından gelen kapucu ile gönderildi

Eflâk voyvodasının **bile gönderildi**

Brata'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Eflâk** voyvodalığı inâyet olunan **Mirçe Voyvoda'yı** yerine iletmek içün gönderilen bâb-ı sa'âdet-meâbım ağalarından kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim kapucularım başı **Mehmed**, zîde mecdühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mezbûr voyvodayı emr-i şerîfim **/ 147 a /** üzerine yerine iledüb nasbetdüğin 'arzidüb ammâ sâbıkan voyvoda olan **Radul Voyvoda'**nın **Koda** nâm baş vezîri haziynesiyle ve sâir te'allükatıyla **Fakaraş (Fagaraş)** nâm kal'e sâhibi **Bastopal** nâm kâfir memleketine varıcak mezbûr **Fakaraş** sâhibi mezkûr voyvodayı basub oğluyla üç yük akçesin ve yanında bulunan esbâb ve davarları alub zabtidüb ve **İstoroya** nâm **boları** (boyarı) dahi yine kaçmış imiş. Anun dahi davarı ve esbâbı mezbûr **Bastopal** alub zabtidüb kendüler gelüb mezkûr **Mirçe Voyvoda'**nın yanında olub esbâbları anda kalduğın 'arzeylemiş. İmdi mezkûrların zikrolunan emvâl ve esbâbı ve davarları hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olub hazine-i 'âmirem içün zabtolmak fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi etmeyüb mezkûrların alınan eger mâlıdır ve eger esbâblarıdır ve davarlarıdır, bi'l-cümle mezbûr **Bastopal** her ne mikdar nesnesin almış ise, bî-kusûr alub yarar âdemlerinle müşârun ileyh kapucılarım başına ta'cilen irsâl eyliyesin ki hazine-i 'âmirem içün zabteyleye. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb yüce dergâha olan doğruluğun ve sadakatin muktazâsınca eglendirmeyüb ta'cilen tahsîl idüb göndermek bâbında küllî ihtimâmın zuhûra getüresin ve her ne mikdar nesne alub gönderdüğini dahi yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...[16] **/ 147 b /**

İmdi bundan akdem dahi sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb Eflâk vilâyetinden ol cânibe kaçanları koyuvermeyüb esbâb ve emvâllerinden nesnelerin zâyi' etdirmeyüb kendülerin mâllarıyla bile yüce âsitâneye irsâl eyleyesin deyu emreylemiş idim. Eyle olsa sen yarar kulum olub sa'âdetlu dergâhıma olan vufûr-ı ihlâsın ve 'ubûdiyetin muktazâsınca zikrolunan mâlları zuhûra getürmek senün 'uhdendedir. Buyurdum ki

---

16 Dikkat bk. 147a'daki metin kısmı üzerinde düzeltmeler yapılmıştır.

Hükm ... vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûrân **Koda'**nın ve **İstoroya'**nın alınan eger mâllarıdır ve eger esbâb ve davarlarıdır, ta'cilen tahsîl idüb dahi yarar âdemlerin koşub müşârun ileyh kapucılarım başına gönderüb teslîm eyleyesin. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb te'hir eylemeyüb fermân-ı şerîfimi yerine getürmek bâbında evvelden idegeldüğin sadâkat ve istikametin mûcibince envâ'-ı sa'y ve ikdâmın zuhûra getüresin, şöyle bilesin...

361

- Yazıldı

Bir hüküm dahi kapucıbaşına yazıla ki

Şöyle arzeylemişsin... İmdi zikrolan emvâl ve esbâbları ve davarları **Eflâk voyvodası Mirçe Voyvoda'**ya irsâl itmek içün **Brata'**ya hükm-i hümâyûnum yazılub sana irsâl olundu. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak, eglendirmeyüb, sen münâsib gördüğin kimesne ile hükm-i hümâyûnumu **Brata'**ya irsâl eyleyesin ve yine ol câniblere min ba'd dahi müte'allık vâkı' olan ahvâl ve evzâ'ı ma'lûmun olduğu üzere südde-i sa'âdetime 'arzetmekden hâlî olmayasın.

362

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Eflâk** voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya yazıla ki

Hâliyen senünle bile koşulan kapucılarım başı **Mehmed,** dâme mecdühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb... ilâ âhirihi şöyle 'arzeylemiş. İmdi mezkûrların mâlların ve esbâb ve davarların tahsîl idüb sana göndermek içün **Brata'**ya müekked hükm-i şerîfim yazılub irsâl olundu. Buyurdum ki

Göresin anun gibi mezkûr **Brata** ol mâlı ve esbâbları ve davarları sana gönderdükde hâzine-i 'âmirem içün zabtidüb ne mikdâr mâl geldi ve ne kadar esbâb ve davar zabtetdüğini dahi ta'cilen dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

(Not: 148 a boştur) / 148 b /

Yevme's-sülâsâ fî 20 Zilhicce sene 951 (Salı, 4 Mart 1545), **der Edirne**

363

ʿArabistan defterdârı **Hasan'**a bir hüküm ki

Mukaddemen **Ekrâd** sancağı begi **ʿİzzüddin Beg**'in uluslarından bi'l-fiʿil **Haleb** hazinesine zabtolunan **Reşvân** ve **Birgi** tâifesinin tevâbiʿi ile mahlûllerin bilinmek mühim olub ammâ bunda âsitâne-i saʿâdetimde defterleri bulunmamağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak katʿan te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan ulusların defterlerin tetebbuʿ idüb vilâyet kâtibi defteri mûcibince hâsılları ne mikdardır ve cümle kaç neferdir ve ümenânın muhasebesi mûcibince dahi mahsûlleri nedir sancakdan ifrâz olunmuş ne kadardır ve tâife-i mezbûr kankı mahalde kışlar ve kande yazlarlar kadîmden kimler tasarruf idegelmişlerdir ve'l-hâsıl onat vechle tetebbuʿ idüb vilâyet kâtibinin mufassalı ve icmâlı defteri sûretlerini ve bir kaç yıllık dahi ümenânın zabtetdükleri muhasebeleri sûretin sıhhatı ile yazub mühürleyüb taʿcil ʿale't-taʿcil mezbûr çavuşumla südde-i saʿâdetime gönderesin.

Andan gayri **Hısn-ı Mansur** kazâsında vâkıʿ olan havâs-ı hümâyûnumdan eger geçid hâsıllarıdır ve eger sâir mukataʿâtdır ve eger ʿâdet-i ağnâm ve rüsûm-ı sâlâriyye, bi'l-cümle cüz'î ve küllî hâssa-i hümâyûnumun vilâyet kâtibi defterinin mufassalı ve icmâlı mûcibince hâsıllarını ve ümenâ zabtetdüği defterleri ve muhasebeleri mûcibince olan hâsılları sûreti üzere mufassal ve meşrûh çıkarub ve mühürleyüb bile irsâl eyleyesin. Bu husûslar gâyetle mühimdir bir vechle ihtimâm eyleyesin ki tekrâr suâl olacak nesne kalmaya. Şöyle bilesin ʿalâmet-i şerîfe iʿtimâd kılasın.

364

- Yazıldı

Yedikule dizdârına hüküm ki

Hâliyen anda mahbus olan **Tarabay'**ın teftîşi emrolunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım vardukda te'hir ve terâhi eylemeyüb mezkûr **Tarabay'**a tenbîh eyliyesin ki kendu cânibinden bir vekil nasbidüb tâki emr-i şerîf mûcibince isnâd olunan kazâyâyı hakküzere teftîş ideler. Şöyle bilesin...

Cendereci-zâde'**nin tezkeresi üzere**
yazıldı kendüye gönderildi / 149 a /

365

- **Yazıldı, T.**
- **Kapucıbaşılarından** Mehmed Çavuş**'la gönderildi**
fî 2 Safer sene 952 (15 Nisan 1545)

Mısır beglerbegisine ve nâzır-ı emvâle bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetime vârid olan muhasebe defterinde mahrûse-i **Mısır'**da işlenen barutun harcı içün sekiz kerre yüz bin akçe masraf gösterilmiş, ama ne mikdar kantar barut idüği beyân olunmamış. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb zikrolan barut cümle ne mikdar kantar idüğin ve her bir kantara ne mikdar akçe sarf-ı muktazî olduğun dahi yazub ta'cilen südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin şöyle bilesin...

Yevme's-sebt 23 Zilhicce sene 951 (Cumartesi, 7 Mart 1545), **Edirne**

366

- **Yazıldı**
- Şam **beglerbegisinin kapukethudâsı** Sinan**'a virildi**

'Arabistan defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen **Venedik** beglerinden südde-i sa'âdetime gelen elçisi şöyle 'arzeyledi ki

"Sâbıkan **Venedik** tâcirleri aldıkları bahar esbâbı **Mekke'**den **Şam'**a gelüb **Şam'**da 'öşürlerin alındıkdan sonra **Beyrut'**da gemilere tahmîl eylediklerinde rüsûm alınugelmiş değildi. Şimdi ol yol terkolunub tâcirler **Basra'**dan **Haleb'**e ve **Haleb'**den doğru **Tarablus'**a gelmeğin **Şam'**da alınan 'öşür **Tarablus'**da alınmak emrolunub ve **Tarablus'**da emr üzere 'öşürleri aldıklarından gayri simsâriyye ve resm-i kabbâniyye ve gemiye dâhil olduklarında resm-i tamga alurlar. Hem 'öşür ve hem bu vechle rüsûm alınmak tâcirlerimize gadrolur" deyu 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb bu husûsu onat vechle teftîş ve tetebbu' idüb göresin **Venedik** tâcirlerinin sâbıkan **Şam'**a getürdükleri bahar esbâbından **Şam'**da 'öşür alınurken gemiye tahmîl eylemek içün

Tarablus'a iledürler miydi, yohsa cümlesi **Beyrut**'a mı giderdi ve **Tarablus**'a iletdüklerinde dahi **Şam**'da 'öşür verdiklerinden sonra anda resm-i simsâriyye ve baharın kabbâniyyesi ve gemiye dâhil olan baharın resm-i tamgası alınmaz miydi **/149b/** mütemâdiyen yalnız 'öşür mi alınurdu ve 'öşürden cümle ne mikdar nesne hâsıl olurdu ve **Tarablus**'da tamga ve kabbâniyye ve simsâriyyeden dahi ne mikdar nesne hâsıl olurdu, hakıykatı ile ma'lûm idinüb ve eger **Şam**'da 'öşür alındıktan sonra **Tarablus**'da bu resimler alınmaz ise vilâyet defterinde zikrolunan rüsûm alınugelmiş mukarrer hâsılken **Şam**'dan varmayacak ya gayri yerden ne cânibden gelür idi, kimlerden alınurdu ve gelenler dahi **Tarablus**'a gelmezden uğradukları şehirlerde 'öşür virirler miydi, evvel dahi bahar esbâbı gelür miydi, yohsa gayri yerde 'öşür virmeyüb hemân **Tarablus**'a geldiklerinde resim mi virürler idi, hakküzere ma'lûm idinüb ve hem mezkûr elçi sâbıkan **Şam**'da 'öşür alınub **Beyrut**'da rüsûm alınmaz didüği sahîh midir, defterlerden sen dahi onat vechle tetebbu' idüb göresin. **Şam**'da 'öşürlerin virüb **Beyrut**'da gemilere tahmîl eyledikde resim alınugelmedüği vâkı' midir, ne târihde olmuşdur ve ol zamanda **Venedik** tâcirleri cümle ne kadar bahar esbâbı iledirler idi, şimdi ne kadar bahar esbâbın alurlar ve **Tarablus**'da yalnız 'öşür alınub zikrolunan rüsûm alınmayınca mâlıma zarar olur mu, ne mikdar zarar olur, mezkûr rüsûmdan yılda cümle ne mikdar nesne hâsıl olur, bu bâbda evlâ ve enfâ' nicedür, bi'l-cümle iki cânibin dahi ahvâlini gâyet ile basîret ve intibâh üzere görüb ihtimâm eyleyesin ki aslâ müştebeh nesne komayub bir vechle eyleyesin ki mâlıma zarar müterettib olmayub tüccâra dahi gadrolmalu olmayub tamâm hakküzere olasın, şöyle bilesin...

- Bir sûreti dahi ayniyle yazılub **Venedik** elçisine virildi
- Yazıldı / 150 a /

367

- Yazıldı
- Rum beglerbegisi Süleyman Çelebi'**ye bu hüküm virildi**

Rum beglerbegisi **Üveys Paşa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Mustafa** nâm sipâhiye altı yüz yigirmi iki akçe yazar **Suferi (?)** nâm karyeyi sâbıkan beglerbegi bervech-i terakkı tevcîh idüb tezkeresin vermiş, hâlen tezkeresi südde-i sa'âdetime gelüb **Defter-i Hâkanî**'ye nazar olundukda mezbûre karye müstakıl timâr bulunmağın makbul olmayub sana irsâl olundu. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak mukaddemen vârid olan fermân-ı hümâyûnum muktazâsınca 'amel idüb min ba'd **müstakıl timârı** kimesneye ilhâk

etmeyesin, bir timâr ki başka kılıç olmuş ola gerek yüz akçelikdir ve eger dahi artuk ve eksükdür, min ba'd ilhak etmeyüb dâimâ fermân-ı hümâyûnumla 'âmil olasın ve mezbûr sipâhiye dahi düşenden âhar bedel tedârik idüb tevcîh ve berât eyleyesin. Şöyle bilesin...

368

- **Yazıldı**
- Budun **beglerbegisinin** İçrane **nâm âdemisi bile gelmiş idi**
- **Mühürlenüb altun kise ile gönderildi 'âdet üzere**

Ferandoş Kral'a hüküm ki

Şimdiki hâlde südde-i sa'âdet destgâhıma ki maşrık-ı neyyir-i ikbâl ve mukabbel-i şifah-i ekâsire ve akyâldır, mektûbunuzla **Yerenimo** nâm âdeminiz irsâl eylemişsiz. Mezbûr âdeminiz mahrûse-i **Edirne'**de sa'âdetlu destgâhımıza gelüb vusûl bulub lâkin pâye-i serîr-i a'lâmıza gelüb buluşmadın marîz olub takdir-i ilâhî birle ecel irişüb dünyasın değiştirdi. Gönderdüğiniz mektûbunuz terceme olunub görüldükde şöyle yazılmış ki: "Anda olan **Portukal** kralının elçisiyle mezbûr âdemimiz bizim cânibimizden lâyık olacak ahvâlleri i'lâm eyleyeler. Eger ikisi bulunmayub birisi bulunursa her ne ki takrîr iderse bi'z-zât kendümüzün sözi ve cevâbı idüğine i'timâd oluna dinilmiş". Eyle olsa **Portukal** kralının elçisi gitmiş bulunub gelen mektûbunuzda dahi maksûdunuz ne idüği beyân olunmayub gönderdüğiniz âdeminize dahi emr-i ilâhî ile bir vechle 'ârıza olmak ile ısmarladuğunuz haberler ve âdeminizi göndermekden murâdınuz ne idüği hiç vechle ma'lûm olmadı. İmdi, eger mezkûr âdeminize ısmarladuğunuz haberler yine yüce ve sa'âdetlu dergâhımıza i'lâm eylemek murâdınuz olub tekrâr âdem göndermek maksûdunuz ise, benim 'azametlu dergâhım ebâ ve ecdâd-ı 'âlî-nihâdim zamanından beru dâimâ açukdur. Eger dostluk içündür ve eger düşmanlık içündür, kimesnenin gelmesine ve gitmesine red ve men' yokdur. Bu husûs içün icâzet-i 'aliyye-i şâhânemiz sâdır olmuşdur. Her kim gelürse âyin-i saltanat-ı hümâyûn ve ka'ide-i hilâfet-i rûz-efzûnumuz muktazâsınca yine cevâbın alur gider. **/ 150 b /**

369

- Yazıldı
- Bu hüküm erbâb-ı timârdan 'Âdilcevâz **begi** Davud Beg**'in hısmı** Hasan**'a virildi.** fî 20 **Zilhicce sene 951** (4 Mart 1545)

Diyarbekir beglerbegisine ve mâl defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen senki defterdârsın dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb sâbıkan binâ olunan **Hınıs** kal'esine evvel ta'yin olunan iki yüz on neferden gayri dahi hâcet olduğın 'arzolundukda âdem lâzım olursa **Mardin** ve **Hısınkeyf** ve **Bitlis** kal'elerinde mahlûl vâkı' olan gedükleri virüb yüz nefer âdem idüb giru zikrolunan kal'eye gönderesiz deyu emrolundukda kal'ey-i mezbûrede olan odaların ve hisâr erlerin ve gayrin yoklamak içün âdem gönderildikde sancakbegi ve dizdâr ve 'azeb ağası evlerinden gayri elliden ziyâde yapılmış odalar olub ve bu odalardan gayri ziyâde yer olmayub ve sâbıkan ta'yin olunan hisâr erleri ve 'azebler ol yapılan odalarda ancak sığar ve bi'l-fi'il kal'e-i mezbûrede olan âdem yoklanub hisâr erlerinin yüz iki neferinden kal'ede altmış neferi ve yigirmi altı neferi ağaları icâzetiyle yabanda bulunub ve **kal'ede tâ'ûn vardır** deyu kaçub gitmiş ve müteveffi on yedi ve on sekiz [nefer] bulunub ve 'azeblerinin seksen bir neferinden yigirmi altı nefer mevcûd ve on dokuz neferi ağaları icâzetiyle yabanda ve yigirmi sekiz neferi kaçub nâbedîd [olmuş] ve sekiz neferi müteveffi bulunub müteveffi ve kaçkun nâbedîd olanların gedikleri sancakbeginin ve dizdâr ve 'azebler ağası ma'rifetiyle âhâr kimesnelere tevcîh olunub hisâr erleri ve gayri tekmîl olduğun bildirmişsin. İmdi kal'ey-i mezbûre bu mikdar âdemle hıfz ve hirâset olunub kifâyet ider imiş buyurdum ki

Min ba'd kal'e erenlerinden ve gayrilerinden bir ferdi sıla bahânesiyle aslâ ve kat'â hârice salıvirmeyüb ki gice ve gündüz kal'ede hâzır bulunub hıfz ve hirâsetde olalar. Şöyle ki min ba'd emr-i şerîfime mugâyir hisâr eri ve 'azeb tâifesi sıla bahânesiyle ve âhar vechle hârice gidüb dahi kal'e hâlî kalub zarar irse sizden bilinur. Ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnuma mugâyir vaz'olunmakdan ihtiyât eyleyesiz. Şöyle bilesiz. Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene 951 (23 Şubat - 4 Mart 1545) **/ 151 a /**

Yevme'l-ahad 24 Zilhicce sene 951 (Pazar, 8 Mart 1545), **Edirne**

370

- Yazıldı
- Topçu kethudâsı olan Mehmed'e **virildi**
fî evâhir-i Zilhicce sene 951 (5-14 Mart 1545)

Küre'de demür top taşları kesdürmek emrolunan dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Ahmed Çavuş'**a bir hüküm ki

Hâliyen demür top taşları mu'accelen irişmek ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak husûs-ı mezbûrun gice ve gündüz dimeyüb üzerine olub tahrîk (?) eyleyüb vakti ile irişdirmek bâbında envâ'-ı ihtimâm eyleyesin ve bi'l-fi'il dahi ne maslahat üzere olub muradları ne mikdar taş kesildüğin ve sâirleri dahi ne vakte dek irişeceğin tafsîli ile yazub 'arzeyleyesin. Bu husûsda muhkem ikdâm ve ihtimâm üzere olub ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer idesin.

371

- Yazıldı
- Sâlih Çavuş'**a virildi**

Rumeli beglerine ve kadılarına hüküm ki

Hâliyen **İzvornik** sancağı begi **Mehmed,** dâme 'izzühü'ye hükm-i şerîfim gönderilüb yeniden elli pâre şâyka gemileri ile yüz kıt'a zahîre gemisin yapdırmak fermân olunub mu'accelen ustager üşürüb itmâma irişdiresin deyu emrolunmuşdur. Buyurdum ki

Ol asıl müşârun ileyh âdem gönderüb sizden ustager taleb eyledikde kat'â bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb taleb eyledüği mikdarı ustagerleri mu'accelen ihrâc idüb müşârun ileyhe irsâl idesiniz ki ücretle varub işleyüb itmâm-ı maslahat eyleyeler. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır. İhmâl ve müsâheleden gâyetle ihtiyât ve ihtirâz üzere olasız, şöyle bilesiz... **/ 151 b /**

Yevme's-sülâsâ 27 Zilhicce sene 951 (Salı, 11 Mart 1545), **Edirne**

372

- Yazıldı

Edirne'den **İzvornik**'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnuma müte'allık bir mühim içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Sâlih**, zîde kadrühüyü, ırsâl idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım her kankınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi itdirmeyüb taht-ı kazânuzda ulak içün beslenen menzil atlarından menzil be-menzil kenduye ve bir nefer hizmetkârına birer ulak bârgiri virüb 'avk ve te'hir etdirmeyesiz, menzil bârgirlerinden gayrı, yolcudan ve sâir kasabâtdan (?) ve kurâdan [ve] rencberden ve gayrinden kimesnenin [atının] alınmasına emrim yokdur. Fermân-ı şerîfim, zikrolunan menâzil bârgirleriyle gitmekdir. Sen dahi ana göre ihtiyât idüb emrime muhâlif menzil bârgirlerinden gayri, bir ferdin bârgirin aldırmayub geregi gibi ihtirâz eyleyesin. Bu husûs yoklanub görülse gerekdir. Şöyle ki emr-i şerîfime muhâlif menzil bârgirlerinden gayri, kasabâtdan (?) ve tâcirlerden veya yolculardan kimesnenin bârgirleri alınduğu istimâ' oluna, asla 'özrünüz makbul olmak ihtimâlı yokdur. Eger kadılardır, eger mezkûr çavuşdur **/ 152 a /** siyâset etdirmek mukarrerdir. Bu emr-i mühimm-i hatîrin itmâmı bâbında ihtimâm idüb emr-i şerîfime muhâlif menzil bârgirlerinden gayri, kimesnenin bârgirin alınmakdan gâyet ile ihtiyât ve ictinâb üzere olasız.

373

- Yazıldı Hy.
- Dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından çavuş Derviş'e virildi

Menteşe begi **Veli Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen taht-ı livânda vâkı' olan kadılıklardan **Milâs** kazâsında **Ruh** nâm kimesnenin dergâh-ı mu'allâya berâtını tevcîhi içün **Milas** kadısı adına 'arz gelüb rûznâmeye nazar olundukda ol isimlu kimesneye **Milas** kadılığı verilmeyüb ismi defterde bulunmayub buyurdum ki

Vusûl bulıcak, bir an te'hir etmeyüb mezbûr **Ruh** nâm kimesneyi kayd ve bend ile mezbûr teslîm eyleyüb sen dahi yarar âdemlerin koşub mukayyed ve mahbûs, dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin. Tamâm mukayyed olub mezbûru gaybet etdirmekden ve bir vechle halâs bulmakdan ziyâde hazer eyleyesin ve anun gibi bir kadı kadılık eylemek istedükde berâtın taleb eyleyesin. Berâtı olmadın kimesneye kadılık etdirmeyesin. Şöyle bilesin... **/ 152 b /**

374

- Yazıldı
- Âdemisi Şâh'ali'**ye virildi**

Bosna begi olan **Beg'**e ve sancak kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen sefer-i nusret-esere niyyet-i 'âlî-nehmet olmağın orduy-ı hümâyûnum içün koyun mühim ve lâzım olduğu eclden **Bosna** sancağından on [beş] bin re's koyun ta'yin olunub buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb mübâşeret idüb taht-ı hükûmetinizden bıçağa yarar erkek on beş bin koyunu yazub defter idüb yerlu yerinde hâzır ve müheyyâ eyleyesin. Bundan sonra bir emrim dahi vardukda kat'â tevakkuf olunmayub cümlesi hâzır bulunub senki sancakbegisin yarar ve mu'temed âdemlerin koşub sâhibleri veya vekilleri ile irsâl eyleyesin ki varıldıkda anda ordu kassâblarına satun aldırılub kimesneye zulm ve te'addi olunmaz sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola. Ammâ zikrolunan koyunlar **İstanbul** içün yazılu celeb koyunları olmayub rencberlerden alınmak gerekdir ve dişi koyun alınmayub bıçağa yarar erkek koyun gerekdir. Sen dahi ana göre tedârik eyleyesin ve hem anun gibi sâhibleri bile gelmeyüb vekilleriyle gönderilen koyunları dahi her kişinin koyunlarını ne mikdar ise sahiblerinin vekîllerinin isimleriyle defter idüb ve sâhibleri gelenleri dahi herbirinin koyunları isimleriyle defter idüb ve mühürleyüb âdemlerinizle irsâl eyleyesiz ki geldiklerinde ana göre yoklanub emrolunan koyunlardan ne mikdar koyun geldüği ma'lûm olub ve hem kimesnenin koyunu zâyi' olmalu olmaya zikrolunan husûs ehemm-i mühimmâtdan olub aslâ te'hir ve ihmâl eylemeyüb fermân-ı hümâyûnum mûcibince maslahatınuzda mücidd ve sâ'î olub ber-vech-i isti'câl koyunları ihzâr eylemek bâbında kemâl-i ihtimâmınız vücûde getüresiz. Ammâ bu bahâne ile ra'âyâdan nesne ahz ve celb olunmakdan kimesneye zulm ve te'addi olmakdan ziyâde hazer idesiz. Şöyle ki emrolunan koyunlar ihzâr olunmayub sefer-i hümâyûnuma çıkıldıkda mahall-i memûre gelüb irişmeyüb dahi 'asker-i hümâyûnuma müzâyaka gele **/ 153a /** veya bu bahâne ile ra'âyâdan nesne ahzolunub zulm ve hayf olunduğu istimâ' oluna eger begler cânibindendir ve eger kadılar taraflarındandır bir ferdin 'özri makbûl olmak ihtimâlı yokdur envâ'-ı 'itâbla

mu'âteb olmak mukarrerdir. Bu husûsda size i'timâd olunmuşdur. Bir vechle ihtimâm eyleyüb emrolunan koyunlar ihzâr olunub hem ra'âyâya dahi zulm ve te'addi olmalu olmaya. Bu emr-i hümâyûnumun itmâmı bâbında nihâyetle basîret ve ikdâm üzere olasız ve ne vechle tedârik eyledüğinizi ve emrim üzere ne mikdar koyun ihzâr olunduğın dahi 'ale't-ta'cil dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesiz.

Bir sûreti dahi Hersek **begine ve sancak kadılarına yazıla. 15 000 koyun** T.MM.
oğlu Mahmud Çavuş**'la gönderildi, kezâlik** Böğürdelen'e

Bir sûreti dahi İzvornik **begine ve sancak kadılarına** **10 000 ganem**
Çavuş Mustafa **gönderildi fî 3 Muharrem sene 952** (17 Mart 1545)
Dimitrofça **kal'esine göndere** **- Yazıldı**
Niğbolu **begine ve sancak kadılarına** **10 000 ganem MM.**
Kapu çavuşlarından Hasan Çavuş**'la gönderildi,**
Alacahisâr**'a veya** Prakin**'e göndere**
Vidin **begine ve sancak kadılarına, yazıldı** **10 000 ganem**
Kapu çavuşlarından Hasan Çavuş**'la gönderildi** **- Yazıla HS.**
Alacahisâr**'a veya** Prakin'e

Semendre **begine ve sancak kadılarına** **- Yazıldı, Memi.**
Semendre **sancağına** **10 000 ganem**
Cezire-i Sirem**'e** **7 000 ganem**

Pehlivan Çavuş Ahmed**'e virildi.**
Hemân orduy-ı hümâyûnuma gönderesin, Sirem **Cezîresi'**nde
cem 'olunacak koyunlara Budun **beglerbegisinin**
voyvodaları bile mu'âvenet eyleye

Alacahisâr **begine ve sancak kadılarına** **5 000 ganem,** - Yazıldı **N.**
orduy-ı hümâyûnuma göndere
Pehlivân Ahmed Çavuş**'a virildi**

Klis **sancağı begi** Mehmed Beg**'e ve sancak kadılarına 10 000 ganem - Yazıldı**
Ulama Beg **âdemisi** Şâh'ali**'ye virildi**
. Böğürdelen**'e getürüle / 153 b /**

375

- Yazıla, - Yazıldı
- Davud Voyvoda'**ya virildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn içün orduy-ı hümâyûn'a koyun mühim ve lâzım olmağın ol vilâyetlerden orduy-ı hümâyûnumda satılmak içün yigirmi bin koyun cem'olunmasın emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an te'hir ve terâhi etmeyüb vech ve münâsib gördüğün üzere ol vilâyetlerden emr üzerine yigirmi bin koyun cem' ve ihzâr eyleyüp mezbûr koyunu defter etdiresin ki sa'âdet ve ikbâl ile varuldukda sâhibleri veya vekîlleriyle orduy-ı hümâyûnuma irsâl eyleyesin ki kimesneye zulm ve te'addi olunmaz. Narh-ı rûzî [üzere] satub sâhiblerine ticâret ve 'asker halkına si'at-ı ma'işet hâsıl ola. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb ber-vech-i isti'câl ihzâr eyleyesin ki 'asker halkına müzâyaka gelmek lâzım gelmeye sana i'timâd olunmuşdur, ana göre tedârik eyleyesin. Ammâ bu bahâne ile ra'âyâdan nesne ahz ve celb olunmakdan ve kimesneye zulm ve te'addi olmakdan ziyâde hazer eyleyüb bir-vechle 'adâlet üzere tedârik eyleyesin ki emrolunan koyunların cümlesi ihzâr olunub ra'âyâya dahi zulm ve te'addi olmalu olmaya ve bu husûsu ne vechle tedârik eyledüğin ve ne mikdar koyun cem'olunduğun dahi ta'cilen dergâh-ı mu'allâya 'arzeyleyesin. **/ 154 a /**

376

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine gönderildi kendu nişanlasa gerekdir

Konya begine ve **Konya** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Konya, Ahmedek**'de habsolunan **Karasıddıkoğulları** gaybet eyledüklerin bildirmişsin. İmdi mezkûrları ferzend-i ercümend, erşed-es'ad 'izzet-şi'âr devlet-disâr mahz-ı lutfullâhi'l-**'Alîm** oğlum **Selim**, tâla bakahünün, emriyle **Ahmedek** kal'esinin aşağasında habsolunmuşlariydi. Emrolunmadın anları yukaruya kimler çıkarmışdır ki bu vechle mahbesden çıkub gaybet etmelerinde sebeb [ve] bâ'is ola. Elbette bu husûsa sebeb olanlar bulunub habsolunmak lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an te'hir eylemeyüb evvelâ mezbûr **Ahmedek** kal'esinin dizdârını ve kethudâsını dutub kal'e-i mezbûrede muhkem habseyleyesin andan sonra hisâr erenlerinden ve gayrden mezkûrların gaybet etmelerine sebeb ve bâ'is her kim olmuş ise gereği gibi mukayyed olub hakküzere tamâm ile tetebbu' ve tefahhus idüb elbette kaç nefer ise ve her kimler ise bulub anları dahi mecâl virmeyüb **Ahmedek** de habseyleyüb isimleri ve resimleri ile yanınızda zâhir ve sâbit olduğı üzere ta'cil 'ale't-ta'cil yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesiz. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer idüb ber-vech-i isti'câl emr-i şerîfimi icrâ etmek bâbında gâyetle ikdâm üzere olasız ammâ bî-günâh kimesneye zulm ve te'addi olmakdan dahi ihtirâz idüb tamâm hakküzere olasız. **/ 154 b /**

377

- Müşârun ileyh begin kethudâsı Şeyhî'ye virildi

Ruha sancağı begine hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb nefs-i **Ruha** halkı ve tevâbi'inde vâkı' olan kurâ ahâlisi gice ile hırsuz elinden yatmayub levendin nihâyeti olmaduğu eclden ra'âyâ halkı bu fakıyra gelüb guluv ve şekvâ eylediklerinde bendenüz dahi 'aseslere tenbîh idüb gice ile pazar ve mahalle bekletdirüb bunca hırsuz kimesneler ele girüb 'akd-i meclis-i şer' olunub ve a'yân-ı şehr cem'olub ahvâlleri tefahhus ve tetebbu' olundukda dutulan hırsuzlardan ba'zısının müvâcehelerinde cem'-i kesîr edâ-i şehâdet idüb didiler ki "bunlar hırsuzlardır, şehirden çıkub âhar vilâyete gittiklerinde şehir halkı emîn olur ve şehre geldiklerinde mahallelerde evler açılub ve pazarlarda dükkânlar açılub ve mescidlerde kilimler alınub ve şehir içinde olan değirmenler basılub 'âmme-i nâsa zararları vardır" deyu şehâdet eylediklerinde bu vechle şehâdetleri mezbûr hırsuzların müvâcehelerinde sicil olınub anlardan her birinin günâhı kadarınca be-hasebi'ş-şer'i ve'l-kanun haklarından gelinüb siyâset olundular. Ammâ zikrolunan hırsuzlar ile ele giren kimesnelerin ba'zıları şehirlüden olmağın şehir halkı kendülere yat basub (?) birbirine kıymamağla mukabelelerine durmayub şer'an kendülere nesne lâzım gelmemek ile izn-i şer'le salıvirilüb ve livâ-i mezbûrede vâkı' olan 'aşâyir-i **Ekrâd** boy ağalarının ve beglerinin taht-ı yedlerinde meşhûr hırsuzlar olub ve şehir halkı dahi anların fi'illerinden ıttılâ'ları vâkı' olub ammâ 'aşiret tâifesidir deyu kendülerden ihtiyât etmek ile ol hırsuzlar[ı] dahi ele virmeyüb bu sebebden memleket ahâlisi hırsuzlar elinden ayağ altına geçüb ve ol asıl hırsuzlar ve levendler ele girdükde ahvâlleri şer'-i nebevî muktazâsınca tefahhus olunub üzerlerine nesne sâbit olmadukdan sonra dâd ve şer' ve kanun [üzere] siyâset idüb haklarından gelmeğe kudretimiz olmayub hattâ

Basra'dan **Haleb**'e ve **Haleb**'den **Basra**'ya gidüb gelen tüccar ve bâzirgânlardan ve etrâf ve eknâfda rencberlik iden fukarâdan âdem kesilüb ve yükler ile kumaşlar alınub ve mâl ve rızıklar zâyi' olub kendulere fevka'l-had hırsuz elinden te'addiler lâhık olmağın yevm bi's-sene âdemleri gelüb kuttâ'-ı [tarıyk] olan hırsuz elinden müteşekki olurlarmış. Min külli'l-vücûh hırsuzlar ve levendler baş kaldırub şenâ'at ve fesâdları bî-nihâye olduğu eclden hakıykat-ı hâlleri 'arzolundu deyu i'lâm etmişsin. İmdi sancağının hıfz ve hirâseti ve [ol] asıl fesâd ve şenâ'atın men' ve def'i senin 'uhdendedir. Buyurdum ki

Min ba'd kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub kimesneye hırsuzluk ve harâmilık ve şenâ'at ve fesâd etdirmeyüb ol asıl harâmilıkları ve hırsuzlukları ve şenâ'at ve fesâdları zâhir ve sâbit olanların hakkında muktazây-ı şer' ve kanun üzere lâzım geleni icrâ idüb yerine koyasın. Sancağının hıfz ve siyânetinde bir vechle ihtimâm ve hüsn-i tedbîr [ile] ikdâm eyleyesin ki memleket ve ra'âyâ kemâl-i emn ve emân ve refâhiyyet ve itminân üzere olub kimesneye zarar ve ziyân olmaya, şöyle bilesin... **/ 155 a /**

Yevme'l-hamîs fî 29 Zilhicce sene 951 (Perşembe, 13 Mart 1545)

378

- Yeniçeri muhzırına virildi

Hersek begi **Hızır Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb [gönderüb] **Nova** kal'esinde nöbetçi olan yeniçeri kullarına **Nova** kal'esi civârında zahîre bulunmayub azık husûsunda ziyâde müzâyaka olub bu husûsu a'yân-ı vilâyetle müşâvere olundukda **Dubrovniklu**'ya deryâdan gelen zâd ve zahîreden alınmakdan gayri yerden mezbûrûn kullarıma zahîre alınmak mümkin değildir. **Dubrovnik** kinezlerine bu bâbda hükm-i şerîf virilmek husûsun 'arzeyledüğin eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir eylemeyüb **Dubrovniklu**'ya deryâdan gelen zahîreden mezbûrûn kullarıma akçeleriyle kifâyet mikdarı zahîre alıvirüb müzâyaka çekdirmeyesin, şöyle bilesin...

379

- Yazıldı

- Gümülcine **kazâsından**

Yassı **(?) nâm karyeden** Dimo

bin Mihal **nâm zimmîye virildi ki**

Hızır'**ın konduğu ev sâhibidir fî 5 Muharrem**

sene 952 (19 Mart 1545)

Gümülcine ve **Karasuyenicesi** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hükm-i şerîf vârid olub **Burunsuz oğlu Süleyman'**dan ra'âyâ her biri bir vechle izhâr-ı tazallum eyledüği eclden 'umûmen mehâyifi teftîş emrolunub her kimin hakkı şer'le sâbit ve zâhir ola ashâb-ı hukuka ba'de's-sübût [hakları] alıvirildikden sonra her (hiç bir) mâddesin ketmetmeyüb zâhir olduğu üzere defter idüb mühürleyüb **Çavuş 'İsa** ile 'arzeyleyesiz deyu fermân olunmağın teftîş olunub be-hasebi'ş-şer'i'ş-şerîf ba'zı ikrârıyla ve ba'zı beyyine ile iki bin iki yüz elli dört akçe sâbit ve zâhir olub ber-mûceb-i emr-i şer' erbâb-ı hukuka [hakların] alıvirildikden sonra her bir maddesi defter olunub imzâlanub ve mühürlenüb mezbûr çavuş ile südde-i sa'âdetime irsâl olundu. Ammâ bundan gayri dahi ba'z-ı ra'âyâ şekvâ idüb bizim dahi haymana deyu müzevvecimizden ellişer akçe ve mücerredimizden yigirmişer akçelerümüz alub kanuna muhâlifdir. Şimdiye değin alınmaziymiş, mezkûr alub bize hayfetti deyu da'va **/ 155 b /** ve taleb etdiklerinde mezkûr **Süleyman** "subaşımızın berâtında mukayyeddir" deyu cevâb virüb berâtları getürildikde haymanagân-ı yörükân deyu mukayyed bulunmayub alıvirilmeğe cür'et olunmayub **Kavala** mahbesinde konulub **za'imi** olan **Mehmed'**e teslîm olundukdan sonra mâ-hüve'l-vâkı' 'arzolundu deyu bildirmişsin, buyurdum ki

Vardukda mezkûru habsden ihrâc idüb husamâsiyla berâber idüb mezkûrdan her kimin hakkı be-hasebi'ş-şer' sâbit olursa ashâb-ı hukuka hakların bî-kusûr alıviresin. Bir vechle ihtimâm eyleyesin ki bir ferdin hakkı kalmayub ashâbına vâsıl oldukdan [sonra] südde-i sa'âdet'ime gelüb benim hakkım alıvirilmedi ve hayfım görülmedi deyu şikâyet olunmalu etmeyesin ve ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüğin ve yanınızda hakları ne vechle sâbit olduğın 'arzidesiz sonra ol bâbda emrim nevechle sâdır olur ise mûcibi ile 'amel idesiz ve haymana husûsunda sâbıkan fermân-ı şerîfim sâdır olub mezbûrun oğlu yörük yazıldıkda on beş yaşında bulunub babası yazdırmayub kaçurmuş ola anlar dahi haymanadan 'addolunmak emrolunmuşdur ve yörük azadlusu ki yörük yazılmış olmaya veyahud hâricden gelüb kimesnenün yazılu ra'iyyeti ve ra'iyyeti olmayub yörük ile konub göçe ol asıllar haymana hükmündedir yörük subaşısının berâtında ve sûret-i defterinde hâsıl

kaydolunan haymana resmi her ne ise ana göre aldırub deftere ve kanuna muhâlif berâtın etdirmeyesiz. Şol yörük subaşısı ki ana muhâlif ise elbette men' ve def' idesin memnû' olmayanları yazub 'arzidesiz, şöyle bilesiz... / **156 a** /

Yevme's-sebt, gurre-i Muharrem sene 952 (Cumartesi, 15 Mart 1545), **Edirne**

380

- **Yazıldı**
- Cezâyir **çavuşlarından** Ramazan Çavuş'**a virildi**
- **Bir sûreti dahi** Hayrüddin Paşa'**nın âdemi** 'Ali'**ye virildi**

İnebahtı begine ve kadısına bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-'izâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin Paşa,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hâliyen gönüllü reislerinden **Şa'ban Reis** ve **Yusuf Reis** ve **Köse Musa** ve bunların emsâli nice reisler donanma oldukda gelüb bile sefer eyleyüb yarar diller getürüb ve mîrîye 'âid olan pençiğin dahi virüb zikrolunan reisler memâlik-i mahrûseye gelüb kışladuklarında deryâda olan harâmiler ve müfsidlerin def'ine haylı sa'yleri olur mezbûrûn reisler hâliyen küffâr-ı hâkisâr memleketine varub nice kâfirler alub esir eyleyüb gelüb **İnebahtı**'da kışlamak istediklerinde begi mâni olub bî-vech dutub habseyleyüb hayli te'addi eylemiş. Mezbûrûn reisler dâimâ hidmet-i pâdişâhîde bulunur yarar kimesnelerdir, rencîde olunmayub kışlamak istedikleri mahalde kışlayub ve gemilerinin meremmeti içün dağdan ağaç kesdirmelu olduklarında kimesne mâni' olmamak içün hükm-i şerîf taleb eylemiş, imdi buyurdum ki

Göresin reisler ki müşârun ileyh **Cezâyir** beglerbegisinin i'timâdı olub 'arzetdüği üzere devlet-i hümâyûna müte'allık hidmetlerde bulunmaları memlekete zararlı olmayub müşârun ileyhin ma'lûmu ola anun gibilere mâni olmayasın ki anda varalar ve gemilerinin meremmeti içün dahi akçeleriyle ağaç kesdirmek istediklerinde mâni' olmayasın tâki düşman cânibleri[de] harâmi levendlerin def'-i fesâdları içün sa'y ve mu'âvenet ideler. Şöyle bilesin... /**156 b**/

381

- Yazıldı
- Kapukethudâsı Sinan Kethudâ'**ya virildi**

Bağdâd beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb tüccâr tâifesinden ve gayriden **Basra** câniblerine ve sâir 'aduy-i makhûr taraflarına at ve katır geçürtmeyüb gereği gibi men' ve def' eyleyesin deyu emreylemiş idim ve'l-hâletü hâzihi şöyle istimâ' olundu ki **Şam**'dan ve **Haleb**'den ve **Tarablus**'dan gelen tüccâr tâifesi **Basra**'ya 'alâniyyen çokluk yarar atlar ve katırlar alub gidüb andan öte a'dâ vilâyetlerine giderlerimiş. İmdi ol emr-i sâbıkım kemâ-kân mukarrerdir. Memâlik-i mahrûsemden hârice aslâ ve kat'â at gitmeğe emrim yokdur. Sebeb nedir ki mukaddemen tenbîh olunub mü'ekked hükm-i hümâyûnum gönderilmişken giru ihmâl olunmağla bu kadar ruhsat olub emr-i şerîfime muhâlif memleketimden yarar atlar hârice nakloluna. İmdi buyurdum ki

Bu husûsda küllî basîret ve ikdâm üzere olub bu husûs içün yarar ve i'timâd eyledüğin âdemler ta'yin idüb **Şam, Haleb** ve **Tarablus** ve sâir etrâf ve cevânibden gelen tüccâr tâifesini ma'berlerde ve memerlerde gereği gibi görüb gözedüb ol emr-i şerîfime muhâlif bir ferde hârice yarar [at ve katır] geçürtmeyüb gereği gibi men' ve sedd (men' ve def') eyleyeler. Katır cinsinden eger binek katırıdır ve eger yük katırıdır, yarar katırlar olmamak gerekdir. Yük götürecek ve tüccârın maslahatına kifâyet idecek kadar katırlardan gayri semer vurmak bahânesiyle veya âhar vechle aslâ ve kat'â yarar katır geçürtmeyüb men' ve def' eyleyeler. Şöyle ki yine emrime muhâlif hârice yarar at ve katır alub gitdikleri **/ 157 a /** istimâ' oluna, senden bilinüb neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir ana göre tedârik idüb emr-i şerîfime mugâyir iş olmakdan ziyâde ihtirâz eyleyesin.

382

- Yazıldı
- Şücâ' Kethudâ'**ya virildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen **Mağlkara**'da envâ'-ı fesâd ve şenâ'atlar olub âdemler katolunub evler basılub hurandalar kırılub bunun emsâli fesâdât olmakdan hâlî olmaduğu südde-i sa'âdetime 'arzolundu. İmdi **Mağlkara** senün hâsın olub anda bir yarar

âdemin olmak lâzımdır ki hıfz ve siyânetde ihtimâm idüb müslümânlara zarar olmalu olmaya. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb sen i'timâd eyledüğin yarar kimesne tedârik idüb irsâl eyleyesin ki dâimâ basîret ve intibâh üzere olub ol yerleri gicelerde ve gündüzlerde görüb gözedüb gereği gibi zabt ve siyânet idüb bir vechle ihtimâm eyleye ki müslümânlara ehl-i fesâd tâifesinden aslâ zarar ve ziyân irişmelu olmayub ra'âyâ ve berâyâ emn ve emân ve istirâhat ve huzûrda olalar. Şöyle bilesin...

383

- Yazıldı

- Yeniçeri muhzırına virildi

Yeniçeri Ağası'na,

Anda **Yenihisâr**'da mahbûs olan **Tarabay**'ın teftîşi emrolunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir eylemeyüb mezkûr **Yenihisâr** dizdârına âdem gönderüb tenbîh idesin ki **Tarabay**'a tenbîh eyleye ki kendu cânibinden bir vekil nasb eyleyüb ba'dehu emr-i şerîf mûcibince isnâd olunan kazâyâyı hakküzere teftîş ide şöyle bilesin... **/ 157 b /**

384

- Yazıldı

Vilâyet-i **Anadolu**'da **Akdeniz** yalısında vâkı' olan beglere ve kadılara hükm-i şerîf yazıla ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, südde-i sa'âdet-meâbıma mektûb gönderüb **Bozcaada** mukabelesinde iki kıt'a harâmi gemileri iki rencber gemisin alub giderler iken hâssa kayıklarımdan bir kıt'a kayık rast gelüb mezbûr harâmilerden rencber gemilerin alub halâs idüb ammâ harâmiler kara[ya] dökülüb ele girmeyüb dâimâ bunun gibi [fesâd] vâkı' oldukda harâmileri ele virmemekle girü varub sandal yapub harâmilık etmekden hâli olmaz deyu bildirmeğin buyurdum ki

Min ba'd harâmi levendler bunun gibi fesâd idüb hâssa gemilerüm anları bu kayıtları iletüb karaya döküldüklerinde her kankınızın taht-ı hükûmetinde ise aslâ tevakkuf etmeyüb zikrolunan ehl-i fesâd ve şenâ'atı ele getürüb mezbûrlara teslîm etmek bâbında dakıyka fevtetmeyeler. Bu bâbda tamâm ihtimâm idüb harâmilık iden levendleri kimesneye saklatmayub ele getüreler. Bir dahi varub sandal yapub tekrâr harâmilık etmek ihtimâli olmaya şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsül idüb ele virmeyesiz anlara olacak 'itâb ve 'ikab size olmak mukarrerdir. Şöyle bilesiz...

Dikkat, bu hüküm çizilmiştir. Bir çok yerinde düzeltmeler vardır. (bk. Hüküm 386)

385

- Yazıldı
- Şam **beglerbegisinin kethudâsı** Yusuf'a **virildi**
fî 2 Muharremi'l-harâm sene 952 (16 Mart 1545)

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Venedik Doju âsitâne-i sa'âdetim ile dostluk üzere olub sâbıkan dahi **'ahidnâme-i hümâyûnum** virilmişdir. Ol 'ahd-i şerîfim muktazâsınca ol diyâra ve sâir memâlik-i mahrûseme **Venedik** tâcirleri gelüb gitmek emrolunmuşdur. **Mu'âhede-i hümâyûnum** üzere gelüb gidüb emn ve emân üzere ticâret üzere olalar. Ammâ mezkûrûn tâifenin hile ve hud'asından hazer eyleyüb eger **Kudüs-i Şerîf** ve **Tarablus** taraflarıdır ve eger yalılar ve kal'elerdir, beglerbegiliğine müte'allık olan kal'eleri ve yalıları ve hıfz ve siyâneti lâzım olan yerleri her yerin sancağı begi ve hâkimi gereği gibi hıfz ve hirâset eyleyüb gafletle 'ırz-u nâmûs-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan hazer eyleyeler. Bu husûsa kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub gereği gibi ihtimâm eyleyesin. Şöyle ki sonra gaflet ile bir mahalle zarar gele senden bilinüb, neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb gaflet üzere olmayasın. **/158a/**

386

- Yazıldı
- Şücâ' Kethudâ'**ya virildi**

Vilâyet-i Anadolu'da **Akdeniz** yalısında vâkı' olan sancakbegleri ve kadılara hüküm ki

Hâliyen **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb **Bozcaada** mukabelesinde iki kıt'a harâmi gemileri iki rencber gemisin alub giderler iken hâssa kayıklarımdan bir kıt'a kayık rast gelüb mezbûr **harâmiler**den rencber gemilerin alub halâs idüb ammâ **harâmiler** karaya dökülüb ele girmeyüb dâimâ bunun gibi [fesâd] vâkı' oldukda **harâmi**leri ele virmemek ile giru varub sandal alub harâmilik etmekden hâlî olmaz deyu bildirmeğin buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak, kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan levendler her kankınızın taht-ı hükûmetinde ise aslâ tevakkuf etmeyüb ele getürüb tutub habsidüb dahi isimleri ve resimleriyle yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesiz. Bu bâbda tamâm ihtimâm idüb mezbûrûn müfsidleri elbette her kande ise ve her kimler ise ele getüresiz ki bir dahi varub sandal yapub tekrâr harâmılık eylemek ihtimâli olmaya. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsül idüb ele virmeyesiz, anlara [olacak] 'itâb ve 'ikab size olmak mukarrerdir, şöyle bilesiz...

387

- **Yazıldı**
- Mehmed Han'**ın 'arz getüren âdemisiyle gönderildi**

Siroz kadısına hüküm ki

Mukaddemen **Mora** sancağı begi olan cenâb-ı emâret-meâb **Mehmed Han,** dâme 'uluvvühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bundan akdem livâ-i **Mora** mukata'âtına nâzır olan **'Aliyyüddin** ve kuzât ve ümenâ ve kâtiblerin bel'iyyât ve ketmiyyâtlarına sene tis'a ve erba'în ve tis'a mie (949/17 Nisan 1542-5 Nisan 1543) muhasebesinden ziyâde, **Ahmed** nâm kimesne, on kerre yüz bin akçe ile iltizâma kabul eyleyüb kuzât 'arzeylemeyüb gelüb tazarru' etdikde sa'y idüb 'arzeylemeğin ve livâ-i mezbûrenin cizyesinden bi'l-fi'il mevcûd iken kuzât her sene kirihte deyu on bin hâneden ziyâde harâcı bel' ve ketmeyleyüb anı dahi der-i devlete 'arzetdüğim eclden bana 'adâvet etdiler ve iki yıldan ziyâdedir ki zikrolan cizyenin nev-yâftesi teftîşi içün livâ-i mezbûre mukata'âtı müfettişi olan **Mevlânâ Muslihuddin'**e hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' gelüb ihmâl idüb mübâşeret etmeyüb mahzan kendülere suâl vârid olmayub deyu mevlânây-ı mezbûr sâbıkan **Balyabadra**'ya müfettiş olub hâliyen **Tarhala** kadısı olan **Mevlânâ Hamdi** ile **Kalamata** kadısı olan **Mevlânâ Muhyiddin'**e mektûb gönderüb müttefiki olub ta'assuben beni hilâf-ı vâkı' 'arzeyleyüb 'azlimiz sebebi ile zikrolan mâl-ı pâdişâhîyi bel' ve ketm eyleyeler. Teftîş içün **Mora** sancağı begi kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Ca'fer,** dâme 'uluvvühü ile **Galata** kadısı olan **Mevlânâ Edhem** ve mahfi 'arzedilenlerden mevlânây-ı mezbûrun

karındaşı mezkûr **Mevlânâ Muslihuddin** ve hâliyen **Tarhala** kadısı olan mezbûr **Hamdi** ve **Kalamata** kadısı **Mevlânâ Muhyiddin** müfettiş ta'yin olunub iki aydan ziyâdedir ki teftîşe mübâşeret içün ra'âyâdan bir ferd şikâyete gelmemeğin müşârun ileyh **Galata** kadısı karındaşının sözün tashîh etmek içün mektûb ile âdemler gönderüb ra'âyâyı gelin şikâyet eylen deyu sürdürüb mezkûr nâzır **'Aliyyüddin** dahi ümenâ ve kâtiblere mekâtîb gönderüb havâs-ı hümâyûnun ra'âyâsın sürdürüb anlardan dahi kimesne şikâyete gelmeyüb nâzır-ı mezbûr bi'l-fi'il bi-nefsihi çıkub ra'âyâyı sürdürüb getürmek tedârikinde olub ve ba'z-ı husûsu ki kenduler huzûrunda görüldükde âdemlerimiz muvâcehesinde ba'z-ı eşirrâ şühûd-i zûr getürüb şühûd-i 'udûl idüğine şâhidlere tezkiye taleb idüb şer'le cerh etdiklerinde söyletmeyüb ehl-i 'örfin üzerine her kim ki şehâdet iderse makbuldur, kâfirin dahi şehâdeti makbuldur deyu cevâb virürler ve şimdiki halde ba'z-ı eşirrâyi kimi irtişâ ile ve kimi muttasıl tama'ı ile ve ba'zı dahi havf ile getürdüb şekvâ etdirüb ve akçe ile dahi şâhid-i zûr bulub leyl ve nehâr telkıyn etdirüb şehâdet etdirirler ki etdüğimiz 'arz yalan çıkacak olursa gazâba müstahak oluruz deyu bi'l-cümle şimdiye değin görilen **/ 158 b /** mesâlihin yeri şer'le görilüb kendu muktazâları üzerine görmüşlerdir. Zikrolan müfettişler bir husûsa kendüler husûmet ve hem şehâdet iderler deyu 'arzetmeğin senin emânet ve diyânetine i'timâdım olduğu eclden seni müfettiş ta'yin idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda yerine kadılığında yarar nâibin koyasın ki eger müslümânlar mesâlihidir ve eger gayri mesâlihdir 'avk olunmayub görile. Sen dahi te'hir ve terâhi eylemeyüb mu'accelen liva-i **Mora**'ya varub müşârün ileyh **Galata** kadısı **Mevlânâ Edhem**'e verilen hükm-i şerîfim muktazâsınca be-hasebi'ş-şer' teftîş olunub faslolmayan husûsları ol hükm-i şerîfim muktazâsınca şer'-i kavîm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüb emr-i sâbıkım mûcibince zikrolunan teftîşi itmâma irişdiresin, tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb şol ki cādde-i hakdır ana zâhib olub hakdan 'udûl ve inhirâf göstermeyesin ve ba'de't-teftîş sâbit ve zâhir olan kazâyâyı mufassal ve meşrûh defter idüb ve mühürleyüb dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin.

388

- Yazıldı

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Bundan akdem **Şam** sancağında **Vâdi'l-'Acem** nâhiyesinde **Kenâkîr** nâm karyede 'alâ vechi'l-birri ve's-sadaka sekiz bin akçeye mutasarrıf olan **Şeyh Samâdi** vefât etdikde dârende-i misâl-i bî-misâl kudvetü's-sülehâi's-sâlikîn, 'umdetü etkıyâi'l-

'ârifîn **Şeyh Mehmed,** zîde takvâhüye ve şeyh-i müşârun ileyhin on dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına mutasarrıf olmak üzere sekiz bin akçelik hisseye iki bin dört yüz akçe dahi 'inâyet olunub cümle on bin dört yüz akçelik tevcîh ve ta'yin olunub berât-ı hümâyûn virilmiş idi. Sonra karye-i mezbûreden bâkı kalub hâssa-i hümâyûnum içün zabtolunan beş bin altı yüz akçenin iki bin akçeliği dahi şeyh-i müşârun ileyhin zâviyesinde fukarâya sarfolunmak içün hükm-i şerîfim ihsân olunmuş idi. Hâliyen mûmâ ileyh **Şeyh Mehmed,** bâb-ı sa'âdet-meâbıma gelüb bâkı kalan üç bin altı yüz akçelik hisseye dahi 'ala vechi'l-birri ve's-sadaka müstakıl kenduye ta'yin olunmak bâbında ve sâbıka olan ve fukarâya ihsân olunan on bin dörtyüz akçelik hisseden kendüye râci' olan hisseden ferâgat idüb zâviye-i mezbûreye ta'yin / **159 a** / olunmak bâbında isti'â-i 'inâyet etmeğin mezîd-i re'fet-i şâhânemden zikrolunan üç bin altı yüz akçalık hisse müstakıl mûmâ ileyhe 'inâyet olunub cümle on altı bin akçelik olub bu berât-ı şerîf-i sa'âdet-âyâtı virdüm ve buyurdum ki

Ba'de'l-yevm zikrolunan mahsûlu mûmâ ileyh **Şeyh Mehmed** zabtidüb üç bin altı yüz akçelik hissenin mahsûlün mustakıl kendüsi mutasarrıf olub ve iki bin akçelik hissenin mahsûlunu dahi hükm-i sâbıkım mûcibince zâviyede fukarâya sarfolunub ve bâkı kalan on bin dört yüz akçelik hissenin dahi mahsûlünden kendu ferâgat eyledüği hisse ile ve bâkı mahsûlât ile cümlesin olıgeldüği üzere sâbıkan virilen berât-ı hümâyûnum mûcibince müşârun ileyh **Şeyh Samâdi'**nin zikrolunan [on] dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına sarfidüb benum devâm-ı devletim ed'iyesine bi'l-guduvvi ve'l-âsâl iştigâl göstere. Ol bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferîdeden kâinen men kân mâni' ve dâfi' olub dahl ve ta'arruz kılmaya. Şöyle bilesin, 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Tahrîren fî evâil-i şehr-i Muharremi'l-harâm sene isney ve hamsîn ve tis'a mie (A. 1. **952** / 15-24 Mart 1545) **Be-makam-ı Edirne**

389

- Yazıldı fi[t-] târihi'l-mezbûr
- Hersek **beginin oğlu** Mehmed Çelebi'**ye** Kebabcı 'Ali Çavuş**'la gönderildi**

Hersek sancağı begine hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki memâlik-i mahrûsemden, emr-i şerîfim olmağın, hâric vilâyete bal ve yağ ve at ve gümüş ve balmumu gideriymiş. Ol bâbda def'âtla ahkâm-ı şerîfe irsâl olunub memâlik-i mahrûsemden balmumu ve bal ve yağ ve at ve gümüş gitmemek emrolunub gereği

gibi men' ve yasak olmuşdu ve'l-hâletü hâzihi ol emr-i hümâyûnum kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda bu husûsa bi'z-zât mukayyed olub ol emr-i şerîf-i sâbıkıma muhâlif taht-ı hükûmetinden hâric memlekete ol asıl nesne gitmekden tamâm ihtiyât ve ihtirâz eyleyüb bu bâbda dakıyka fevt etmeyesin, şöyle bilesin **/ 159 b /**

Yevme'l-ahad fî 9 minhu (Muharrem sene 952) (9.I.952/Pazar, 23 Mart 1545)

390

- Çavuşbaşıya gönderildi ki
Şam **beglerbegisinin kethudâsı** Yusuf'a **vire**

'Arabistan defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen vilâyet-i **'Arabistan'**a müte'allık defterlerden 'atebe-i 'ulyâmda tutulan defter olmayub neçe husûslar düşüb mürâca'at olunmak lâzım geldikde defter olmamağla erbâb-ı mesâlihin maslahatları 'avk ve te'hir olunub cevâb virmeğe imkân olmamağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb vilâyet-i **Şam'**a müte'allık olan defterlerden ve muhasebelerden yazub sana hâcet olandan mâ-'adâsın mühürleyüb 'avârız akçesin gönderdükde bile irsâl eyleyesin, göndermeyince olmayasın

391

Karaman beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen nefs-i **Koçhisâr'**da mütemekkin olan **Seydi Ahmed Halîfe** dimekle ma'rûf kimesne ki dokuz yüz kırk yedinci senede **Koçhisâr** memlahasına emîn olmuş mezkûrın südde-i sa'âdetime huzûru lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsu hafiyyeten tetebbu' idüb, mezkûr tarihde memleha-i mezbûreye emîn olmuş muydu **Ahmed Halîfe** isimlu kimesne nefs-i **Koçhisâr'**da mı mütemekkindir, nâhiyesinde midir, her nesneyi ehl-i vukufdan gereği gibi teftiş idüb ma'lûm idinüb dahi yarar âdemlerine koşub ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ve zikrolan tuzla

husûsunda (كلارر ؟) ve **Mehmed'i**[17] kendünün temessükleri varsa anları dahi mühürleyüb bile irsâl eyleyesin. Ammâ gönderdüğin âdemlere kemâliyle tenbîh eyleyesin ki yolda ve izde, gecede ve gündüzde gaybet itdirmekden hazer eyleyeler bir ferdin ʿözrü makbûl olmaz. Ana göre tedârik idüb emr-i şerîfim üzere mezbûru her kande ise bulub muʿaccelen dergâh-ı muʿallâma irsâl eyleyesin, şöyle bilesin...
/160 a boştur, 160 b/

Yevme's-sülâsâ 4 Muharrem sene 952 (Salı, 18 Mart 1545), **Edirne**

392

-Yazıldı, B.
- Yazıldı, Ta.

Amasya müftisine ve **Amasya** ve **Tokat** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen ferzend-i ercümend saʿâdetmend erşed-esʿâd, ʿizzet-şiʿâr, devlet-disâr mahz-ı lutfullahi'l-meliki'l-aʿlâ oğlum **Mustafa,** tâla bakahû, dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb nefs-i **Tokat'**da şehirlu tâifesinden **Hürrem** nâm kimesne sâbıka **Diyarbekir'**de **kullar bölüğü**ne geçüb nefs-i **Tokat'**dan **Fâtıma** nâm ʿavret içün **Diyarbekir'**e vekil gönderüb bana nikâh olunmuşdur deyu **Tokat** kadısı mahkemesinde daʿvâ idüb etdüği daʿvâ memâlik-i mahrûsede vâkiʿ olan bâkire ve seyyibe olanların nikâhları husûsu içün vârid olan hükm-i hümâyûnuma muhâlif olub mezbûre ʿavret ben ne vekil gönderdüm ve ne nikâh olunmuşdur. Bu bâbda bana hayfolmuşdur deyu tazallum etdikde husûs-ı kazıyye içün **Tokat** kadısına âdem gönderildikde bi'z-zât **Amasya'**ya gelüb mezbûr **Hürrem'**in envâʿ-ı şirret ve fesâdına şehâdet idüb ve kendu huzûrunda kazıyye ne minvâl üzere olduğına südde-i saʿâdet-bahşe ʿarzidüb ve telef-i nefs ihtimâlin virmeğin şerîr-i mezbûrun etdüği tezvirlerinin ʿöşr-i ʿaşîrin beyân etmemişdir. Fî nefsi'l-emr vilâyet halkından tefahhus olundukda envâʿ-ı fesâdâtla maʿrûf olduğuna şehâdet etdükleri maʿlûm oldukda mezbûr **Hürrem, Amasya,** kalʿesinde hıfzolundu deyu bildirmiş ve sen ki **Tokat** kadısısın sen dahi mektûb gönderüb nefs-i **Tokat'**da şehirlüden **Hürrem** nâm kimesne sâbıkan **Diyarbekir'**de olan kullar bölüğüne geçüb nefs-i **Tokat'**dan **Fatıma** nâm ʿavret içün nikâh etmeğe **Diyarbekir'**de **Turgud** nâm kimesneyi vekil idüb ol zamanda **Âmid** kadısı olan **Mevlânâ Seydi ʿAli oğlu** maʿzûl olmuşdu. Mahkemede nâib dahi yok idi. **İbrahim** nâm mahkeme kâtibi var idi. Vekil mezbûr kâtibe buluşub ol dahi kadıʿasker kassâmına icâzet virüb nikâh olundu menkuhâmdır deyu daʿvâ idüb husûs-ı kaziyye içün şâhid getürdükde şâhidin biri şâhid-i zûr idüği meclis-i şerʿde muhakkak olmağın fasl-ı husûmet olmayub mezbûr ʿavret tarafından

17 Arada "ve sâir elinde bulunan" çizilmiş olarak vardır.

ben vekil göndermedim, nikâh dahi olmamışdır bana hayf olmuşdur deyu teftîş olunmak içün **şehzâde,** tâla bakahü, âsitânesinden hükm-i şerîf alub mahkemede şer'le görülmek üzere iken mezbûr **Hürrem** meclis-i şer'de hengâme idüb nâ-ma'kul kelimât etmeğin âsitâne-i sa'âdetden bâkire ile seyyibe husûsunda vârid olan hükm-i şerîfde veli izni olmadın ve sicillâta yazılmadın emr-i şerîfe / **161 a** / muhâlif iş idenleri isimleriyle yazub 'arzidesin deyu buyrulmağın mezbûr hâtûnun vekîli bu husûsı 'arzediverin didüği sebepten arzolundu deyu i'lâm eylemiş imdi zikrolunan 'arzlardan mezbûr **Hürrem**'in telbisâtı ve fesâdâtı ne maddededir ve nenin gibi telbîs ve fesâd eylemişdir beyân olmayub ve nikâh husûsu dahi tamâm olmayub faslolunmamış. Hâliyen müşârun ileyh hâtûnun üveyi oğlu **'Ali** ve mezbûr **Hürrem**'in dahi atası ve hâtûnu ve eniştesi dergâh-ı mu'allâma gelüb da'vâ idüb lâkin yerinde teftîş olunub görülmek lâzım olmağın bu bâbda sizün kemâl-i diyânet ve hüsn-i istikametinize i'timâd-ı hümâyûnum olduğu ecilden bu husûsun teftîşi size emridüb ve müşârun ileyh oğlum, tavvalallahu Ta'âlâ 'ömrühünün, **lalası** iftihârü'l-ümerâi'l-kirâm **Hüseyin,** dâme 'uluvvühüye, dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb bu husûs içün sizunle teftîşde bile olmağa kendu cânibinden bir i'timâd eyledüği yarar âdemin ta'yin eylemek fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb siz ki **Amasya** müftisi ve **Amasya** kadısı bi-nefsihimâ mahall-i hâdiseye varub müşârun ileyh toprak kadısı olan **Tokat** kadısı ile bile üçünüz ma'iyyetle ve müşârun ileyh lalanın ta'yin etdüği âdemisi mübâşeretiyle zikrolunan nikâh husûsu içün husamâyı berâber idüb hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb ihtimâm-ı tâmla ber-mûceb-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus eyleyüb göresiz zikrolunan nikâh husûsu muktazây-i şer'le yanınızda nevechle sâbit ve zâhir olur ise sebt-i sicil idüb ve sübût olduğu üzere bir maddesin ketmetmeyüb mufassal ve meşrûh yazub defter idüb sûret-i sicillât ile bile mühürleyüb, ta'cilen dergâh-ı mu'allâma 'arz eyleyesiz ve hem mezbûr **Hürrem** ne asıl fesâd ve şenâ'at eylemişdir ve nenin gibi telbîs eylemişdir ve ne zamanda olmuşdur bi'l-cümle şer'le ve kanun ile sâbit olan kaziyyeleri sebt-i sicillât idüb cüz'î ve küllî her nenin gibi maddesi sâbit ve zâhir olur ise hiç bir maddesin ketmetmeyüb tafsîli ile sicillât sûretleriyle mühürleyüb bile irsâl eyleyesiz. Eger bundan sâbık kayd-ı sicil olmuş kazıyyeleri dahi var ise anları dahi tetebbu' idüb bulub sûretlerin çıkarub ve mühürleyüb bile gönderesiz / **161 b** / ve mezbûr **Hürrem** dahi habsden ıtlak olunmayub bu husûsları 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyledikden sonra emrim nevechle sâdır olur ise mûcebi ile 'âmil olasız ve nikâh husûsunda vekîl olan **Turgud** dahi gaybet eylemiş ol bâbda dahi ihtimâm idüb mezbûru her kande gitmiş ise şer'le ve kanun ile buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş eyleyüb şöyle ki nikâh husûsunda telbîs sâbit ve zâhir olıcak olur ise anı dahi habsidüb tafsîli ile ahvâlin 'arzeyleyesiz. Sonra emrim nevechle sâdır olur ise mûcibi ile 'âmil olasız. Bu bâbda tamâm hakk-ı sarıyha tâbi' olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve **şühûd-i**

zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye zulm ve te'addi olmakdan ihtirâz idesiz. Şol ki câdde-i hakdır ana zâhib olub hakdan 'udûl ve inhirâf göstermeyesiz, şöyle bilesiz...

Bu iki hüküm (bu ve müte'âkib) kiseye mühürlenüb şehzâdenin sarraçlarından (-) teslîm olundu.

393

- Yazıldı

Bir sûret dahi müşârun ileyh lalaya yazıla ki

Hâliyen müşârun ileyh oğlum dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb ilâ âhirihi... şöyle şöyle 'arzeyleyüb ve mezbûr **Tokat** kadısı dahi mektûb gönderüb ilâ âhirihi.. söyle şöyle 'arzeylemiş. Ammâ zikrolunan 'arzlarda mezbûr **Hürrem**'in ne asıl fesâd ve şenâ'at etmişdir nenin gibi telbîs ve tezvîr eylemişdir beyân olunmamış ve nikâh husûsu dahi faslolunmayub mezbûre hâtûnun üveyi oğlu **'Ali** ve mezkûr **Hürrem**'in atası ve hâtûnu ve eniştesi dergâh-ı mu'allâma gelüb husûmet idüb lâkin yerinde teftîş olunmak lâzım gelmeğin mevlânâ **Amasya** müftisi ile **Tokat** ve **Amasya** kadıları müfettiş ta'yin idüb cümlesi mahall-i hadisede cem'olunub teftîş olunmak içün hükm-i hümâyûnum yazılmışdır, buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb sen dahi kendu cânibinden gâyet ile i'timâd eyledüğin yarar âdemin ta'yin idüb mahall-i hâdiseye irsâl idesin ki eger nikâh husûsudur ve eger mezbûr **Hürrem**'in fesâd ve şenâ'ati ve telbîsi nenin gibi mâddededir her kazıyye **/ 162 a /** yerlu yerinde müşârun ileyhle husamâ mahzırında muktazây-i şer' [üzere] teftîş ve tefahhus idüb be-hasebi'ş-şer' sâbit ve zâhir olan ahvâli südde-i sa'âdetime 'arzidesin ve hem mezbûr **Hürrem** ne asıl fesâd ve şenâ'at eylemişdir ve nenin gibi telbîs etmişdir ve ne zamanda olmuşdur. Bi'l-cümle şer'le ve kanunla sâbit olub sebt-i sicil olan kaziyyelerinin sûretlerin ihrâc eyleyüb cüz'î ve küllî her nenin gibi bir maddede zâhir olur ise hiç bir maddesin ketmetmeyüb tafsîli ile sicillât sûretlerin bile ve müşârun ileyhim müfettişlerin 'arzlariyle mühürleyüb irsâl idesin. Bundan sâbık dahi müseccel olmuş kazıyyeleri var ise anları dahi tetebbu' idüb yerlu yerinden sûretlerin çıkarub ve mühürleyüb bile irsâl idesin ve mezbûr **Hürrem**'i dahi habsden itlak etmeyüb bu husûsları 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyledikden sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûcibiyle 'amel idesin ve nikâh husûsunda vekîl olan **Turgud** dahi gaybet eylemiş. Ol bâbda dahi ihtimâm idüb mezbûru her kande gitmiş ise şer'le ve kanunla buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş eyleyüb şöyle ki nikâh husûsunda telbîs ve tezvîri sâbit ve zâhir olur ise anı dahi habsidüb tafsîli ile

'arzeyleyesin sonra emrim nevechle sâdır olur ise mûcibiyle 'amel idesin. Bu bâbda tamam hakk-ı sarîha tâbi' olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye zulm ve hayf olmakdan ihtiyât idesin. Şol ki câdde-i hakdır ana zâhib olub hakdan 'udul ve inhirâf göstermeyesin şöyle bilesin...

394

Tırnova kadısına [bir] hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı 'âlempenâhıma mektûb gönderüb hâne-i 'avârızdan olan ra'âyâ ihzâr olunub emr-i şerîfim mûcibince nüzül teklîf olunub **kirâ bârgiri** taleb olundukda ra'âyâ cevâb virüb itâ'at idüb susığırı 'arabasıyla vâkı' olan nüzülü tahmîl idüb itmâm-ı maslahat olunur, müzâyaka çekilmez ve kirâ bârgiri bulunmaz,'arabaya tahmîl olunmak rica etdiklerin 'arzeylemişsin. 'Arz[da] emr-i şerîfim üzere nüzül gelmekdir. Eger 'araba ile ve eger bârgir iledir. Ra'âyâya nevechle âsân ise ol vechle getüreler. Şöyle bilesin... **/ 162 b /**

Yevme'l-ahad 9 Muharrem sene 952 (Pazar, 23 Mart 1545), **Edirne**

395

- Yazıldı

Mora begi **Ca'fer Beg'e** bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **İstanbul'**un yazılu kassâbları az kalub ol eclden et husûsunda müzâyaka çekilüb yeniden kassâblar yazılmak lâzım olmağın livâ-i mezbûreden beş nefer yarar kassâb yazılmasın emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsu onat vechle ihtimâm ile tetebbu' idüb vilâyet-i **Mora** mütemevvil ve muna'am kimesneleri ki onar kerre yüz bin akçeye kudretleri yete bunun gibi muna'amlardan emrim üzere beş nefer yarar kassâb yazub ve her birinin isimlerini bile yazub ne mikdar akçeye ve emlâke ve esbâb ve davara gücü yeter bile tafsîli ile yazub 'arzeyleyesin, dahi eglendirmeyüb âdemlerine koşub ta'cilen mahrûse-i **İstanbul'a** irsâl eyleyesin ki hidmetlerinde olalar. Ammâ bu bâbda gâyet ile ihtimâm ve hüsn-i basîret üzere olub kimesne sözü ile yazmayub vech-i meşrûh üzere muna'am ve kassâblığa yarâr olduğuna tamâm senün 'ilmin ola ehl-i sefer olmaya ve hem pîr ve ma'lûl koymayub inüb binmeye kudretleri ola ve ba'z-ı mütemevvil kimesneler kendülerini bunun gibi husûslardan halâs etmek içün birer tarıykla kimi hisâr eri olub kimi emîn olmuşlar.

Bunun gibi ʿözürler makbûl değildir. Şöyle ki ehl-i sefer olmaya mütemevvil olub kassâblığa yaraya, ʿözr etdirmeyüb kassâb yazub emrim üzere âdemlerinle muʿaccelen **İstanbul'**a gönderesin.

Baʿdehu **Caʿfer Beg** vefât idüb livâ-i **Mora, Toygun Beg'**e virilmeğin bu hükme göre bir hüküm dahi yazılub kapukethüdâsı **Nasûh'**a virildi. fî 6 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 952 (13 Eylül 1545) **/ 163 a /**

396

- Yazıldı
- Sinan Çavuş'**a virildi**

Çirmen kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Argirikesri'**den gelen zimmîler mütemekkin oldukları **Kilisepınar** nâm mahal hâs mıdır, kimin tasarrufundadır maʿlûm olmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

[Vusûl] bulıcak te'hir etmeyüb bi-nefsihi ol mahalle varub tetebbuʿ idüb göresin zikrolunan yer havâs-ı hümâyûnumdan mıdır yohsa sancakbegi hâslarına mı müteʿallıkdır, timâr mıdır, vakıf mıdır, mülk midir bi'l-cümle her kimin tasarrufunda ise sıhhatı ile yazub maʿlûm idinüb ʿarz-eyleyesin ve etrafında köyler var mıdır, yakın mıdır, ırak mıdır [ve] ol yerde kimesnenin nizâʿı var mıdır, nicedir tafsıyli ile yazub taʿcilen mezbûr [ile] dergâh-ı muʿallâma ʿarzeyleyesin.

397

- Yazıldı
- Kapu ağasından Caʿfer **geldi aldı**
- İbrahim Paşa'**nın hazinedârbaşısı** Ahmed Ağa İstanbul'**a gider anunla gönderelim didi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen beglik kürekçi keferesinden **Katırcı Mihal** ve **Burnu Yassı Frakastra** nâm kâfirlerin südde-i saʿâdetime gelmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûrân kâfirleri yarar âdemlerine teslîm idüb zincirle dergâh-ı muʿallâma irsâl eyleyesin ve âdemlerine muhkem tenbîh eyleyesin ki otururken yolda ve izde gicelerde ve gündüzde gaflet ile gaybet etdirmekden ziyâde hazer idüb kemâl-i basîret ve intibâh üzere olalar. **/ 163 b /**

398

- Yazıldı

Budun'a varınca yol üzerinde vâkı' olan beglere ve kadılara hüküm ki

Hâliyen vilâyet-i **Beç** kralı **Ferandoş** cânibinden işbu dârende-i misâl-i vâcibü'l-imtisâl dergâh-ı mu'allâma gelmişler idi. Hâliyen hüsn-i icâzetimle giru müşârun ileyh cânibine irsâl olunub ve **Budun** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Mehmed,** dâme ikbâlühünün, âdemlerinden bile koşulub irsâl olundular. Buyurdum ki

Mezkûrlar herkankınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurlarsa kendulerine ve âdemlerine aslâ kimesneye dahl ve ta'arruz etdirmeyüb kendülere ve âdemlerine lâzım olan yemleri ve yemekleri tedârik idivirüb ve gecelerde ve gündüzde kendülere mazarrat ve gezend irişmemek bâbında sa'y ve ihtimâm eyleyesin ki emîn ve sâlim varub **Budun**'a mülâkı olalar. Şöyle bilesiz...

399

- Yazıldı, Ta.
- Yeniçeri muhzırına virildi

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **İstanbul** kassâblarından **Karabulut oğlu Hızır**'ın kassâb dükkânı işler mi, koyun boğazlanur mu, nicedir, ahvâli bilinmek lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir etmeyüb bu husûsu tetebbu' idüb göresin, mezkûrun dükkânı işler mi, yerine âdemisini komuş mıdır, noksan üzere midir, nicedir tafsîli ile ahvâlin yazub ta'cilen 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... **/ 164 a /**

400

- Yazıldı
- Kise içine mühürlenüb müşârün ileyh beglerbeginin karındaşı Cafer **Çavuş**'la **gönderildi**

Karaman beglerbegisine [bir hüküm ki]

Bundan akdem **Seydi Ahmed Halîfe** dimekle ma'rûf kimesne ki dokuz yüz kırk üçüncü (1536-1537) senesinde **Koçhisâr** memlahasına emîn olub sonra ehl-i 'ilm tarıykına sülûk idüb kadılık alub **Kavak** kadılığından ma'zûl olub bi'l-fi'il nefs-i **Koçhisâr**'da mütemekkin imiş deyu istimâ' olundu. İmdi mezkûrun mu'accelen südde-i sa'âdetimde huzûru lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim varıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb bu husûsun tedârikine mübâşeret eyleyesin ammâ kimesneye inanmayasın ki bu emr-i mühim sana i'timâd olunmuşdur. Sen dahi ana göre tedârik idüb kendun hafiyyeten gereği gibi tetebbu' etdirüb göresin mezkûr **Seydi Ahmed Halîfe** isimlu kimesne bi'l-fi'il yine nefs-i **Koçhisâr**'da mı mütemekkindir? Nâhiyesinde mi olur? Eger kadılık adınadır ve eger zikrolunan tuzlaya emîn olmak adınadır **Seydi Ahmed Halîfe** isimlu her kim ise ve her kande ise hüsn-i tedbîrle ele getürüb kayd u bendle yarar âdemlerinuze virüb ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime irsâl idesin ve gönderdüğin âdemlerine dahi geregi gibi tenbîh ve te'kid eyleyesin ki yolda ve izde gecede ve gündüzde gaybet etmek ihtimâlinden ziyâde hazer ve ihtiyât üzere olalar ki bir ferdin 'özri makbûl olmak ihtimâlı yokdur. Gâyet ile emîn ve sâlim ta'cilen mezbûru dergâh-ı mu'allâma gönderesin ve zikrolunan tuzla husûsunda sicillâtdan ve huccetlerden kendünün temessükleri var ise anları dahi cümlesin mühürleyüb bile irsâl idesin bu husûsu gâyet ile emr-i mühim bilüb kemâl-i basîret ve intibâh [üzere] olasın. Be-herhâl mezbûru ele getürüb emr-i hümâyûnum üzere mukayyed ve mahbûs ta'cilen getürmek bâbında ihtimâm eyleyesin, şöyle bilesin... **/ 164 b /**

401

- **Yazıldı**
- Hersek **beginin** Mehmed **nâm çavuşuna virildi**

Hersek begi **Hızır Beg'e** bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Nova** kal'esinde ba'z-ı yapılacak yerler lâzım olduğun 'arzidüb nevechle yapılmak gerek idüğin dahi **kârnâme**sin bile irsâl eylemişsin. İmdi buyurdum ki

Hüküm (-) [ile] vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb 'arzeyledüğin üzere yapılacak nesnelerin taşını ve kirecini ve sâir lâzım olan nesnelerini ta'cil 'ale't-ta'cil, üzerine olub cem' ve ihzâr eyleyesin ve zikrolunan binâ dahi ne mikdar akçe ile hâsıl olur ehl-i hibresiyle tahmin-i sahîh ile tahmin idüb 'ale't-ta'cil tafsıyli ile dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin ammâ taşın ve kirecin gereği gibi

ihzâr eylemekde beruye 'arzeylemeğe kat'an tevakkuf etmeyüb hemân üzerine olub ihzâr eyleyesin ki tahmin idüb 'arzeyledüğinden sonra emr-i hümâyûnum vardukda hiç bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb hemen binâya mübâşeret olunub binâ mevsimi geçmeden itmâma irişe. Şöyle bilesin... **/ 165 a /**

402

- Yazıldı
- Bu hüküm Şücâ' Kethudâ**'ya virildi**
Hayrüddin Paşa**'nın kethudâsıdır**

Aydın ve **Menteşe** sancakbeglerine ve **Anadolu** yakasında **Akdeniz** kenârında olan sancakbeglerine ve **Çeşme** ve **Balat** ve **Sifrihisar** kadılarına ve sâir **Anadolu'**da **Akdeniz'**de vâkı' olan yalı kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen deryâ muhafazasında olan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim **Hüseyin,** zîde mecdühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Çeşme** kazâsında bir harâmi levend gemisin alub üç pâre gemi dahi **Sifrihisar** kazâsında bulub ve **Saplıca'**da dahi üç gemi bulub ve **İpsili** burnunda bir gemi ve **Gökçesu'**da dahi üç gemi ve **İvrik'**de iki gemi ve **Çanlı** suyunda iki gemi ve **Susam'**da dört gemi levendi karaya döküldi. **Karahisârî 'Ali** nâm harâmiyi **Balat'**da karaya dökdürüb kadılara âdem gönderüb gaybet idenleri dutmak kasdeyledikde kadılar emirsiz dahlidemeziz deyu cevâb virdiklerin bildirmiş, imdi buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi etmeyüb zikrolunan levendler herkankınızun taht-ı hükûmetinde ise gereği gibi tetebbu' idüb ta'cil 'ale't-ta'cil ele getürüb habsidüb dahi isimleriyle ve resimleriyle yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesiz [ki] mezbûrûn müfsidler beherhâl her kande ise ve her kimler ise ele gelmek lâzım [ve] mühimdir. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsülünüz olub ele virmeyesiz anlara olacak 'itâb ve 'ikabım size olmak mukarrerdir. Bu husûsları emr-i mühim bilüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzerine olub ele getürmeyince olmayasız. **/ 165 b /**

403

Semâniye müderrislerinden **Kara Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Çirmen** Sancağı[begi] **Mihal oğlu Süleyman,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüb mütevellisi bulunduğı ceddi **Mihal Beg'**in **Pınarhisâr** kazâsında (Hüküm burada bitmektedir, hüküm karalanmıştır.)

404

- Yazıldı fî 21 Muharrem sene 952
(4 Nisan 1545), Edirne

İstanbul kadısına ve şehremînine [ve] fevtolan
Hüsrev Paşa karındaşı **Mehmed**'e [bir] hüküm ki

Hâliyen müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'nın altundan ve akçeden ne mikdar nakdiyesi var idiği ma'lûm olmak mühim olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf ile **Çavuş Bâlî** vusûl buldukda müşârun ileyhin eger evindedir ve eger **Bezzâzistan**'da ve gayri yerdedir her ne mikdar altun ve akçesi var ise bi'z-zât cümlenüz üzerine varub sandukların açub kaç kise altunu vardır ve kaç kise akçesi vardır görüb ammâ kiselerin mührin açmayub eger altun kiseleridir ve eger akçe kiseleridir herbirinde ne mikdar akçe ve altun vardır üzerinden tahmin idüb defter eyleyesiz ve cümle kaç kise altun ve kaç kise akçe idüğin dahi mufassal ve meşrûh, bile defter idüb kiseleri girü sanduklarına koyub ve sandukları ne mahalde bulundu ise giru ol mahalde üçünüz mühriyle mühürleyüb onat vechle hıfzidüb ve nakıd altundan ve akçeden gayri emlâk ve esbâbına ve gayri nesnesine dahl ve ta'arruz eylemeyesiz. **/ 166 a boştur / , / 166 b /**

405

- Yazıldı

Sâbıka **Kili** kadısı olan **Mevlânâ Derviş**'e bir hüküm ki

Hâliyen düstûr-ı ekrem, müşîr-i efham, mükemmil-i mesâlihi'l-'âlem ilâ âhirihi vezîr-i a'zamım **Rüstem Paşa,** edâmallahu Ta'âlâ me'âliyühü, hakkında ibrâz-ı 'avâtıf-ı 'aliyye-i şâhâne ve izhâr-ı 'avârif-i seniyye-i mülûkâne idüb **İpsala** kazasında havâs-ı hümâyûnuma müte'allık olan çayırlardan **İpsala**'da ahur kurbünde olan çiftlik ve çayırı ki **defter-i hâkanî**'de yılda sekiz yüz akçe yazar ve **Meriç** suyu yanında **Divâne İbrahim** çayırı ki yılda yüz akçe yazar ve **Kışlakyeri** ki yılda yüz akçe yazar ve bir kışlak yeri dahi ki yılda elli akçe yazar ve **Divâne Bâlî** çayırı ki yılda elli akçe yazar cümlesin müşârun ileyhe temlîk ve ihsân idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulicak te'hir ve terâhi etmeyüb bi'z-zât ol çayırların üzerine varub etrâfında sınıruna muttasıl olan yerler, eger subaşılar ve sipâhiler timârlarıdır ve eger evkaf ve emlâkdir, bi'l-cümle sâhiblerini veya vekillerini ve ol yerlerin müsinn ve mu'temedun 'aleyhi kimesnelerini cem' ve ihzâr idüb dahi zikrolunan çayırların ve kışlakların sınurı üzerine yürüyüb kadîmden ilâ yevmina hâzâ ma'mûlun bihi olan hudûdu ve sınurını hakküzere ma'lûm idinüb ve câbeca sınur

üzerinde ʿalâmetler **/ 167 a /** vazʿeyleyüb ana göre mufassal ve meşrûh huccet yazub ve imzâlayub mühürleyüb dahi südde-i saʿâdet-bahşıma irsâl eyleyesin ki ol huccete göre mülknâme-i hümâyûnum ve sınurnâme-i şerîfim ihsân oluna bu bâbda tamâm ihtimâm idüb bir vechle hakküzere tahdîd ve temyîz eyleyesin ki mürûr-ı zamanla aslâ kimesne dahl ve nizâʿ eylemelu olmaya, şöyle bilesin...

406

- Yazıldı
- Davud Kethudâ'**ya virildi**

Budun beglerbegisine [bir hüküm ki]

Cenkde vefât iden ve evinde vefât iden subaşılar ve sipâhiler husûsunda kanunnâme gönderildi, âhırında bu kayıd bile yazıldı: "İmdi ol bâbda dahi emr-i celîlü'l-kadrim şöyle sâdır oldu ki, anun gibi sipâhizâdenin dedesi vefât etdikde vefât etdüği günden on yıla varıncaya değin timâr talebine geldikde atan timâr tasarruf etmemişdir denilmeyüb sâir sipâhizâdelere kıyâs olunub timâr tevcîh oluna, ammâ on yıl tecâvüz etdikden sonra gelüb taleb ider ise, ol mikdar zaman geçmekle timârdan ferâgat etmiş gibi olub timâr virilmeye". Min baʿd bu kanunnâme-i hümâyûnuma muhâlif iş olmakdan ihtiyât ve ihtirâz eyleyüb dâimâ mazmun-ı hümâyûnumla ʿamel eyleyesin şöyle bilesin...

407

- Yazıldı
- Şehzâde **sipâhi oğlanlarından** Hasan'**a virildi**

Şehzâde **Sultan Selim** hazretlerinin lalası **Caʿfer Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb ol cânîblerde fesâd ve şenâʿat üzere olan baʿz-ı harâmi kayık levendâtı ele getürüb haklarından gelindüği iʿlâm idüb ammâ deryâ cânibinin zabtı içün bir kaç kıtʿa kayık lâzım idüğin işʿâr eylemişsin, imdi hâliyen deryâ muhafazasında olan **Hüseyin Subaşı** dahi dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Çeşme** kazâsında ve **Sifrihisar** kazâsında ve **Saplıca'**da ve **İpsili** burnunda **/ 167 b /** ve **İvrik'**de ve **Çanlı** suyunda cümle yigirmi beş ʿaded levend kayıkları alub baʿz-ı levendâtı ol kenârlarda karaya dökülüb ve **Saru ʿAli** nâm harâmi levend dahi **Balat** kazâsında karaya dökdürdüğin ʿarzeylemeğin ol kenârların beglerine ve kadılarına mü'ekked hükm-i hümâyûnum gönderilüb zikrolunan müfsidleri ele getürmek fermân olunmuşdur ve müşârun ileyh **Hüseyin Subaşı'**ya dahi hükm-i şerîfim gönderilüb deryâ tarafından yine ol kenârlara varub ol taraflarda fesâd iden levendleri ele getürmek içün fermân olunmuşdur. Kara cânibinde olan begler ve kadılar dahi kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub taht-ı hükûmetlerinde

dahi levend tâifesine aslâ ve kat'â şenâ'at ve fesâd etdirmeyüb fesâd idenleri hüsn-i tedbîrle ele getürüb ra'âyâ ve berâyânın emn ve emânı ve refâhiyet ve itminânı bâbında gereği gibi ikdâm ve ihtimâm üzere olalar[18] ve yalıda olan kasabâtın kadılarına tenbîh idesin ki hiç bir ferde kayık yapdırmayalar şöyle ki yapacak olurlar ise, sonra zâhir ola, anlara olacak 'itâb ve 'ikab beglere ve kadılara ve yerlu olan subaşılara olur. Bu emrimi onat vechle i'lân idesiz ki ihmâl ve müsâhele idenlerin 'özürleri makbûl olmak ihtimâlı yokdur. Haklarından gelinmek mukarrerdir ve sen dahi bu husûsa gereği gibi mukayyed olub hafiyyeten yoklayub ve 'alâniyyen tenbîh idesin ki bir ferde kayık yapdırmayasın şöyle bilesin... **/ 168 a /**

Yevme's-sebt (Cumartesi) **15 minhu [Muharrem 952]** (29 Mart 1545), **Edirne**

408

- Yazıldı

Eflâk voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya bir hüküm ki

Hâliyen vilâyet-i **Eflâk'**dan hazine-i 'âmireye 'âid olan **harâc**ın mevsimi olub südde-i sa'âdetime gelüb vâsıl olmak mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân çavuşum **Hasan,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb **harâc**ını ta'cilen cem' ve tahsîl idüb dahi yarar âdemlerinle bî-kusûr yüce âsitâneme irsâl eyleyesin harâcın mu'accelen gelmesi ehemm-i mühimmâtdan bilüb ana göre tedârik eyleyüb eglendirmeğe aslâ emrim yokdur. Mevsimin geçürmeyüb gereği gibi mukayyed olub ta'cil 'ale't-ta'cil harâcın irsâl eylemek bâbında gâyet ile ihtimâm eyleyesin ve hem sâbıkan voyvoda olan **Radul Voyvoda'**nın tahvîlinden ne mikdar tuz tevzi' olunmuş ise ve ne kadar der-anbar olunmuş ise ve ma'denden dahi ne mikdar tuz çıkmış ise cümlesin mîrî içün zabt etdüresin ve cümle ne mikdar tuz mîrîye zabtetdirdüğin dahi südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin.

- Yazıldı
- Mezbûr çavuş Hasan **ile gönderildi**

Bir sûreti dahi Boğdan **voyvodasına yazıla, ammâ tuz husûsu yazılmaya / 168 b /**

---

18 Şöyle ki her kimin toprağında levend kayık veya sandal yapub şenâ'at ve fesâd eyledüği istimâ' oluna onlara olacak 'ukubet(-) Bu kısım metinde karalanmamakla beraber siyaka uymuyor. Nitekim daha sonra bu husûsa yeniden dönülmüştür.

409

- **Yazıldı**

- Salih Çavuş'la **gönderildi fî 5 Saferi'l-muzaffer sene 952** (18 Nisan 1545)

Mar'aş beglerbegisine ve **'Arabistan** defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen **Zülkadirlu tâifesin**den ba'z-ı kimesneler rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunub **Bağdâd** seferine varalıdan beru akçesiz seksen bin gönder ve otuz iki bin ok teleği mîrîye teslîm olunmuşdur. **Haleb** kal'esine ve **Bağdâd** ve **Diyarbekir** ve **Mar'aş** ve **Kayseriye** kal'elerine bu hidmet mukabelesinde çeri harcından ve **Mar'aş kal'esi** binâ olalıdan taş akçesinden ve 'avârızdan mu'âf olıgelmiş idik. [Sipâhiye] sipâhi harcın ve rüsûm virirken defterde gönderci değilken zikrolunan hidmet mukabelesinde sipâhi resminden gayrisinden mu'âf olıgelmiş idik. Hâliyen çeri harcın bir def'a alınmış iken defterde gönderci mukayyed değilsiz deyu tekrâr aldılar. Ya gönder hidmeti mukarrer ola veyahud gönderin kıymeti ve tekrâr alınan akçe sadaka oluna deyu 'arzeyledikleri eclden buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb bu husûsu onat vechle tetebbu' idüb göresin zikrolunan gönderler fi'l-vâkı' kesildi mi ve dağdan **Mar'aş'**a ince kaçar akçeye olur ve **Mar'aş'**dan **Haleb** ve **Bağdâd** ve **Diyarbekir'**e varınca kirâ ile neçe mikdar akçe gider, bunların hakkı kalmış mıdır, gönderler neçe olmuşdur, tafsîli ile ma'lûm idinüb müştebeh nesne komayub ta'cilen dergâh-ı mu'allâma yazub 'arzeyleyesin ve mezbûrları min ba'd göndercilik hidmetinden ref'idüb göndercilik etdirmeyesin ki bunlar dahi sâir ra'âyâ gibi ra'iyyet olalar. **/169 a /**

410

(Dikkat, aşağıdaki hüküm yukarıdan aşağı üstü çizilmiştir.)

- İskender Çavuş **emrinden**

Ca.

Budun beglerbegisine ve defterdâr **Ahmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen sen ki defterdârsın dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Segedin** sancağına tâbi' üç dört mil mikdârı karîb yerlere **Tissa** nehri içinde vâkı' olan adada **Beçi** nâm kal'e ki sâbıkân 'inâyetullah ile fetholub altı [ay] mikdarı evkat-ı hamse ve cum'a namazı kılındıkdan sonra mukaddemâ mürd olan **Begoğlu,** bir tarıyk ile âsitâne-i sa'âdete 'arz idüb yine kâfire virilüb bi'l-fi'il **Petrovik** zabtındadır.

Zikrolunan kal'e kadîmî iskele olub etrâfdan gelen tüccârın ve gayrin ma'berleri olmağın hayli mahsûlü olub zabtetdüklerinden gayri zikrolan tâifeyi rencide iderler deyu **Segedin** kadısı ve ol cânibe yakın varan dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından **İskender** bendeleri i'lâm etdükleri eclden fi'l-vâkı şöyle ki zikrolan kal'e ve iskele mîrî olub bu cânibden zabtolunur ise hayli mâl hâsıl olmak fehmolunur deyu bildirmişsin. İmdi zikrolunan kal'eyi hâssa-i hümâyûnuma teslîm eylemek içün **Petrovik'**e hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki

Hükm-i [şerîfim varıcak] te'hir etmeyüb âdemlerin gönderüb zikrolunan kal'eyi hâssa-i hümâyûnum içün zabtetdirüb ve **Budun** beglerbegiliğine müte'allık olan kal'elerden kifâyet kadar hisâr eri gönderüb gereği gibi zabt ve hıfz eyleyesin ve kal'e-i mezbûr iskelesin bile zabteyleyesin yine ne vechle zabtolunub ve ne mikdar hisâr eri konulduğun dahi dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin...

- Ca.

- **Bir sûreti dahi** Petrovik'e **yazıla ki**
Şöyle 'arzolunmağın emir böyle oldu
Budun **beglerbegisine teslîm eyleyesin**
/ 169 b /

411

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırına virildi

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i şerîfim gönderilüb Venediklü'yle da'valarıı olan Ankaralular'ın hasmı olan kâfir gaybet eylemeğin mezkûre kefil olan Venediklu **Françesko'**nun südde-i sa'âdetime getürilmesi fermân olunmuş idi. Hâliyen mezbûrların hasmı âsitâne-i sa'âdetime gelmişdir buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak mezbûre kefil olan mezbûr kimesneyi kefilsin deyu incitdirmeyüb ol kimesneleri südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin, şöyle bilesin.

412

Fî 17 Muharrem sene 952 (31 Mart 1545), **Edirne**

- Yazıldı

Semendre sancağı begine

Hâssa-i hümâyûnuma müte'allık bir maslahat içün çavuşum **Oruc**, zîde kadrühü, irsâl olundu, buyurdum ki

Mezbûr varub vusûl buldukda aslâ bir an ve bir sâ'at eğlendirmeyüb mezbûre bir **şâyka** tedârik idüb su yüzünden ta'cilen irsâl eyleyesin eger **şâyka** mümkün olmaz ise mu'accelen kurudan **koçu** ile gönderesin bir an te'hir eylemeğe emrim yokdur. Ana göre ihtimâm eyleyesin.

413

- Yazıldı

Edirne'den **Budun'**a varınca kadılara

Mezbûr **Oruc Çavuş**'a ve bir nefer hizmetkârına menzil be-menzil ulak virmek içün hükm-i şerîf yazıldı.

414

- Yazıldı, FTH.
'Ulûfecilerinden Ferhâd Beg'e
virildi. 'Ulûfe 10, Bölük 76

Kefe begi **'Ali Beg**'e ve kadısına bir hüküm ki

Hâliyen cenâb-ı emâret-meâb eyâlet-nisâb **Sâhibgirây Han,** dâmet me'âliyühünün, **Temrük** dizdârının dergâh-ı mu'allâma mektûbun göndermiş mezkûr mektûbda hâliyen **Azak** kal'esine geldik bir kaç gün olmağla **Ahmed Kethudâ** envâ'-ı bühtânlar idüb evim basdı deyu sancakbegine şikâyet idüb beni âciz ve dertmende komuşdur. **/ 170 a /**

Ve'l-hâsıl **Egri Hasan oğulları Ahmed** ve **Ali Azak'**dan gitmeyüb hisâra müteveccih olurlarsa halkın perâkende olması mukarrerdir. Gün yokdur ki anların

şirretleri haberi gelmeye. Gice ve gündüz işleri tezvîr ve telbîsdir. Anlar bu yerlerden gidicek fukarâ sa'âdetlu pâdişâh hazretlerine hayır du'âlar iderler, deyu i'lâm eylemiş. İmdi buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb mezkûrları ihzâr idüb husamâsiyla beraber eyleyüb muktezây-ı şer'-i kavîm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüb göresiz. Mezkûrların şirret ve şenâ'atları nedir, kime zulm ve te'addi eylemişlerdir, ne asıl zulm ve şenâ'at eylemişlerdir bi'l-cümle yanınızda sâbit ve zâhir olan ahvâllerini yazub dergâh-ı mu'allâma tafsîli ile 'arzeyleyesin. Şöyle ki mezbûrların 'arzolunan üzere günâhları be-hasebi'-ş-şer' sâbit ve zâhir olacak olursa [mezkûrları] hıfzidüb kazıyyelerin 'arzeyleyesin sonra emrim nevechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın. Tamâm hakküzere olub tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye zulm ve te'addi olmakdan hazer eyleyesiz.

415

- Yazıldı, MS.
- Kiseye mühürleyüb 'Ali Voyvoda'**ya virildi**

Mora begine bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **İstanbul'**un **yazılu kassâb**ları az kalub ol eclden et husûsunda müzâyaka çekilüb yeniden kassâblar yazılmak lâzım olmağın livâ-i **Mora'**dan beş nefer yarar kassâb yazılmasın emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb bu husûsu onat vechle ihtimâm ve tetebbu' idüb vilâyet-i **Mora'**da mütemevvil ve muna'am kimesnelerden ki beş kerre yüzbinden aşağa mâlı olmaya andan yukaru ne kadar mâla kadır olur ise olsun ol asıl ribâhor muna'am kimesnelerden emrim üzere beş nefer kassâb yazub dahi eğlendirmeyüb âdemlerine koşub / **170 b** / ta'cilen (....) **İstanbul'**a irsâl eyleyesin ki hidmetlerinde olalar ve her birinin isimlerini yazub ne mikdar akçeye ve ne kadar emlâk ve esbâb ve davara güci yeter ise tafsîli ile 'arzeyleyesin senün kemâl-i emânet ve istikametine i'timâd-ı hümâyûnum olduğu eclden bu husûsu sana emreyledim bu bâbda gâyet ile ihtimâm ve hüsn-i basîret üzere olub kimesne söziyle yazmayub vech-i meşrûh üzere muna'am kassâblığa yarar olduğuna tamâm senün 'ilmin ola, yahudi olmaya, sefer ehli olmaya, pîr ve ma'lûl olmayub inub binmeğe kudretleri ola, müslümân olsun zimmî olsun, ol asıl kassâblığa yararları yazub bir vechle tedârik eyleyesin ki sonra nizâ'a mü'eddi olmalu olmaya. Tamâm emr-i hümâyûnumı hakk üzere ri'âyet eyleyesin, şöyle bilesin...

- **Yazıldı**
- **Begin kethudâsı** Hasan Kethudâ'**ya virildi**

Bir sûreti dahi **Aydın** begi **Ali Beg**'e
Dört nefer kassâb yazmak içün 'ayniyle yukaruya göre
yazıldı

416

Kapucıbaşı **Mehmed Ağa**'ya, **Eflâk** voyvodası'na bile [hüküm] yazıla ki

Mukaddemen **Eflâk voyvodası** olan **Radul Voyvoda** beru **Niğbolu** yakasına geçdikde öteden ne mikdar mâl ve esbâb ve davarla geçmişdir südde-i sa'âdetimde bilinmek mühim ve lâzım olub buyurdum ki

Çavuşum **Hasan** varıcak bir an te'hir ve terâhi itmeyüb bu husûsu kemâl-i basîret ve intibâh üzere anda olan hazinedârlarından ve sâir emvâline vâkıf olan ehl-i vukufdan aslı üzere tetebbu' ve tefahhus idüb tamâm hakıykatı ile ma'lûm idinüb dahi defter eyleyüb ve mühürleyüb ta'cilen dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin şöyle bilesin... **/ 171 a /**

417

- **Yazıldı**
- **Kilârcılardan** Nasuh'**a virildi**

Edirne'den **İstanbul**'a varınca [yol üzerinde] vâkı' olan kadılara bir hüküm ki

Şimdiki hâlde matbah-ı 'âmirem içün piliç hâcet olmağın hükm-i şerîfle kulum **Süleyman** varıcak herbirinuz taht-ı kazânuzda olan yerlerden ihtiyarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzere kifâyet mikdarı piliç alıviresiz ammâ ihtiyarıyla satmayanlardan cebirle satmağa teklîf etdirmeyüb nesnelerin aldırmayasın, şöyle bilesin...

Yevme's-sülâsâ fî 18 Muharrem sene 952 (1 Nisan 1545), **Edirne**

418

- Yazıldı
- Kapukethudâsına virildi

Semendre begi **Toygun Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâ'ya mektûb gönderüb zahîre hıfzolunmağa emrolunan kal'elere fermân-ı 'âlî mûcibince zahîre ve anbarlar ve köprüler ahvâlin görmek içün bi-nefsihi **Tuna** ile varub zahîre ve anbarlar ahvâli kemâ hüve'l-murâd görilüb ve **Budin** köprüsünün ağaçları görüldükde balvan (?) ve döşeme ağaçlarından nısfından ziyâde noksan üzere bulunub (yırtık) cezîresinde **Nemçe** نمچه kazâsında köprü içün lâzım olan ağaçlar kesilür imiş. Bi'l-fi'il dahi kadıya mektûb ve âdem gönderüb [köprü i]çün kifâyet kadar ağaçlar kesdirüb ihzâr ide ve kal'e ve **Ösek** köprüsünde mevcud olan ağaçlar yoklandıkda köprüye vefâ etmeyüb [ta']cilen mühim eşyâsından anda dahi hâcet olan ağaçları ihzâr eylemeye yarar âdem gönderüb ihzâr olunur. Köprüler ahvâli sâbıkan dahi der-i devlete 'arzolunmuşdur. Köprülere mühim olan ağaçları kemâ kân kesdirilüb ihzâr olmakdadır. Harc-ı levâzım içün kankı yerden virilmek 'inâyet buyurula kadılara hükm-i şerîf sadaka buyurulub köpriler zuhûra getürile deyu 'arzetmişsin eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak te'hir etmeyüb zikrolunan köprülerün cümle levâzım ve mühimmâtın hâzır ve müheyyâ etdirüb dahi onat vechle hıfzetdiresin ki ağacına ve gayri levâzımına zarar ve noksân lâzım gelmelu olmaya. Bu bâbda tamâm ihtimâm [üzere olub] köprünün levâzımından aslâ kusûr nesne komayub cümlesin müheyyâ eyleyüb gereği gibi hıfzetdiresin ki binâsına mübâşeret olunmak emrolundukda hiç bir şeye tevakkuf lâzım gelmeye. Şöyle bilesin. **/ 171 b /**

419

Eflâk voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya bir hüküm ki

Hâliyen (Bu hüküm bu kadardır)

Yevme'l-erbi'a fî 19 Muharrem sene 952 (Çarşamba, 2 Nisan 1545), **Edirne**

420

- Yazıldı
- Çavuşbaşına gönderildi ki
Şücâ' Kethudâ'**ya virile**

Deryâ muhafazasında olan **Hüseyin Subaşı'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Gelibolu'**ya geldiğinde, **Çeşme** câniblerinde fesâd idüb karaya dökülen harâmi levendlerini varub ele getüresin deyu emreylemiş idim ve elhâletü hâzihi senünle bile olan gemiler meremmet olunması mühim olduğun **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin** dâme ikbâlühü südde-i sa'âdetime 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak gemilerle **Gelibolu'**ya geldüğinde **Çeşme** cânıblerine gitmekden ferâgat idüb ta'cilen mahrûse-i **İstanbul'**a varub mülâkı olasın, şöyle bilesin...

421

- Yazıldı

Erzurum beglerbegisi **'Ali Paşa'**ya hüküm ki

Bundam akdem def'atla ahkâm-ı şerife gönderilüb **Erzurum'**da olan Ulus tâifesi **Kızılbaş** cânibine koyun iletmek men' ve def'olunmuşdur. Ol emrim kemâ kân mukarrerdir, buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ' vusûl buldukda te'hir ve terâhi eylemeyüb tâife-i mezbûreye gereği gibi tenbîh ve te'kid idesiz ki emr-i şerîfime muhâlif **Kızılbaş** cânibine koyun alub gitmeyeler bu husûsa gereği gibi mukayyed olub emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan ziyâde hazer idesin, şöyle bilesin... **/ 172a /, / 172 b /**

Yevme'l-isneyn fî 9 Muharremi'l-harâm sene 952 (Pazartesi, 23 Mart 1545)

422

- [Yazıldı]
- Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Yahya Çavuş'a **virildi**

Ağriboz sancağı begine [bir] hüküm ki

Sâbıkan hükm-i şerîfim gönderilüb yelken bezi cem' olunmak emr olunmuşdu. Ol zamandan beru neye müncer olduğu ma'lûm olmamağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda te'hir eylemeyüb göresin zikrolunan yelken bezi ne mikdar cem' olunmuşdur, tamâm cem' olmuş mudur, nicedir hakıykatı ile ma'lûm idinüb sıhhatı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzidesin, şöyle bilesin, 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Yevme'l-erbi'a 12 Muharrem sene 952 (Çarşamba, 26 Mart 1545), **Edirne**

423

- Yazıldı
- Şücâ' Kethudâ**'ya virildi**

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb vilâyet-i **Cezâyir** sancağı begi **Hasan** fevtolduğun i'lâm idüb ve anda olan âdemlerinuzdan **Hacı**'nın sana gönderdüği mektûbu bile irsâl etmişsin ol mektûbda mezbûr **Hasan**'ın fevtolduğun 'arzidüb ve hem ol cânibde olan begler ve kayidler ve memleket halkı kenduyi baş ve buğ olmasın taleb eyledükleri i'lâm eylemiş her ne ki denmiş ise mufassalan ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi ol diyârın ahvâli senün ma'lûmundur buyurdum ki

Göresin mezbûr **Hasan**'ın yerine mezkûr **Hacı** mı olmak münâsibdür yohsa âhar kimesne mi olur, her kimi vech ve münâsib görürsen 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyleyesin, söyle bilesin... **/ 173 a /**

424

- **Yazıldı**
- **Kapucubaşılarından** mezbûr Mü'min **ile gönderildi fî 2 Saferi'l-muzaffer sene 952** (15 Nisan 1545)

Mısır beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen sipâhi oğlanlarından kulum **Mü'min** ile dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb emrolunan **üstüpü** ba'z-ı reisler ile irsâl eyledüğin i'lâm eyledin eyle olsa zikrolunan üstüpü veznolundukda yüz yigirmi sekiz kantar eksük bulunub mezbûr kuldan suâl olundukda üstüpü bana teslîm olunmamışdır, ben **Sa'îd** vilâyetine ba'z-ı mesâlih içün varmışdım geldüğimde bu 'arzları bana virdiler. Gemilere ne tahmîl olundu ne olunmadı benim ma'lûmum değildir deyu cevâb virmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb bu husûsu onat vechle tetebbu' idüb göresin zikrolunan üstüpüler gemide mi zâyi' olmuşdur yohsa teslîm olunduğu esnâda mı zayi' olmuşdur sahîh ne mikdar kantar üstüpü tahmîl olunmuşdur ve **Mısır** kantarıyla mıdır yohsa **İstanbul** kantarıyla mıdır, bi'l-cümle hakıykat-ı ahvâl neçe olmuş ise ne mahalde zâyi' olmuşdur ma'lûm idinüb tafsıyli ile 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... **/ 173 b /**

425

- **Yazıldı**

Topçubaşı **Sinan'**a bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Selânik** sancağı begi, dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Kurd** içün top atmak 'ilminden habîrdir **Selânik** kal'esinde topçu olmağa mahaldir deyu 'arzeylemeğin buyurdum ki

Mezbûr varduğı gibi te'hir eylemeyüb top atdırub imtihân eyleyüb dahi dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin.

Yevme'l-cum'a fî 14 minhu (Cuma, 28 Mart 1545)

426

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırına virildi

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Hâliyen 'imâret-i 'âmirenin binâsının itmâmı ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb binâya ta'yin olunan müsellem ve yaya beglerini müsellemleri ve yayalarıyla yoklayub gelmiyenlere muhkem tenbîh ve te'kid idüb ta'cilen gözedesin gelmiyenleri yazub 'arzidesin ki gereği gibi haklarından gelinüb sâirlerine mûcib-i 'ibret ola. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdan olub binânın mu'accelen itmâmı lâzım ve vâcib olmuşdur sen dahi ana göre ihtimâm idüb fermân-ı hümâyûnumun icrâsında dakıyka fevtetmeyesin, şöyle bilesin... **/ 174 a /**

427

- Yeniçeri muhzırına virildi fî 15 Muharrem sene 952 (29 Mart 1545)

Yeniçeri ağasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb yeniçeri kullarına ve sâir bölük halkı kullarına tenbîh eyleyesin ki sefer-i hümâyûna hâzır müheyyâ olalar deyu emreylemiş idim ve'l-hâletü hâzihi ol emrim mukarrer olub sefer-i nusret-esere 'azîmet-i 'âlî-nehmetim muhakkak olduğu eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb eger yeniçeri kullarımdır ve eger bölük halkı kullarımdır tekrâr gereği gibi tenbîh eyleyesin ki sefer-i hümâyûna cümlesi hâzır ve müheyyâ olalar. Bundan sonra bir emr-i şerîfim dahi vardukda hiç bir nesneye tevakkuf eyleyecek husûsları kalmaya. Ammâ yeniçeri kullarıma şimdi seyishâne (?) emreyleyesin, emrim üzere sefere hâzır olalar bundan sonra bir dahi emr-i şerîfim varid oldukda anun muktezâsınca 'amel eyleyesin

(**Cendereci-zâde** takrîr eyledi ve hem yeniçeri ve muhzırı dahi böyle emrolundu didi)

428

- **Yazıldı**
Kasım Beg'**in kethudâsına virildi**

Mohac begi **Kasım Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb küffâr-ı hâkisâra müte'allık ba'z-ı husûsu i'lâm eylemişsin her ne ki denilmiş ise mufassalan ma'lûm oldu buyurdum ki

Min ba'd dahi küffâr-i hâ[kisâ]r cânibine yarar casuslar gönderüb **Ferandoş** bed-fi'âl karındaşı cânibine gitmiş midir, cem'iyyeti var mıdır ve karındaşı cânibinden fesâd nedir fikr-i fâsidleri nenin üzerindedir, bi'l-cümle cüz'î ve küllî ma'lûmun olduğu üzere, ahbâr-ı sahîhai her ne ise, yazub 'arzeylemekden hâlî olmayasın **/174b/**

429

Hersek sancağı begine bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetime şöyle 'arzolundu ki **Nova** kal'esine nöbetçi olan yeniçeri kullarımın zahîreleri olmayub ol bâbda ziyâde müzâyaka çekerler imiş buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb zikrolunan kullarımın lâzım olan zahîrelerin eger karadandır ve eger deryâ cânibindendir akçeleriyle tedârik edivirüb azık husûsunda müzâyaka ve zarûret çekdirmeyesin.

Yevme's-sebt fî 15 Muharremi'l-harâm sene 951 (952)
(Cumartesi 29 Mart 1545)
der Edirne

430

- Yazıldı

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Bundan akdem **Şam** sancağında **Vâdi'l-'Acem** nâhiyesinin **Kenâkîr** nâm karyeden 'alâ vechi'l-birri ve's-sadaka sekiz bin akçeye mutasarrıf olan **Şeyh Samâdi** vefât etdikde dârende-i misâl-i bî-misâl kudvetü's-sulahâi's-sâlikîn **Mevlânâ Şeyh Mehmed,** zîde takvahüye ve şeyh-i müşârun ileyhin on dokuz nefer evlâdına ve fukarâsına mutasarrıf olmak üzere sekiz bin akçelik hisseye iki bin dört yüz akçe dahi 'inâyet olunub on bin dört yüz akçelik hisse ta'yin olunub berât-ı hümâyûn virilmiş idi. Sonra karye-i mezbûreden bâkı kalub hâssa-i hümâyûnum içün zabtolunan beş bin altı yüz akçenin iki bin akçeliği dahi şeyh-i müşârun ileyhin zâviyesinde fukarâya sarfolunmak içün hükm-i şerîfim ihsân olunmuş idi. Hâliyen mûmâ ileyh **Şeyh Mehmed** bâb-ı sa'âdet meâbıma gelüb bâkı kalan üç bin altı yüz akçelik hisse dahi, 'alâ vechi'l-birri ve's-sadaka, müstakıl kendüye ta'yin olunmak bâbında istid'ây-i 'inâyet etmeğin mezîd-i re'fet-i şâhânemden zikrolunan üç bin altı yüz akçelik hisse[yi] vech-i meşrûh üzere müstakıl mûmâ ileyhe 'inâyet olunub ve zikrolunan **/175a/** on bin dört yüz akçelik hissenin mahsûlü dahi müşârun ileyh **Şeyh Mehmed**'den gayri on sekiz nefer evlâdına ve fukarâsına sarfolunmak emridüb cümle on altı bin akçelik olub bu berât-ı sa'âdet âyâtı virdim ve buyurdum ki

Ba'de'l-yevm zikrolunan mahsûlu mûmâ ileyh **Şeyh Mehmed** zabtidüb üç bin altı yüz akçelik hissenin mahsûlünü müstakıl kendüsi mutasarrıf olub ve iki bin akçelik hissenin mahsûlünü dahi hükm-i hümâyûnum mûcibince zâviyede fukarâya sarfeyleyüb bâkı kalan on bin dört yüz akçelik hissenin mahsûlünü müşârun ileyh **Şeyh Mehmed**'den gayri on sekiz nefer evlâdına ve fukarâsına olıgeldüği üzere ve sâbıkan virilen berât mûcibince sarfidüb benüm devâm-ı devletim ve sebât-ı haşmetim ed'iyesine bi'l-guduvvi ve'l-âsâl iştigâl göstere, ol bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferideden kâinen men kân ve keyfe mâ kân bi-vechin mine'l-vücûh ve nev'in mine'l-envâ' ve sebebin mine'l-esbâb mâni' ve dâfi' ve râfi' ve münâzi' olmaya, dahl ve ta'arruz etmeye. Şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahriren fî evâil-i Muharremi'l-harâm sene isneyn ve hamsîn ve tis'a mie (**Evâil-i Şevvâl**/15-24 Mart 1545)

Be-makam-ı **Edirne**

431

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine gönderildi

Anadolu kadı'askerine bir hükm-i şerîf yazıla ki

'Atebe-i 'ulyâma mülâzemet iden kudât ve müderrisînin bi'l-cümle mülâzim defterinin bir sûreti a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn **Rumeli** kadı'askeri **Mevlânâ Ebussu'ûd,** dâmet fezâilühüde olub bir sûreti dahi senün yanında olub mülâzimlerden birine senün cânibinden tedris ve kazâ virildikde sendeki deftere kaydolunub ammâ **Rumeli** kadı'askerinde olan deftere kaydolunmayub kezâlik **Rumeli** cânibinde mansıb virildikde sendeki mülâzim defterine kaydolunmamağla mülâzimlik ahvâli mazbût olmayub iştibâh olub bu sebeble menâsıb husûsunda neçe tezvîr ve telbîse mecâl olduğu benim pâye-i serîr-i 'âlem-masıyrıma 'arzolunmağın emr-i celîlü'l-kadrim şöyle sâdır oldu ki **/ 175 b /**

Min ba'd anun gibi emr-i hümâyûnumla senün cânibinden bir mülâzime mansıb virildikde ol kimesneye, kimden mülâzim olmuşdu ve ne asıl mansıb virildi ve ne tarihde virildi. İsmi ve iştihârıyle ve târihiyle meşrûhan mülâzim defterine kaydeyleyesin. Kezâlik **Rumeli** kadı'askeri dahi kendüde olan mülâzim defterinde, mahallinde bu tafsîl üzere işâret eyleye ve **Rumeli** kadı'askeri cânibinden dahi mansıb virildikde kendüdeki mülâzim defterine evvel kaydetdüğine göre, sendeki deftere, sen dahi kaydeyleyesin, bi'l-cümle virilen menâsıb bir cânibde kaydolunub birinde kaydolunmamağa aslâ emrim yokdur. Dâimâ iki cânibin defterinde her mansıb meşrûh mukayyed olmak gerekdir. Sen dahi bu emr-i hümâyûnumu kemâliyle ri'âyet eyleyüb ve mülâzim defterinin bir sûretin sıhhati üzere çıkarub mecmû'-ı mülâzimînin, eger kadı ve eger müderrisdir, kimden çıkmışlardır, kazâ ve tedrîs ne tarihde virilmişdir, isimleri ve iştihârlarıyla mufassal ve meşrûh yazub divân-ı 'âlî-şânıma teslîm eyleyesin ki mansıb virildikde divân-ı hümâyûnumda dahi mahallinde kaydoluna tâ ki mülâzim defteri kemâliyle mahfûz ve mazbût olub hiç vechle tezvîr ve telbîse mecâl olmaya

Ve bazı kadılara ve müderrislere mansıb virildikde berât alınmayub husûsen ba'z-ı bunda hâzır bulunmayub yerinde tebdîl olanları berâtları ihrâcına mukayyed olmayub bu sebeble berât resmi dahi zâyi' olur imiş, ol bâbda dahi emr-i cihânmutâ' bunun üzerinedir ki, divân-ı hümâyûnum olub divân günlerinde ne denlu kadılık ve medrese virilürse durduğu divân oldukda, anları isimleriyle yazub kimin mülâzimidir, ne târihde ma'zûl olub mansıb virilmişdir ve ne vechle âhar mansıba tebdîl olunmuşdur, tezkere yazub ol tezkerede şerh ve beyân eyleyesin ki ana göre divân-ı hümâyûnumda olan mansıb defterine kaydoluna ki **/ 176 a /** her kime mansıb

verilürse ma'lûm olub berât resmi zâyi' olmayub berât etmeyenlerden taleb olunub hükm-i hümâyûnum gönderile, bu bâbda benim ziyâde ihtimâm-ı şerîfim olmuşdur. Bu emr-i lâzimü'l-ittibâ'ı mukarrer bilüb bu hükm-i hümâyûnumu hıfzidesin ki sen ve senden sonra gelen kadı'askerler dâimâ mazmûn-ı hümâyûniyle 'amel eyleyüb hiç bir zamanda hükm-i cedîd taleb olunmayub aslâ ve kat'â hilâfına cevâz gösterilmeye, şöyle bilesiz.

- Yazıldı, Paşa hazretlerine gönderildi
- Bir sûreti dahi müşârun ileyh Rumeli **kadı 'askerine yazıla / 176 b /**

432

- Yazıldı
- Oruç Çavuş**'la gönderildi**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından mukaddemen **Petrovik** câniblerine ba'z-ı maslahat içün irsâl olunan **İskender** bâb-ı sa'âdet meâbıma geldikde **Segedin** sancağına tâbi' üç dört mil mikdarı karib yerde **Tissa** nehri içinde vâkı' olan adalar içinde **Beçi** nâm kal'e ki sâbıkan 'inâyetullah ile fetholub altı ay mikdarı evkât-ı hamse ve cum'a namazı kılındıkdan sonra mukaddemen, mürd olan **Begoğlu** bir tarıyk ile âsitâne-i sa'âdetime 'arzidüb yine kâfire virilüb bi'l-fi'il **Petrovik'**in zabtındadır deyu i'lâm eyledi. İmdi eger **Brata'**nındır ve eger **Petrovik'**indir sâbıkan 'ahd-i hümâyûnum virildikde **Tissa** suyunun beru yakasında ve suyun içinde olan adalarda vâkı' olan eger kal'elerdir ve eger iskeleler ve eger karyelerdir külliyen hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtolunmak fermân olunub anların 'alakaları kalmamışdır. Nedir ki zikrolunan kal'e şimdiye değin **Petrovik'**in elinde kalub hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtolunmaya hâliyen bu husûs içün **Petrovik'**e hükm-i hümâyûnum yazılub kal'eyi sana teslîm eylemek fermân olunmuşdur buyurdum ki

Vusûl bulıcak hükm-i hümâyunumu mezkûre gönderüb kal'eyi alub bulunan yeri te'hir etmeyüb zikrolunan kal'enin zabtı ve hıfzı içün beglerbegiliğine tâbi' olan kal'elerden dizdârın ve kethudâsın ve hisâr erenlerin kifâyet kadar tedârik idüb gereği gibi hıfz ve hirâset etdiresin ve yine nevechle tedârik idüb içine ne kadar âdem konulduğun ve kangı kal'elerden alınduğun dahi 'atebe-i 'ulyâma defterin gönderesin ki berâtları virile. **/ 177 a /**

433

- Yazıldı
- Oruç Çavuş'a virildi fî 17 Muharrem sene 952
(31 Mart 1545)

Bir dahi bir hüküm yazıla ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından mukaddemen senin cânibine ba'z-ı maslahat içün irsâl olunan **İskender,** bâb-ı sa'âdet-meâbıma gelüb **Segedin** sancağına tâbi' üç dört mil mikdarı karib yerde **Tissa** nehri içinde vâkı' olan adalar içinde **Beçi** nâm kal'e ki sâbıkda 'inâyetullah ile fetholunub altı ay mikdarı evkat-ı hamse ve cum'a namazı kılındıkdan sonra mukaddemen mürdolan **Begoğlu** bir tarıykla âsitâne-i sa'âdetime 'arzidüb ol cânibe virilüb bi'l-fi'il senin zabtındadır deyu i'lâm eyledi. İmdi eger **Brata**'nındır ve eger senindir sâbıkan 'ahd-i hümâyûnum virildikde **Tissa** suyunun beru yakasında ve suyun içinde olan adalarda vâkı' olan eger kal'elerdir ve eger iskeleler ve eger karyelerdir külliyen hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtolunmak fermân olunub bunlarda 'alâkanuz kalmamışdır. Hâliyen zikrolunan kal'eyi hâssa-i hümâyûnum cânibinden zabtetmek içün emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Budun** beglerbegisi **Mehmed,** dâme ikbâlühüye, hükm-i şerifim gönderilmeğin buyurdum ki

Mûmâ ileyh cânibinden âdem varub mezbûr kal'eyi zabteylemek taleb eyledikde aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan kal'eyi müşârun ileyhe teslîm eyleyesin ki emrim üzere hâssa-i hümâyûnum içün zabtoluna, şöyle bilesin...

434

- Yazıldı
fî 17 Muharrem sene 952 (31 Mart 1545)

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen küffâr-ı hâkisârın ahvâli hayli zamandır ma'lûm olmadı mufassalen bilinmek mühim ve lâzım olmağın dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil çavuşum **Oruç,** zîde kadrühü, ulağla irsâl olundu, buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ımla vusûl buldukda te'hir ve terâhi eylemeyüb 'aduvv-i makhûrun ahvâlin gereği gibi tetebbu' ve tefahhus kılub bi'l-fi'il **Ferandoş** ne mahaldedir, cem'iyyeti var mıdır, fikr ve ferâset-i bâtılları nenin üzerindedir ve karındaşından dahi hâl ve haber ne vechledir görüb tamâm düşmenin keyfiyyet-i

ahvâline ıttılâ' tahsîl idüb dahi bir an tevakkuf eylemeyüb tafsîli ile sahîh haberleri yazub mezkûr çavuşumla 'atebe-i 'ulyâma i'lâm idesin. / **177 b** /

435

Yevme'l-isneyn fî 17 minhu (Muharrem 952) (31 Mart 1545)

- Yazıldı
- Hasan Çavuş'**la gönderildi**

Brail emînine bir hüküm ki

Sâbıkan **Eflâk** voyvodası olan **Radul Voyvoda'**nın anda **Eflâk'**da olan esbâbları ve davarları mîr[î] içün zabtolunmak emrolunub 'andan gayri siyâset olan ba'z-ı müfsidlerin dahi davarları ve esbâbları dahi mîrî içün zabtolunmak emrolunmağın bi'l-fi'il **Eflâk'**da olan, kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim, kapucılarım başı **Mehmed** zîde kadrühüye hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir eger esbâblarından ve davarlarından satılmak da eglenmek lâzım gelecek olursa sana satmak içün defteriyle irsâl eyleye alub zabtidüb dahi değer bahasıyla satub ne mikdar akçe hâsıl olursa defter idüb mühürleyüb akçesiyle südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin, tamâm sa'y ve ihtimâm idüb bir habbe zâyi' etdirmeyüb cümlesin satub akçesin gönderesin, şöyle bilesin...

436

- Yazıldı
- Hasan Çavuş'**la gönderildi, bu tarihde**

Eflâk voyvodasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sâbıkan sefer-i hümâyûnuma **Eflâk** vilâyetinden çıkduğı uslûb üzere ol mikdar nefer **kürekçi** ihzâr eyleyesin deyu emreylemişdim ve'l-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan kürekçileri sâbıkan sefer-i hümâyûnda ne tarıykla çıkmışsa ve kaç nefer çıkmış ise, yine ol uslûb üzere ol mikdar nefer kürekçileri tedârik idüb cümlesin yerlu yerinde ihzâr eyleyesin ki bundan sonra bir def'a emrimle kulum vardukda hiç bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb emrim nece olursa ana göre 'amel eyleyesin ve hem sefer-i hümâyûn içün dahi / **178 a** / üç yüz re's bârgir mühim ve lâzım

olmuşdur, ol bâbda dahi ihtimâm idüb ta'cilen mübâşeret eyleyüb emrim üzere anları dahi yerlu yerinde hâzır eyleyesin ki ol bâbda bundan sonra bir emrim dahi vardukda cümlesi hâzır buluna ki maslahat 'avk ve te'hir olunmalu olmaya. Zikrolunan bârgirler husûsunda dahi ihtimâm eyleyesin ki arpalu bârgirler olub sefer-i hümâyûn maslahatına yaraya ana göre tedârik idüb zikrolunan evâmir-i 'aliyyenin itmâmı bâbında dakıyka fevt eylemeyesin şöyle bilesin...

Yevme'l-erbi'a fî 19 Muharrem sene 952 (Çarşamba, 2 Nisan 1545), **Edirne**

437

- Yazıla
- Yazıldı
- Diyarbekir **çavuşlarından Çavuş'a virildi fî 5 şehr-i Saferi'l-muzaffer sene 952** (18 Nisan 1545)

Diyarbekir beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Karahisârışarkî** sancağı begi **Ahmed,** dâme 'izzühüye, **Rakka** sancağı tevcîh ve ta'yin olundu. Eyle olsa livâ-i mezbûrun hıfz ve hirâseti içün sâbıkan **Rakka** sancağı begi olan **Ferhâd,** dâme 'izzühüye, **Diyarbekir** kullarından ba'z-ı kullar ta'yin olunmuş idi. Bu def'a dahi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb livâ-i mezbûrun zabt ve siyâneti içün **Diyarbekir** kullarından sâbıkan ta'yin olunduğu üzere ta'yin idüb müşârun ileyh **Rakka** begine irsâl eyleyesin ki lâzım geldüği üzere hıfz ve hirâset eyleye. Şöyle bilesin... **/ 178 b /**

438

- Yazıldı
- Kiseye konulub mühürlenüb mezbûr Sinan'a **virildi**
- Silistre **beginin kapukethudâsı** Sinan Beg'e **virildi fî 21 Muharrem 951 (952),** (4 Nisan 1545)

Silistre sancağı begi **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Bu def'a **Leh** vilâyeti keferesinden memlekete mazarrat ve harâmilık içün gelüb **Akkerman** kal'esinde habsolunan keferenin içlerinden bellu başlu yararla-

rından iki neferi alıkonulub mâ-'adâsı dutan kimesnelere virilmek emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak göresin zikrolunan keferenin içinden iki nefer bellu başlu yarar ve mu'temed kâfirin alıkoyub dahi mâ-'adâsın cenkde her kim dutmuş ise sâhiblerine teslîm eyleyesin, şöyle bilesin...

439

- Yazıldı

- Silistre **beginin kapukethudâsı** Yusuf'**a virildi**

İzvornik sancağı begi **Mehmed Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mukaddemâ elli kıt'a şâyka bina olunmak emrolunub binâlarına şürû' olunmuş iken tekrâr **Sâlih Çavuş'**la yüz kıt'a zahîre gemileri yapılmak dahi emrolunmuş. Anlar dahi bilâ te'hir tedâriklerini görülmek üzeredir. Lakin **Budun** beglerbegisi cânibinden taleb olunursa anda gidicek maslahat 'avk ve te'hir olunmak ihtimâli vardır. Bu kadar gemiler zaman-ı kalîlde sen bi-nefsihi ikdâm etmeyince tamâm olmak emr-i 'asîrdir deyu bildirmişsin. İmdi zikrolunan gemiler mu'accelen itmâma irişmek ehemm-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Emrolan üzere gice ve gündüz maslahatında mücidd ve sâ'î olub ta'cil 'ale't-ta'cil tamâm eylemek ardınca olasın eger anun gibi müşârun ileyh **Budun** beglerbegisi cânibinden bir husûs düşüb seni taleb idecek **/ 179 a /** olursa kat'an te'hir etmeyüb sancağın sipâhilerini müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla bî-kusûr alaybegine koşub **Budun'**a irsâl eyleyesin. Sen kemâ kân gemiler hidmetinde kalub âdemlerinle üzerine olub maslahatı 'avk ve te'hir etdirmeyüb muhkem ikdâm eyleyüb cümle gemileri itmâma irişdirmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin.

Yevme's-sülâsâ fî 17 Muharrem sene 952 (Salı, 31 Mart 1545), **Edirne**

440

- Yazıldı, Memi.
- Sağ bölük 'ulûfecilerinden Ferhâd Hersek'**e virildi. 'Ulûfe 1, Bölük 76**
- Mühürlenüb gönderildi

Sâhibgirây Han'a bir hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet-meâbımıza mektûb gönderüb **Çavuş Mehmed** vâsıtasıyla size vârid olan hükm-i hümâyûnum mûcibince memleketim ra'âyâsına mazarrat irişdiren **Leh** vilâyetinin harâmileri ahvâlin i'lâm idüb mâ-beyninizde **Özi** suyu sedd-i kavî olmağın sizün cânibinizden anların def'i mute'azzir olur deyu iş'âr eylemişsin ve benim (öyle) oğlunuz **Emingirây,** dâme 'uluvvühüyü, **Moskov** vilâyetine gazâya irsâl eylemişsin, 'inâyetullah ile guzât-ı dîn envâ'-ı 'inâyetime karîn olup muzaffer ve mansûr olduklarına haber geldüğin bildirmişsin. Hâliyen ehl-i İslâm muzaffer ve mansûr ve a'dây-i dîn-i hazret-i seyyidi'l-enâm makhûr ve meksûr olub âsitân-ı muhalledü'l-ikbâlime bunun emsâli ahbâr-ı meserret âsâr vârid olmakdan hâlî olmaya ve zikrolunan mektûbunuzda sâbıka size vârid olan hükm-i hümâyûnum muktazâsınca **Çerâkise** ahvâlinin tedârikinde olduğunuzu **/ 179 b /** ve **Hacı Tarhan** ve **Nogay** taraflarına müte'allık dahi ba'z-ı husûslar naklidüb şöyle ki **Nogay** beri taraflara karîb gelürse bir cânibe hareket olunmağa kabil değildir. Şöyle ki a'dâ karîb olmaya **Çerkes'**e niyyet olunmuşdur deyu iş'âr eylemişsin. Bu bâbda her neki denmiş ise mufassalan pâye-i serîr-i 'âlem-masîrıma 'arzolunub ma'lûm ve mefhûm oldu. Eyle olsa ol cevânibin cüz'î ve küllî ahvâli ma'lûmunuz olub her vechle vukuf ve şu'ûrunuz olmuşdur. 'Arzolunan husûslarda tedârik vech ve münâsib nece ise mahalli ne yüzden iktizâ iderse hüsn-i tedârik olunub din ve devletime layık olan üzere 'amel oluna.

441

- Yazıldı
- Semendre **beginin kethudâsı** Nasûh'**a virildi**

Semendre sancağı begine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Petrovik** sancağından un satun alub **Belgrad'**da der-anbar eylemek içün mukaddemen sipâhi oğlanları

kethudâsıyla bu bendeye iki bin altun irsâl olunmuşdu. Akabince **Salih Çavuş** yedinden hükm-i şerîf vârid olub mazmununda emrolunmuş ki ol yerde un ziyâde bahâlı olub göresin zikrolunan unun kilesi altışar ve yedişer akçeye alınmak mümkin ise emr-i şerîfim mûcibince un satun alasın eger ol bahâya olmayub ziyâdeye olursa un yerine arpa satun alub zikrolan arpa bahâsiyçün bahâsın ma'lûm idinmek içün anda olan **Çavuş Mehmed** nâm bendelerine ve **Petrovik'**e bi'l-fi'il âdem ve mektûb gönderüb dergâh-ı gerdûn iktidâra mahfi buyurulmaya ki mezkûr vilâyetden iki bin beş yüz mud un emrolunmuş velâkin bu mikdâr ihzârına ve **Belgrad** mukabelesine getürmeğe fevka'l-had izhâr-ı 'aczleri olub bi-cehdin bin beş yüz mud tahsîl olur. Bi'l-fi'il ol diyârda un **İstanbul** kilesi sekizer, dokuzar ve arpa dörder ve beşer akçeye vâkı' olub pâdişâh-ı 'âlempenâh hazretlerine mahsûs hidmet olmağın unu yedişer ve arpayı dörder akçeye virmeğe **/ 180 a /** râzı olmuşlar ki **Beşledek** dimekle ma'rûf varoşa getirdüb bu cânibden akçe ve gemiler gönderilüb satun alınub gemiler ile getürdilüb **Belgrad**'da der-anbar oluna. Eyle olsa mezbûr vilâyetden eger un ve arpadır varoş-ı mezbûre getürdükleri takdirce beherhâl bu cânibe gemiler ve kürekçiler tedârik olunmak ihtiyâc olub bu tarıykla gelüb der-anbar oldukdan sonra pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin sa'âdet ve iclâl ile teveccüh ve 'azîmeti vâkı' oldukda zikrolan zahîre anbardan tekrâr ihrâc olunub iki def'a harc ve zahmet çekilüb hâliyen tahmîl olundukda **Budun** cânibine iletmek câiz buyurulursa vakti ile gidüb emrolunan yerde der-mahzen olunur idi deyu bildirmişsin. Eyle olsa buyurdum ki

Göresin kazıyye 'arzetdüğin gibi ise bu husûsda enfa' kankısı ise vech ve münâsib gördüğün üzere tedârik idüb zikrolunan zahîreyi mahrûse-i **Budun'**a irsâl eyleyesin ki iledüb **Budun** beglerbegisine ve mâl defterdârına **Budun'**da dahi zikrolunan zahîreyi alub münâsib olan yerde hıfzeylemek içün hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Nesnesin zâyı' etmeyüb bi't-tamâm teslîm eyleyesin ve sen dahi zahîre gönderdüğin kimesnelere gereği gibi tenbîh eyleyesin ki alub gitdikleri zahîreyi onat vechle hıfzidüb bî-kusûr teslîm idüb nesnesin zâyi' etmeyüb bi't-tamâm teslîm eyleyeler ve ne mikdar nesne teslîm olunduğuna giru anlardan temessük alub getüreler ki sonra zahîre zâyi' olub ve tamâm teslîm olunmadı deyu kimesne 'özür ve bahâne eylemek ihtimâli olmaya. Bu babda tamâm ihtimâm idüb vech ve münâsib gördüğün üzere zahîre husûsun itmâm ve yerine bi't-tamâm teslîm etdirmek bâbında dakıyka fevteylemeyesin, şöyle bilesin...

442

- Yazıldı
- Mezbûr Nasuh'**a virildi**

Budun beglerbegisine ve mâl defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Semendre** sancağı begi **Toygun** dâme 'izzühü, südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb **Petrovik** sancağından emr-i hümâyûnumla satun alınan un ve arpa gemilerine tahmîl olunub sür'âtle (?) mahrûse-i **Budun'**a gönderilüb anda hıfz ve zabtolunmak münâsibdir deyu 'arzeylemeğin buyurdum ki

Vusûl buldukda anun gibi zikrolunan zahîre gemilerle vardukda bi't-tamâm alub kabz idüb münâsib olan yerde onat vechle zabtoluna yağmurdan ve nemden ve gayri nesneden zarar ve gezend irişmek ihtimâli olmaya şöyle ki zahîre sonradan noksan üzere bulunub veyahud zarar lâzım gele bu bâbda beyân olunacak 'özür makbul olmaz size tazmin etdirilür. Ana göre tedârik eyleyesin, şöyle bilesin...
/ 180 b /

443

- Yazıldı, FTH.

'Arabistan defterdârı **Hasan Çelebi'**ye ve **Haleb** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunulub **Haleb** emîni olan **Nasibî oğlu Hasan Haleb'**ün [**Cebbûl**] dimekle ma'rûf memleha ve ol nâhiyelerde olan hâsları **Kâsım** ve **Cemâl** ve **Mehmed** nâm Halebluler iltizâmla emîn ve kâtib ve 'âmil olub bir tarıykla yedi yıla yetmiş kerre yüz bin akçeden ziyâdeye müşterik mukata'aya alub ve mîrîye nef' olmadan milh bahâsından zimemde bir akçe bâkı göstermeyelum deyu şart etmişler idi. Dört beş yıl tasarruf etdüklerinden sonra birbiriyle muvâza'a idüb aralarından **Cemâl'**ı ihrâc idüb üzerinde mâl-ı mîrîden üzerinde bir akçe yokdur deyu eline huccet virüb ba'dehu tahvîl tamâm oldukda bu kadar mâldan yedi yılda hazineye heman yigirmi üç ve yigirmi dört kerre yüz bin kadar akçe teslîmleri olub ve ba'z-ı masraf gösterüb ve kırk dört, kırk beş kerre yüz bin akçe kadar zimemde bâkı gösterüb hile etmişlerdir. Defterdâr bâkıye havâle koyub tahsîl etdirüb ve teftîş etdirmek murad etdikde nâzır olan **Nasibî oğlu Hasan** bir tarıyk ile defterdâra deynim virüb mukata'a giru mezkûrlara altı yıla değin dahi bâkılarına bile cevâb virmek üzere alıvirüb ve mukata'a emr-i pâdişâhiye muhâlif, zâhirden 'alakalu kimesne üzerinde olmasun deyu sâbıkan şerîkleri olan mezkûr **Cemâl** üzerine ve

Mehmed'in oğlu zimmetlerine yazdırdub sûret idüb lâkin cümlesi giru mutasarrıflardır ve zimemde gösterdükleri bâkı hakıykat-ı halde güzzî (cüz'î)'dir. Ra'âyâ zimmetinde cüz'î bâkı olub ekseri kenduler bel' ve ketmetmişlerdir ve ra'âyâ bi'l-fi'il dahi üzerlerinde bu kadar bâkı kaydolunduğun bilmezler. Nihâyet beş altı kerre yüz bin akçe var bilürler. Eger bilseler yerlerinden firâr idüb ehl [ve] 'ıyâllarıyla der-i devlete şekvâya gelmek mukarrer idi ve şartlarına muhâlif bu kadar bâkı gösterdüklerinden garaz hemen bu mikdar bâkı ile mukata'aya kimesne tâlib olmasın idi. Kenduler tasarruf etmekdir ve bilâd-ı **'Arabistan**'da anun gibi ma'den yokdur ve yeni tahvîl aldıklarından beru dahi bir yıldan ziyâde olmuşdur. Bu sene de dahi milh cem'inin zamanı geldikde hile idüb hayli mâl bel'etmişlerdir ki eski bâkıdan gayri yeni senede dahi nesne hâsıl olmadı deyu kimesne tâlib olmaya. Sekiz dokuz yıldır ki nâzır mu'âvenetiyle mukata'adan çıkmayub mutasarrıflardır. Anun gibi dahi hâsıl olursa mukata'a harâb sûretine koymuşlardır ve mezkûrlar kadîmden nesneye mâlik değiller iken, mâl-ı pâdişâhî ile şimdi emlâkda ve esbâbda ve hizmetkârda müsellemlerdir. **/181a/**

Ve **Tarablus** sancağında olan **Ceble** hâsların nâzır **Hasan Çelebi** bir kaç 'araba alıvirüb 'ulûfe ile emîn idüb anlar dahi mâl telef etmek üzere olıcak erbâb-ı timârdan yarar nice silahdâr mukata'ayı ziyâde idüb sancakbegi huzûrunda birbirine kefil bi'l-mâl olub 'arzı taleb eylediklerinde nâzır bir tarıykla mâni' olub giru anlara virdirüb hâliyen tahvîlleri tamâm olmağa karîb olmuşdur. Anların dahi hayli bâkıleri vardır ve nâzır-ı mezbûr ekser emânetleri küllî 'ulûfeler ile bunlara alıvirüb dahi her emînin iltizâmında olan hâs karyelerin yararlarından her emânetden bir nice pâre karye mültezimlerden kendüsi icâreye alub mahsûlünden cüz'î nesne teslîm idüb bi'l-fi'il üzerlerinde nice bâkı vardır. Kendüsi bu asıl vaz' etmekle bir cânibden mültezimler telef idüb ekser mukata'aların beş on kerre yüz bin akçe ve ba'zının dahi ziyâde bâkıleri vardır deyu i'lâm eylediler. İmdi mezbûr **Nasibî oğlu** emânetden ref'olunub bu husûsların teftîş olub görülmesin emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir itmeyüb mezbûru ihzâr idüb ve sâir ihzârı lâzım olur kimesneleri dahi getürdüb ve zikrolan mâl ahvâlini tamâm dikkat ve ihtimâm ile hakk üzere gereği gibi tetebbu' ve tefahhus idüb yerlu yerinden görülmesi lâzım olanları yerlu yerinden görüb 'arzolunan kazâyânın aslı nedir, vâkı' midir, zikrolunan mâl nice olmuşdur bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb eger mezkûrun üzerindedir ve eger âhar kimesnelerdedir, bi'l-cümle bel'iyyâtdan ve ketmiyyâtdan nâşi ve zâhir olan mâlımdan zimmetinde bir habbe komayub cümlesin tahsîl etdirüb hazine-i 'âmirem içün zabtetdiresin ve ba'de't-teftîş ne mikdar mâl tahsîl olunduğun yazub defter idüb bir maddesin ketmetmeyüb tafsîli ile yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Tamâm hakküzerine olub mâlımın cem' ve tahsîlinde küllî sa'y ve ihtimâm, vufûr-ı kifâyet ve ikdâmın zuhûra getüresin, şöyle bilesin... **/ 181 b /**

444

- Yazıldı
- Cendereci-zâdeye **gönderildi**

Kudvetü'l-ümenâi ve'l-mu'temedin **Emîn Mustafa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen mektûb gönderüb **Yeniceköy** dimekle ma'rûf karyenin içinde bir evde mühürlü ba'z-ı demür ve kürek ve kazma ve çelik bulunub ehl-i karyeden suâl olundukda **Mora'**da **Anabolu** kâfir elinde iken bu esbâbları kirâciler karadan **Anabolu'**ya iletmeğe üşendiklerinden gemiye koymuşlar gemiye helâklik lâzım geldikde kimin denize atub kimin kenarda telef etdiklerinden sonra kadıya haber olunub kadı ma'rifetiyle köyümüzde hıfzedeli altı yıl mikdarı vardır ki der-mahzen yatur deyu haber verdiklerin bildirmişsin. Ammâ her biri ne kadar 'adeddir tafsîli ile bildirmemişsin, buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak te'hir etmeyüb zikrolunan demür ve çelik ne mikdardır ve kürek ve kazma dahi her biri kaçar 'adeddir tafsîli ile yazub defter idüb ve mühürleyüb ta'cilen dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. **/ 182 a /**

445

- Yazıldı
- Mezkûr İstanbul **subaşısına virildi**

İstanbul kadısına ve hâliyen subaşı olan **Sinan Çelebi'**ye bir hüküm ki

Bundan akdem **İstanbul'**da subaşı olan **Hızır'**ın zamanında ba'z-ı yaramaz 'avretler habs-i ebedî ile habsolmuşlar idi. Hâliyen anlar yoklanub görülmek mühim ve lâzım olmağın isimleri yazılub irsâl olundu, buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb bi'z-zât ikinüz dahi mübâşeret idüb zikrolunan 'avretleri ol deftere göre yoklayub göresin cümlesi emrim üzere mevcûd mahbûslar mıdır, koyuvirilmişleri var mıdır eger koyuvirilmişler ise kimler koyuvirilmişdir, kimin emriyle koyuvirilmişdir, isimleriyle yazub 'arzeyleyesin ve hem mezkûrûn 'avretleri bi-nefsihimâ mevcudlar mıdır, yohsa ba'z-ı hile olunub koyuvirilüb dahi anun ismiyle müsemmâ gayri 'avretler mi habsolmuşdur, bi'l-cümle tamâm ihtimâm ve dikkat ile tetebbu' idüb hakıykatı ile ta'cilen südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin. **/ 182 b /**

Yevme'l-ahad fî 23 minhu (Muharremi'l-harâm sene 952) (Pazar, 6 Nisan 1545)

446

- Yazıldı
- Paşa hazretleri divânında çavuşbaşı'ya virildi
Bir çavuş ta'yin eylemek içün
- Sonra Dubrovnik'e **giden** Ferhâd Çavuş'a **virildi**

İskaradin ve **Hlivne** هلونه kadısına (kadılarına) bir hüküm ki

Hâliyen **Venedik** elçisi dergâh-ı mu'allâma gelüb (?) نادين kal'esinin beşluleri ağası **Delu Mehmed** nâm kimesne **Bosna** ve **Klis** beglerinin ma'rifetiyle **Venedik** kal'elerinden **Zadra**'ya tâbi' ra'âyânın köylerinin üzerine varub kırk dokuz pâre köye tenbîh idüb "sizi ururuz bize tâbi' olun, eger uğrınuz çıka (?) koyununuzu ve davarınızı yağma eylemek emrolunmuşdur sizi dahi esir ederiz" dediklerin 'arzeyledi. İmdi **Venediklu'**ye **mu'âhede-i şerîfim** virilüb bâb-ı sa'âdet-meâbım ile dostluk üzeredir. Anların ra'iyyetlerine 'ahd-i şerîfime muhâlif dahlolunmağa emrim yokdur, buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak bu husûsa bi'z-zât mübâşeret idüb hakküzere teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin mezkûr beşlu ağası **Venedik**'e tâbi' olan ra'âyâya dahleylemeğe sebeb nedir, ol ra'iyyetler fi'l-vâkı' sahîh **Venediklu'**nun midir, yohsa beru cânibin ra'âyâsından olub anlarun sınuruna mı varmışlardır, şöyle ki sahîh **Venediklu'**nun ra'iyyetleri ise kat'an mâ-beynimizde **'ahd-i şerîfime** muhâlif anların ra'âyâsına beru cânibden dahl ve ta'arruz olunduğuna emrim yokdur, men' ve def' eyleyüb ve gereği gibi tenbîh ve te'kid eyleyesin, anların ra'âyâsına 'ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif dahl ve taarruz eylemeyeler. Şöyle ki **'ahidnâmeye** muhâlif iş etdikleri vâkı' ise ki sâbit ve zâhir ola vuku'ı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arz eyleyesiz sonra ol bâbda emrim ne-vechle sâdır olursa mûcebi ile 'âmil olasız **/183a/** ammâ şöyle ki zikrolunan ra'âyâ memâlik-i mahrûsem ra'âyâsından olub sâbıkan 'adâvet zamanında veya dahi evvel veya sonra her ne tarihde olursa olsun beru cânibden kalkub anlarun sınuruna varub [giden] ra'âyâ giru bu cânibindir. Anların aslâ dahli yokdur. Giru kadîmî yerlerine gelmek gerekdir. Ol bâbda **Venedik Dojuna** hükm-i şerîfim gönderilüb anun gibi beru cânibin ra'âyâsı giru beruye gönderiniz [deyu] emrolunmuşdur.

Sen dahi göresin anlar kaç neferdir, ne yerden gitmişlerdir, ne zamandan beru varmışlardır, hakıykatı ile ma'lûm idinüb ta'cilen âsitâne-i sa'âdete 'arzeyleyesin.

Bu bâbda tamâm hakküzere olub **'ahidnâme-i hümâyûna** muhâlif bir ferde iş etdirmeyesin şöyle bilesin

Ve hem mezkûr elçi, mezkûr **Mehmed** içün **Bosna** ve **Klis** beglerinin ma'rifetiyle dahleyledi deyu 'arzeyledi ol husûsu dahi aslı ile tetebbu' eyleyüb göresin mezkûr **Mehmed**'in elinde olan beglerinin ne asıl temessükdür ve bir **Venedik** ra'âyâsı içün midir, yohsa beru cânibin ra'iyyetleri içün midir, ne asıl temessükdür, yohsa mezbûr **Mehmed'**in temessüki bulunmayub bu husûsu kenduden mi etmişdir, her nice olmuş ise ma'lûm idinüb ve begler virdüği temessüklerin dahi alub mühürleyüb 'ayni ile dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin

(Yukarıdaki hükmün son kısmı üç ayrı şekilde yazılmıştır. Bu konuda tereddüt geçirilmiş olmalıdır. Aynı şekilde biri Doj'a, diğeri **Zadra** begine gönderilmek istenen hükmün sûretleri karalanmıştır.)

447a

Bir hüküm dahi **Venedik dojuna yazıla**

Elçi şöyle 'arzeylemeğin ol yerin kadısına müe'kked hükm-i hümâyûnum gönderilüb teftîş olunmak emrolunmuşdur 'ahd-i şerîfe muhâlif **Venedik** ra'âyâsına dahl ve ta'arruz olunmağa emrim yokdur şöyle ki 'ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif dahleyledikleri sâbit ola haklarından gelinür.

447b

Bir hüküm dahi **Zadra** begine yazıla

Elçi şöyle 'arzeyledi ol yerin kadısına mü'ekked hükm-i hümâyûnum gönderilüb teftîş olunmak emreyledim. Venediklünün ra'âyâsına 'ahd-i şerîfime muhâlif dahl olunmağa emrim yokdur ammâ şöyle ki harb zamanında ya dahi evvel veya sonra memleketim ra'âyâsından ol cânibe varmış ra'iyyet varsa bir ferdi alıkoymayub cümlesin yine yerlerine gönderesin deyu **/ 183 b /**

448

Yevme'l-isneyn fi 9 Muharremi'l-harâm sene 952 (Pazartesi, 23 Mart 1545)

- Yahya Çavuş'a **virildi**
- Cendereci-zâde Mehmed Çelebi **yazub göndermiş ki andan bu cüz'e naklolundu,** Mustafa Çavuş'a **virildi**

'Arz üzerine emir yazılmışdır. 'Arz, 'Ali Çelebi'**de kalmışdır.**

Ağriboz sancağı begine [bir hüküm ki]

Sâbıkan hükm-i şerîfim gönderilüb yelken bezi cem'olunmak emrim olmuşdu ol zamandan beru neye müncer olduğu ma'lûm olmamağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb göresin zikrolunan yelken bezi ne mikdar cem'olmuşdur. Tamâm cem'olunmuş mudur, nicedür, hakıykatı ile ma'lûm idinüb sıhhatı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzidesin, şöyle bilesin... (bk. Hüküm 422)

(Bu hüküm çizilmiştir.)

Yevme'l-erbi'a fi 20 Muharremi'l-harâm sene 951 (952)
(Çarşamba, 3 Nisan 1545)

449

- **Yazıldı**

Filibe kadısı olub **Samakov**'da donanma-i hümâyûnum maslahatı içün işlenen esbâb üzerine nâzır ta'yin olunan **Mevlânâ Ahmed'**e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb emr-i şerîfimle **Samakov** ve **Sofya** kazâlarında işlenmek fermân olunan donanma-i hümâyûn mühimmâtı içün demür esbâbına mübâşeret olundukda şimdiye değin işlenüb irsâl olunan esbâbın üzerine durub işlenmek bâbında bu husûsa mübâşir ta'yin olunan dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından, kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân, çavuşum **Mustafa,** zîde kadrühünün, ziyâde ikdâmı olub ihtimâmda hiç kusûru olmayub min ba'd işlenen esbab dahi vaktinde irsâl olunmak üzeredir. Husûsen bu asıl mukata'a şimdiye değin çavuş hükmi olmayub çavuş gelmekle halk iş işlemekde ziyâde mücidḍlerdir. Şöyle ki mezbûr giru bu maslahat üzere mukarrer kılınursa maslahat sühûletle itmâm olunur

deyu ʿarzeyledüğin eclden, zikrolunan husûsun ber-vech-i taʿcil itmâma irişmesi ehemm-i mühimmâtdan olmağın ʿarzeyledüğin üzere mezbûr çavuşum maslahat tamâm oluncaya değin yanında durub lâzım ve mühim olan mesâlihde muʿâvenet idüb bu maslahatda nâzır olmasın emreyleyüb buyurdum ki

(Bunun âhırı sehven bu cüz'ün evveline geçmiştir.) / 184 a /
(Bu hükmün sonu vrk. 184a ve hükmün devamındadır.)

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım vardukda zikrolunan husûsu emrim üzere kemâl derecede ikdâm ve ihtimâm eyleyüb itmâm eylemek bâbında dakıyka fevteylemeyesin ihmâl ve müsâheleden ve maslâhat ʿavk ve te'hir olmakdan ziyâde hazer ve ihtiyât üzere olasın şöyle bilesin... **/ 184 b /**

Yevme's-sülâsâ 11 Muharrem sene 952 (Salı, 25 Mart 1545), **Edirne**

450

- Yazıldı
- Cendereci-zâde**'ye virildi**
fî 11 Safer sene 952 (24 Nisan 1545)
- Nişancı beg dahi gördiler

Semâniye müderrislerinden **Mevlânâ Kara Çelebi**'ye bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Çirmen** sancağı begi **Mihâl oğlu Süleyman,** dâme ʿizzühü, dergâh-ı muʿallâma gelüb mütevellisi olduğu ceddi **Mihal Beg**'in **Pınarhisâr** kazâsında **Glozi غلوزي** nâm vakıf karyesiyçün, merhûm ve mağfûrun lehu, ceddim **Sultan Mehmed Han,** tâba sarâhü, ʿimâretinin vakıf karyesi sınırı ile nizâʿ olunub sâbıkan hükm-i hümâyûn ile müfettiş olan **Semâniye** müderrislerinden olub hâlen **Mısır** kadısı olan **Mevlânâ Emir** varub teftîş eyledikde "bizim müvâcehemizde teftîş etmeyüb gaybetimizde teftîş idüb ʿimâret-i mezbûre vakfındandır deyüb bize gadretmişdir" deyu şekvâ ve nizâʿ idüb izhâr-ı tazallum eyledi. İmdi bu bâbda senün kemâl-i diyânet ve emânet ve hüsn-i istikametine iʿtimâd-ı hümâyûnum olduğu eclden buyurdum ki

Çavuşum **Ahmed** vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mahall-i nizâʿın üzerine varub göresin eger bu husûs sâbıkan bir defʿa şerʿle faslolmuş ise ibka eyleyesin ve illâ [müşârun ileyh] **Süleyman,** dâme ʿizzühü, ile husamâyi berâber idüb ol yerin kadîmî [ihtiyarları] ve aʿyânı ve sâir ihzârı lâzım gelenleri ihzâr idüb zikrolunan **Glozi** karyesinin ahvâli ve mezbûr karye ile bile görülmesi lâzımdır deyu ʿarzeyledüğin **Veliko وليقو** nâm karye ki müşârûn ileyh ceddim, tâba serâhünün, vakfı sınırı içinde **Berekât بركات** nâm karye yanındadır ve mezkûr **Glozi** yanında

olan **Sarmaşık** nâm karyeler nizâ'ı dahi müşârun ileyh **Çirmen** sancağı beginin müvâcehesinde ber-mûceb-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus eyleyüb tarafeynin vakıfnâmelerine ve sınurnâmelerine ve hucec-i şer'iyyelerine nazar idüb hakk-ı sarîha tâbi' olub göresin, nizâ' olunan yerler **/ 185 a /** kimin vakfıdır, kimler tasarruf idegelmişlerdir, ne zamandan beru tasarruf olunmuşdur ve kimin toprağında ve sınurunda dâhildir ve hukuk ve rüsûmdan vusûlâtı nedir bu bâbda hak kankı cânibindir tamâm gereği gibi tetebbu' ve tefahhus idüb yanınızda be-hasebi'ş-şer' ne vechle sâbit ve zâhir olursa mufassal ve meşrûh yazub bâb-ı sa'âdet meâbıma 'arzeyleyesin hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ etmeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer'-i kavîm kimesneye hayf ve te'addi olmakdan hazer idüb şol ki câdde-i hakdır andan 'udûl ve inhirâf göstermeyüb bir vechle ihtimâm eyleyesin ki bir def'a şer'le fasl-ı husûmet idüb tekrâr görülmeğe ve mürûr-ı zamanla nizâ' ve cidâl olmağa kabiliyyet olmaya. Şöyle bilesin... **/ 185 b /**

451

- Yazıldı
- Burhan 'Ali Sultan'**a virildi**

Maksud 'Ali Beg'e bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Kızılbaş-ı** evbâşe müte'allık ba'z-ı haberler i'lâm idüb ve **Şirvân** ahâlîsine evvelkiden dahi ziyâde ihânetler idüb zulm ve cevrle mâlların aldıkların bildirüb ehl-i sünnet ve cemâ'ata olan mehâyif ve mezâlimi tafsîl eylemişsin. Bu bâbda her ne ki denilmiş ise mufassalan pâye-i serîr-i 'âlem-masîrime 'arzolunub 'ilm-i şerîf-i 'âlem-ârâm muhît oldu ve südde-i sa'âdet-meâbımda olan cenâb-ı emâret-meâb, eyâlet-nisâb **Burhân 'Ali Sultan,** dâmet me'âliyühü, dahi senün 'atebe-i 'âlem-penâhım cânibine her vechle sadâkat ve ihlâs üzere olub ol cânibde olan 'aceze ve mesâkîne envâ'-ı mu'âvenet ve muzâharet eylemekden hâlî değil idüğin i'lâm eyledi. Ol bâbda her ne ki denilmiş ise pâye-i serîr-i 'âlem-masîrime 'arzolunub ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdi tâife-i **Kızılbaş-ı** evbâş ki hetk-i perde-i islâm ve hedm-i bünyân-i dîn-i hazret-i **Seyyidi'l-enâm** idüb ol tâife-i dâllenin her vechle vücûd-i mazarret-âlûdlerini sâhîfe-i rûzigârdan hâkk ve ref'itmek zimmet-i 'aliyye-i şâhâneme vâcib ve lâzım olmağın ol husûsun tedârikinde olunmuşdur. İnşâallahu'l-e'azz vaktı ile görilür. Eyle olsa gerekdir ki sen dahi sâir beglerle ve ol cânibde [olan] ehl-i islâm ile dâimâ hüsn-i ittifak ve ittihâd üzere olub dîn-i mübîn husûslarında evvelden idegeldüğin üzere min ba'd dahi ol tâife-i hâifenin def'-i fitne ve fesâdlarında ve ra'âyâ ve berâyânın emn ve emân ve refâhiyet ve itminânları husûsunda kemâl-i makdurun sarfidüb envâ'-ı mesâ'i-i cemîlenüz zuhûra getüresin ki inşâallahu'l-e'azz eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda ol diyârın 'âmme-i ehl-i islâmı tâife-i makhûrenin zulm ve te'addisinden emn ve refâhiyet üzere olalar, şöyle bilesin...

452

- Yazıldı

İstanbul kadısına hüküm ki

Hâliyen **Yeni 'İmâret**'de neccârlık iden **Edirnelu Yusuf**'un südde-i sa'âdetimde ihzârı lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından **Murâd** vardukda te'hir eylemeyüb mezbûru müşârun ileyh çavuşuma koşub südde-i sa'âdetime irsâl idesin, şöyle bilesin...

- Bu hüküm Murâd Çavuş'a **virildi / 186 a /**

453

- Yazıldı

- Burhan 'Ali Sultan'a **virildi**

Mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân **Şirvan** vilâyetinin 'ulemâsı ve sâdâtı ve sulehâsı ve sâir ahâlisi tevkıy'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki

Hâliyen iftihârü'l-ümerâi'l-i'zâm **Maksud 'Ali Beg,** dâme 'uluvvühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb tâife-i **Kızılbâş-ı** evbâş ehl-i sünnet ve cemâ'ata eyledüği ihânet ve zulm ve te'addileri 'arzidüb ve sizin dahi ehl-i islâm cânibine olan mahabbet ve meveddetinizi ve **Kızılbâş-ı** evbâşa olan buğz ve 'adâvetinizi bildirüb ve bundan gayri dahi def'âtla mektûb gönderüb sizin her vechle südde-i sa'âdetim cânibine ihlâs ile 'ubûdiyetiniz olduğun iş'âr eylemiş (edilmiş) idi ve südde-i sa'âdetimde olan cenâb-ı emâret-meâb, eyâlet-nisâb **Burhan 'Ali,** dâmet me'âliyühü, dahi sizin her husûsda 'atebe-i 'âlem-penâhıma hulûs-i niyyet ile ittibâ' ve inkıyâd eyledüğiniz i'lâm eylemişdir. İmdi tâife-i **Kızılbaş-ı** evbâş ki hetk-i perde-i islâm ve hedm-i bünyân-i dîn-i hazret-i **Seyyidi'l-enâm** idüb ol tâife-i dâllenin bir vechle vücûd-i mazarret-âlûdlerini safha-i rûzigârdan hakk ve ref' eylemek zimmet-i 'aliyye-i şâhâneme vâcib ve lâzım olmuşdur. Ol husûsun tedâriki olunmuşdur. İnşâallahu'l-e'azz vakti ile görülür. Müşârun ileyh **Maksud 'Ali Beg**'e dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb ol cânibde olan beglerle ve sizinle hüsn-i ittifâk üzere olmak fermân olunmuşdur. Gerekdir ki

Siz dahi müşârun ileyhle dâimâ yekdil ve yekcihet olub müşârun ileyh **(Maksud 'Ali) Beg**'e gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet idüb ihyâ-i merâsîm-i dîn-i **Seyyidi'l-mürselîn** ve infâz-i şerâyi'-i **hâtemi'n-nebiyyin** etmekde ve ol

tâife-i dâllenin fitne ve fesâdının dahi kam'ınde envâ'-ı ihtimâmât-i cezîleniz zuhûra getüresiz. Şöyle bilesiz, 'alâmet-i [şerîfe i'timâd kılasız]... / **186 b** /

Yevme's-sebt 15 Muharrem sene 952 (Cumartesi, 29 Mart 1545), **Edirne**

454

- Yazıldı
- Mühürlenüb kapukethudâsına virildi

Silistre begine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Leh** beglerinden **Breslav** nâm harbi kal'e begi alay bayrakları ve âlât-ı harble kral âdemlerinden yarar kâfiri serdâr nasbidüb yüz mikdarı kâfirle **Cankerman** kal'esinin varoş ve koyun [ve] emvâlleri gâretine gönderüb, senün hafiyyeten mahall-i mezbûrde koduğun âdemlerle buluşub cenk olub 'inayetullah ile küffâr sınub ve nice kâfirin başları kesilüb ve ba'zıları **Aksu** nâm nehre garkolub serdârları yigirmi beş kâfirle diri dutulub hıfzolunub sâbıka vilâyet-i **Leh** keferesinin ol cânibe gelen harâmileri zabtidüb mülke zarar irişdirmemek içün sana vârid olan hükm-i hümâyûnum mûcibince kimesneye ifşâ olunmayub yalnız serdârları âsitâne-i sa'âdetime gönderilüb bâkıları hıfzolunduğun bildirmişsin. Bu husûsu **Akkerman** ve **Cankerman** ve **Bender** kadıları ve **Akkerman** dizdârları dahi 'arz eylemişler. Her ne ki denmişse mufassalan ma'lûm oldu. İmdi buyurdum ki

Min ba'd dahi memleket ve vilâyetin hıfz ve hirâsetine ve ra'âyânın emn ve emân bâbında mücidd ve merdâne olub **Leh** vilâyetinin hırsuzundan ve harâmisinden memleketime zarar ve gezend irişdirmeyüb ol hükm-i hümâyûnum mûcibince 'âmil olasın ve südde-i sa'âdetime 'arzolunması icâb eden husûşları giru dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... / **187 a** /

455

- Yazıldı
- Yeniçeri muhzırına virildi

Mi'mâr başına

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Gelibolu'**da kalafatçılar sâkin olan odalar kifâyet etmedi deyu 'arzeyledi. Odalar bina olunmak lâzımdır. Binâ olunduğu

takdirce ne kadar akçe hâcetdir göresin deyu fermân olunmuşdur. Hâliyen **Gelibolu** subaşısı tarafından mektûb gelüb zikrolunan odaların üzerine mu'temed ve ehl-i vukuf kimesneler varub görüldükde, ehl-i vukuf tahmin idüb fevkanî odalar olduğu takdirce dahi ziyâde gider. Ammâ **Bozcaadalu** nâm kâfirin odalar kurbünde olan evi satun alunucak ta'mirine ve zikrolunan evin bahasına on beş bin akçe kifâyet eyler deyu tahmîn olundu deyu i'lâm etdüğin 'arzeylemeğin buyurdum ki

Bu husûs içün ol cânibe bir yarar mi'mâr ta'yin idüb gönderesin ki odalar yapılmak lâzım mıdır, eger lâzım ise ne mikdar oda lâzımdır ve ne kadar akçe sarfolunur, tahmîn-i sahîh ile tahmîn eyleyüb göre, dahi gelüb tafsîli ile südde-i sa'âdetime 'arzide ve evvelden kande yaturlardı, şimdi oda lâzım olmağa sebeb nedir ma'lûm idinüb südde-i sa'âdetime gelüb tafsîli ile 'arzeyleye. Şöyle bilesin...

456

- Yazıldı
- Müşârun ileyh beg'in kethudâsına virildi

Mohac begi **Kasım Beg'e** [bir hüküm ki]

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb küffâr-ı hâkisâra müte'allık ba'z-ı husûslar i'lâm eylemişsin. Her neki denilmiş ise mufassalan ma'lûm oldu. Buyurdum ki

Min ba'd dahi küffâr-ı hâkisâr cânibine yarar casuslar gönderüb **Ferandoş** bed-fi'âl bi'l-fi'il kandedir, cem'iyyeti var mıdır, karındaşı cânibine gitmiş midir ve karındaşları taraflarından haber nedir, fikr-i fâsidleri nenin üzerindedir bi'l-cümle cüz'î ve küllî ma'lûmun olduğu üzere ahbâr-ı sahîhayı yazub i'lâm eylemekden hâlî olmaya, şöyle bilesin... **/ 187 b /**

457

- Yazıldı
- Defterdâr Lütfi Beg'e **virildi**

İzmir kadısına bir hüküm ki

Hâliyen südde-i sa'âdetime şöyle 'arzolundu ki merhûme ve mağfûrun lehâ vâlidem, tâbet (tâba) serâhânın, vâkı' olan vakıf karyelerinden emrolunan 'avârız akçesin cem'eylemekde ihmâl ve tekâsül idüb bunlar 'avârız virmezler deyu 'avk ve te'hir iderleriymiş. İmdi 'avârız akçesi husûsu ehemm-i mühimmâtdan olmağın ve

sen dahi müşârun ileyhânın vakfının mütevellisi olub ol karyelerden salınan ʿavârız akçesin cemʿeylemek senin ʿuhdendedür. Buyurdum ki

Hükm-i [şerîfim] vusûl bulıcak bir an te'hir etmeyüb zikrolunan vakıf karyelerin raʿâyâsına salınan ʿavârız [akçesini] taʿcil ʿale't-taʿcil ʿadâlet üzere cemʿidüb hükm-i hümâyûnumla bu maslahat içün varan kuluma bî-kusûr teslîm eyleyesin. Şöyle ki bu bâbda ʿözür ve bahâne idesin ol akçe senden alınur. Bilmiş olasın. Fermân-ı cihân mutâʿımı yerine getürmek bâbında ihmâl ve tekâsül etmekden hazer eyleyesin. / 188 a /

458

- **Yazıldı**
- Oruc Çavuş'**la gönderildi fî 17 Muharrem sene 952**/31 Mart 1545

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen **Segedin** kadısı dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Segedin'**e gelindikde **çan çaldırmağı** menʿeylemek istedüğümde ve şerʿ-i şerîfi icra eylemek kasdolundukda **Segedin prudları** ʿinâd idüb, keferenin dağılması mukarrerdir, nâ-gâh bir fesâd olur didiler. Ol esnâda sancakbegi **Budun** cânibine gidüb bir kâfir **şerʿle taʿzir** olundukda cümle **prudlar** yüz mikdârı kâfirle üzerimize guluv idüb **Macar** döğülmeğe râzı değildir, bizim mesâlihimize dahleyleme deyu tenbîh eylediler ve mürâcaʿat etmek isteyenleri kâfirler keniselerine koymayub **prudlar** dahi döğüb söğüb hakaretler eylediler deyu i'lâm idüb imdi ol yerler benim şemşîr-i beyân âsârımla fetholunmuş memleketimdir. El-hamdulillâhi ve'l-minnet **dârü'l-islâm** olmuşdur. Sâir bilâd-ı memâlik-i mahrûsem gibi **dârü'l-islâm** olub icrây-i şerʿ-i mübîn olunmak lâzım ve mühim olmuşdur. Ol yerlerin ahvâline senün vukuf ve şuʿûrun olub ne vechle tedârik olunmak gerek idüği maʿlûmundur ve keferenin dahi yanlarında ve ellerinde yarakları olduğun bildirmişsin, buyurdum ki

Bu husûsların tedârikine mübâşeret eyleyesin, eger **çan çalınmayı** menʿeylemekdir ve eger **prudların** refʿidir mahall-i iktizâ etdüğüne göre tedrîcle hüsn-i tedbîr ve ihtimâm üzerine olub bu husûsları tedârik eyleyesin ve keferenin elinde yarak olmak dahi münâsib değildir. Gâyet ile basîret ve intibâh üzere olasın ki (kağıt kesik ve karalanmış kısım vardır) mâ-beynde bir vechle fitne ve fesâd olmayub ihtilâl ve ihtilâfa sebeb ve bâʿis olmaya. Şöyle bilesin... / **188 b** /

459

- Yazıldı

- .... taleb ile yazılub kadıları dutula

... kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Kratova** kazâsından müslümândan ve kefereden ba'z-ı kimesneler rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunub **Kratova** kadısı olan **Mevlânâ Hüsâm** hilâf-ı şer' ve kanun akçelerimiz alub ve şer'-i şerîfe ve kanun-ı münîfe mugâyir nice te'addiler ve (okunamayan bir kelime) eyledi deyu hem kendüler cânibinden ve hem anda olan ra'âyâ tarafından her biri bir nevi' şikâyet eylemeğin mezkûr kadı 'azlolunub 'umûmen teftîş olunmasın emridüb bu bâbda senün küllî diyânet ve emânet ve hüsn-i istikametine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın seni müfettiş ve dergâh-ı .... (boşluk) kul ta'yin olunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb kazâ-i mezbûre varub mezkûr **Hüsâm'**dan ve âdemlerinden her kim hak da'vâ iderse husamâsiyla berâber idüb bir def'a şer'le ve kanunla faysala irmemiş kazıyyelerin ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin her kimin hilâf-ı şer' akçesin almış ise ve her ne ki şer'-i kavîme muhâlif zulm ve te'addi eylemiş ise, ki be-hasebi'ş-şer' sâbit ve zâhir ola, erbâb-ı hukuka hakların bî-kusûr hükmidüb alıviresin. Ammâ hîn-i teftîşde tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb hakk-ı sarıyha tâbi' olub tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan hazer eyleyesin. Bu bâbda her vechle ihtimâm idüb hakküzere olasın ki mezkûrdan ve âdemlerinden hak da'vâ iden ra'âyânın cemi'-i mehâyifin göresin ve zâhir olan hukuku alıviresin ki sonra giru bizim hakkımız alınmadı ve hayfımız görülmedi deyu südde-i sa'âdetime şikâyet etmelu eylemeyesin ve ba'de't-teftîş **/ 189 a /** ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüğin ve ne asıl zulm ve te'addisi olduğun kazıyye kazıyye yazub mufassal ve meşrûh defter idüb ve mühürleyüb dahi mezbûr ... [ile] bâb-ı sa'âdet-meâbıma irsâl eyleyesin, şöyle bilesin...

460

- Yazıldı

- Hasan Çavuş**'la gönderildi fî 17 Muharrem sene 952 /** 31 Mart 1545

Kapucıbaşı **Mehmed Ağa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mukaddemâ **Eflâk** vilâyetinde kenduden voyvoda **Zikfen** fitne ve fesâda bâ'is olub **Radul** voyvodanın

bolarlarından **Koda** ve **İstoroya** ve **İstakayno** (İstayko ?) ve **Badayaz** ve **Dragul** ve **Radul** nâm altı nefer ehl-i fesâd kimesnelerin haklarından gelinüb başları kesilüb cemâ'at-ı sipâhiyândan **Ayas** ve **Fâyık** ve silâhdarlardan **Yusuf** ve **Ca'fer** nâm kullarımla irsâl olunduğun bildirmişsin. Her ne ki denilmiş ise ma'lûm oldu. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle çavuşum **Hasan** vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûrûn ehl-i fesâdların eger mâlları ve esbâblarıdır ve eger emlâk ve davarlarıdır **Eflâk** voyvodası ma'rifetiyle cümlesin mîrî içün zabtidüb nukudundan, altun ve gümüş evânisinden ve esbâb ve emlâkdan ve davarlarından bir habbesin ketm ve zâyi' etdirmeyüb nakıyr ve kıtmir her ne ise emrim mûcibince mîrî içün zabteyleyesin ve mukaddemâ **Eflâk** voyvodası olan **Radul Voyvoda**'nın dahi anda olan nukudu ve esbâb ve emvâli ve davarları mîrî içün zabtolunmak emrolunub ol bâbda sana hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuş idi. Ol emrim dahi kemâ kân mukarrerdir. Ol bâbda dahi kemâl-i basîret ve intibâh üzere **/ 189 b /** olub anun dahi eger nukudu cinsidir ve eger altun ve gümüş evânisidir ve eger esbâb ve davarlarıdır ol hükm-i sâbıkda emrolduğu üzere cümlesin mîrî içün zabt ve ahz etdiresin. Eger mezkûr **Radul Voyvoda**'nındır ve eger mezbûrûn müfsidleründür her ne mikdar nesnelerin zabtidersen cinslu cinsiyle defter etdirüb mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin şöyle ki zabtolunan mezbûrlar[ın] davarlar ve esbâblar satılmakda eglenmek lâzım gelecek olursa hâliyen **Brail** emîni olan **Ahmed**'e hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir, defter idüb ana teslîm eyleyesin ki ol deger bahâlarıyla satub akçelerin hazine-i 'âmireme irsâl eyleye. Bu husûslar ehemm-i mühimmâtdandır, te'hir ve terâhi etdirmeyüb fermân-ı hümâyûnumu yerine getürmek bâbında kemâl-i sa'y ve ihtimâmın zuhûra getüresin.

- **Yazıldı**
- Hasan Çavuş**'la gönderildi**

Bir hüküm dahi **Eflâk** voyvodası Mirçe **Voyvoda'**ya yazıla

Ol altı nefer müfsidlerin ve **Radul Voyvoda'**nın emrolunan nesnelerini mîrî içün kapucıbaşı ma'-rifetiyle zabteyleye **/ 190 a /**

461

- Yazıldı

- Sancakbegi âdemi Bihmen'**e virildi fî 16 Muharrem sene 952** / 30 Mart 1545

Ankara kal'esi dizdârına hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Ankara** sancağı begi **Hasan,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb livâ-i **Ankara'**da ehl-i fesâd ve kuttâ'-ı tarıykdan mücrimler ele girüb habsolunmak lâzım geldikde **Ankara** kal'esinde kadîmü'z-zamandan zindân olub ele giren mücrimler sancakbegi ma'rifetiyle zabtolunurdu. Sâbıkan kal'e-i mezbûre dizdârı bir tarıykla 'arzidüb 'arzı mûcibince sancakbegi cânibinden olan dutsakları kal'ede hıfzetdirmeyüb zindana aldırmayasın deyu fermân olunmuş bunda zindan olmayacak ele giren mücrim ve ehl-i fesâd ve kuttâ'-ı tarıyk şer'le görilüb sübût bulunca ba'z-ı 'arza muhtâc olub emr-i şerîf vârid olunca hıfzolunması 'asîr olub kadîmü'z-zamandan kal'e zindanında hıfzolunıgeldüği üzere hıfzolunmak bâbında hükm-i şerîf taleb etmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda habsolunmak lâzım gelen mücrimleri müşârun ileyhin ma'rifeti ile kadîmden olıgeldüği üzere, kal'ede hıfzeyleyeler ammâ dutsakları hilâf-ı şer' yaturtmayub muktazây-i şer'-i kavîm üzere lâzım geleni icrâ ideler. Şöyle bilesin...

462

- Yazıldı

- Burusa **hâssa harcı** Süleyman **ile gönderildi**

Burusa begine ve kadısına hüküm ki

Mahmiyye-i **Burusa'**da vâkı' olan meyhânelerde gicelerde ve gündüzlerde 'alâniyyen fısk ve fücûrlar olub şer'-i şerîfe mugâyir ef'al-i şeni'a olmakdan hâlî olmayub husûsan yoldan geçen müslümânların ehl ve 'iyâllarına fesaka tâifesi dahl ve ta'arruz idüb bunun emsâli mahrûse-i mezbûrede envâ'-ı fesâd ve şenâ'at olduğun ve müslümânlar bu sebebden ziyâde mütezaccır ve müte'azzir oldukları pâye-i serîr-i 'âlem-masıyrıma 'arzolunmağın bu husûsların men'olunmasın emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb gereği gibi mukayyed olub mahrûse-i mezbûrede onat vechle tenbîh ve i'lân eyleyesin ki meyhânelerde aslâ cem'iyyet olmayub ve 'alâniyyen müslümânlara hamr satılmayub şer'-i şerîfe muhâlif vaz'eylemeyeler ve meyhânelerde olan trapezalarını dahi ref'eyleyüb min ba'd

müslümândan ve kefereden meyhânelerde aslâ cem'iyyet etdirmeyüb ve 'alâniyyen müslümânlara hamr satdırmayub dâimâ şer'-i mutahharla 'âmil olub hilâf-ı şer'-i kavîm iş olmakdan ziyâde hazer eyleyesin. Anun gibi eslemeyüb ba'de't-tenbîh yine şer'-i şerîfe muhâlif fi'il idenlerin muktazây-i şer' üzere te'dib idüb segidesin bu husûslarda kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub bir vechle ihtimâm idesin ki min ba'd / **190 b** / mahrûse-i mezbûrede bir ferdden hilâf-ı şer'-i mutahhar vaz' sâdır olmayub merâsim-i şer'-i mübîn gereği gibi ri'âyet oluna. Eyyâm-ı sa'âdet-i hümâyûnumda mahrûse-i mezbûrenin ahâlisi kemâl-i emn ve emân ve refâhiyyet ve itminân üzere olub hiç vechle fesâd ve şenâ'at olmak ihtimâli olmaya. Ammâ bu bahâne ile kefere tâifesinden kimesneye ahz ve celb eylemekden ve şer'-i şerîfe muhâlif zulm ve te'addî eylemekden dahi ihtiyât eyleyesin deyu hükm-i hümâyûnumun sûretin sicillâtına kaydeyleyesin ki sen ve senden sonra gelen kuzât dâimâ mazmûn-ı hümâyûnu 'amel eyleyüb hiç bir zamanda hilâfına cevâz göstermeyeler. Şöyle bilesin...

- Yazıldı

Bir sûreti dahi yeniçeri ağasına ve İstanbul **kadısına, ikisine bile başka başka yazıla. Ahırı tamâm olmaya**

- Yazıldı

Bir sûreti dahi Edirne **kadısına yazıldı, Paşa hazretlerine virildi fî 28 Safer sene 952 11 Mayıs 1545**

463

- Yazıldı
- Nevrûz **meclisi olub çavuş olan** Mustafa Çavuş**'la gönderildi**

Çirmen kadısına bir hüküm ki

Mektûb gönderüb **Ergirikesri** kazâsından anda taht-ı kazânda temekkün etdirilmek emrolunan zimmîlerin temekkün ettirildiği **Kilisepınar** dimekle ma'rûf yer içün tetebbu' olunub görüldükde hâs olmayub sancakbegi hâsı ve timâr olmayub ve kimesnenin mülki ve vakfı olmayub hâlî bir dağdır deyu i'lâm eylemişsin. İmdi buyurdum ki

Hüküm vusûl bulıcak 'arzeyledüğin yerde zikrolunan kefereyi temekkün etdiresin ve hudûd sınurnâme dahi bi'z-zât üzerine varub ne yerden ise ma'lûm idüb tahdîd eyleyesin. Ammâ gâyet ile basîret ve intibâh üzere olub bir vechle hakküzere tahdîd eyleyesin ki etrâfında olan köylerin mer'âlarına ve yerlerine aslâ zarar ve müzâyaka olmayub ol yerlerde aslâ kimesnenin mürûr-ı zamanla dahli ve nizâ'ı olmalu olmaya / **191 a** / şöyle ki sonra kimesnenin nizâ'ı olub zarar ve ziyân ola neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Tamâm hakküzere olasın, şöyle bilesin. **fî 18 Muharrem sene 952** (1 Nisan 1545)

464

- Yazıldı
- Kiseye mühürlenüb Süleyman Çavuş**'la gönderildi**

Burusa kadısına bir hüküm ki

Hâliyen (-) nâm kimesne rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunub mahrûse-i **Burusa'**da kutbu'l-evliyâi'l-'ârifîn **Emir Mehmed Buhârî,** 'aleyhi rahmetü'l-Bârî'nin, mahallesinden olub ol mahallede olan kimesneler 'avârız ve tekâlifden mu'âf ve müsellem iken **beni sarrâflığa yazdılar.** Ma'a hâzâ ol hidmete iktidârım olmayub fakıyrü'l-hâl olub bana gadroldu deyu 'arzeylemeğin buyurdum ki

Hüküm (-) vusûl bulıcak bi'z-zât mübâşeret idüb hakküzere tetebbu' idüb göresin mezkûr fi'l-vâkı' ol hidmete müstahak mıdır, hakküzere mi olmuşdur, ne mikdar esbâba ve emvâle gücü yeter, ne asıl kimesnedir, bil-cümle, cemiy-'i ahvâlini hakıykatı ile bî-garaz ve ehl-i vukuf olan [kimesnelerden] ma'lûm idinüb dahi ta'cilen südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin şöyle bilesin...

465

- Yazıldı
- Kapukethudâsı Sinan**'a virildi fî 18 Muharrem sene 952** (1 Nisan 1545)

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı sa'âdet-destgâhıma mektûb gönderüb sene ihdâ ve hamsîn ve tis'a mie, (951/1544-1545) de haccetmek içün vilâyet-i **'Acem'**den elli nefer mikdarı kimesne gelüb mâ-beynimizde **Seyyid Kasım Murâd** dimekle ma'rûf bir kimesne vardır, reis-i **Sehrânî'**dir, şâhla musâhabet ider kimesnedir didiklerinde mezkûr **Seyyid Kasım** ihzâr olunub haber soruldukda, Hak Subhânühü ve

Ta'âlâ'nın la'neti her kande **Sehrânî** var ise anın üzerine olsun. Ben **Sehrânî** değilim, şâfi'î mezheb bir kimesneyim. **Hemedân** nâhiyesinde kadîmî tekiyemiz vardır. Tekiyemizin halkı idmânı (?) dahi olub Selâtîn-i **Karakoyunlu** zamanından elimizdedir. Her yıl bir kerre ve iki kerre علده ve **Hemedân** perestlerinden şâha peşkeş eyleyüb iki olub buluşurum deyu cevâb virüb **Diyâr-ı 'Acem**'den bu kadar huccâc geldüği yoğdı, bâ'is nedir denildikde geçen senelerde **Nahcivânlu Hâce Halil** nâm kimesne hâcca gelüb habsolundukda habsden halâsı emrolunub min ba'd **Diyâr-ı Acem**'den hâcc-ı şerîfe gelen kimesnelere dahlolunmasun deyu emretdiklerine binâen gelinmişdir deyu cevâb virdikde mezbûr **Seyyid Kasım Murâd** şâhla buluşur kimesne olmağın habsolunub bâkı kalanlarına mâni' olunmayub 'arz olundu deyu bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardıkda mezbûru habsden itlâk idüb salıviresin. **/ 191 b /**

466

- Yazıldı, TH.
- Voyvodanın Koda **nâm âdemisine virildi**

Eflâk voyvodası **Mirçe Voyvoda**'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb fermân-ı hümâyûnum ile **Eflâk** vilâyetine girdüğinde cümle memleket halkı sancak-ı hümâyûnumu istikbâl eyleyüb itâ'at ve inkıyâd üzere oldukların bildirüb ve sâbıkan emr-i hümâyûnuma muhâlif memleket içinde voyvoda kaldırılub memleket bânlarından **Koda, Vornik (Dvornik)** ve **İstakayno** (İstayko ?) **Vornik** ve **Badayaz Postelnik** ve **İstoroya** ve **Dragul İstolnik** ve **Radul Paharnik** nâm müfsidler ele girüb başları kesilüb gönderildüğin i'lâm eylemişsin bi'l-cümle mektûbunda her ne ki dimiş isen mufassalan ma'lûm-ı şerîfim oldu / ve kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim kapucılarım başı **Mehmed**, dâme mecdühü, dahi bu husûsları âsitâne-i sa'âdetime 'arzeyledi. / Âsitâne-i sa'âdet-penâhıma doğruluk üzere olmayan müfsidlerin başları bu vechle nigûn olmakdan hâlî olmasun. İmdi mezkûrûn müfsidlerün tasarruflarında olan mülk köylerinin ve çiftlüklerinin ahvâlin görüb teftîş idüb yüce dergâhıma 'arz eylemek içün kapucılarım başına hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Buyurdum ki

Sen dahi bu bâbda tamâm ihtimâm idüb müşârun ileyhle gereği gibi tetebbu' idüb göresin: Mezkûrların kaç pâre mülk karyeleri vardır, ne asıl köylerdir, herbiri kaçar hânedir ve ne mikdar hâsıl virir, andan gayri kendu cânib[ler]inden zirâ'at etdürdükleri çiftlerinin dahi hâsılları nedir ve kaçar çiftleri yürür, ma'lûm idinüb dahi mufassal defter eyleyüb ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin ve hem

cümle emlâk ve esbâbları ve mâlları ve davarları dahi mîrî içün zabtolunmak emrolunub bu hükm-i hümâyûnumdan mukaddem hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Ol emrim mûcibince cümle mâllarını ve nukud ve esbâb ve davarlarını ve emlâklarını mîrî cânibinden zabtidüb ve cümlesin ecnâsiyla defter idüb, mühürleyüb bile irsâl eyleyesin / **192 a** / ve hem **Radul Voyvoda** beru **Niğbolu** yakasına geçdikde ne mikdar mâlla ve esbâb ve davarla geçmişdir. Anda ne mertebe var idi ve ehl-i vukufdan teftîş etmek içün hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Bu husûs dahi ehemm-i mühimmâtdandır ol emr-i şerîfim mûcibince ʿale't-taʿcil tetebbuʿ idüb bilüb dahi saʿâdetlu dergâhıma ʿarz eyleyesin ve harâcın dahi vaktı gelmeğin ol husûs içün dahi çavuşumla sana hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Ol bâbda dahi gâyet ile ikdâm ve ihtimâm idüb cemʿ ve tahsîl eyleyüb ol emrim mûcibince taʿcil ʿale't-taʿcil harâcını yüce dergâhıma irsâl eyleyesin ve vilâyet-i **Eflâk** benim sâir memleketlerim gibi memleketim olub raʿâyâsı dahi harâcgüzâr kullarımdır ki riʿâyet ve istimâlet idüb memleketin zabt ve hirâsetine ve raʿâyânın emn ve emân ve refâhiyet ve itminânları husûsuna kemâliyle basîret ve intibâh üzere olub bir vechle ʿadâlet ve hüsn-i tedârik üzere olasın ki memleketim ʿimâret ve âbâdân olub eyyâm-ı saʿâdet-i hümâyûnumda raʿâyâ âsûde-hâl olalar.

467

- Yazıldı

- Mezbûr voyvodanın âdemi Koda'ya **virildi**

Bir hüküm dahi kapucıbaşına yazıla

Ona göre harâc ahvâli yazılmaya. Memleketin emn ve emânı yazılmak dahi lâzım değil. Zira gelür gider. Aşağasında "Sen dahi şimdensonra anda çok eglenmeyüb iktizâ idüb lâzım olan maslahatları görüb dahi dergâh-ı muʿallâm cânibine gelüb mülâkı olasın ve mîrî içün zabtolunmak emrolunan nukudu ve mâlı dahi südde-i saʿâdetime getüresin, şöyle bilesin..." / **192 b** /

468

- Yazıldı

- Ferhâd Çavuş **gelüb yazdırdı,** Cendereci-zâde'**nin tezkeresine göre**

İstanbul şehremînine bir hüküm ki

Mahrûse-i **Edirne**'den irsâl olunan kapu demürlerin **Ayasofya** mütevellisine teslîm olunmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan demürleri mezbûr mütevelliye teslîm idüb ve kaç kantar demür teslîm etdüğin defter idüb ma'lûm idinesin, şöyle bilesin deyu yazıla.

469

- Yazıla
- Yazıldı
- Bu hüküm Şücâ' Kethudâ'**ya virilmek içün çavuşbaşına gönderildi fî 24 Muharrem sene 952** / 7 Nisan 1545

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb levend tâifesi ve 'aduv gemileri deryâ yüzüne çıkub fesâd idecek eyyâm olub **Hüseyin Subaşı** ile olan gemiler meremmât olunsa gerekdir. 'Aduvun mazarretin def'etmek içün sekiz kıt'a kadırga ve iki pâre kalite donadulub **Sâlih Reis'**le taşra gönderilmek münâsib olub ol gemilerin kürekçilerin **İstanbul'**a karîb olan kadılıklardan getürülmek içün hükm-i şerîf taleb eylemişsin. İmdi hâliyen müşârun ileyh **Hüseyin Subaşı'**ya hükm-i hümâyûnum gönderilüb **Gelibolu**'ya geldikde **Çeşme** câniblerine gitmekden ferâgat eyleyesin. Mu'accelen doğru **İstanbul'**a varasın deyu emrolundu. Buyurdum ki

Vardukda mezkûrun gemilerinin kürekçi kâfirleriyle 'arzeyledüğin üzere sekiz kıt'a kadırga ve iki kaliteyi donadub yetmeyen kürekçilerini dahi **İstanbul'**a karîb kadılıklardan çıkarmak içün kadılara müekked hükm-i şerîfim yazılub sana gönderildi. Yarar âdemlerin ta'yin idüb emrim üzere **[İstanbul'a]** karîb olan kadılıklardan kürekçileri çıkardub gemileri donadasın şöyle bilesin... **/ 193 a /**

470

- Yazıla
- Yazıldı
- Çavuşbaşına gönderildi, Şücâ' Kethudâ'**ya virilmeğe**

Bir hüküm dahi **İstanbul'**a karîb olan kadılara yazıla ki

Hâliyen deryâ muhafazası içün on kıt'a gemi donatub gönderilmek emridüb ol bâbda emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Cezâyir** beglerbegisi **Hayrüddin,** dâme ikbâlühüye,

hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur ve zikrolan gemilerin kürekçileri dahi taht-ı kazânızdan çıkmak fermân idüb buyurdum ki

Bu hükm-i hümâyûnumla müşârun ileyhin âdemleri vardukda bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb müşârun ileyhin taleb eyledüği mikdarı kürekçileri ta'cil 'ale't-ta'cil çıkarub irsâl eyleyesin ki maslahat 'avkolunmayub gemiler irsâl olunalar. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzere olasın. Müşârun ileyhin bu bâbda şükrü ve şikâyeti ziyâde müsmir ve mü'essirdir. İhmâl ve tekâsülden ziyâde hazer eyleyesin. Bir ferdin 'özri kabul olmak ihtimâlı yokdur. Mûcib-i 'itâb-ı elîm-i hüsrevâne olmak mukarrerdir. Şöyle bilesin, bir dürlü dahi eylemeyüb 'alâmet-i ... **/ 193 b /**

Yevme'l-hamîs fî 20 minhu (Perşembe, 20 Muharrem 952 / 3 Nisan 1545)

471

- Yazıldı, Ş.

Haleb sancağı begi **Mustafa Paşa**'ya ve **Haleb** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunulub **Haleb** emîni olan **Nasibî oğlu Hasan**'ın nice zulumleri ve te'addileri ve iftirâları müslümânlar üzerine dâimâ havâle idüb ve mültezim olanların dahi kiminin kadı ve kiminin rüşvet tarıykıyla ellerinde olan mâlların ahzidüb cemî'isini medyûn müstağrak etmişdir ve ba'z-ı müslümânlara nice hayflar idüb envâ'-ı hile ile pâdişâh hazretlerinin mâllarına gadrider ve hîn-i fetihden beru gulâm-ı şâhîler **Haleb**'de emîn olub bir müslümâna zulm ve te'addisi (te'âddileri) olmuş değildir. Ammâ mezkûrun etdüği zulm ve hileyi bir kimesne dahi etmiş değildir ve mahrûse-i mezbûrede olan bîmârhânelerin tevliyeti ve kitâbetini ve cibâyetini kendu mutasarrıfdır, emânetinden gayri ve sâir tevliyetleri ve kitâbetleri ve cibâyetleri âdemleri mutasarrıf olub âhar müslümânlardan bir kimesneye bir cihet tasarruf etdirmez. Bu husûsdan nice müslümânlar terk-i vatan idüb müddet-i medîde âsitâne-i sa'âdetde mütemekkindir[ler]. Ve sâbıka defterdâr **Hasan Çelebi** âsitâne-i sa'âdete geldikde **yörük** emîni bile gelürken **Antakya**'da vefât idüb mezkûr **Nasibî oğlu Hasan** anda hâzır bulunub müteveffây-ı mezbûrun muhallefâtını kabzidüb müteveffânın metrûkâtında yarar atları olub mezkûr **Hasan** mezâd etdirüb yüz altun bahâya çiftini kendu istedüği yerlere virüb defterde yarı bahâya yazub ve elli altun bahâya çiftini yigirmi altuna yazub dâimen müslümânlara bu asıl hileler ider ve sâbıka kendu **Haremeyni'ş-şerîfeyn**'in mütevellisi olub müslümânlara zulm idüb vakfın mâlına **/ 194 a /** gadretmişdir. On iki kerre yüz bin akçe bel'itmiş iken vakıf husûsunun kâtibleri ve sâir mübâşirleri merhûm **'İsâ Paşa**'ya şikâyete varub zulmlerin 'arzetdiklerinde merhûm dahi bir çavuş ile kapucıbaşıya emr-i şerîf

mûcibince teftîş olunsun deyu gönderüb üzerine varub tutduklarında kırk nefer levend ile kenduyi basdırub ellerinden halâs bulub teftîş olunmayub hukûk-ı müslimîn üzerinde kalmışdır ve sâbıkan **Haleb** begi olan **Hüseyin Beg**'in önüne düşüb tercümanı olub havâs-ı hümâyûnuma gadridüb memleketin devletlulerini tutub kimisini iki yüz ve kimini üç yüz altun cerimeye kesüb cüz'îsini bege gönderüb küllîsini kendüsi eklidüb ba'dehu **Hüseyin Beg** fevtoldukdan sonra bege virdüğini ve kendu ekletdüğini merhûmun zimmetinde yazub hâslarından bu mikdar akçe almışdır deyu kizbidüb merhûme bühtân itmişdir. İmdi, mezkûr emânetden ref' olunub bu husûsların teftîş olunmasın emridüb buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi etmeyüb mezbûru husamâsiyla berâber idüb ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin: mezkûr **Nasibî oğlu** mezbûrdan kimesnelerin şer'a ve kanuna mugâyir her ne mikdar nesnelerin almış ise ki be-hasebi'ş-şer' sâbit ve zâhir ola erbâb-ı hukuka bî-kusûr hakların alıviresin. Ammâ hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ etmeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun iş olmakdan ictinâb eyleyesin. Bu bâbda tamâm ihtimâm idüb **/ 194 b /** müslümânların hukuku alınmayub dahi âsitâne-i sa'âdet'ime tekrâr gelüb bizüm hayfımiz görülmedi, hakkımız alıvirilmedi deyu şikâyet olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin ve ba'de't-teftîş mezkûrların hakları alıvirilmek ve yanınızda şer'le ne-vechle sâbit ve zâhir olduğun meşrûh ve mufassal defter idüb ve mühürleyüb dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin.

Yevme'l-cum'a [fî] 21 Muharrem sene 952 (Cuma, 4 Nisan 1545), **Edirne**

472

- Yazıldı
- **Bu iki hüküm** (472 ve 473) Cendereci-zâde **tezkeresine göre yazıldı,** Ca'fer Çavuş **alub gitdi**
- **Bu iki hüküm isti'mâl olunmayub** Gümülcine **avından artan nişanlu kağıda yazıldı**

Semendre begi **Toygun Beg'e** bir hüküm ki

Bundan akdem sana 'ulûfeciler kâtibi **Ahmed**'le dört yüz bin [akçe] ve silahdârlar kethudâsı elinden iki bin sikke altun gönderilmişdi. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb sâbıka sana almak emrolunan arpayı ol akçelerden alub **Petrovik** vilâyetinden almakdan ferâgat

eyleyesin **Erdel** vilâyetinde olan **Mehmed Çavuş'a** dahi haber viresin ki gelüb gide **Petrovik**'e dahi hükm-i şerîf yazılub sana gönderildi irsâl eyleyesin.

473

Petrovik'e bir hüküm

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb hâssa-i hümâyûnum içün zahîre alıviresin deyu emreylemiş idüm, ve'l-hâletü hâzihi emr-i hümâyûnum bunun üzerinedir ki zikrolunan terekeyi yerlu yerinde hâzır eyleyesin sonra bir emrim dahi vardukda **/ 195 a /** cümlesi hâzır olunub emrolunan iskeleye irsâl eyleyesin. Bu bâbda tamâm ihtimâm idüb emr-i şerîfimin icrâsında dakıyka fevteylemeyesin.

474

Yevme's-sebt fî 22 minhu (Muharrem 952) (Cumartesi, 5 Nisan 1545)

-Yazıldı

-Kiseye mühürlenüb Salih Çavuş**'la gönderildi**

Sâbıkan **İstanbul** kadısı olan **Samsunlu-zâde'**ye hüküm ki

Mahrûse-i **İstanbul** subaşısı olan **Hızır'**ın hakkında rikâb-ı hümâyûnuma rık'alar sunulub mâlım bâbında envâ'-ı ketmiyyât ve bel'iyyâtı ve âdem dutulmakda ve koyuvirilmekde etdüği zulm ve te'addileri ve hilâf-ı kanun alub ekleyledüği akçelerin ahvâlini bi'l-cümle ze'âmetine müte'allık sâdır olan şenâyi' ve ifsâdını tafsîl eylemişler. Eyle olsa mezkûrun ze'âmeti alınub sâbıka **İstanbul** subaşısı olan kulum **Yusuf'**a ta'yin olunub mezkûr **Hızır'**ın arz-ı ahvâli teftîş olunmak mühim ve lâzım olmağın bu bâbda senün vufûr-ı diyânet ve islâmına i'timâd-ı hümâyûnum olduğu ecelden seni müfettiş ve dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Ca'fer,** zîde kadrühüyi, kul ta'yin idüb zikrolunan rık'alarda olan kazâyânın teftîş olunmasın emridüb dergâh-ı sa'âdet-intisâbıma sunulan rık'aların dahi sûretleri çıkarılub defter olunub bile irsâl oldu, buyurdum ki

Te'hir etmeyüb bu husûsa bi'z-zât mezbûr çavuşumla mübâşeret idüb mezbûr **Hızır'**ı ihzâr idüb ve sâir bu husus içün ihzârı lâzım kimesneler varsa anları dahi getürdüb zikrolunan defterde yazılan şol ki mâlıma müte'allık husûslardır tamâm dikkat ve ihtimâmla hakküzere ber-mûcib-i şer'-i kavîm teftîş ve tefahhus idüb göresin. Üzerinde her ne mikdâr mâlım zâhir ve sâbit olursa aslâ tevakkuf etdirmeyüb bî-kusûr alub tahsîl etdiresin, mâlıma müte'allık olmayub hukuk-ı nâsa müte'allık olan husûslarda dahi mezbûrı husamâsiyla beraber idüb **/ 195 b /** bir

def'a şer'le ve kanunla faslolmamış kazıyyelerini muktazây-i şer'-i kavîm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüb üzerinde her kimin şer'le hakkı zâhir ve sâbit olursa [ashâb-ı] hukuka hakların alıviresin ve ne mikdar nesne sâbit olub tahsîl ettirdüğüni ve hukuk-ı nâsdan dahi kimlerin hakkı alıvirildüğüni kaziyye kaziyye yazub 'alâ sebîli't-tafsîl defter idüb hiç bir maddesin ketmetmeyüb mühürleyüb dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Teftîş tamâm hakküzere olub hiçbir cânibe meyil ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye iş olmakdan ictinâb idüb bir vechle hakküzere olub ihtimâm eyleyesin ki zikrolunan sunulan rık'alarda mastûr olan eger mâlım ahvâlidir ve eger hukuk-ı nâsdır zâyi' olmayub cümlesin zuhûra getüresin. Şöyle bilesin...

475

- Yazıldı
- **Mezbûr** Murâd Çavuş**'a virildi**

Gelibolu kadısına hüküm ki

Hâliyen bâb-ı sa'âdet-meâbım çavuşlarından dârende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân, kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Murâd,** zîde kadrühünün, **Hasan** nâm kulu ibâkat idüb anda taht-ı kazânda olduğu istimâ' olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda bu husûsa onat vechle mukayyed olub teftîş ve tetebbu' idüb mezbûrun zikrolunan kulu bulunub be-hasebi'ş-şer' sâbit oldukdan sonra mezbûre teslîm eyleyesin. Şöyle bilesin. Tahrîren fî evâsıt-ı Saferi'l-muzaffer sene 952 (24 Mart-3 Nisan 1545) (Vrk. **196 a** boştur) **/ 196 b /**

Fî yevme'l-isneyn fî 27 Zilka'de sene 951 (Pazartesi, 9 Şubat 1545)

476

- Yazıldı

Şam kadısına hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Şam** beglerbegisi **Pîrî,** dâme ikbâlühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Safed** sancağı begi **Behrâm,** dâme 'izzühünün ra'âyâya zulm ve te'addi eylemekden hâlî olmayub ve subaşıların ve âdemlerin zabt etmeyüb her bâr şikâyetçileri geldikde nice def'a âdemler gönderilüb tenbîh ve te'kid olunmakdan aslâ mütenebbih olmadı deyu 'arzetmeğin buyurdum ki,

Hükm-i şerîfim vardukda mezkûrdan her kim gelüb hak taleb iderse husamâsiyla berâber idüb bir def'a şer'le sorulub faslolmayan kazâyâyı muktazây-ı şer'-i kavîm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin, mezkûrun zimmetinde be-hasebi'ş-şer' her kimin hakkı sâbit ve zâhir olursa bî-kusûr ashâb-ı hukuka sâbit olan hakların hükmidüb alıvirüb hilâf-ı şer' kimesneye iş etdirmeyesin. Bu husûsda ihtimâm idüb hiç bir cânibe meyyâl ve muhâbâ eylemeyüb tezvîr ve telbîsden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' [iş] olmakdan hazer idüb hakk-ı sarîha tâbi' olasın ve ba'de't-teftîş müşârun ileyhin zulm ve te'addisin ne vechle idüğin ve ne mikdar kimesnenin hakkı alıvirildüğin yazub südde-i sa'âdet-meâbıma 'arzeyleyesin.

477

Memâlik-i mahrûse beglerine ve kadılarına sancak sancak birer hüküm

Ammâ beglere başka ve sancak kadılarına başka yazıla

Bundan akdem **pâre voyvodaları** ra'âyâya zulm ve te'addi etdikleri sebebden ref'olunub ve kadılar nâibleri dahi il üzerine çıkub ra'âyâya envâ-ı hayf ve te'addi eyledikleri eclden men'olunmalarıyçün yasaknâme-i hümâyûnum irsâl olunmuş idi ve el-hâletü hazihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Min ba'd dahi bu husûsa gereği gibi mukayyed olub taht-ı hükûmetinde eger havâs-ı hümâyûnumdur ve eger vüzerâ hâslarındadır ve eger beglerbegi hâsları[ndan]dır ve eger senün hâslarundandur ve eger subaşı ve sipâhiler timârlarındandır aslâ ve kat'â pâre voyvodaların yürütmeyüb men' ve def' idesin ve kadılar nâiblerini dahi 'atebe-i 'ulyâmdan mîrî mesâlih içün ve sâir ra'âyâ kazâyâsının teftîşi içün hükm-i şerîf vârid olmadın ve sâir mühim maslahat içün icâb itmedin il üzerine çıkub gezdirmeyüb geregi gibi men' ve def' eyleyesin. Bu husûsları hafiyyeten tecessüs itdirsem gerekdir. Şöyle ki taht-ı hükûmetinizde girü pâre voyvodalarını yürütüb veya kadı nâibleri emrime muhâlif il üzerine gezüb yürüdükleri ma'lûm ola senden bilinüb aslâ **/ 197 a /** beyân idecek 'özrün makbul olmak ihtimâlı yokdur, envâ'-ı 'itâbımla mu'âteb olmak mukarrerdir.

Kadılar hükmünde şöyle yazıla ki

Şöyle ki emr-i hümâyûnumu yerine getürmekde sancakbegi cânibinden ihmâl ve tekâsül olunacak olursa siz men' ve def' eyleyesiz. Şöyle ki men'ine kadır olmayacak olursanız tafsîli ile südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesiz. Sonra ol bâbda emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa mûcibiyle 'âmil olasız. Şöyle ki 'arz etmeyesiz anlara

olacak ʿukubet size olmak muhakkakdır. Bilmiş olasız. Ana göre ihtimâm idüb emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan ictinâb ve ihtirâz üzere olasız.

Kezâlik, begler hükmünde dahi, kadıları ʿarzeyliyesiz deyu yazıla. Bu tafsîl üzere..

478

- Yazıldı

Şam beglerbegisine bir hüküm ki

Gazze sipâhilerinden bir kimesne rikâb-ı hümâyûnuma rıkʿa sunub mukaddemâ berât-ı şerîfimle tasarruf eyledüğim beş bin dokuz yüz doksan dokuz akçelik timâra bedel vilâyet kâtibi bî-hâsıl bir timâr virdi ki sâbıka bu timârı zabtidenler bin sekiz yüz akçeden gayri nesne hâsıl idememişler deyu ʿarzetmeğin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım vusûl bulıcak bu husûsu tetebbuʿ idüb göresin sâbıkan mutasarrıf olduğu timârına bedel virilen timâr ne mikdar hâsıl virir timârdır, nicedir, tafsîli ile yazub ʿarzeyleyesin. **/ 197 b /**

479

- Yazıldı
- ʿArzları efendiye virilmişdir
- Rumlu Mehmed Çavuş**'la**
Davud Kethudâ**'ya gönderildi**

[Bu]dun beglerbegisine hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb **Semendre** sancağı begi, dâme ʿizzühü, sana mektûb gönderüb, bi'l-fiʿil **Belgrad** kalʿesinde mevcud yüz nefer ʿazeb ve yüz nefer martolos olub hidemâta iktidarları olmayub ve ʿulûfeleri dahi zahîredir ve keç değer mahallerden havâle olunmağıyle istihdâmları ʿasîr olub şöyle ki yüz nefer ʿazeb ve üç yüz nefer martolos dahi tedârik olunmaya mesâlih-i pâdişâhîden nice umûr-ı mühimme ʿavkolunmak mukarrer idüğin bildirüb sâbıkan sen anda iken dört yüz nefer martolos ve beş yüz ʿazeb mükemmel olub kalʿenin hıfzına ve limanda olan gemileri görüb gözetmeğe ve sâir hidemâta nevʿan ʿacz ve müzâyaka çekilür idi. Şimdiki halde bu mikdar ʿazeb ve martolos ile hidemât-ı kalʿe-i mezbûre her vechle husûle gelmeyüb nice mesâlih ʿavk olmak mukarrerdir, deyu

ʿarzetmişsin. Ol zamanda uç kalʿeleri fetholunmuş değil idi. Her ne hidmet vâkıʿ olursa uç kalʿelerine hidmetdir ʿazeb ve martolos tâifesi anlardan azʿâf-ı muzâʿaf olmuşdur. **Belgrad** kalʿesinde dâimâ küllî hidmet vâkıʿ olmaz. Hâliyen gemiler mühimmâtı içün bir mikdar martolos lâzım ve mühim olmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım varıcak te'hir etmeyüb ol havâlide olan martoloslardan vech ve münâsib gördüğin üzere iki yüz nefer martolosu tedârik birle muʿaccelen mahrûse-i **Belgrad'**a irsâl eyleyesin ki anda gelüb gemiler mühimmâtı itmâma irince hidmet idüb tamâm olduklarında giru yerlerüne varub hidmetlerinde olalar.

480

- Yazıldı
- Bu hüküm Bosna **beginin âdemi** Şahʿali'ye **virildi ki kapukethudâsıdır fî 29 Zilkaʿde sene 951** (11 Şubat 1545)**, der** Edirne

Bosna begine bir hüküm ki

Hâliyen matbah-ı ʿâmire ve mehterliğe yarar oğlan mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâʿım vardukda aslâ te'hir ve tevakkuf eylemeyüb genç ve yiğidi yigirmi beş veyahud otuz nefer oğlan cemʿeyleyüb taʿcilen irsâl idesin. Husûs-ı mezbûr gâyet mühim olmuşdur. Fermân-ı şerîfim mûcibince taʿyin olunan oğlanları cemʿidüb dahi bir an eglendirmeyüb âdeminle ber-vech-i istiʿcâl irsâl eyleyesin. Şöyle bilesin, ʿalâmet-i şerîfe iʿtimâd kılasın. **/ 198 a /**

481

- Yazıldı

Mahrûse-i **Edirne'**den **Mağnisa'**ya varınca yol üzerinde vâkıʿ olan kadılara bir hüküm ki

Hâliyen ferzend-i ercümend oğlum **Selim,** tâla bakahü, cânibine bölük başı **Hızır'**la baʿz-ı atlar irsâl olunmağın buyurdum ki

Her kankınızın taht-ı kazâsına dâhil olurlarsa akçe ile kifâyet mikdarı yemlerin tedârik idiviresin. Ammâ akçesiz nesne aldırmayasız ve her konakda atları binmek içün âdem tedârik idesiz, ammâ müft bindirmeyüb ücretle bindiresiz.

482

- Yazıldı
- Her birine müstakıl yazılub Kara Çavuş Sadrüddin'**e virildi**

Diyarbekir beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem **Çemişkezek** begi iken fevt olan **Mîr Hasan Beg'**in zimmetinde mâl-ı mîrîden zahîre alınmış dört yüz altmış altun ile on bin 'aded **pâre** deyni olub şimdiye dek hazine-i 'âmireme gelüb vâsıl olmamağın buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan mâlımı mezkûrun vârislerinden bî-kusûr tahsîl eyleyüb dahi 'avârız akçesiyle südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ve **pâre** yerine dahi altun alub gönderesin. Ammâ altuna hazine-i 'âmireme alınduğı üzere elli yedişer akçe hisâbı üzere alub bir habbe bâkı komayasın.

Ve hâliyen **Kabur** sancağı begi olan, kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm, **Sarılu Şehsuvâr Beg'**in karındaşı **Şâh'ali Beg** zimmetinde dahi beş yüz sikke altun olub anun dahi tahsîli mühim ve lâzım olmağın zikrolunan altunları mezkûr **Şâh'ali Beg'**in vârislerinden bî-kusûr cem' ve tahsîl eyleyesin. Bu husûslar sana tefvîz olunmuşdur. Tamâm mukayyed olub ve aslâ vârislerine ta'allül etdirmeyüb cümlesin bî-kusûr cem' emrim üzere cümlesin 'avârız akçesiyle göndermek bâbında gâyet ile ihtimâm eyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 198 b /**

483

- Hükm-i şerîf mültezim Şeyh Yusuf **oğlu [Şeyh]** Mehmed Çelebi'**ye virilmek buyuruldu**
fî 3 Zilhicce sene 951 (15 Şubat 1545), **Edirne**

'Arab defterdârı **'Ali Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb bundan akdem vilâyet-i **'Arab** defterdârı olan **'Ali Beg,** dâme izzühü, bendeleri zamanında **Şeyh Yusuf** ve **Şeyh 'Ali** nâm kimesneler **Tarablus** hâslarıyla ifrâzları birbirinden ayrılmamak şartı

ile havâs-ı mezbûr **Berâtî** nâm emîn muhasebesinden ziyâde ile mukata'aya alub sicillâta ve mukata'a defterlerine ol vechle kaydolunmuş imiş. Sonra mezbûrân 'âmillerün tahvilleri âhır oldukda ol târihde mukata'acı olan, ibtidâ mukata'aların 'âmillerin hisâbların gördükde mezbûr **Berâtî** muhasebesiyle **Ca'fer** nâm emîn muhasebesinden görüb yedi yüz kırk üç bin beş yüz yigirmi dokuz akçe ki mukata'a çekilüb (?) hâliyen kendülerden taleb olundukda: "biz ifrâz ile hâsları birbirinden ayrılmamak şartıyla havâs-ı **Tarablus'**u emîn **Berâtî** muhasebesinden ziyâde idüb almış idük mezbûr ifrâz şartımıza muhâlif ayrılub bi'l-külliye **Tarablus** sancağı begi **Mehmed Beg** hazretlerine virilmişdir. Bu takdirce mukata'amız fesholur ve muhasebemiz dahi şartımız mûcibince **Berâtî** muhasebesinden görülmeyüb **Ca'fer** nâm emîn muhasebesinden bile görülmüşdür. Şartımız üzere muhasebemiz **Berâtî** emîn muhasebesinden görülse kesr-i mukata'a olmaz idi. Şimdi bizden kesr-i mukata'a taleb eylemek bize hayfdir" deyu tazallum izhâr idüb ve mukata'a defterlerin ve sancağın mezbûr 'âmillerin takrîr eyledükleri gibi mukayyed olub lâkin zamanımızda vâkı' olmuş kazıyye değildir deyu 'arzeylemişsin buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak bu husûsu onat vechle teftîş idüb, defterlerinden tetebbu' idüb dikkat ve ihtimâm ile göresin: Cümle mukata'a ne kadardır, sancakbegine ne kadar hâs virilmişdir ve 'âmiller ne mikdar mukata'a zabt idüb 'uhdelerinde ne mikdar nesne vardır tafsıyli ile yazub 'arzeyleyesin. Benim zamanımda vâkı' ol[ma]muşdur deyu te'allül ve bahâne eylemek câiz değildir. Bu husûsa gereği gibi mukayyed olub mübhem ve meşkûk nesne komayub vâkı'-ı hâli tamâm ma'lûm idinüb bu husûsa ayrılmağa emir var mıdır yohsa hilâf-ı emr mi olmuşdur. **Tarablus** begine virilmeğe ne icâb etmişdir. Be-hasebi'ş-şer' ve'l-kanûn müteveccih olan mâlımı tahsîl eyleyesin bir dürlü dahi eylemeyesin. Şöyle bilesin. 'Alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın. **/ 199 a /**

484

- Yazıldı

Tarablus ve **Adana** kadılarına bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Şam** beglerbegisi **[Pîrî]** dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Safed** sancağı begi **Behrâm,** dâme 'izzühünün, ra'âyâya zulm ve te'addiden hâli olmayub ve subaşıların ve âdemlerin zabtetmeyüb her bâr şikâyetçileri gelmeğin nice def'a âdemler gönderilüb tenbîh ve te'kid olunmakdan aslâ mütenebbih olmadı deyu 'arzidüb ve

Südde-i sa'âdetime 'arzıhâl sunulub dokuz yüz kırk sekiz Rebi'ülâhır'ının on ikinci gününde (5 Ağustos 1541) livâ-i mezbûre ve livâ-i **Nablus, Ca'fer,** dâme

'izzühü, tahvîlinden 330 000 akçe ile mûmâ ileyhe ta'yin olunub sâbıkda olan begler dahi zikrolunan iki vilâyetde üç yüz yetmiş bin akçe olub (silik) iki yüz yetmiş bin akçe ile virildikde emînler mîrî içün zabteylemiş idi. Zikrolunan tarih mezbûr vilâyetde harman eyyâmının evâhırında olub ekser gallât der-anbar olunmuşdu. Mûmâ ileyh **Behrâm,** dâme 'izzühüye üç yüz otuz bin akçe ile sadaka olunub geldikde müşârun ileyh **Ca'fer beg** âdemleri zabteddüği ve mîrîsiyçün zabtolunan hâsılı külliyyen alub tasarruf idüb kırk bin akçesi ifrâzdır. Ba'dehu **Ca'fer Beg** 'arzetdikde emr-i şerîf vârid olub i'tibâr hasâdadır. Biçilüb kabzolunacak tarih kankısının tahvîlinde vâkı' olmuş ise ana virile deyu fermân olunmağın hissesin alub sulh idüb beglik hisse **Behrâm Beg** zimmetinde kalub virmedi ve tarih-i mezbûrdan tahvîli hükmi ile sene tis'a âhırine gelince berâtsuz tasarruf etdi.

Ve nefs-i **Safed'**de vâkı' olan 'asesiyye hâric-i ez-defter olub anı dahi tasarruf idüb **Âbkıran** (?)مراكى ات... **Pazarı** dahi hâric-i ez-defter olub bâcını zindancısına tasarruf etdirüb ve mîrî içün ümenâsına zabteylemeğe mâni' olub dokuz yüz elli Muharrem'i gurresinden (16 Mayıs 1543) vilâyet-i mezbûre müceddeden tevzi' olundukda bilâ berât tasarruf etdüği hâslar mahsûlünden ve ra'âyâsı zimmetlerinde hayli akçe ve **himâye** deyu bir mikdar akçe mîrî içün kaydolunub her senede edâsına beglere mâni' olduğundan zimmetlerinde hayli akçem bâkı kalmağın, harâb olub ekser ra'âyâsı perâkende olub köylerinden ferâgat idüb hâs-ı pâdişâhîden güzîdelerin bedel alub ve bedel alduğu havâs ra'âyâsı zimmetlerinde sene tis'a (949) mâl-ı maktu'ı müstahık olmuşken sene hamsîn (950) dühûl etdi deyu sene tis'a mâlın dahi virmeyüb ve **Nablus** kadısı dâyinleri mâl-ı mîrîden mezbûr **Behrâm Beg** **/199b/** (silik) ... bin akçe aldı deyu nizâ' etdi, anı dahi virmeyüb bel'eyledi ve bâd-i havâ husûsun (silik) ve havâs-ı pâdişâhîden ahzetdükleri düyûn hergün nizâ' ve cedel olunub kıbel-i şer'den men'le memnu' olmaduğu sâbıkan 'arzolunmuşdu.

Havâs-ı pâdişâhîden ahzetdikleri bâd-i havâ içün ra'âyâsı meclis-i şer'e gelüb nizâ' ve da'vâ idüb virmedikleri mâl tahminen elli bin akçe vardır. Muttali' olduğumuz, subaşıları nevâhîden alduğu mâldan ve külliyyen vilâyet halkından, her ayda hilâf-ı şer' ve kanun aldıkları akçe tahminen akalle mâ yekûn kırk bin akçe olur deyu ehl-i vukufları haber virdiler. Lâkin ra'âyâ takrîri dahi ziyâdedir.

Ve subaşılar bir köye konduklarında **ferrâşiyye** ve **tabbâhiye** ve **tercümâniyye** ve yazıcı içün birer mikdar akçe alurlar ve her subaşı tebdîl olundukda **selâmlık** deyu vilâyet halkından 'avârız şekl[inde] akçe cem'iderler ve her ay âhırında beglerbege **görümlük** deyu arpa ve koyun ve kuzu ve sâir me'kûlât kısmından cem'etdüğinden gayri **müşâhere** deyu birer mikdar akçe alurlar ve kış eyyâmında tarhana ve bulgur ve yağ ve sâir bu makule nesneler cem'iderler. Ekâbir geçdikde **takdîme** deyu koyun ve arpa cem'iderler. Bu asıl bid'atlar bî-nihâyedir

deyu istimâʿ olunmağın sizin diyânet ve hüsn-i istikametinize iʿtimâd-ı hümâyûnum olmağın bu husûsun teftîşi size emridüb dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Ferruh** zîde kadruhüyü kul taʿyin idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle vusûl bulıcak te'hir [ve terâhi] eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb zikrolunan mâlım ahvâlin teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin mezkûrun zimmetinde her ne mikdar mâlım sâbit ve zâhir olursa mezbûr çavuşum alıvirüb ve kudvetü'l-ümerâi ve'l-ekâbir **ʿArabistan** cânibinin hızâne-i ʿâmire defterdârı **Hasan,** dâme ʿuluvvühü, cânibinden taʿyin olunan âdemisine **/ 200 a /** teslîm eyleyesiz bu bâbda tamâm hakküzere olub hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb cüzvî ve küllî sâbit ve zâhir olan mâlımdan mezbûrun üzerinde bir akçe ve bir habbe komayub tahsîl eyleyesiz ve ne mikdar mâl tahsîl olunduğun ve ne asıl maddeler idüğin yazub defter idüb mezbûr çavuşumla ʿatebe-i ʿulyâma gönderesiz ve hem müşârun ileyhden hak daʿva iden raʿâyânın kazıyyelerin dahi görülmek emrolunub müstakıl hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Mukaddemen .... mâlım ahvâlin görüb tamâm oldukdan sonra anların dahi kazıyyelerin, gönderilen hükm-i şerîf mûcibince, [fasl]eyleyesiz. Şöyle bilesiz.

485

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **ʿArabistan** defterdârına yazıla

Hâliyen **Şam** beglerbegisi şöyle ʿarzedüb südde-i saʿâdetime bu vechle rıkʿa sunuldu ilâ âhirihi

... ʿarzolunmağın bu husûsun teftîşi içün **Tarablus** ve **Adana** kadıları müfettiş ve dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Ferruh,** zîde kadrühü, kul taʿyin olunub mufassal hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki

Sen dahi te'hir itmeyüb zikrolunan mâlımı senün cânibinden zabtidüb bana göndermek içün yarar ve muʿtemed âdemlerin taʿyin eyleyesin ki kadılar hükmetdikden sonra mezbûr çavuşum alıvirüb sen taʿyin etdüğin âdemine teslîm eyleyüb sen dahi hazine-i ʿâmirem içün zabteyleyesin ve baʿde't-teftîş ne mikdar mâlım tahsîl olunduğun dahi yazub südde-i saʿâdetime ʿarzeyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 200 b /**

Yevme'l-isneyn fî 4 Zilhicce sene 951 (Pazartesi, 16 Şubat 1545), **Edirne**

486

- Yazıldı
- Çavuş Küçük Mustafa'**ya [virildi]**

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **İstanbul** içün yazılu celeblerin cümle[sinin] koyunları ne kadar idüğin defter idüb sene hamsîn ve tis'a mie (950) vâcibinin elli bin koyunu gelüb mâ-'adâsı gelmedi deyu bildirmişsin getürenlerin isimleriyle koyunlarıyla beyân eylemişsin ammâ getürmiyenlerin isimleri yazılmamış. İmdi asıl getürmeyenlerin isimleri yazılmak lâzım iken yazılmamağa bâ'is nedir? Buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb sene-i mezbûrenin gelmiyen koyunları her kimilerin 'uhdesinde bâkı kalmış ise isimleriyle ve herbirinin 'uhdesinde olan koyunlarıyla kadılık kadılık başka başka defter idüb 'ale't-ta'cil gönderesin. Ana göre kadılara kullarımla ahkâm-ı şerîfe gönderilüb getürdile ve hem her bir kadılığın koyunun mevsimi dahi ne vakıtdır ayruca yazılub dergâh-ı mu'allâma bile gönderesin. Bu bâbda kat'an te'hir eylemek câiz değildir. Hükm-i hümâyûnum varduğı günün yarındaları göndermek ardınca olasın **/ 201 a /**

487

- Yazıldı, D.
- Bağdâd **beglerbegisin**[in] **kapukethudâsı Çavuşum (yırtık)** Sinan Beg'**e virildi**

Bağdâd beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Dertenk** sancağı begi **Gazanfer,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mutasarrıf olduğu **Dertenk** sancağının sınurı **Girend** ve **Veysülkarânî** olub ve elân leyl ve nehâr **kal'e-i şâhî** kurbünde **Yeniimâm** dimekle ma'rûf mevzi'de sâkin olub bu zamana gelince **kızılbaş-ı evbâşa** müte'allık olub **Veysülkarânî** etrâfında sâkin **'Ömerbende** dimekle meşhûr sınurhâne olurmuş ve havâs-ı hümâyûna müte'allık olan tâife-i **Gülhûr**'un bir nice oymağı ki **Kızılbaş-ı** evbâş firâr idüb gitmişlerdi def'âtla âdem gönderüb ümid ve istimâlet virüb terğîb etmekle bu cânibe getürüb ve pâdişâh-ı 'âlempenâhın eyyâm-ı devletinde **Kızılbaş-ı** bed ma'âş ve ümerâ-i **Ekrâd**

kal'elerinden iki üç pâre kal'e fethidüb **şâh-ı** mahzûle müte'allık olan kılâ' alınub ve ulusâtı bu cânibe kaçub geldükleri sebebden **şâh-ı** mahzûl bu serhadde olan **Hemedân** hânı **Abdullah Han**'a gazab idüb **Hemedân'ı** karındaşı olan **Behrâm Mirza'**ya virüb ve bir serhad mühimmâtı içün hayli leşker virüb gereği gibi serhad tedârikini eylemişdir. Sancağımızda yedi nefer sipâhiden artuk sipâhimiz olmayub ve düşmen ile mâ-beynimizde bir günlük yol olub şimdiye değin **kızılbaş begleri** ile her ne vechle olsa çıkışılurdı şimdi küllî 'asker ile serhadde karındaşın komağıyla serhad hıfzı içün **Bağdâd** kullarından yüz nefer gönüllü ve yüz nefer yeniçeri lâzım idüğin bildirmiş. İmdi ol serhaddin hıfz ve hirâseti cümle-i mühimmâtdan olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir eylemeyüb lâzım olduğu üzere ol serhaddin hıfzı içün âdem tedârik eyleyesin ki serhaddin muhafazasın görüb gaflet ile memleket ve vilâyete mazarret ve hasâret irişmelu olmaya ve hem kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Çeken Yar Ahmed,** dâme 'izzühüye, dahi tenbîh eyleyesin ki müşârun ileyh **Dertenk** sancağının yanında hâlen sipâhileriyle hâzır olub din ve devletime müte'allık olan mühimmâtda hüsn-i ittifâk ve ittihâd üzere gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyüb ol serhaddin hıfz ve hirâsetinde ve 'aduvv-i bîdin taraflarından memleket ve vilâyete zarar ve gezend irişdirmemekde dakıyka fevteylemeyeler. **/ 201 b /**

Fî 5 Zilhicce sene 951 (17 Şubat 1545), **Edirne**

488

- İki sûret yazıla
- Yazıldı
- Sağ kola Ahmed'**in âdemisi gitdi**
- Sol kola Ahmed Çavuş **gitdi**

Rumeli'nde celeb yazılan kadılara hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **İstanbul'**da ve **Edirne'**de koyun eti kıllet üzere [olub] yazılu celebler koyunlarından cüzvî nesne getürüb koyun husûsuna ziyâde müzâyaka olub şimdiye değin getürmedikleri, 'uhdelerinde olan, koyunlar mu'accelen gelüb irişmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân (-) zîde kadrühü vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb bi'z-zât mübâşeret idüb herbirinüz taht-ı kazânuzda yazılu celebleri ve sicillâtınızı gereği gibi tetebbu' ve istiksâ idüb göresiz yazılu celeblerden her kimin üzerinde gelmedik bâkı

ne mikdâr koyunları varsa cümlesin bî-kusûr cem' ve tahsîl idüb dahi sâhibleri veya vekilleriyle bile yarar âdemlerin koşub ta'cil 'ale't-ta'cil irsâl eyleyesin ve ne kadar koyun gönderirseniz sâhiblerinin ellerine imzâlu defter viresiz ki **İstanbul** kadısına iledüb ana göre hisâb vire. Zikrolunan celeb tâifesinden bir ferde 'özür ve te'allül etdirmeyüb gaybet etmiş celeb varsa buldurması lâzım olanlara buldurub elbetde elbetde 'uhdelerinde bâkı kalan koyunları cem'idüb göndermeden olmayasız. Şimdiye dek koyunlar gelmedüğine bâ'is mücerred sizün ihmâl ve tekâsülünüzden olmuşdur. Şöyle ki yine koyun gelmeyüb müzâyaka çekile kat'â bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Mansıbınız alınmağla konulmayub envâ'-ı 'itâbımla mu'âteb olmanuz mukarrerdir. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb ihmâl ve tekâsülden ve koyunları geç ve eksük göndermekden ziyâde hazer eyleyesiz. Şöyle bilesiz... **/ 202 a /**

489

- Yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb (silik) .. ran keferesinden ba'z-ı küffâr gece ile Budun'dan aşağa bir mil yerde mağara içinde kassâbların ve ba'z-ı kimesnelerin koyunlarını basub yarındası 'asker halkından ba'z-ı guzât ta'kıyb idüb irişüb kimin başları kesilüb [ve] kimi diri dutulub bir ferdi halâs olmaduğın bildirmişsin. Buyurdum ki

Gaflet üzere olmayub memleket ve vilâyetin hıfz ve hirâsetinde basîret ve intibâh üzere olasın. Küffâr-ı delâlet-âsâr gelüb memleket ve ra'âyâya zarar ve gezend irişdirmekden ziyâde hazer eyleyesin.

490

- Yazıldı

Eflâk voyvodası **Mirçe** voyvodaya bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum içün ba'z-ı bârgirler mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

[Vusûl] bulıcak bir an te'hir ve terâhi etmeyüb vilâyet-i Eflâk'dan hâssa-i hümâyûnum içün dört yüz yarar bârgir cem' ve ihzâr idesin ki yerinde hâzır durub sonra fermân-ı şerîfimle âdem vardukda cümlesi hâzır ve mevcûd bulunub emrim ne vechle olursa ana göre 'amel eyleyesin. Ammâ ihtimâm eyleyesin ki zikrolunan

bârgirler sefere yarar yemlu davarlar ola. Bu bâbda tamâm ihtimâm idüb te'hir ve terâhi etmeyüb üzerinde olub fermân-ı hümâyûnumun icrâsında kemâliyle ikdâm ve ihtimâm üzere olasın ve ne vechle tedârik eyledüğin dahi yüce âsitâneme ʻarzeyleyesin.

491

- Yazıldı
- Bağdâd **beglerbegisinin kapukethudâsı**
Sinan Beg'**e virildi**

Çeken Yar Ahmed Beg'e bir hüküm ki

Hâliyen **Dertenk** sancağı begi **Gazanfer** dergâh-ı muʻallâma mektûb gönderüb **Kızılbaş-ı / 202 b /** makhûr **Hemedân'ı ʻAbdullah Han'**dan alub karındaşı **Behrâm Mirza'**ya virmekle küllî ʻasker gelüb müşârun ileyh **Dertenk** beginin yanında sipâhisi az olub serhaddin hıfz ve hirâsetiyçün âdem taleb eylemiş. İmdi hâliyen **Bağdâd** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-ʻizâm **Ayâs,** dâme ikbâlühüye, hükm-i hümâyûnum gönderilüb serhadd-ı mezbûrun hıfzı içün âdem tedârik eylemek fermân olunmuşdur. Sana dahi emrim bunun üzerinedir ki sancağına müteʻallık olan ʻasker halkı ile hâliyen müşârün ileyh **Dertenk** sancağı beginin yanında hâzır olub hüsn-i ittifak ve ittihâd üzere din ve devletime müteʻallık olan mühimmât ve umûrda gereği gibi muʻâvenet ve muzâharet idüb gaflet ile düşmen-i makhûr câniblerinden memleket ve vilâyete mazarrat ve hasâret irişdirmekden ihtiyât ve ihtirâz üzere olasın. Şöyle bilesin...

492

- Yazıldı

Diyarbekir beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Ahtamar** sancağı begi **Davud,** dâme ʻizzühü, dergâh-ı muʻallâma mektûb gönderüb yapılmak emrolunan **Kelletaş** kalʻesinin binâsıyçün yığdırduğı taş **Kızılbaş-ı** makhûr cânibinden denize dökdür[il]üb kalʻe yapdırmamak içün dört darbzen ve iki (okunamıyor) bir (okunamıyor) getürüb bir nice gün sâkin olub taşları denize dökerken müşârun ileyh cânibinden varan âdemleri anların darbzenleri çıkmadan on beş gemi mikdarı, denizin sığ yerinde taş döküb **Kızılbaş'**ın darbzeni çıkdıkda bir nice mecrûh olub karavulları rast gelüb mecrûh olan **Kızılbaş'**ları ʻarabasına yükledüb firâr etdüklerin bildirüb yine bir vechle fitne fesâd eylemek ihtimâli olduğun ʻarz eylemeğin bu bâbda

Bitlis sancağı begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb hâliyen **Bitlis** kullarıyla dâimâ ol cânibe hâzır ve nâzır olasın deyu emrolunmuşdur buyurdum ki...

Sen dahi, müşârun ileyh sancakbegine te'hir ve terâhi etmeyüb tenbih ve te'kid eyleyesin ki gâfil olmayub / **203 a** / ol cânibe hâzır ve nâzır ola ki gaflet ile düşmen cânibinden bir husûs olmayub **(yırtık)** / dikkat / ve intibâh üzere olasın, şöyle bilesin...

493

- Yazıldı

Bir hüküm dahi **Bitlis** sancağı begi **İbrahim Beg**'e yazıla ki

Hâliyen **Ahtamar** sancağı begi **Davud,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb ilâ âhirihi şöyle 'arzeylemiş: İmdi bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb ol tarafa hâzır olub düşmen cânibinden bir husûs vâkı' oldukda irişüb gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyesin deyu emreylemişdim ve **Kızılbaş-ı** makhûr tâifesi gelüb ol cânibde bir nevi' fesâd ve şenâ'at (yırtık) sen varmak. [yırtık] Buyurdum ki

Vusûl bulıcak bu husûsda gâfil olmayub dâimâ anda olan **Bitlis** kullarıyla vaktınıza hâzır bulunub müşârun ileyh cânibine hâzır ve nâzır olasın ki 'aduy-i bed-hûy taraflarından gaflet ile ol yerlere dahl ve ta'arruz olunub zarar ve gezend irişmelu olmayub lâzım geldikde mahall-i iktizâ etdüğine göre mu'âvenet ve muzâharet eyleyesin. Şöyle ki bu bâbda ihmâl ve tekâsül olunub sû'-i tedbîr ve 'adem-i ittifâk ile memleketime dahl ve ta'arruz olunub 'ırz ve nâmus-ı saltanata muhâlif bir husûs olduğu istimâ' oluna aslâ bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâli yokdur. Neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârikin görüb din de devletime müte'allık olan mühimmât ve mesâlihde mücidd ve merdâne olasın şöyle bilesin...

494

- Yazıldı

İlbasan begine hüküm ki

Hâliyen **İlbasan** ve **Draç** kadıları dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb âsitâne-i sa'âdetden **Çavuş 'İsâ** elinden hükm-i şerîf vârid olub **Draç** kazâsına tâbi' **Olostati**(?) nâm karyeyi senin kaimmakamın olan **Hasan Voyvoda** 'asker cem'idüb

gâret eylemişdir ve mezbûr karyeden كوس , **İvlad** ve **Tudor** nâm zimmîler dergâh-ı mu'allâma gelüb **Dubrovnik**'den **Hayrüddin Kethudâ** ve **Mehmed Ağa** ve **Draç**'dan **'Arab oğlu Mehmed** ve **Mustafa Reis** zikrolunan karyeyi vurmakda mezbûr voyvoda ile bile idi deyu i'lâm eylemişdir. İmdi siz ki **İlbasan** ve **Draç** kadılarısız bir yere cem'olub mezbûr **'İsâ Çavuş** ma'rifetiyle görmek [ve] mezkûr karye gâret olunduğı sâbit olursa alınan esbâbların ve davarların alıviresiz ve mezbûr **Hayrüddin Kethudâ** ve **Mehmed Ağa** ve **'Arab-zâde** ve **Mustafa Reis,** voyvoda ile bile gâret eyledikleri zâhir olursa habsidüb 'arzidesiz deyu fermân olmağın emr-i şerîf üzere **Draç** kal'esine varub teftîşe şürû' olundukda **Turhan Beg**'in voyvodasını ihzâr eyle deyu **Çavuş 'İsâ**'ya teklîf olundukda cevâb virüb ayıtdı ki: Bundan akdem emr-i şerîfimle **Turhan Beg**'e varub mezbûr karyei gâret [iden] **Hasan voyvodayı** taleb eyledim göndereyin deyu te'allül idüb göndermedi deyu **/203b/** (yırtık) **[Hasan] Voyvoda**'nın ihzâr olunması mümkin olmayub zikrolunan **Mehmed Ağa** ve **Hayrüddin Kethudâ** ve **['Arab-zâde** ve**] Mustafa Reis** ihzâr olunub mezbûr karyeyi **Hasan Voyvoda** ile ma'an gâret eyledinüz mi? deyu suâl olundukda inkâr eylediler. Ahâli-i karye **Mustafa Reis** gâretde bile değildir deyu i'tirâf idüb sehv ile hükm-i şerîfde kaydolunmuşdur didiklerinde **Mehmed Ağa** ve **Hayrüddin Kethudâ** ve **'Arâb-zâde** gâretde bile bulunduklarına üzerlerine sübût bulmayub bulunan yerden esirleri alıvirilüb davarları ve esbâbları bulunmadı. **Draç**'dan ve **Dubrovnik**'den ba'z-ı hisâr erleri ve 'azeb mezbûr voyvodanın nidâ etmesiyle mezkûr karyenin gâretine varan kimlerdir ve ağaları mı göndermişdir denildikde 'umûmen cevâb virüb didiler ki: bizi ağalarımız göndermedi, voyvoda sözi ile akın vardır deyu sâbıkan 'azeb ağası olub faslolan **İbrahim** ve mukaddemâ gâretde katlolunan **Draç** topçıbaşısı **Hasan Voyvoda** bir nice yeniçeri ve etrafda olan kal'elerden ve **Ohri** sancağında[n] ve **Mozakiyye** (?) kazâsından âdem cem'eyleyüb ve **cerehor** sürüb varıldı. Mezkûr **Hasan Voyvoda** ile gâret olundu ve mezbûr karye gâret olunduğu mukarrer ve muhakkak olub sâbıkan mezbûr karye gâret olundukda mezkûr **Hasan Voyvoda** meclis-i şer'a da'vet olunub mezbûr karyenin gâret olunmasına hükm-i şerîf taleb olundukda, emir beg hazretlerindedir. Gâret hükmi kimesneye gösterilmez, didüği müseccel olub mezkûr karyenin gâretine mezbûr **Hasan Voyvoda** sebeb olub bunun gibi maslahata def'âtla **Turhan Beg, Draç** [ve] **Dubrovnik** Yaştova (?) ياستيق ahâlisi hidmetlenmeğe ağaları yedinde mühürlü mektûbu bulunub gedikleri havfından muhâlefete kadır olmayub varmamağa cüret idemedikleri bu fakıyrın tamâm ma'lûmu olmuşdur. Gâretde bulunan **Draç** ve **Dubrovnik** ahâlisi ikrâhla varmışlardır mazlûmlardır. Bundan evvel varmayan kimesnelerin gedükleri [âhâra] virilmişdir deyu 'arzeyledikleri eclden buyurdum ki

[Hükm-i şerîf-i] vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak tamâm dikkat ve ihtimâm ile hakk üzere teftîş eyleyüb göresin zikrolunan karye ahâlisinin gâret olunan esirlerinden ve

davarlarından cümle ne kadar davar ve esir olmuşdur ve giru sâhiblerine ne kadar alıvirilmişdir ve ne kalmışdır ve kimlerdedir onat vechle ma'lûm idinüb dahi hakıykatı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzidesin, şöyle bilesin... **/ 204 b /**

Fî 9 Zilhicce sene 951 (21 Şubat 1545), **Edirne**

495

- Yazıldı, Memi

- .. şikârda ..

Kapucıbaşı **Mehmed Ağa**'ya hüküm ki

Hâliyen **Radul Voyvoda** südde-i sa'âdetime beş yük akçe gönderüb ve bi'l-fi'il (okunamayan kısımlar var) **Kıranpınarı** nâm mevzi'a gelmiş deyu haber alındı. İmdi zikrolunan akçeyi ihtimâldır ki girüye döndürüb alub giderler. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından, kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **İskender**[19]**,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi etmeyüb mahall-i mezbûre ve sâir etrâf ve cevânibe yarar âdemlerin gönderüb akçe elbette ve elbette her kande ise bulub dahi yarar âdemlerin koşub çavuşumla südde-i sa'âdetime göndermek bâbında gâyet ile ikdâm ve ihtimâm üzere olasın. Mezkûr akçenin husûlü senün 'uhdendedir. Bu maslahat sana i'timâd olunmuşdur. Ehemm-i mühimmâtdandır. Şöyle ki onat vechle tedârik eylemeyesin dahi akçe zâyi' ola senden bilinüb sana tazmîn etdirilmek mukarrerdir. Ana göre tedârik idüb emr-i hümâyûnumu yerine getürmek bâbında kemâl-i cedd ve ihtimâm üzere olasın, bir dürlü dahi etmeyesin şöyle bilesin.

- Yazıldı, Memi

- Bir sûreti dahi Eflâk voyvodası **Mirçe voyvoda**'ya nişânlu beyâz kağıda yazıldı

- Sah
- Yazıldı, FTH

- Ulak hükmi, Çavuş **İskender [içün].** Bu dahi nişanlu beyaz kağıda yazıldı **/ 204 b /**

19 İskender adının-metinde - üstü çizilmiştir.

Yevme'l-ahad 9 (10) [Zilhicce] **'İyd-i-Adhâ sene 951** (Pazar günü, Kurban Bayramı 21 (22) Şubat 1545), **Edirne**

496

- Yazıldı

Selanik begine ve kadısına bir hüküm ki

Eflâk voyvodası olan **Radul Voyvoda'**nın yeri (boşluk) hâliyen **Eflâk** voyvodası oğullarından **Mirçe Voyvoda'**ya 'inâyet olunub fermân-ı hümâyûnum üzere alub **Eflâk'**a gönderilmişdir. 'An karîb varub irişmek üzeredir. Eyle [olsa] mezkûr **Radul Voyvoda** cânibinden **Selânik** kurbünde **Aynaroz** adasındaki keşişlere hayli hazine geldüği istimâ' olunub ol hazinenin cümlesi 'atebe-i 'ulyâma gelmek mühim ve lâzım olduğu eclden buyurdum ki

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **'Ali,** zîde kadrühü, vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb ikiniz dahi bi-nefsihimâ mezbûr çavuşumla zikr olunan **Aynaroz** adasına geçüb zikrolunan mâlı keşişlerden ve mahallinden gereği gibi dikkat ve ihtimâm ile teftîş ve tetebbu' idüb göresiz her ne mikdar mâl gelmiş ise ve her kande ise elbette zuhûra getürüb dahi mezbûr çavuşuma teslîm idüb ve siz dahi yarar âdemleriniz bile koşub cümle ne mikdar mâldır yazub defter idüb ta'cil 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesiz. Bu husûsu ehemm-i mühimmâtdan bilüb gâyet ile ikdâm ve ihtimâm idecek husûsdur. Küllî basîret ve intibâh üzere olub fermân-ı şerîfim üzere bir habbesin zâyi' ve telef etdirmeyüb cümlesin bulub emr-i hümâyûnum mûcibince mezbûr çavuşumla ta'cilen irsâl eylemek bâbında dakıyka fevt eylemeyesin. Şöyle bilesin...
/ 205 a /

Yevme'l-ahad fî 11 Zilhicce sene 951, (Pazar, 23 Şubat 1545)

497

- Yazıldı
- Ahtamar **begi** Davud Beg'**in âdemisi** Hüseyin'**e virildi ki Diyarbekir sipâhilerinden**[dir] **sefer hükümleri ve pâre voyvodaları hükümleri ile kiseye mühürlenüb virildi**

Diyarbekir beglerbegisine [bir hüküm ki]

Hâliyen **Ahtamar** sancağı begi **Davud,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Kelletaş** dimekle ma'rûf kal'eye ihzâr olunan taşları **Kızılbaş-ı** makhûr cânibinden ba'z-ı melâhide gelüb denize döküb tarafeynden cenk ve cidâl dahi vâkı' olduğun i'lâm eylemişsin. İmdi ol asıl serhadde kal'e yapıldığı takdirde mukaddemâ hıfz ve hirâseti içün kifâyet kadar 'asker tedârik olunub ve **istabur** ve saf bağlayub karavul düzülüb cemi-i levâzımı görüldükden sonra mübâşeret olunmak gerekdir. Husûsen zikrolunan kal'enin yapdırılması hod fermân-ı şerîfimle te'hir olunmuş idi. Ol emrime muhâlif taş ve kireç kim ihzâr eylemişdir ve hem etrâfda olan **Vastân** hâkimi **Seyyid Mehmed Beg** ve **Hizan** hâkimi ve **Moks** beglerine ve **Bitlis** sancağı begine dahi emrolunmuş idi ki eger düşmen câniblerinden anun gibi dahl ve ta'arruz olunacak olursa kendüler varub mu'âvenet ve muzâharet ideler. İmdi makhûr-ı mezbûr cânibinden bu nevi' ta'arruz olunub dahi begler varub mu'âvenet eylememeğe sebeb ve bâ'is ne olmuşdur. Husûsen **Seyyid Mehmed Beg'**in ülkesine tâbi' olan ba'z-ı ra'iyyetleri denize taşı dökmeğe bile varub **Kızılbaş** cânibine mu'âvenet eylemişlerdir deyu istimâ' olundu bu husûslar[ın] ne vechle olduğu mu'accelen bilinmek mühim ve lâzım olduğu ecldden buyurdum ki

Vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb onat vechle tetebbu' ve istiksâ idüb göresin kal'e-i mezbûre benim emr-i şerîfimle te'hir olunmuş iken anun binâsına mübâşeret idüb taş ve kireç ihzâr idenler kimlerdir, kimin emriyle etmişdir, ne vakıt ihzâr olunmuşdur ve 'aduy-ı makhûr cânibinden bu vechle fesâd ve şenâ'at olub dahi zikrolunan begler varub mu'âvenet eylememeğe sebeb nedir, ihmâl ve tekâsül **/ 205 b / [Vastân]** beginden midir, **Hizan** ve **Moks** beglerinden mi olmuşdur veyahud **Bitlis** ve **Ahtamar** beglerinden midir ve **Vastân** hâkiminin ra'âyâsı denize taş dökmeğe bile vardukları sahîh midir, ne mikdar kimesne varmışdır, sebebi ve bâ'isi nedir bi'l-cümle ta'cil 'ale't-ta'cil bu husûsları tamâm hakıykatı üzere cemi'i cevânibin ma'lûm idinüb dahi tafsıyli ile yazub bu husûsları tamâm hakıykatı üzere südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin ve kal'e-i mezbûrenin binâsına bâb-ı sa'âdet-meâbımdan emr-i hümâyûn vârid olmadın mübâşeret eylemeyesin sonra emr-i şerîfim ne vechle sâdır olur ise mucibi ile 'âmil olasın min ba'd dahi kal'enin eger yapılması ve eger yapılmamasıdır basîret ve intibâh üzere olasın. Ol cevânibin hıfz ve hirâseti senün 'uhdendedir. Sû-i tedbir ve ihmâl ile 'aduy-i makhûr câniblerinden 'ırz ve nâmûs-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan ziyâde ihtirâz eyleyesin. Bu bâbda aslâ bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâlı yokdur. Neticesi sana 'âid olmak mukarrerdir. Düşmen câniblerinden gaflet üzere olmayub dâimâ ol câniblere mürettеb yat ve yarağınla hâzır ve müheyyâ olub cümle keyfiyet-i ahvâlleri muttasıl tetebbu' ve tecessüs etdirüb sıhhatı üzere ittilâ' tahsîl eyleyüb haberinin 'akabin kesmeyüb vâkıf ve muttali' olduğun ahbârı 'atebe-i 'ulyâma 'arzetmekden hâlî olmayasın.

498

- **Yazıldı**
- **Mezbûr** Hüseyin'**e kise ile virildi**

'Accûr ('Acûz (?)) sancağı begi **İbrahim Beg'**e bir hüküm ki

Hâliyen mektûb gönderüb **Cizre** hâkimi **Bedir, Seydi (?)**'yi elimizden aldı ve memleketimizi yakub âdemimiz katlolundu deyu bildirmişsin. İmdi bu husûslar teftîş olunub görülmek içün **Diyarbekir** beglerbegisine hükm-i şerîfim gönderilüb bir mu'temed kadı ile kendu cânibinden bir yarar âdemin gönderüb eger kan husûsudur ve eger köyler yakduğı ve emlâk ve esbâb gâret olduğu husûslardır cümlesin muktazây-ı şer' üzere görülmek fermân olunmuşdur ve müşârün ileyh **Bedir**'e dahi tenbîh olunmuşdur ki min ba'd ol yerlere dahl ve ta'arruz eylemeye. Buyurdum ki

Sen dahi sancağını onat vechle hıfz ve hirâset idüb ra'âyâ ve berâyâya zulm ve te'addi etdirmeyüb kemâl-i 'adâlet ve nısfet üzere ol yerlerin emn ve emânı ve refâhiyet ve itminânı bâbında ve ehl-i fesâd ve şenâ'atdan hıfz ve siyânetde tamâm ihtimâm üzere olasın. Ol asıl eslemeyüb 'inâd ve temerrüd idenleri beglerbegiye 'arzeyliyesin ki muktazây-ı şer' ve kanun üzere ehl-i fesâdın hakkından geline şöyle bilesin...

499

- **Yazıldı**
- Ahtamar **begi** Davud Beg'**in âdemisi ki** Diyarbekir **sipâhilerindendir, adı** Hüseyin'**dir, sefer ve pâre voyvodaları hükümleriyle kiseye mühürlenüb virildi**

Diyarbekir beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen **Ahtamar** sancağı begi **Davud Beg,** dâme 'izzühü, dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Kelletaş** dimekle ma'rûf kal'enin binâsıyçün ihzâr olunan taşları **Kızılbaş-ı** makhûr taraflarından ba'z-ı melâhide gelüb denize döküb mâ-beynde cenk ve cidâl dahi vâkı' olduğun i'lâm eylemiş. İmdi ol asıl düşmen ağzında kal'e yapıldığı takdirce dahi tedâriki bu yüzden mi olmak gerek idi? Anun kifâyet kadar harcı, taş ve kireci ve ağaçı ve kumu ve sâir esbâbları tedârik olunub dahi bir vechle hasıyn hendek kesilüb cem'i kerestisi ve bennâsı ve tüfenkçi 'askeri anun içine girüb **/ 206 b / (yırtık)**'den iktizâ etdüğü mahalde konulub ve yer yer

karavulları durub **(yırtık)** cemi'i mahall-i ihtiyât olub levâzımı tedârik olunmak gerekdi ki düşmen-i makhûr 'askeri geldüği takdirce dahi maslahata mâni' olmağa kudreti kalmayub 'inayetullah ile hiç vechle zafer ve mecâl bulmağa kabiliyyet olmayaydı. Bu vechle tedâriki görülmedi ve emrile kal'enin binâsı dahi te'hir olunmuş iken sû-i tedbîrle bu nevi' fesâd ve şenâ'at olmağa sebeb nedir, husûsen melâhide-i mezbûr dört beş gün mikdarı taş üzerinde eglenüb gitmemeğin etrâf ve cevânibde bunca yarar beglerim ve kullarım varken gelüb irişmeyüb düşmene bu mikdar zaman ruhsat ve mecâl virilmeğe bâ'is nedir, serhaddin ahvâli böyle mi tedârik olunur. İmdi bu husûsun sebebi ne olduğuna ve begler varub mu'âvenet eylemedüğinin aslı ne idüği südde-i sa'âdete 'arzolunmak içün sana müstakıl hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur ol emrim üzere südde-i sa'âdetime ta'cilen 'arzeyliyesin ve hem zikrolunan kal'enin yapılması ahvâli ne yüzden tedârik olunmak gerekdir, sen kendün üzerine varmak lâzım mıdır, yohsa beglerle 'asker gönderilmek kifâyet eder mi, kankı begler varmak gerekdir ve ne mikdar 'asker lâzımdır ve şimdiye dek taşdan ve kireçden ve kumdan ve ağaçdan ve sâir lâzım olan esbâblardan ne mikdar kereste ihzâr olunmuşdur ve ihzâr olunan esbâbile kal'e tamâm yapılmağa kifâyet eder mi, etmezse ne mikdar nesne dahi lâzımdır ve hendek dahi ne vechle çekilüb yaya tüfenkçisi içinden ve atlusı taşrasından ne tarıykla konulub tedârik olunmak gerekdir, bi'l-cümle yapılmasının ve esbâbının **/ 207 a /** tedârik ve imkânı her neyüzden **(yırtık)** südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin sonra ol bâbda emrim ne vechle sâdır olursa **(yırtık)** emr-i şerîfim olmadın kal'enin binâsına mübâşeret etmeyesin.

Yevme's-sebt 11 Zilhicce sene 951 (Cumartesi, 23 Şubat 1545), **Edirne**

500

Kapucıbaşı **Mehmed Ağa'**ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb südde-i sa'âdetim çavuşlarından **İskender'**le irsâl olunan hükm-i şerîfim muktazâsınca sâbıkan **Eflâk** voyvodası **Radul Voyvoda'**nın öte cânibden gönderdüği beş yük akçeyi tetebbu' idüb bulub ve dört yüz seksen bin akçe ile üç şâhin ve bir çakır ve beş bârgiri mezbûr çavuşumla ve âdemlerinle irsâl eylemişsin. Gelüb vâsıl oldu. Gâyet ile ma'kul tedârik eylemişsin buyurdum ki

Min ba'd dahi devlet-i hümâyûnuma müte'allık olan husûslarda küllî basîret ve intibâh üzere olub mezbûr **Radul Voyvoda'**nın nukudundan ve esbâbından ve gümüş ve altun evânisinden bi'l-cümle hazineye müte'allık olan emvâl ve esbâbından bir habbesin zâyi' ve ketmetdirmeyüb cümlesin cüz'î ve küllî hazine içün zabtidesin ve emrim üzerine ne mikdar mâl ve esbâb olduğun dahi ta'cilen yazub 'arzeyleyesin ve mezbûr **Radul'**un **Selânik** cânibinde **Aynaroz** keşişlerine irsâl etdüği mâlın

husûlu içün dahi **ʿAli Çavuş** ile sancağı begine ve kadısına hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Ol husûsa dahi mukayyed olub eger zikrolunan mâldır ve eger âhar keniselere ve keşişlere verilmiş olan mâldır **/ 207 b /** ... (yırtık) aslâ te'hir ve tevakkuf eylemeyüb gereği gibi ikdâm ve ihtimâm idüb ... (yırtık) cümlesin zuhûra getürmek bâbında envâʿ-ı saʿy ve ikdâm ve vufûr-ı ihtimâmın zuhûra getüresin. Zikrolunan emvâlın husûlü sana iʿtimâd olunmuşdur ana göre basîret ve سوكو üzere olub bir vechle tedârik eyleyesin ki inşâallah tamâm emr-i hümâyûnum üzere maslahat itmâma irişüb yüz aklıkların zâhir ola ve haberinin ʿakabın kesmeyüb bu husûslar yine ne vechle tedârik olunduğun ve kazıyye neye müncer olduğun ʿatebe-i ʿulyâma ʿarzeyleyesin.

- Yazıldı

Bir sûreti dahi **Eflâk** voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya yazıla

"Ammâ bunda harâcını dahi eğlendirmeyüb taʿcilen bî-kusûr irsâl eyleyesin, zikrolunan mâlın husûlü senün ʿuhdendedir. Yarar ve doğru kulumsun..." **/ 208 a /**

501[20]

İmdi sen dahi ol yerlerin evvelden ahvâline vâkıf olub kalʿelerin feth ve istihlâsı ne yüzden olmak ve nevechle tedârik olunmak gerek idüğin bilürsin katʿan te'hir ve terâhi eylemeyüb müşârun ileyh **Budun** beglerbegisiyle müşâvere idüb dahi hüsn-i ittifak ve ittihâd ile ne vechle yapışmak münâsib ise mahal ne yüzden iktizâ iderse mübâşeret eyleyüb bir vechle hüsn-i tedârik ve basiret üzere olasın ki inşâallahu'l-eʿazz ʿırz ve namus-ı saltanatıma muhâlif iş olmayub ahsen-i tedârik ve ittifâk ile eyâdi-i küffâr-ı hâkisârdan feth ve istihlâs olunub mülhakat-ı memâlik-i mahmiyyeden vâkıʿ ola ve eyyâm-ı saʿâdet-i hümâyûnumda ol yollar (iller) ve memleket ve raʿâyâ tamâm emn ve emân ve nizâm ve intizâm üzere ola. Şöyle bilesin

- Te'hir olundu

Bir hüküm dahi vilâyet-i (-) begine yazıla buna göre **/ 208 b /**

---

20 Bu hükmün baş tarafı yoktur.

502

- Yazıldı

Şam beglerbegisine ve defterdârına ve **Gazze** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Safed** kadısı dergâh-ı mu'allâma 'arzıhâl sunub mahrûse-i **Şam** tevâbi'inde **vilâyet-i Safed** sancağı begi olan **Behrâm Beg** vilâyet-i **'Arab** defterdârı tezkeresiyle ki dokuz yüz elli gurresinden (6 Nisan 1543) sene-i mezbûre nihâyetine (25 Mart 1544) gelince vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan havâs-ı pâdişâhiye 'âmil olan **'Ali** tahvîlinin bâkısi cem'ine havâle olduğunda mezbûr 'âmil akrabâsından kefillerinden **Tâc Ahmed** nâm kimesne zimmetinde gılâl bahâsından yetmiş bin yetmiş bir akçe vardır deyu mezbûr **'Ali** mezkûr **Tâc Ahmed'**i meclis-i şer'a ihzâr idüb hisâb olundukda müşârun ileyh beg habsidüb halâs etmek içün teslîm olunmuş iken ba'z-ı nesnesine tama' idüb mezbûr **Tâc Ahmed'**i gaybet etdürdi mâl-ı mîrîyi zâyi' etdirdi ve dahi mezbûr bâkı cem'inde 'öşür alduğundan gayri hayli akçe taleb idüb ekletdi ve ba'z-ı makbûzâtından ve tefâvüt-i zehebden zimmetinde ba'z-ı akçe kalmışdır ki muhasebe defterlerinde mukayyed olmuşdur.

Ve nefs-i **Safed'**de vâkı' olan ihtisâb hâs olduğu sebebden hiç bir sahîh kile ve batman bulunmayub külliyyen noksan üzere isti'mal olunur. Ehl-i sûkdan birer mikdar nesne alınub şer' ve kanun icrâ olunduğundan ziyâde zulm ve hayf hâsıl olur. Hâs olmağa münâsibdir ki on beş bin akçe yazar, altmış bin akçeye mukata'aya virilmişdir, zulumle alınan akçeden gayri ve dahi müşârun ileyh sancakbegi hilâf-ı şer' ve emr-i pâdişâhiye muhâlif kefereye gılâl bey'idüb kerrâtla kıbel-i şer'den men'olunub memnu' olmadı

Ve mûmâ ileyh hidmetinde **Musa** nâm yahuda ki **Keçeci Musa** dimekle ma'rûfdur, ba'z-ı kimesneleri dâimâ gamzidüb ra'âyâya müzâyaka virür zulmen akçelerin alduğundan gayri gece ile âdemleri gezüb işkenceler virür bir mikdar akçeye kesüb mezbûr yahudi fi'l-hâl kendu yanından mezbûr âdeme akçe virüb karz virdüm deyu şâhidler dutar

Ve bir yahudadan islâma gelmiş **Muhyiddin** nâm kimesne kezâlik gamzler ve 'avânlıklar idüb zulm etdürürler ve dahi subaşılar yanında ba'zı yerlu ve ba'zı hâricden / **209 a** / yayalar olub her gelen begler ve subaşılar yanında dâimâ fesâdlar ve 'avânlıklar iderler bu sebebden ol vilâyetde olan ra'âyânın ekseri perâkende olmuşdur. 'Avârız defterinden ma'lûm olur ve dâhi vilâyet-i mezbûre sipâhilerinden ba'zı bu minvâl üzere timârların[da] husûsî ra'âyâya zulumler idüb rencîde iderler deyu 'arzeylemeğin bu husûsların teftîş olunmasın emridüb buyurdum ki

Hüküm (-) vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb zikrolunan husûslardan şol maddeler ki mâlıma müte'allık ola sen ki defterdârsın anları sen göresin. Sâbit ve zâhir olan mâlımı tahsîl idüb zabteyleyesin. Mâlıma müte'allık olmayan maddeleri siz ki begler ve kadısın ber-mûcib-i şer'-i kavîm siz teftîş ve tefahhus eyleyüb göresiz. Sâbit olan hukuku müteveccih olan yerden ashâbına bî-kusûr alıviresiz ve mezbûr husûslar nevechle fasloldüğun dahi yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Hakküzere olub tezvîr ve telbisden ve şühûd-i zûrdan ve hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye te'addi olunmakdan ihtiyât eyleyesin.

Yevme's-sülâsâ fî 25 şehr-i Muharremi'l-muhterem sene 952
(Salı, 8 Nisan 1545)

503

- Yazıldı
- Ordu muhtesib[i] olub hâliyen Çavuş Mustafa'**ya virildi**

İstanbul kadısına ve şehremînine [ve] müteveffi **Hüsrev Paşa**[nın] karındaşı **Mehmed Beg**'e bir hüküm ki

Hâliyen müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'nın anda olan nakıd altun [ve akçe] kiselerini yoklayub 'arzeylemek içün size hükm-i hümâyûnum gönderildi.

Ol bâbda emrim bunun üzeredir ki zikrolunan altun ve akçe kiselerini gördüğünüzde hemân üçünüz göresiz. Üçünüzden gayri kâtib cinsinden ve gayriden bir ferd içeru girmiyeler ve hükm-i hümâyûnum mûcibince ma'lûm idinüb dahi eğlendirmeyüb ta'cilen 'arzidesiz.

504

- Yazıldı
- Salih Çavuş'**la gönderildi**

İstanbul kadısına ve şehremînine ve müteveffi **Hüsrev Paşa**'nın karındaşı **Çâşnigîr Mehmed Beg**'e bir hüküm ki

Bundan akdem size hükm-i hümâyûnum gönderilüb müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'nın nakıd altun ve akçe kiselerini yoklayub mühürleri bozmayub üzerlerinden tahmin idüb altunu kaç kise ve ne mikdardır ve akçe kisesi dahi kaç kisedir ve ol

vechle ne mikdar akçedir ʿarzeyleyesiz deyu emretmiş idim ve hem maʿlûm e[d]indikden sonra ol sandukları her ne mahalde bulursanuz geru anda hıfzetdiresiz deyu fermân olunmuş idi ve'l-hâletü hâzihi ol emr-i hümâyûnum bunun üzerinedir ki zikrolunan altun ve akçe kiselerini yoklayub maʿlûm idindikden sonra kaç sanduk ise cümlesini bezestâna iledüb emânet koyasız. Ammâ müşârun ileyhin hâtûnunun esbâbına müteʿârız olmayasız. Şol ki **Hüsrev Paşa'**nın dahi nakıd altunundan ve akçesinden gayri esbâbına ve emlâkine dahi dahleylemeyesiz. İstiʿcâl üzere bu husûsları ʿarzeyleyesiz. **/ 209 b /**

505

Bosna begine bir hüküm ki

Hâliyen **Venedik** elçisi dergâh-ı muʿallâma gelüb **Narda** kalʿesinin beşluleri ağası olan **Mehmed, Bosna** ve **Klis** begleri maʿrifetiyle **Zadra** nâm kalʿemize tâbiʿ olan raʿâyânın köyleri üzerine varub kırk dokuz pâre köye tenbîh idüb sizi vururuz bize tâbiʿ olun, eger olmazsanız cemiʿî koyunlarınızı ve davarlarınızı yağma eylemek emrolunmuşdur. Sizi dahi esir ideriz deyu iʿlâm eyledi. İmdi **Venedik** doju ʿatebe-i ʿulyâm ile dostluk üzere olub anlara **ʿahidnâme-i hümâyûn**um virilmişdir. Ol ʿahd-i şerîfe muhâlif anların vilâyetine ve raʿâyâsına dahl ve taʿarruz olunmağa katʿan emrim yokdur. Eger zikrolunan raʿâyâ **Venedik** raʿâyâsından olmayub beru cânibden kalkub anlarun sınuruna varmış olacak olursa dahi münâsib buydu ki beglerine mukaddemâ âdem ve mektûb gönderüb anları beruye gönderesiz deyu söyleşüb getürtmek gerekdi. Göndermedükleri vakıt südde-i saʿâdetime tafsîliyle ʿarzeylemek gerek idi. Sonra emr-i şerîfim ne vechle sâdır olursa ana göre ʿamel olunmak [gerek idi]. Min baʿd dahi emrim bunun üzerinedir ki ʿahd-i şerîfime muhâlif beru cânibin raʿâyâsına anlar dahletmeye ve beru cânibden dahi anların raʿâyâsına ve sınuruna aslâ bir ferdi dahl ve taʿarruz etdirmeyesin. Şöyle ki beru tarafdan raʿâyâ anların toprağına varub temekkün idecek olurlarsa ol vakıt beglerine haber gönderüb **/ 210 a /** kaç nefer raʿiyyet ise begleri maʿrifetiyle göçürüb yine beru cânibde yerlu yerinde temekkün etdiresin. [Ammâ] şöyle ki varmayub ʿinâd idecek olurlar ise tafsîliyle dergâh-ı muʿallâma ʿarz eyleyesin ki emr-i hümâyûnum ne vechle sâdır olursa mûcibiyle ʿâmil olasın. Bir vechle ihtimâm eyleyesin ki ʿahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif mâ-beynde aslâ ve katʿâ bir husûs komayub iki cânibden dahi ʿahidnâme-i şerîfime gereği gibi riʿâyet olunub hilâfına cevâz göstermeyesin.

(Bu hüküm boydan boya çizilmiştir.)

506

- Yazıldı

- Müşârun ileyhin voyvodası Hızır'a **virildi,**

fî gurre-i Safer sene 951 (952) / 14 Nisan 1545

Alacahisâr sancağı begi **Murad Beg'**e [bir] hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı sa'âdet-penâhıma mektûb gönderüb **Çavuş Ahmed** yedinden beş bin re's koyun içün hükm-i şerîf vârid olub mübâşeret olundukda koyuna varan **Üsküblü Kasab Hamza** dimekle ma'rûf kimesne üç bin re's koyun cem'idüb bin re's koyunu **Üsküb'**e alub iki bin koyunu çobanları elinde bulunub zabtolundu deyu bildirmişsin. İmdi sefer-i hümâyûn içün koyun ehemm-i mühimmâtdandır. Sancağına emrolunan koyunu bî-kusûr tedârik olunmak lazımdır buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak asla te'hir ve terâhi etmeyüb emr-i sâbıkım mûcibince ta'yin olunan mikdarı koyunu tedârik idüb hâzır ve müheyyâ eyleyüb orduy-ı hümâyûnuma yarar koyunları bir ferde satdırmayub koyun husûsunu ehemm-i mühimmâtdan bilüb gereği gibi mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakıyka fevtetmeyüb o bahâne ile kimesneye te'addi olunmakdan dahi hazer eyleyesin şöyle bilesin. **/ 210 b /**

Yevme'l-erbi'â 25 Muharrem sene 952, (Çarşamba, 8 Nisan 1545), **Edirne**

507

- Yazıldı

- Müşârun ileyhin âdemlerinden 'Ali'ye **virildi**

fî selh-i Muharremi'l-harâm sene 952

(13 Nisan 1545)

Hayrüddin Paşa'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **İstanbul'**da vâkı' olan **'Arabahâne'**de cedîd darbzenleri, topçular kethudâsıyla tartılub üç yüz dirhem taş atar dörder buçuk kantar ve dahi eksik, yüz altmış kıt'a darbzen bulunub bunlardan gayri dörder buçuk kantar ve beşer kantardan on ve on beşer lüdreden ziyâde olub ve iri darbzenlerün altı kıt'ası dokuzar kantar mâ-'adâsı onar ve on birer kantar olub ve **Tophâne-i 'Âmire'**de eskiden dökülmüş iki yüz dirhem atar, yüz kırk ve üç yüz

dirhem atar dörder kantardan yüz kıt'a mevcûd darbzen vardır deyu bildirmişsin. İmdi buyurdum ki

Min ba'd darbzenlerden altı at çeken darbzenler giru uslûb-ı sâbık üzere olub ana muhâlif olmaya ve iki at çeken darbzenler dahi giru sâbıkdaki gibi olmak emr olunmuşdur. Sen dahi emr-i hümâyûnum mûcibince 'âmil olasın.

508

- Yazıldı
- Kapu çavuşlarından 'Ali Çavuş'a **virildi**

Brata'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Gönlüm** (Kükülló) nâm kal'eyi yıkmak üzere olub köylerin **Petri Voyvoda'**ya teslîm ideriz deyu 'arzeylemişsin. İmdi buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb sâbıkan gönderilen emr-i şerîfim mûcibince kal'ey-i mezbûreye tâbi' olan karyeleri mezbûr **Petri Voyvoda'**ya teslîm eyleyüb bir dahi südde-i sa'âdet-meâbıma 'arzolunmalu etmeyesin.

(Bu hüküm çizilmiştir.)

509

- Yazıldı
- Müşârun ileyh çavuşa virildi

Boğdan voyvodasına hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb ba'z-ı ahvâl i'lâm eylemişsin her ne ki dinilmiş ise ma'lûm oldu. Buyurdum ki

Min ba'd dahi etrâf ve cevânibi tecessüs etdirüb ma'lûmun olan sahîh haberleri muttasıl i'lâm idüb haberin eksük etmeyesin. Şöyle bilesin... **/ 211 a /**

Yevme's-sebt 29 Muharrem sene 952, (Cumartesi, 12 Nisan 1545), **Edirne**

510

- Nişanlu kağıda yazıldı

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Bundan akdem **Esturgon** kal'esinin binâsıyçün ba'z-ı bennâ ve neccâr taleb eyledüğin eclden **Bosna** sancağı begine hükm-i hümâyûnum gönderilüb dört-beş yüz bennâ ve neccâr çıkarub yarar âdemlerunla **Budun'**a gönderesin deyu emreylemiş idim ve **Alacahisâr** sancağı begi **Murad,** dâme 'izzühüye, dahi üç yüz nefer bennâ ve neccâr ta'yin olunmuş idi. Hâliyen müşârun ileyh **Alacahisâr** begi dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb yetmiş beş nefer bennâ ve yüz doksan nefer neccâr ki cümle iki yüz altmış beş nefer olur, işbu mâh-ı Muharrem'in onuncu gününde âdemlerin ile irsâl eyledüğin i'lâm eylemiş ve **Bosna** sancağı begi dahi emrim üzere şimdiye dek beherhâl tedârik eyleyüb irsâl eylemişdir. Ol dahi varub irişmek üzeredir. Buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb binânın üzerine olub vaktı ve mevsimi ile ber-vech-i isti'câl itmâma irişdirmek bâbında envâ'-ı ihtimâmın zuhûra getüresin ve zikrolunan binâ içün **Pojega** ve **Mohac** sancaklarından ba'z-ı **cerehor** ihrâcı içün hükm-i hümâyûnum taleb eylemeğin sâbıkan irsâl olunmuş idi. Ammâ cerehor **Budun** vilâyetinden ihrâc eylemek mümkindir. Cerehor **Mohac** ve **Pojega** sancaklarına / **211 b** / teklîf etmeyüb başka nâhiyesinden ve **Segedin'**den ve **Tuna'**dan ve **Koyunadası'**ndan vech ve münâsib gördüğün üzere ihrâc idüb ücretle istihdam eyleyesin ve irsâl olunan neccârlar dahi biz neccârız taş yapusun bilmeziz deyu ta'allül etdirmeyüb hâsıl olan neccârları ve bennâları ücret ile işledüb mevsimi ve vakti ile ta'cilen kal'eyi itmâma irişdirmek ardınca olasın.

511

- Nişanlu kağıda yazıldı

Brata'ya bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb sâbıkan yıkılmak emrolunan [**Gönlüm** (Kükülló)] nâm kal'eyi yıkmak tedârikinde olduğun i'lâm eylemişsin. İmdi bundan sâbıkan zikrolunan kal'eye tâbi' olan karyeleri **Boğdan** voyvodası **Petri Voyvoda'**ya teslîm eyleyesin deyu emreylemişdim ol emrim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak kat'an te'hir ve terâhi eylemeyüb emr-i sâbıkım üzere zikrolunan köyleri mezkûr **Petri Voyvoda**'ya teslîm eyleyüb kimesneye 'özür ve bahâne etdirmeyesin. Bu husûs içün **Boğdan** voyvodası tarafından bir dahi 'atebe-i 'ulyâma şikâyet etdirmelu eylemeyesin. Şöyle ki bu def'a dahi te'hir olunub dahi **Boğdan** voyvodası tekrâr yüce dergâhıma 'arzeyleye sana eyu olmaz. Doğru ve yarar kulumsun, emr-i hümâyûnumu yerine getürmek bâbında ikdâm ve ihtimâm üzere olasın, şöyle bilesin... / **212 a** /

512

Rumeli beglerine ferden ferden birer hüküm yazıla ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sancağına müte'allık olan 'umûmen 'asker halkı ile müretteb yat ve yarağınla hâzır ve müheyyâ olasın deyu emreylemiş idim ve'l-hâletü hâzihi sefer-i nusret-esere tasmîm-i 'azîmet-i hümâyûnum mukarrer olmağın emîrü'l-ümerâi'l-'izâm **Rumeli** beglerbegisi **'Ali Paşa,** dâme ikbâlühü, fermân-ı cihân mutâ'ım üzere mahrûse **Edirne**'den çıkub **Sofya**'ya müteveccih olub buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb sancağına müte'allık olan 'umûmen alaybegi ve subaşılar ve çeribaşıları ve sipâhilerinle bi'l-cümle tamâm müretteb ve mükemmel düşmen yarağınla ol emr-i sâbıkım muktazâsınca hâzır ve mükemmel bulunub müşârun ileyh beglerbegi cânibine hâzır ve nâzır olasın. Beglerbegiden sana mektûb ile çavuş varub taleb eyledikde bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb cümle 'askerinle çıkub müşârun ileyh beglerbegi yanına varub mülâkı olasın. Bu bâbda gâfil bulunmayub bir vechle hâzır ve mükemmel olasın ki müşârun ileyh beglerbegi taleb eyledikde hiçbir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb çıkub mu'accelen yanına varasın. Bu sefer husûsunda benim ziyâde ihtimâmım vardır / **212 b** / inşâallahu'l-e'azz **Belgrad** köprüsünde cümle 'asâkir-i nusret şi'ârımı zât-ı şerîfimle yoklayub görsem gerekdir. Her kimin ki **kanunnâme** muktazâsınca ceblerinde ve cebelulerinde kusûr ve noksanları müşâhede oluna aslâ bir ferdin 'özrü makbûl olmayub envâ'-ı 'itâbımla mu'âteb olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyesin, şöyle bilesin...

(Dikkat, bu liste orjinal kaynakta hüküm 515'in devamındadır. Fakat 515 birçok kimseyi ilgilendiren bir hüküm olmayıp topçubaşına yazılmıştır. Liste, 512 numaralı hükmün devamında yer almalıydı. Zira bu hüküm ferden ferden (teker, teker) Rumeli beglerine yazılıdır. Her ne sebeple sûretlerinin gönderilmesi gereken yerlerin yazılması unutulmuş ve ilgisiz 515'in devamında yazılmıştır. Yayınlarken olması gereken yere aldık.)

- Emrolundu

Livâ-i	Begi	Rumuz	Yazıldı
Bosna	Ulama Beg	-	"
Niğbolu	Haydar Beg	-	"
Mora	Ca'fer Beg	N.	/ 213 b /
Hersek	Hızır Beg	N.	"
Ohri	Ferhâd Beg	N.	"
İskenderiyye	Halil Beg	R.	"
Silistre	Mehmed Beg	R.	"
Avlonya	Hızır Beg	M.	"
Vidin	Velican Beg	M.	"
Yanya	Şâhhüseyin Beg	M.	"
Tarhala	Osman Beg	MMD.	"

Vilâyet-i Rumeli
(Sancağın sipâhilerini alaybegiyle koşub irsâl eyleyesin deyu yazıldı)

İlbasan	Yahya Beg	CM.	"
Vize	Mahmud Beg	Hızır	"
Köstendil	Mesih Hızır Beg	Hızır	"
Çirmen	Süleyman Beg	Hızır	"
Selânik	'Abdi Beg	CA.	"
Çingâne	'Ali Beg	MD.	"
Kırkkilise	Ahmed Beg	SH.	"
Klis	Mehmed Beg	SH.	"

/ 214 a / Tâbi'-i mîrimîrân-ı Cezâyir

Ağriboz	Arslan Beg	C.	"
Karlıili	Ca'fer Beg	MS.	"
İnebahtı	Lütfi Beg	MS.	"

513

- Nişanlu kağıda yazıldı
- Kara 'Ali Çavuş'a **virildi fî selh-i Muharrem sene 952** (13 Nisan 1545)

Kapucıbaşı Mehmed Ağa'ya hüküm ki

Vilâyet-i **Eflâk**'da bu def'a siyâset olunan **bolarların** davarları satılmak emridüb bu bâbda dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **'Ali,** zîde kadrühü ile **Brail** emîni **Ahmed** ta'yin olunub **Eflâk** voyvodası ma'rifetiyle satılmak içün hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan maktullerin eger koyunlarıdır ve eger sığır ve bârgirleridir ve eğer hınzirleridir bi'l-cümle her ne mikdar davarları variyse bir nesnesin zâyi' ve telef etdirmeyüb 'ayni ile defter idüb cümle davarları defterle müşârun ileyhümâya teslîm idüb defterin bir sûretin dahi mezkûrân **Brail** emînine ve çavuşuma virüb bir sûretin dahi 'atebe-i 'ulyâma getüresin ve sen dahi aslâ eglenmeyüb 'ale't-ta'cil zikrolunan davarları hemân teslîm idüb dahi şimdiye değin tahsîl eyledüğin mevcûd ne kadar mâl variyse alub bile getüresin, südde-i sa'âdetime mülâkı olasın, şöyle bilesin... **/ 213 a /**

Yevme'l-isneyn fî gurre-i Saferi'l-muzaffer sene 952, (Pazartesi, 14 Nisan 1545) **der Edirne**

514

- Yazıldı
- Mezbûr çavuşun kenduye teslîm olundı

Edirne'den **Eflâk**'a varınca yol üzerinde [vakı'] olan kadılara ve dizdârlara bir hüküm ki

Hâssa-i hümâyûnuma müte'allık bir mühim maslahat içün kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân çavuşum **Mehmed,** zîde kadrühü, irsâl olunmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ımla vardukda lâzım gelen yerlerde mezbûre kulağuz koşub emîn ve sâlim **Eflâk** voyvodasına ulaşdırasız bu bâbda ihmâl ve müsâhele eylemeyüb mezbûru 'avk ve te'hir eylemekden hazer idesin, şöyle bilesin...

515

- **Yazıldı**
- Mehmed Çavuş'**la gönderildi**

Topçıbaşına bir hüküm ki

Hâliyen **Budun**'da olan topların çapları gelmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf vusûl bulıcak bir an ve bir sâ'at te'hir ve terâhi eylemeyüb **Budun**'dağı zikrolunan topların çenberlerini gönderesin ve hem **Samakov**'da demür toptaşı dökmek mümkin midir değil midir bilinmek mühim ve lâzım olmuşdur. Te'hir eylemeyüb bu maslahatın ehlinden bir kaç nefer kimesne ile bir bölükbaşın gönderesin ki **Samakov**'a gönderilüb göreler demür top taşı mümkin midir ne vechle olmak gerekdir ma'lum ola. Bu husûslar ehemm-i mühimmâtdandır, aslâ te'hir eylemeyüb 'ale't-ta'cil irsâl eyleyesin.

516

Anadolu beglerine birer hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb sefer-i hümâyûn içün sancağına müte'allık olan cümle 'askerinle müretteb ve mükemmel yat ve yarağınla hâzır olasın deyu emreylemiş idim ve'l-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle çavuşum **Mehmed** vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb eger senün cebelerin ve cebelulerindir ve eger sancağına müte'allık olan 'asker halkının cebeleri ve cebelusidir bi'l-cümle **kanun** üzere ol emr-i sâbıkım mûcibince mükemmel yat ve yarağınızla hâzır ve müheyyâ olasız ki bundan sonra bir emr-i şerîfim dahi vardukda hiç bir nesneye tevakkuf ve terâhi lâzım gelmeyüb hemân ol sâ'at cümle 'askerinle çıkub mahall-i me'mûre irişesin ve hem **Anadolu** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **'Ali,** dâme ikbâlühüye hükm-i hümâyûnum gönderilüb cemî'i beglerin ve 'asker halkının **Gelibolu** ma'berinde yat ve yarakları yoklayub görmek emrolunmuşdur. Yoklandukda cebesinde ve cebelulerinde ve gönderlerinde ve oklarında ve yaylarında bi'l-cümle âlât-ı harb ve kıtallarında noksanları ola, her kim olursa olsun, aslâ 'özürleri makbul olmak ihtimâlı **/ 214 b /** yokdur, envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîmle mu'âteb olmak mukarrerdir. Sen dahi ana göre tedârikin görüb sonra bilmedim dimek ile 'özrün makbul olmaz, emr-i hümâyûnum

üzere kendünün ve sancağının 'askerini tertib idüb âlât-ı harb ve kıtallarında kemâliyle ikdam ve ihtimâm üzere olasın. Şöyle bilesin... **/ 215 a /**

517

- Yazıldı

Bir hüküm dahi **Anadolu** beglerbegisi **'Ali Paşa'**ya yazıla ki

Bundan akdem beglerbegiliğine müte'allık olan 'umûmen sancak beglerine def'atla ahkâm-ı şerîfe gönderilüb müretteb âlât-ı harb ve kıtallarıyla hâzır ve müheyyâ olmak fermân olunmuş idi ve'l-hâletü hâzihi ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrer olub zikrolunan beglere tekrâr müekked hükm-i şerîfim gönderilüb envâ'-ı te'kid olunmuş ve yazılan ahkâm-ı şerîfe dahi (-) ile sana irsâl olundu, buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb çavuşlarla yerlu yerine gönderüb ve kendu cânibinden dahi mektûblar yazub bu emr-i şerîfimi [sancak] beglerine tenbîh idüb cümlesin emr-i hümâyûnum üzerine mükemmel yat ve yaraklarıyla hâzır etmek bâbında gereği gibi ihtimâm eyleyesin ve sen dahi cebenle ve cebelulerinle ve sâir yat ve yarağınla bi'l-cümle **kanunnâme-i hümâyûnum** mûcibince müretteb ve mükemmel âlât-ı harb ve kıtalinle hâzır olasın ki bundan sonra bir emr-i hümâyûnum dahi vârid oldukda her ne mahalle varmak emrolunursa hiç bir nesneye tevakkuf lâzım gelmeyüb hemân ol sâ'at cümle beglerle ve 'askerle çıkub mahall-i memûre mülâkı olasın ve hem emr-i şerîfim bunun üzerinedir ki bundan sonra sana çıkmak içün hükm-i hümâyûnum vârid oldukda cemi'i beglerin ve 'asker halkın **Gelibolu** ma'berinde yoklanub eger cebeleri ve cebeluleridir ve eger gönderleri ve kalkanları ve okları ve yaylarıdır bi'l-cümle kanun üzere ve emr-i sâbıkım mûcibince her kişinin cemi'i âlât-ı harb ve kıtalları yoklayub andan sonra beru yakaya geçüresin ve sen geçdükden sonra gerüde kalan sipâhileri dahi mahall-i mezbûrde **/ 215 b /** yoklamak içün yarar âdemler koyasın ki gelen sipâhilerin yarakların vech-i meşrûh üzere yoklayub yaraksız bir ferd kalmayub cümlesi kanun üzere cemî'i yaraklarıyla müretteb ve mükemmel bulunalar. Bu bâbda noksânı bulunan her kim olursa olsun, bir ferdin 'özrü makbûl olmak ihtimâlı yokdur. Envâ'-ı 'itâb ve 'ikab-ı elîm ile mu'âteb olmak mukarrerdir. Bu husûslar beglere tahrîr [edilen] ahkâm-ı şerîfede dahi tenbîh ol[un]muşdur. Sen dahi kendu cânibinden onat vechle tenbîh ve i'lân eyleyesin ki sonra işitmedik ve bilmedik dimekle bir ferdin 'özretmeğe mecâli kalmaya ve'l-hâsıl 'askerin yat ve yarakları husûsunda ziyâde ihtimâm olunmak gerekdir. Gâfil bulunmayub fermân-ı cihân-mutâ'ımın icrâ ve itmâmında envâ'-ı ikdam ve ihtimâmın zuhûra getüresin...

[sûretler]

Bu beglere birer hüküm yazıldı, yukarıdaki müsveddeye göre

Livâ-i	Begi	Rumuz	Yazıldı
Teke	'Ali Beg	MN.	"
Aydın	'Ali Beg	T.	"
Menteşe	Veli Beg	T.	"
Karesi	Turhan Beg	MD.	"
Biga	'Abdurrahman Beg	Sinan	"
Hamidili	Mehmed Beg	Sinan	"
Karahisârısâhib	Geyvân Beg	Sinan	"
Ankara	Hasan Beg	FAR.	"
Kânkırı	Hüseyin Beg	FAR.	/ 216 a /
Bolu	Sinan Beg	MD.	"
Hüdâvendigâr	Sun'ullah Beg	D.	"
'Alâiyye	Mustafa Beg	-	"
Kocaili	Hasan Beg	HIZIR	"
Sultanönü	Şâhveli Beg	CM.	"
Kastamonu	Mustafa Beg	SH.	"
Saruhan	Be-nâm-ı şehzâde hazret-i Sultan Selim, Süleyman Çavuş'la gitdi.		

Cümle hükümler kapu çavuşlarından **Mehmed Çavuş**'la gönderildi. Şehzâde hazretlerinden mâ-'adâsı gönderilmişdir **fî 3 Saferi'l-muzaffer sene 952**/16 Nisan 1545

Yevme'l-er bi'a 3 Safer sene 952 (Pazartesi, 16 Nisan 1545), **Edirne**

518

- Yazıldı

Mısır beglerbegisi **Davud Paşa**'ya bir hüküm ki

Hâliyen mahrûse-i **Mısır**'dan hızâne-i 'âmireme sâl-be-sâl vârid olan hazinenin mevsimi karîb olub mu'accelen 'atebe-i 'ulyâma gelüb vâsıl olmak ehemm-i mühimmâtdan olmağın ol husûs içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Mehmed**, zîde kadrühüyi irsâl idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım (-) ile vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan hazineyi ber-vech-i isti'câl cem' ve tahsîl eyleyüb dahi şimdiye değin irsâl olınugeldüği üzere vech ve münâsib gördüğün kimesne ile emîn ve sâlim 'atebe-i 'ulyâma irsâl eyleyesin. / **216 b** / Husûs-ı mezbûrı ehemm-i mühimmâtdan ve cümle vâcibâtdan bilüb şimdiye değin emvâl-i hâssa husûsunda idegeldüğin üzere min ba'd dahi cibilletinde olan vufûr-ı ihtimâm ve hüsn-i tedbîr-i mâ lâ kelâmın muktazâsınca envâ'-ı mesâ'i-i cemîlin zuhûra getüresin. Senün mâlım bâbında vuku' bulan (okunmuyor) [hüsn-i] tedbîr ve ferâset ve kemâl-i sa'y ve kifâyetin 'ilm-i şerîf-i cihân-ârâm muhît olmuşdur. Bu def'a dahi bir vechle mücidd ve sâ'î olub şöyle sa'y eylemen gerekdir ki şimdiye değin geçen senelerden bu def'a mukaddem gelüb vâsıl ola. Ve mezbûr çavuşumu dahi eglendirmeyüb zikrolunan hazine mahrûse-i **Mısır**'dan ne günde çıkacağın ve ne vechle tedârik olunub 'atebe-i 'ulyâma ne tarihde gelüb irişeceğin dahi mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdet-bahşıma i'lâm eyleyesin ve ol diyâr-ı celîlü'l-i'tibarın dahi emn ve emânı ve ra'âyâ ve berâyânın refâhiyet ve itminânları ne yüzden olub bi'l-cümle memleket ve vilâyetin cümle ahvâlin dahi yazub bile 'arzeyleyesin.

519

- Yazıldı, T.

- Teke begine [ve] **Antalya** kadısına bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnuma müte'allık bir mühim maslahat içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Mehmed,** zîde kadrühüyi, irsâl idüb buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnumla vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb mahrûse-i **Mısır**'a gider gemi ile gönderüb irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır aslâ te'hir ve terâhi eylemeyüb ber-vech-i isti'câl ulaşdırmak bâbında ihtimâm eyleyesin. / **217 a** /

- Hüküm / 520 a / 217 a / ; 520 b / 217 b / 'nin üç ufak farkla aynen tekrarıdır. / 520 b / esas alınarak farklar işaret edilecektir.

520

- Yazıldı, D.

- Cendereci-zâde'ye **gönderildi,** sonra Abdurrahman Çelebi'**nin bir âdemi getürüb** Sâlih Çavuş **yazılsun dimeğin yazılub virildi**

'Arabistan defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen vilâyet-i **'Arabistan'**dan hızâne-i 'âmireme 'âid ve râci' olan emvâl-i hâssadan ve hâliyen emrolunan **'avârız** akçesinden şimdiye dek ne mikdar mâl kabzolunub bi'l-fi'il anda olan hızâne-i 'âmiremde ne mikdar mevcûd mâl var idüği südde-i sa'âdetimde ma'lûm olunması ehemm-i mühimmâtdan olduğu eclden dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akrân **Sâlih,** zîde kadrühü, irsâl olundu eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerîf(-i vâcıbü'l-ittibâ'ım) varıcak te'hir ve terâhi etmeyüb husûs-ı mezbûre mübâşeret idüb anda (olan) hazineyi tetebbu' idüb göresin vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan havâs-ı hümâyûnumdan şimdiye dek ne mikdar mâl cem'olmuşdur ve 'avârız akçesinden dahi ne kabzolunmuşdur bi'l-fi'il hazinede emvâlden ve 'avârız akçesinden mevcûd ne mikdar mâl vardır, tetebbu' idüb dahi mezbûr çavuşumla mu'accelen südde-i sa'âdetime 'arz ve i'lâm eyleyesin ve [min] ba'd dahi havâs-ı hümâyûnuma râci' olan mâlımın cem' ve tahsîli bâbında dakıyka fevtetmeyüb eger emînler[de]dir ve eger 'ummâl zimmetlerindedir bir akçe ve bir habbe bâkı komayub cümlesini alub kabzeyleyüb ve 'avârız akçesin dahi mu'accelen cem'etdirüb irsâl eylemek bâbında enva'-ı ikdâm [ve] ihtimâmın zuhûra getüresin, şöyle bilesin...

1) 520 b'de parantez arasındaki kısım yokdur.
2) 520 b'de hükmün başında yalnız "yazıldı" sözü vardır gerisi 520 a'dandır.
3) 520 b'de [olan] yokdur.
4) / Vrk. 217 b / 'de 520 b ile 521 ve 522 vardır.

521

- Yazıldı

Burusa kadısına hüküm ki

Hâliyen **Hüdâvendigâr** sancağında mahrûse-i **Burusa'**da hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan bakayânın cem' ve tahsîli ehemm-i mühimmâtdan

olmağın defterdârım cânibinden hükm-i şerîfimle dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından çavuşum **Hacı Hayrüddin,** zîde kadrühüyi irsâl idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile vardukda zikrolunan bakayânın cem' ve tahsîli bâbında müşârun ileyh çavuşuma mu'âvenet lâzım geldikde gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eylemekde dakıyka fevteylemeyesin.

522

- Yazıldı

Silivri kadısına bir hüküm ki

Hâliyen **Hâslar** kadısı dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hâssa çayırlar biçilmek zamanı gelüb ve **İstanbul'**da bina olunan câmi'-i şerîf maslahatı içün taş taşımağa 'arabaya ihtiyâc olduğun 'arzeylemeğin buyurdum ki

Otluk taşımak vaktında taht-ı kazânda ne mikdar 'araba var ise ihrâc idüb bi-nefsihi kendin bile varub otluk hidmeti tamâm oluncaya değin bile olasın şöyle ki bu husûsda müşârun ileyh **Hâslar** kadısı ihmâl ve tekâsülün 'arzidecek olur ise 'itâba müstahak olursun ana göre mukayyed olub itmâm-ı hidmet eyleyesin. **/ 218'a boş, 218 b /**

Yevme'l-hamîs 20 Muharrem sene 952 (Perşembe, 23 Nisan 1545), **Edirne**

523

- Yazıldı

Brata'ya ve **Emerik'**e bir hüküm ki

Bundan akdem hızâne-i 'âmireme 'âid olan on bin altın mukabelesinde vilâyet-i **Erdel'**den zahîre alub **Budun** anbarına göndermek emreylemiş idim. Ol emrim mukarrer olub mu'accelen varması ehemm-i mühimmâtdan olduğu eclden buyurdum ki

Hüküm (-) vusûl bulıcak kat'an te'hir ve tevakkuf etmeyüb zikrolunan zahîreyi **Budun'**a mı göndermek münâsibdir, sen her ne vechle enseb ise eyle idesin. Ammâ gâyet ile mühimdir, ta'cilen irsâl eylemek ardınca olasın.

(Hüküm çizilmiştir.)

524

- Yazıldı

- Kethudâsı Nasuh'a **virildi**

- Yazıla (Hitab yeri yokdur)

Semendre sancağı begi **Toygun** dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb hâliyen dergâh-ı mu'allâdan bu bendeye hükm-i şerîf vârid olub mazmûn-ı hümâyûnunda **Petrovik** dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüb **Tuna**'nın öte yakasında bir köy konduğunu bildirmiş, hükm-i şerîf vardukda tetebbu' idüb göresin zikrolan köy ne zamanda konmuşdur ve kimin ma'rifetiyle gelmişlerdir ve ne kadar hânedir [ve] ne yerden gelmişlerdir ve rüsûmlerini kime virürler, ol karyenin **Petrovik'**e zararı var mıdır, şikâyet etmesine sebeb nedir, künhi ile ma'lûm idinüb südde-i sa'âdetime 'arzidesin deyu buyurulmuş. Dergâh-ı mu'allâya mahfî buyurulmaya ki bundan akdem **Belgrad** mustahfazları dahi zikrolunan karyenin şenlenmesinden **Belgrad** kadısına şekvâ etmekle ol dahi vuku'u üzere âsitâne-i sa'âdete 'arzidüb mezkûr karyenin ahvâli tefahhusuna bu bendeye ve mezkûr du'âcılarına hükm-i şerîf vârid olub bu bende mezkûr kadı ile ve ehl-i vukuf ile ol mahalle varub ma'mûr olan karye **Tuna'**dan ba'îd olub ve **Dimeş** dimekle ma'rûf nehrin öte yakasında vâkı' olub karye-i mezkûre sene-i sâbıkda şenledüb (şenlenüb) yüz hâne mikdarı vardır ve anda gelüb tevattun iden zimmîler cümlesi memâlik-i mahrûseden gelmişlerdir. Teftîş olundukda her birisi kankı vilâyetden ve karyeden geldüği ma'lûm oldukda ma'rifet-i kadı ile yazılub defter olundukdan sonra ra'yetlu ra'iyyetin gelüb taleb etmeğin tenbîh ve te'kid olunub her biri giru mekânına varub karar ide. Zikrolan karye mahallî iken vilâyetinin mâ-beyninde vâkı' olan ra'âyâ âsûde **/ 219 a /** hâl üzere gitmemeği fikredüb anın (?) etrâfında olan memâlik-i mahmiyyeden nice ra'âyâ celây-i vatan idüb ba'zısı anda karar eyleyüb ve ba'zısı kraliçe vilâyetine çıkub gitmişler. Mezkûr karyenin şenlenmesi **Petrovik'**e zararı olduğundan gayri bu cânibe dahi zarar-ı küllî fehmolunub ol karye ma'mûr olmağla iskeleye dahi çendan nef' olmaz zirâ **Yirküsdi** (?) iskele olub zabtı 'asîrdir. Kraliçe vilâyetinden şimdiye değin ol mahalle gelen metâ' satıldıkda mîriye 'âid olan hukuk bu cânibden zabtolunmayub mahall-i mezkûr tenhâda vakı' olmağın her canibden vâkı' olan ehl-i fesâdın melce ve me'vâları olub şenâ'atlarından zarar-ı 'âm olmak lâzım gelür. Zikrolan karyei ref'eylemek içün **Petrovik** mukaddemâ dahi **Budun** beglerbegisinden bu bendeye mektûb getürüb def'âtla âdem gönderüb eyle olsa bi-vechin mine'l-vücûh anda karye ihdâs olmak ma'kul olmaduğı eclden vâkı'-ı hâl südde-i sa'âdete 'arzolundu deyu bildirmişsin imdi buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varıcak mezkûr karyei ref'idüb ra'âyâsın beru yakaya geçüresin şöyle bilesin...

525

- Yazıldı

- Kapucu Hasan'**a virildi**

Edirne kadısına hüküm ki

Şimdiki hâlde ʿizzet ve ikbâl ve saʿâdet ve iclâl ile sefer-i hümâyûna ʿazimet olunub orduca ihrâc olunması lâzım olmağın mahrûse-i **Edirne**'den altı nefer kassâb ve on nefer habbâz ve sekiz nefer bakkal ve sekiz nefer tabbâh ve yedi nefer başçı ve beş [nefer] ʿattâr ve yedi nefer bozacı ve yedi nefer berber ve dokuz nefer hayyât ve beş nefer hallâc ve sekiz nefer bâbuççı ve sekiz nefer çizmeci ve altı nefer naʿlçacı ve beş nefer sarrâc ve yedi nefer penbe-dûz ve beş nefer çukacı ve sekiz nefer naʿlband ve beş nefer palândûz ve yedi nefer muytâb [ve] on üç nefer cev-furûş ve iki nefer mumcu emridüb buyurdum ki

Dergâh-ı muʿallâm kapucularından kudvetü'l-emâsil-i ve'l-akrân ordu muhtesibi olan **Hasan** vardukda katʿan te'hir ve terâhi etmeyüb zikrolunan erbâb-ı hırefin yararlarından emrolunan orducuları yazub defter eyleyüb her birinin sanʿatlarına müteʿallık olan havâicleriyle muʿaccelen hâzır ve müheyyâ gelüb orduy-ı hümâyûnuma vâsıl olalar ve emr-i şerîfim üzere mahrûse-i mezbûreden taʿyin olunan orducuları nâyibine ve dânişmendine ve ordu muhtesibine iʿtimâd eylemeyüb kendün bi'z-zât mübâşeret idesin, şöyle ki bu bahâne ile kimesneden bir akçe ve bir habbe nesne celboluna senden bilinür. Neticesi sana ʿâid olur, bilmiş olasın ve yazub defter etdiklerinden sonra defteri ordu muhtesibine virmeyüb imzalayub ve mühürleyüb dergâh-ı muʿallâma irsâl eyleyesin ve defterin bir sûretini dahi **/ 219 b /** ordu muhtesibine viresin, şöyle bilesin...

Bir sûreti **İstanbul** kadısına yazıldı
- Yazıldı, - Ordu muhtesibine virildi

Bir sûreti dahi **Burusa** kadısına [yazıldı],
- [Yazıldı], - Ordu muhtesibine virildi

526

Beglerbegilere birer hüküm ki

Hâliyen müteveffi subaşı ve sipâhiler oğullarına timâr tevcîh olunub âsitâne-i saʿâdetime gönderdüğin tezkerede babaları evlerinde mi vefât etmişdir yohsa kılıç yüzünden mi fevtolmuşdur yohsa seferde çadırda mı vefât etmişdir

tezkerende beyân olunmamağla tevcîh eyledüğin timâra kanun üzere müstahık olmuşlar mıdır değil midir ma'lûm olmamağla cevâb virilmeğe kabiliyet olmayub maslahatları 'avk ve te'hir olunur idi, buyurdum ki

Min ba'd ol asıl bir subaşı oğluna ve sipâhi oğluna timâr tevcîh eyleyüb tezkere virdüğinde mezbûrun babası cenkde mi düşmüşdür yohsa seferde çadırında mı fevtolmuşdur veyahud evinde mi vefât etmişdir hakıykatı her nice ise ve ne mikdar timâra mutasarrıf ise tezkerende aslıyla şerh ve beyân eyleyesin ki ana göre kanun nâme-i hümâyûna tatbik olunub tezkeresi berât oluna. Şöyle bilesin...

- Anadolu beglerbegisine
- Kapukethudâsı Behrâm**'a virildi**
fî 6 Safer sene 952 (19 Nisan 1545) **/ 220 a /**

527

- Yazıldı
- Hüküm sâde kiseye mühürlenüb
Paşa hazretlerine divânda virildi
Sâlih Çavuş**'la gönderdiler**
fî 24 Muharrem sene 952 (7 Nisan 1545)
(İstanbul subaşısı Kara Hızır'ın
teftîşi içün)

Samsunlu-zâde'ye bir hüküm ki

Sâbıkan emr-i hümâyûnla mahrûse-i **İstanbul'**a yazılan kassâblardan **Keçeci Hızır** dimekle ma'rûf kimesne yazıldıkda fakıyrin deyu nizâ' eyledikde ahvâline vâkıf olan kimesneler divân-ı hümâyûnumda beraber olub muna'am olduğuna muvâcehesinde şehâdet eylemişler idi. Buna göre **İstanbul** kadısı âhar kimesneler dahi şehâdet eyledüklerine kadı-i mezbûr bâb-ı sa'âdet meâbıma mufassal 'arzeylemeğin kassâb yazılmış idi. Hâliyen mezbûr, tekrâr bâb-ı sa'âdet-meâbıma gelüb rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunub "kassâblık hizmetine aslâ iktidârım yokdur. Emlâkim ve esbâbım satub anun akçesiyle ve mu'âmele ile alduğım akçe ile kassâblık hidmetin edâ idayorin fakıyrü'l-hâlin" deyu ziyâde izhâr-ı 'acz ve zarûret eylemeğin sâbıkan divân-ı hümâyûnumda şehâdet idenler ne vechle şehâdet eyledikleri ve kadı huzûrunda dahi şehâdet idenlerin kelimâtları tafsîli ile yazılub defter olunub bu husûsun hakıykat-ı ahvâline ittilâ' tahsîl olunmak mühim olmağın senün vufûr-ı diyânet ve emânetine i'timâd olunub ol defter sana irsâl olundu. Buyurdum ki

Hükm-i hümâyûnum vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb sen dahi ol şehâdet iden kimesneleri getürdüb hiç bir cânibe meyl ve muhâbâ eylemeyüb tamâm hakküzere mezkûrun ahvâlin anlardan sorub ve sâir ahvâle vâkıf olan bî-garaz müslümânları dahi istiksâ idüb tamâm hakküzere olub ahvâline vukuf ve ittilâ' tahsîl eyleyüb dahi 'ilmin irişdüğü üzere ta'cilen südde-i sa'âdetime 'arzeyleyesin, şöyle bilesin... **/220b /**

528

- Yazıldı
- Şehir subaşısına virildi

Edirne kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Edirne'**de **Küçükpazar'**ın etrâfında olan mahallelerin cemâ'atleri mahrûse-i **Edirne'**ye sadaka olunan sudan bir çeşme vaz'olunmak rica etdiklerin bildirmişsin. İmdi zikrolunan sular terâzulardan yerlu yerine tevzi' olunub ol mahalle su virilmeğe kabiliyyet olmayub ammâ **Bağlararası'**nda bir musluk vardır anun suyu olub çeşme olmağa kabildir didiler. Buyurdum ki

Bi'z-zât üzerine varub göresin zikrolunan musluğun aslı nedir, suyu var mıdır dâim suyu akar mı yohsa sel suyu gelüb su çok olarak mı akar, musluk mudur yohsa savağı mıdır? Bi'l-cümle onat vechle tetebbu' idüb her ne vechle ise ta'cilen yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

Yevme'l-erbi'a 25 Muharrem sene 952, (Çarşamba, 8 Nisan 1545), **Edirne**

529

- Yazıldı

Budun defterdârı **Ahmed Çelebi'**ye bir hüküm ki

Hâliyen mektûbun gönderüb mukaddemen **İstolnibelgrad** sancak begi **Ahmed Beg,** dâme 'izzühû, sancağına ilhak olunmuşdur deyu zabt etdüği varoşların ve karyelerin ve **Şarviz** köprüsünün mahsûlünden ne mikdâr nesne zabteylemiş ise mîrî cânibinden zabtolunmak içün sana irsâl olunan hükm-i şerîf vâsıl olduğun bildirüb sana vâsıl olduğu gibi zikrolunan mahsûlâtı yerlu yerinden teftiş olunmağa kadılara âdem gönderüb mübâşeret eyledüğin i'lâm eylemişsin. İmdi ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir itmeyüb / **221 a** / ol emr-i hümâyûnum üzere zikrolan mâlı yerlu yerinden teftîş idüb her ne mikdar nesne zabteylemiş ise yazub defter idüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ve nefs-i **Tolansa** ve **Pakşa** ki sâbıkan hâs olub sonra müşârun ileyh **Ahmed Beg** tasarruf eylemişdir ve **Felvar** ve **Boçka** ki timâra virilmişdir cemi'isi hâs olmak münâsibdir. Şöyle ki bunlar hâs ola mâl-ı mîrî küllî terakkı eylemek mukarrerdir ve **Peşte** yakasında kurulup gelen **gümrük** kanun üzere on ikişer buçuk akçe **gümrük** alınmak lâzım iken ol yerleri timâr tarıykıyla tasarruf iden sipâhiler **bâc-ı siyâh**dır deyu ba'z-ı kimesnelere satub her 'arabada üçer ve dörder fuçıdır deyu fuçıdan hem **gümrük** hem 'arabadan **bâc**ın alurlar, mîrîyi dahletdirmezler deyu i'lâm eylemişsin. İmdi senün vufûr-ı diyânet ve emânet ve hüsn-i istikamet ve sa'y ve kifâyetine i'timâd-ı hümâyûnum olduğu eclden ol cânibin mâl defterdârlığı sana tevcîh olunub sana fermân olunmuşdur. Benim hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan husûslara aslâ bir ferdin dahl ve ta'arruzu olmayub ve hâssa emvâlimden bir akçe ve bir habbe zâyi' ve telef olduğuna dahi emrim yokdur. Ol bâbda kemâl-i basîret ve intibâh üzere olub eger **bâc-ı hamr**dır ve eger **bâc-ı siyâh**dır ve eger zikrolunan nefs-i **Tolansa** ve **Pakşa'**dır bi'l-cümle hâssa-i hümâyûnuma müte'allık olan nesneleri aslâ bir ferd almayub hazîne-i 'âmirem içün zabt ve tasarruf idesin. Eger beglerbegi cânibindendir ve gerek beglerdir ve eger subaşı ve sipâhilerdir ve gerek âdemlerindir bi'l-cümle hiç ahadi dahl ve ta'arruz etdirmeyüb mâlımın zabt ve cibâyetinde ve nüzum ve intizamında envâ'-ı sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin. Şöyle ki men'le / **221 b** / memnû' olmayub hâssa emvâline her kim dahl idecek olursa isimleri ve resimleriyle dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin. Sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûcibiyle 'âmil olasın ve bu husûsları yine ne vechle tedârik eyledüğin ve mîrî içün ne mikdar nesne zabtolduğun dahi vuku'ı üzere yazub dergâh-ı mu'allâma 'arzeyleyesin.

Yevme'l-hamîs 26 Muharrem sene 952 (Perşembe, 9 Nisan 1545), **Edirne**

530

- Yazıldı
- Kiseye mühürlendi Girü mezkûr Paşa hazretlerine gönderildi. Çavuş Ferhâd **götürdü**

Karaman beglerbegisi **Mehmed Paşa'**ya bir hüküm ki

Bundan akdem habsolunan **Kara Sıddıyk oğlu Kemâl** ve **Haydar Konya** [ve] **Ahmed** [nâm] kimesne mahbûslarken gaybet etmişler idi. Hâliyen anda evlerinde olduk[lar]ı istimâ' olundu. İmdi mezkûrların [dergâh-ı] mu'allâya gelmeleri ehemm-i mühimmâtdan olduğu eclden buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ' vardukda kat'ân te'hir ve terâhi etmeyüb mezkûrları eger evlerindedir ve eger gayri yerdedir bi'l-cümle her kande ise ta'cilen buldurub dahi kayd ve bendle yarar âdemlerinle südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. Bu husûsda kemâl-i basîret ve intibâh üzere [olub] mezkûrları her kande ise elbette elbette buldurub göndermeyince olmayasın. Şöyle bilesin... **/ 222 a /**

531

- Yazıldı
- Mezbûr 'Ali Çelebi'**ye virildi**

Kapucıbaşı **Mehmed Ağa'**ya bir hüküm ki

Vilâyet-i **Eflâk'**da bu def'a siyâset etdüğin **bolar**ların davarlarını **Eflâk** voyvodası **Mirçe Voyvoda'**ya mevsimi ile satmak emridüb **Brail** emîni **Ahmed'**e dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb anda **Eflâk** voyvodasına varub davarları bile satmak fermân idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf (-) vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb zikrolunan maktullerin eger koyunlarıdır ve eger sığır ve bârgirleridir ve eger hınzirleridir bi'l-cümle her ne mikdar davarları var ise bir nesnesin zâyi' ve telef etdirmeyüb 'ayni ile defter idüb cümle davarları **Mirçe Voyvoda'**ya teslîm idüb defterin bir sûretin dahi mezkûr **Brail** emînine virüb bir sûretin dahi 'atebe-i 'ulyâma getüresin ve sen dahi aslâ eglenmeyüb 'ale't-ta'cil zikrolunan davarları hemân teslîm idüb dahi gelüb gidüb südde-i sa'âdetime mülâkı olasın. Şöyle bilesin...

532

- Yazıldı
- Mezbûr 'Ali Çelebi'**ye virildi. Âdemisi** İşteful'a **virildi fî selh-i Muharremi'l-harâm sene 952** (13 Nisan 1545)

Bir hüküm dahi **Mirçe Voyvoda'**ya yazıla ki

Bu def'a vilâyet-i **Eflâk'**da siyâset olunan **bolar**ların cümle davarları satılmak emrolunub ol babda kapucılarım başı **Mehmed,** zîde mecdühüye hükm-i hümâyûnum gönderilüb eger koyunlarıdır ve eger sığırlardır ve eger bârgir ve hınzır cinsidir **/ 222 b /** cümlesin sana teslîm eylemek emrolunmuşdur ve **Brail** emîni **Ahmed'**e dahi hükm-i hümâyûnum gönderilüb ol davarları satmakda senünle bile olmak fermân olunmuşdur. Buyurdum ki

Zikrolunan davarları alub zabtidüb aslâ zâyi' ve telef etdirmeyüb mezkûr **Brail** emîni ma'rifeti ile vakti ve mevsimi ile değer bahalarıyla satub nakıd idüb dahi hazine-i 'âmirem içün zabteyleyesin ve ne mikdar akçe tahsîl olunduğun dahi defter etdirüb akçeleriyle bile defteri yarar âdemlerinle südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

533

- Yazıldı
- Mezbûr 'Ali Çelebi'**ye virildi**

Bir hüküm dahi **Brail** emîni **Ahmed'**e yazıla ki

Şöyle emrolundu, te'hir etmeyüb sen dahi anda **Eflâk** voyvodasına varub anun ma'rifetiyle zikrolunan davarları değer bahâlarıyla mevsimi ile satub nakıd idüb akçesin mîrî içün zabteyleyesin ve ne mikdar akçe tahsîl olunduğun ve her bir cins davar kaçar akçeye satılduğın 'ayni ile defter idüb ve mühürleyüb akçei dahi bile südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin. **/ 223 a /**

Yevme's-sebt 28 Muharrem sene 952 (Cumartesi, 11 Nisan 1545), **Edirne**

534

- Yazıldı
- Yahya Çavuş oğlu 'Ali Çavuş'**a virildi fî gurre-i Safer sene 952** (14 Nisan 1545)

Boğdan voyvodasına bir hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüb mahrûse-i **İstanbul**'da satılmak içün yılda yüz bin koyun gönderesin deyu emreylemiş idim. Ol emrim kemâ kân mukarrerdir. Koyunların gelüb irişmesi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb emr-i sâbıkım üzere zikrolunan koyunları mu'accelen irsâl eyleyesin ve hem südde-i sa'âdetimde şöyle istimâ' olundu ki **İstanbul**'un yazılu koyun celebleri ve gönüllü celebler **Boğdan'**a varub **İstanbul'**a iletmek adına koyun satun alub dahi **İstanbul'**a getürmeyüb gayri yerlere alub giderleriymiş. Bu bâbda tamâm ikdam ve ihtimâm üzere olub bu husûsu gereği gibi maksud idünüb göresin ol asıl yazılu celeb olsun gönüllü celeb olsun anda varub **İstanbul'**a getürmek adına koyun satun alan kimesnelere ki gayri yere alub gitmek ihtimâlı olmayub sen i'timâd eyledüğin kimesneler ola anun gibiler koyun almağa mâni' olmayasın ammâ her biri ne mikdar koyun satun alursa isimleri ve resimleri ile

ve ne tarihde almışdır ve ne yerludir, gönüllü celeb midir yazılu celeb midir tafsîli ile defter idüb dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin ki ol defter / **223 b** / mûcibince ol mikdar koyun anlardan taleb oluna. Sen i'timâd eylemedüğin kimesnelere koyun virmeyüb bu husûslarda kemâl-i basîret ve intibâh üzere olasın. Hile ve hud'a ile **İstanbul** adına koyun alub dahi hârice alub gitmeğe mecâl olmaya. Şöyle bilesin...

- Bir sûreti dahi **Eflâk** voyvodası **Mirçe Voyvoda**'ya yazıla

Ammâ memleket ahvâli düzelinceye değin yılda elli bin koyun gönderesin deyu yazıldı. Memleket mütehammil değildir deyu âdemleri 'arzeylemeğin...

535

- Nişanlu hüküm yazıldı
- Sipâhi oğlanlarından anda emîn olan 'İsâ **ile gönderildi fî 6 şehr-i Saferi'l-muzaffer sene 952** (19 Nisan 1545)

Budun defterdârı **Ahmed Çelebi**'ye bir hüküm ki

Hâliyen emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Budun** beglerbegisi **Mehmed,** dâme ikbâlühü dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb **Esturgon** binasiyçün sâbıka **Peşte**'de gümrük ve iskele kâtibi olub silahdâr zümresinden olan (-) yarar ehl-i kalemdir kâtib ta'yin olunmak ve sâbıkan **Budin'**de gümrük ve iskele ve ihtisâb ve sâir mukata'ât emîni olan sipâhi oğlanlarından **Ahmed** emîn olmak münâsib idüğin bildirmiş. İmdi zikrolunan binânın itmâma irişdirilmesi ehemm-i mühimmâtdan olmağın müşârun ileyh **Budun** beglerbegisine hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. Buyurdum ki

Mezkûrlar ol hidmetin 'uhdesinden gelür, mahal ise, istihdâm eyleyesin ki sonra hisâbı senden sorulur. Bir vechle ihtimâm ve hüsn-i basîret üzere olasın ki sâbıkan **İzvornik** begi anda olduğu zamandaki gibi olmayub mâlım bâbında envâ'-ı sa'y ve kifâyetin zuhûra getüresin / **224 a** / ve binânın harc-ı lâzımı içün dahi **Budun** mukata'âtından ta'yin idüb viresin, ihtimâm eyleyesin ki maslahat 'avk ve te'hir olunmalu olmayub mevsimiyle itmâma irişe, şöyle bilesin...

536

- Yazıldı
- **Nişanlu hüküm yazıldı**

Boğdan voyvodası **Petri Voyvoda'**ya bir hüküm ki

Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mukaddemâ **Engürüs** kralı olan **Yanoş Kral** sana temlîk etdüği kal'elerin ahvâlin bildirüb ve virdüği mülknâmeyi dahi bile irsâl eylemişsin. Bu bâbda her ne ki dinilmiş ise ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi **Brata'**ya hâliyen müekked hükm-i şerîfim gönderilüb ol kal'elerin köylerini emr-i sâbıkım üzere sana teslîm eylemek içün fermân olmuşdur. Sen dahi taleb idüb alub zabt eyleyesin ve zikrolan mektûbunda ba'z-ı haberler dahi bildirmişsin tafsîli ile ma'lûm oldu min ba'd dahi haberin 'akabin kesmeyüb etrâfda ve cevânibde ma'lûmun olan sahîh haberleri 'ale't-tevâli yazub yüce âsitâneme bildirmekden hâlî olmayasın. Şöyle bilesin...

537

- Yazıldı
- Diyarbekir **çavuşlarından** Ca'fer Çavuş'**a virildi** fî 4 Muharrem sene 952 (18 Mart 1545)

Diyarbekir defterdârına bir hüküm ki

Hâliyen hâssa-i hümâyûnum içün **Ervâne** اروانه **develeri** mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb döllemek içün yüz elli 'aded ervâne develerin tedârik idüb ta'cilen irsâl eyleyesin. Ammâ zikrolunan develerin gâyet ile eyüleri olmak gerekdir. Bir vechle tedârik eyleyüb ihtimâm idesin ki yaramazları alınmayub murâd üzere yararları ve eyüleri alına. Şöyle bilesin...
/ 224 b /

538

- Yazıldı
- Ali Çavuş'a **virildi fî selh-i Muharrem sene 952** (13 Nisan 1545)

Eflâk voyvodasına bir hüküm ki

Bu def'a vilâyet-i **Eflâk**'da siyâset olunan **bolar**ların cümle davarları satılmak emrolunub ol bâbda kapucılarım başı **Mehmed,** dâme mecdühüye, hükm-i hümâyûnum gönderilüb eger koyunlardır ve eger sığırlarıdır ve eger bârgir ve hınzirlarıdır cümlesin sana teslîm eylemek emrolunmuşdur ve **Brail** emîni **Ahmed'**e dahi hükm-i şerîfim gönderilüb ol davarları satmakda senünle bile olmak fermân olunmuşdur. [Ol davarları] senün ma'rifetinle satılmak içün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-akran (-), zîde kadrühü ile **Brail** emîni **Ahmed,** dâme mecdühü, ta'yin olunmuşdur. Buyurdum ki

Hükm-i şerîf (-) vusûl bulıcak zikrolunan davarları alub zabteyleyüb aslâ zâyi' ve telef etdirmeyüb bârgirlerinden ve yundundan anun gibi hâssa-i hümâyûnuma yarayanları kaç 'aded ise yarar âdemlerinle yüce dergâhıma irsâl eyleyesin. Bâkı kalanları müşârün ileyh çavuşumla alub hızâne-i 'âmirem içün zabteyleyub ve dahi atlarından ve davarlarından sen (2 kelime okunamıyor) dahi mîrî içün zabtolunmak emrolunan emlâk ve esbâblarını ve davarlarını ve sâir satılacak nesnelerini müşârün ileyhimâ ve dahi müşârun ileyh **Brata** emr mûcibince satub ma'rifetleriyle nakıd idüb bir akçe zâyi' ve telef etdirmeyesin ve ne mikdar akçe tahsîl olunduğın dahi defter etdirüb akçe ile birle defterleri bile mezbûrle yarar âdemlerinle südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

Ve sâbıkan sefer-i hümâyûnum içün ihzâr olunmak emrolunan üç yüz re's bârgirleri dahi ol emrim üzere yerlu yerinde hâzır eyleyesin, kürekçileri dahi kezâlik hâzır eyleyesin. Sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûcibi ile 'âmil olasın.

Ve vilâyet-i **Eflâk**'ın harâcını da ta'ahhüd idüb eglendirmeyüb ta'cil 'ale't-ta'cil cem' ve ihzâr idüb dahi mezbûr çavuşumla ve yarar âdemlerin bile koşub yüce âsitâneme irsâl eyleyesin. Bu husûslarda küllî basîret ve intibâh üzere olub emr-i hümâyûnumun icrâ ve itmâmında ikdâmın zuhûra getüresin, şöyle bilesin... **/225a/**

Yevme'l-ahad fî selh-i Muharremi'l-harâm sene 952 (Pazar, 13 Nisan 1545)
Edirne

539

- Yazıldı

'Arab defterdârına bir hüküm ki

Bundan akdem vilâyet kitâbet olundukda nefs-i **Safed'**in yahudası ber-vech-i maktu' sekiz yüz elli hâne yazılmağla sonradan hayli hâneler dahi gelüb mezkûrlara lâhık olub ve fi'l-hakıyka asıl hâne dahi maktu' kaydolunandan ziyâde olub hâliyen hakküzere kitâbet olunsa bir iki bin hâne ziyâde bulunub maktu' kayd olunduk deyu ziyâde olan hâneler harâc virmeyüb nice mâl zâyı' olub şöyleki maktu' olmayub hâneleri hakküzere 'addolunub ve yazılub sâir memâlikde olduğu gibi cizyeleri alınmak fermân olunsa mubâlağa mâl hâsıl olur deyu südde-i sa'âdetime 'arzolunmağın imdi zikrolunan maktu'ı ref'idüb buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir eylemeyüb sen i'timâd eylediğin bir mütedeyyin ve müstakıym kadı ta'yin idüb ve kendu cânibinden dahi gâyet ile i'timad eyledüğin kendu âdemin bile koşub gönderesin ki varub zikrolunan yahudaya şer'î harâc vaz'idüb ve harâcların alub isimleri ve resimleriyle defter eyleyeler ammâ hîn-i kitâbetde bir vechle ikdâm ve ihtimâm eyliyeler ki hâric-i ez-defter bir ferd kalmayub ferden ferden yazılub defter eyleyeler ve defter tamâm olub yazıldıkdan sonra bir sûretin yazub ve mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ki bunda olan rûznâme defterleri ile hıfzoluna ammâ bu bahâne ile bir ferdin hilâf-ı [emr-i] şerîf akçeleri alınmakdan ve zulm ve te'addi olunmakdan dahi ihtiyat idüb tamâm hakküzere olasın. Şöyle bilesin... **/ 225 b /**

540

- Yazıldı, M.S.
- Nişanlu kağıda yazıldı

Boğdan voyvodasına [bir] hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb mukaddemâ **Engürüs** krâlı olan **Yanoş Kral** sana temlîk etdüği kal'elerün ahvâlin bildirüb ve virdüği mülknâmeyi dahi bile irsâl eylemişsin. Bu bâbda her ne ki denilmiş ise ma'lûm ve mefhûm oldu. İmdi **Brata'**ya hâliyen dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kudvetü'l-emâsili ve'l-akrân **'Ali,** zîde kadrühü ile müekked hükm-i şerîfim gönderilüb ol

kal'elerün köylerini emr-i hümâyûnum üzere sana teslîm eylemek içün fermân olunmuşdur. Bu def'a emr-i şerîfim üzere eglendirmeyüb teslîm ider (öyle) ve zikrolunan mektûbunda ba'z-ı haberler bildirmişsin tafsîli ile ma'lûm oldu. Min ba'd dahi haberin 'akabin kesmeyüb etrâf ve cevânibden mefhûmun olan sahîh haberleri 'ale't-tevâli yazub yüce âsitâneme bildirmekden hâlî olmayasın. Şöyle bilesin...

541

- Yazıldı

- Ca'fer Çavuş**'la gönderildi**

Hâslar kadısına [bir] hüküm ki

Mahrûse-i **İstanbul'**da binâ olunan 'imâret-i 'âmireye taş ve gayri nesne getürmek içün 'araba ta'yin olunmak lâzım ve mühim olmağın buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım varub vusûl bulıcak te'hir etmeyüb 'imâret-i mezbûreye ücret ile hidmet etmek içün taht-ı kazânuzdan iki yüz mikdarı 'araba yazub ta'yin eyleyesin ki 'imâret-i mezbûrde eğer taş getürmekdir ve eger gayri mühimdir ücret ile hidmet idüb 'imâret mesâlihi 'avk ve te'hir olunmak lâzım gelmeye husûs-ı mezbûr ehemm-i mühimmâtdandır gereği gibi mukayyed olub yarar 'arabalar ta'yin idüb ve hem 'imâret mesâlihi içün ta'yin olunan iki yüz 'arabaları mîrî otluk hidmetine ve gayri mesâlihe istihdâm etmeyesin ki dâimâ 'imâret-i mezbûre hidmeti üzere olalar. **/ 226 a /**

542

- Yazıldı

Diyarbekir beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **Karahisârışarkî** sancağı begi **Ahmed,** dâme 'izzühüye, **Rakka** sancağı tevcih ve ta'yin olundu. Eyle olsa livâ-i mezbûrun hıfz ve hirâseti içün sâbıka **Rakka** sancağı begi olan **Ferhâd'**a **Diyarbekir** kullarından ba'z-ı kulları ta'yin olunmuş idi. Bu def'a dahi mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb livâ-i mezbûrun zabt ve siyâneti içün **Diyarbekir** kullarından sâbıkan ta'yin olunduğu üzere ta'yin idüb müşârun ileyh **Rakka** begine irsâl eyleyesin ki lâzım geldüği üzere hıfz ve hirâset eyleye.

543

- **Yazıldı**
- Rum **beglerbegisinin kethudâsı** Mehmed **Çelebi'ye virildi**

Diyarbekir beglerbegisine [bir hüküm ki]

Sâbıkan vilâyet-i **Diyarbekir**'de **Harburt** sancağı **Rum** beglerbegiliğine ilhâk olunmağın livâ-i mezbûrenin defterlerini mühürleyüb **Rum** beglerbegisi **Üveys,** dâme ikbâlühûye ulaşdırasın deyu hükm-i şerîfim gönderilmiş idi. Hâliyen ol emr-i şerîfim kemâ kân mukarrerdir. Buyurdum ki

Varıcak emr-i sâbıkım muktazâsınca livâ-i mezbûrenin defterlerin mühürleyüb müşârun ileyhe gönderüb ulaşdırasın. Şöyle bilesin...

544

- **Yazıldı**
- **Sipâhi oğlanlarından emîn olan 'Îsâ ile gönderildi**

Budun beglerbegisine ve defterdâra bir hüküm ki

Hâliyen **Esturgon**'da yukaru kal'enin ba'z-ı damladır yerleri olub meremmet olunması lâzım idüğin ve **'azebler** ve **martoloslar** dahi sâkin olmak içün evler yapılmak husûsun i'lâm eylemişsin. İmdi buyurdum ki

Vusûl bulıcak te'hir eylemeyüb göresin zikrolunan yukarı kal'enin damlayan yerlerini gördürüb damlalarını men'idüb tedârik eyleyesin ve hem emr-i şerîfim bunun üzerinedir ki yeniçeri kullarum hâlen yukarı kal'ede sâkin olalar. Aşağa yeni yapılan varoşda dahi **'azeb** ve **martolos** tâifeleri evlerini kenduler taraflarından akçe ile yapdırmak münâsib görülmüşdür. Tenbih eyleyesin ki isteyenler emrolunan üzere aşağa varoşda kendu taraflarından evler yapub mütemekkin olalar. / **226 b** / Gicede ve gündüzde kal'ede hazır ve mütemekkin bulunub hıfz u hirâsetine ve devlet-i hümâyûnuma müte'allık mühimmât ve mesâlihin tedârikinde envâ'-ı ikdâm ve ihtimâm eyleyeler.

545

- **Yazıldı**
- Ca'fer Çavuş**'la gönderildi**

Çorlu kadısına bir hüküm ki

Kadimden **Hâslar** kazâsında taht-ı kazândan Istabl-ı 'âmirem içün 'araba ihrâc olınugelüb hâliyen **Hâslar** kazâsından mahrûse-i **İstanbul'**da binâ .olunan 'imârete hidmet itmek içün iki yüz 'araba ta'yin olunub anlara otluk hidmeti teklîf olunmaya deyu hükm-i şerîf irsâl olunmuşdur, buyurdum ki

Otluk husûsiyçün 'araba emrolundukda taht-ı kazândan beş yüz 'araba ihrâc eyleyüb kendu nefsinle varub zikrolunan 'arabaları iledüb otluk taşıtdırub edâ-ı hidmet etdiresin. Bu husûs ehemm-i mühimmâtdandır ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesin, dakıyka fevt eylemeyesin.

Arpa kâtibi Musa Çelebi**'ye virildi fî**
6 Safer sene 952 (19 Nisan 1545)

Kadıy-ı mezbûre tekrâr hükm-i şerîf yazılub, emr-i şerîfim kemâ kân mukarrerdir. Ta'cil 'ale't-ta'cil emrolunan mikdarı 'arabayı ihrâc idüb edâ-ı hidmet etdüresin deyu, 'avk olunursa senden bilinur deyu..

546

- **Yazıldı**

'Arabistan cânibinin hızâne-i 'âmire
defterdârı **Hasan'**a bir hüküm ki

Bundan akdem vilâyet-i **'Arabistan'**a müte'allık muhasebe ve mukata'a defteri 'atebe-i 'ulyâmda olması lâzım olmağın bi'l-fi'il sana hâcet olandan mâ-'adâsın mühürleyüb 'avârız akçesin gönderdüğinde bile irsâl eyleyesin deyu hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdu ve'l-hâletü hâzihi giru ol emr-i sâbıkım mukarrer olub defter ile mu'accelen gelüb irişmesi ehemm-i mühimmâtdandır. Buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vardukda te'hir ve terâhi eylemeyüb ol emr-i sâbıkım üzere sana hâcet olmayan mukata'ât ve muhasebât defterlerinin dahi birer sûretin yazdırdub bile irsâl eyleyesin.

Ve ol vilâyetde sana müte'allık olan selâtîn evkafının dahi müfredâtı ve muhasebâtının birer sûreti 'atebe-i 'ulyâmda olmak lâzım ve lâbuddur. Anların dahi birer sûretin sıhhatı üzere yazdırdub ve mühürleyüb ol defterler ile bile ta'cil 'ale't-ta'cil gönderesin ve min ba'd her senede kapuma muhasebe göndermelu olduğunda evkaf muhasebesin dahi bile gönderüb ve olan bakayâ kankı defterdârın zamanıdır ve her defterdârın zamanının bâkısi ne mikdardır, kimler zimmetindedir, mümkinü'l-husûl midir değil midir ve cümle ne mikdar bâkı vardır mufassal ve meşrûh [yazub] bile gönderesin, şöyle bilesin... **/ 227 a /**

547

- Yazıldı

- 'Arab **muhasebecisi** İlyas Çelebi'**ye virildi**

Arab cânibi defter[dârı] **Hasan** dâme 'uluvvühüye [bir] hüküm ki

Hâliyen **Şam** ve **Tarablus** ve **Haleb** vilâyetlerinin cizye defterleri üç defter [olub] ol defterlerden hâric hayli hâneler vardır. Harâclarından mîrî içün bir habbe hâsıl olmayub papaslar ve mübâşirler bel'idüb ara yerde zâyi' olub ve vilâyet-i **Şam** cizyesi defterinde **Karalar** nâm karyede dahi cizyeleri defterde maktu' kayd olunmağın içlerine hâricden hayli hâneler gelüb anlara karışub dahi biz maktû'uz deyu cizyelerini virmemek ile mâla fevka'l-had zarar olub ehl-i vukufdan ba'z-ı mu'temedun 'aleyhi kimesneler, şöyle ki, bu husûs kadılar ma'rifetleriyle hakküzere görilüb kanun üzere nevyâftelerinden mâ-'adâ, hâric-i ez-defter olan hâneler ve mezbûr **Karalar**'a karışanlar yazılub defter olunursa her defterde beşer altışar yüz hâne ziyâde bulunub belki üç defterde iki bin hâneden ziyâde zuhûra getürmeğe iltizâm iderler deyu bâb-ı sa'âdet-meâbıma 'arzolunmağın bu husûs [hakk]üzere teftîş olunub ve yazılub müstakıl [defter] olunmasın emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda te'hir ve tesvîf etmeyüb tamâm i'timâd eyledüğin bir kadıya yarar ve mu'temedun 'aleyhi âdemlerinden [bir] kimesne ta'yin idüb bile koşub varub ol yerleri toprak kadıları ma'rifetleriyle ve ol ehl-i vukuf olub ziyâde hâne bulmak bâbında iltizâm etmeğe tâlib olan kimesneler ma'rifetleriyle onat vechle hakküzere teftîş etdirüb gördüresin. Fi'l-vâkı' 'arzolunduğu üzere ol defterlerden hâric dahi zâid hâneler bulunur ise ve ol **Karalar**'a sonradan gelüb karışmış hâneler zuhûr iderse kanun üzere nevyâfteden mâ-'adâ, hâric-i ez-defter bulunan hâneleri ve ol **Karalar**'a sonradan karışanları yazub müstakıl defter idüb dahi şer'le lâzım olan cizyelerin bi't-tamâm alub hızâne-i 'âmirem içün zabtetdikden sonra defterlerin bir[er] sûretin anda hıfz [ve] kanun mûcibince cizyelerin sâl-be-sâl zabtetdiresin ve bir sûretin dahi nişânlayub ve mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl

idüb ve nevechle olursa mufassal ve meşrûh yazub 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin... **/ 227 b /**

548

- Yazıldı
- Mezbûr İlyas'**a virildi**

'Arab cânibinin hızâne-i 'âmiremin defterdârı **Hasan**'a bir hüküm ki

Bundan akdem vilâyet kitâbet olundukda nefs-i **Safed'**in yahudası ber-vech-i maktu' [sekiz] yüz elli hâne yazılmağla sonradan hayli hâneler dahi gelüb mezkûrlara lâhık olub ve fi'l-hakıyka asıl hâne dahi maktu' kaydolunandan ziyâde olub hâliyen hakküzere kitâbet olunsa bir iki bin hâne ziyâde bulunub maktu' kaydolunduk deyu ziyâde olanı ve yazılub sâir memâlikden hâneler harâc virmeyüb nice mâl zâyi' olub şöyle ki maktu' olmayub hâneleri hakküzere 'addolunub ve yazılub sâir memâlikde olduğu gibi cizyeleri alınmak fermân olunsa mubâlağa mâl hâsıl olur deyu südde-i sa'âdetime 'arzolunmağın imdi zikrolunan maktu' ref'olunub buyurdum ki

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda te'hir eylemeyüb sen i'timâd eyledüğin bir mütedeyyin ve müstakıym kadı ta'yin idüb ve kendu cânibinden dahi gâyetle i'timâd eyledüğin kendu âdemin bile koşub gönderesin ki varub zikrolunan yahudaya şer'î harâc vaz'idüb ve harâcların alub isimleri ve resimleri ile defter eyleyesin. Amma hîn-i kitâbetde bir vechle ikdâm ve ihtimâm eyleyesin ki hâric-i ez-defter bir ferd kalmayub ferden ferden yazılub defter eyleyesin ve defter tamâm olub yazıldıkdan sonra bir sûretin yazub ve mühürleyüb südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ki bunda olan rûznâme defterleriyle hıfzoluna. Ammâ bu bahâne ile bir ferdden hilâf-ı şer'-i şerîf [nesne] alınmakdan ve zulm ve te'addi olunmakdan dahi ihtiyât idüb tamâm hakküzere olasın. Şöyle bilesin...

549

- Yazıldı
- Mezbûr İlyas Çelebi'**ye virildi**

Haleb kadısına [bir] hüküm ki

Hâliyen anda **'Arab** cânibinde muhasebeci olan dârende fahr-i erbâbi'l-kalem **İlyas** zîde kadrühü bâb-ı sa'âdet-meâbıma şöyle 'arzeyledi ki sâbıkan hızâne-i 'âmiremin anda **'Arab** cânibi defterdârı olan kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm **'Ali,** dâme 'izzühü, südde-i sa'âdetime gelüb muhasebesin virüb giru gitdikden sonra **Adana**'ya

varıcak emînlerden beş bin mikdarı [altun] cem' ve kabzidüb kendu rûznâmesine kaydetdirüb dahi getürüb **Haleb** hazinesinde koyub ol tarihde anda şehremîni olan **Bıçakoğlu Mehmed** nâm emîn zabteylediği mâl ile mahlût olub sonra mezkûr emîn ma'zûl olıcak zaman-ı emânetinde olan mahsûlatın ve müşârun ileyh defterdâr ma'rifeti ile anun yedinden olan masârif ve ihrâcâtın anda sâbıkan muhasebeci olan **'Abdi** nâm muhasebeci hisâbın gördükde mûmâ ileyh defterdâr rûznâmesinde mukayyed olan mezkûr altunu bile **asıl etmeyüb** hisâb göricek masrafları asıllarından ziyâde gelüb ol altunu bile katub asıl eylemek lâzım idüği hâtırına gelmeyüb ve zâhir olan ziyâdenin sebebini dahi bilemeyüb muhasebe berâber gelsün içün ba'z-ı kalemini ihrâc ve tağyir idüb ve ba'z-ı yerlerini hâkk dahi eyleyüb sonra bu muhasebeci oldukda mezkûr **'Abdi** dahi **Diyarbekir**'e mukata'acı [olub] muhasebeyi tamâm tashîh etmeyüb ve beyaza çıkarmadın hakki ve galatı ile koyub gidüb, sonra müşârun ileyh defterdâr ol akçeyi **/ 228 a /** kabzetdüği emînlerin dahi muhasebelerini göricek teslîmleri mezkûr emîn **Mehmed** rûznâmesinde bulunmayub mûmâ ileyh defterdâr rûznâmesinde mukayyed bulunub bu takdirce mezkûr muhasebede masraf ziyâde olmak lâzım gelüb sebeb nedir ki bu muhasebede olmaya denilmeğin, sebebi ma'lûm olmak içün müşârun ileyh defterdârın emri ve ma'rifetiyle bu rakam döküb yokladukda vech-i meşrûh üzere noksanı zâhir olub mûmâ ileyh defterdâr, sâbıkan hisâb gören mezkûr **'Abdi**'ye mektûb gönderüb gelüb muhasebeyi tashîh etmelerin müşârun ileyh sancağa çıkub gidüb defterdâr **Üveys Beg** gelüb ol dahi ma'lum idinüb tashîh ve temyiz etdirmek üzere iken fevtolub sonra bu hâliyen defterdâr olan kudvetü'l-ümerâi ve'l-ekâbir defterdârım **Hasan,** dâme uluvvühü, bu husûsu i'lâm idüb ol dahi mezkûr emîni getürdüb ahvâli tamam ma'lûm idinüb hâlen ol muhasebe defteri tamâm tashîh olunub beyaza çıkmadın mezkûr muhasebeci **'Abdi** vefât idüb bu dahi ma'zûl olub muhasebe tashîh ve yekûn olunmayu kalmış imiş. Hâliyen bu kerre muhasebeci olub mezkûr emîn **Mehmed** içün bi'l fi'il mahrûse-i **Şam**'dadır deyüb muhasebesin tekrâr hakküzere görülmesi lâzım idüğin 'arzeylemeğin ol muhasebe tekrâr görülmesin emridüb buyurdum ki

Hükm-i şerîfimle varub vusûl buldukda te'hir ve tesvîf etmeyüb bu husûs içün müşârun ileyh defterdârım **Hasan** zîde 'uluvvühüye dahi hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur. İkinüz cem'olub bu husûsa kendu nefsiniz ile mübâşeret idüb mezkûr emîn **Mehmed'i** getürdüb yerlu yerinden ve müfredât defterlerinden ol muhasebesini onat vechle hakküzere tekrâr gördürüb göresin, vâkı'an 'arzolunduğu üzere hata ve galat mı olmuşdur, yohsa ol altun arada zâyi' olub mezkûrdan mı alınmaludur, nicedür künhi ve hakıykatı ile ma'lûm idinüb meşkûk nesne komayub dahi şöyle ki ol altun zâyi' olub şer'le ve kanunla alınması lâzım olursa ki sâbit ve zâhir ola, mâlımı zâyi' etdirmeyüb müteveccih olan yerden tahsîl etdirüb bî-kusûr alub hızâne-i 'âmirem içün zabtetdiresin ve eger fi'l-hakıyka masârif-i mühimmeye sarfolunmuş olub muhasebede hata ve galat olmuş ise anı dahi tamâm aslı ve hakıykatı ile ma'lûm idindikden sonra, muhasebeyi tashîh ve temyiz etdirüb dahi

mâlım zâyi' olmayub tahsîl olunduğun ve bi'l-cümle nice olmuş ise ve ne vechle zâhir olursa ma'lûmunuz olduğu üzere mufassal ve meşrûh yazub 'atebe-i 'ulyâma 'arzeyleyesin. Şöyle bilesin...

Bir sûreti dahi defterdâra yazıldı
Mezbûr İlyas'**a virildi / 228 b /**

550

- Yazıldı
- Paşa hazretlerine gönderildi

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüb size vârid olan hükm-i hümâyûnum muktazâsınca müteveffâ **Hüsrev Paşa'**nın altunun ve akçesin tetebbu' eyledüğinde içeru mahzen yoklandukda sanduklar içinde doksan bir 'aded mühürlü akçe kisesi bulunub altun zâhir olmayub hademesi ma'işeti içün müşârun ileyh kulum **Mehmed** bir kisesin alıkoyub doksan kise evvelki mühür ile sanduklara konulub **Bezâstân'**da bir mahzene konub mühürlendi deyu bildirmişsin. İmdi müşârun ileyhin nakdiyesinden gayri kumaş cinsinden ve altun ve gümüş evânisinden ve sâir esbâblarından dahi ne mikdar nesnesi var idüği bilinmek mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki

Bir an te'hir ve terâhi itmeyüb şehremini ile müşârun ileyh Paşa'nın karındaşıyla giru üçünüz bile mübâşeret idüb üçünüzden gayri bir ferd olmayub üzerine varub dahi eger kumaşlarıdır ve eger altun ve gümüş evânisidir ve sâir esbâblarıdır nakıyr ve kıtmîr her nesi varsa görüb ol nesneler ki altun ve gümüş evânisidir, maşrabalar mıdır, tepsiler midir ve gayri midir her ne ise cinslu cinsiyle ve müfredâtiyle defter eyleyesin ve veznetdirüb mikdarlarını deftere bile işâret eyleyesin ve kumaşlarını dahi altunlu mıdır, sâde midir ne cins kumaşdır ölçdürüb cinslu cinsiyle ve herbiri kaçar zira'dır bile defter eyleyesin ve sâir esbâbları dahi her ne ise cinslu cinsiyle ma'lûm idinüb **/ 229 a /** müfredâtiyle yazub mufassal ve meşrûh defter idüb cinslu cinsiyle ayırub sanduklara koyub mühürleyüb anların dahi **Bezâstân'**da akçesin koduğunuz yerde koyub hıfzeyleyesiz ve defterlerini mühürleyüb ta'cil ale't-ta'cil dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesiz ve müşârun ileyh Paşa'nın karındaşı ma'rifetiyle yeni yapılan evlerinde ve bodrumlarında ve sâir yerlerde onat vechle tetebbu' ve istiksâ idüb evleri yapan mi'mârı dahi getürüb andan dahi istifsâr eyleyüb ol asıl esbâb saklanmak ihtimâli olan yerleri kemâliyle basîret ve intibâh üzere yoklayasız. Bunlardan gayri yerde dahi her ne mikdar esbâbları ve kumaşları ve gümüş ve altun evânisi zâhir olursa anları dahi vech-i meşrûh üzere

defteridüb **Bezâstân**'da bile hıfzeyleyesiz ve defterin bile gönderesiz bu husûslarda ihmâl ve tekâsülden ziyâde hazer üzere olasız ki sonradan işidmedik [dimek] hayırlu olmaz neticesi size 'âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyesiz ve müşârun ileyh **Hüsrev Paşa**'nın evinde mühürlü mahzen dahi bulunub anda olan esbâblar cümlesi hâtûnunun ve oğlunun esbâbıdır. Kendünün aslâ nesnesi yokdur didikleri eclden açılmayub sizün mührünüzle mühürlendüğin bildirmişsin. Zikrolunan mühürlü mahzenin dahi açılub görülmesi lâzım olmağın gerekdir ki mührünü bozmayasın kesüb 'ayni ile saklayasız ve zikrolunan mahzen içinde dahi hâtûnunun ve oğlunun esbâbın Pâşây-i müşârun ileyhin karındaşı ma'rifeti ile ve şehremîni mübâşeretiyle yoklayub göresiz **/ 229 b /** anda olan esbâb arasında gümüş ve altun esbâbından ne vardır ve ne makule esbâbdır ve nakıd akçe ve altun var mıdır bunların dahi cinslu cinsiyle defter idüb ve altun ve gümüş esbabını kezâlik ayru ayru veznetdirüb ve kumaşları dahi ecnâsiyle ölçdürüb 'ayniyle ve cinslu cinsiyle mufassal ve meşrûh defter eyleyesiz. Hâtûnuna müte'allık olan esbâbı başka yazub Paşa'ya müte'allık olan esbâbı dahi başka yazub ma'lûm etdikden sonra giru yerinde koyub ve mühürleyüb hıfzeyleyesiz. Hâtû[nu]na müte'allık olan esbâbın defterin göndermeyüb ancak müşârun ileyh Paşa'ya müte'allık olan esbâbların defterini mühürleyüb irsâl eyleyesin ve zikrolunan mahzenin kesüb alıkoduğunuz mührü ve müşârun ileyh Paşa'nın hazinesinden kesdüğünüz mührü 'ayni ile bir kise içine koyub mühürleyüb varan çavuşla irsâl eyleyesin ve mezkûr karındaşından dahi istifsâr eyleyesin bunlardan gayri yerde Pâşây-i mûmâ ileyhin altun cinsinden ve nakıd akçesinden nesnesi var mıdır nicedir ve **Yedikule**'de ve gayri ihtimâl olan yerlerde dahi tetebbu' idüb her kande ve her kimde mâlı ve esbâbı zâhir olursa tafsîli ile yazub 'arzeyliyesin. Bu husûslar gâyet ile ehem olduğu eclden sana i'timâd olunmuşdur. İhmâl ve tekâsülden ziyâde ictinâb idüb bu emr-i mühimm-i hatîrin itmâmı bâbında gâyet ile ihtimâm ve kemâl-i basîret ve ikdâm üzere olub emr-i hümâyûnumun icrâsında dakıyka fevtetmeyesin ve müşârun ileyhin hazinesi bulunduğu yeri açuk komayub kapuların ve pencerelerin kilidleyüb mühürleyüb açuk komayasın. Ta'cilen bu husûsları tedârik idüb ber-vech-i isti'câl 'arzeyleyesin.

229 b'de haşiyede, metinde gireceği yeri gösterilmeyen şu kısım vardır: "ve bezâstânda dahi hâcelerden ve sâir bu ahvâle vâkıf ve muttali' olan kimesnelerden 'alâniyyeten ve hafiyyeten her ne vechle mümkin ise taksîr etmeyüb kemâl-i istiksâ ile tetebbu' idüb... **/ 230 a /**

551

- Yazıldı
- **Arpa kâtibine virildi**

Hâslar kadısına [bir] hüküm ki

Istabl-ı ʿâmirem içün taht-ı kazânda olan mîrî çayırlardan biçilecek otluk maslahatıyçün kadîmî raʿiyyet hânesinden olsun sonradan doğancı silkine münselik olmağla ehl-i berât olanlar dahi bile sürülmesin emridüb buyurdum ki

Vusûl buldukda te'hir etmeyüb otluk maslahatı içün taht-ı kazândan âdem çıkarmalu olduğunda kadîmî raʿiyyet olsun sonradan ehl-i berât olan doğancı tâifesini dahi bile sürüb çıkarub emrim üzere itmâm-ı maslahat idesin.

552

- **Yazıldı**
- **Dergâh-ı muʿallâm çavuşlarından** ʿAli **Çavuş'a virildi**

İstanbul kadısına bir hüküm ki

Hâliyen dergâh-ı muʿallâma mektûb gönderüb mahrûse-i mezbûre kassâblarından **Karabulut oğlu Hızır'**ın kassâb dükkânı üç ay mikdârı işleyüb hâlî kalduğın bildirmişsin imdi **Hızır'**a icâzet virilmeğin yerine âdem taʿyin idüb ol cânibe irsâl eylemeğin buyurdum ki

Mezbûrun dükkânının her gün düşen hissesi her gün ne mikdar ise âdemlerine boğazladub ihmâl ve tekâsül etdirmeyesin ve mahrûse-i mezbûrenin kassâblarından yigirmi dört nefer mevcûd kassâb vardır deyu defter göndermişsin. Cümle kassâbların üzerinde gereği gibi mukayyed olub her bir kassâba her gün ne mikdar koyun hisse düşer ise asla teʿallül ve bahâne etdirmeyüb defter idüb mahrûse-i mezbûrede ete müzâyaka çekdirmeyesin. Şöyle ki ihmâl olunub kassâblar, taʿyin olunan koyunların boğazlamadukları istimâʿ oluna ʿözrün makbûl olmak ihtimâli yokdur anlara olacak ʿitâb ve ʿikab sana olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyüb bu husûslarda tamâm ikdâm [üzere olasın]. Şöyle bilesin. **/ 230 b /**

553

- Yazıldı
- Kethudâsı Davud'a **virildi**
Cendereci-zâde **buyurmuşlar, kendüsi (yırtık)**

Hüdâvendigâr sancağı begi **Sun'ullah'**a [bir] hüküm [ki]

Hâliyen südde-i sa'âdet-bahşımda şöyle istimâ' olundu ki livâ-i mezbûrde ba'z-ı kimesnelerden fesâd ve şenâ'at sâdır olub meclis-i şer'a da'vet olunduklarında şer'a itâ'at etmemeleriyle ehl-i fesâd ve şenâ'atın haklarından gelinmeyüb fesâd eksük olmaz imiş. Eyle olsa buyurdum ki

Hükm-i şerif-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda göresin fesâd iden kimesneler eger kapum kullarıdır ve eger ıstabl-ı 'âmirem hizmetkârlarıdır ve ümenâdır ve eger gayridir birisinden cürm-i galiz sâdır olub be-hasebi'ş-şer' salb veya kat'-ı 'uzuv müstahık ola hükm-i kadı lâhık olub huccet virildikden sonra sipâhi tâifesinden o[lanı] yazub bâb-ı sa'âdetime 'arzeyleyesin sipâhi tâifesinden ve kapum kulu olmayanın günâh sâdır olduğu mahalde muktazây-i şer' üzere hakkından gelesin. Sancağın hıfz ve hırâseti külliyen senün 'uhdendedir, onat vechle hıfz ve siyânet idüb kimesneye fesâd ve şenâ'at etdirmeyesin, şöyle bilesin...

554

- Yazıldı
- Kapucılardan Yusuf **nâm kapucuya virildi**

Niğbolu begine ve kadısına bir hüküm ki

Mukaddemâ **Eflâk** voyvodası olan **Radul Voyvoda,** öte yaka[da] **Niğbolu'**da mütemekkin olan **Gradu** nâm zimminin evinde hayli esbâb ve nukud koyub (..), buyurdum ki

Hükm-i şerif (..) vusûl bulıcak te'hir ve terâhi eylemeyüb mezbûr zimmî nefs-i **Niğbolu'**da olub (..) bu husûsu onat vechle teftîş ve tefahhus idüb göresin. Mezkûr voyvoda mezbûr zimmî [evinde] nesne komuş ise eger nukud cinsidir ve eger altun ve [gümüş] evânisidir ve eger sâir esbâbdır bir nesnesin ketmetdirmeyüb zuhûra getürüb mîrî cânibinden zabt ve hıfzetdüresin ve ne mikdar nesne zâhir olub hıfzeyledüğin dahi yazub defter idüb mu'accelen 'arzidesin. Ammâ bu bahâne ile kimesnenin evi basılub telef-i nefs olmakdan hazer eyleyüb bir vechle tedârik

eyleyesin ki mâl-ı mîrî zâyi' olmayub ve kimesne dahi bana te'addi olundu deyu da'va eylemeğe mecâli olmaya. / **231 a** /

555

- **İstolnibelgrad** begi **Ahmed Beg** zabt etdüğü hâslar husûsu içün (Hük. 529)
- **Esturgon** binasiyçün (Hük. 535)
- **Esturgon** binâsiyçün emîn ve kâtib içün (Hük. 510)
- **Budun**'da timâra çıkan gönüllü gedikleri içün
- Hâssa-i hümâyûna begler dahl etdüği husûsiyçün (Hük. 529)

(Sahife de bu notlar vardı. Bu hususlar da fermân yazılmış olmalıdır.) /**231b**/

Yevme'l-ahad 21 Muharrem sene 952 (Pazar, 4 Nisan 1545), Edirne

556

- **Yazıldı**
- **Elçi geliyor deyu te'hir olundu**

Budun beglerbegisine bir hüküm ki

Hâliyen küffâr-ı hâkisâr kılâ'ından **Azora** ve **Şimentor**[na] (?) nâm kal'eler keferesi kendu hâllerinde olmayub eksüksüz **Tuna** taraflarına inüb yollar kesüb envâ'-ı şenâ'at ve fesâd eylemekden hâlî olmayub bi'l-fi'il ol yoldan mecbûr olmayınca mürûr kabil değildir deyu istimâ' olınub anların def'-i mazarrat ve ifsâdları ehemm-i mühimmâtdan olmağın bu babda emîrü'l-ümerâi'l-kirâm **Mohac** ve **İstolnibelgrad** sancağı beglerine hükm-i hümâyûnum gönderilüb zikrolunan kal'eleri 'inâyetullah ile eyâdi-i küffâr-ı hâkisârdan feth ve istihlâs olunmasının tedârikin göresiz deyu fermân olunmuşdur. İmdi buyurdum ki

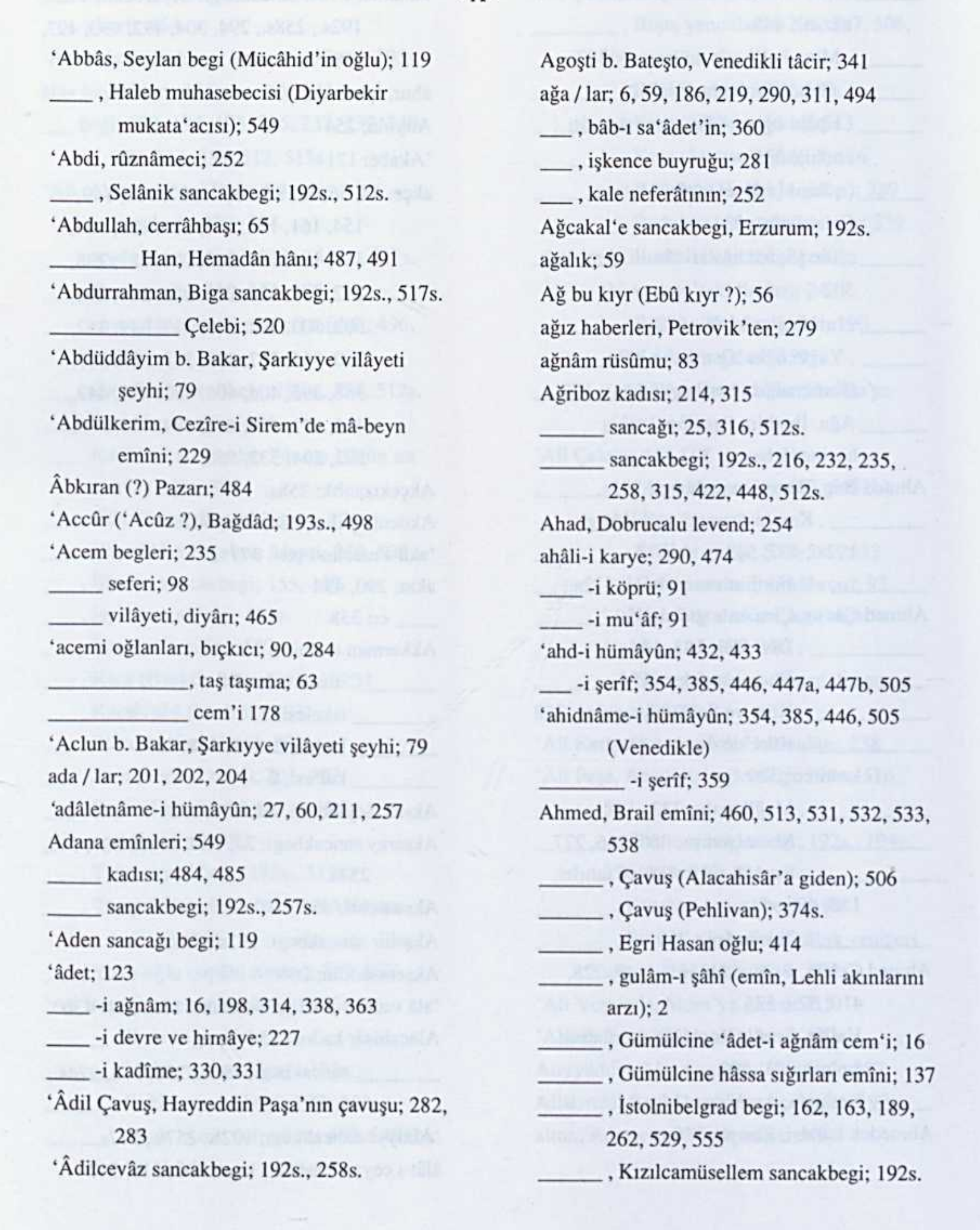
Hüküm (-) vusûl bulıcak te'hir etmeyüb müşârün ileyhimâ beglere vech ve münâsib gördüğün üzere mu'âvenet ve muzâharet idüb bir vechle hüsn-i tedârik eyleyesin ki (?) işâret üzere ahsen-i tedbîrle ol kal'eler fetholunub memleket ve ra'âyâ eyyâm-ı sa'âdet encâmımda küllî emn ve emân ve refâhiyet ve itminân üzere olalar.

557

- Yazıldı

Mohac begi **Kasım Beg'**e bir hüküm ki

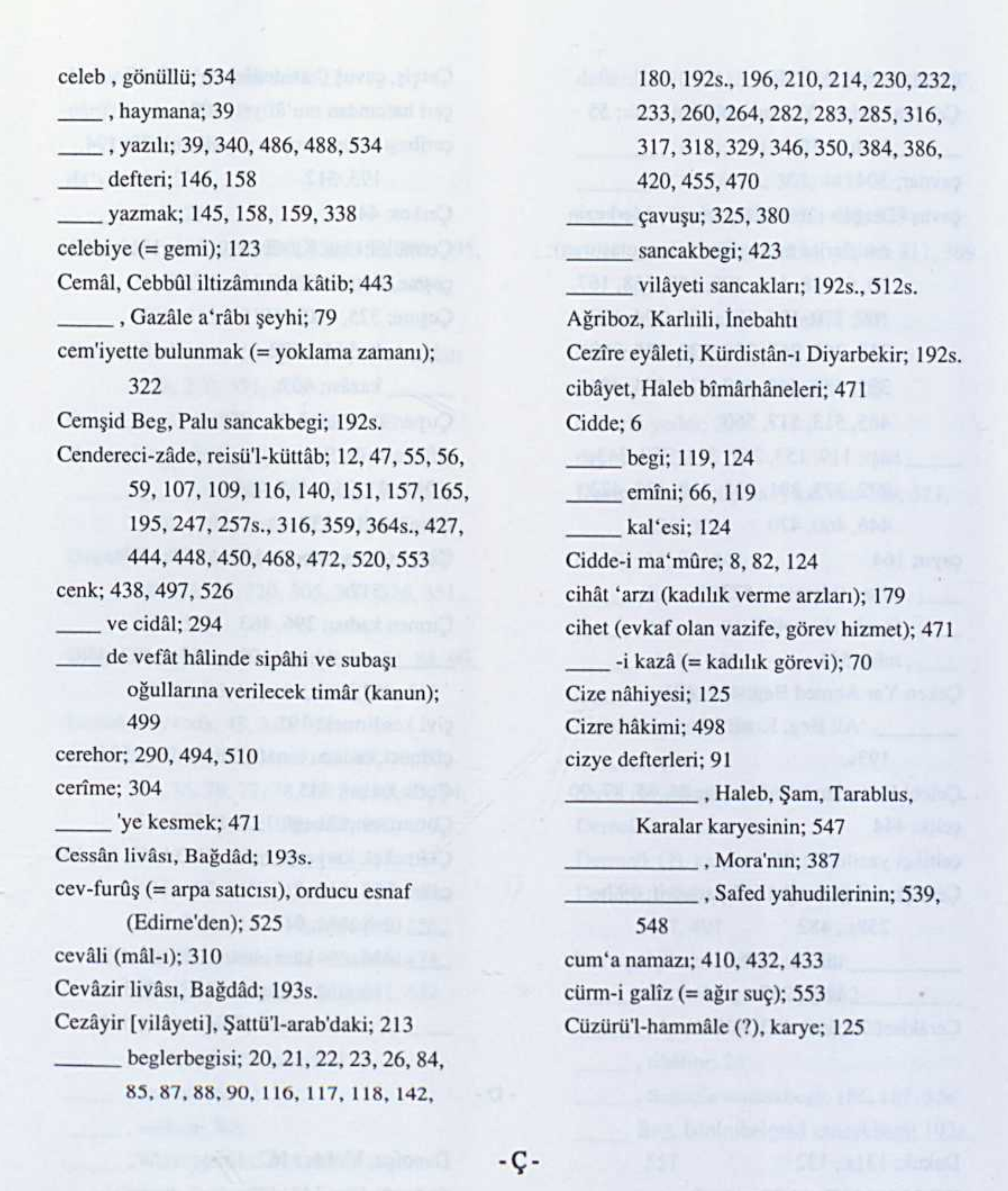
.. buna göre yazıla ilâ ehemm-i mühimmâtdan olmağın **Budun** beglerbegisi emîrü'l-ümerâi'l-'izâm **Mehmed,** dâme ikbâlühüye hükm-i hümâyûnum gönderilüb size mu'âvenet ve muzâharet eylemek emrolunmuşdur ve **İstolnibelgrad** sancağı begi **Derviş,** dâme 'uluvvühüye dahi hükm-i şerîfim gönderilüb senünle hüsn-i ittifâk ve ittihâd idüb kal'enin fethine gereği gibi mübâşeret eyleyesin deyu fermân olunmuşdur." **/ son /**



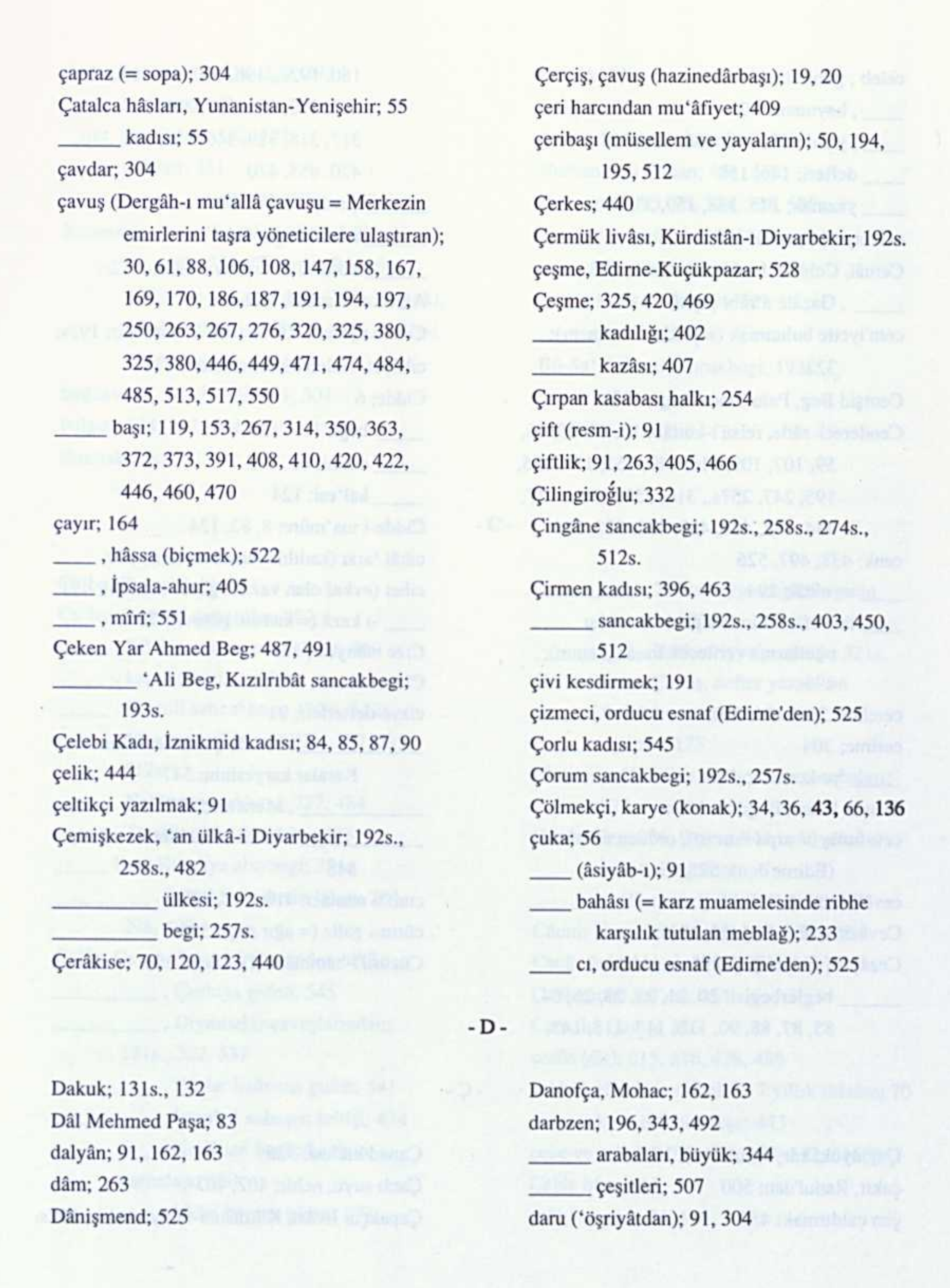
- A -

- B -

- C -



- Ç -



- D -

- E -

- F -

- G -

- H -

- I / İ -

- K -

- N -

- P -

- S -

- Ş -

- T -

- U -

- Ü -

- V -

- Y -

- Z -

1

[illegible] وزیر اعظم [illegible]
[illegible] سلیمان پاشا [illegible]

[illegible] فی ٢٥ شهر رمضان المبارک سنه ٩٥١

در ادرنه

٢٨ شهر مذکور

سلیس بکی محمد بک [illegible] حکم که [illegible] قلعه [illegible]

2 [illegible]

[illegible]

بونجه جمع ولشکر اولدوغی تعلیلدن بقاسی بعد الکی بابنده . اولوب [illegible] قاپی ایدوب [illegible] که حکم ارقه‌سی

دورنبایه وصول بولوب و ناچار ایتیغی ممکن یا عکاک وقتی حاضر اولدقلری کبی سوکیلیه الوافی فعله

عنق المدد کار کرده [illegible] فلاح [illegible] که تنه حملکه کردی [illegible] عن البدا اکر قفقه [illegible] علاوه بنده

اوکه تدارکی یوغیکی لوازم وتعیین ایله کوره سندلی [illegible] معتمد اعلاوه با کله [illegible] اولدرلر

سوکندلو سپاهیلر که واردور [illegible] باتیه تاتار [illegible] اولمشدر اکن [illegible] بیکاری قوللق قدر

ولنوو [illegible] معتمد اولوبهای علوفه‌لو [illegible] سندلو سپاهیلر [illegible] منقلوق تاتار [illegible]

حاضر اولدیلر والی اکثر اولوب بکلردن [illegible] لوازم کلورلر اثناء [illegible] ایدوب حسن اتفاق

وانجرار اوزره کعبین [illegible] فارشو [illegible] فوقانی [illegible] چلبی [illegible] درسعادته

اصلا [illegible] زبان ارشد [illegible] نیت محمد [illegible] اولوب اما سوکیلی معتمد

[illegible] علوفه‌لو کلبی قفقه [illegible] سندلو [illegible] ایدوب اول [illegible]

ونا تاتار [illegible] عنزی [illegible] الفندن اولدی [illegible] اذن ایدرانر

اول باید [illegible] اولمه [illegible] لوحضور سیدی [illegible] افنا [illegible] لصح لوتدبیر [illegible] سپاهیدن

بقا لولمدی [illegible] اجلاو وقطع [illegible] اظهار ایلمکدن حقیقتی

تکدرها ایلکیدن [illegible] ارو کنه کورن [illegible] تدبیر [illegible] ایلک [illegible] وقتیه فوتی ایلمایوب [illegible]

[illegible] اولوب [illegible] اظهار ایتمز سوکیلی لخصوص [illegible] کورسعی ولنق

موجبانه ایله [illegible] اولوب اول جانبده عدا اوتوب

بابلینه [illegible] اولوب [illegible] سانقه [illegible]

[illegible]

[illegible] تاتار [illegible]

[illegible]

[illegible]

وبو لوایحمی عرض ایلدیگم حضور دولتی مقید اداره‌سی ملکیه لفظی بو وطن اولدیغنی مرعی قاعده اولدیغی کبی
اعتبار اولنور خصوص دولتی سیاسته تعلق ایدن تنزلات دخی زیاده آتف اهمیت ایله قاعده کلیه‌سی حکمی
اولدیغی مالیه امورینی معتدلرک حقلرندن کلیه‌لک الکی تبدیلی دخی بوخصوصه دولتی مستقل حکم ایتمایوب
باز ایالت قانونلری و امور دولتیه ایله معدنیات و اسباب ایله دولتلک دولتیه‌ری مملکت
بکرچیلی لوازم رعایا بر روزنامه ارشدملکده ۱۲۶ او [illegible] دولتی اداره‌سی اکثریتی آنه کتنلمک
ایدرز بونک اولمق لازم اولور بوخصوص بو دولتی اولمق کرکدر و بو امور ایله [illegible]
ملکانه یوردن جواب کوندرلیر کوره بو یکی اداره‌کی کوندرمک لازم اولور مواد بولیر ایدی [illegible]
اعوادلما اداره‌سی حکمی ابن اما بو خصوصلر بنه توجیه قرارکی اولندیغی بو سیلر ده [illegible]
[illegible]
اعمال و ایالتلری جدا ایدمی حق بعد و امور اصلاح چالشدی مملکتی و رعایا وقاریس
ارشدرعیتی بونکیه بنه غلط ما دعقیه مملکه خوش و کیندار بحث دولتی معتد اولنیه مکوسی
مکانه عاید اولمق مقرر ارکان قرارکی ایله دائر اوراق بونمو تفصیل اولندیغی آثاری معلومکن
حسن تدبیر و تدارکی لازمه اولور شوبه بیلوی

3

حضور رعایا دولتی لعدلی دلوح کسه مارلرکه قرار سلیس بکی شو دولتی ایتمسی حال راضیی قبکه حکم
همایونم کوندرلدی امور والیلرکه حسن تدبیر ایله حقلرندن کلعی تدارکی کورلدی مملکته مضره
دکر تدارک ارشد رعایا بتیح خاقان همایونم صادر اولمدر بوروح که بیلدی اول معتد اوله دخی
حسن تدبیری کوردی سویکیا و امورینی معتدلیکی مملکته دخل و تدارک ایدلمک لدلو لوالی
حسن تدبیر و تدارکی اداره‌ده لازم اولعی امورینی والیلری دولتی بوجه اوزره نامه ایالت ابن
سلطانه‌مه ایله ده دلونه دخل و تنبیه ایتمکدن فقدیم ترکه همایونم مملکت دعد

۳ الف ۲۹ رمضان ۹۵۱

ینیچری آغاسنه بلکه حالیا دیرکاه ... یکمی کونیدن رمضان ... بلکه منی کمه

دیر استانبوله ... قربنده ... محله سنده ... کمه

... قتل ... لوق ... غنده ... اداء

اولنمغه ... ... دعوا ... ...

... اوضاعه ... دور ... ...

... دعوی ... ... ایدنی ...

... ماقمه ... اوضاعی ... فرمان ... ...

... دعوا ... باقی ... ... حسن ایدی

... ایدی

۳ الحجه ۹ ذی القعده ۹۵۱

[illegible]

سنه‌دن بیرو بو گیجه حالیا محروم سنه‌دن [illegible] نه قدر [illegible] وار [illegible] لو [illegible] باق [illegible]

[illegible] نه وار [illegible] صاحب [illegible]

[illegible] تبیه ایدیب [illegible] بالفعل [illegible]

[illegible] نه [illegible] وار [illegible]

[illegible] نه قدر زمان اولدی [illegible] وار [illegible]

[illegible] نه قدر

[illegible] قاضی [illegible] نه [illegible]

[illegible] ایدیب [illegible] وار [illegible] نه [illegible]

[illegible]

نه مقدار [illegible] اولدی [illegible] معلوم ایدیب [illegible]

نه [illegible] وار [illegible]

[illegible] بالفعل

[illegible]

[illegible] معلوم ایدنیز [illegible]

[illegible] بالفعل [illegible]

[illegible] وار [illegible] نه قدر [illegible] لوازم [illegible]

[illegible] نه [illegible] معلوم [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] نه [illegible]

[illegible] معلوم ایدنیز [illegible]

وسرحدده محافظه همایونم اخذینه تعیینی وحتی درانقاره اتمک اراده اولنمشیدی حالا حکمتجهانیوم [illegible]

واروب تیوتام میانه‌ده اعلیه وکیل رشید کرینی تعجیل ایله ارسال ایلدیکی و مکتوبی حاملی [illegible]

زوال جانبلرنده اولان غیرتی تعیینی ولیکن وحتی جمیع اشقیا فالبت وارمی و رخنه تهیه اولنان ایله بو خصوص اشبو عرض

نیجه جهته بوده الحاصل جمیع اشقیا متحد و علیهملی اتردشده ومع اذ سید مصالحه تحقیقه عرض ایلدی و ذکر اولنان خصوص

مطلوب حکمی ایلدیکی نیازنامه‌لرنده بو وجهله و ارتیق معجل اولمسی تابع ولازم و راس تعلق مطلوب اولدیغی کلمکده

اولمقدر عین تزییف شیوه دولتیک موافقتی ایچون جونکه وارمه کیده‌رک بالذات لزوم اولدیغی جونکه ایله کبیر اولمغله

کمال نه کتمکی لازم دولتلو بندلری کرچه تعجیل اولنمش کتابتی ایدرک قدر حشمت عظمیه متعلق اولدیغی

عمدن و مارتلو لرینک شویله که لازم کلدوکی قصار ارباب مسئولیت حاضر ایلیه سیزکه جونکه اوجه حقیقت

ارضلویه شنه به توقف لازم حالبوکی تمام اول کبار عظمت الله‌یه که وقتیله بدونه ارتعشیلک معلمت

عرض تونا حضره ولیعهد اولدیه بو خصوصلارینک اعتمام همایونم اولدرملی لطلبدن بکا تفویض اولنمقدر

بندلک آنلره کورن استماع ایدنلر دکر اولنان لحالاتا سائر امور فالس اتمامدن بدونه کیدی حاوثی

کلمه سنه توقف ایتمالیدی تعجیل عبارتی و تیزیت داعوالری درکار حضلابه ارسال اتمک مانع

انواع سعی بلیغک وجهه کیتدن سنی بو بابده جبرن عرفی آدلنماجق خصوصلارک وارلقجه کی مالحیر

بلیدرن نوامی غایتی ایله محلدرلکاکون وارک ایدرمی بوندن حاوثه لحلکه توقف اتدرمش

تعجیل علی الیمنی عرض ایلدیکی و بدون حکالاحکی مطلوبه اعمتی بیلواردی کوندریلوب حکل

باقرانچیلی بدون بکلارکیف ملکه سائیدجم کوندرلیمی ملوزه قید داخل کبی اودن تاریخ سابقه کوندرمی

اولاولمقدر بندلری غایته ایله استماع ایدرمی دکر اولنان تانق خصوص مجلو نداره واحضار

ایدیکی کمه برو حاملدن جونه وارد قت بهادلرک کتمک تمامیله بلا تعجیل اولنه کلوبده تمامیله

بلکی تمامی مفصله اعمال ملوی

بارگیر

بودفعه ایکن بکه بو محلده حالیا چوروك بدن دنك حصار کلوبلرندن چیقه لوندن دکوبه اغالریدن داود علوبلیلردن

کتیلدی و انبارلرندن تفتیش موجود نه وار دور احوالیری معلوم اولماق لازم و لازم اولمغه بورچی که حاضر مصالح

بولندیغی [illegible] ناظر و تدارك اجابیری اولماق وجهله تنبیه اولندیکلرندن محروم بدن حین بالعقل حصار کلوبلری بر

استحداده اولنه‌جقدن بو مقدار کرکی وار و هر حالده نه قدر طاشی انبار ده حینی طوپ [illegible] نه قدر موجود

طاشی وار دور و عربه اولندن اتادق حصار طوپلری [illegible] دلمغی عربه‌لری [illegible] ایاچه مقدار علاوه

اولان اییدی امر استحدامه تابع [illegible] جبه‌خانه [illegible] لازم اولنلری

انبارلر انده حاضر وارمی دور و طوپلردن [illegible] مقدار حینی کرکی وار دور علاوه قاچ [illegible] اولور

نه حینی اتیان اولمدن اولماق [illegible] معلوم ایدیلمک بارکی و نیز ایلیدی [illegible] طوپلری نه ولق نه قدر

طوپ وار دور و حینی طوپلر [illegible] نه قدر طاشی انبار و موجود [illegible] نه قدر طاشی وار دور و [illegible]

[illegible] بر [illegible] وار دور [illegible] که حاضر [illegible] اولور

[illegible] اولنلری طوپلر [illegible] ولق برجاده وار دور [illegible] نه [illegible]

جایکه وارلی [illegible] ایدی [illegible] طوپلردن [illegible] مقدار [illegible]

باق اولور بارکی و نیز ایدی [illegible] علی التعجیل [illegible] ارسال ایلیه [illegible] بالعقل [illegible]

[illegible] و [illegible] موجود قاچ عدد [illegible] وار دور [illegible] تخمیناً [illegible]

وارمی دور قاچ [illegible] اولور [illegible] حاضر می دور [illegible]

[illegible] معلوم ایدیلمک و نیز [illegible] ایلیه [illegible] اغالری [illegible]

اولنمش [illegible] موجود می دور اغالری [illegible] حاضر می دور [illegible]

تدارك اولنماق لازم می دور نه [illegible] بولنیه نه متعلق اولنلر [illegible]

[illegible] بالعقل [illegible] نه مقدار [illegible] وار دور [illegible] لازم اولنلر [illegible]

[illegible] بارکی و نیز ایدی [illegible] و [illegible] ایدی [illegible]

[illegible] احوالی بارکی [illegible] معلوم [illegible] ایدی [illegible]

اکسوک اولماق [illegible] اولنان [illegible]

یازلدی

345

فقط حکمک نفاذینه [illegible] ماحیا [illegible] سنوات [illegible] معقوفک لوازم [illegible]

مدرج [illegible] [illegible] وصول [illegible] [illegible] ذکرک [illegible]

مجلا [illegible] ساقه [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

346

خانه [illegible] حکم [illegible] [illegible] ملحق [illegible] کنه قفالینه [illegible] [illegible]

[illegible] عدد [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ارباب

[illegible] قاچه [illegible] بار [illegible] اغاچ [illegible] قفالینه

[illegible] حصص [illegible] ایدن [illegible] رعایا [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] دار [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] بعضی تخفیف [illegible] عدد [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

347

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ولد [illegible]

[illegible] [illegible] رعایا [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] رعایا [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

53

[illegible]

54

[illegible]

۲۲ شوال ۷
۹ مايس
۱۳۰۵

هذه ... بركه كوكه ...

~~مشهود~~ يكى شهر وقباجه ولواديه قائمقاملرينه حكم حالياً يكى شهر وقباجه ولواديه قائمقاملرينه

واقع اولان قائمقاملق بوكره ... وتصوريلكى ... ايجاب ايده

... قائمقاملرينه ... الحاق الحقوق ... واعود

... فقرا ... قائمقاملرينه ...

... فوق العاده ... اولمسى ...

... ايله ...

... درياده ... اوليوب ...

... فقرا ... قائمقاملرى ...

... قائمقاملرينه ...

... فوق العاده ... اولنور ...

... دريا ... احتياط ... ايله

... اولديغى ... اقتدار

... قائمقاملرينه ... بو ...

... دريا

بعده یوکلی تکیه ده کی بابا درگاه سلطنه بکنوز بوتردید منصب قوز اصحاب چاتق بیک
ولد وغل نسیده بو سعك اوقاتی اکبز مقتلك تماموه گلوب تو غلام اصحاب امورن تاتیملا ادورک
ابقا ایدوب وارثیلرینه تبلیغ ایدیلر دیو وکلن اولنمشدر وبو اول زماندن دیلیوب وگنده وکالتدن
اوز دیو وفق اولمیوب وارثلرینه تبلیغ اولنمش ایدی ویقه گوزلرکی تاتیملرنی بو فتودکی تاکیدیلی
بحالی اول زمانده دیو قریه سنك تاتیمدز ولتا تعدیه ایدن ساتیقا هنوز ستوره گلوب البدل ایام گچمک
ایدیه والحی وقعه گی تزیق کلیبر یاتح قرا اولدق وانونمیل تو ییغی قریه دقیز گلنره میری یه یوز قوادلر
الیبر ماعدا سنه وارثلرینه دیوی وبو کیسه لو تنمیش وقتی که تو طلتیی مقاطعه وقتی ادن دیلک تو دیوجه
یو لنمایون درگاه معلا وقعه یه عوض گو تنمح ایدی اول زماندن اسماره کلن اوادن لو نلمش
استانبوله وارلرکی وبی وقتده گوزدو دیو مکمح تماموح گلنمح ایدوب فالیاته بلکه تزیق کلیبر قونودگی
یوردی یوم لر اسپاپلری ویولر ویولر اولتماعن مقاطعه وفتلرنده حق تحوق تره لو لنوب گلد لوگن
قیودن انکل حق وفیلی یو لنمایون دیبع اتیان وسایر سمدانه بن عتایف رجا اترکاری عرضحال ایلیش لعول
وسورلکی حقی ممکن مصالح العامة وقیدی حمودیاد ولعق ماده بو نقش ایتدردوم گوتوردن چاتق
دادغل بو سعکك کوترکرفی مال میری حلادر دیدیقم ایکیدن سابقا اتقی اصحاب املیع العلما الملوین
مولانا محی الدین معرفا فیض الحیز ترتوکی افضلی ایتخیز ایدر ایدوب تزاد لنوقین کتکحیاتی جمادی
شعبان تاریخنده قرکلی سنه ده قیونزلاتو قیلك بوز زراعت ایدوب ودیکشیتا قریه ده ملک ایکه لیون
طقوز یوز قرق ایکی سنه ورینده بکی ساکی یوز طقوز ورن اتو قیلك یوز زراعت ایدوب وسقط القریه تام
قریه ده ورن بیک لقون طقوز یوز قرق ایکی سنه ده بیک آلتی یوز اکی بوزن اتو قیلك بیوز زراعت
ایدوب والعالیه قریه ده ورن بیکه لقون طقوز یوز قرق ایکی سنه ده ۲۷۴ اتو قیلك
بیو زراعت ایدوب بو باره لعون ولیغی تی تیگان تاریخ قریه ده ۲۱۹۶ اتو قیلك بیوز زراعت ایدوب
والمعتدیه تاریخ قریه ده طقوز یوز قرق ایکی سنه ده ۵۰۶ اتو قیلك بیوز زراعت ایلدیلر ایدوب جمعا
الطلو قتونه ماعدا ۳۰۰۲ اتوقیه وارد ماخ جزئلو تکل ولو غل بوستی ولیغی شعبان تاریخنده

اکیلمدع ۲۵۰۰ اشو قیلیک یوز زراعت ایتلمش و فا نصو کاشق تابع لکمنه بش محصول تا قوه ن

و رح بیلک کو لقوی طعوز بوز قرق الکی ۶۶۵ ۶۲۵ اشو قیلک یوز زراعت ایتلمش جما ۶۲۵۰

اشو قیدر و ایراهیم ملیک تابع لکمنه ولیق اعور لو غلی کمال الدین زیده و لکمدن غیدن ایکی ین الکی یکی

طعوز بوز قرق ایکی لته ور ۲۰۰ اشو قیلک یوز زراعت ایتمش جما ۱۲۰۰ اشو ۲ کیمجه لاتو ۲

یلیجق بیج یان در یوماللدا ایته تبلیغ لو لمو غنی ملیموز دیو بوز اعور اوغلیک محصولزین جیقیغ یا بیده شتو

شیش وییه و حالبیه و نغط الللیت و ملفه الجزه و لکم فس و الیا وینی بکار و معتمدیه تابع قری بکل اوش نامه کلی

محمد وعلی و یکر یحیی و علی و یعد و تور کالدین وقایع تابع لکمنه کی تهارت ایلیو یار دیو مسطور یولقدل العدول حسن

فادیلیک یا قیلیل بو قدر دیو عرف ایدوب یاراله وزیع بو مقدار یا فی وارد ردیو بحوق ایتلیکی

یو صوولی یو یوتت و روزنامه ده و مقاطعه دفترلرنده تکرار تبلیغ لو لنوب کوریلمالی الداتیا و بلیغ لو لدوغی

رملیده یبدحی کرمکی توقیق و امیر الانتاج و صول یولمیاق تابع و ذلیق ایلمایوب محصولیه معادن ایدی

~~طعوز بوز الیدتور~~ مر تیور تقصو یا بعض ایتن ورودی تور ایراهیم ولیق میوتن لم اکتسیم کتورد یوب

و بایی دفتارن لازم اعمقی کته کو دار لم ایلکری ولیق احقار ایدیل طعوز بوز لو تور زیدیکی لته و ن

ابتدا ایلیوب و سوز یکری متو محسیلکی العنایه الفاع سوسس تبات لا الدوله ورزا اقبال مشید ارکان السعاد

ولاد طول وزیر اعظم سلیمان پاشا دکتی معایده محصول مقتحیلکی قا 2 لمبا اول ته لکا ۲ کی قیدیه نا

ارتفاع قرلیعی یو زمه یکی تقطیه یکی لعته ده یی لول ارتفاع قرلیعی لوزرنه بی وادور کلش یوقه

ارتق واکسوکی بی ودیو رکی بیدل وبیع قیودن کمنه کی کرحیه کی یه المذکور بی قصوده بی المذکور

یوقه اجاریه بی المذکور اکی اجاریه المذکوره قراتی قیدیل قطیه بی اوزرنه بی المذکور بو خصوصیه

اکسوکلکی بی المذکور و قیدیل قطیه یی قا 2 یازیه ده ور اجاره یه قا 2 یازیه المذکور رسیم اجار التقاعد

بیرنه اولمدز قلو حال قسقسة بی المذکور احیاد ایلی وید قیدر جمعی اولمدز وبیص

295

الجمعه ١٥ ذى الحجه ١٣١٢ سنه ٥

برادرم پاتسينه لعلدوى عالى جادر بالكله بولندى اقدم برادرم پادشاه سوكلى كاچ يوزيك كوندبرلعيو

اسوله دلوتيبدى فوارشه عامده عايه لعلدوى اقدم بكلرنسيم الدوسكى متاياتشنه

بيه فاقده بايونغ الكمى ايره الدى لعلدونه كورندى در ابنار اتنه دوار ايمك

اودى اوچ كاكه متر ركوبعنى سورچ كه جك حموله بوله ..

دركوى اهالى كوك مطامك اتام بانبه + فيكالمى داتدلى ادرى يدقه اسقال

حالنى بذاركه ادرى بودو اتنازنه معصوركلع اهسيرى فيج وكى كوبلى وطنه بر

حالس بودى اتنارىه بلچ كوليمكى سنى اتنه توقيف اتدى حالى بورى دراهال

كوزه كوبنى ر. دلماى ~~بوهود~~ المه يى نه اكر كوبلى ادى بكر كلمه سى كدايا

بهاسله دللعوده دارلكه كراهيال در صدراقته لعلعو زبلديه كوبانه ~~اوقيح لعنه~~

بوصعوبى ليم بهاندى بلعى هونه قدر بلكى لى سى ادرى فلى رنيغ

كدر سنه حاله اذيه پاللادش كلمولرانه ر چقمق ايجكل بانيه دقيقه كعبر ايده

اقدم امر
لطيفه

مع كمي
امور بروخى
١١٦

بارگاهی 350

قهرمان پاشا محمدکی ... [illegible]

یکشنبه جشنی یعنی که حالیا اوراد الکل ... وار بکلر کیمسه والده ... اعتنا ایتمک

بلکه بالتالی ... نشان زینتی وربانو زنبه ... متعلق

بکا ... [illegible] ... تلخیص ... بهار

گونه ... تفتیش ... زیاده ... [illegible]

عرض ایتمکی مورخ که ... ولغی الذی ... قوی وصول

بولنان تلغراف ... [illegible] ... قید ... له

... ایمپر ... علی التعجیل ... [illegible]

زمانه ایلیه ... [illegible]

بارگاهی بازلول ... [illegible]

351

بوندن ... [illegible] ... ولدی

بوندن ... [illegible] ... تفتیش ایتمک

... سابق ... [illegible] ... زرکلی

... [illegible] ... اوده ...

... [illegible] ... قارح ...

... [illegible] ... گیتسه ... ورمه ...

... [illegible] ...

... [illegible] ... ایدلو

لوده

٢٤ الحجه ٢١ قی ٢ ٩٥٢ تاریخ

556

تعزیتی نکال نکنیه کلیج که حالیا ظالکار فکاسار قلعه‌لری آزونه وشمشوزناغ تلیه لرکیدر

کنزو حالارینه لوباجی الکثر اوقدرتیه المسولنسز لوده ظاغلنه ایبنی یوللرکیسی انواره نیابتر

ونال ارالکیدن ناغ لوناجی باسبی اول یولرن جمهور لوناینه مردیه تابع لبینن ایکلمو وعرفنه منهو دراکا لواتی لتنه ناینی لولمنیر

فقلدر دیو عقلی لتمانه لوناجی [illegible] لو امید قرقد الامراء اتکی [illegible]

قاج شخصی دستورنی بلولو نهانی بکلاغه نیم بانونج کوزر نیمه رلوانی حقدرا لسد

عنایه تیه ربلا ابله کنا. فکار رحمن فتح دستلعقی ایکی اونه ننک ایار کیمی لوربار

دیو فهانی لوتیمدر اعدیه سورتحی که کلی وصول لونیا ن تیرقی

نازلجمی فی رابیا بکله [illegible] بنیاد دیتی ودیفنی دوس اذقی برحیلی فقر دمی شور توکلی لوریه

صنی تیدار که ایده یجه اشادته ادوغه لقس تر ترجمه له اول دعر

فتح لوسنی ملکلر ودیبایه ماسلا اداجمیه [illegible] کلا ای دلکای ورقصر

دالجنای لورنه. لعطور

تاریخ

557

قماج بکی تابع بکه بیکی [illegible] لوکه کوته تاریا ارا [illegible] تر

لیه ماتر لونیبی تعزیتی نکل تیبی اوراد اوراد الغنا محروالح ارتابه جلی یوج لوبر

بنه معاونتی دینغا وی اتکی لرلالعدر وقتون بلولولنانی بی ورود

حاج علمه. ولی یا زنخ کوزر نیبی ستوکلا قساطات دراکا احمرتی بلعنیر

نتیجه ارابکی بیاری [illegible] امیه وجه بها و لولمندر

أيلچيه ...

گ ۲ ۶

MÜHİMME DEFTERLERİ, ADININ DA İŞARET ETTİĞİ GİBİ OSMANLI BELGELERİNİN EN MÜHİMLERİNDENDİR.

MÜHİMMELER DAİMÂ BİR MÜRACAAT KAYNAĞI OLMUŞTUR. BİR MESELENİN GEÇMİŞİ BİLİNMEK İCAB ETTİĞİ ZAMAN HEP MÜHİMMELERE MÜRACAAT EDİLMİŞTİR.

BUGÜN DE MÜHİMMELER, OSMANLI DEVRİ İLE ALÂKALI ÇOK ÇEŞİTLİ KONULARDAKİ ARAŞTIRMALARDA VAZGEÇİLEMEZ, İHMAL EDİLEMEZ KAYNAKLAR ARASINDADIR.

BUGÜNKÜ BİLGİLERİMİZE GÖRE MÜHİMMELER'İN EN ESKİSİ OLAN TOPKAPI SARAYI MÜZESİ ARŞİVİ'NDEKİ E 12321 NUMARADA KAYITLI HİCRÎ 951-52 / MİLÂDÎ 1544-45 YILLARI KAYITLARINI İHTİVA EDEN BU ÇOK ÖNEMLİ TARİHÎ BELGELERİ, PROF. DR. HALİL SAHİLLİOĞLU HOCA'NIN EMEKLERİNİN MAHSULÜ OLARAK İLİM ÂLEMİNE, ARAŞTIRMACILARIN ALÂKA VE HİZMETİNE SUNUYORUZ.

Ekmeleddin İhsanoğlu'nun takdim yazısından